ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆ. Հատը 0,30 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 1 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

MERCREDI 1er DECEMBRE 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10473 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — No 10.473

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐԸ ԴԵՌ ԿԸ ԽՕՍԻՆ

—*—

ՄԵՆՏԷՍ – ՏԸՊՐԷ ԲԱՆԱՎԷՃԸ

Հեռատեսիլէն առջի դիշեր խօսեցան երկու փաստաբաններ՝ Թիքսիէ – Վինեանքուռ եւ Փիէր Մարսիլհասի : Առաջինը խօսքն ուղղեց կիներուն, պատասխանեով նաեւ կին լրագրողի մը հարցումներուն : Ծանրանալով կանանց վերաբերեալ հարցերուն վրայ, աջերու թեկնածուն շեշտեց նաեւ թէ կինը երկու անգամ կ'աշխատի, մինչ այր մարդը միայն մէկ անգամ : Կինը մէկ անգամ գործին կ'աշխատի, անգամ մըն ալ տունը : Այդ պատճառաւ պէտք է ձեւի դնել կնոջ աշխատանքը տրուած ըլլալով որ կարելի չէ յուսալ լաւագոյնը, այսինքն ամուսինին շահածը բաւէ եւ կինը չաշխատի : Թիքսիէ յայտնեց թէ պատերազմէն առաջ իսկ քուէարկած է կիներու քուէի իրաւունքին համար : Չի հաւատար որ այր մարդու մը արտաքինը ազդէ կիներուն վրայ, «շատեր անցեալին քուէարկած են Զօր. տը Կոլի համար» : Ծնունդներու հակակշռին մասին, կ'ըսէ «կ'ուզեմ միայն վերահաստատել հաւասարութիւնը այրերու եւ կիներու միջեւ զաւակ ունենալու կամ չունենալու իրաւունքին վերաբերեալ » :

Եզրակացնելով, աջերու թեկնածուն ըսաւ թէ այլեւս քաղաքական բանտարկեալ երբեք պիտի չըլլայ, եթէ անշուշտ ընտրուի :

Ոչ մէկ կուսակցութեան պատկանող՝ Փիէր Մարսիլհասի նախ պարզեց այն հինգ պարագաները ուր ըստ իրեն, նախագահ տը Կոլ «բռնաբարած է» Սահմանադրութիւնը : Ապա խօսքն ուղղելով նախագահ տը Կոլի երեք հարցում ըրաւ Ա) Ի՞նչ պիտի ընէք նոր զարկ տալու համար Ֆրանսական տնտեսութեան : Բ) Ֆըրանսա կղզիացած է, Եւրոպան չի կառուցուիր, ո՞ւր կ'երթաք հիմա քանի որ Ֆրանքեւդերմանական մերձեցումը ամբողջական ձախողութիւն մը եղաւ : Գ) Վերջապէս ի՞նչ պիտի ընէք «ընկերային տարին» իրագործելու համար » :

Մարսիլհասի խօսեցաւ նաեւ ձայնասփիւռէն խօսքն ուղղելով անդրծովեան Ֆրանսացիներուն մինչ Թիքսիէ – Վինեանքուռ իր ժամանակը կուտար Լը Փէնի, որ խօսեցաւ երիտասարդութեան : Գովեց Թիքսիէն իբրեւ, հաւանաբար « դարուս մեծագոյն փաստաբանը » : Անդրադառնալով միւս թեկնածուներուն, յայտնեց թէ Միթրան «կորսուած յոյսերու» թեկնածուն է իսկ Լըքանիւէ «կեղծ երիտասարդ մըն է » :

Մարսէլ Պարպիւն ալ կը խօսի իր ծրագիրներուն մասին :

Եւրոպա թիւ 1, ձայնասփիւռի կայանէն, երկրորդ բանավէճ մը կ'ունենային՝ Մենտէս – Ֆրանս եւ Տըպրէ :

Տը Կոլի նախկին վարչապետը սահմանելով վարչակարգին արտաքին քաղաքականութիւնը շեշտեց թէ ան հիմնուած է ինքնորոշման իրաւունքին վրայ բոլոր ժողովուրդներուն համար : Մենտէս կը պատասխանէ .— «Երկար ճամբայ մը քալեցինք այն օրէն ի վեր երբ ինքնորոշման դաղափարը դայթակղեցուցիչ կը թըւէր Պ. Միշէլ Տըպրէի : Ո՛րքան կեանքեր կը փրկուէին Ալժերիոյ մէջ, եթէ քիչ մը աւելի կանուխ, այսպէս խօսած ըլլայիք » :

Տըպրէ չուզեր որ վարչակարգին հաշուեկշիռը կատարուի 1958էն ի վեր այլ՝ 1960էն միայն որովհետեւ երկու առաջին տարիները տագնապի տարիներ էին : Մենտէս համաձայն չէ : Մենտէս – Ֆրանսի համար Հասարակաց Շուկայի մէջ ստեղծուած տագնապը Յունիս 30ին, ըստեղծուեցաւ որովհետեւ «այդպէս կ'ուզէիք : Յունուար մէկի հանդրուանը որ մեծամասնութեան կանոնը կը հաստատէր, ձեզ կը մտահոգէր եւ պատրուակ մը կը մաղթէիք հեռացնելու համար այդ պայմանաժամը » :

Երկու ժամուան մէջ տեսակէտները չմերձեցան եւ բանավէճը պիտի շարունակուի Զորեքշաբթի ժամը 13·15ին :

× Զայն – պատկերասփիւռէն կոչեր կ'ըլլան որպէսզի մարդ ձեռնպահ չմնայ եւ քուէտուփ երթայ Կիրակի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԵՔԻՆԻ մէջ, Ալպանիոյ ազատագրման տարեդարձին առթիւ կազմակերպուած ընդունելութեան մը ընթացքին, Շու էն Լայ յայտարարած է թէ իրաց ներկայ կացութեան մէջ «մարքս–լենինիզմը եւ Խրուշչեւեան վերաքննութիւնը կը զանազանուին իրենց ընդդիմութեամբ կամ ոչ : ընդդիմութեամբ ամերիկ. աշխարհակալութեան դէմ : Աշխարհակալութիւնը չի տապալիր եթէ զայն չտապալէք եւ վերաքննութիւնը չի տապալիր եթէ չպայքարիք : Պէտք է ընդդիմանալ խրուշչեւեան վերաքննութեան որպէսզի կարելի ըլլայ պայքարիլ ամերիկեան աշխարհակալութեան դէմ, փրկելու համար Մարքս – Լենինիզմը, ամրապնդելու համար յեղափոխութիւնը որպէսզի յաղթէ միջազգային պրոլետարեան միութիւնը» :

ԹՈՔԻՈՅԷՆ հասած լուրերու համաձայն, Ինտոնեզիոյ համայնավար կուսակցութեան պետը սպաննուած է : Ճափոնական աղբիւրներու լուրը սակայն կը տարբերի ճակարթայի մահմետական օրաթերթէն, ինչ կը վերաբերի մահուան պարագաներուն :

ՏԱՀՈՄԷԻ մէջ պետական նոր հարուած մը տեղի ունեցած է : Զօր. Սոկլօ եւ բանակը փոխանցման վարչակարգ մը կը պարտադրեն նոր ընտրութիւններէն առաջ :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ կատարուած քննութիւն մը ցոյց կուտայ թէ ալքոլամոլութիւնն է որ պատճառ դարձած է այր մարդոց մահերու բազմացման : Արդարեւ վերջին տասը տարիներու ընթացքին 45էն 64 տարեկան այր մարդիկ աւելի շատ կը մեռնին :

ՖԵՄԻՆԱՅԻ գրական մրցանակը ստացաւ Ռոպէր Փէնժէ «Մէկը» վէպին համար, մինչ Ռընէ – Վիքթոր Փիլս կը ըստանար մետիսիս գրական մրցանակը «Ռիւպարպը» գործին համար :

ՄԱՏՐԻՏԻ մէջ Իտալիոյ դէմ ցոյց մը տեղի ունեցած է, բողոքելու համար Միլանոյի մէջ պատահած միջադէպի մը դէմ : Իտալացիք այրած էին սպանական դրօշակ մը երբ Սպանիոյ տեղեկատուութեան նախարարը զբօսաշրջիկութեան ըսպանական ցուցահանդէսի մը բացումը կը կատարէր :

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ Հանրապետութեան նախագահը եւ կինը Ատտիս Ապապա հասած են :

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը տրամադիր է զինեալ ուժեր զրկել Զամպի : Ռոտեզիոյ վարչապետը սակայն յայտարարած է. — «Զէնք կը պարպենք բրիտանացի վայրաչուներուն վրայ եթէ Սոլզպըրիի վրայ յարձակին » :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ Ա. 1 արբանեակը կը շարունակէ դառնալ, բայց շատ ձայն չի հաներ թէեւ կ'ըսուի թէ իր թեքնիք պաշտօնը կատարած է : Արտասահմանի թերթերը բոլորն ալ կը գտնեն թէ «աւելի քան դիտական քաջագործութիւն մը, ընտրական պատգամ մըն է» (Շիքակօ Թրիպիուն) : «Տը Կոլի ընտրական մանիֆեսթը ծիրի վրայ է »կը գրէ Ճիորնալէ տ'Իթալեան բայց Սթամփան կը գովէ Ֆրանսացի դիտունները :

ԹՐՔԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ

—o—

ԽՄԲ.— Կրակ ու բոց կը ժայթքէ թրքական մամուլը՝ այս վերջին օրերուն : Կը սպառնան պատերազմով, Սելանիկը, Թրակիան եւ Եգէականի կղզիները գրաւելու սպառնալիքով : Միւս կողմէ կը ծառանան «ամերիկեան խարիսխներուն » հաստատման դէմ : «Կիրիտ պիզիմ ճանըմըզ» երգին օրերն են, կամ «Իսթերուզ ... Սելանիկ» : Կուտանք թրքական մամուլին արտայայտութիւնները առանց մեկնութեան :

ԱՆԳԱՐԱ.— Աթէնքի մէջ անցեալ շաբթու հանդիսաւորապէս բացուեցաւ Իզմիրի սպանեալ մետրապոլիտ՝ Խրիսոսթոմոսի արձանը եւ այս առթիւ հակաթուրք խօսքեր ըսուեցան : Այս զրդռութիւնները իրենց ազդեցութիւնը ունեցած են թրքական շրջանակներու, մասնաւորաբար թուրք երիտասարդութեան վրայ, որոնք կ'ուզեն փոխադարձութեան դիմել : Այսպէս, Թուրք Ազգ. Ուսանողական Միութեան նախագահ Բասիմ Ճինիսլի յայտարարեց թէ Այա Սոֆիան իբր մզկիթ պէտք է բացուի անմիջապէս եւ թուրք ժողովուրդը հոն երթայ, իր պաշտամունքը կատարելու համար : Ճինիսլի ըսաւ այս առթիւ.

— Մինչեւ այսօր անփոյթ գտնուեցանք, սխալներ գործեցինք, պէտք է սրբագրենք զանոնք եւ դաս մը տանք հելլէն ծաւալապաշտութեան, որ կ'արձագանգէ մինչեւ Սիւլէյմանիյէի գմբէթներուն տակ : Կ'ուզենք որ «Ալլահու Էքպէր» ձայները բարձրանան Այա Սոֆիայէն, որպէսզի Հելլէնները վերյիշեն Իսթանպուլի առումը եւ 9 Սեպտեմբերը : Ասկէ զատ, պէտք է դիմել Աթենակորաս Պատրիարքի եւ պահանջել որ բանայ այն փակուած դուռը, ուր դաւաճան կղերական մը կախուած էր, եւ այդ թուականէն ի վեր այդ դուռը փակ կը մնար, ի նշան սուգի : Պէտք է նաեւ աւելի կըտրուկ ըլլանք Կիպրոսի քաղաքականութեան մէջ :

ՄԻԹԻՆԿ ՊԻՏԻ ԳՈՒՄԱՐԵՆ

Ճինիսլի շարունակեց. — Եթէ երբեք կառավարութիւնը ընթացք չտայ մեր այս պահանջներուն, պիտի ստիպուինք բարձր պահել մեր ազգային արժանապատուութիւնն ու վարկը, տողանցքներ պիտի կատարենք եւ միթինկներ պիտի գումարենք, փոխադարձելու համար մեր ազգային իրաւունքներուն դէմ կատարուած այդ անարգանքներուն : Մօտերս պիտի գումարենք այդ միթինկները, ամէն ինչ կախում ունի կառավարութեան ընթացքէն : Ժամանակը եկած է ալ սեղանին վրայ մեր բռունցքը զարնելու : Թուրքեւհելլէն բարեկամութիւն մը գոյութիւն չունի այլեւս եւ Արեւմուտքի հետ իր կապը զօրացնելու համար, Թուրքիա պէտք չունի Հելլէններու բարեկամութեան » :

ԹԻՒՐՔԷՇ ԱԶԴԱՆՇԱՆ ԿՈՒՏԱՅ

ՔԱԼԵԼՈՒ ԴԷՊԻ ՍԵԼԱՆԻԿ, ԴԷՊԻ...

ԱՆԳԱՐԱ.— Ալփասլան Թիւրքէշ մամուլի ասուլիս մը սարքեց եւ ուշադրաւ յայտնութիւններ ըրաւ Թուրքեւհելլէն վէճերու մասին : Թիւրքէշ ըսաւ այս առթիւ.

— Կը բողոքենք Յունաստանի դէմ, որ արձանը կանգներ է դաւաճան կրօնաւոր Խրիսոսթոմոսի : Այդ փափազը Թուրքիա ծնած ու մեծցած եւ դաւաճանած էր Թուրք հայրենիքին եւ հայրենակիցներու դէմ : Այս պատճառով ալ գտած էր իր պատիժը : Կը բողոքենք հելլէն կառավարութեան դէմ, որ Խրիսոսթոմոսի արձանին վրայ սա տեսակ նախադասութիւններ գրած է. — «Բռնակալներու վայրագութիւնը արհամարհեցիր, դահիճներուդ հոգին Աստուծոյ կրակին յանձնեցիր » : Այժմ կարևորութեամբ պէտք է կանգառնենք հելլէն պահանջներուն առջեւ : Ելեր են Փոքր Ասիայէ հողեր պահանջելու : Այս պարագան շատ լուրջ եւ ծանրակշիռ երեւոյթ մը կը նկատենք Թուրքիոյ ներքին եւ արտաքին քաղաքականութեան տեսակէտով : Այս կերպով դաշոյն մը մխեցին Թուրքեւհելլէն բարեկամութեան : Պէտք է վերաքննենք այդ բարեկամութիւնը, մեր առաջին նպատակակէտը պէտք է ըլլայ Սելանիկը, Աթաթիւրքի այդ ծննդավայրը : Յետոյ Արեւմըտեան Թրակիան, ուր Լօզանի դաշնագրով հաստատուած է թէ Թուրքերը մեծամասնութիւն կը կազմեն : Եւ վերջապէս Եգէականի կղզիները, որոնք Անատոլուի մէկ մասը կը կազմեն : Թուրք երիտասարդութիւնը պէտք է իր մտքին մէջ ունենայ այս իտէալները եւ արժանի դասը տայ Թուրքիոյ հողային ամբողջութեան դէմ լեզու երկարողներուն :

ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ ԱՆԽՈՒՍԱՓԵԼԻ

ԱՆԳԱՐԱ.— Հանրապետական Ծերակոյտի նիստին, Սըտքը Ուլայ օրակարգէ դուրս խօսեցաւ Կիպրոսի խնդրին եւ Հելլէններու մասին, եւ շեշտեց թէ Թուրքեւ հելլէն պատերազմ մը անխուսափելի վիճակի մը հասաւ : Յունաստան անգամ անդրադարձաւ այս վտանգին եւ սկսաւ զօրք հանել Երկոտասան Կղզիները եւ խարիսխներ հիմնել : Ուլայ ըսաւ այս առթիւ.

— Պէտք է որ կազմ ու պատրաստ ըլլանք այսպիսի պատերազմի մը համար : Հակառակ պարագային պատասխանատուութիւնը ոչ թէ բանակին, այլ խորհրդարանին պիտի վիճակի : Կ'առաջարկեմ որ դռնփակ նիստ մը գումարենք եւ Յունաստանի դէմ պատերազմելու իրաւասութիւն տանք կառավարութեան եւ զինեալ ուժերուն : Պէտք է չափազանց վճռակամ ըլլանք :

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻՆ

ՊԻՏԻ ՅԱՐՁԱԿԻՆ... ՅՈՅՆԵՐԸ

ԱՆԳԱՐԱ.— Ստացուած տեղեկութեանց համաձայն, Դեկտեմբերի ընթացքին՝ Կիպրոսի Յոյները, Մակարիոսի ղեկավարութեան տակ եւ Կիպրոս գտնուող հելլէն ուժերուն հետ, ընդհ. յարձակողականի պիտի անցնին կղզիի Թուրքերուն դէմ : Այս հաւանականութեան առջեւ, Թուրք բանակը պիտի փոխադարձէ անմիջապէս եւ զինուորական գործողութեանց պիտի ձեռնարկէ Կիպրոսի յոյն ուժերուն դէմ :

Այս նպատակով, Թուրք Բանակի ըՍպարապետութիւնը Կառավարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրած եւ «զինուորական գործողութեան ծրագիր» մը յանձնած է կառավարութեան : Սպարապետութեան մէջ գումարուած ժողովի ընթացքին, այս ծրագիրը յանձնուած է Վարչապետ Տէմիրէլի եւ Նախարարներու նկատառման :

Կը քննուի նաեւ տարբեր պարագայ մը : Եթէ երբեք ՄԱԿը Կիպրոսի մասին Թուրքիոյ աննպաստ որոշում մը տայ եւ Յունաստանի կողմը բռնէ, ի՞նչ պիտի ըլլայ Թուրք կառավարութեան ընթացքը : Բոլոր նշանները ցոյց կուտան թէ Թուրքիա պիտի չտկարանայ եւ զէնքին դէմ զէնքով պիտի փոխադարձէ : Թուրք բանակը իր բոլոր պատրաստութիւնները լրացուցած է :

(Մնացեալը վաղուան թիւով)

ԹՐՔԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՎՃԻՌԸ

ԽԱՐԲԵՐԴ ՆԱՀԱՆԳԻ ՀԱՅՈՑ

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

—o—

Բ.

ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՌԱՋԻՆ ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ
ԱՏԵԱՆԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆՑ

Դատարանի նախագահ՝ Զօր. (Մխրլի – վա) Էսատ փաշա:

Անդամներ՝ Զօր. (Մխրլիվա) Իհսան փաշա, *Զօր. (Մխրլիվա)* Իսմայիլ Հագգը փաշա, *Գնդապետ (Մխր Ալայ)* Սուլէյման Շաֆիր պէյ:

ԽԱՐԲԵՐԴԻ ՋԱՐԴԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ի բացակայութեան դատուածներն են. — Իթթիհատ Թէրաքզը Կուսակցութեան ընդհ. կեդրոնի անդամներէն եւ մասնաւոր կազմակերպութեանց (Թէշքիլաթը Մախսուսէ) նախագահ Տոքթ. Պէհաէտտին Շաֆիր պէյ, Իթթիհատ և Թէրաքզը Ճէմիյէթին Մամուրէթ իւլ Ազիզի (Խարբերդ) պատասխանատու քարտուղար Րէշիտ Նազմի պէյ: (Այս անունը չէփոթել Տոքթ. Նազմի հետ):

Իներկայութեան դատուածներն են. — Տէրսիմի նախկին երեսփոխան (Մէպուս) Հաճի Պալօղ զատէ Մէհմէտ Նուրի պէյ, Մամուրէթ իւլ Ազիզի նախկին կրթական տեսուչ (Մէաարիֆ միւսէթթի Ֆէրիտ պէյ:

ՎՃՌԱԴՐԻՆ ԲՆԱԳԻՐԸ

Թուականը՝ 13 Յունուար 1920.

Տեղի ունեցած դատավարութեանց հաւմաճային, լսելէ ետք երկու կողմի պահանջները եւ բացատրութիւնները եւ պաշտպանողականները, եւ ամբողջութեամբ կարդալէ եւ քննելէ ետք Դատին վերաբերեալ բոլոր փաստաթուղթերը, արձանագրութիւնները եւ անոնց բովանդակութիւնները եւ խորացնելէ ետք դէպքերը, անհրաժեշտ խորհրդակցութեանց արդիւնքը հետեւեալն է.— Որ՝ Իթթիհատ եւ Թէրաքզը Կուսակցութեան ընդհանուր Կեդրոնի անդամներէն Տոքթոր Պէհաէտտին Շաքիր պէյ, «Թէշքիլաթը Մախսուսէ»ի իբր նախագահ, Պոլիսէն Տրապիզոն եւ Էրզրում եւ այլ չէջաններ դացած եւ բանտերու մէջ ոճրագործներու խումբեր ազատ արձակած, եւ այլ չարագործ անձերը կազմակերպած, եւ կազմակերպուած չէթէներու ղլուխն անցած, Հայերու բռնագաղթի ժամանակ յանկարծական յարձակումով սպանութիւններ եւ խայտառակութիւններ գործել տուած է զանազան վայրերու եւ զանազան ժամանակներու մէջ, սպանութիւններու, սէ – փականութեանց կողոպուտի, ոճիրներու և խաբէութեամբ կամ ստիպութեամբ, կամ անձնական չահու ցանկութեամբ, իր հետ միացած են կարգ մը ուրիշ անձեր եւ պաշտօնեաներ(*), երբեմն բերանացի, երբեմն ալ ծածկագիր – դրաւոր հետա – դիրներով, զաղտնի հրահանգներ պատրաստած եւ հաղորդուած են եւ այդ հրահանգներով գլուխ հանուած են այդ արարքները, եւ կազմակերպուած «Թէչքիլաթը Մախսուսէ»ի մաս կազմողներու միջոցով բնաջնջած եւ փճացուցած են (Իֆնա եւ իմհա) Հայերը:

Ցիշեալ Պէհաէտտին Շաքիր պէյը, Խարբերդի մէջ, Իթթիհատ եւ Թերաքզը կուսակցութեան պատասխանատու քարտուղար վախտական Րէսնէյի Նազըմ պէյին ուղղած է ծածկագիր – հեռագիր մը, «Խարբերդի Վալի (ընդհանուր կառավարիչ) Սապիթ պէյի միջոցաւ, յանձնելի Նազըմին», որուն թուականն է 21 Ապրիլ 1915 (1331) եւ որուն մէջ ըսուած է բառ առ բառ հետեւեալը.

— Այդ տեղէն տարագրուած (սէվք օ – լունան) Հայերուն հաշիւը կը մաքրուի՞ (կը բնաջնջուի՞ն): Ատոնց սպանութիւնը և բնաջնջուելու պարագաները իմացու – ցէք»: «Իշխասը միւսիւբ իմհա էտիլիյո՞ր մը», եթէ ոչ միմիայն քաղաքէն դուրս կը հանուին, ու կը ղրկուին», (Եօզաա եալընըզճա սեվճ վէ իյզամ օլունիյոր):

Վերոգրեալ ձեւով հաղորդուած այդ ծածկագիր – հեռագրէն զատ՝ Իթթիհատ եւ Թէրաքզը կուսակցութեան ընդհ. կեդրոնի անդամներու մասին գտնուած տո – սիէին մէջ, վաւերագրերու կարգին կայ նաեւ հետեւեալը.—

Էրզրումի Վալի՝ Միւնիր պէյին վկայութենէն, որ է.— «Էրզրումէն, Քղիի ճամբով, ղրկուած (Հայ) հարուստներու կարաւանը, Պէհաէտտին Շաֆիր պէյին կազմակերպած չէթէներու խումբերուն կողմէ, ամենավայրագ կերպով, տան – ջաւիճներով, (դործակցութեամբ Տէրսիմի Զէթէներուն), սպանուած են:

Այսպէս է ղրկուած ծածկագիր – հեռադրի բովանդակութիւնը (**):

Իսկ Քասթէմունիի նախկին Վալի Րէշիտ Փաշա վկայած է որ, յիշեալ Պէհաէտտին Շաքիրէն ստացած էր ծածկագիր հեռագիր մը, որ կը հրահանգէր Հայերու տարագրութիւնը:

Վէհիպ փաշա (Զօրավար) վկայած է հետեւեալը.—

« Հայերու սպանութիւնը եւ բնաջընջումը եւ անոնց սեփականութեանց յափշտակումը (եաղմա) եւ բռնագրաւումը (դասպ), որոշուած էին Իթթիհատ եւ Թէրաքզի ընդհանուր կեդրոնին կողմէ, Գ. Զօրարանակի չրջանին մէջ (***):

Վէհիպ փաշա չարունակելով վկայած է:

«Մարդիկ սպաննող մարդոցները (իմ – սան գասապլարը) հայթայթողը եւ վարողը եղած է՝ Պէհաէտտին Շաքիրը »:

Անթալիայի (Ատալիա) միւթէսարըֆը Սապուր Սամի պէյին հետեւեալ ծածկագիրը ղրկուած դարձեալ Էրզրումէն, Պէհաէտտին Շաքիրի կողմէ.—

«Էրզրում, Վան, Պիթլիս, Տիարպէքիր, Սվազ, Տրապիզոն եւ շրջանիներուն մէջ, մէկ – հատիկ հայ իսկ չթողլու պայմանով, (պիր թէք էրմէնի գալմամագ իւ – զէրէ), Մուսուլ եւ Զօր (Տէր Զօր) կը ղրկուին: Դուք Անթալիոյ մէջ ի՞նչ կ'ը – նէք այդ մասին »:

Այդ ծածկագիր – հեռագրային հաղորդակցութիւնն ալ դատարանին առջեւն է:

Դատավարութեանց եւ արձանագրութեանց մէջ, մանրամասնութիւնները դրուած են: Լսուած բոլոր վկայութիւնները հաղորդակցութիւնները եւ փաստերը կը հաստատեն այդ բոլոր իրողութիւնները (****):

Եւ վաւերացուցած է նաեւ, թէ յիշեալ Պէհաէտտին Շաֆիրը վերոյիշեալ դոր – ծուած ոճիրներուն մասնակից դլխաւոր ոճրագործն է (հէմ – փիլ) եւ իր յանցաւորութեան վճիռը կը տրուի միաձայնութեամբ: Միւս ամբաստանեալներէն փախստական Րէսնէյի Նազըմ պէյը եւս, մեր դատական մարմնոյն անդամները, նկատի առնելով որ յիշեալ Նազըմ պէյին ղրկուած 21 Ապրիլ 1915 (1331) թուակիր հեռագիրը կը պարզէ թէ ան տարագրութեանց ժամանակաչրջանին հաղորդակցութեանց մէջ եղած է Պէհաէտտին Շաքիրին հետ, եւ Մամուրէթ իւլ Ազիզի Վալին՝ Սապիթ պէյը եւ ընդհանուր կեդրոնի ընդհանուր քարտուղարը՝ Մէրքէզը Ումումի Քեաթիպը Ումումիսի) Միտհաթ Շիւքրի պէյը եւս արձանագրուած յայտարարութեանց հաւմաճային, կասպահած ըլլալով լսուած վկաներու տուած վկայութեանց հաւմաճային, երբ Նազըմ կը լսէ որ հետապնդութիւն կը կատարուի իր մասին, փախած է եւ այսօր փախստական վիճակի մէջ կը գտնուի:

Դատին վերաբերեալ, ուրիչ հաղորդակցութիւններու պարունակութեանց համաձայն՝ ան ալ վերոյիշեալ ոճիրներու դլխաւոր մասնակից է, եւ երկու անձերն ալ, օրէնքի սահմանաւորումին համաձայն, թէ «Դլխաւոր ոճրագործներուն միանալու կամ վերոյիշեալ ոճիրները դործուելու համար որեւէ դեր կատարած ըլլալու մասին ապացոյց դոյութիւն չունենալով», միայն թէ Պէհաէտտին Շաքիրի հետ, ինչպէս վերը յիշուած է, հաղորդակցութեան մէջ եղած ըլլալուն եւ լսուած վկայութեանց համաձայն, վերոյիշեալ ոճիրները պատրաստելու եւ դիւրացնելու դործերը (իյտատ վէ թէսհիլ) դիտնալով դլխաւոր ոճրագործներուն օժանդակած եւ երկրորդական – մեղսակից (փերէն զիմէտխել) ըլլալու մասին եւս կարծիք կայ: Այդ կարգի պարագաներուն, փոքրամասնութեան ձայնը, օրէնքի համաձայն, յաղթական կ'ըլլայ, որով, անոր (Նազըմին) մեղսակից ըլլալու յանցաւորութեան մասին 2/3ի մեծամասնութեամբ որոշում կայացած է:

Տրուելիք պատիժներու սահմանաւորումի մասին խորհրդակցութիւն կատարուելով,—

« Վերոյիշեալ ոճրագործներէն Պէհաէտտին Շաքիր պէյին արարքները պատժական Օրէնքին 181րդ յօդուածին կը համապատասխանեն: Եւ 171րդ յօդուածին համաձայն մահուան կը դատապարտուի: Րէսնէյի Նազըմն ալ, նոյն օրի – նագրքին 45րդ յօդուածին Բ. պարբերութեան դործադրութեամբ, 15 տարի պայմանաժամով կը դատապարտուի թէ պարտութեան եւ երկուքին ալ սեփականութիւնները, օրէնքի տրամադրութեան համաձայն, կը դրաւուին եւ կը կարգադրուին, եւ Նազըմն ալ քաղաքային իրաւունքներէ կը զրկուի »:

Միւս ամբաստանեալներէն Տէրսիմի նախկին երեսփոխան Մահմուտ Նուրի պէյին եւ Խարբերդի նախկին կրթական տեսուչ (այժմ Գոնիայի կրթական Տեսուչ) Ֆէրիտ պէյին գալով.—

Առոնցմէ՝ Մէհմէտ Նուրի պէյը, իր ազարակի (չիֆթլիկ) չրջակայքի Հօլափիկ (°) դիւղին մօտ Հայերու տարագրութիւն, կոտորած եւ բնաջնջում կատարած ըլլալու պարագան եւ ջարդարար ժանդակած եւ երկրորդական – մեղսակից (փերէն զիմէտխել) ըլլալու մասին եւս կարծիք կայ: Այդ կարգի պարագաներուն, փոքրամասնութեան ձայնը, օրէնքի համաձայն, յաղթական կ'ըլլայ, որով, անոր (Նազըմին) մեղսակից ըլլալու յանցաւորութեան մասին 2/3ի մեծամասնութեամբ որոշում կայացած է:

Տրուելիք պատիժներու սահմանաւորումի մասին խորհրդակցութիւն կատարուելով,—

*« Վերոյիշեալ ոճրագործներէն Պէհաէտտին Շաքիր պէյին արարքները պատժական Օրէնքին 181րդ յօդուածին կը համապատասխանեն: Եւ 171րդ յօդուածին համաձայն մահուան կը դատապարտուի: Րէսնէյի Նազըմն ալ, նոյն օրին

ՃԱԿԱՏԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

(Ե. եւ վերջին մաս)

Հայ անունին տակ ցեղային դիծերը պիտի մնան, երբեմն երեւան պիտի գան թաքուն յատկանիշերը, ուժեղ տարրեր պիտի հեռանան երկրէն, երկիրը պիտի մնայ սկիզբէն ի վեր օտարներու զարշապարին տակ, հլութեամբ պիտի ծառայէն բռնակալներու, օտար ժողովուրդներու վրայ պարսիկ, բիւզանդական տիրապետութիւնը հաստատելու համար :

Քանոփոնի համաձայն արմինները կիւրոսի պիտի տային քսան հազար հետեւակ, չորս հազար հեծեալ : Արմինները կը պինակցէին պարսիկին ջախջախելու համար ուրարտական մնացորդները, միշտ պիտի միանան օտարին դրացի արեւնակից ճղելու համար :

Դարեհի բանակին մէջ քառասուն հազար հետեւակ եւ եօթը հազար հեծեալ կային :

Ներքին պատակտումները բուռն են : Փաւստոս կը նկարագրէ բարքերու անկումը, բարբարոսութիւնը, թիւնը, նախարար նախարարի դէմ, գնամիք ընտանիքի դէմ : «Մարաւ էին ի բարու արիւն խմելու : Տիրան կը կոտրէ Ռչտունի եւ Արծրունի տոհմերը » :

Մանաւազեան տոհմը կը կռուի Որդուն – հայց տոհմին դէմ : Խոսրով իրենց դէմ կը դրկէ Վաչէ Մամիկոնեան, որ կը կոտորէ երկու տոհմերն ալ առանց արու մը կեն – դանի թողելու : (Փաւստոս, Գ., դլ· Դ.) :

Շապուհ կ'արշաւէ Հայաստան, նախարարները փոխանակ միանալու, երկիրը պաշտպանելու՝ կը փախին : Շապուհ դեռի կը տանի կիները, հրաշալարակի վրայ կը ներքինացնէ : «Թիւ ու հաչիւ չկայ սպաննուածներուն» : (Գ., դլ· ԾԸ·) :

Զանդուածներ կը հեռանան երկէն, ուր կը հանդչէին իրենց նախնեաց աճիւնները, որովհետեւ իրենց հայրենիքը չէր : Կը մեկնին անդարձ՝ հացի համար, փառքի համար, հեշտ կեանք վարելու համար : Օտար երկրի մէջ նեցուկ չունին, չեն կրնար կղզիացած ապրիլ, կը միանան տեղացիներուն, սերունդ մը վերջ ճուլ – ուած են : «Հայերը յաւիտենական թափառականներն են, միշտ կը տեղափոխ – ուին օտար դաւառներ հաստատուելու համար, մինչեւ որ նոր դէպք մը թելա – դրէ նոր տեղ մը փնտռելու : Իր հայրենիքը մնացեր է այնպէս, ինչպէս որ ըստացեր է բնութենէն : Այս բարերեր երկիրը, ուր խիտ բնակչութիւն մը ապրե – լու կարող էր, քառ· քիլմ· վրայ վեց բնակիչ ունի : Մարարոն կը դրէր, թէ Հայերը այնքան բազմաթիւ չեն իրենց երկիրը ամրողջովին դրաւելու չափ » : Տոլենս եւ Ֆաչատուրեան, Պատմութիւն Հին Հայերու, Բ· , էջ 64–67) :

Գաղթողները արեւմուտքէն կը վերադառնային նախահայրերուն հայրենիքը, կը մոռնային իրենց բնագաւառը, կը հալածէին նորեկները, Հայաստան կը ըրկուէր աչխոյժ, կորովի անհատներէն, որոնք կրնային վարիչ դասակարգը կազմել, ժողովուրդը պաշտպանել, առաջնորդել : Սերունդներ կը կորսուին երկրին համար : Ժառանգական օրէնքով կարկառուն դէմքեր պիտի ծնին, պիտի դիմեն օտար երկիր : Ներսէս ղօրավար մը պիտի փրկէ Յուստինոսի դահը՝ ղես – պելով Նիքա ըմբոստութիւնը, 552ին պիտի յաղթէ ղոթական դունդերուն, հայ – սերական ղրօշը պիտի բարձրացնէ Ռաւիննայի մէջ, պիտի ըլլայ փոխարքայ եւ երկիրը պիտի կառավարէ 13 տարի : Իր հրամանին տակ ունէր հայկական երկու հեծելագունդ : «Ներսէս չինած է Ռաւիննայի եւ Միլանի մէջ եկեղեցիներ, վէնետիկի մէջ ղրաւուն եւ այլ չէնքեր » : (Ա. Լիչան, Հայ– Վենիտ, էջ 12) :

Պասմաճեան կը յիշէ Բիւզանդիոնի դահակալ քանի կայսրեր, տասը օգնական – ներ, տասը կայսրուհիներ : Պահակազունդի մէջ Հայերը դերակչիռ թիւ ունէին, Մօրիսի եւ Հերակլի բանակները հայկական էին, նշանաւոր զօրավարներ էին Մժեժ Գնունի, Վասակ Պատրիկ, Վարդան Փիլիկ, որ բարձրացաւ կայսերական դահը : Կեսար Վարդան հիմնեց համալսարան եւ մօտէն հետաքրքրուեցաւ հասատութեան յառաջդիմութեամբ :

ԱՐԱԳՈՒԹԵԱՆ ԴԱՐԱՇՐՋԱՆԸ

*Հաղորդակցութեան մէջ արագութեան հարցը դարեր չարունակ զբաղեցուցած է մարդկութիւնը : Երկու հարիւր տարի առաջ Ֆրանսացի Փափեն եւ անգլիացի Սավարի միաժամանակ խորհեցան օգտագործել չոգիին ուժը նաւագնացութեան մէջ : Այդ ժամանակէն սկսած՝ 2 – 4 մղոնի արագութիւնը հասաւ այսօրուան 35 – 40 մղոնի : Սակայն պէտք էր ձեռք ձգել արագ ճամբորդելու այնպիսի միջոցներ, որոնք զերազանցէին նաւերու արագութիւնը կամ կառքերու լծուած ձիերու ուժը : Երկաթուղին որոշ չրջան մը զոցեց այս բացը : Աչխարհի զանազան մասերուն մէջ գործի գրուեցան չոգեքարշերը, որոնց անհրաժեշտութիւնը զգալի էր առնուազն : Բայց ասով ալ չբաւականացան մարդիկ : Պէտք էր գտնել մեքենայ մը, որ թէեւ օդէն ծանր, սակայն կարենար սաւառնիլ օդին մէջ : Վերածնունդի ամենափայլուն ներկայացուցիչներէն մէկը՝ Լէոնարտօ տա Վինչի 1490ին յղացաւ սաւառնակի ուրուագիծը : Առաջին օգնաւը յայտնաբերուեցաւ 19րդ դարու վերջերը, երբ երեւան եկան քանի մը դիւտարներ — Ամերիկացիներ Օրվիլ եւ Վիլպուր, Ֆրանսացիներ Պլերիոյ եւ Ֆարման, ռուս Մոժայսքի եւ ուրիշներ : Բայց պրպտումներու և յղացումներուայս չրջանէն 50 – 60 տարիներ ետք, օդանաւը իրրեւ հաղորդակցութեան միջոց դրաւեց առաջին տեղը : Ներկայիս մօտ երկու հարիւր միլիոն ճամբորդներ մէկ երկրէն կամ ցամաքամասէն միւսը կը ճամբորդեն : Եթէ նաւագնացութեան մէջ արագութիւնը որոշ չափով իր վերջնական տեղը հասած է, օդագնացութեան մէջ արագութեան հարցը տեղի տուած է կատաղի մրցակցութեան : Ներկայիս մէկ ժամուան մէջ 120 քիլոմեթր արագութեան փոխարէն ձեռք բերուած է 600 – 800 քիլոմեթր : Օդանաւորդութեան կատարելագործումը պատճառ դարձաւ, որ զինուորական օդանաւերու կողքին ստեղծուի ամէն տեղ, առեւտրական օդագնացութիւնը : Փարիզի 26րդ միջազգային օդանաւային ցուցահանդէսը, որ տեղի ունեցաւ այս տարի, երեւան հանեց այս մարզին մէջ յայտնաբերուած նորութիւնները : Սակայն, ինչպէս կ'երեւի, մեր ժամանակներու հրամայականն է ոչ միայն արագութիւնը, այլեւ երկար տարածութիւններ կտրելու կարողութիւնը : Ժամանակի այս հրամայականին ընդառաջ երթալու համար Ֆրանսա եւ Անգլիա համաձայնութիւն մը կնքեցին միասին չինելու համար «Քոնքորտ» օդանաւը, իսկ ամերիկեան Լոքհետ 2000 եւ Պոյինկ տեսակները կը դերազանցեն Քոնքորտի արագութիւնը, կտրելով ժամը վեց հարիւր քլմ· տեղ : Փոքր տարածութիւններ կտրելու համար Արեւմտեան Գերմանիան, նոյնպէս, հրապարակ հանած է օդանաւ մը, որ ունի թեճինէ բազմաթիւ առաւելութիւններ : Մօտ ապագային համար կը նախատեսուի ստեղծել այնպիսի օդանաւեր, որոնք մէկ ժամուան մէջ կարողանան թռիլ հազար քիլոմեթր : Արագ ճամբորդելու միջոցներէն են նաեւ հրթիռները, որոնց մէկ ժամուան արագութիւնը պիտի հասնի 15 –20 հազար քիլոմեթրի : Այսուհանդերձ պէտք է ըսել, թէ արագութեան դարաչրջանը դեռ չէ ըսած իր վերջին խօսքը :

Ա· Ա·

ՀՐԱՏԱՊ ՀԱՐՑ ՄԸ

Առողջապահութեան Համաչխարհային կազմակերպութեան «Սանթէ տիւ Մոնտ» պարբերաթերթը իր վերջինթիւը նուիրած է կարգ մը հետաքրքրական հարցերու : Այդ հարցերէն մէկն է լատին Ամերիկայի մէջ բժչկական խնամքի պարագան, որ ինչպէս ի յայտ կուգայ վիճակագրութիւններէն, կը դնուի աննախանձելի եւ տխուր վիճակի մը մէջ :

Վերլուծելով Հարաւային Ամերիկայի քսան երկիրներու բնակչութեան ածը, միջազգային մարմինը կը յանգի այն եզրակացութեան, թէ 15 տարի ետք, որոշ չափով գործնական բժչկական օգնութիւն մը ապահովելու համար անհրաժեշտ է, որ երկրագունդի այս չրջանին մէջ գտնուղ բժիչկներուն թիւը հասնի 350 հազարի : Մինչդեռ ներկայիս Հարաւային Ամերիկայի մէջ անոնց թիւը միայն հարիւր հազար է ու ոչ մէկ կարելիութիւն կը տեսնուի բնակչութեան համեմատութեամբ բժիչկներուն թիւն ալ բարձրացնելու ապագային :

Կեանքի ծանր պայմաններուն հետեւանքով Հարաւ Ամերիկայի երկիրներուն մէջ երախաներուն մահացութիւնը քառասուն անգամ աւելի մեծ է քան Եւրոպայի, Մ· Նահանգներու կամ Քանատայի մէջ : Շըրջաններ կան, յատկապէս Հնդիկներու բնակած վայրեր, ուր դոյութիւն չունին բժիչկներ : Միլիոնաւոր կիներ զուտ կ'ունենան առանց բժչկական օգնութեան :

ըլլալու, եւ պատրաստ չէթէներուն դրածակցած ըլլալու մասին՝ Տիկին Մարգրիթին միայն «լուծ ըլլալը», եւ Նուրի Պէյլն ալ, նման թուղթ մը փակցնելու պատրաստ էին բնաւ լուր չունենալը յայտնած է, իրարու հակասող յայտարարութիւններ եղած են : Երդումի տակ, յիշեալ կարապետի տան դրան վրայ թուղթ փակցնելու պարագան ալ հերքուած է (*****) :

ՀԱՅԿԱԶՆ Գ· ՂԱԶԱՐԵԱՆ

(***) 3րդ Զօրաբանակի կեդրոնը (1915ին) ըլլալով էրզրում, այդ բանակին իրաւասութեան ենթակայ էին էրզրումի, Տրապիզոնի, Վանի, Պիթլիսի, Խարբերդի, Սեբաստիոյ եւ Տիգրանակերտի նահանգները :

(****) Դատարանը կը զգուշանայ արձանագրելու ոճիրներու վայրը՝ գոհերու թիւը եւ թուականները :

(*****) Խարբերդի նահանգին մէջ 204 հազար Հայեր բռնագաղթի, ցեղասպանութեան կ'ենթարկուին եւ թրք· զին – ուորական դատարանը այդ տեսակ ոչնչութիւններով կը զբաղի, փոխանակ կատարուած վիթխարի ոճիրը եւ մեծ ոճրագործները, ոճիրի հեղինակները լոյս աշխարի բերելու եւ դատելու :

ԴԱՆԱԿԸ ԾՈԾՐԱԿԻՆ

— Կը հասկնամ, պատասխանեց Փուարօ :

— Այս վերջերս յաճախ չէիզար մեզ մօտ : Եթէ մխիթարուած է՝ աւելի լաւ :

— Թերեւս :

Այն եղանակը որով Փուարօ արտասանեց իր վերջին բառը, զարմանք պատճառեց Էլիզին, որ, մտահոգ, հարցուց :

— Վտա՞նգ մը կը նախատեսէք տիրուհիս համար, պարոն :

— Այո, պատասխանեց Փուարօ ծանրախոհութեամբ : Մեծ վտանգ մը կը սպառնայ ձեր տիրուհիին, որ, սակայն, ինք հրաւիրած է իր վրայ :

Փուարօ, անփութօրէն իր ձեռքը դնե – լով որմնաւատառանի մարմարին վրայ, երբ Թէ անուշադրութեամբ ծաղկանօթ մը տապալեց : Ջուրը Թրջեց Էլիզի դէմքը : Առաջին անդամն էր որ այդպիսի ձախաւերութիւն մը կ'ընէր Փուարօ, որ վաղեց անմիջապէս իր սենեակը եւ անձեռոց մը բերելով՝ օգնեց սպասուհին դէմքը եւ վիզը չորցնելու, ներողութիւն խնդրելով :

Ապա, թղթադրամ մը փոխեց իր սեփականատէրը եւ Փուարօ առաջնորդեց Էլիզը դէպի դուռ :

— Առենը չատ ուշ չէ տակաւին, ըսաւ ան, ժամացոյցին վրայ ակնարկ մը նետելէ ետք : Դուք ձեր պանդոկը կրնաք հասնիլ Միս Վիլքենսոնի վերադարձէն առաջ :

— Ատիկա կարեւորութենէ դուրկ է, պարոն : Արդէն տիրուհիս ընթրելու պիտի երթայ ներկայացումէն ետք : Ակնէ զատ ան չուզեր որ սպասեմ իր վերադարձին, եթէ բացառաբար սպասելու հրահանգ տուած չըլլայ :

Սենեկապանուհին մեկնեցաւ :

Հետաքրքրութիւնս կը մաչեցնէր դիս :

— Ուրե՞մն, Փուարօ ...

— Դեռ ոչինչ այս դիչերուան համար, բարեկամս, պատասխանեց ժպտելով : Վաղը առաւօտ կանուխ մենք պիտի հեռանանք Ժարին եւ պիտի խնդրենք որ հոս դայ : Պիտի հրաւիրենք նաեւ Պրիան Մարթէնը : Անկասկած ան չատ կարեւոր յայտարարութիւններ պիտի ընէ : Բացի այդ, ես պարագ մը ունիմ իրեն հատուցանելիք :

Փուարօ տարօրինակ ժպիտ մը ունեցաւ :

— Ցամենայդէպս դուք չէք կրնար զինքը ամբաստանել իբրեւ Լորա Էճվարի ոճրագործը : Մանաւանդ այն բոլորէն ետք, որ լսեցինք այս դիչեր : Այնքան խիստ տակ չէ կրնար եղած ըլլալ, որ սպանչ ամուսինը, աղատութիւն պարգեւելով կնոջ, որպէսզի ամուսնանայ ուրիչ մարդու մը հետ :

— Դատողութեան ինչ խորութիւն ...

— Ինդրեմ, վերջացուցէք ձեր հեգնութիւնները, ըսի բաւական վիրաւորուած : Բայց այդ ի՞նչ է ձեր ձեռքին մէջ...

Փուարօ ցոյց տուաւ ինծի առարկան :

— Այդ բարի էլիզին ակնոցներն են, բարեկամս : Մեկնած պահուն մոռցաւ զանոնք :

— Կը կատակէ՞ք : Մեկնած պահուն քիթին վրայ էին իր ակնոցները :

Դանդաղ դլուխը չարժեց Փուարօ :

— Կը սխալիք, Հաստինգ : Այդ կինը մեկնեցաւ այստեղէն, իր քիթին վրայ ունենալով Գալոթթա Աւտամի պայուսակին մէջ դտնուած ակնոցները :

Ես ապշահար մնացի :

ԳԼՈՒԽ 29
ՓՈՒԱՐՕ ԿԸ ԽՕՍԻ

Ցաջորդ առաւօտուն, ժարին հեռաձայնելու պարտականութիւնը ինծի վիճակեցաւ :

Ցուսալքուած ձայնով մը պատասխանեց ինծի.

— Ախ, դո՞ւք էք, դնդապետ Հաստինգ : Ի՞նչ նորութիւն :

Ես յայտնեցի իրեն Փուարօյի պատուէրը :

— Ժամը տասնըմէկի՞ն... Այո, կրնամ դալ : Միթէ որեւէ հետք մը դտա՞ծ է երիտասարդ Բոսսի մահուան չուրջ :

— Կարծեմ Թէ անակնկալ մը վերապահած է ձեզի, Ցամենայնդէպս չատ դոհ երեւոյթ մը ունի :

— Ես նոյնը չեմ կրնար ըսել, դժբախտաբար : Մենք կը խարխափենք... Ինչ յետոյ, դնդապետ Հաստինգ :

Ցետոյ հաղորդակցութեան մէջ մտայ Պրիան Մարթէնի հետ եւ նոյնութեամբ կրկնեցի իրեն Փուարօյի բառերը :

Փուարօ ձեռք անցուցած է կարգ մը հետաքրքրական մանրամասնութիւններ, որոնց անկասկած կ'ուզէ ծանօթանալ Պ· Մարթէնը : Երբ դերասանը ուզեց դիտնալ բնոյթը այդ մանրամասնութիւններուն, պատասխանեցի իրեն Թէ բացարձակապէս կ'անգիտանայի, տրուած ըլլալով որ Փուարօ դաղտնիքը չէ յայտնած ինծի :

Պահ մը մտածելէ յետոյ, Մարթէն պատասխանեց վերջապէս :

— Շատ լաւ, պիտի այցելեմ ձեզի ո – րոչեալ ժամուն եւ վիակեց դործիքը :

ԱԿԱԹՈՆ ՔՐԻՍՏԻ

(Շար·)

Այրի Տիկին Մկրտիչ Դաւիթեան, Տէր եւ Տիկին Էճէկէօղեան, Տէր եւ Տիկին Դաւիթեան եւ զաւակները, Մարդարեան եղբայրներ, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Քէ-փէնէկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ռոպէր Գալայճեան, Տէր եւ Տիկին Մօ-թէն եւ զաւակները, Մօթիքեան ընտա-նիք եւ զաւակները սրտի դառն կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, քե-ռայրին եւ զարմիկին

ՄԿՐՏԻՉ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ 61 տարեկան հա-սակին :

Թաղման արարողութիւնը տեղի ունե-ցաւ Նոյեմբեր 29ին, Երկուշաբթի օր, ա-ռաւօտուն ժամը 10ին : (Վալանս) :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն, Նոր Սերունդը եւ Կապ. Խաչը իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Յակոբ Կօշկակարեանի եւ ընտա-նեկան պարագաներուն, ազգականնե-րուն, իրենց հօր, եղբօր եւ մեծ հօր

ՅՈՎՍԷՓ ԿՕՇԿԱԿԱՐԵԱՆԻ

մահուան առթիւ :

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ ԳՄԲԷԹԻ ՆՈՐՈԳՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները յատկացուելու հա-մար գմբէթի նորոգութեան, որ արդէն սկսած է.

Եկեղեցւոյ բարգաւաճման նախանձա-խնդիր ընտանիք մը 5000 Ֆրանք, Այրի Տիկին Ծաղիկ Ճիյէրճեան 1000, Պ. Ս. Գարակէօղեան իր կնոջ Մարիի յիշատա-կին 600, Տիկին Մ. Քոչար իր ննջեցեալ-ներու յիշատակին 500, Պ. Յ. Տիւրկէր-եան իր ննջեցեալներու յիշատակին 500, Տիկին Զատիկեան 400, Բարեպաշտ տի-կին մը 400, Պ. Գ. Համբարձումեան 300, Եկեղեցասէր ընտանիք մը 250, Փրօֆ. Գ. Ալիքսանեան 200, Վարդանանց ա-պետներու քանի մը բարեկամներ 120, Տէր եւ Տիկին Ֆօվ, Պ. Մ. Մալխազ-եանց, Պ. Յ. Ծերունեան (Գերմանիա) հարիւրական, Պ. Մարեշալ 60, Տէր եւ Տիկին Յ. Մալճեան, Տիկին Շաքէ Գոր-ծունեան, Տիկին Ա. Լօլօեան, Օր. Իրիս Պիւլպիւլեան, իր եղբօր յիշատակին, Տի-կին Մ. Ուզունեան իր մօրը յիշատակին 50ական Ֆրանք :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ միջմասնաճիւղային ժողո-վը այս Շաբաթ ժամը 15ին, միութեան դրասենեակը : Շատ կարեւոր օրակարգ : Ներկայութիւն անհրաժեշտ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Հայաստանէն Խաչիկ Կարապետի Ա-րուքեան կը փնտռէ Գրիգոր, Ալեքսան, Միսակ Յակոբի Արուքեան, որոնք ծնած են Սեբաստիոյ նահանգի Մանչըլզ գիւղը :

×

Յովասափեան Կարապետ Անտոնի, Շավշերտցի՝ որ նախապէս ու գուցէ հի-մա ալ կ՚ապրի Մարսէյլ, իրմէ լուր չունի քոյրը 1930էն ի վեր, փնտռողն է Սան-դուխտ Անտոնի Զուրաբեան :

Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմա-ցնել Մարսէյլի Մայր Եկեղեցին 339, Ա-վընիւ Տիւ Փրատօ, 13 Մարսէյլ 8րդ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայաստանի Նոյեմբերեան շրջանէն Ոսկեպառ գիւղէն Երանոս Ազբալեան Շա-հոյի, ծնած 1920 Ոսկեպառ :

Մելիք Ազբալեան Արտեմի, ծնած 1920 :

Սամսոն Գէորգեան Սերգոյի, Ոսկեպառ Իջեւանի շրջան Սեւքար գիւղից Բագրատ Շահնազարեան (Սեւքարի Սղոցարանի նախկին հրշէջ խումբի պետի) յիշեալ հայ-րենակիցները կորսուած են Բ. Համաշ-խարհային պատերազմին :

Կը խնդրուի լուր ունեցողներէն տեղե-կացնել Սարգիսեան Մարտիրոսին :

Mr. SARKISSIAN
Chemin Belle Meunière
26 VALENCE (Drôme)

Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Այրի Տիկին Արշալոյս Սարգիսեան 40 Ֆրանք կը նուիրէ :

×

Լը Փիւէն Պ. Ուզունեան 10 Ֆրանք :

ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Դեկտ. 12, Կիրակի ժամը 21ին
DANS ST. EUSTACHE ILLUMINÉE
(12, Rue Dujour, Paris (1er)
Métro : Halles

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԱՍՊԵՏՆԵՐՈՒ ԵՂԲԱՅՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Կը ներկայացնէ (համաշխարհային առաջին ունկնդրութիւն) :

DU PROFOND DE L'ABIME
(Oratorio)

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կը մասնակցին՝
Christiane Eda-Pierre (Soprano) de l'Opéra, Paul-Emile Deiber (récitant) sociétaire de la Comédie-Française, Raffi Ourgandjian (au grand orgue).

LES CHANTEURS
DE ST. EUSTACHE
(Président-Fondateur
R. P. Emile Martin)

ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ

ԱՐՇԱՄ ՃԻՋՄԷՃԵԱՆԻ

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— ԿՈՄԻՏԱՍ, ՀԱՅՐ ՄԱՐԹԷՆ, ՎԻՔԹՈՐԻԱ ՄՈՍԹԵ-ՎԵՐՏԻ, ՈՒՐԿԱՆՃԵԱՆ :

Տոմսերու գին՝ 5էն 25 ֆրանք

Դիմել՝ Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղե-ցի, 15 Ռիւ Ժան Կուժօն, Սէնթ-Էօս-թաշ (Հալ), Տիւրան (4, Փլաս տը լա Մատըլէն), Բալուեան դրատուն, (43 Ռիւ Ռիշէ) :

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն, ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերը իրենց սովորական հաւաքատեղին : Սոյն ժողովներուն ներ-կայ պիտի գտնուի Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :—

ԱԿՆՈՒՆԻ խումբը (Սէն Լու) 5 Դեկտ. ժամը 15·30ին :

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ խումբը (Կարտան), 5 Դեկտ. ժամը 15·30ին :

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը (Պուա Լիւզի), 5 Դեկտ. ժամը 15·30ին :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կո-միտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Եկեղեցւոյ վերաշինութեան եւ օծման 8րդ տարեդարձը կը տօնուի Դեկտեմբեր 19ին, Կիրակի օր :

Այս Կիրակի պատարագ : Կը պատարա-գէ եւ կը քարոզէ ՏԱՐՕՆ Վ. ՃԷՐԷՃԵԱՆ :

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

11 Դեկտեմբեր, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Լիոնի Հայ Ազգ. Տան թատերասրահի մէջ :

ԱՐՇԻՆ

նուագախումբ եւ պարախումբ

Այս ներկայացումները կը կրկնուին Ս. Շամոն, Կրընոպլը եւ Փօն տը Շէրիւի մէջ, հասոյթի մէկ մասը Փօն տը Շէրիւի դպրոց եկեղեցիի ի նպաստ :

Մուտք 4 եւ 5 ֆրանք

ՊԱՇՏՕՆԵԱՅ Կ՚ՈՒԶՈՒԻ

Աղքատախնամ ընկերակցութիւնը իր Հանգստեան Տուներուն համար կը փնտը-ռէ.—Ա) Տնօրէն, օժտուած վարչական կարողութիւններով եւ տեղեակ հաշուա-կալութեան :

Բ) Հիւանդապահուհիներ, վկայեալ Փարիզէն կամ այլուր :

Գ) Կառավար (շօֆէօր) :

Թեկնածութիւնները ներկայացնել դը-բաւոր Աղքատախնամի դրասենեակը՝

Association Arménienne d'Aide Sociale
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Պանեէօ – Քաշանի Հ. Յ. Դ. Նոր Ս.ի Մուրատ խումբին կողմէ

Այս Շաբաթ ժամը 17·30էն 23·30

Cercle Commercial Suisse

10, Rue des Messagerie, Métro Poissonnière

Գեղարուեստական բաժին

BUFFET **BAR**

Grande Nuitée Nor Séround

Avec l'Orchestre ZANINI et les GOLDENS - La participation de LIZ SARIAN

Pour la première fois à Marseille

Le Samedi 4 Décembre à l'Alhambra de 22 heures à l'aube

Retenez vos places : tous les soirs au siège. 26 Rue des Convalescents de 19 h. à 20 h. sauf les Vendredi, Samedi et Dimanche

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 75ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Սարսէլ – Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. ՎԱՐԴԱՆ ենթակոմիտէի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Կապ. Խա-չի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի :

Կիրակի, Դեկտեմբեր 5, ժամը 15էն 24 Սարսէլի քաղաքապետարանի սրահը, Փլաս տիւ 11 Նովանպրը

Կը խօսի Ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին :

ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ, ընկերակցութեամբ Կարպիս Ափրիկեանի

Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

« LES CAUCASE » Ալֆորվիլի պարախումբը

Ընկերակցութեամբ՝ ՊԷՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆԻ

Թատերական ներկայացում ղեկավարութեամբ ԿԱՐՕ ՕՍՄԱՆՃԵԱՆԻ

Ժամը 19էն ետք պարահանդէս՝ նուագախումբ ՊԷՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ

Կազմակերպուած Ֆ. Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ մասնանիւղերու կողմանէ իրենց կայանի տասնամեակի առիթով եւ անոր ի նպաստ :

Հրաւիրուած է Լոնտոնէն Հայ Երիտասարդաց Միութեան թատերախումբը, ներ-կայացնելու Գ. Սնդուկեանցի

ՊԵՊՕ

Շաբաթ՝ 18 Դեկտեմբեր	ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ մէջ ժամը 20·30ին
Կիրակի՝ 19 Դեկտեմբեր	ՍԱՐՍԷԼԻ մէջ ժամը 15ին
Երկուշաբթի՝ 20 Դեկտեմբեր	ՓԱՐԻԶԻ մէջ ժամը 20·30ին
Երեքշաբթի՝ 21 Դեկտեմբեր	ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ մէջ ժամը 20·30ին
Կիրակի՝ 26 Դեկտեմբեր	ԼԻՈՆԻ մէջ ժամը 15ին
Չորեքշաբթի՝ 29 Դեկտեմբեր	ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ ժամը 20·30ին
Հինգշաբթի՝ 30 Դեկտեմբեր	ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ ժամը 20·30ին,

Տոմսեր կը վաճառեն Կացոյտ Խաչի դրասենեակը, հայ դրավաճառատուները եւ Խաչուհիները :

Ապահովեցէք ձեր տեղերը :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

GRAND - HOTEL

Կիրակի, Դեկտեմբեր 5, ժամը 17էն կէս գիշեր

Նախագահութեամբ ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԵՆԱԿ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ

Կը մասնակցի սիրայօժար ծանօթ

ՏԷՐ – ԱԲՐԱՄՈՖԻ (Karpoucha)

Պալալայքաներու խումբը

ORCHESTRE Մուտք 10 ֆրանք

Ապահովել սեղանները.— 924-38-54 Ուսանողներու կէս գին

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 Ֆ· Հատը 0,30 Ֆ·

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
2
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
JEUDI
2 DECEMBRE
1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 19474

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

41e ANNÉE — N° 10.474

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹԵԿՆԱԾՈՒ ՏԸ ԿՈՂ ԽՕՍԵՑԱԻ ԱԶԳԻՆ

—o—

ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐՆԵՐԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԵՑԻՆ ԱՆՄԻՋԱՊԷՍ

Շատ կը սպասուէր այն ճառին դոր նախագահ տը Կոլ պիտի արտասանէր Երեքշաբթի իրիկուն իրրեւ թեկնածու Հանրապետութեան նախագահութեան :

Տը Կոլի չէզոք քէչ մը յոդնած թուեցաւ : Մանաւանդ նորութիւն մը չբերաւ այլ բացատրեց ինչ որ կ'ըսէ տարիներէ ի վեր եւ յայտնեց Նոյեմբեր 4ին : «Կիրակի , յաջորդաբար Նոյեմբեր 4ին : «Կիրակի , Հանրապետութեան նախագահութեան նախագահութեան : պիտի նշանակէ այն Ֆրանսացին որ, պիտակցօրէն, ամէնէն արժանին եւ ամէնէն կարողը կը նկատէ Ֆրանսան ներկայացնելու եւ անոր ճակատագիրը հետեւաբար չփոթուելու : Այս է հարցը : Հանրապետութեան նախագահը, արդարեւ , չի կրնար չփոթուիլ որեւէ հատուածի հետ : Պէտք է ամբողջ Ազգին մարդն ըլլայ, արտայայտէ եւ ծառայէ միայն ազգային շահուն : Այդ հանդամանքով է եւ այդ պատճառով որ ձեր վստահութիւնը ուզեմ : Հինգ ընդդիմութիւնները ձեզի կը ներկայացնեն հինգ թեկնածուներ : Ընտրեցէք զիրենք : Ճանչցաք : Բոլոր նիւթերը վարկաբեկող իրենց ձայները, բոլոր խաղերու բաշխուած իրենց խոստումնները, միջազգային բեմէն Ֆրանսայի ջնջումին համար իրենց կոչերը, ասոնք ձայներն են, խոստումներն են, կոչերն են ներկին կուսակցութեանց, որոնց ճշդութիւն է, ինչ ալ ըսեն, երբեմնի վարչապետը վերադառնել : Այդ իսկ պատճառ, մնակ կէտը որու չուրջ կը համախմբին, մեկնումա է »:

Ապա տը Կոլ կը պարզէ թէ ներկայ ընթացքին ինչ յառաջդիմութիւններ կատարուած են բոլոր մարզերուն մէջ : Կը յայտնէ թէ ազատագրման վայրկեանին երբ իշխանութեան ղլուխ էր հնգ տարի եղած է , բայց քաշուելուն պէս , ուսակցութեանց վարչակարգը բան մը ձեռնտուցած : Տը Կոլ կ'ընդունի որ եղածը կատարեալ չէ , ամբողջական չէ նաեւ որ մարդկային է : Բայց սկիզբն է վերանորոգման եւ նոր Հանրապետութիւն կ'ուզէ որ ժողովուրդը իրեն տայ , ապրի ուշ եւ միշտ պլուխ մը , որ պլուխ ըլլայ եւ թէ լիազօրուած այդ անձնական օրերու , ինք ստանձնի պատասխանատուութիւնները :

Եղակացութեան մէջ ոը Կոլ չէշտեց . « Դեկտեմբեր 5ին , եթէ ուզէք , նոր հանրապետութիւնը վերջնականապէս կը հաստատուի : Այն ատեն ճամբայ կ'ելլէ որ հանդրուանի մը համար ուելի ար – հինաւոր : Հարկ է որ , այն ժամանակ – ընթացին , ուր իր պլուխն եմ , կրկնա – ուելի իր ազգային եւ համաչխարհային կոչը , որ ինձմէ եաք մնայ բնականին ձեւով եւ հետեւելով իր գծին , որպէսզի ապագայի ընթացքին , տայ մեր երկրին նոր որ կուտայ այսօր՝ անկախութիւն , ապրելիմութիւն , խաղաղութիւն : Ձը – հանուհինե՛ր, Ֆրանսացինե՛ր, չարու – ուենք Ֆրանսան» :

Իրմէ առաջ, քառորդ ժամ կը խօսէր Ժան Լէքանիւէ , որ սիռումէն անմիջա – ետք բողոք մը պիտի ներկայացնէր պատկերասփիւռի անօրէնութեան փորձի արձանագրութիւնը սփռած է ոչ վերջնականը :

Ձանազան հաւաքոյթներու ընթացքին , ընդդիմութեանց հինգ թեկնածուները , որոնց իրիկունը պատասխանեցին Տը Կոլի : Փարիզի մէջ, Լէքանիւէ յայտարարեց . « Նոր չատ բան չգտայ իր ճառին մէջ քէ ոչ այն իրողութիւնը որ Պետութեան

ԹՐՔԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ

—o—

ԽՄԲ.— երէկ արձագանգ տուած էինք թրքական թերթերու եւ թուրք ուսանողներու սովորական շանթարձակութեանց : Այսօր կուտանք յաւելուածական կարգ մը տեղեկութիւններ եւս , միշտ թրքական աղբիւրներու համաձայն :

ԱՆԳԱՐԱ.— Ազգ· Ժողովի նիստին , ժողովականներէն Իսմայիլ Հաքքը Եըլանլըօղլու օրակարգէ դուրս խօսեցաւ թուրք

ղլուխը կ'ուզէ ղլուխ մը որ ղլուխ մը ըլլայ : «Հանդիստ եղէք, Զօրավար, կը չարունակէ երիտասարդ թեկնածուն, Ֆը – րանսան կը չարունակուի : Կը կառուցա – նենք Եւրոպան ոչ հայրենիքը կորնչցնե – լու համար այլ անոր տալու համար դա – րուս չափանիշերը » : Ի պատասխան ժողովուրդին կանչերուն «Լըքանիւէ՛, Լը – քանիւէ՛», թեկնածուն կ'ըսէ . «Շնորհա – կալ եմ, ձեզ հասկցայ եւ դեմոկրատի մը համար ատիկա չի նշանակեր իր խոստա – ցածին հակառակն ընել » :

Թարպի մէջ, ձախերու թեկնածուն Միթերան յուսախաբ է ճառէն. «Ի՞նչ խորհիլ այս ճառին մասին : Կ'ուզէի բան մը խորհիլ : Կ'ուզէի նոր բան մը գտնել : Ոչինչ : Դ. եւ ե. Հանրապետութիւններու միջեւ կռիւը պիս չի հետաքրքրեր :

Մարսիլհասի մամուլին հաղորդագրու – թիւն մը յանձնեց ուր կ'ըսէ .— «Զօր . տը Կոլ զոհացաւ ինքնագոհունակութեան ճառ մը արտասանելով : Երկիրը չի կրնար հանդուրժել նման երկաթեայ արհամար – հանքի մը» : Ապա կը յայտնէ տխրած է լսելով այս ճառը, նոյնիսկ ընկճուած տը Կոլ պէտք է դեղեցկութեամբ վերջացնէր իր ասպարէզը :

Թիքսիէ – Վինեանքուռ Մանթի մէջ բեմ բարձրացաւ .— «Լսելով տը Կոլը, ես ինծի ըսի, որ արդէն պարտուած էր եւ կը դպար : Չփորձեց գործածել Ֆրանսացինե – րուն խելքը այլ՝ միամտութիւնը : Հաս – տատեց թէ պիտի չգործադրէ Հոմմի դաշնագիրը : Հաստատեց թէ բարեկամ պիտի ըլլայ բարեկամներու հետ չեմ գի – տեր որ «բարեկամներու սրճարանին մէջ», ծաղրեց մեր դաշնակիցներու պայ – քարը համայնավարներու դէմ հարուա – րեւելեան Ասիոյ մէջ» : Փաստաբան – թեկնածուին համար առաջին չրջանի հա – մեմատականի մնալը ջուր չի վերցներ , ուրեմն «եթէ Միթերան երկրորդ հասնի ա – ռաջին չրջանին , երկրորդ չրջանին տը Կոլ կ'ընտրուի : Ձախին կ'ըսեմ , ինծի քուէ տուէք » :

Մարսէլ Պարպիւ դժգոհ է որ տը Կոլ պինքը նկատի չէ առած յաղթականապաշտ մըն է , «երբեք պիտի չզարմանայ եթէ ճղմէ Ամերիկան, Ռուսաստանը, իսկ Ֆրանսացիները չատ հոգը չեն» ըստ այս մեռսանեըորդ ժամու թեկնածուին :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՐՔԱԿԱՆ մամուլի գործակալութեան պաշտօնաթերթ «Կիւնէշ»ի խմբագիրը՝ Աթիլլա Պարտիլհօղլու, իր պարբերա – թերթին մէջ Պապէօֆի «Ցեղափոխական դրուագքներ»էն հատուած մը տպած ըլլալուն համար եօթն ու կէս տարուան բանտարկութեան եւ երկուք ու կէս տարուան պարտադիր բնակութեան դատա – պարտուեցաւ : Անզգայ քաղաքական քարոզչութիւն կը տեսնէ երկու դար ա – ռաջ ապրած Ֆրանսացի յեղափոխականին միտքերուն մէ ջ :

ԵՄԻՆԻ մէջ խաղաղութիւնը վերահաս – տատելու համար դումարուած ժողովը , որ տեղի կ'ունենայ Հարաւ պիւղաքա – պքին մէջ, կրնայ անորոշ ժամանակով յետաձգուիլ :

եւ հեղինէն յարաբերութեանց մասին, եւ ըսաւ ի մէջ այլոց .

— Հեղինէները կեղծաւորաբար բարե – կամութենէ կը ճառեն , օգտագործելով դիւանագիտական յարաբերութեանց չինծու փափկանկատութիւնը : Իրականու – թեան մէջ ոխերիմ թշնամիի հոգի մը կը կրեն : Իրր ապացոյց պէտք է յիշել Ա – թէնքի մէջ պատահած դէպքը : Ցոյներու այս դրդռիչ եւ վիրաւորական ընթացքը նոր դաշոյն մըն է , ՆԱԹՕի համաձայնու – թեան եւ թուրքեհեղինէն բարեկամութեան սրտին մխուած : Այս թշնամութեանց առջեւ , ոչ մէկ արժէք կ'ունենայ Այա – Սոֆիայի պարապան : Մենք զայն թան – գարանի վերածեր էինք , լոկ թուրքեւ – հեղինէն բարեկամութեան սիրոյն , ինչ որ անտեղի բան մըն է այլեւս : Պէտք է որ Այա – Սոֆիան իրր մզկիթ վերաբանանք : Եթէ աւելի լուռ մնանք, Միլլի Պայքարի հերոսներուն հոգին է որ կը ցաւցնենք , անոնց՝ որոնք Անկախութեան Պատերազմը չահեցան եւ չառաչուն ապտակ մը տուին Հեղինէներուն : Միւս կողմէ՝ լայն Թոյլտուութեանց կ'արժանանայ Ցոնոց Պատրիարքարանը, որ այնքան վնասակար գործունէութիւն ցոյց կուտայ Թուրքիոյ մէջ եւ կղերական հաստատութիւն մը ըլլալէ աւելի, քաղաքական – դաղափարաբանական կազմակերպութիւն մըն է պարզապէս : Ահկէ դատ, Արեւմտեան Թրա – կիոյ մեր թուրք եղբայրները անյուր հա – րըստահարութեանց կ'ենթարկուին : Ի – րենց կրած տառապանքը աննկարագրելի է : Ի փոխարէնն՝ Պոլսոյ յոյն փոքրամասնութիւնը չափազանց հանդիստ, ազատ եւ բարօր կեանք մը կը վարէ : Ուրիշ պարագայ մըն ալ կայ : Հեղինէները թող չմոռնան թէ մենք որպիսերն ենք Միլլի Ուժերուն, անոնց որ Անկախութեան Պատերազմը չահեցան եւ թրքական հրաչքը իրագործեցին : Եթէ հարկ ըլլայ, պատրաստ ենք մեւնոյն դասը տալու Հեղինէներուն : Թուրք ազգը արթուն կը հսկէ, թուրք փառապանծ բանակը կազմ ու պատրաստ է :

«ՈՉ ԻՍԿ ՔԱՐ ՄԸ ԿՐՆԱՆ ԱՌՆԵԼ ԹՈՒՐՔԻԱՑԻՆ »

ԱՆԳԱՐԱ.— Վարչապետ Սիւլէյման Տէմիրէլ այցելեց ընդհ· սպայակոյտի նախագահութեան պաշտօնատունը, եւ ճամբան չրջապատուեցաւ լրագրողներով : Վարչապետը արտայայտուեցաւ Հեղինէներու վերջին արարքներուն մասին : Լրագրողները հարցուցին թէ ինչ կը խորհի Խրիսոսթոմոս մետրապոլիտի արձակնին բացման չուրջ : Վարչապետ Տէմիրէլ հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրաւ .

— Ոչ ոք կրնայ Թուրքիայէն քար մը իսկ առնել : Այս հոգերը թրծուած են ապատութեան համար ինկած նահատակներու արիւնով :

Հ.— Ի՞նչ կը խորհիք Խրիսոսթոմոսի արձանին բացման եւ այս առիթի Հեղինէներու արտայայտած բաղձանքներու մասին :

Պ.— Թուրք կառավարութիւնը անհրաժեշտ ձեռնարկները կատարեց այդ մասին : Իսկապէս ցաւալի դէպքի մը առջեւ կը գտնուինք : Հեղինէներու այս արտայայտութիւնները խոտոր կը համեմատին երկու երկիրներու բարեկամութեան հետ : Մնաց որ ժամանակ չունինք պրաղելու այսպիսի անհեթեթ խնդիրներով :

Հ.— Կրնա՞ք բացատրութիւններ տալ Սպարապետութեան մէջ կատարուած խորհրդակցութեանց չուրջ :

Պ.— Բնական առաջ տեղի ունեցաւ այդ խորհրդակցութիւնը, որուն նպատակն էր ուսումնասիրել Ազգ· Պաշտպանութեան վերաբերեալ կարիքները: Այժմ վերստին պիտի խորհրդակցինք եւ աչքէ պիտի անցընենք յարակից մանրամասնութիւնները ինչպէս նաեւ կիպրոսի կացութիւնը :

ՀՈՂԸ ԾԱԽԱՆՁ ԵՆ ՀԻՄԱ ԵՏ Կ'ՈՒԶԵՆ

ԱՆԳԱՐԱ.— Քանիցս գրուեցաւ թէ թուրք կառավարութիւնը պիտի վերքննէ «օտար խարիսխներու» խնդիրը ,որ բուռն վիճաբանութեանց տեղի տուաւ վերջերս եւ բսուեցաւ թէ 35 միլիոն քառակուսի մեթրը Զիյլիի եւ Ինճիրլիքի օդանաւային խարիսխներուն կը պատկանին, եւ այս խարիսխները միասին կ'օգտագործենք, թուրք հրամանատարներ կան հոն եւ թրքական օդնաւային ուժերուն մուտքը ազատ է : Այդ տեղերու բոլոր պինուորական հիմնարկները հաստատած են ՆԱԹՕի համաձայնութեամբ, իրր միջազգային յանձնառութեանց մէկ պարտադրութիւնը : Միայն թէ ձեւակերպութեան, խարիսխներու մուտքի եւ ելքի եւ այլ հակակչիռներու տեսակէտով զանազան թերացումներ կան, զորս պէտք է վերաքննել եւ սրբագրել , փոխադարձ բարեկամութեան հիման վրայ : Այս ուղղութեամբ արդէն իսկ պատրաստութեանց ձեռնարկուած է : Թուրք եւ ամերիկեան սպարապետութեանց բանակցութիւններով, այս կարգի կնճիռները պիտի հարթուին :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԽԱՐԻՍԽՆԵՐՈՒ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌՆԵՐԸ

ԱՆԳԱՐԱ.— Պետական Ձայնասփիւռներու Ընդհ· Տնօրէնութիւնը քննութեան ձեռնարկեց , ճշդելու համար այն ձայնասփիւռի կայանները, որոնք օրինական հակակչիռ դուրս կը գործեն : Քննութիւն կը կատարուի Ամերիկեան վեց խարիսխներու ձայնասփիւռի կայաններու մասին, որոնք չեն ենթարկուիր Թուրք պետական ձայնասփիւռի օրէնքին : Ասոնք դուրս կը մնան թրքական օրէնքին տրամադրութիւններէն, որոնք կը ծառային միայն երկրին մշակոյթին, հանրային կարիքներուն, կրթական եւ քաղաքական կեանքին : Օրէնքին այս բացորոշ տրամադրութեան առջեւ, Ամերիկեան կայաններու ձայնասփիւռները հակասութիւն մը կը կազմեն եւ ցարդ կատարուած ձեռնարկները ապարդիւն մնացած են : Ձայնասփիւռներու Ընդհ· Տնօրէնութիւնը քանիցս դիմած է Արտաքին Նախարարութեան, բայց արդիւնք մը չէ քաղած : Պատճառն այն է որ Թուրքեւամերիկեան երկկողմանի համաձայնութեամբ , կարելի չէ միջամտել ըլլալ ամերիկեան խարիսխներու վերաբերեալ գործերուն, հետեւաբար նաեւ անոնց ձայնասփիւռի կայաններուն հաղորդումներուն :

Այժմ պատկան իշխանութիւնը կը ջանայ բանալ այս անպատեհութիւնը, եւ ձեռնարկներ կը կատարէ , ամերիկեան խարիսխներու ձայնասփիւռի կայանները ենթարկելու համար թրքական օրէնքներու տրամադրութիւններուն եւ իւրաքանչիւրին դանոնք լռեցնելու համար : Եթէ հարկ ըլլայ, օրինական գործողութեանց պիտի ձեռնարկուի, ընդհ· դատախազութեան միջոցաւ : Ճշդուած է որ Աթաթիւրքի մահուան տարելիցին օրը, Նոյեմբեր 10ին, Զիյլիի ամերիկեան խարիսխին ձայնասփիւռի կայանը ոչ միայն դադրեցուցած չէ զուարճալի երաժշտութիւնը , այլեւ «եէ – եէ» նուագելով ցաւ եւ զայրոյթ պատճառած է ունկնդիր հայրենակիցներուն, եւ բողոքներու տեղի տուած :

ԹՐՔԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՎՃԻՌԸ

ԽԱՐԲԵՐԴ ՆԱՀԱՆԳԻ ՀԱՅՈՑ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Վկայուած է նաեւ, որ Մէհմէտ Նուրի պէյի ագարակին մէջ պահուրտած եւ տարագրութենէ ազատուած են (Հայեր), եւ Կարապետն ալ սկիզբէն մինչեւ ետքը Մէհմէտ Նուրի պէյին տունը գտնուելով, անոր քենեկալին՝ Նասըմ պէյին տունը, յափշտակուած իրեղէնները Նուրի պէյի կողմէ տարուելու պարագան տեսած չըլլալը յայտնած ըլլալով, ուստի Մէհմէտ Նուրի պէյին տարագրեալներէն դրամ առնելու պարագան ալ նկատողութեան արժանի չի նկատուիր, եւ, հակառակ կառավարութեան հրամանին, թէ տարագրութեան ենթարկուողներէն (Հայերէն) ոմանք պահողները՝ մահուան պատիժի ենթակայ պիտի ըլլային, յիշեալ Հոլվէնիք(°) գիւղի (*) ժողովուրդէն շատերը պահելով ազատած է, եւ նախորդ նիստին մէջ, երեսունէ աւելի անձերու դիմումներուն հետեւանքով եւ մասնաւորապէս Ամերիկացի Մըսթըր Բիկկսի (որուն չէ-զոքութիւնը կասկածի տակ չի կրնար ըլլալ) վկայութեան համաձայն, յիշեալ Մէհմէտ Նուրի պէյը, տարագրութեան ժամանակ, շատ Հայեր պաշտպանած է, եւ ինքն ալ կը հաստատէ այդ պարագան եւ իր օձիքը կ'ազատէ :

Լսուած վկաներէն Մէհմէտ Ալի պէյին դալով, դատավարութեան արձանագրութեանց մէջ մանրամասնութեամբ գրուած էր իր վկայութիւնը: Սակայն ատոր հակառակն ըլլալով՝ Քննիչ Յանձնախումբին առջեւ վկայելէ ետք հանդիպած է Մուսթաֆա Սավֆէթ պէյին, եւ ըսած է անոր իր վկայութեան մասին եւ իր հասցէն տալով յայտնած է, որ պատրաստ է իր վկայութիւնը փոխելու :

Ամբաստանեալ կրթական տեսուչ Ֆէրիտ պէյի մասին ապացոյց չկայ: Կառավարութեան հրամանով եղած տարագրութեան, տարագիրներու կարաւաններ կազմակերպելու, եւ ժողովուրդին դէմ անգթութիւններ գործելու եւ Մէհմէտ Նուրի պէյին չիֆթլիկին շուրջն ալ Սոսվենիքի (°) Հայերը ջարդելու եւ անոնց սեփականութիւնները դրաւելու եւ իր քենեկալ Ասըմ պէյին տունը տանելու (**) յանցանքներուն «ոչ - մասնակից» եւ «անպարտ» ըլլալը եւ ուրիշ պատճառով ալ ձերբակալուած չըլլալով, ազատ կ'արձակուի :

Դատարանս իր վճիռը կ'արձակէ միաձայնութեամբ՝ ի բացակայութեան՝ Պէհաէտտին Շաքիրի եւ Բէսնէցի Նազըմի, եւ ի ներկայութեան՝ Մէհմէտ Նուրիի եւ Ֆէրիտի :

Ստորագ. Դատաւորներու
ՄՈՒՍԹԱՖԱ ՔԷՐԻՄԻ
ԻՀՍԱՆ

13 Յունուար 1920 (1336)
21 Բէպ իւլ Ախէր 1338

Այս վճիռին համաձայն ըլլալով հանդերձ՝ Բէսնէցի Նազըմը եւս Պէհաէտտին Շաքիրի նման մասնակից — գլխաւոր ոճրագործ ըլլալուն մասին համոզում գոյացուցած են հետեւեալ երեք դատաւորները :

(Ստոր. Դատաւորներու)
ՍԻԻԼԷՅՄԱՆ ՇԱՔԻՐ
ԻՍՄԱՅԻԼ ՀԱԳԳԸ
ԷՍԱՏ

Ինչպէս վճռագրէն կ'երեւի, թուրք կառավարութիւնը աւելի քան 150 հազար (Հայերու Խարբերդի նահանգին մէջ) եւ քսան հազար հայ զինուորներու սպանդին անհատական եւ ազգային սեփականութեանց գրաւումին, իւրացումին համար գտեր է միմիայն երկու պատասխանատու, անոնք ալ փախստական (Պերլինի մէջ), եւ երկու ներկայ ամբաստանեալ, անոնք ալ «անմեղ» գտած :

Ոչ մէկ ակնարկութիւն՝ արիւնարբու բորենիներու՝ Խարբերդի Վալի Սաղըրզատէ (***) Սապիթ պէյի, Գայմագամ Ասըմ պէյի, Միւֆթի Ֆայըդի, Խարբերդի Իթթիհատի ակումբին ոճրագործ անդամներուն, Նէյ Զատէ Նուրիի, Լքեալ Գոյքերու գողերուն՝ տեղւոյն հրամանատար՝ Մէհմէտ Ալիի, Ֆէրիք Սուլէյման փաշայի, ոստիկանական գոմիսէր Սուլէյման Պէյ Զատէ Բէշիտի, Ալայ գոմանտանի՝ Ֆէրիտ պէյի եւ կարաւաններուն ընկերացող եւ չէթէներու զեկավարներէն Միւլազիմ Էթհէմ Շէվքէթի, չէթէապետներէն Փուլաթլը Խալիլի, Հաճի Գայայի եւ որդիները՝ Բիւշտիւ եւ Արսլանի, բոլորը՝ մէկը միւսէն աւելի մարդակեր եւ ուրիշ հարիւրաւոր ոճրագործներու մասին, որոնք վայրենաբար կոտորեցին եւ լըլկեցին կիները, որբերն ու որբուհիները :

Կանխամտածուած ցեղասպանութիւնը ծրագրուած էր, եւ ըստ այնմ գործադրուած: 1914 Յուլիս 13/26ին, թրքական 11րդ Գօլ Օրտուն (բանակաթեւը) փոխադրուած էր Խարբերդ: Ծրագիրը այն էր որ նախ հայ զեկավարները, թիւով քանի մը տասնեակ, պիտի ձերբակալուէին եւ այդ պատրուակով զէնքերու խուզարկութիւն եւ հաւաքում պիտի ըլլար : Ատիկա լրանալէ ետք, այրերու զանգուածային ձերբակալում եւ բանտարկութիւն կատարուեցաւ, Յունիս 3ին բնաջնջում, յետոյ՝ Լուսաւորչական, Կաթոլիկ, Բողոքական եկեղեցական առաջնորդներու ըսպանութիւնը : Բանտարկուած այրերէն մօտ ութ հարիւր Հայեր Յունիս 24ին Հէրօղլի լերան ստորոտը հրացանազարկ կամ կացինով սպաննուած են (14ական՝ կապուած վիճակի մէջ):

Նոյնը՝ միւս գազաներու մէջ օրինակ՝ Բերդակի մէջ երեք հարիւր այրերու ըսպանութիւնը :

Յունիսի մէջ հրատարակուած էր Յունիս 13 թուակիր Տարագրութեան պէյաննամէն : Յայտարարութենէն առաջ 1915 Յունիս 10/23ին Խարբերդէն ելած, ճամբայ հանուած էր առաջին կարաւանը: Վերջապէս Յունիս 24ին ուշ մնացած Գերման դեսպանատունը կը բարեհաճէր հաղորդելու որ «Խարբերդ, Ատանա, Սեբաստիա եւ Տրապիզոն Հայերը կը բնաջընջուին »:

Խարբերդի Տարագիրներու խլեակներէն մաս մը հոգեսպառ վիճակի մէջ հասած էին Բէս իւլ Այն: Խարբերդի մէջ 700 որբերէն միայն 13ը մնացած էր:

Ճիշդ է որ զանգուածային ոճիրներ գործուած էին Քէզին Խան, Կէօլճիւքի մօտ, Խուլփէնիք, Քէօմիր Խան, Իզօլու, եւ այլ վայրեր, հանդերձ կողոպուտով, բայց ոճիրներու մեծագոյնը կատարուած էր Խարբերդի նահանգին Մալաթիոյ Սանճագին մէջ՝ ուրկէ անցան Սամսոնէն, Սեբաստիայէն, Տրապիզոնէն, Էրզրումէն, Խարբերդէն եկող կիներու եւ մանուկներու կարաւանները, մօտ հինգ հարիւր հազար եւ անցան Մալաթիայէն հարաւ - արեւելք եօթը ժամ հեռաւորութեան վրայ, դէպի Քեախթա, անկոխ լեռներու եւ ձորերու մէջէն, բարձրաբերձ Գանլը Տաղի քովէն, ուր կար անտառապատ վիհ մը՝ Գանլը Տէրէն՝ աւելի քան երկու հազար ոտք խորութեամբ, ուր լեցուեցան սպաննուած տարագիրներու դիակները վրայ վրայի: Զինադադարէն ետք Յարութիւն Պագալեան այցելած էր այդ վայրը, եւ տեսած էր այդ խորունկ վիհը որ լեցուած էր մինչեւ բերանը Հայերու դանկերով եւ կմախքներով :

Այս հրէշային ոճիրներուն հաշիւը բաց կը մնայ դեռ :

Զանազան գիրքեր գրուեցան Թրքական Ցեղասպանութեան մասին: Մորկընթաու, Լէփսիուս, Պրայս եւայլն, որոնք դրժբախտաբար, միակողմանի, վերապահ եւ ոչ - առարկայական են, բոլորն ալ թուրք պետական փաստաթուղթերէ զուրկ են : Պրայս տուեր էր երկու թրքական վաւերագրեր, երկուքն ալ կիսատ եւ թերի, եւ սխալ թարգմանուած: Իսկ Լէփսիուսի գերմանական տեղեկագիրները աւելի կը ձգտին չքմեղացնելու Գերման կառավարութիւնը, որ «իր կարելին փորձեր է Հայերուն օգնելու համար»: Բացի այդ սակայն անմոռանալի անձնուէր հայասէրն էր ան :

Պրայսի գրքին մէջ կարեւորագոյն էջերն են Նիբր Իսթ Բիլիֆի եւ Ամերիկեան Խաչին ուղղուած տեղեկագիրները : Պրայսի գիրքը կիսատ է: 1916ի սկիզբը հրատարակուած էր, երբ ցեղասպանական մեծ ոճիրները տակաւին կը շարունակուէին :

Պրայսի գրքին մէջ կը նշմարուի ուրիշ պարագայ մը եւս : Որպէսզի տեղեկատուներուն անունները եւ վայրերուն անունները յայտնի չըլլան, անգլերէն այբուբենի տառերը գործածուած են, որով յատկանշական մանրամասնութիւնները անորոշ մնացած են :

Օրինակ, նմոյշ մը տանք, այդ գաղտնի այբուբենէն. —

ԱՇ գիրը՝ կը նշանակէ՝ Խարբերդ :
ԺԷ գիրը՝ կը նշանակէ՝ Մէզրէ:
Ա Թ գրերը կը նշանակեն՝ Էջմէ :
ՊԷ ՍԷ գրերը կը նշանակեն՝ Հապուսի:
Ա Օ կը նշանակեն՝ Իզօլի :
Ա Լ կը նշանակէ՝ Խան-Քէօյ :
Քէ կը նշանակէ՝ Ֆայիդ պէյ :
Ա Մ կը նշանակէ՝ Թութլը Քէօյ :
Ա ՓԷ կը նշանակէ՝ Զութլուգ :
Ա ԺԷ կը նշանակէ Քէօմիւր Խան :
ՊԷ ԷՍ կը նշանակէ՝ Փէրչինճի լեռ :
ՍԷ կը նշանակէ՝ Հիւսէյնիկ:
Ա ԷՌ կը նշանակէ՝ Քէսրիկ :
Ա ԷՍ կը նշանակէ Եղեգի :
Ա ՔԻԻ կը նշանակէ՝ Մորենիկ, եւն.:

Ընթերցողը ի՞նչ պիտի հասկնայ այդ գրերէն, զորս շարեր է անգլիացի մեծ պատմիչը՝ Արնոլտ Թոյնպին: Մարդ Աստուծոյ, գոնէ Զինադադարէն ետք հրատարակէիր այդ գաղտնի բանալին, որ Պրայսի գործը կարդացողները ճշդիւ հասկնային թէ ո՞ւրտեղ, ի՞նչ պատահած եւ ի՞նչ է ոճրագործին անունը :

Խարբերդի Նահանգին Հայերուն նիւթական վնասը :

Առնուազն 150 հազար Հայերու աւելի քան երեսուն հազար ընտանիքի նուազագոյն կորուստը՝ 250·000·000 տոլար է: Ազգային սեփականութիւններ, եկեղեցի, վանք, դպրոց, ազգային կալուածներ, ջրաղացք, չէնք, չեն հաշուուած :

Իսկ բարոյական կորուստը սահման չունի, կիներու գերեվարութիւնը, առեւանդումը, թրքացումը: Նազլեան սրբազան կը յայտնէ թէ Մէզրէի մէջ տարագիր հայ կիներուն պոռնկութիւն պարտադրելով՝ բացած են հանրատուն, ուր թուրք ժողովուրդը ազատ մուտք ունէր, (Յուշեր, Ֆրանսերէն, էջ 295):

Թուրքը որակելու համար «ամենաստորին» բառը շատ տկար է: Գազանային իսկ քիչ է :

Թուրքը պատմութեան մէջ յաւիտենապէս արձանագրուեցաւ իբրեւ «ցեղասպան» եւ մարդկութեան թշնամի: Հայը, որ տեղացի ալ ըլլայ, ուր որ ալ գտնուի, կը պահանջէ եւ միշտ պիտի պահանջէ եւ

(*) Բնագրին մէջ այս գիւղին անունը Հոլոփիկ, Հոլվէնիք, Սովէնիք զանազան ուղղագրութիւններով գրուած է: Ընդարձակ քարտէսի վրայ անունը գրուած է « Հուլփենիք »:

(**) Տարագիրներէ յափշտակուած գոհարեղէններ եւ թանկարժէք իրեր, դրամ եւն. կը յանձնուէին կառավարութեան, բաժին հանելով չէթէներուն եւ Իթթիհատին :

(***) Սադըրզատէները ծանօթ են որպէս Քէմախի Տէրէ պէյիները (աւատապետ):

ՌՈՒՍ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԳՐԱԻԷԻՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒՆ

(ԻՆՉԵ՞Ր ԿԸ ԳՐԵՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ)

«2·— Սեպտեմբեր մէկին, Պաքուի մէջ գումարելի թուրք Համայնավարական ժողովին իբրեւ անդամ՝ ութ կամ տասը պատուիրակներու ուղարկումը՝ Անատոլուի կողմէ :

« 3·— Անատոլուի կարգ մը շրջաններուն մէջ՝ Համայնավար կազմակերպութեան արձանագրուած անձեր կան եղեր: Կ'առաջարկուի, որ թոյլ տամ նաեւ Էրզրումի մէջ եւս հիմնումը յայտնի կամ գաղտնի կազմակերպութեան մը » :

19· — ՍԱԼԻՀ ԶԷՔԻԻ ԴԻՄՈՒՄԸ ՄՈՒՍԹԱՖԱ ՔԵՄԱԼԻ

Քեազըմ Գարապէքիր Փաշա Սալիհ Զէքի Պէյի այս յանձնարարութիւնները Անգարա հաղորդելէ ետք իր կողմէ ալ կարգ մը թելադրութիւններ կ'ընէ: Այս խնդրին անդամ մը եւս պիտի անդրադառնանք, երբ կարգը գայ խօսելու՝ Անգարայի մէջ հիմնուած Համայնավար կուսակցութեանց մասին :

Սալիհ Զէքի պէյ, աւելի առաջ ալ Տըրապիզոնէն դիմում կատարած էր Մուսթաֆա Քեմալ Փաշայի մօտ: 1920 Յունիս 20 թուակիր այս գրաւոր դիմումին մասին, Զօր. Ալի Ֆուատ Ճէպէսօյ հետեւեալը կը գրէ իր «Մոսկովեան Յուշեր»ուն մէջ. —

Սալիհ Զէքի Պէյ, Կովկասեան Երրորդ Զօրաբանակի հրամանատար՝ Գնդապետ Սամի Սապիթ Գարամանի միջոցաւ, որ միեւնոյն ատեն Տրապիզոնի փոխ - կուսակալի պաշտօնն ալ կը վարէր, թղթակցութեան սկսած էր Անգարայի Ազգ. Մեծ Ժողովի նախագահութեան հետ եւ բացատրած՝ «Իշթիրաքիյուն» կազմակերպութեան նպատակները :

« Մեր կազմակերպութեան տեսակէտը հետեւեալն է, կը գրէր ան.— Ամէն գնով օգնել խեղճ Թուրքիոյ, որ ամէնէն շահախնդիր գաղութարարներուն ախորժակը գրգռած է, եւ անոր տառապակոծ ժողովուրդին, որ կը տուայտի աշխարհակալներու արիւնոտ ճիրաններուն մէջ : Մեր նպատակն է օգնել յեղաշրջական կառավարութեան եւ ամէն աշխատանք տանիլ՝ անոր ազատագրական պայքարը յաջողութեամբ պսակելու համար: Եւ այդ նպատակաւ, անոր ալ աւելի օգտակար ըլլալու յոյսով եւ համոզումով, կը փափաքինք կազմակերպութեան գործունէութիւնը տարածել մինչեւ երկրին ներսերը, յաղթանակին ալ աւելի մօտ ըլլալու համար : Այս առաջարկը կը բերենք՝ պաշտպանութեան եւ ապահովութեան օրինական պայմանները չբռնաբարելու անհրաժեշտութեամբ եւ անկեղծ զգացումներով, տրամաբանական միջոցներով՝ գիտական եւ ընկերային գործունէութիւն մը միայն ունենալու նախատեսութեամբ: Այսպիսով, Թուրքիան պիտի կարենանք ներկայացնել համաշխարհային յեղաշրջական կազմակերպութիւններուն եւ անոնց օժանդակութիւնը պիտի ապահովենք՝ թրքական յեղաշրջումին: Ահա այս նպատակէն թելադրուած եւ այս կէտէն մեկնելով է, որ մենք պիտի ձեռնարկենք Թուրքիոյ մեր գործունէութեան » (*):

20· — ԵՐՐՈՐԴ ՄԻՋԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆԻ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Երրորդ Միջազգայնականը, ի մէջ այլոց, հետեւեալ թելադրութիւնները կ'ընէր. —

« ... Մտաւորականներու միջեւ գործունէութիւն ցոյց տալու համար, լայն չափով գրգռութիւն ի գործ դնել եւ պայքարը շղթայազերծել :

« Թերթեր, հանդէսներ եւ գիրքեր հրատարակել, ակումբներ բանալ ու բանախօսութիւններ կազմակերպել : Այս ձեռնարկներուն նպատակը պիտի ըլլայ բացատրել հիմնական կէտերը՝ Ռուսիոյ եւ Անգլիոյ մերձարեւելեան քաղաքականութեան :

« Եթէ, Թուրքիոյ մէջ, համայնավար կուսակցութեան շարքերէն ներս տարակարծութիւններ ծագին Թուրքերու, Յոյներու եւ Հայերու միջեւ, մենք պէտք է պայքարինք այդ տարակարծութեանց դէմ: Պէտք է ջանանք, որ նման վէճեր չծագին Համայնավար կուսակցութեանց շարքերէն ներս »:

(11 Շար.)

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՍԻՈՆ, կրօնական, գրական, բանասիրական: Պաշտօնաթերթ Երուսաղէմի հայ պատրիարքութեան, թիւ 10, Հոկտ. 1965, Երուսաղէմ:

ԴԱՒԻԹ ԹՐԵԱՆՑ

Ծննդեան 125ամեակն է հայ հին թատրոնի լաւագայն ներկայացուցիչներէն մէկուն՝ Դաւիթ Թրեանցի :

Բեմական ասպարէզ մտած է անցեալ դարու վաթսունական թուականներուն : Գրեթէ չորս տասնամեակներ աշխատեցաւ հայ թատերական արուեստին, մասնաւորապէս կատակերգական սեռին զարգացման համար եւ իր կայուն տեղը ապահովեց հայ դերասաններու փայլուն համաստեղութեան մէջ :

Ծնած է 1840 Սեպտեմբեր ութին, Կ. Պոլիս (Բերա) : Սկիզբները յաճախած է Մխիթարեաններու Բերայի դպրոցը, այնուհետեւ՝ Վենետիկի Ռաֆայէլեան վարժարանը : Հոն կը սորվի սիրել թատրոնն ու բեմը : Հիւանդութեան պատճառաւ կէս կը ձգէ ուսումը եւ 19 տարեկանին (1859) կը վերադառնայ Պոլիս, ուր հօրը դրդումով կ'աշխատի իբր նկարիչ պալատին մէջ : Սակայն արքունական կեանքը անհրապոյր էր իրեն համար : Երբ 1861-ին կը հիմնուի «Արեւելեան թատրոնը», Պետրոս Մաղաքեանի միջնորդութեամբ կը մտնէ նորակազմ թատերական խումբին մէջ : Այդ ժամանակէն սկսեալ իրեն ընկեր կը դառնան կարիքն ու աղքատութիւնը եւ անապահովութիւնը :

Հայկական առաջին մասնագիտական թատրոնին («Արեւելեան թատրոն») անդրանիկ ներկայացումը տեղի ունեցաւ 1861 Դեկտեմբեր 14ին : Հանդիսաւոր ձեւով ներկայացուեցաւ Ֆրանսացի թատերագիր Ռոթայի «Երկու յիսնապետները» : Դերակատարներն էին նորաստեղծ թատրոնին գլխաւոր ուժերը՝ Պետրոս Մաղաքեան, Յովհաննէս Աճէմեան, Յովսէփ Չերաչէ, Մարտիրոս Մնակեան, Սերովբէ Պէնկլեան, Արուսեակ Փափազեան եւ ուրիշներ, որոնց շարքին նաեւ երիտասարդ Թրեանցը, որ ստանձնած էր նաւապետ Կիւսթաւի դերը : «Երկու յիսնապետներ»ուն կը յաջորդեն Փելիկայի «Ֆրանչեսքօ տա Ռեմինի»ն, Պէշիկթաշլեանի «Արշակ Բ.»ն, Թէրզեանի «Սանդուխտ կոյս»ը, Հէքիմեանի «Զաղացպանին աղջիկը», Շիլլերի «Աւազակները»եւ այլ ներկայացումներ : Շուտով թատրոնին գլխաւոր բեմավարը՝ իտալացի Ասթի կը նկատէ Թրեանցի կատակերգակի յատկութիւնները եւ կը քաջալերէ այդ ուղղութեամբ : Յետագային արդէն, երբ վերջնականապէս ձեւաւորուած էր իր «գիծը», հետեւեալ կերպով բնորոշեց իր կոչումը, «Աշխարհի մէջ իւրաքանչիւր ոք մէյ-մէկ կոչում ունի, ամէն մարդ ժամկոչ չի կրնար ըլլալ : Թատերական արուեստին մէջ ալ ասանկ է, ոմանք լացնելու յատկութիւն ունին, ոմանք գրգռելու, ոմանք պաղեցնելու, ոմանք ահռեցնելու եւ ոմանք ալ խնդացնելու, բախտը զիս այս վերջինին տրամադիր ըրած է. ինչ դըժբախտութիւն, լալու փափաք ունեցած գիշերս ալ խնդալու, եւ որ ամէնէն ծանր է խնդացնելու ստիպուած եմ...» :

«Արեւելեան թատրոն»ին առաջին փակումէն ետք զինքը կը տեսնենք մերթ Ստեփան Էքշեանի, մերթ Յակոբ Վարդովեանի եւ մերթ Թովմաս Ֆասուլաճեանի խումբերուն մէջ : Այս վերջին խումբին հետ, որուն կազմին մէջ էին երիտասարդ Աղամեանը, Խաչիկ Փափազեանը, Յովհաննէս Աճէմեանը եւ ուրիշներ, Թրեանց 1870ին կը մեկնի Նոր Նախիջեւան, ուր խումբը կը բոլորէ յաջող թատերաշրջան մը : Նիւթական դժուարութիւններու պատճառով թատերաշրջանի վերջաւորութեան խումբը կը լուծուի եւ կը վերադառնայ Պոլիս :

Բեմական գործունէութեան ամէնէն բեղնաւոր շրջանը կը սկսի 70ական թուականներու վերջերը, երբ Ֆասուլաճեանի հետ կը մեկնի Պուրսա, ուր դերեր կը ստանձնէ Մոլիէրի կատակերգութիւններուն մէջ : Մեծ տպաւորութիւն կը գործեն իր մարմնաւորած տիպարները՝ Սկանարելը, Ժօրժ Տանտէն, Պուրսանիկը, Արփակոնը ինչպէս նաև Տոն Կրեկորիոն՝ Կոլտոնիի համանուն թատերգութեան մէջ : Յատկապէս այս վերջինը եղաւ Թրեանցի չգերազանցուած գլուխ-գործոցը :

1883 Նոյեմբեր 23ին Թիֆլիսի մէջ ներկայացուեցաւ վերոյիշեալ կատակերգութիւնը : Ականատեսներու վկայութեամբ բոլորին ուշադրութեան առանցքը Թրեանցի մարմնաւորած Տոն Կրեկորիոն էր :

Քանի մը տարի շարունակ կը շրջագայի քաղաքէ-քաղաք, իսկ երբ 1891ին, երկարատեւ դադարէ ետք Գէորգ Պետրոսեանի ջանքերով Թիֆլիսի մէջ կրկին ծնունդ կ'առնէ հայկական թատրոնը, տեղական ուժերէն զատ, խումբին մէջ կը մտնեն նաեւ Սիրանոյշն ու Թրեանցը :

Այնուհետեւ հանդիսատեսը այդ բացառիկ տաղանդի տէր կատակերգակին կը հանդիպի Պաքուի մէջ՝ 1897-98 թատերաշրջանին :

1898 Յունուարին իր բեմական գործունէութեան 25ամեակին առթիւ Պաքու կը հրաւիրուի Գէորգ Տէր-Դաւթեան : Անոր պատուին, իր իսկ մասնակցութեամբ կը ներկայացուի նախ «Պեպօ»ն եւ ապա Յունուար 10ին «Սքափենի խորամանկութիւնները», ուր գլխաւոր դերեր կը ստանձնեն երեք անուանի կատակերգակներ՝ Գէոր Տէր-Դաւթեան, Դաւիթ Թրեանց եւ Արամ Վրոյր :

«Ներկայացումն ունէր մի շատ հետաքրքիր կողմ, — կը գրէ «Մշակ»ը, — նրան մասնակցում էին մեր այժմեան բեմի երեք յայտնի ֆոմիկները, Պ. Տէր-Դաւթեանի հետ խաղում էին Պ. Պ. Թրեանց եւ Վրոյր : Ներկայացումը մի տեսակ մրցութիւն էր : Մրցութիւնը ըստ երեւոյթին լարել էր դերասանների ընդունակութիւնները եւ ոգեւորել էր նրանց, երեքն էլ փայլեցին իրենց խաղով» : Անդրադառնալով Թրեանցի խաղին, թերթը մասնաւորապէս կը շեշտէ. «Պ. Թրեանց խաղում էր աւելի յաջող, քան երբեւիցէ եւ կարծես թէ չէր ուզում զիջել առաջնութեան դափնին մեր նշանաւոր ֆոմիկին (Գ. Տէր-Դաւթեանին)» :

Կ'աւարտի 1897-98ի թատերաշրջանը եւ մինչ խումբը կը պատրաստուէր յաջորդ թատերաշրջանին, Թիֆլիսի մէջ յետին չքաւորութեան մէջ 1898 Օգոստոս 20ին 58 տարեկանին կը մեռնի ծիծաղի վարպետը :

Իր «Քառասուն եւ հինգ տարի հայ բեմի վրայ» յուշագրութեան մէջ դերասան Գրիգոր Աւետեան հետեւեալը կ'ըսէ անուանի կատակերգակին մասին. «Նա իր շարժ ու ձեւերի մէջ շատ զուսպ ու ժլատ էր, չէր սիրում շարժին դիմել, ունէր չափազանց հարուստ միմիկա : Մոսկուայում երբ ես տեսայ Քոքլեն եղբայրներին, Քոմետի Ֆրանսէզի այն երկու սիւներին, մեծ եղբայրը, որ յայտնի էր իր արտակարգ միմիկայով եւ դրանով էր համարեայ իր յաղթութիւնները տանում, Թրեանցին իր միմիկայով ոչնչով պակաս չհամարեցի նրանից : Ամբողջ բոպէներ նա լուռ ու մունջ խաղում էր եւ հասարակութիւնը ծիծաղից խեղդւում էր ...

Մեծ արտիստ էր...» :

Բնական հմայքով, բնածին հիւմբրով, հարուստ եւ խօսուն դիմախաղով օժտուած արուեստագէտին ստեղծագործութիւնը հայ բեմարուեստին փայլուն էջերէն էր :

Ռ. ՓԱՇԱՅԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Հայաստանի գրողներու տան (Երեւան) մէջ, Նոյեմբեր 17-18ին տեղի ունեցած է խորհրդակցութիւն մը, ուր քննութեան առնուած են թարգմանութեան հետ կապ ունեցող զանազան հարցեր :

Բացման խօսքը ըրած է գրողներու միութեան վարչութեան առաջին քարտուղարը՝ Է. Թոփչեան : Շեշտելէ ետք, թէ թարգմանական գրականութիւնը ներկայիս հասած է ակնառու աստիճանի մը եւ այդ մարզին մէջ շատ կարեւոր աշխատանք կատարած են Խաչիկ Դաշտենց, Ս. Վահունի, Վ. Յարութիւնեան, Մազմանեան, Վ. Միքայէլեան, Պ. Միքայէլեան եւ ուրիշներ, զեկուցաբերը այնուհետեւ անդրադարձած է վերջին տարիներուն լոյս տեսած կարգ մը անյաջող թարգմանութիւններուն եւ անոնց պատճառներուն մասին : Այս կարեւոր աշխատանքը շատ անդամ կը վստահուի անփորձ կամ լեզուական կարողութիւններէ եւ գեղագիտական ճաշակէ զուրկ մարդոց : Քատրերու պակասն ալ զգալի է :

Խաչիկ Դաշտենց դիտել տուած է, թէ լաւ թարգմանութեան պարագային ընթերցողը կը մոռնայ երկին թարգմանուած ըլլալու հանգամանքը, որովհետեւ թարգմանողը այդ աշխատանքին մօտեցած է սրտով եւ հասկացողութեամբ :

Հայկական հեռադրական գործակալութեան տնօրէնին տեղակալ Գ. Մարտիրոսեանի համաձայն թերթերուն, ձայնասփիւռին, շարժապատկերին մէջ չկայ միօրինակութիւն տարազներու գործածութեան հարցին մէջ : Գիտութիւններու ակադեմիայի լեզուի կաճառը, ինչպէս նաեւ տարազաբանութեան կոմիտէն շատ քիչ կը զբաղին մեր լեզուին զարգացման հետ կապ ունեցող այժմէական խնդիրներով :

Համաձայն Ստ. Զօրեանի, օտար լեզուներէ կատարուած կարեւոր թիւով թարգմանութիւններ միօրինակ են, անոնց մէջ չեն պահպանուած հեղինակին ինքնատիպ ոճը, անոր արուեստին առանձնայատկութիւնները : Գրագէտը առաջարկած է օրինակ առնել Յովհ. Թումանեանի թարգմանական արուեստէն եւ, մանաւանդ, ձեռք առնել գործնական քայլեր՝ թարգմանական գործը բարձր հիմերու վրայ դնելու համար :

Փրոֆ. Գ. Սեւակ խօսած է լեզուի մաքրութեան, ճկունութեան եւ պատկերաւորութեան հարցերուն մասին : «Լեզուն միայն հաղորդակցութեան միջոց, միայն շինանիւթ չէ, լեզուն նաեւ արուեստ է, որուն պէտք է տիրապետեն մեր գրողներն եւ թարգմանիչները», եզրակացուցած է փրոֆէսէօրը :

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ մտաւորականներու հետ հանդիպում մը ունեցաւ Աւստրալիայի եւ Նոր Զելանտայի առաջնորդական փոխանորդ Արամայիս Քհնյ. Միրզայեան : Հայաստանի պատկան մարմիններուն յանձնեց Կալկաթա լոյս տեսած «Նոր Աղդարար», «Լոյս» եւ «Զայն» ամսաթերթերուն հաւաքածոները, ինչպէս նաեւ զանազան ձեռագիրներ :

ԱՐՈՒԵՍՏԻ հիմնարկութիւնը Ենայէն (Գերմանիա) նուէր ստացաւ գերմանական «Շէյքսփիրեան տարեգիրք»ին 15 հատորները, որ կ'ընդգրկեն հարիւրամեայ պատմութիւն ունեցող այդ պարբերաթերթին 82-101 համարները : Նուէր զրկողն է Արշակ Մեղրան : Հատորները պիտի յանձնուին Շէյքսփիրեան դրադարանին :

ԵՐԵՒԱՆԻ, Լենինականի եւ Կիրովականի մէջ նուագահանդէսներ տուաւ ծանօթ ջութակահար Մանուկ Բարիքեան, Լոնտոնէն :

պիտի պայքարի իր իրաւունքներուն համար :

Հոգ չէ թէ նոյնիսկ բարեկամ պետութիւններ, բարոյական ամէն սկզբունք ոտքի տակ առած, նիւթական շահերու համար, հովանաւորեն Ոճրագործ եւ Յեղասպան Թուրքը եւ անոր ոճրամիտ կառավարութիւնը :

ՀԱՅԿԱԶՆ Գ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (89)

ԴԱՆԱԿԸ ԾՈԾՐԱԿԻՆ

Քանի բոպէ ետքը, զարմանքով տեսայ, որ Փուարօ ձեռք առաւ հեռաձայնը եւ խնդրեց Ճէննի Տրիվերէն ներկայանալու ժամը տասնըմէկին :

Վստահ թէ պիտի չպատասխանէր ինծի, զգուշացայ հարցումներ ուղղելու իրեն :

Առաջինը՝ Պրիան Մարթէնը եկաւ : Անիկա թէ Ֆիզիքապէս եւ թէ բարոյապէս շատ առողջ կ'երեւէր. տպաւորութիւնս էր թերեւս, բայց զինքը քիչ մը նեղ կացութեան մէջ մնացած կը կարծէի : Ճէննի Տրիվէր հասաւ պահ մը յետոյ : Այս վերջինը եւ Պրիան զարմացան զիրար տեսնելով :

Փուարօ ժամացոյցին նայեցաւ :

— Ոստիկան Ժաբը չեմ կարծեր որ ուշանայ :

Պրիան Մարթէն ցնցուեցաւ :

— Ոստիկան Ժա՞բը, հարցուց :

— Այո, վաղեմի բարեկամ մըն է ... ժամադրուած եմ իրեն հետ :

Այդ վայրկեանին ներս մտաւ Ժաբ : Պրիան Մարթէնի եւ Ճէննի Տրիվէրի ներկայութիւնը եթէ զարմացուց զինքը, ջանաց չարտայայտել եւ իր սովորական քաղաքավարութեամբ բարեւեց Փուարօն :

— Տեսնենք, Պարոն Փուարօ, թէ ի՞նչ կը պահանջէ այս հաւաքոյթը : Կ'երեւի թէ կարեւոր յայտնութիւններ ունիք ընելիք :

Փուարօ ժպտաց :

— Շատ փոքրիկ եւ պարզ խնդիր մը... այնքան պարզ, որ կ'ամչնամ կանուխէն նշմարած չըլլալուս համար : Եթէ կը թոյլատրէք սկսիմ պատմութեանս :

Ժաբ ժամացոյցին նայեցաւ :

— Եթէ ձեր պատմութիւնը մէկ ժամէն աւելի չի տեւեր ...

— Ապահով եղէք, շատ աւելի նուազ ժամանակ պիտի գրաւեմ միայն : Դուք կը փափաքիք ստուգել Լորտ Էճվարի, Միս Ատամսի եւ Տոնալտ Բոսսի ոճրագործը, չէ՞ :

— Եթէ հնարաւոր ըլլայ, ըսաւ Ժաբ զգուշութեամբ :

— Հաճեցէք քիչ մը ուշադրութիւն ընծայել ինծի, եւ ամէն ինչ պիտի դիտնաք : Քայլ առ քայլ պիտի առաջնորդեմ ձեզ հետքերուն վրայէն ... Ցոյց պիտի տամ ձեզի իմ կարողութիւններս եւ յիմարութիւններս : Բաւական եղան ինծի բարեկամիս՝ Հաստինկի հետ խօսակցութիւն մը եւ փողոցին մէջ պատահաբար ներկայացած նշմար մը որ գտնեմ ուղիղ ճամբան :

Պահ մը դադար առաւ եւ ապա շարունակեց.

— Կը սկսիմ Սավուա պանդոկի ճաշկերոյթէն : Լէյտի Էջվար կը մօտենայ ինծի եւ տեսակցութիւն մը կը խնդրէ : Ան կը փափաքի ազատ արձակուիլ իր ամուսինէն եւ կը յայտնէ, — անշուշտ առանց հետեւանքը խորհելու, — թէ դուցէ հարկ ըլլայ իր ձեռքով սպաննել ամուսինը : Պրիան Մարթէն լսած է այս խօսքերը ... Ճի՞շդ է, չէ՞, պարոն Պրիան Մարթէն :

— Բոլոր ներկաներն ալ լսած էին, պատասխանեց դերասանը :

— Համաձայն եմ : Ես բնաւ չկրցայ մոռնալ Լէյտի Էճվարի այս խօսքերը : Յաջորդ առաւօտուն Պրիան Մարթէն ներկայացաւ ինձ զանոնք վերյիշեցնելու համար ինծի :

— Ներեցէք, գոչեց յանկարծ Պրիան Մարթէն, ես եկած էի ...

Փուարօ ձեռքով ազդարարութիւն մը ըրաւ :

— Այո, իբր թէ եկած էիք ինծի պատմելու ոչ պոչ եւ ոչ գլուխ ունեցող հետապնդումի մը մասին : Բայց մանուկ մը իսկ չէր կրնար հաւատալ ձեր ըսածներուն : Կին մը որուն հաւանութիւնը կ'ուզէիք ունենալ... մարդ մը որ ոսկի ակռայ մը ունէր... : Բարեկամս, մեր օրերուն ոսկի ակռաներ չեն շիներ այլեւս, մանաւանդ Ամերիկայի մէջ : Ատամնաբուժութիւնը մեծ յառաջդիմութիւններ կատարած է այժմ : Օհ, ձեր յօրինած պատմութիւնը իրաւ որ շատ վրան բաց էր : Երբ դուք աւարտեցիք այդ օր ձեր անհեթեթ պատմութիւնը, այն ատեն միայն հասաք ձեր բուն նպատակին, որ ուրիշ բան չէր, եթէ ոչ կասկածներ ըստեղծել իմ մէջս Լէյտի Էճվարի մասին : Աւելի յստակ խօսելու համար, ըսեմ թէ դուք նախապէս դետին կը պատրաստէիք, նկատի ունենալով այն պահը, որ կինը պիտի սպաննէր իր ամուսինը :

Պրիան Մարթէն շփոթած էր :

— Չեմ դիտեր թէ ինչեր կը հետեւցընէք, մրթմրթաց ան :

— Դուք կը փորձէիք ծիծաղելի դարձընել Լորտ Էճվարի ամուսնալուծման հաւանութիւնը : Կը խորհէիք թէ յաջորդ ամուսնութեան միայն ես պիտի տեսնէի զինքը, բայց ժամադրութիւնը յառաջացուցած էինք եւ նոյն օրը դացած էի ես իր մօտ եւ Լորտը յօժարած էր ամուսնալուծուելու : Լէյտի Էճվար այլեւս պատճառ մը չունէր սպաննելու իր ամուսինը :

ԱԿԸԹԱ ՔՐԻՍՏԻ

(Շար.)

ՆՈՒԷՐ

Սարգիս Մինասեան ենթակոմիտէն իր ողբացեալ ընկերներու հոգեհանգստեան պաշտօնի արարողութեան առթիւ Տիկին Նշանեանէ ստացած է քսան Ֆր. ամուսնոյն ընկեր Նշանեանի յիշատակին :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն, Նոր Սերունդը, Կապ. Խաչը իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Այրի Տիկին Մկրտիչ Դաւիթեանի ընտանեկան պարագաներուն եւ բոլոր ազգականներուն,

ԸՆԿ. ՄԿՐՏԻՉ ԴԱՒԻԹԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ :

×

Համախարբ. Միութեան Ֆրանսայի շրջանի կեդր. վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Այրի Տիկին Հ. Տէր – Յարութիւնեանի եւ իր զաւակներուն, Ս. եւ Մ. Տէր – Յարութիւնեան եղբայրներուն, Տէր եւ Տիկին Հայրապետեանի եւ իրենց ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, իրենց ամուսինին, հօր եւ եղբօր Հմայեակ Տէր – Յարութիւնեանի մահուան առթիւ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԿԵՍԱՐԻՈՅ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ԱՆՄԱՀ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս Կիրակի տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, Կեսարիոյ եւ շրջանի 1895ի դէպքին, եւ 1915ի տեղահանութեան ընթացքին ինկող ընդհ. նահատակներու եւ կախաղան բարձրացող մեր 53 հայրենակիցներու յիշատակին :

Կը հրաւիրուին Կեսարիոյ եւ շրջանի բոլոր մեր հայրենակիցները որ փութան իրենց երկիւղած յարգանքը արտայայտելու անոնց յիշատակին :

Ս. ԹԱԴԷՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ
(Մարսէյլ)

Այս Կիրակի Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ անունին տօնակատարութեան առթիւ հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի : Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ թաղիս հոգեւոր հովիւ ՎԱԶԳԷՆ ՎՐԴ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ :

Այս առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյս հիմնադիր վախճանեալ լուսահոգի Գրիգոր Եպիսկ. Պալագեանի, եկեղեցւոյս վախճանեալ հոգեւոր հովիւներուն, դըպիրներուն, եկեղեցւոյս կնքամօր Օր. Նունիկ Տէր – Ղեւոնդեանին եւ նաեւ բոլոր եկեղեցւոյս շինութեան նուիրատուներուն, այս առթիւ թաղիս եկեղեցասէր Տիկնանց Միութեան եւ հաւատացեալ ժողովուրդին կողմէ մատաղ կը մատուցուի, իսկ կէսօրէ ետք ժամը 3ին այցելութիւն Պալագեան Եպիսկոպոսին շիրիմին :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ միջմասնաճիւղային ժողովը այս Շաբաթ ժամը 15ին, միութեան դրասենեակը : Շատ կարեւոր օրակարգ : Ներկայութիւն անհրաժեշտ :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պօմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը կը հրաւիրէ շրջանիս բոլոր ընկերուհիները բացառիկ ընդհ. ժողովի, այս Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ս. Սահակ –Մեսրոպ սրահին մէջ : Կը խնդրուի չբացակայիլ այս խիստ կարեւոր ժողովէն :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Հայաստանէն Խաչիկ Կարապետի Արուքեան կը փնտռէ Գրիգոր, Ալեքսան, Միսակ Յակոբի Արուքեան, որոնք ծնած են Սեբաստիոյ նահանգի Մանչըլզ գիւղը :

×

Յովասափեան Կարապետ Անտոնի, Շավշերտցի՝ որ նախապէս ու զուցէ հիմա ալ կ'ապրի Մարսէյլ, իրմէ լուր չունի քոյրը 1930էն ի վեր, փնտռողն է Սանդուխտ Անտոնի Զուրաբեան :

Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել Մարսէյլի Մայր Եկեղեցին 339, Ավընիւ Տիւ Փրատօ, 13 Մարսէյլ 8րդ :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Դեկտ. 12, Կիրակի ժամը 21ին
DANS ST. EUSTACHE ILLUMINÉE
(12, Rue Dujour, Paris (1er)
Métro : Halles

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԱՍՊԵՏՆԵՐՈՒ ԵՂԲԱՅՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Կը ներկայացնէ (համաշխարհային առաջին ունկնդրութիւն) :

DU PROFOND DE L'ABIME
(Oratorio)

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կը մասնակցին՝
Christiane Eda-Pierre (Soprano) de l'Opéra, Paul-Emile Deiber (récitant) sociétaire de la Comédie-Française, Raffi Ourgandjian (au grand orgue).
LES CHANTEURS
DE ST. EUSTACHE
(Président-Fondateur
R. P. Emile Martin)

ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ

ԱՐՇԱՄ ՃԻՋՄԷՃԵԱՆԻ

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— ԿՈՄԻՏԱՍ, ՀԱՅՐ ՄԱՐԹԷՆ, ՎԻՔԹՈՐԻԱ ՄՈՍԹԵՎԵՐՏԻ, ՈՒՐԿԱՆՃԵԱՆ :

Տոմսերու գին՝ 5էն 25 ֆրանք

Դիմել՝ Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցի, 15 Բիւ Ժան Կուժօն, Սէնթ-Էօսթաշ (Հալ), Տիւրան (4, Փլաս տը լա Մատըլէն), Բալուեան գրատուն, (43 Բիւ Ռիշէ) :

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն, ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերը իրենց սովորական հաւաքատեղին : Սոյն ժողովներուն ներկայ պիտի գտնուի Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :—

ԱԿՆՈՒՆԻ խումբը (Սէն Լու) 5 Դեկտ. ժամը 15·30ին :

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ խումբը (Կարտան), 5 Դեկտ. ժամը 15·30ին :

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը (Պուա Լիւզի), 5 Դեկտ. ժամը 15·30ին :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՊՕՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ Է

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 1966ի օրացոյցը :

Գին 2·50 Ֆրանք, դիմել մասնաճիւղերու վարչութեանց :

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Եկեղեցւոյ վերաշինութեան եւ օծման 8րդ տարեդարձը կը տօնուի Դեկտեմբեր 19ին, Կիրակի օր :

Այս Կիրակի պատարագ : Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ ՏԱՐՕՆ Վ. ՃԷՐԷՃԵԱՆ :

ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

11 Դեկտեմբեր, Շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Լիոնի Հայ Ազգ. Տան թատերասրահի մէջ :

Ա Ր Շ Ի Ն

նուագախումբ եւ պարախումբ

Այս ներկայացումները կը կրկնուին Ս. Շամոն, Կրընոպլը եւ Փօն տը Շէրիւի մէջ, հասոյթի մէկ մասը Փօն տը Շէրիւի դպրոց եկեղեցիի ի նպաստ :

Մուտք 4 եւ 5 ֆրանք

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Պանեէօ – Քաշանի Հ. Յ. Դ. Նոր Ս.ի Մուրատ խումբին կողմէ

Այս Շաբաթ ժամը 17·30էն 23·30

Cercle Commercial Suisse

10, Rue des Messagerie, Métro Poissonnière
Գեղարուեստական բաժին

BUFFET **BAR**

Grande Nuitée Nor Séround

Avec l'Orchestre ZANINI et les GOLDENS - La participation de LIZ SARIAN

Pour la première fois à Marseille
Le Samedi 4 Décembre à l'Alhambra de 22 heures à l'aube

Retenez vos places : tous les soirs au siège. 26 Rue des Convalescents de 19 h. à 20 h. sauf les Vendredi, Samedi et Dimanche

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 75ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Սարսէլ – Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. ՎԱՐԴԱՆ ենթակոմիտէի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի :

Կիրակի, Դեկտեմբեր 5, ժամը 15էն 24 Սարսէլի քաղաքապետարանի սրահը, Փլաս տիւ 11 Նովանպրը

Կը խօսի Ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին :

ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ, ընկերակցութեամբ Կարպիս Ափրիկեանի
Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

« LES CAUCASE » Ալֆորվիլի պարախումբը

Ընկերակցութեամբ՝ ՊԷՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆԻ
Թատերական ներկայացում ղեկավարութեամբ ԿԱՐՕ ՕՍՄԱՆՃԵԱՆԻ

Ժամը 19էն ետք պարահանդէս՝ նուագախումբ ՊԷՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

GRAND - HOTEL

Կիրակի, Դեկտեմբեր 5, ժամը 17էն կէս գիշեր

Նախագահութեամբ ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԵՆԱԿ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ

Կը մասնակցի սիրայօժար ծանօթ

ՏԷՐ – ԱԲՐԱՄՈՖԻ (Karpoucha)

Պալալայքաներու խումբը

ORCHESTRE Մուտք 10 ֆրանք

Ապահովել սեղանները.— 924–38–54 Ուսանողներու կէս գին

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ

ԾՆՈՒՆԴԸ ԵՒ ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Արմենիա Հիւրանոցի մէջ որ կը պատկանի Առաջին դասակարգի :
Տեղի պիտի ունենան մեծ անակնկալներ :

Այս ճամբորդութիւնը տեղի կ'ունենայ ձմրան եղանակի դինով, միայն 1900 Ֆր. Մեկնում Փարիզէն Դեկտ. 27ին, վերադարձ 9 Յունուար 1966 Երթ ու դարձ օդանաւով

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով կը խնդրուի այժմէն դիմել եւ արձանագրուիլ :

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ
ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԿԱՌՔԵՐՈՎ ՄԵԿՆՈՒՄ

Փարիզէն Երեւան երթուդարձ խումբով : Այժմէն դիմել պատրաստելու համար ձեւակերպութիւնները :

Ինչպէս ամէն տարի, նոյնպէս մեկնում օդանաւով, Օգոստոսը անցընելու համար Երեւան :

Բոլորը կազմակերպուած Հ. Մ. Ը. Մ. կողմէ

ԴԻՄԵԼ ԼԵՒՈՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ

17, Ave. des Acacias, 92 CLAMART — Tél. : MICHelet 58-39

Հարաւի համար դիմել՝ ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆ, հեռաձայն 20·63–43 :

ՀԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆ. Հատը 0,30 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 3 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

VENDREDI 3 DECEMBRE 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10475

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

41e ANNÉE — N° 10.475

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

—*—

ԽՄԲ.— Կը շարունակենք բաղել թուրք թերթերու լուրերը, այնպէս ինչպէս տրուած են, ցոյց տալու համար այն եռուզեռը, որ կը տեսնուի Թուրքիոյ մէջ, այս օրերուս :

ԱՆԳԱՐԱ.— Հանրապետութեան նախագահ ճէմալ Կիւրսէլ Զանգարայի մէջ ընդունեցաւ վարչապետ Սիւլէյման Տէմիրէլը, որուն հետ երկարատեւ խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ Կիպրոսի վերջին կացութեան մասին :Վարչապետը Զանգայայէն մեկնած պահուն, հետեւեալ բացատրութիւնները տուաւ լրագրողներուն .

— Մեր փառապանծ բանակը մեր ամբողջ ազգային ուժը կը կազմէ : Երբ որ ուզենք, կրնանք մեր այդ ուժը ի սպաս դնել մեր ազգին ու հայրենիքին: Ոչ ոք կրնայ արգելք ըլլալ: Թուրք բանակը Թուրք պետութեան տրամադրութեան տակ է: Գալով ՆԱԹՕի համաձայնութեան, կարգ մը թնճուկներ կան, զորս պէտք է վերաքննել : Սպարապետական վերջին ժողովին մէջ, քննուեցան Ազգ. Պաշտպանութեան, ՆԱԹՕի եւ Կիպրոսի խնդիրները, այլ ոչ քարիւղի հարցը եւ Ազգ. Ուժի մը կազմութեան ծրագիրը :

ԿԻՊՐՈՍԻ ՎԷՃԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԱՆՆՊԱՍՏ

ԱՆԳԱՐԱ.— Կիպրոսի խնդիրը անելի մը մէջ մտաւ եւ Ափրիկեան քսանըչորս պետութիւններ Ազգաժողովին մէջ Թուրքիոյ դէմ դիրք բռնեցին : Այդ պետութիւնները իրենց համամտութիւնը յայտնեցին իրաւարար Կալօ Փլացայի, որուն տեղեկագիրը Թուրքիոյ աննպաստ է եւ Մակարիոսի հացին իւղ կը քսէ: Ռուսերն ալ Թուրքիոյ դէմ դիրք բռնած են եւ կ'առարկեն թէ պէտք չէ միջամուխ ըլլալ պետութեան մը ներքին գործերուն : Ահա թէ ինչու Վարչապետ Տէմիրէլ իր մօտ հրաւիրեց Անգարայի Ամերիկեան եւ Խորհրդային դեսպանները եւ ուղեց անոնց տեսակէտները իմանալ :

Ստացուած տեղեկութեան համաձայն , Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ Թուրքիոյ դէմ դիրք բռնած երկիրներէն կարելի է յիշել Քոնկօ, Չատ, Ղանա, Քենիա, Նիկերիա, Նեփալ, Ճամաիքա , Նոր Կինէա, Ուկրանտա, Սոմալի ,Փանամա, Հնդկաստան, Եգիպտոս, Եմէն, Եուկոսլաւիա եւ ուրիշներ :

ՄԱԿի մնայուն պատուիրակ Օրհան Էրալփ նոր յուշագիր մը տուաւ ընդհ. քարտուղար Ու Թանի եւ յայտնեց թէ Յունաստան շարունակաբար զինուոր կը ղրկէ Կիպրոս :

Ազգաժողովին մէջ Թուրքիոյ դէմ գործողներէն մէկն է նաեւ Եգիպտոս, որ կը ջանայ ի նպաստ ԷՆՕՍԻՍի կուսակիցներ հաւաքել : Ռուսիա եւ Եգիպտոս Մակարիոսի համար նպաստաւոր դետին մը ըստեղծած են :

ՄԱԿԱՐԻՈՍ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ԹՐՔԱԿԱՆ ԶՕՐԱՍԻՒՆԸ

ԱՆԳԱՐԱ.— Իրերն ու երեւոյթները ցոյց կուտան թէ ՄԱԿը Թուրքիոյ ի նպաստ որոշում մը պիտի չտայ: Մինչ այդ, արժանահաւատ աղբիւրներէ կը հաղորդուի թէ Մակարիոս պիտի չարտօնէ որ Թրքական նոր զօրասիւնը Կիպրոս ելլէ :Այս ուղղութեամբ լուր ղրկած է նաեւ Կիպրոսի Թուրք գործակատարին: Ինչպէս կը յիշուի, Մակարիոս վերջին անգամ ետ ղրկած էր Կարմիր Մահիկի օգնութեան մեծագոյն մասը, պարէն, հանդերձեղէն, դեղորայք, եւայլն : Մակարիոս քաջալերուած է իր այս արարքէն եւ կը պատրաստուի նոր դժուարութիւններ յարուցանել :

ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՄԷՋ ՅՈՌԵՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՆԳԱՐԱ.— Վերջին երկու օրուան ընթացքին, յոռետեսութիւն կը տիրէ Անգարայի Խորհրդարանական եւ քաղաքական շրջանակներու մէջ, որոնք իրարու կը հարցնեն թէ «Կիպրոսը ձեռքէ դնա՞ց արդեօ՞ք»: Արտաքին նախարարութեան եւ Խորհրդարանին հետ կապ ունեցող շրջանակներ կը յայտնեն թէ այս պայմաններուն տակ պէտք չէ յուսադրուիլ եւ անկարելի է որ Թուրքիոյ ի նպաստ որոշում մը ձեռք բերուի :

Ոմանք ալ կ'ըսեն որ եթէ ՄԱԿը Թուրքիոյ աննպաստ որոշում մը տայ, Թուրքիա պիտի ստիպուի ինքնագլուխ գործել եւ պաշտպանել իր օրինական իրաւունքները: Պարզ խօսքով, Թուրքիա զինուոր պիտի հանէ Կիպրոս, յենելով իր դաշնագրային իրաւասութիւններուն :

Այս նպատակով , զինուորական եւ քաղաքական կարեւոր խորհրդակցութիւններ տեղի կ'ունենան Անգարայի մէջ :

×

ԱՆԳԱՐԱ.— Կառավարութիւնը տասնըմէկ օրինագիծեր պատրաստած է Զինեալ Ուժերու մասին եւ զանոնք Ազգ. Ժողովին պիտի յղէ մօտերս: Ջանք պիտի թափուի, որպէսզի այդ օրինագիծերը փութով վաւերացուին եւ ի զօրու դառնան : Այս օրինագիծերուն մէջ կան Բանակային Պարենաւորման, Պատերազմական Վարժարաններու, Սպարապետութեան , Ազգ. Պաշտպանութեան Կազմակերպութեան, Զինուորական Ծառայութեան, Լիսէականներու զինուորութեան , Պաշարման Վիճակի վերաբերեալ օրէնքներ : Մի առ մի ճշգուած են բանակի պարենաւորման անհրաժեշտութիւնները, զինուորական ծառայութեան յարակից մանրամասնութիւնները, պաշարման վիճակի ստիպողութիւնները, զինուորական ծառայութեանց յետաձգման իրաւունքները : Զօրաշարժի պարագային, զէնքի տակ կոչուող զօրախումբերը պարտաւոր պիտի ըլլան վեց ժամուան մէջ դտնուիլ իրենց բանակատեղին, — զինուոր, պահեստի սպայ կամ զինուորական պաշտօնեայ: Անսաստողները պիտի պատժուին: Անոնք որ լիսէներու մէջ երկու տարի յաջորդաբար իրենց կարգը կը կրկնեն , կամ լիսէն աւարտելէ ետք համալսարանական քննութեան մէջ չեն յաջողիր, տարի մը զերծ կը մնան զինուորական ծառայութենէ :

ԱՄԵՐԻԿԱ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԶԷՆՔԵՐ ՏՈՒԱԾ Է ԹՈՒՐՔԻՈՅ

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆ.— Ամերիկեան Ազգ. Պաշտպանութեան Նախարարութեան խօսնակը յայտարարեց թէ ՆԱԹՕի անդամ 9 երկիրներու մէջ, որոնց կարգին՝ Թուրքիոյ մէջ, Ամերիկա հիւլէական զէնքերու պահեստ մը ունի: Բանբերը աւելցուց թէ 1963ին եւ 1964ին քանիցս հրապարակուեցաւ այս պարագան, եւ ըսուեցաւ թէ Ամերիկա հիւլէական զէնքեր տուած է ՆԱԹՕի անդամ ինը երկիրներու: Թուրքիայէն զատ միւս երկիրներն են՝ Արեւմըտեան Գերմանիա, Անգլիա, Ֆրանսա , Իտալիա, Պելժիա, Քանատա եւ Յունաստան: Ամերիկեան բանբերը նաեւ ըսաւ թէ այս հիւլէական զէնքերը յիշեալ երկիրներուն մէջ զետեղուած են սաւառնակներու մէջ, որոնք զետինն են, եւ պատրաստ ամէն վայրկեան թռչելու , հաւանաբար առանց սաւառնորդի :

Այս հիւլէական զէնքերը կը դտնուին Ամերիկեան կառավարութեան ամենախիստ հսկողութեան տակ, եւ կը հակակշռուին «կրկնակ փականքի» ելեկտրոնիկ դրութիւնով : Առանց նախագահ Ճոնսընի հրամանին, անկարելի է գործածել այդ հիւլէական զէնքերը, որոնց դտնուած վայրերուն վրայ ամերիկացի զինուորներ պահակ կը սպասեն եւ կը հսկեն հիւլէակիր սաւառնակներուն վրայ :

ԱՐՇԱՄ ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ

Ցաւով կը հաղորդենք որ Չորեքշաբթի օր ժամը 16ին, իր մահկանացուն կնքեց Արշամ Խոնդկարեան:

Մեր ողբացեալ աշխատակիցը ծնած էր 1881 Յուլիսին, Հախվերէս (Իգտիրի շրջան) : Ուսումը կատարած է Գէորգեան ճեմարան, ապա աւարտած է Օտեսայի իրաւաբանական համալսարանը : Հայաստան վերադարձին եղած է Սինոդի անդամ: Յեղափոխութեան ժամանակ (1917) մեկնած է Թիֆլիզ, ուր եղած է ռուսական «Կովկասեան Խօսք» թերթի խմբագիր մինչեւ 1918:

Ընդդիմադիր երեսփոխան Ազգ. Խորհրդարանի, Արդարութեան նախարար եղած է Քոալիսիոն կառավարութեան օրով: ԷՍ ԷՌ (Սոցեալ – յեղափոխական) կուսակցութեան անդամ էր :

Հայաստանի խորհրդայնացումէն ետք անցած է Պարսկաստան , ապա Փարիզ հաստատուած է 1924ին:

Հոս եղած է խմբագիր ռուսական Տրնի (Օրեր) Գերէնսկիի թերթին ու նաեւ անդամ եկեղեցւոյ դատաստանական ժողովին :

Հմուտ հրապարակագիր, օժտուած սուր քննական միտքով, Արշամ Խոնդկարեան աւելի քան քառասուն տարի իր ձեռնհաս աշխատակցութիւնը բերած է արտասահմանեան մամուլին գլխաւորաբար «Հայրենիք» Ամսագրի , ուր Ա. Ա. ստորագրութիւնով կը ներկայացնէր խորհրդահայ կեանքը : Կ'աշխատակցէր կանոնաւորաբար «Յառաջ»ի , մասնագիտական յօդուածներով: Հաւանաբար ոչ ոք իրեն չափ հետեւած է Խորհրդային Հայաստանի պետական, մշակութային, եկեղեցական կեանքին եւ ոչ ոք իրեն չափ ըմբռնած խորհրդահայ վարչակարգի բոլոր երեւոյթները :

Իր մահով կ'անհետանայ վերջին օղակներէն մէկը սերունդի մը որ սպառեցաւ արտասահմանի մէջ : Բախտն ունեցաւ, անցեալ ամառ այցելելու Հայաստան , ուր կրցաւ մասամբ առնել հայրենիքի եւ իր ընտանիքին կարօտը եւ Հայաստանի կարօտը սրտին առ յաւէտ կը բաժնուի այսօր մեզմէ :

×

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ օր, ժամը 14ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին , ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Հ. Բ. Ը. Միութեան մտաւորականներու դամբարանը : (Պանեէօ – Փարիզիէն):

Մեր ցաւակցութիւնները վշտաբեկ այրիին :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐԵՇԱԼ ԱՅՈՒՊ ԽԱՆ Ուոշինկթըն մեկնելու իր ճամբուն վրայ պիտի անցնի Փարիզէն եւ պիտի տեսակցի Զօր. տը Կոլի հետ, Դեկտեմբեր 14ին: Հաւանական է, որ նոյնը ընէ նաեւ Հնդկաստանի վարչապետը՝ Շասթրի :

ԵՄԷՆԻ խաղաղութեան խորհրդաժողովը դադրեցուց իր աշխատանքները: Հանրապետականները բացարձակապէս մերժեցին ընդունիլ առժամեայ կառավարութեան մը կազմութիւնը, որ պիտի չունենար հանրապետական դիմագիծ : Կռիւները կրնան վերսկսիլ, թէեւ Եգիպտացիք ամէն ջանք պիտի թափեն, որպէսզի մի անգամընդմիշտ վերջ դտնէ Եմէնի պատերազմը :

ՄԻԱՑԵԱԼ Նահանգներու արտաքին նախարարը՝ Տին Ռըսք դիտել տուաւ, թէ Ամերիկա կանոնաւոր կերպով յարաբերութիւն կը պահէ «հակառակորդ ճակատին» հետ: Այս շփումներուն նպատակն է ճշգել բանակցութիւններու հաւանականութիւնը :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ, որ վերջերս ենթարկուեցաւ երաշտի, սովի մը վտանդին տակ կը դտնուի :

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ ժողովուրդին ուղղուած կոչի մը մէջ, նախագահ Սոքառնօ շեշտեց անհրաժեշտութիւնը պահպանելու «ձախ դիրք»ը քաղաքականութեան մարզին մէջ: «Եթէ աջ հակինք, մեր յեղափոխութիւնը կը փճանայ » :

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ օդուժը պիտի միջամտէ , եթէ Հարաւային Ռոտեզիա ձեռք դպցնէ Քարիպայի ամբարտակին, որ Զամպիի ելեկտրականութիւն կը հայթայթէ :

ԼԵՌ ԿԱՄՍԱՐ

Նոյեմբեր 22ին, 77 տարեկանին, Հայաստանի մէջ մեռաւ հայ երգիծաբանութեան ժամանակակից մեծ դէմքերէն մէկը՝ Լեռ Կամսար, բուն անունով Արամ Թովմասեան :

Ծնած էր Վան :

14 տարեկանին կը մեկնի Կովկաս եւ կ'ընդունուի Գէորգեան ճեմարան, էջմիածին: Աւարտելէ ետք կը վերադառնայ ծննդավայր, ուր կը զբաղի ուսուցչութեամբ : Առաջին գրութիւնները լոյս կը տեսնեն Վանի «Աշխատանք» թերթին մէջ :

Այնուհետեւ, վերջնապէս կը հաստատուի Կովկաս, ուր կ'աշխատակցի զանազան թերթերու՝ «Հորիզոն» (Թիֆլիս) , « Արեւ » (Պաքու), «Աշխատանք» (Երեւան) եւայլն :

Հայաստանի խորհրդայնացումէն ետք ատեն մը կը պարապի ուսուցչութեամբ , ապա՝ կը շարունակէ աշխատակցիլ թերթերուն իբրեւ քրոնիկագիր :

Լեռ Կամսարի հրատարակուած գործերն են. «Անվաւեր մեռելներ» (1924), « Ազգային այբբենարան» (1926), «Վրիպած արցունքներ » (1934):

Ունի առօրեայէն քաղուած գեղեցիկ պատկերներ, գրուած սուր, հիւթեղ ոճով :

Խայթող պատկերները՝ առնուած խորհրդային կեանքին, պատճառ կը դառնան քննադատութիւններու եւ ապա՝ աքսորի :

Յետագային ողջ մնացած շատերու հետ կը վերադառնայ հայրենիք, բայց այլեւս դրեթէ կը լռէ :

Հազուադէպ առիթներով կը լսուէր իր ձայնը :

Համաձայն խորհրդահայ մամուլին վերջին տարիներուն կ'աշխատակցէր «Ողնի» ամսագրին: Եւ: «Հայաստան» հրատարակչական կը պատրաստուէր լոյս ընծայել անոր քրոնիկներուն նոր հաւաքածոն՝ «Գրաբար մարդիկ» խորագրով :

Պիտի անդրադառնանք իր գործին :

ԹԱՐԳՄԱՆԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Թարգմանական գրականութեան հարցերուն նուիրուած խորհրդակցութիւն մը տեղի ունեցաւ Հայաստանի գրողներու տան մէջ, Նոյեմբեր 17 – 18ին: Եւ, պարզուեցաւ, որ թարգմանական գործը ան-գոհացուցիչ պատկեր մը կը ներկայացնէ յատկապէս որակի տեսակէտով: Օրուան զեկուցաբերը՝ Էդ. Թոփչեան եւ մաքերու փոխանակութեան կարգով խօսք առնողները (Խաչիկ Դաշտենց, Ստ. Զօրեան, Փրոֆ. Գ. Սեւակ եւ ուրիշներ) հարցին մօտեցան զանազան անկիւններէ եւ քննադատեցին կատարուած աշխատանքը: Յատկապէս շեշտը դրուեցաւ լեզուի մաքրութեան, ճկունութեան, յստակութեան եւ պատկերաւորութեան վրայ:

Դժբախտաբար, այս մարզերուն մէջ եւս անփութութիւնը ակներեւ է:

Այլապէս ուշագրաւ է խորհրդակցութեան մասնակցողներէն Ս. Դարոնեանի յօդուածը, որ լոյս տեսաւ «Գրական Թերթ»ի Նոյեմբեր 19ի թիւին մէջ:

Ժողովուրդներու «եղբայրութիւնը» եւ «մերձեցումը» ամուր եւ գործնական հիմերու վրայ դնելու մտադրութեամբ, խորհրդային գրիչները տասնամեակներ շարունակ խօսեցան թարգմանութիւններու եւ շփումներու միջոցաւ ժողովուրդներուն հոգեւոր գանձարանը բազմամիլիոն ընթերցողներու սեփականութիւնը դարձնելու անհրաժեշտութեան մասին:

Մինչ Հայաստանի մէջ հայերէն թարգմանութեամբ լոյս տեսած են գրեթէ ռուս բոլոր անուանի գրողներուն գործերը, — ինչպէս դիտել կուտայ «Հայաստան» հրատարակչութեան գեղարուեստական թարգմանութեան բաժնին վարիչը՝ Ա. Վարդապետեան, — անդին, «Մոսկուայի մէջ, ռուսերէն լեզուով ոչ մի անգամ չեն հրատարակուել Աբովեանի, Դուրեանի, Պատկանեանի, Վարուժանի, Սիամանթոյի, Կուրղինեանի բանաստեղծութիւնների ժողովածուները, չխօսելով արդէն միջնադարեան հայ քնարերդութեան (Նարեկացի, Ֆրիկ եւայլն) մասին» (տես «Գրական թերթ»ի Նոյեմբեր 19ի թիւը, Ս. Դարոնեանի յօդուածը):

Համաձայն յօդուածագրին, Խորհ. Միութեան ոչ – հայ ընթերցողները ծանօթ չեն Բաֆֆիի, Ծերենցի, Աղայեանի, Նար – Դոսի, Մանուէլեանի, Փափազեանի, Շանթի, Օտեանի, Թոթովենցի եւ «շատ ուրիշներու բազմաթիւ նշանաւոր ստեղծագործութիւններուն»:

Խորհրդային իշխանութեան տարիներուն Մոսկուայի մէջ լոյս տեսած են միայն Շիրվանզադէի գործերը:

Այսքանը արդէն խօսուն կը դարձնէ պատկերը. — Մէկ կողմէ մեծ ճիգ եւ աշխատանք ռուս գրականութեան ծանօթացման եւ տարածման ուղղութեամբ, միւս կողմէ՝ գրեթէ անտեսում:

Այս դժբախտ հաստատումը աւելի ցայտուն կը դառնայ, երբ, համաձայն յօդուածագրին, ռուս գրական պարբերականներուն մեծամասնութիւնը շատ քիչ տեղ կը յատկացնէ ազգային հանրապետութիւններու գրողներուն: Օրինակ, «երկու միլիոն տպաքանակով լոյս տեսնող «Ռոման Գազետան» իր գոյութեան բոլոր տարիների ընթացքում չի տպագրել եւ ոչ մի հայկական վէպ կամ վիպակ»:

Թարգմանական գրականութեան հրատարակութեան կարեւոր բաժինը ստանձնած են Մոսկուայի հրատարակչութիւնները: Որով, իրերու այս կացութեան մեծ մասին պատասխանատուութիւնը կ'իյնայ Ռուսերուն վրայ: Անտեսումն կամ անփութութիւնը կուգայ վերէն, կեդրոնէն: Եւ արդիւնք է հետապնդուած նպատակի մը:

Մեր այս հաստատումը աւելի հիմնաւորելու համար աւելցնենք, որ միշտ Ս. Դարոնեանի համաձայն, «Ներկայումս կենտրոնական ոչ մի հրատարակչութիւնում չկան հայերէն ու հայ գրականութիւն իմացող խմբագիրներ»:

Յօդուածագիրը, ապահովաբար, համաձայն գտնուի մեզի հետ, երբ հարց տանք, թէ աւելի նպատակայարմար պիտի չըլլա՞ր եթէ Հայաստանի մէջ փոխանակ ռուսական վարժարաններու թիւը աւելցնելու, Ռուսեր հետեւէին հայերէնի և հայ գրականութեան դասընթացքներուն, որպէսզի հրատարակչական մարմիններու մէջ հայերէնը եւ հայ գրականութիւնը ճանչցող խմբագիրներ գոյութիւն ունենան:

Յօդուածագրին այն հաստատումը, թէ 1955 – 1959ի ժամանակամիջոցին ռուսերէն թարգմանութեամբ 209 հայերէն գործեր լոյս տեսած են, ոչ մէկ ձեւով կը սքողէ իրականութիւնը, քանի որ, իր իսկ վկայութեամբ 45 տարուան ընթացքին ոչ միայն չեն հրատարակուած հայ գրականութեան իսկական նկարագիրն ու արժէքը բնորոշող գործեր, այլ, նոյնիսկ, մեր ժամանակակից մեծագոյն բանաստեղծներէն Յովհ. Շիրազի բանաստեղծութիւններու հաւաքածոն լոյս տեսած է... 1500 օրինակով:

Աւելցնենք առանց խորհրդածելու, թէ Սիլվա Կապուտիկեանի բանաստեղծութիւններու հաւաքածոն հրապարակ հանուած է յիսուն հազար տպաքանակով:

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ՅՈՒՇԵՐ ԵՐՈՒԱՆԴ ՏԷՐ-ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆԷ

Սիրելի Նարդունի. — «Առիւծարքայն Հայոց Տրդատէս» վէպին հայերէն հրատարակութեան առթիւ, Յառաջի մէջ, յուզումով կարդացինք գողտրիկ ներբողականդ, նուիրուած՝ թէ այդ վէպին, որ գերմաներէն է գրուած, թէ անմոռանալի հայրիկիս, որ զայն թարգմանած է: Գեղեցիկ եւ սրտառուչ պատեհութեամբ մը, այդ հոյակապ հատորին մօտալուտ տպագրութիւնը կը զուգադիպի հօրս (թարգմանիչին) ծննդեան հարիւրամեակին: Արդարեւ, ծնած 1865ին, ան այժմ պիտի թեւակոխէր իր հարիւրերորդ տարին: Թոյլ տուր, որ այս առթիւ յիշեմ երկու դրուագներ, այլապէս յատկանշական, այն օրերէն՝ երբ Ֆրանսահայ մըտաւորականութեան փաղանդէն երկու հոգի դեռ իրենց աչքերն չէին փակած յաւիտենականութեան:

Պատերազմի սկզբնական շրջանին էր: Իմացած էինք որ Շաւարշ Միսաքեան եւ Յակոբ Տէր – Յակոբեան գաւառ կը գտնուին: Վերադարձի ճամբուն վրայ ուզեր էին հանդիպիլ իրենց դրչի երէց եղբօր, հօրս, որ քաշուած Լիոնի իր պատեանին մէջ, անհամբեր կը սպասէր Փարիզահայ մտաւորականներու այցելութեան, հոգեկան կազդոյր եւ մխիթարութիւն ունենալու համար:

Յետ միջօրէի մըն էր: Հայրս, անհանդըստութիւն մը կը զգար կուրծքին վրայ:

— Գեղամ, ըսաւ, գէշ կը զգամ, դնա կանչէ Թռնամեանը (մեր դրացի հայ բըժիշկը):

Կը պատրաստուէի երթալ բժիշկը կանչելու, երբ մեր յարկաբաժնի պատուհանէն տեսայ որ, դիմացի հրապարակին վրայ, հանրակառքէն վար կ'իջնէին Շաւարշ Միսաքեան եւ Յակոբ Տէր – Յակոբեան:

— Հայրիկ, Շաւարշը եւ Տէր – Յակոբեանը կուգան, գոչեցի:

— Ի՞նչ կ'ըսես, իրա՞ւ ես:

Քիչ ետք անոնք արդէն մուտք կը գործէին մեր տան մէջ: Աննկարագրելի էր խեղճ հայրիկիս ուրախութիւնը: Գրկաբաց ողջագուրուեցաւ եկուորներուն հետ, եւ սկսաւ խանդավառ խօսակցութիւնը, որուն շուտով պիտի յաջորդէր «Առիւծարքայն Տրդատէս»ի թարգմանութեան բազմաթիւ էջերու ընթերցումը, նոյնքան հրավառ, լայն շունչով եւ զօրեղ ձայնով կատարուած: Քիչ առաջուան հիւանդը չէր այլեւս: Բայց երբ պահիկ մը կարճ լռութիւն մը տիրեց, մօտեցայ հօրս եւ ականջն ի վար հարցուցի. — Կ'ուզե՞ս, կանչե՞մ Թռնամեանը: — Չէ, «օղուլ», չէ, անցաւ, աղէկ եմ հիմա:

Այդ պահուն, եթէ նոյնիսկ Թռնամեանը դար եւ լաւագոյն դեղն իսկ տար, պիտի չկրնար գուցէ այդ անմիջական բարելաւ ազդեցութիւնը գործել: Հրաշք գործեց դրչի ընկերներու հետ տեսութիւնը:

Յետոյ քու կարգդ էր գալ ու տեսնել «Արազ»ի հարազատ բարեկամը՝ «Տարազ»ը: Ազատագրումէն ետքն էր, 1945 Ապրիլին, պատերազմի վերջաւորութենէն մէկ ամիս առաջ: Հայրս, այդ օրերուն, իր մահուան անկողնին մէջ էր: Երկար, շատ երկար ժամանակէ ի վեր, ճամբաղ կը սպասէր: «Շատերը եկան, Նարդունին չեկաւ» չէր դադրեր կրկնելէ: Իր ամէնէն տագնապալից օրերէն մէկն էր: Այդ օրը անկողնին մէջ շարժելու իսկ կարողութիւն չունէր: Երբ ներս կը մտնէիր սենեակէն, դարձեալ պիտի պատահէր փոքր «հրաշք» մը: Ելաւ նստաւ անկողնոյն մէջ եւ գոչեց. — Ա՛յ Նարդունիս, բարով եկար, տղաս, բայց այս վիճակի՞ս մէջ պիտի գայիր զիս տեսնելու, ինչո՞ւ առաջ չեկար:

Եւ սեղմելով քեզ ուժգին, ճակտիդ դրոշմեց կարօտալի համբոյրը: Սկսաւ խօսիլ, երկա՛ր խօսիլ անհաւատալի ոգեւորութեամբ:

Բայց վախնալով որ կը յոգնի եւ նոր տագնապ մը կ'ունենայ, ինչպէս մայրս, նոյնպէս դուն, թողուցիք զինքը եւ քաշուեցաք հիւրասենեակ:

Երբ պահիկ մը զինք առանձին թողուցիք, յանկարծ իր անկողնէն դէպի քեզի ուղղեց վերջին ծայր դժուարին, խրթին գրաբար նախադասութիւն մը, պահանջելով անոր աշխարհաբար իմաստը: Եւ դուն վայրկենապէս պատասխանեցիր, — այսօրուան պէս կը յիշեմ, — անտարակոյս ճշդութեամբ, քանի որ, հայրս զարմացած ու հիացած, «ապրի՛ս, ապրիս, տղա՛ս» բացագանչեց: Ես իր սնարին մօտն էի, դարձաւ ինծի եւ ըսաւ՝ քեզի ակնարկելով. — Չդիտցածը չկայ, չգտնուած միտք է:

Մեկնումէդ քանի մը օր ետք, ափսո՛ս, անխուսափելին կը պատահէր: 1945 Ապրիլ 25ի երեկոյ մըն էր: Զգաց թէ հնչած էր իր վերջին ժամը: Ամէնքս հաւաքեց իր մահճակալին առջեւ եւ պաղատեցաւ մեզի որ երբեք չյուսալքուինք իր կորուստով, զոր կը գտնէր բնական, հասած մանաւանդ մեծ ծերութեան ափերը: Վերջին վայրկեանին փափաք յայտնեց որ իր մօտ կանչենք Լիոնի հայ տպարանատէր Պ. Հրանդ Թադէոսեանը, որուն տպարանը յաճախ կ'այցելէր ժամանցի համար: Երբ հայրս իր վերջին շունչով անկենդան՝ կ'իյնար անկողնին վրայ, Հրանդ Թադէոսեան իր մատներով կը հնչէր անոր գլխին եւ կ'ըսէր. — Այս գլուխդ ո՞ւր կը տանիս, Տէր – Անդրէասեան, եւ ի՞նչպէս կը բաժնուիս Մեծասքանչէդ...:

Պարզօրէն ըսուած այս երկու խօսքերը խոր տպաւորութիւն թողուցին մեր վրայ:

ԳԵՂԱՄ

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Պէտք է պահենք մարմնին ուժը՝ պահելու համար մտքին ուժը:

ՎՈՎԸՆԱՐԿ

ՌՈՒՍ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԳՐԱՒԷԻՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒՆ

(ԻՆՉԵ՞Ր ԿԸ ԳՐԵՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ)

21. — ՊԷՏՔ Է ԲԱՆԱԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՃԱՄԲԱՆ

Պէքիր Սամի պէյ, մասնաւոր պատուիրակութեան մը հետ, Մոսկուա մեկնեցաւ եւ տեսակցութիւն ունեցաւ Խորհ. Կոմիսարի օգնական՝ Լեւոն Գարախանի հետ: Այս բանակցութեանց ընթացքին, մեծ կարեւորութեամբ կանգ առին անոնք Հայաստանի ճամբան կարճագոյն ժամանակամիջոցի մէջ բանալու անհրաժեշտութեան վրայ, որպէսզի կարելի դառնայ Թուրքիա փոխադրել այն զէնքերը, որոնք պիտի ուղարկուէին Անստոլու, իբրեւ օժանդակութիւն Անկախութեան պատերազմ մղող ուժերուն:

Գարախան կը պնդէր, թէ Լեհաստանի դէպքերուն առթիւ պարտաւոր էին ուժ պահել այդ շրջանին մէջ եւ թէ դժուար էր զօրք փոխադրել հարաւ՝ բռնութեամբ եւ ճնշումով ճամբայ բանալու համար կատարուելիք զինուորական օժանդակութեան: Ուստի, յարմար տեսնուած էր հարցը կարգադրել բանակցութեամբ, այսինքն՝ քաղաքական միջոցներով միայն:

Պէքիր Սամի պէյ Լեւոն Գարախանի տեղեկացուցած էր, թէ Անկախութեան պատերազմի մարտիկները անմիջականօրէն պէտք ունին այդ օժանդակութեան եւ թէ չեն կրնար սպասել երկար, նոյնիսկ 15 օր անգամ: Ուստի խիստ կարեւոր է եւ կենսական՝ այդ ճամբան կարճագոյն ժամանակամիջոցի մէջ բանալը եւ ռազմանիւթի օգնութեան ապահովումը՝ կըռուող ուժերուն:

Հակառակ այս կացութեան, սակայն, թրքական պատուիրակութիւնը հաղիւ տասը օր ետքը անգամ մը եւս կարողացաւ տեսակցիլ Գարախանի հետ, այսինքն՝ 1920 Օգոստոս 4ին:

22. — ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՈՒԺԵՐԸ ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Այս տեսակցութեան ընթացքին, Գարախան յայտնեց, թէ Խորհ. ուժերը Նախիջեւան մտած են արդէն եւ հոն կապ հաստատած՝ թրքական ուժերուն հետ ու շարունակեց.

— Տեղեկացանք, թէ Անդարայի կառավարութիւնը ծանուցագիր մը տուեր է Հայաստանի եւ անկէ պահանջեր, որ հայ զինուորները քաշուին իրենց դիրքերէն՝ մինչեւ այն գիծերը, որոնք գծուած եւ ճանչցուած են Պրեսթ – Լիթովսքի դաշնագրին համաձայն: Մենք, կարգ մը պատճառներով անյարմար կը գտնենք որեւէ պահանջ ներկայացնել Հայերու՝ թէ առանձնապէս Թուրքիոյ կողմէ եւ թէ Խորհ. Միութեան հետ՝ միասնաբար:

23. — «ՄԵՆՔ ՀԱՐՑԸ ԿԸ ԿԱՐԳԱԴՐԵՆՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ»

Գարախան շարունակեց. —

«Նախկին Ռուսիոյ հողային սահմաններուն մէջ գտնուող Հայաստանի հետ, մենք հարցը կը կարգադրենք: Հակառակ անոր, որ պատերազմ չենք ուզեր, բայց եւ այնպէս՝ ամէն տեսակ պատրաստութիւն տեսած ենք Հայաստանի դէմ: Մեզի կը վերապահենք իրաւունքը՝ Հայաստանի դէմ պատերազմ հռչակելու համար: Այդ բանին համար ալ, մենք կարգ մը փաստեր ունինք մեր ձեռքը եւ զանոնք ձեւի մը բերելով, յարմար ատենին պիտի հռչակենք պատերազմը Հայաստանի դէմ: Օրինակ, Հայերը բռնագրաւած են այն 25 Ֆուտ ոսկին, զոր զրկած էինք Թուրքիոյ՝ իբրեւ օգնութիւն»:

Լեւոն Գարախան, ապա շարունակեց. —

«Մենք 48 ժամ միջոց տուինք Հայաստանի կառավարութեան, որպէսզի բռնագրաւուած այդ ձոյլ ոսկիները վերադարձընէ մեզի: Իսկ Հայաստանի կառավարութիւնը ետ կանչեց այն հայկական պատուիրակութիւնը, որ կը գտնուէր Մոսկուայի մէջ:

«Մեծ կարեւորութեամբ կը դնահատենք օժանդակութեան այն կարիքը, զոր ունի Թուրքիան՝ իր այդ ճակատագրական պատերազմը յաջողութեամբ կարենալ գլուխ հանելու համար: Զեզ կը վստահեցնեմ եւ պէտք է լաւ դիտնաք, թէ մինչեւ ամսավերջ անպայման պիտի բացուի այդ ճամբան: Բայց խնդիրը գաղտնի թող մնայ: Այս պարագան ոչ ոքի յայտնեցէք, այլ միայն ձեր կառավարութեան տեղեկացուցէք:

(12 Շար.)

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ԷՋՄԻԱԾԻՆ» պաշտօնական ամսաթերթ Մայր – Աթոռ Ս. Էջմիածնի: Օգոստ. – Սեպտ. 1965:

ԴՎՈՒՀԱԶԱՆ ՆՈՒԴՈՎ

Ֆիլմ այդ մասին էր եւ ամեն մանրամասնութիւն, որ կ՚տեսնէր, այլ ուրիշ բան չէր ներկայացներ, քան ինքնին կեանքը, ինչպէս որ կայ, առանց ոճի, առանց գեղարուեստական ձեւերու մտցնելու :

Ֆիլմը սկսաւ ցոյց տալ ծովափնեայ գիւղ մը, ուր ապրող ձկնորսներու կեանքը կ՚անցնի ծովուն հետ մշտական կռիւի մէջ, ուր ամէն օր ալիքներու հետ մարտնչելով կը ստիպուին ապրուստ հայթայթել իրենց ընտանիքներուն համար :

Ֆիլմը կը սկսի ցոյց տալով գիւղի մը մօտ գտնուող ծովեզերքը, ուր ձկնորսները կը վերադառնան ձկնորսութենէ, իրենց նաւակներով, որոնք ալիքներու հետ կռուելով կը մօտենան ափին :

Ամբողջ գիւղը ելած է ափ, ամէն մարդ կը սպասէ, որ նաւակները մօտենան, որպէսզի տեսնէ, թէ ինչ որսեր են ըրած ձկնորսները :

Ահա կը տեսնենք, որ նաւակները մօտեցան ափին, եւ ձկնորսները սկսան ցած նետել ձկները, որոնք ամբողջ կոյտ մը կը կազմէին ափին վրայ :

Ձկնորսները կը սկսին ձկները բաժնել իրարու միջեւ, ամէն մէկ ընտանիքի համար առանձին կոյտ մը կազմելով :

Ֆիլմը կը շարունակէ ցոյց տալ, թէ ինչպէս ձկնորսները կը տանին իրենց բաժինները եւ կը դնեն իրենց տուները, որպէսզի չորցնեն զանոնք :

Ֆիլմը կը ցոյց տայ նաեւ, թէ ինչպէս կիները կը մշակեն ձկները, որպէսզի պատրաստեն ուտելիք մը, որ կը կոչուի «Ֆէսիխ» :

Ֆիլմը կը ցոյց տայ նաեւ, թէ ինչպէս ձկնորսները կը ծախեն իրենց ձկները, եւ թէ ինչպէս կիները կը ծախեն «Ֆէսիխ»ը

Այրի Տիկին Հ. Արշամ Խոնդկարեան խոր ցաւով կը ծանուցանէ իր ամուսնոյն՝

ԱՐՇԱՄ ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Դեկտ. 1ին, իր բնակարանը :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ (Դեկտ. 4) ժամը 14ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պանեէօ – Փարիզիէնի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար Հ. Բ. Ը. Մ.ի մտաւորականներու դամբարանը :

Հանգուցեալին փափաքին համաձայն ոչ ծաղիկ, ոչ ծաղկեպսակ :

Որեւէ մահազդ դրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Մայր Եկեղեցիի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուէրները : Փոքրիկն Անտրէ Կարապետեանի արկածամահ՝ յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի, Պ. Պ. Ա. Ենովքեան 30 Ֆրանք, Ժ. Գասպարեան քսան, եկեղեցիին, Թ. Նիկողոսեան տասը եկեղեցւոյ դպրոցին : Տէր եւ Տիկին Կ. Վարդանեան քսան, Համբարձումեան ընտանիք քսան եւ Զիչէքեան ընտանիք տասը Աղքատախնամին : Տիկին Է. Վառնաճեան քսան Սէն Ժերոմի Կապ. Խաչին :

Ողբ. Փարունակ Յակոբեանի յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Տէր եւ Տիկին Ֆ. Թէրզիպաշեան 30 Ֆրանք, Գոճապաշեան ընտանիք քսան եկեղեցիին : Յ. Պետրոսեան քսան, Պ. Պետրոսեան տասը, Վ. Տէր–Վարդանեան տասը եւ Կ. Խոզեան հինդ Ֆր. Առաջնորդարանին :

Մայր Եկեղեցիի վարչութիւնը խոր ցաւակցութիւն կը յայտնէ Կարապետեան եւ Յակոբեան ընտանիքներուն :

(Աւանդ գումարները ստանալ եկեղեցւոյ քարտուղարութիւնէն) :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԿԵՍԱՐԻՈՅ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒ ԱՆՄԱՀ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս Կիրակի տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, Կեսարիոյ եւ շրջանի 1895ի դէպքին, եւ 1915ի տեղահանութեան ընթացքին ինկող ընդհ. նահատակներու եւ կախաղան բարձրացող մեր 53 հայրենակիցներու յիշատակին :

Կը հրաւիրուին Կեսարիոյ եւ շրջանի բոլոր մեր հայրենակիցները որ փութան իրենց երկիւղած յարգանքը արտայայտելու անոնց յիշատակին :

ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս Կիրակի, Պուլվ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ կը քարոզէ թեմիս առաջնորդ՝

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊՍ. ԹՐԹՌԵԱՆ

ՎԱԼԱՆՍ

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի պիտի պատարագէ, քաղաքս հիւրաբար գտնուող եւ Էջմիածինէն վերադարձող Յակոբ Եպիսկ. Վարդանեան :

Սիրով կը հրաւիրուի Վալանսի եւ շրջակայից հաւատացեալ ժողովուրդը :

Ս. ԹԱԴԷՈՍ ԵԿԵՂԵՑԻ
(Մարսէյլ)

Այս Կիրակի Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ անունին տօնակատարութեան առթիւ հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի : Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ թաղիս հոգեւոր հովիւ ՎԱԶԳԷՆ ՎՐԴ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ :

Այս առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյս հիմնադիր վախճանեալ լուսահոգի Գրիգոր Եպիսկ. Պալագեանի, եկեղեցւոյս վախճանեալ հոգեւոր հովիւներուն, դըպիրներուն, եկեղեցւոյս կնքամօր Օր. Նունիկ Տէր – Ղեւոնդեանին եւ նաեւ բոլոր եկեղեցւոյս շինութեան նուիրատուներուն, այս առթիւ թաղիս եկեղեցասէր Տիկնանց Միութեան եւ հաւատացեալ ժողովուրդին կողմէ մատաղ կը մատուցուի, իսկ կէսօրէ ետք ժամը 3ին այցելութիւն Պալագեան Եպիսկոպոսին շիրիմին :

ԳԱՒԱՌԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Գաւառի մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց առկախ հաշիւները կարգադրել ուղղակի թերթին վարչութեան հետ :

«Յառաջ»ի վարչութեան հաշուապահութեան դիւրութեան համար ջնջուած են ՎԱԼԱՆՍԻ, ՎԻԷՆԻ եւ ՏԷՍԻՆԻ գործակալութիւնները : Մեր բաժանորդներէն կը խնդրենք իրենց վճարումները կատարել «Յառաջ»ի Շէք – Փոսթալի թիւին.—

15069 – 82 Փարիզ

Շնորհակալութիւն
ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»ի

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն, ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերը իրենց սովորական հաւաքատեղին : Սոյն ժողովներուն ներկայ պիտի գտնուի Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը .—

ԱԿՆՈՒՆԻ խումբը (Սէն Լու) 5 Դեկտ. ժամը 15·30ին :

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ խումբը (Կարտան), 5 Դեկտ. ժամը 15·30ին :

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը (Պուա Լիւղի), 5 Դեկտ. ժամը 15·30ին :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները այս Ուրբաթ ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՊՕՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ միջմասնաճիւղային ժողովը այս Շաբաթ ժամը 15ին, միութեան դրասենեակը : Շատ կարեւոր օրակարգ : Ներկայութիւն անհրաժեշտ :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պօմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը կը հրաւիրէ շրջանիս բոլոր ընկերուհիները բացառիկ ընդհ. ժողովի, այս Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ս. Սահակ –Մեսրոպ սրահին մէջ : Կը խնդրուի չբացակայիլ այս խիստ կարեւոր ժողովէն :

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Եկեղեցւոյ վերաշինութեան եւ օծման 8րդ տարեդարձը կը տօնուի Դեկտեմբեր 19ին, Կիրակի օր :

Այս Կիրակի պատարագ : Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ ՏԱՐՕՆ Վ. ՃԷՐԷՃԵԱՆ :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ Է

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 1966ի օրացոյցը :

Գին 2·50 Ֆրանք, դիմել մասնաճիւղերու վարչութեանց :

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ
ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ

CONTES ET LEGENDES ARMENIENS

Ֆրանսերէնով պատրաստուած՝
Շ. Տէր – Մելքոնեանի կողմէ

Գունաւոր կողք, մաքուր տպագրութիւն, պատկերազարդ :

Գին՝ 5 ֆրանք
Առաքման ծախքերով 6·50

Ստանալու համար դիմել Հ. Սամուէլեան գրատունը, եւ կամ՝

Mme C. DER-MELKONIAN
11, Rue Gabriel Péri
CHATILLON s/BAGNEUX (Seine
C. C. P. PARIS 19668-59

Կարելի է նաեւ անձամբ դիմել Յառաջի խմբագրութեան :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 75ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Սարսէլ – Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. ՎԱՐԴԱՆ ենթակոմիտէի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի :

Կիրակի, Դեկտեմբեր 5, ժամը 15էն 24 Սարսէլի քաղաքապետարանի սրահը, Փլաս տիւ 11 Նովանպրը

Կը խօսի Ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին :

ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ, ընկերակցութեամբ Կարպիս Ափրիկեանի
Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ
« LES CAUCASE » Ալֆորվիլի պարախումբը

Ընկերակցութեամբ՝ ՊԷՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆԻ
Թատերական ներկայացում ղեկավարութեամբ ԿԱՐՕ ՕՍՄԱՆՃԵԱՆԻ
Ժամը 19էն ետք պարահանդէս՝ նուագախումբ ՊԷՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

Grande Nuitée Nor Séround

Avec l'Orchestre ZANINI et les GOLDENS - La participation de LIZ SARIAN

Pour la première fois à Marseille
Le Samedi 4 Décembre à l'Alhambra de 22 heures à l'aube

Retenez vos places : tous les soirs au siège. 26 Rue des Convalescents de 19 h. à 20 h. sauf les Vendredi, Samedi et Dimanche

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

GRAND - HOTEL

Կիրակի, Դեկտեմբեր 5, ժամը 17էն կէս գիշեր

Նախագահութեամբ ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԵՆԱԿ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ

Կը մասնակցի սիրայօժար ծանօթ

ՏԷՐ – ԱԲՐԱՄՈՖԻ (Karpoucha)

Պալալայքաներու խումբը

ORCHESTRE Մուտք 10 ֆրանք
Ապահովել սեղանները.— 924–38–54 Ուսանողներու կէս գին

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Պանեէօ – Քաշանի Հ. Յ. Դ. Նոր Ս.ի Մուրատ խումբին կողմէ

Այս Շաբաթ ժամը 17·30էն 23·30

Cercle Commercial Suisse

10, Rue des Messagerie, Métro Poissonnière
Գեղարուեստական բաժին

BUFFET **BAR**

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մուրատ – Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտաց Միութեան
ՊԱՐԱՀԱՆԴՍԸ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 6ԻՆ

×

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի թատերական ներկայացումը՝
ՄԱՐՏ 20ԻՆ

×

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 19ԻՆ

ՏՕՆԱԾԱՌ

×

ՎԻԷՆ.— Մանուկներուն օրը Յունուար 9ին, Սէրքլը Կաթոլիկ սրահին մէջ :

Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի պարահանդէսը Դեկտեմբեր 18ին, Սալ տէ Ֆէթի մէջ : Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի տարեկան հանդէսը, Կիրակի Մարտ 6, կէսօրէ ետք ժամը 2·30, Սալ տը լա Շիմի :

×

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը Փետրուար 27ին :

×

ԼԻՈՆ.— «Մանուկներու Օր»ը Յունուար 16ին Ազգային Տան սրահը :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

ՄԱՐՏ 13ԻՆ
ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

ՊԱՇՏՕՆԵԱՅ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Աղքատախնամ ընկերակցութիւնը իր Հանգստեան Տուներուն համար կը փնտրոէ.—Ա) Տնօրէն, օժտուած վարչական կարողութիւններով եւ տեղեակ հաշուակալութեան :

Բ) Հիւանդապահուհիներ, վկայեալ Փարիզէն կամ այլուր :

Գ) Կառավար (շօֆէօր) :

Թեկնածութիւնները ներկայացնել զբաւոր Աղքատախնամի դրասենեակը՝

Association Arménienne d'Aide Sociale
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ՀԱՅԵՐԷՆԻ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ազգ. Միութեան հովանաւորութեամբ, վերսկսած են Ազգ. Տան մէջ, գիշերային դասընթացքները հայերէն լեզուի եւ Ազգ. Պատմութեան :

Դասախօսի պաշտօնը անձնուիրաբար ստանձնած է, Հոգեւոր Հովիւ Դաւիթ Ծ. Վրդ. Սահակեան :

Կ'ընդունուին երկու սեռին պատկանող պատանիներ եւ երիտասարդներ :

Դասերը տեղի կ'ունենան Երկուշաբթի եւ Հինգշաբթի գիշերները, ժամը 20·30էն մինչեւ 22 :

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆ. Հատը 0,30 Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 4 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

SAMEDI 4 DECEMBRE 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10476

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

41e ANNÉE — N° 10.476

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՓՈՍ ՄԸ ԵԻՍ

(Ա. ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ)

Ժպիտը դէմքին վերադարձաւ Հայաստանէն :

Զբօսաշրջիկներու խումբի մը հետ գացած էր Հայրենիք, ինչպէս ոեւէ Հայ : Բայց ինք ոեւէ Հայ չէր : «Պարլամենտի անդամ եւ Դաշնակցական կառավարութեան մինիստր» ինչպէս պիտի դրուէր Երեւան լոյս տեսած գրքի մը մէջ, իբրեւ ծանօթութիւն :

Նման հանգամանքով ցարդ ոչ ոք գացած էր Հայաստան : Իր մեղմ ձայնով ու որամիտ ժպիտով կը պատմէր այն զրոյցը, զոր ունեցած էր, Արմենիա պանդոկի մէջ, մամուլի երիտասարդ թղթակիցի մը հետ :

— « Ինչո՞ւ Հայաստան եկած էք » :

Եւ Արշամ Խոնդեարեան կը պատասխանէր .

— « Եկած եմ բոլշեւիկեան կարգերը տապալելու եւ կապիտալիստական կարգեր հաստատելու » :

— « Ա՛խր, կատակում է՞ք, ընկեր Խոնդկարեան» :

— « Բա՛հ, ի՞նչ էք ուզում որ ասեմ , երիտասարդ , եկել եմ իմ հայրենիքս տեսնելու : Հոս եմ ծնուել, հոս եմ սովորել, սա իմ հայրենիքն էր՝ երբ դուք դեռ ծնուած չէիք » :

Արշամ Խոնդկարեան գացած էր պարզապէս իր հայրենիքը տեսնելու :

Տեսաւ ու վերադարձաւ, թէ աւելի ուրախ, թէ աւելի տխուր : Աւելի ուրախ՝ վասնզի, իր կեանքի վերջալոյսին, հրաշք մը կը նկատէր իր այցելութիւնը : Տեսնել հայրենիք եւ հարազատներ : Աւելի տխուր՝ վասնզի աւելի խոր զգացած էր թէ ի՛նչ կը նշանակէր ապրիլ հայրենիքէն հեռու :

Սերունդ մը սպառեցաւ հայրենիքէն հեռու, հեւ ի հեւ աշխատանքով ու տրքնութեամբ, սերունդ մը որ չի կրնար փոխարինուիլ : Ասիկա հաստատում մըն է, որ ոչինչով կը նսեմացնէ երիտասարդներու արժէքն ու հայրենասիրութիւնը , բայց Սփիւռքի հայ երիտասարդութիւնը չի կրնար Հայութիւնը ապրիլ ու զգալ՝ ինչպէս Խոնդկարեաններու սերունդը :

Արշամ Խոնդկարեան, մինչեւ վերջին վայրկեանը, ցոյց տուաւ հազուագիւտ դիտակցութիւն մը, թէեւ շնչասպառ՝ նոյն քննական ոգիով մօտեցաւ հարցերուն , ու շարունակեց հետեւիլ հայ կեանքին : Կը շարունակէր իր դիտողութիւնները : Սխալները չէին վրիպեր իր սուր տեսողութենէն : Չէր հասկցած թէ ինչպէս կարելի է նոյն օրը ուրախ եւ տխուր տօներ կազմակերպել : Ուրեմն, կ՛ըսէր, մեր վերջին հանդիպումին , « Էջմիածնայ մէջ պիտի ուրախանան որ կաթողիկոսին տասնամեակն է, ապա դուրս պիտի գան եւ Ապրիլեան յուշարձանի բացում պիտի կատարեն : Սա կարելի է՞ : Ցեռոյ պիտի գնան բաժակ պարպելու Կաթողիկոսի գահակալութեան տասնամեակի առթիւ» :

Չափեցէք հեգնանքը :

Այսպէս մինչեւ վերջին պահը ոչ մէկ բան վրիպեցաւ իր դիտողութենէն : Սկզբունքի մարդ էր եւ ոչ մէկ բան կրնար դինքը համոզել՝ եթէ որոշած էր չհամոզուիլ : Մտաւորական բառը այնքան աժանցած է հայ կեանքի մէջ, որ մարդ այլեւս կը վարանի գործածել զայն իսկական մը տաւորականի մը համար : Եւ սակայն իսկական մտաւորականն էր Արշամ Խոնդկարեան :

Չափազանց բծախնդիր, դիւրին զրող չէր : Վասնզի որեւէ հարցի մասին գրելէ առաջ կը վերլուծէր անոր բոլոր երեւոյթները, կը խորացնէր անոր տարողութիւնը, ապա միայն գրի կ՛առնէր իր տեսակէտը : Իր բոլոր յօդուածները ցոյց կուտան թէ ի՛նչ աշխատանք թափած էր՝ զանոնք գրելու համար, ջանտեսելով ոչ մէկ մանրամասնութիւն :

Կ՛աշխատակցէր «Յառաջ»ի, զոր կը յարգէր անշեղ գիծին եւ տեսակէտներուն համար, բայց ամէնէն ծանր դիտողութիւնները կը վերապահէր նաեւ «Յառաջ»ին՝ եթէ համաձայն չըլլար անոր հրատարակած մէկ գրութեան հետ :

×

Փոս մը եւս կը բացուի այսօր իր մահով եւ պարապը կը մեծնայ հայ կեանքի մէջ, իր եւ իր ընկերներու յաւիտենական բացակայութեամբ :

«ՅԱՌԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՕՍՔԸ՝ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ Է

ՎԵՐՋԻՆ ԺԱՄԵՐԸ

Ուրբաթ կէս – գիշերին կը փակուէր պաշտօնապէս ընտրապայքարը : 24 ժամ դադարէ ետք, խօսքը կը պատկանէր ժողովուրդին, որ լայնօրէն ժամանակ ունեցաւ լուսաբանուելու եւ ըստ իր հայեցողութեան որոշելու երկրին եօթը տարուան ապագան :

Վերջին ժամերու դիրքաւորումներուն մէջ յատկանշական է Անտրէ – Ֆրանսուա Փոնսէի յօդուածը «Ֆիկառոյի» մէջ, ուր նախկին դեսպանը կը թելադրէ քուէարկել Ժան Լրքանիւէի համար : Թէեւ կ՛ըսուի թէ խմբագրական չըլլալով, թերթը պատասխանատու չէ հրատարակուած միտքերուն, բայց եւ այնպէս յօդուածը հրատարակուած է առաջին էջի վրայ եւ ստորագրողը վաղեմի աշխարտակիցն է թերթին, ու նաեւ ձեռնհաս անուն մը :

Միւս կողմէ Ժորժ Պիտօ, նախկին վարչապետ եւ նախագահ դիմադրութեան Ազգ. Խորհուրդին, կը թելադրէ քուէարկել Թիքսիէ – Վինեանքուռի համար :

Վերջին քննութիւններու համաձայն , համեմատականի մնալը շատ հաւանական կը թուի, այս առթիւ Ֆ. Միթրան, ձախերու թեկնածուն կ՛ըսէ թէ նման պարագայի մը պիտի չդաւաճանէ այն պայմանագրին զոր ունի Ձախին հետ :

Մըլէօնի մէջ, ընկերվարական պարագլուխ Կի Մոլէ զոհ է որ ձախերու թեկնածուն պիտի ունենայ նաեւ համայնավարներու ձայնը եւ կը շեշտէ, արտայայտուելով տը Կոլի դէմ — «Եթէ միայն մէկ մարդու պիտի վստահիք ձեր ճակատագիրը, այն ատեն դեմոկրատներ չէք» :

Ժան Մոնէ որ վճռական դեր խաղացած է Ռոպէր Շումանի կողքին եւրոպական հաւաքականութիւնը ոտքի կեցնելու համար, կը թելադրէ Լրքանիւէի համար քուէարկել :

Այս պայմաններու մէջ, անշուշտ նախարարները կը շարունակեն իրենց հակայարձակումը : Ֆուշէ, Ֆուայէ, Ֆրէ, Ժոքս, Մարսըլէն, Մազիոլ, Մեսմէռ, Հերզոկ, Փէյրըֆիթ կը պաշտպանեն ինչ որ եղած է եւ ինչ որ պիտի ըլլայ եթէ տը Կոլ իշխանութեան գլուխ մնայ :

Արտասահմանն ալ մեծ կիրքով կը հետեւի Ֆրանսայի ընտրապայքարին : Գերմանացիք Լրքանիւէի մէջ կը տեսնեն յետկոլիստ շրջանի պետը : Ամերիկեան մամուլը կը սահմանափակէ իր մեկնաբանութիւնները : Նիւ Եորք Թայմզ կը խորհի թէ տը Կոլէն ետք, առաւելագոյն ձայները պիտի առնէ Ֆ. Միթրան որու պիտի յաջորդէ Լրքանիւէ :

Մինչեւ վերջին վայրկեանը անորոշութիւն կը տիրէ : Խօսքը այլեւս կը պատկանի ժողովուրդին եւ Կիրակի օր իւրաքանչիւր Ֆրանսացի քաղաքացի , նոյնիսկ օտար ծագումով, պիտի կատարէ իր պարտականութիւնը ըստ իր տեսակէտին եւ այս հայրենիքին լաւագոյն ապագային համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՆՏՈՆԵԶԻՈՅ արտաքին նախարար Սուպանտրիօ, բանակի թերթի մը մէջ տպուած յայտարարութեամբ մը կը զգուշացնէ Չինաստանը, որ միջամուխ չըլլայ Ինտոնեզիոյ ներքին գործերուն : «Թոյլ պիտի չտանք որ օտարներ միջամուխ ըլլան մեր գործերուն : Խօսքս ի մասնաւորի Չինաստանի մասին է եւ Փեքինի մէջ մեր դեսպանին յանձնարարեցի որ այս մասին հաղորդէ Չինական կառավարութեան » : Սուպանտրիօ կ՛ընդունի որ Ճաքարթայի եւ Փեքինի միջեւ ներկայիս ձգտուած կացութիւն մը կայ :

ԿԻՊՐԱԿԱՆ «Փաթրիս» օրաթերթը, համախոհ Զօր. Ղրիվասի, առջի օր կոչ կ՛ընէր որ նախագահ Մակարիոս փոխարինուի , հաստատելով թէ իր մեկնումը կղզիին մէջ ոչ մէկ ձեւի խռովութեան պատճառ կրնայ դառնալ : Կ՛իմացուէր նաեւ թէ Զօր. Ղրիվաս, իր կնոջ ընկերակցութեամբ յանկարծ կը ձգէր Կիպրոսը եւ իտալական նաւով մը կ՛անցնէր Աթէնք : Շրջան ընող կարգ մը լուրերու համաձայն զօրավարը Կիպրոսը կը թողու վերջնականօրէն : Պաշտօնական շրջանակներ ցարդ կը մերժեն հաստատել կամ ժխտել այս լուրերը : Յատկանշական է , սակայն, թէ կիպրական ձայնասփիւռը թէ տեղեկատուութեան գործակալութիւնը լռութեամբ կ՛անցնին Ղրիվասի մեկնումի մասին : Բացայայտ է որ Ղրիվասի յարաբերութիւնները երբեք լաւ չեն եղած Մակարիոսի հետ :

ՔՐՏԱԿԱՆ յեղափոխութեան արտաքին պատասխանատու Վանլի, Քիւրտիստանի տուած այցելութենէ մը վերադարձին , առջի օր Փարիզեան մամուլին փոխանցած է Զօր. Պարզանիէն յայտարարութիւն մը : Զօր. Պարզանի կը յայտարարէ. «Խաղաղութիւնը հաստատելու միակ միջոցը այն է, որ նախ քան այդ Պաղտատի Կառավարութիւնը պաշտօնապէս ճանչնայ Քիւրտիստանի ինքնավարութիւնը : Այն ատեն է միայն որ զինադադար մը կրնար հաստատուիլ, պաշտօնական բանակցութիւններով ճշդելու համար այս ինքնավարութիւնը, երկուստեք հասարակաց համաձայնութեամբ գծելու համար Քիւրտիստանի սահմանները, եւ համաձայնելու այն երաշխաւորութիւններուն շուրջ, զորս Քիւրտ ժողովուրդը իրաւունք ունի պահանջելու » : «Եթէ երբեք Պաղտատի կառավարութիւնը չընդառաջէ մեր պահանջներուն, կ՛եզրակացնէ Քիւրտ պարագլուխը, մենք պատրաստ ենք յեղափոխութիւնը շարունակելու ի պահանջել հարկին տակաւին տասը, քսան տարի» :

ՄԱՐՈՔԻ թագաւոր Հասան Բ.ի Արեւմրտեան Գերմանիա պաշտօնական այցելութենէն ետք հրապարակուած հասարակաց պաշտօնական զեկոյց մը կը յայտնէ. Հասան Բ. եւ նախագահ Լիւպքը կը յայտարարեն, թէ «համոզուած են որ Գերմանիոյ միութիւնը հարկ է վերահաստատուի գերմանացի ժողովուրդին ինքնորոշման իրաւունքին հիման վրայ» : «Երկուստեք փափաք յայտնեցին զօրացընելու Գերմանիոյ եւ Մարոքի միջեւ տնտեսական գործակցութիւնը, կը շարունակէ հաղորդագրութիւնը, աւելցնելով թէ «Գերմանիա մեծ հետաքրքրութեամբ տեղեկացաւ մարոքեան տնտեսական ծրագիրներուն » :

ՄԻԱՑԵԱԼ Նահանգներու նախագահ Ճոնսըն առջի օր յատուկ ճառով մը վերահաստատեց Հիւսիսային – Վիէթնամի հետ առանց պայմանի բանակցելու իր առաջարկը, վերջ տալու համար Վիէթնամի պատերազմին : «Ըսած եմ արդէն ու կը կրկնեմ , մեր երկիրը պատրաստ է բանակցելու որեւէ վայրի մէջ, օրակարգ ունենալով խաղաղութիւնը» : Նախագահը շարունակեց. «խաղաղութիւնը պիտի գայ, որովհետեւ պէտք է գայ : Պիտի գայ, որովհետեւ միակ լուծումն է : Խաղաղութիւնն է մեր նպատակը : Խաղաղութիւնը միակ յաղթանակն է որուն կը ձգտինք » :

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ պաշտօնաթերթ «Ալ Ահրամ»ի համաձայն շուտով Ֆրանսայի եւ Ա. Մ. Հ.ի միջեւ պիտի կնքուի գիտական գործակցութեան համաձայնութիւն մը : Համաձայնութիւնը պիտի կեդրոնանայ գլխաւոր երեք կէտերու վրայ . ծովու ջուրի զտում, անջրդի հողերու բերրիացում , եւ խլիրթի դէմ պայքար :

ՔԱՄԸՐՈՒՆ Չինաստանի հանդէպ վերապահ կը մնայ , այնքան ատեն որ Փեքին կ՛օգնէ կարգ մը ափրիկեան պետութիւններու, յայտարարեց առջի օր Ահետժօ, շեշտելով թէ իր երկիրը Խորհ. Միութեան հետ բնականոն յարաբերութիւններ կը պահէր :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ մէջ ամերիկեան դեսպան Չեսթըր Պաուըլզ առջի օր, պաշտօնական ընդունելութեան մը ընթացքին, Ասիոյ ոչ համայնավար զեկավարները հրաւիրեց դիմադրել չինական տիրապետութեան սպառնալիքներուն : Չեսթըր – Պաուըլզ շեշտեց թէ իր երկիրը որոշած է այս քաղաքականութիւնը պաշտպանել ի գին կարեւոր օժանդակութիւններու , աւելցնելով , թէ «ազատ Ասիան չի կրնար պաշտպանուիլ միմիայն օտարներէն, այս պատասխանատուութիւնը կ՛իյնայ ասիական ժողովուրդներուն իսկ » :

ՇԱՍԹՐԻ նամակ մը գրած է Կոսիգինի ուր կ՛առաջարկէ որ Յունուար 2ին տեղի ունենայ հնդիկ – Փաքիստանեան հանդիպումը Թաշկէնտի մէջ :

ԻՐԱՔԻ կառավարութիւնը ձերբակալութեան հրամանագիր հանած է Իրաքի նախկին վարչապետ՝ Զօր. Ապտէլ Ռազաքի դէմ :

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետին դժուարութիւնները չեն վերջացած Ռոտեզիոյ հարցին առընչութեամբ : Ներքին ճակատի վրայ պահպանողական ընդդիմութիւն , արտաքին ճակատի վրայ ափրիկեցի ազգայնականները գլուխ կը բռնեն :

ՀԱԿԱԽՐՈՒՇՉԵՒԵԱՆ առաջին վէպը լոյս տեսած է Մոսկուայի մէջ, «Մարդիկ Հրեշտակներ չեն» խորագրով, հեղինակը՝ Ստադնիուկ կը ձագկէ Խրուշչեւի բարեփոխումները :

ԼԱՈՍԻ կառավարութիւնը պատերազմական վիճակ հռչակեց երկրին հարաւը, Թաքքէքի եւ Սաւանախէթի գաւառներուն մէջ, որոնք կը գտնուի Վիէթնամի սահմանին վրայ : Առջի օր կառավարական բանբեր մը մասնաւոր հաղորդագրութեամբ մը կը դատապարտէր Հիւսիսային Վիէթնամն ու Փաթէթ – Լաօն, «Ժընեւի համաձայնութիւնները բռնաբարելու բացայայտ» յանցանքով :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կառավարութիւնը հաղորդեց թէ «Վիէթնամցի հերոսական ժողովուրդին իր համակրութիւնը յայտնող նուէր մը ըրած է» : Իրապէս, Արեւելեան Գերմանիա հինգ հազար հեծանիւ կը նուիրէ Հանոյի :

ԷՐՀԱՐՏ պատասխանելով ընկերվարականներու առարկութիւններուն, դիտել տուաւ , թէ Գերմանիոյ պահանջները՝ հիւլէական պաշտպանութեան ուղղութեամբ, «ապահովութեան տեսակէտով արդարանալի են » :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆ մերժեց մասնակցիլ 1967ին տեղի ունենալիք ապազինման համաշխարհային խորհրդաժողովին : Մասնակցութեան հրաւէրը եկած էր ՄԱԿէն :

ՍՈՒՏԻՑ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ՉԻ ՍՏԱՑՈՒԻ

Ա.

Վերջերս, 1965ին, Երեւանում լոյս է տեսել վաթսուն էջնոց մի գրքոյկ հայ – թուրքական պատերազմի մասին : Գրքի անունը՝ «1920 թուականի հայ – թուրքական պատերազմը եւ Սովետական Ռուսաստանը» : Հեղինակը՝ Ս. Խ. Կարապետեան : «Տիրաժ 5000» :

Ըստ երեւոյթին՝ հեղինակը համեստ մարդ է. բաւականանում է հինգ հազար հոգիների թունաւորումով, մինչդեռ կարող էր յիսուն հազար հոգիներ թունաւորել :

Ս. Խ. Կարապետեանի գիրքը, ըստ էութեան, նորութիւն չի մտցնում սովետահայ պատմագրութեան, ոմանք ասում են՝ «պատմաշինարարութեան» մէջ, հիմքը Լենինի դաւանանքն է՝ «համաշխարհային յեղափոխութեան համար ամէն միջոց ներելի է» : Ծանօթ դաւանանքը. «Նպատակը արդարացնում է միջոցը» :

«Համաշխարհային յեղափոխութեան համար ամէն միջոց ներելի է»,— ստել, կեղծել, փաստերը խեղաթիւրել, զրպարտել, չեղած բաները եղած ներկայացնել ... Կարապետեանը հաւատարմօրէն հետեւում է իր ուսուցչին : Նրա վաթսուն էջնոց այս գրքոյկը ապացոյց :

Բայց Կարապետեանի երկասիրութիւնը հետաքրքրական է եւ ուրիշ տեսակէտով : Նա ասում է բաներ, որ մինչեւ այժմ բոլշեւիկ պատմագրութեան մէջ ոչ ոք չէր համարձակուել գրելու : Այսպէս՝ մինչեւ այսօր, 1920 թուականի հայ – թուրքական պատերազմը սկսել էին Հայերը, եւ «Դաշնակները» միակ պատասխանատուն էին այդ պատերազմի համար : Եւ, ի հարկէ, «հազար լուտանք՝ նենգ դաշնակներին» : Այսօր տեսէք, թէ ինչ է ասում Կարապետեանը :

Վերլուծելով ժամանակի պատմական փաստերը եւ ժամանակակիցների վկայութիւնները, նա գրում է. «Մէջբերուած պատմական փաստաթղթերը եւ վկայութիւններն ապացուցում են, որ Թուրքիան 1919 թուականից պատրաստում էր յարձակուել Հայաստանի վրայ՝ պանթուրքական պետութիւն ստեղծելու իր դիւային պլանները կենսագործելու նպատակով, եւ որպէս այդ պլանի կենսագործման առաջին փուլը, փորձում էր գրաւել Կարսը, Օլթին, Արտահանը, իսկ յետոյ՝ Արեւելեան Հայաստանն ամբողջովին՝ Սովետական Ադրբէջանի սահմանները դուրս գալու հեռուն տանող ռազմաքաղաքական նպատակներով : Փաստաթղթերը միաժամանակ հաստատում են, որ Թուրքիան 1920 թուականի գարնանը եւ ամրանը արդէն պատրաստ էր յարձակուելու Հայաստանի վրայ...

«Այդ նոյն փաստաթղթերը միանգամայն հերքում են սովետական որոշ պատմաբանների այն ոչ – ճիշդ տեսակէտը, թէ հայ – թուրքական պատերազմի ամբողջ պատճառը Դաշնակներն էին, որոնց իմպերիալիստները հրահրեցին Թուրքիայի դէմ պատերազմելու» (էջ 24) :

Եւ յետոյ, «Պաշտպանութեան տակ չը-վերցնելով դաշնակներին, նրանց աւանտուրիստական արտաքին եւ ներքին քաղաքականութիւնը, պէտք է նշել եւ այն, որ Դաշնակներն ընդհանրապէս ուզում էին դաշնակիցների օգնութեամբ, Սեւրի դաշնագրի հիման վրայ, նոյնիսկ պատերազմի միջոցով ետ գրաւել հայկական հողերը : Սակայն այդ ժամանակ դաշնակների ռեսպուբլիկան պատերազմի պատրաստ չէր : Հայ – թուրքական պատերազմը սկսեց Թուրքիան : Նա էր, որ իմպերիալիստների թողտուութեամբ առաջինը յարձակուեց Հայաստանի վրայ» (էջ 25 – 26) :

Եւ ճշմարտութիւնը այս է. պատերազմը Հայերի դէմ սկսեց Թուրքիան : Բայց ինչո՞ւ միայն «իմպերիալիստների թողտուութեամբ» : «Իմպերիալիստները» հեռու էին եւ, Պիղատոսների նման, ձեռք էին քաշել Հայերից : Բայց Հայաստանի կողքին էին Սովետական Ռուսաստանը կամ Կոմունիստական կուսակցութիւնը եւ Երրորդ Ինտերնացիոնալը, որոնք աշխարհին հաւատացնում էին, թէ շատ են սիրում Հայերին. նրանք ինչո՞ւ թոյլ տուին, որ Թուրքիան յարձակուի Հայաստանի վրայ :

Կարապետեանը կաչուից դուրս է գալիս համոզելու համար, որ Սովետական Ռուսաստանը հակառակ է եղել թրքական «ակրեսիային» դէպի Հայաստան եւ վկայութեան է կանչում Լենինին, Չիչերինին եւ ուրիշ բոլշեւիկ մեծաւորների, որոնք, իբր, իրենց դիւանագիտական նախաձեռնութիւններով կամ ճառերով ու հեռագիրներով ուղեցել են արգիլել Թուրքիայի յարձակումը Հայաստանի վրայ : Կարապետեանը երբեմն ծիծաղելի հակասութիւնների մէջ է ընկնում, իր տեսակէտը պաշտպանելու համար պատմական փաստերն է խեղաթիւրում կամ աշխատում է չեղած բաները իբրեւ եղած ներկայացնել : Ապարդիւն ճիգ : Այսօր այլեւս հէնց իրենց՝ բոլշեւիկների հրապարակած փաստերը անհերքելի կերպով հաստատում են, որ Սովետական Ռուսաստանը ոչ թէ հակառակ կամ անտարբեր է եղել դէպի Թուրքերի յարձակումը Հայաստանի վրայ, այլ գործով, նիւթական, ռազմական եւ քաղաքական աջակցութեամբ, ոսկիով եւ ռազմամթերքով օգնել է քեմալական Թուրքերին ճզմելու համար Հայաստանը : Ս. Խ. Կարապետեանը եւ բոլոր Կարապետեանները աշխարհիս երեսին չեն կարող հերքել, որ մասնաւորապէս 1920 թ. հայ – թուրքական պատերազմի հարցում Սովետական Ռուսաստանը Թուրքերի դէմ՝ աջակից կողմ չի եղել Հայերին : Ինչպէս բոլշեւիկ Բ. Բորեանը պնդում էր, Լենինը զոհ բերեց Հայաստանը համաշխարհային յեղափոխութեան զոհարանի վրայ :

Յենուելով Լենինի պաշտպանողական եւ յարձակողական պատերազմի մասին յայտնած կարծիքի վրայ՝ Կարապետեանը գրում է. «1920 թուականի աշնանը Թուրքիայի արշաւանքը դէպի Հայաստան, նրա պատերազմը Հայերի դէմ պէտք է համարել իմպերիալիստական, զաւթողական, անարդարացի : Իսկ Հայաստանի կողմից պատերազմը Թուրքիայի դէմ պէտք է համարել արդարացի եւ պաշտպանողական պատերազմ՝ իր երկիրը ներխուժած թալանչիների, նուաճողների, ճնշողների դէմ, իր հողի եւ հայրենիքի համար» (էջ 28) :

Որ Լենինի եւ Կարապետեանի այս տեսակէտը ճշմարիտ է եւ արդար, այդ մասին վէճ չի կարող լինել, բայց ցաւը այն է, որ նոյն Լենինը ասել է, թէ քաղաքականութեան մէջ յայտարարութիւնները եւ յայտնուած կարծիքները միայն այն նշանակութիւնը ունին, թէ մարդիկ ինչ են ուզում : Գործերը կարող են եւ հակառակը լինել : Իսկ Սովետական Ռուսաստանի գործը Հայաստանի վերաբերմամբ եղաւ «իմպերիալիստական», «նուաճողական», «զաւթիչ» :

Նոյնպէս անհիմն, սխալ, չասելու համար անիրական, սուտ բաներ է գրում Կարապետեանը եւ հայ բոլշեւիկների մասին : Նա ասում է. «Դաշնակցական բանակի հակադաշնակցական տրամադրութիւն ունեցող զինուորները, Ալեքսանդրապոլի (կոմունիստ) կազմակերպութիւնը, ինչպէս եւ նրա ղեկավարները ճիշդ չհասկացան քեմալականների քաղաքական խարդախութիւնները, քեմալական շարժման երկդիմութիւնը, նրա ռեակցիոն — իմպերիալիստական եւ ազգային – բուրժուական կողմը : Նրանք, քեմալական շարժումը ազատագրական համարելով, սկսեցին նրանց պրոպականդել որպէս բոլշեւիկների դաշնակիցներ, սովետական իշխանութեան կողմնակիցներ : Այս սխալ տեսակէտի վրայ էր կանգնած նաեւ Ալեքսանդրապոլի բոլշեւիկների օրգան «Կոմունիստ» թերթը, որը 1920 թուականի Նոյեմբերին քեմալականների զաւթողական հայաջինջ պատերազմը որակեց որպէս Դաշնակցութեան դէմ ուղղուած քաղաքացիական պատերազմ, որը ճնշուած հայ ժողովրդի համար բաց է անում մի նոր դարաշրջան : Ահա թէ ինչու բանակայինները հերոսաբար չկռուեցին թուրքական բանակի դէմ : Իսկ Ալեքսանդրապոլի կոմունիստ ղեկավարները, Նոյեմբերի 5ին դուրս գալով բանտից, ստեղծեցին ռեւկոմ եւ որոշեցին գործակցիլ քեմալականների հետ : Այս սխալ ագիտացիայի հետեւանքով Ալեքսանդրապոլի գաւառի գիւղացիները աղ ու հացով էին դիմաւորում թուրք ասկեարներին» (էջ 32) :

Յետոյ, իբր թէ բոլշեւիկները հասկացել են իրենց սխալը եւ փոխել իրենց քաղաքականութիւնը :

Իրականութիւնը այն է սակայն, որ հայ բոլշեւիկները մինչեւ պատերազմի վերջը գործակցեցին քեմալականներին, Կարսի անկման օրերին հայ բոլշեւիկները օգնում էին Թուրք ասկեարներին ձերբակալելու դաշնակցականներին : Յուշագրական – պատմական փաստեր շատ կան, որոնք հաստատում են, որ Հայաստանի Հանրապետութեան խորտակման համար հայ բոլշեւիկները գործում էին ձեռք ձեռքի Թուրքերի հետ : Վերջը, ճիշդ է, քեմալականները արհամարհանքով վերաբերուեցին իրենց բարեկամ հայ բոլշեւիկների հետ :

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՇԱՀԵԿԱՆ ԳԻՐՔ ՄԸ

Մօտաւորապէս տարի մը առաջ Երեւանի համալսարանը հրատարակեց յօդուածներու հաւաքածոյ մը «Մեսրոպ Մաշտոց» խորագիրով : Հաւաքածոն բաղկացած է տասը յօդուածներէ, որոնք տարբեր անկիւններէ կը լուսաբանեն Մաշտոցի գործունէութեան հետ կապուած քանի մը հարցեր :

Հաւաքածոն կը բացուի Մաշտոցի կեանքին եւ գործին նուիրուած ակնարկով : Յօդուածին հեղինակը՝ Վ. Նալբանդեան կը քննէ անցեալին յայտնուած քանի մը տեսակէտներ : Յիշատակենք անոնցմէ մէկը : Ի՞նչ պաշտօն վարած է Մաշտոց, Հայոց արքունիքին մէջ : Հայ մատենագիրներու վկայութիւնները մինչեւ հիմա մեկնաբանուած են այնպէս, որ Մաշտոց արքունիքի մէջ ծառայած է իբրեւ սովորական գրագիր եւ զինուոր : Յօդուածագիրը կասկածի կ՝ենթարկէ այս կարծիքը եւ կը գտնէ, որ Մաշտոց կրնար արքունիքին մէջ ըլլալ միայն դիւանապետ եւ զինուորական ղեկավար : Յօդուածագիրը իր այս տեսակէտը կը հիմնաւորէ 5րդ դարէն մեզի հասած տեղեկութիւններուն հետաքրքրական մեկնաբանութեամբ եւ, մանաւանդ, Կորիւնի այն վկայութեամբ, ըստ որու Մաշտոց «տեղեակ եւ հմուտ էր աշխարհական կարգերուն» : Արդարեւ, անձ մը, որ «տեղեակ եւ հմուտ» էր, չէր կրնար սովորական քարտուղար մը կամ պարզ զինուոր մը ըլլալ : Մնաց որ միայն այդպիսի բարձր պաշտօն ունեցող մէկը կրնար լիովին ըմբռնել երկրին քաղաքական խիստ վտանգաւոր կացութիւնը, ձուլման ահաւոր վտանգը, որ կախուած էր Հայութեան գլխուն, եւ մտածել դիմադրութեան միջոցներու մասին : Այնուհետեւ, յօդուածագիրը նկատի կ՝առնէ Խորենացիին մէկ արտայայտութիւնը. «Տեսնե-

ՌՈՒՍ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԳՐԱՒԷԻՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒՆ

(ԻՆՉԵ՞Ր ԿԸ ԳՐԵՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ)

24.— ԲՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐԸ ԿԸ ՄԵՐԺԵՆ ՃԱՆՉՆԱԼ ՊՐԵՍԹ – ԼԻԹՈՎՍՔԻ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

Գարախան կ՝աւելցնէ .—

«Կը պնդէք Պրեսթ – Լիթովսքով ճըշդուած սահմաններու մասին : Սակայն սխալ է ամէն ինչ հիմնաւորել դաշնագրի մը վրայ, որ այլեւս դադրած է գոյութիւն ունենալէ եւ գործադրելի ըլլալէ : Անոր վրայէն ժամանակ անցաւ եւ շատ բաներ փոխուեցան՝ այդ ժամանակի ընթացքին : Այսուհանդերձ, պէտք է, որ այդ համաձայնագիրը անգամ մը եւս քննութեան ենթարկենք՝ ձեր եւ մեր միջեւ» :

Գարախան, այդ հարցին մասին ալ այս ձեւով խօսելէ ետք անդրադարձաւ գերիներու փոխանակութեան խնդրին եւ ի վերջոյ շօշափելով օժանդակութեան հարցը, ըսաւ. —

«Մենք որեւէ գաղափար չունինք՝ Անատոլուի զինուորական գործողութեանց եւ հոն տիրող ներկայ վիճակի մասին : Էլիավայի պատուիրակութենէն, որ մօտերս Թուրքիա պիտի գայ, սպայ մը թող չփման մտնէ ձեզի հետ եւ քարտէսներու վրայ ալ՝ անհրաժեշտ զինուորական տեղեկութիւնները հաղորդեցէք իրեն եւ ան թող ճշդէ այն բաները, զորս պիտի լսէ ձեզմէ : Այսպէսով, մենք ալ գաղափար մը կազմած կ՝ըլլանք Անատոլուի կացութեան եւ հոն կատարուող զինուորական գործողութեանց մասին, որմէ ետք կը ճշդենք օժանդակութեան ձեւն ու քանակը եւ զայն կը փութացնենք՝ կացութեան պահանջած անմիջականութեամբ եւ կարելի առաւելագոյն փութով» :

Թուրք պատուիրակութեան անդամները, ի պատասխան այս խօսքերուն՝ ըսին թէ «իրենք միայն զինուորական օժանդակութեան համար չէ որ կուգան, այլ եկած են նաեւ բանակցելու՝ բարեկամութեան եւ զինակցութեան չփումներ ալ կատարելու համար եւ թէ լիազօրուած են գլխաւոր կէտերն ու հիմերը ճշդելու այդ համաձայնութեանց, եւ հետեւաբար մաղթելի էր, որ այդ տեսակցութիւնները սկսէին օր առաջ, ժամ առաջ» :

Գարախան ալ, պատասխանելով թրքական պատուիրակութեան, կը յայտնէ թէ գոյութիւն չունի որեւէ հարց, որ տարակարծութեան նիւթ կազմէ թուրք եւ Խորհ. կառավարութեանց միջեւ եւ այլեւս գոյութիւն չունի նաեւ Պոլիսը գրաւելու այն ծրագիրը, որ գլխաւոր նպատակը կը կազմէր ցարական կառավարութեան :

Թրքական կառավարութեան պատուիրակութիւնը անգամ մը եւս կը շեշտէ «շուտափոյթ բանակցութեանց սկսելու կարիքը եւ անհրաժեշտութիւնը» :

Այս տեսակցութիւնները նախապատրաստական բանակցութիւններ էին իրականութեան մէջ եւ իրարու բաղկերակը չափելու բնոյթը ունէին :

25.— ԻՆՉԵ՛Ր ԽՕՍԵՑԱԻ ԹՈՒՐՔ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ՉԻՉԵՐԻՆԻ ՀԵՏ

Թրքական պատուիրակութիւնը Խորհ. արտաքին գործավարութեան շէնքին մէջ Չիչերինի հետ իր առաջին տեսակցութիւնը ունեցած էր 1920 Օգոստոս 13 թուականին : Պէքիր Սամի պէյ, այս տեսակցութեան ընթացքին, կը պնդէ «Թուրքիոյ կարօտած օգնութեան անհրաժեշտութեան մասին, մանրամասն մէկ ցուցակը տալով Անատոլուի Բանակին զինուորներուն համար պակսող զէնքերուն, սակայն որեւէ պատասխան ստացուած չէ, իսկ խնդրոյ առարկայ օժանդակութեան տեղ հասնելուն համար ալ անպայմանօրէն պէտք էր եւ շուտափոյթ բանալ ճամբաները, որոնք կ՝անցնէին Հայաստանի հողամասին վրայէն» :

26. — «ՄԵՆՔ ԴԱՇՆԱԳԻՐ ՈՒՆԻՆՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԵՏ...» ԿԸՍԷ ՉԻՉԵՐԻՆ

Ի պատասխան, Չիչերին կ՝ըսէ թէ «Հայաստանի ճամբան անպայման ու անպայման պիտի բացուի մինչեւ ամսավերջ, թէ Թուրքիա զրկուած եւ ճամբան Հայերու կողմէ բռնագրաւուած ոսկիներն ալ ետ պիտի առնուին Հայերէն, թէ կրնան այդ ուղղութեամբ կատարուած բանակցութիւններն ալ հաղորդել Անգարայի կառավարութեան ...» :

Այն ատեն, հետեւեալ խօսակցութիւնը տեղի կ՝ունենայ պատուիրակութեան նախագահ Պէքիր Սամի պէյի եւ Խորհ. արտաքին գործավար Չիչերինի միջեւ. —Կրնա՞նք մեր կառավարութեան հաղորդել նաեւ ձեր երաշխիքները, ճամբու ապահովութեան մասին :

(13 Շար.)

լով, որ Հայոց թագաւորութեան վերջը հասել է՝ Մեսրոպը (երկրին) խռովութիւնները իր համբերութեան նիւթ դարձուց»: Արդարեւ, Մաշտոցի մեծ վիւռը պատրաստէն եկաւ փոխարինելու Հայութեան կորնչուցածը այն օրերուն՝ ան կամ պետականութիւնը :

Վ. Նալբանդեան պարսկական բռնութենէն աւելի վտանգաւոր կը նկատէ յունական ճնշման վտանգը հինգերորդ դարուն սկիզբները. «Եթէ քրիստոնէութեան տարածումն ու արմատաւորումը Հայոց մէջ լուրջ արգելք է դառնում պարսկաց մեզ վրայ, ապա միւս կողմից էլ նպաստաւոր հող էր ստեղծում քրիստոնեայ Յոյների հետ ճնշուելու », կը կարդանք յօդուածին մէջ: Յօդուածագիրը կոյց կուտայ, որ Մաշտոց ճնշման մեծ վտանգներէ փրկած է իր ժողովուրդը՝ հինգերորդ դարէն մինչեւ այսօր :

Փրոֆ. Մ. Մկրեան «Հինգերորդ դարի հայ պատմագրութիւնը » յօդուածին մէջ դիտել կուտայ , թէ Ե. դարու մեր պատմագիրները չափազանց խիստ կը քննադատեն Հայոց թագաւորները, բայց միեւնոյն ատեն դառնութեամբ կ'ողբան անոնց անկումը : «... Հայերի համար աւելի լաւ էր ունենալ թէկուզ մի վատ թագաւոր, քան բոլորովին զրկուելով անկախութիւնից՝ ընկնել օտար կառավարողների լծի տակ »:

Հայ մատենագրութեան վաստահելու լուսնքով դրուած է փրոֆ. Ա. Աբրահամեանի «Հայ դրի ստեղծման տարեթիւը» յօդուածը: Կորիւնի տուած տեղեկութեան համաձայն Մեսրոպ վիրերը ստեղծած է 506 (կամ 505) թուականին : Սակայն, երկու մեծ պատմաբաններ (փրոֆ. Ադոնց եւ Ակադ. Մանանդեան) հիմնականին մէջ առաջնորդուելով օտար աղբիւրներով՝ վիրերու դիւտին ժամանակը նակը կը սահմանեն 4րդ դարին վերջերը (382 – 392): Անուշա , հաճելի է հայ տառերու դիւտին ժամանակաշրջանը վերադրել Դ. դար, բայց մեւս կողմէ վրանգաւոր է Ե. դարու հայ պատմագիրի մը բանը սխալ համարելով՝ հայ գիրերուն յօրինման թուականը ուրիշ աղբիւրներուն օգնութեամբ որոշելը :

Հաւաքածոյին յօդուածներէն երկուքը անմիջական ձեւով կը վերաբերին մեր բոպեան դիրերուն : Անոնցմէ առաջինն է փրոֆ. Խ. Ադայեանի «Մեսրոպեան այբուբենը եւ ուղղագրութիւնը », որ կը թուէ հայկական այբուբենին քանի մը կարեւոր արժանիքները: Փրոֆէսէօրը ցոյց կուտայ, որ Մաշտոց կարողացած է նկատի առնել այդ չրջանի կարգ մը այբուբէններուն լաւագոյն յատկանիշերը եւ օգտագործել զանոնք հմտօրէն :

Անոնք, որ ծանօթ են հին տառերուն , անշուշտ, նկատած են թէ հայերէն տառերը երբեք նման չեն յունականին կամ պարսկականին, բայց զարմանալի կերպով կը նմանին վրացական եւ աղուանական դիրերուն, եւ չափով մըն ալ՝ հապէշականին: Ահա այս հետաքրքրական հանդամանքին վրայ է , որ ուշադրութիւն դարձուցած է Փրոֆ. Գ. Սեւակ իր «Մեսրոպեան դրերը, նրանց կառուցուածքի սկզբունքները եւ աղբիւրները » յօդուածին մէջ: Բանասէրները աւանդաբար մտածած են, թէ հայկական այս կամ այն տառը Մաշտոց ստեղծած է միայն ուրիշ այբուբենի մը (ղլխաւորաբար յունարէնի) նոյն հնչիւնը ունեցող տառի մը ձեւափոխութեամբ: Գ. Սեւակ այս պարագան կ'անուանէ նոյնականութեան տեսութիւն : Գ. Սեւակ ցոյց կուտայ, թէ որքան ակնառու նմանութիւն եւ ուղղակի նոյնութիւն կայ հայ, վրաց եւ աղուանից տառերը հնչիւններ ունեցող կարգ մը տառերուն միջեւ : Աւելի ալ կը հաստատուի Ե. դարու հայ պատմագիրներուն այն հաւաստիացումը, թէ երեք այբուբէններուն հեղինակը Մաշտոցն է :

Փրոֆ– Ա. Մովսիսեանի « Հայապիր դպրոցի հիմնադիրն ու առաջին ուսուցիչը » յօդուածին մէջ ընթերցողը Մաշտոցին Լուսաւորչական–Մանկավարժական դործունէութեան վերաբերեալ հետաքրքրական տեղեկութիւններ կը գտնէ. ինչպէս, օրինակ , այն մասին, որ Մաշտոց ինք եղած է իր ստեղծած բպրոցներուն «ուսման բովանդակութեան եւ դասաւանդման եղանակներուն հիմնադիրը» , որ ան է հիմնած առաջին հայկական բարձրագոյն դպրոցը (Սիւնիք) եւայլն :

Յօդուածին մէջ բաւական տեղ յատկացուած է հայերէն լեզուով նախամեծրոպեան տառերու գոյութեան մասին: Ա. Մովսիսեան հին աղբիւրներէ կարգ մը ուշագրաւ տեղեկութիւններ բերելով՝ կը յանգի այն եզրակացութեան, որ այդպիսի գիր մը գոյութիւն ունեցած է :

Ի դէպ, նախամեսրոպեան գիրին եւ գրականութեան գոյութիւնը կ'ընդունուին նաեւ հաւաքածոյին քանի մը յօդուածներով : Աւելցնենք, որ գոյութիւնը կ'ըն– դունին Մ. Նալբանդեան, Մ. Օրմանեան, Մ. Խրին, Հ. Գ. Զարբհանալեան, Ն. Մառ, Ֆ. Միւլլէր, Կոնիբէր, Հիւպշման, Պեթերման, Պրոսկէ եւ ուրիշներ : Գոյութիւն ունին նաեւ հակառակ կարծիքներ, որոնց հեղինակները նոյնպէս մեծ բանասէրներ են՝ Հ. Աճառեան, Մ. Ա– բեղեան, Հ. Մարկուարտ, Ստ. Մալխասեանց, Յ. Մանանդեան եւ ուրիշներ :

Այս երկու տեսակէտներն ալ ներկայացուած են այս հաւաքածոյին մէջ :

Հաւաքածոն կը փակուի Ա. Ղանալանեանի «Մեսրոպ Մաշտոցը հայկական աւանդութիւններում» յօդուածով : Ծանօթա– նալով Մաշտոցի չուրջ ստեղծուած աւանդապատումին՝ ընթերցողը միաժամանակ կ'իմանայ , որ Մաշտոցի մասին ժողովուրդին մէջ դեռ մօտիկ անցեալին պատմուած կարգ մը աւանդութիւններ իրական հիմք են ունեցած եւ ծագում առած են Ե. դարուն կատարուած իրադարձութիւններէն, եւ ապա ժողովուրդէն ստացած են անոր սիրոյ եւ պատկառանքի դունաորումը :

Ռ. ԻՇԽԱՆԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀՆԵՐԸ

—o—

Բ.

ԺԱՆ ԿԱԶԻՄԻՐ – ՓԷՐԻԷ, (1894 – 1895).— Կալուածատէր: Ընտրուած 47 տարեկանին: Բոլորած է նախագահութեան ամէնէն կարճ ժամանակաշրջանը , վեց ամիս : Ինքն է որ պետութեան կը նուիրէ Վիզիլի դղեակը, նախագահական արձակուրդներու վայր : Էլիզէի մէջ իր կարճ իշխանութեան չրջանին անհիւա – նականներուն դէմ խիստ որոշումներ կը քաշէարկուին : Այս վերջինը հաւատոյ հանդանակն է, «Աստուած չկայ : Պետութիւն չկայ : Հայրենիք չկայ : Ստացուածք չկայ : Ըրէ՛ ինչ որ կ'ուզես: Ամէն բան ամէնուն կը պատկանի»: Միեւնոյն ժամանակ ծայր կուտայ դատաստանական ողբերգական սխալ մը. հարիւրապետ Տըրէյֆիւս Պատերազմական Խորհուրդի մը կողմէ դատապարտուած է իրրեւ դաւաճան : Վարկաբեկուած եւ ենթարկուած ընկերվարականներու յարձակումներուն , Քաղիմիր Փէրիէ չուտով կը սոխուի հրաժարիլ: Աղդէն, նախագահութեան ընտրութեան իր առաջին օրն իսկ ըսած էր. «Ես գերի մըն եմ»:

ՖԷԼԻՔՍ ՖՈՐ , (1895 – 1899).— Ձարտարուեստի մարդին կը պատկանի : Ընտրուած 53 տարեկանին: Վայելչադէմ, կը ստանայ «Արեւ–Նախագահ» (Փրէզիդանտ – Սոլէյ) մականունը , եւ կը մեռնի Էլիզէի մէջ, սիրային հանդիպումէ մը ետք: Իր իշխանութեան չրջանին կը կատարելագործուի Ֆրանքեւուս դաշնակցութիւնը : Պաշտօնական այցելութեամբ Ցարը Փարիզ կուգայ եւ Ֆոր կը մեկնի Ռուսիա : Կը դրաւուի Մատակասքարը եւ կը վերածուի Ֆրանսական գաղթավայրի: Սուտանի մէջ Ֆրանսական եւ բրիտանական երկու զօրագունդեր իրարու կը հանդիպին եւ քիչ կը մնայ որ պատճառ դառնան Անգլեֆրանսական պատերազմի մը: Կը սկսին ապացուցանել Տրէյֆիւսի անմեղութիւնը : Ֆէյման Ասէր օդէն աւելի ծանր զործիք մը կը թռչեցնէ: Մառի Քիւրի կը գտնէ ռատիումը: Կը յայտնուի չար – ժպատակերը եւ Քուպէրթէն կը հիմնէ Ոլիմպիական խաղերը :

ԷՄԻԼ ԼՈՒԲԷ, (1899 – 1906).— Փաստաբան: Ընտրուած վաթսուն տարեկան – նին: Տրէյֆիւսեաններու եւ հակա – Տրէյֆիւսեաններու միջեւ բաժնուած Ֆը – րանսան կը վերապահէ իր խաղաղութիւնը, երբ նախագահը կը ներէ անարդար – օրէն դատապարտուած հարիւրապետին : « Պէլ Էփոքը» կը սկսի, խորհրդանշուած նախագահին կրած «հo տը փօրմ» գլխարկով, «հo տը փորմ» մը, զոր կեցոյց օր մը, Լոնկշանի մէջ, քիչ մը խենթուկ պարոն Քրիստիանի պիտի իջեցնէ նախագահին ականջները վար: Գրաւուած են Զաան ու Տահուտէն: Զինաւոտանի մէջ կը կռուին Պոքսէրներուն դէմ: Եղուարդ Լ. Փարիզ կուգայ եւ կը սկսի Սիրալիը Համաձայնութիւնը : Եկեղեցի եւ պետութիւն կը բաժնուին :

ԱՐՄԱՆ ՖԱԼԻԷՐ , (1906–1913).— Փաստաբան: Ընտրուած 64 տարեկանին: Հաստատուելով Էլիզէի մէջ , Տիկին Ֆալիէր ազատ կ'արձակէ խոհարարապետը եւ զայն կը փոխարինէ իր խոհարարուհիով: «Կարմիր էջեր» թերթին մէջ երիտասարդ լրագրող մը, Վէնսէն Օրիօլ, կը հեղնէ օրուան իշխանութիւնները, որոնք չորս տարուան բանտարկութեան դատա – պարտած էին սրճարանի մը զուարճարան ապասեակը , որովհետեւ նախագահին անկանջը կամբեթած էր: Լուի Պլէրիօ կը կարէ Մանչը: Տրէյֆիւսի պատիւը վե – րահաստատուած է: Պետութիւնը կը դրաւէ եկեղեցական ստացուածքները: Ընկերային խնդրատում: Գործադուլները (1309 հատ 1906ին): Ամպեր Հռենոսի վրայ : Մարոքի առընչութեամբ, որ կը սկսի Լիոթէյինը ըլլալ, Ֆրանսա եւ Գերմանիա կը բախին : Ակատիրի զաշնադիրը պայմանաժամը կը յետաձգէ. զործելու իր ազատութեան փոխարէն, Ֆրանսա կը դիջի Գերմանիոյ Քոնկոյէն մաս մը: Բայց Վիլհելմ Բ. արդէն կը զոչէ. — « Կեցցեն չոր վառօդն ու լաւ սրուած սուրերը »:

ՌԻՇԻՄՕՆ ՓՈԻԱՆՔԱՐԷ.— (1913–1920). — Փաստաբան: Ընտրուած 52 տարեկանին: Նախագահը պաշտօնական այցելութեամբ Ռուսիա կը զտնուի, երբ, իրը հետեւանք Սարայեւոյի մահափորձին (1914 Յունիս 28) Աւստրիա – Հունգարիան վերջնագիր մը կուտայ Սերպիոյ : Փուանքարէ կ'ամաչարէ Ֆրանսա վերադառնալ: Հրդեհը ծայր կուտայ: Աւերը տրիա պատերազմ կը յայտարարէ նախ Սերպիոյ, ապա Ռուսաստանի դէմ: Ժողովրդ սպանուած է: Գերմանիա, իր կարդին , պատերազմ կը յայտարարէ Ռուսիոյ եւ Ֆրանսայի դէմ: Պելժիան բռնաբարուած է: Ֆրանսական բանակները կը նահանջեն : Մարնի յաղթանակը : Պատերազմը կը աստիճանայ: Ռրամներ: Կազեր: Վէրտէօն: Տուօմօն: Ռուսական յեղափոխութիւն: Միացեալ Նահանգները միջամուխ կ'ըլլան պատերազմին: 1917ի ըմբոստութիւնները: Մարնի երկրորդ յաղթանակը : Զինադադար (1918 Նոյեմբեր 11) , ի վերջոյ Վէրսայլի դաշնագիրը (1919 Յունիս 28): Ծնունդ Ազգերու ըն – կերակցութեան, որուն հեղինակութեան սիտի ըլլայ Ջուիցերիա :

(Շար.)

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

—o—

Առաքինութիւնները կը կորսուին շահուն մէջ, ինչպէս՝ գետերը ծովուն մէջ :

ԼԱՌՈՇՖՈՒԿՕ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (91)

ԴԱՆԱԿԸ ԾՈԾՐԱԿԻՆ

Անմիջապէս դուք ձեզի ապահով կը զգաք : Եւ եթէ ձեր ծրագիրը կը ձախողի այն կերպով, որ վերջին պահուն Լէյտի Էճվար փոխելով իր մտադրութիւնը ներկայ կը դանուի Սիր Մոնթակիւի հայկերոյթին, ուրիշ անմեղ յանցաւոր մը ձեր մտահղութիւնները կը ցրուէ... երբ , ուրիշ հայկերոյթի մը, դուք կը լսէք Տոնալա Բոաս՝ այն սիրալիր , բայց քիչ մը թեթեւամիտ երիտասարդը, որ կը խօսի Հաստինկին, ձեր մէջ կասկածներ ստեղծելով :

— Սխալ է, պոռաց դերասանը, դէմքը վախէն այլափոխուած : Կ'երդնում ձեզի որ ես ոչինչ լսած եմ ... ոչինչ ... Հոս էր որ տեղի ունեցաւ անսպասելի երեւոյթ մը :

— Ձշմարտութիւնը կ'ըսէք, ըսաւ Փուարօյիս՝ անհեթեթ պատմութիւն մը պատմած ըլլալու ձեր յանցանքին համար :

Մենք ամէնքս ապշահար մնացած է – ինք, երբ Փուարօ չարունակեց .

— Կը տեսնէ՞ք ... Ահա կարգաւ թուեցի ձեզի իմ սխալները: Ես հինգ հարցումներ տուած էի ինքզինքիս : Հաստինկի ծանօթ է այդ հարցումներուն: Ան– նոնց երեքին պատասխանը գտած էի : Ո՞վ անհետացուցած էր նամակը .— Պրիան Մարթէն: Ինչո՞ւ համար Լորա Էճվար յանկարծ փոխած էր իր միտքը եւ յօժարած էր ամուսնալուծուելու. — Կամ կ'ուզէր վերստին ամուսնանալ (բայց այս ենթադրութիւնս հաստատող հետք մը չեմ գտած), եւ կամ իր անուան վրայ արատ մը քսելու սպառնալիքէ մը կը վախնար :

Լորա Էճվար ոխակալ եւ անհաւատա – րակիւտ մարդ մըն էր: Ըստ ինծի՝ ահա թէ ինչ տեղի ունեցած է.— Լորա Էճվար համաձայնած է ամուսնալուծուելու, արդիւնքին համար իր անձին մասին կարգ մը աննպաստ տարաձայնութիւններ , եւ իր ակամայ կերպով տուած որոշումին առթած բարկութիւնը արտայայտուած է իր դէմքին դաժան դիծերով :

« Կը մնան երկու հարցումներ: Որո՞ւ կը պատկանին Գարլոթայի պայուսակին մէջ գտնուած ակնոցները , որոնք իրը չեն կրնար ըլլալ: Եւ ինչո՞ւ հետաձգեած են Լէյտի Էճվարին, երբ ան կը մասնակցէր Սիր Մոնթակիւի հայկերոյթին: Ես չէի կրնար Պրիան Մարթէնի անունը միացը – նել այս երկու պարագաներուն :

« Ուստի այն եզրակացութեան եկած էի, որ կը սխալէի Պ. Մարթէնը ամբաստանելով, եւ կամ իմ հարցումներս բո – լորովին անհիմն էին : Գործին ընթաց – քին դժգոհ՝ անգամ մը եւս ուշի ուշով կարդացի Միս Ատամսի նամակը : Եւ յաջողեցայ նորութիւններ գտնել :

« Դուք ինքներդ հաստատեցէք : Ահա նամակին այն էջը, որուն կէսը պատըռուած է անկանոն կերպով : Ենթադրենք որ իրեն վերեւը գրուած է «որ ըսաւ ին – ձի»... Այստեղ է գաղտնիքը : Ենթադրենք պահ մը թէ «որ»ը կնոջ մը համար գործածուած ըլլայ : Այդ պիտի հետեւցընենք թէ Գարլոթա Ատամսի նամանուականութեան առաջարկութիւնները բերողը կին մըն է :

« Ես կազմեցի ցանկ մը այն կիներուն, որոնք մօտէն կամ հեռուէն կապ ունէին զոհին անձին հետ : Ժանն Վիլքենսոնէն գատ՝ ես կը կասկածէի չորս կիներու վըրայ.— Ժերալտին Մարշը, Միս Գարոլը, Միս Տրիվերը եւ Մերթոնի դքսուհին :

« Այս չորս անձերէն ամէնէն կասկածելին Միս Գարոլը թուեցաւ ինծի : Ակնոցները կը գործածէր ան , կը գտնուէր նոյն երեկոյեան ռճիրին տան մէջ եւ չէր ամազարեր Ժան Վիլքենսոնը ամբաստանելու : Այս ամէնքէն զատ, Միս Գարոլը կորովի եւ դիտակից կին մը ըլլալով , պիտի կրնար կատարելագործուած մարդասպանութիւն մը կազմակերպել : Ի՞նչ պատճառներով .— Երկար տարիներէ ի վեր աշխատած էր Լորա Էճվարի հաշուոյն ... Ու թերեւս կային չարժառիթներ, որ անծանօթ էին մեզի :

« Չէի կրնար թեթեւօրէն զերծ պահել Ժերալտին Մարշի անունը: Այս ապիկը կ'ատէր իր հայրը. ինքն իսկ խոստովա – նեցաւ : Ենթադրենք որ տունէն ներս մտնելուն պէս անկաշկանդ կերպով ըս – պաննեց իր հայրը եւ յետոյ բարձրացաւ իր սենեակը մարզարիտները առնելու համար: Երեւակայեցէք իր անձկութիւնը որ կրնար ունենալ տեսնելով իր զարմիկը , որուն համար խոր զորով մը կը սնուցանէր իր մէջ, եւ որ հետեւած էր իրեն մինչեւ տան ներսը փոխանակ կառքին մէջ սպասելու :

« Իր ծայրայեղ յուզումէն կարելի էր հետեւեալ բացատրութիւնը տալ .— Միս Ատամսի պայուսակին մէջ գտնուած ոսկիէ փոքրիկ տուփը կը կրէր «Տ» սկզբնատառը : Ես լսեցի որ իր զարմիկը «Տինա» կը դոչէր Ժերալտինին :

ԱԿՈՐԴ ՔՐԻՍՏԻ

(Շար.)

Այրի Տիկին Հ. Արշամ Խոնդեարեան, Տէր եւ Տիկին Համազասպ Խոնդկարեան եւ զաւակները (Երեւան), Այրի Տիկին Նուարդ Խոնդկարեան եւ ընտանեկան բոլոր պարապանները (Երեւան), խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, եղբօր, հօրեղմօր եւ ազգականին՝

ԱՐՇԱՄ ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Դեկտ. 1ին, իր բնակարանը :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ (Դեկտ. 4) ժամը 14ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պանեէօ – Փարիզիէնի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար Հ. Բ. Ը. Մ.ի մտաւորականներու դամբարանը :

Հանգուցեալին փափաքին համաձայն ոչ ծաղիկ, ոչ ծաղկեպսակ :

Որեւէ մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

Տիկին Հերմինէ Ասլանեան, Տիկին Զարուհի Ասլանեան, Տիկին Լեւոն Արփաճեան, Օր. Էմմա եւ Պ. Սերժ Արփաճեան, Տէր եւ Տիկին Փասքալ Քարմոն եւ զաւակը՝ Ժերալտ, ինչպէս նաեւ Մոմճեան, Գարակէօղեան, Ակոբեան, Հէքիմեան, Խըտըրեան եւ Քոջեան ընտանքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, զարմուհիին եւ ազգակնին՝

ՏԻԿԻՆ ԱՐԹԻՆ ԱՍԼԱՆԵԱՆԻ

(Ծնեալ Սրբուհի Մոմճեան)

մահը, որ պատահեցաւ Նոյեմբեր 30ին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի (Դեկտ. 6) ժամը 10·30ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, 15 Բիւ Ժան Կուժօն, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պուլոնէի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը :

Մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել :

ՆՈՒԷՐ

Ս. Դաւիթեան եւ Օր. Հ. Դաւիթեան, ողբացեալ Փառանձեմ Դաւիթեանի մահուան Ա. տարելիցին առթիւ, Հայ Կարմիր եւ Կապոյտ Խաչերուն 50ական Ֆր. կը նուիրեն :

(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՀԱԼԷՊԻ ԾԵՐԱՆՈՑԻՆ ՀԱՄԱՐ

ԽՄԲ.— Հալէպի Հայոց Ծերանոցին խնամակալութիւնը շնորհակալութիւն յայտնելով այն հետաքրքրութեան համար, զոր Յառաջ ցոյց տուաւ Նոյեմբեր 6ին հրատարակուած գրութեամբ մը՝ կոչ ընելով օգնել Ծերանոցին 124 ծերերուն, կը խնդրէ հրատարակել նաեւ հետեւեալ նուիրատուութեանց ցանկը :

Շնորհակալութեամբ ստացանք Պ. Զատիկ Զատիկեանի միջոցաւ խնամակալութեանս գանձապահ Պ. Յարութիւն Սարգիսեանին յանձնուած, 16 հազար հին Ֆր., փոխան ծաղկեպսակի, հետեւեալ ազգայիններէն, ողբացեալ Ներսէս Քշիկեանի մահուան տխուր առիթով :

Պ. Պ. Աշատեան Քէնան 20 նոր Ֆրանք, Աճէմեան Մարտիկ հինգ, Աշնամեան Կիւլպէնկ տասը, Բեռլոզեան Անանիա 5, Գալայճեան Մելքոն տասը, Գալիկեան Թորոս հինգ, Գարակէօղեան Յովհաննէս տասը, Եսայեան Փիլիպպոս հինգ, Զատիկեան Զատիկ, Էմիրշեան Զատիկ, Հայրապետեան Յարութիւն 10ական, Միսաքեան Ստեփան քսան, Շահինեան Թագուոր 15, Պէրպէրեան Յովակիմ տասը, Քեահեայեան Միհրան հինգ, Քիրեմիթճեան Աւետիս տասը Ֆր.: Գումար 160 Ֆրանք :

Վարիչ քարտուղար
ԳՐԻԳՈՐ ԵՐԷՑԵԱՆ

Հալէպ, 28 Նոյ. 1965

ԽՄԲ.— Ընկ. Երուանդ Ատանալեան եւս պատասխանելով մեր կոչին, 400 Ֆր. յանձնած է մեզի՝ ծերանոցին համար :

(Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՎԱԼԱՆՍ

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ այս Կիրակի պիտի պատարագէ, քաղաքս հիւրաբար գտնուող եւ Էջմիածինէն վերադարձող Յակոբ Եպիսկ. Վարդանեան :

Սիրով կը հրաւիրուի Վալանսի եւ շրջակայից հաւատացեալ ժողովուրդը :

ԴԱՇՆԱՏՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Կրընոպլի Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն Դաշնակցութեան Օրը կը տօնէ այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3·30ին, Քաֆէ տիւ Սթատի սրահը, Քռուա – Ռուժ :

Բոլոր ընկերներն եւ համակիրները կը հրաւիրուին իրենց ընտանիքներով այս խնջոյք հանդէսին :

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ընկերական ժողովը այս Չորեքշաբթի, ժամը 20·30ին Մշակոյթի Տան մէջ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն, ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերը իրենց սովորական հաւաքատեղին : Սոյն ժողովներուն ներկայ պիտի գտնուի Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը :—

ԱԿՆՈՒՆԻ խումբը (Սէն Լու) 5 Դեկտ. ժամը 15·30ին :

ՆԻԿՈԼ ԴՈՒՄԱՆ խումբը (Կարտան), 5 Դեկտ. ժամը 15·30ին :

ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ խումբը (Պուա Լիւզի), 5 Դեկտ. ժամը 15·30ին :

ՊՕՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ընկերական ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս Կիրակի, Պուլվ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ մէջ կը քարոզէ թեմիս առաջնորդ՝

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊՍ. ԹՐԹՌԵԱՆ

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Եկեղեցւոյ վերաշինութեան եւ օծման 8րդ տարեդարձը կը տօնուի Դեկտեմբեր 19ին, Կիրակի օր :

Այս Կիրակի պատարագ : Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ ՏԱՐՕՆ Վ. ՃԷՐԷՃԵԱՆ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի թատերական ներկայացումը՝

ՄԱՐՏ 20ԻՆ

×

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 19ԻՆ

ժամը 16ին :

ՏՕՆԱԾԱՌ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ միջմասնաճիւղային ժողովը այն Շաբաթ ժամը 16ին, Միութեան դրասենեակը : Շատ կարեւոր օրակարգ : Ներկայութիւն անհրաժեշտ :

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Պօմոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը կը հրաւիրէ շրջանիս բոլոր ընկերուհիները բացառիկ ընդհ. ժողովի, այս Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ս. Սահակ –Մեսրոպ սրահին մէջ : Կը խնդրուի չբացակայիլ այս խիստ կարեւոր ժողովէն :

ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆՔԵԱՆ

Ձեր տրամադրութեան տակ է բոլոր ճամբորդութիւններու համար

ՕԴԱՆԱԻ–ՇՈԳԵՆԱԻ–ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Դիմել

Agence de Voyage

PARENTY & DESROUSSEAUX

7, Rue de Hanovre — PARIS (2e)

Métro :

4 Septembre ou Opéra

Téléph. : RIC. 79-86

RIC. 79-39

Բաց է ամէն օր,

ժամը 9–12 եւ 14–18

բացի շաբաթէն,

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 75ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Նախաձեռնութեամբ Սարսէլ – Առնուվիլի Հ. Յ. Դ. ՎԱՐԴԱՆ ենթակոմիտէի եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի, մասնակցութեամբ Կապ. Խաչի եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի :

Կիրակի, Դեկտեմբեր 5, ժամը 15էն 24 Սարսէլի քաղաքապետարանի սրահը, Փլաս տիւ 11 Նովանպրը

Կը խօսի Ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին :

ՄԿՐՏԻՉ ՊՕՂՈՍԵԱՆ, ընկերակցութեամբ Կարպիս Ափրիկեանի Սիփան – Կոմիտաս երգչախումբը ղեկավարութեամբ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆԻ

« LES CAUCASE » Ալֆորվիլի պարախումբը

Ընկերակցութեամբ՝ ՊԷՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆԻ

Թատերական ներկայացում ղեկավարութեամբ ԿԱՐՕ ՕՍՄԱՆՃԵԱՆԻ

ժամը 19էն ետք պարահանդէս՝ նուագախումբ ՊԷՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆ

Grande Nuitée Nor Séround

Avec l'Orchestre ZANINI et les GOLDENS - La participation de LIZ SARIAN

Pour la première fois à Marseille

Le Samedi 4 Décembre à l'Alhambra de 22 heures à l'aube

Retenez vos places : tous les soirs au siège. 26 Rue des Convalescents de 19 h. à 20 h. sauf les Vendredi, Samedi et Dimanche

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՈՐԲԵՐՈՒ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

GRAND - HOTEL

Կիրակի, Դեկտեմբեր 5, ժամը 17էն կէս գիշեր

Նախագահութեամբ ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԱՐՄԵՆԱԿ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ

Կը մասնակցի սիրայօժար ծանօթ

ՏԷՐ – ԱԲՐԱՄՈՖԻ (Karpoucha)

Պալալայքաներու խումբը

ORCHESTRE Մուտք 10 ֆրանք

Ապահովել սեղանները — 924-38-54 Ուսանողներու կէս գին

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Պանեէօ – Քաշանի Հ. Յ. Դ. Նոր Ս.ի Մուրատ խումբին կողմէ

Այս Շաբաթ ժամը 17·30էն 23·30

Cercle Commercial Suisse

10, Rue des Messagerie, Métro Poissonnière

Գեղարուեստական բաժին

BUFFET **BAR**

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի տարեկան հանդէսը, Կիրակի Մարտ 6, կէսօրէ ետք ժամը 2·30, Սալ տը լա Շիմի :

×

ԼԻՈՆ.— «Մանուկներու Օր»ը Յունուար 16ին Ազգային Տան սրահը :

ՎԻԷՆ.— Մանուկներուն օրը Յունուար 9ին, Սէրքլը Կաթոլիկ սրահին մէջ :

Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի պարահանդէսը Դեկտեմբեր 18ին, Սալ տէ Ֆէթի մէջ : Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը Փետրուար 27ին :

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ

ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ

ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ

Սուսամ – (ՌՈՃԻԿ)

ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ

LE BOSPHORE MARQUE DÉPOSÉE

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...

CHOC-ALVA • CHOCO-LOC

Sté le BOSPHORE

SIÈGE SOCIAL

2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՀԱՐԱՏՍ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 80 Ֆ.	Հատը	0,30 Ֆ.

ԿԻՐԱԿԻ 5 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

DIMANCHE 5 DECEMBRE 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

ԱՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10477 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.477

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՐԵՆՑ ՎԵՐՋԻՆ ԽՕՍՔԵՐԸ

— * —

ՎԵՑ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐԸ Կ'ՈՒԶԵՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԱՊԱԳԱՆ ՇԻՆԵԼ

Այսօր, Կիրակի, 25 միլիոն Ֆրանսացի քաղաքացիներ իրենց քուէն պիտի տան անոր որու կը յանձնեն իրենց եօթնամեայ ապագան:

Վերջին անգամ, ութ վայրկեանի համար, կարգով խօսք առին.—

ԹԻՔՍԻԷ – ՎԻՆԵԱՆՔՈՒՌ.— Կը չեշտէ թէ եթէ, ըստ տը Կոլի, ընդդիմութիւնը բաժնուած է, ատիկա սխալ է, ինչ կը վերաբերի իրենց ծրագրին, որ նոյնն է եւ Թիքսիէի ծրագիրն է: Յայտնեց թէ փոխանցման շրջանի մը համար, կառավարութիւնը պիտի յանձնէ Ծերակոյտի նախագահ՝ Կասթոն Մոներվիլի: Իբրեւ ըսպառնացող վտանգ, չեշտեց թէ տը Կոլ յայտնած է որ պիտի չվերջացնէ իր ժամանակաշրջանը, ուրեմն երկու ամիսէն, հանրաքուէով պիտի արտօնութիւն ուզէ իր յաջորդը, ինք նշանակելու եւ այդ ձեւով, Դեկտեմբեր 5ին եթէ ժողովուրդը տը Կոլի քուէարկէ քուէարկած պիտի ըլլայ անծանօթի մը համար:

ՖՐԱՆՍՈՒԱ ՄԻԹՐԱՆ, ձախերու թեկնածուին համար ընտրութիւնը Դ. եւ Ե. Հանրապետութեանց միջեւ չէ: Ընտրութիւնը ներկայ վարչակարգին եւ կուսակցութեանց միջեւ չէ: Ներկայ վարչակարգը վարչակարգն է մինակ մարդու մը եւ երբ ժամը գայ երթալու, պիտի նշանակէ անծանօթ յաջորդ մը: Ինք, Միթրան կուսակցութեան մը մարդը չէ ոչ ալ կուսակցութեանց համախմբումի մը: Ամբողջ ձախին թեկնածուն է, աղնիւ, եղբայրական ձախին, որ իրմէ առաջ եւ իրմէ ետք, եղած է եւ պիտի ըլլայ այս ժողովուրդին մշտական արժէքը: Ապա, Միթրան իբրեւ բնաբան առաւ Ֆրանսական փառերգին բառերը «Ազատութիւն, պաշտուած ազատութիւն»:

ՊԱՐՊԻԻ այս կարգէ դուրս թեկնածուն, կոչ մը ըրաւ, որ իրեն քուէարկեն: Այդ ձայները պիտի չօգտագործէ այլ սառնարան պիտի դնէ, 15 օր, անկէ ետք, ով որու կ'ուզէ թող անոր տայ այդ ձայները:

ՓԻԷՐ ՄԱՐՍԻԼՀԱՍԻ, պարկեշտ քաղաքացիի տիպար, ոչ մէկ հոսանքի թեկնածուն շնորհակալութիւն յայտնեց այն համակրանքին համար զոր ժողովուրդը ցոյց տուած է իրեն հանդէպ ընտրապայքարի սկիզբէն ի վեր: Թելադրեց որ ժողովուրդը ընտրէ ամէնէն կարողը եւ շտարուի տարիքի կամ քաղաքական պատճառաբանութեանց տուեալներով:

Երկրին ճակատագիրը պիտի որոշուի եօթը տարուան համար: Երկար է մարդու մը կեանքի մէջ: Երկար է ազգի մը կեանքին մէջ:

ՋՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ.— Տեղական մամուլը (Քոմպա) կը սպասէր որ սպառնայ, բայց չսպառնաց: Յայտնեց թէ հինգ կենսական հարցեր կան. — Հիմնարկութիւնները անցեալին անկայուն, այսօր կայուն: Ապագաղթականացումը որ կը բաժնէր Ֆրանսացիները որ իրագործուեցաւ: Խաղաղութիւնը, որմէ 25 տարիէ Ֆրանսա զրկուած էր եւ այսօր վերագտնուած է: Էնֆլասիոնը, որու առաջքն առնուած է, վերջապէս՝ անկախութիւնը: Վստահ է թէ իրմէ վերջ նոր Հանրապետութիւնը պիտի տեւէ, կենդանի եւ պտղաբեր, որովհետեւ գերիշխան ժողովուրդը նշած պիտի ըլլայ որ իրն է եւ թէ իրեն արժանի մարդիկ են, զոր պիտի ընտրէ ապագային, համապատասխան իր ճակատագրին:

ԼԸՔԱՆԻԻԷ, տը Կոլի ձայներու գլխաւոր մրցակիցը նկատուած այս երիտագարտ թեկնածուն կ'ուզէ ջնջել բոլոր սահմանները, ոչ միայն երկիրներու միջեւ այլեւ մանաւանդ խիղճերու սահմանները: Շատ վտանգներ կան դրան առջեւ: Պէտք է մտածել ապագայի մասին եւ կառուցանել: Հիմա նոր շրջան մը կը բացուի նոր սերունդի մը համար, որ ամէն ջանք պիտի թափէ որպէսզի ապահովէ կարգի եւ հանդարտութեան մէջ, փոխանցումը:

Պէտք է բոլորը միանան գործունէութեան այս ծրագրին արդի ժամանակներու Ֆրանսայի տալու համար նոր զարկ, զարկը եղբայրական, խաղաղասէր եւ աղնիւ Ֆրանսայի մը: Այս է իսկական մեծութիւնը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

« ԱՐԱՐԱՏ » ՅԱՂԹԱԿԱՆ

« Արարատ » ոտնագնդակի խումբին փայլուն յաղթանակը «Մոլտովայ»ի դէմ, որ տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 20ին, Երեւանցիներուն ապահովեց առաջին տեղը Խորհ. Միութեան ոտնագնդակի ախոյենութեան մրցաշարքի Բ. բաժանումի մէջ:

Նոյն օրերուն, սակայն, նոյն ենթախումբին մաս կազմող Ալմա – Աթայի « Կայրաթը», իր կարգին, փայլուն յաղթանակով մը կը հաւասարէր «Արարատ»ի:

Երկու խումբերն ալ արձանագրած էին 38 կէտ:

Անհրաժեշտ էր լրացուցիչ հանդիպումով մը ճշդել առաջին տեղը:

« Արարատ » եւ « Կայրաթ » իրարու հետ մրցեցան Կրոզնիի մէջ: Ինչպէս կ'ակընկալուէր, տասնեակ հազարաւոր մարզասէրներ փութացած են դաշտ, իսկ միլիոնաւորներ խաղին հետեւած են ձայնասփիւռի միջոցաւ:

Խաղը կը սկսի լարուած մթնոլորտի մէջ: Հայ մարզիկները անմիջապէս կ'անցնին յարձակողականի, բայց չափէն աւելի աճապարանք ցոյց կուտան:

Ասկէ կ'օգտուին Ալմա – Աթացիները: Արդարեւ, անուշադրութեան մը հետեւանքով հայկական դարպասին մէջ կը մտնէ գնդակը:

Սակայն «առաջին կոլը պարտութիւն չի նշանակեր»: Երկար յարձակողականներէ եւ բազմաթիւ փորձերէ ետք Երեւանցիները կը յաջողին հաւասարեցնել խաղին արդիւնքը:

Հարկ էր սակայն ապահովել յաղթանակը:

Եւ այդպէս ալ կ'ըլլայ: Երկրորդ կոլով հայ մարզիկները պարտութեան կը մատնեն իրենց վաղեմի զօրաւոր հակառակորդը:

Այս յաղթանակով « Արարատ » ապահովեց առաջին տեղը Բ. բաժանումի մէջ:

Այժմ պիտի մրցի Ա. բաժանումի մէջ, ուր կան շատ զօրաւոր խումբեր:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ փոխ-վարչապետը՝ Էրիք Ամէլ անձնասպան եղած է, 48 տարեկանին:

ՎԻԷԹՆԱՄԻ մէջ մտահոգութեան նոր պատճառներ կան տրուած ըլլալով որ չինացի թեքնիսիէններու թիւը օրէ օր կը բարձրանայ եւ վախ կայ որ նոր «քորէական պատերազմ» մը ստեղծուի:

ՀՌՈՄԷՆ հասած լուրերու համաձայն, հաւանական կը նկատուի որ պապական որոշումով Ուրբաթ օրը դադրի պահքի օր ըլլալէ:

ՊՐԱԶԻԼԻ լուրերը միշտ մտահոգիչ են: Կարգ մը տեղեկութիւններու համաձայն Նեկրան տը Լիմա որ Ռիոյի կառավարիչ նշանակուած էր, ձերբակալուած է:

ԹՈՒՐՔԵՐԸ Կ'ԱՇԽԱՏԻՆ

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ... Ա ԼԱ ԹՈՒՐՔԱ

ԽՄԲ.— Թրքական մամուլին սպառնալիքներէն ետք՝ թուրք դիւանագէտները եւս գործի լծած են իրենց լեզուն: Թուրքիոյ արտաքին նախարարը, Զաղլայանկիլ, հազիւ Նիւ – Եորք հասած՝ հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրած է Նիւ Եորք Թայմզի.—

« Մակարիոս Արք.ի յայտարարութիւններէն սա իմաստը հանեցինք.— Կիպրոսի Յոյները մտադիր են կատարուած իրողութեամբ մը հարթել այս վէճը, եւ ոչ թէ բանակցութեանց միջոցաւ: Գիտենք արդէն թէ Մակարիոս բոլորովին ինքնիշխան կը գործէ եւ իր նպատակն է հիմնովին ջնջել Կիպրոսի Սահմանադրութիւնը եւ թուրք համայնքը զրկել իր օրինաւոր իրաւունքներէն, այնուհետեւ ԷՆՕՍԻՍ հռչակել: Երկու տարիէ ի վեր Կիպրոսի Յոյները աստիճանաբար այս ծրագիրը կը գործադրեն, անկէ արդիւնք մը քաղելու յոյսով: Կիպրոսի համաձայնութիւնները բռնաբարուած են այս կերպով, Կիպրոսի թրքութիւնը բնաջնջումի ենթակայ է, տնտեսապէս պաշարուած եւ հազարումէկ դժուարութիւններու մատնուած: Հազարաւոր Թուրքեր ստիպուեցան հեռանալ իրենց ընտանեկան բոյներէն, աւելի ապահով վայրերու մէջ ապաստան գտնելու համար: Ներկայիս Թուրքերու վարչութեան տակ գտնուող վայրերը թրքաբնակ են հարիւրին 90 համեմատութեամբ, եւ ոչ թէ հարիւրին տասը համեմատութիւնով, ինչպէս կ'առարկէ Մակարիոս: Իրողութիւնը այս է մի միայն, եւ այս պարագան ալ կը հաստատէ թէ Թուրքերը երբեք պիտի չընդունին յունական լուծը: Ապահովաբար Մակարիոս կը ջանայ ժամանակ շահիլ, իր նպատակին կարենալ հասնելու համար: Եթէ կը խորհի թէ պիտի կրնայ մեկուսացնել Կիպրոսի Թուրքերը, չարաչար կը սխալի: Թուրքիա որոշած է մինչեւ վերջը հոգալ Կիպրոսի Թուրքերը եւ շահագրգռուիլ Կիպրոսի ճակատագրով, չլքել այս դատը: Մակարիոս այստեղ է որ կը խաբուի ամբողջովին: Կիպրոսի թրքական համայնքը կրնայ ընկճուիլ, եթէ առանձին մնայ, բայց Թուրքիա իւրացուցած է անոնց ինչքի, կեանքի ապահովութիւնը եւ անոնց գոյութեան իրաւունքները: Պէտք չէ մոռնալ որ Թուրքիա մէկն է այն պետութիւններէն, որոնք ստորագրեցին Կիպրոսի դաշինքը, եւ բնաւ պիտի չընդունի որ այս համաձայնութիւնը խզուի եւ չեղեալ նկատուի: Թուրքիա դասալիք պիտի չըլլայ երբեք եւ պիտի չդադրի պաշտպանելէ Կիպրոսի Թուրք համայնքին իրաւունքները: Իր ամբողջ ջանքերը ի սպաս դրաւ, հաշտարար միջոցներով եւ երկկողմանի բանակցութիւններով կարգադրութեան եղանակ մը գտնելու եւ խաղաղութիւնը պահպանելու համար Արեւելեան Միջերկրականի մէջ: Սխալ է նաեւ Մակարիոսի այն վերագրումը թէ՝ Թուրքիա զօրահանում պիտի կատարէ Կիպրոսի մէջ եւ ինք այս վտանգէն կը խրտչի: Թուրքիա երբեք չսպառնաց Կիպրոսի: Միայն թէ Կիպրոսի յունական իշխանութեան յիշեցուց թէ բնաւ պիտի չընդունի որեւէ կատարուած իրողութիւն: Թուրքիոյ բռնած ընթացքը այս է մի միայն: Նոյնինքն Մակարիոսն է որ կ'ընդդիմանայ վերջնական համաձայնութեան մը դաղափարին եւ անմարդկային միջոցներու կը դիմէ, բռնի ուժով իր խորհածը պարտադրելու համար »:

ՋԱՐԴԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ...

Ա ԼԱ ԹՈՒՐՔԱ

Զաղլայանկիլ յետոյ խօսեցաւ Կիպրոսի մէջ ի գործ դրուած «յունական խժդժութեանց » մասին եւ շարունակեց.

« Թուրքերու ջարդերէն առաջ, որ տեղի ունեցաւ 1963ին, Կիպրոսի Թուրքերը կ'ապրէին 127 թրքաբնակ եւ խառն բնակչութիւն ունեցող 106 գիւղերու մէջ: Ջարդերու հետեւանքով, Թուրքերը ըստիպուեցան հեռանալ 84 խառն գիւղերէ եւ 127 թրքական գիւղերէն 24ը պարպել: Գացին բնակիլ թրքաբնակ աւելի ապահով վայրերու մէջ: Կիպրոսի մէջ ներկայիս կան խառն բնակչութիւն ունեցող 22 գիւղեր: Կիպրոսի Յոյները քանդեցին ամբողջովին քառասուն լքեալ գիւղերու բնակարանները եւ մասամբ ալ 44 գիւղերու բնակարանները: Մակարիոս կ'ըսէ թէ համբերատար պէտք է ըլլալ, Կիպրոսի վէճը հարթելու համար: Ճիշդ է, բայց համբերութիւնը բաւարար չէ ինքնին, անհրաժեշտ է նաեւ բարեացակամութիւն ցոյց տալ, եւ եթէ բարեացակամութիւնն ալ որեւէ դեր չունենայ, այն ատեն կամքն է որ կը խօսի եւ կը կարգադրէ ամէն բան: Այս երեք սկզբունքները գոյութիւն ունին Թուրքիոյ մէջ,— համբերութիւն, բարեացակամութիւն եւ կամք: Այս պատճառով է որ Թուրքիա կը համբերէ »:

«ՄԱՍՍԱ ՄԱՆՈՒԿ»

(ՀԱՏՈՒԱԾ ՄԸ)

Դառնանք ու պագենք
Մայրական հողը սուրբ Հայաստանի :
Դո՛ւն, ակն – արեւ աշխարհների ,
Որ դրել ես գահըդ ոսկեայ
Ազգերի մեծ ճամբու վրայ:
Հազար ու մէկ պանծանք ձեզի,
Ազատ Մասիս,
Բիւր լեռներու թագ ու պսակ ,
Մեր աշխարհի հզօր գմբէթ :
Սիփան, Սասուն ,
Առնոս, Տաւրոս, ու Ամանոս ,
Որ կ'երազէք հպարտ, մուշ – մուշ,
Կայծակ կուտաք, կրակ կուտաք
Հայու սրտին, փափաք կռուին :
Հով կը շնչէք պաղ ու անուշ
Զոր ու հովիտ լիքը մշուշ :
Համբոյր ձեզի,
Ըմբոստ Երասխ, կամուրջ քանդող ,
Տղմուտ, Եփրատ, Սիհուն, Ջհան ,
Արածանի ու Ախուրեան,
Անմահական Հայոց գետեր :
Որ բխել էք մեր սրտերէն.
Հայոց ծովեր, երկնուց աչքեր,
Որ միշտ կուլաք Հայու վէրքեր ,
Կը մրկէք ոխ ու վրէժ :
Հազար ապրիք, դալար դաշտեր ,
Ոսկի արտեր սուրբ ցորենի
Հայ արիւնով, քրտնով շաղուած ,
Մեր պապերու, մեր մամերու
Սուրբ օրօրան, սուրբ գերեզման :
Հուր հաւքերիդ տաղերն անուշ
Մեր աշխարհի գովքը կ'անեն. —
Դուն, գովական Հայոց աշխարհ ,
Լալ ու մարջան քո ժեռ ու քար,
Աւազնատիկդ՝ մարգարիտ :
Ամէն ծերպէդ աղբիւր կուգար՝
Զանգի նման արծաթահունչ .
Հանդ – անդաստան՝ վարդերու փունջ՝
Ծառ ու ծաղիկդ մեղր կուտար :
Քո արեւդ ոսկեգանգուր ,
Վառ աչքերը՝ գոհար ու հուր ,
Արեւելքի դարպասներէն
Լոյս կը բաշխէր հեռու – հեռո՛ւ,
Մութ աշխարհներ, մլար ծովե՛ր :
Հեռու ճամբորդ շէմքդ կուգար,
Հարկ ու պատուով կ'անցնէր. կ'երթար .
Երնէկ կ'ասէր մեր աշխարհին ,
Հազար ու մէկ օրհնանք կուտար ...

ԱՒ. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ

ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԵՒ ԻՐ ԴԻՄԱԳԻԾԸ

ԺԸ. (*)

Պատմելու աւանդական եղանակ մը կայ, եբրայական ժառանգութիւն, որ շատ կը յիշեցնէ ... շղթան, (այժմ ժողովրդական երգերու մէջ միայն գործածական՝ ընդհանրապէս մանկական եւ երգիծական գունաւորումով): Օրինակ, առաջին աւետարանիչը կը պատմէ.—

« Աբրահամ ծնաւ զԻսահակ :
Իսահակ ծնաւ զՅակովբ :
Յակովբ ծնաւ զՅուդա :
Յուդա ծնաւ զՓարէս :
Փարէս ծնաւ զԵզրովն :
Եզրովն ծնաւ զԱրամ » :
(Մատթ. Ա. 2)

Եւ, շարունակ այսպէս, շղթան կ'երկարի մինչեւ Յակովբ... Երկրորդ :

« Յակովբ ծնաւ զՅովսէփ ,
Զայրն Մարեմայ՝
Յորմէ ծնաւ Յիսուս » :

Հասկնալի է թէ անուններու այս շղթայաւորումով՝ Մատթէոս ուզած է Յիսուսի պորտը կապել Աբրահամի պորտին :

Պատմելու շղթայաձեւ այս եղանակը շա՛տ սիրելի է նաեւ մեր Խորենացիին , որ հայ ժողովուրդին պորտը հասցնելու համար մինչեւ ... Պաղեստին՝ անոր համար որ այնտեղ բուսած է Աստուծոյ ժողովուրդը, այնտեղ է ծնած եւ Յիսուսը , կը գրէ.—

« ... Յաբէթ ծնանի զԳամեր :
Գամեր ծնանի զԹիրաս :
Թիրաս ծնանի զԹորգոմ :
Թորգոմ ծնանի զՀայկ» :
(Գլ. Ե.)

Մնացեալը դիտէք: Շղթային ծայրը... ես ու դուն : Այսպէ՛ս կը գրէին պատմութիւնը, ժամանակին: Աւելի ետքը , մերոնք պատմութեան շղթան երկարեցի՛ն, շա՛տ երկարեցին՝ հասնելու համար Յիսուսի (Աբգարի զրոյցը) :

Այս պարագան նախ կը մատնէ թրոփիսմ մը: Հայկական հրաշալի թրոփիսմն է, դէպի մեծ դէմքերը եւ դէպքերը քարշող մագնիսականութիւնը կամ լոյսին երթալու տենչը, միշտ առաջնութիւնը խլելու յաւակնութեամբ, փոյթ չէ թէ յաճախ վիպական ձեւ ստացած, որ շղթայ կը նետէ, շղթայ կ'երկարէ եւ, այսպէս, օրինակ մը եւս, պատմել կուտայ Թադէոսի եւ Բարթողիմէոսի առաքելական այցելութիւնը Հայաստան աշխարհ ... առանց հրաւէրի : Ինծի կը թուի թէ նո՛յն շղթան է գործածուած՝ երբ ոմանք կը պնդեն թէ Հայերը մասնակցած են առաջին տիեզերական ժողովին որ ի Նիկիա :

Այս վերջին շղթան, աւելցնենք, փորձ մըն է դէպի հելլենական քրիստոնէութիւն երկարելու, որու պատմութեան մէջ Բիւզանդացիք եւս ունէին իրենց... հաշիւը՝ ի հեճուկս ասորական քրիստոնէութեան, աւելի կանուխ մտած ի Հայաստան: Այսպէս, Նիկեփորոս Կալլիստոս կը վկայէ թէ «սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ Հայաստանեայց իւրովի եկն ի սոյն ժողով Նիկիայ»: Ապացուցանելու համար , ապահովաբար, թէ հելլենական ճիւղ մըն է հայկական քրիստոնէութիւնը , — Կեսարիա – Վաղարշապատ, յետոյ Նիկիա – Վաղարշապատ :

Ափսո՛ս, շա՛տ բան կորսուած է ասորական մատենագրութենէն (դաւանաբանական պայքարներու հետեւանք՝ ազգային գոյնով), ինչպէս մեր մշակոյթէն, այլապէս դժուար պիտի չըլլար ցոյց տալ մեր հասունութեան կամ վաղահասութեան փաստը, պարտական՝ որքան արեւմտեան գծին, նոյնքան հարաւային գծին: Մեր պանծալի Ոսկեդարը արդելք մը չէ, սակայն, որ այլեւս ընդմիշտ չնայինք ետեւ :

Բայց անցնինք :

Խորենացի, իր տղայական պատճառաբանութենէն զատ,— թէ Գրիգոր ամչցեր է՝ խորհելով որ Նիկիոյ ժողովականները զինք կ'ընդունին իբրեւ մեծ մարտիրոս, — ունէ՞ր ուրիշ պատրուակ մը՝ Նիկիա չղրկելու համար Գրիգորը եւ ճամբայ հանելու համար Արիստակէսը , համընթաց այն քաղաքական պատրուակին՝ որով կը բացատրէ Տրդատի մտահոգութիւնը երկրէն բացակայելու մասին, կ'արժէ պըրպըտել, քննել, ստուգապէս բացատրել այս պարագան : Բայց ոեւէ պրպտող զոհացում չէ գտած դեռ, — ու թերեւս չգտնէ երբեք,— փոյթ չէ թէ Ագաթանգեղոս ու Խորենացի, իրենց ստացած արեւմտեան դաստիարակութեան թելադրանքով եւ շղթայի օրէնքով՝ եթէ ոչ ուրիշ պատճառով, Նիկիոյ ժողովականներուն խորթ այլ խայտաճամուկ անուանց մէջ զատեն ու գտած համարին մէկ անուն(**) ,— որ հայկական անուն պիտի դառնայ յետագային,— բաւ համարելով այդ դիւտը: Առաջի՛ն քրիստոնեայ պետութեան կողմէ մէ՛կ ներկայացուցիչ՝ մասնակցելու համար առաջի՛ն տիեզերական ժողովին: Գոհացում չէ գտած նաեւ Հ. Պօղոս Վարդ. Յովնանեանց, պրպտող միտք, որ կ'ենթադրէ թէ Հայաստան, տարիներէ ի վեր պաշտօնապէս քրիստոնեայ, պիտի ուղէր Նիկիա ղրկել մէկէ աւելի եպիսկոպոս, որոնց անունները անճանաչելի դարձած են, «յանծանօթութենէ մերոյ աշխարհին եւ յանտեղեկութենէ գրչաց՝ սխալմունք ի ներքըս սպրդեալ» :

Չէ՞ որ, ի վերջոյ, հաստատուած է Հայոց ներկայութիւնը նոյնիսկ Քաղկեդոնի ժողովին մէջ, փոյթ չէ թէ առանց Հայաստան ներկայացնելու իրաւասութեան :

Անցնինք անդամ մը եւս :

Ընթերցողին զարմանքը պիտի աճի այժմ, կարդալով որ.

1.— Ժողովէն ետք՝ Արիստակէս, « ի դառնալ իւրում ի Նիկիայ ի Հայաստան», բնական էր որ Վաղարշապատ տանէր Նիկիոյ հանգանակն ու կանոնները, դէթ այդպէս ալ կը վկայեն Ագաթանգեղոս (տպ. Վենետիկ, էջ 650) եւ Խորենացի (տպ. Վենետիկ, էջ 373) :

Խնդիր չէ թէ ի՛նչ լեզուով էր տարած օրինակը: Վէճ չունինք այդ մասին :

2.— Բայց Կորիւն կը վկայէ թէ ինք եւ իր ընկերնե՛րն են որ Հայաստան տարած են Նիկիոյ հանգանակը եւ կանոնները , ուշադրութի՛ւն՝ Նիկիոյ ժողովէն աւելի քան մէ՛կ դար ետքը (Կորիւն, Գլ. ԺԹ., տես եւ Տաշեան, Անվաւերական Կանոնաց Մատեանը, էջ 195) :

Ի՞նչ էր ուրեմն, Արիստակէսի տարածը, բան մը տարա՛ւ հարկաւ՝ եթէ դացած է Նիկիա(***) : Ճանապարհորդագրութի՞ւն հայրապետական, ինչպէս կ'ըլլայ հիմա :

Շղթայ կազմելու վարժութի՞ւն մըն է արդեօք, որ մերոնք կ'ուզեն Հայու մը ներկայութիւնը դնել առաջին տիեզերական ժողովին մէջ :

Բայց կրնա՞ր երթալ, — ա՛յս է հարցը: Ի դէպ, Նիկիոյ ժողովին տրուած անունը, տիեզերական, երբեմն գրուած նաեւ՝ համաշխարհական, ճիշդ չէ ըստ էութեան: Կը մատնէ յունական մեծամտութիւն կամ ... խոշոր տեսնելու վարժութիւն :

Այս բառը, էքիւմենիք, յունարէն արմատական նշանակութեամբ՝ բնակարան (էքոս) կամ բնակավայր, իմաստի աճումով՝ «ամբողջ երկիրը իր բնակչութեամբ», նաեւ երկրագունտ, ասկէ՝ տիեզերք : Վերջին նշանակութեամբ գործածուած է երրորդ Աւետարանին մէջ. «Աշխարհագիր առնել ընդ ամենայն տիեզերս» (Ղուկ. Բ. 1): Ծիծաղելի պիտի ըլլար թարգմանել «ամբողջ աշխարհի մարդահամար» կամ պարզապէս «տիեզերական մարդահամար»: Աւետարանին յունարէն բառը, իկումենէ, չի կրնար թարգմանուիլ տիեզերք՝ ինչպէս թարգմանած է մեր գրաբարը, ոչ ալ թուք լա թէռ՝ ինչպէս թարգմանած են Օսթէր-վալտ, Օլթրամառ, Քրամփոն եւ ուրիշներ: Յունարէն այդ բառով պէտք է հասկընալ պարզապէս «ամբողջ հռովմէական կայսրութիւնը»: Այդ իմաստով եւս գործածած է Փիլոն :

Ստուգաբանական այս դիտողութենէն ետք, պէտք է ըսել թէ «տիեզերական ժողով» բացատրութիւնը չի համապատասխաներ պատմական իրականութեան, ոչ ալ սահմանումը. «Խորհրդակցութիւնք եւ կանոնադրութիւնք վասն համօրէն եկեղեցեաց, որք ընդ ամենայն տիեզերս են, եւ նմին իսկ իրի կոչին նոքա տիեզերական ժողովք»: Այնպէս որ երբ Մեծն Կոստանդիանոս հրահանդեց «ժողովել ամենայն եպիսկոպոսաց ի քաղաքն Նիկիացւոց» , չէր կրնար մտածել թէ հրաւէրները պիտի զրկուէին տիեզերքին բոլոր անկիւնները, այլ միայն ամէն եպիսկոպոսի կամ եկեղեցապետի, որ կը գտնուէր հռովմէական կայսրութեան սահմաններուն մէջ:

Ահա թէ ինչո՛ւ, «հռովմէական կայսրութեան եկեղեցիներուն» միայն յատուկ հրաւէրի մը առթիւ, զարմանալի է Նիկիոյ ժողովականներուն անուանացանկին մէջ կարդալ, օրինակ, «Յովհան եպիսկոպոս Պարսից»: Պարսկական կայսրութիւնը, շարունակաբար պատերազմի մէջ հռովմէական կայսրութեան հետ, ուրեմն միշտ թշնամի, պիտի չներէր անշուշտ հպատակ եպիսկոպոսի մը՝ երբ կ'երթայ կը մասնակցի թշնամի կայսրութեան մը ծրագրած ժողովին: Մանաւանդ պէտք չէ երբեք մոռնալ թէ ամէ՛ն ժամանակ, բոլո՛ր դարերուն մէջ, կրօնքը օգտագործուած է իբրեւ թափանցումի գործիք երկրէ երկիր եւ ժողովուրդէ ժողովուրդ: Սխալ չէ ըսել թէ կրօնքը պատերազմի գործիք մըն էր առաւելապէս : Եւ եթէ պատերազմներ տեղի կ'ունենային կրօնական գոյնով, ատոնց նպատակը Աստուծոյ հաճոյք պատճառել չէր անշուշտ, այլ միայն Աստուածը ծառայեցնել անոր որ կրցած է յաղթել :

Ուրեմն, հայ եկեղեցապետ մը, ըսենք՝ Արիստակէս, կրնա՞ր ճամբայ ելլել Վաղարշապատէն՝ երթալ մասնակցելու համար Նիկիոյ ժողովին :

Եթէ մեր պատմիչներուն մնայ գործը , Տրդատ թագաւորն ու Գրիգոր Լուսաւորիչը կը տանին, «ընդ ցամաք եւ ընդ ծով», մինչեւ ... Հռոմ, ինչպէս տարած է Ագաթանգեղոս (Գլ. ՃԻԶ.), յետոյ Գրիգորը, Հռոմի պապին ձեռքէն բռնած, Տրդատն ալ Մեծն Կոստանդիանոսին ձեռքէն բռնած, չորսը միասին կը տանին Երուսաղէմ՝ վիճակով բաժնելու համար «զտնօրինական տեղիսն» (Սոփերք, Գ.), — եւ այս բաժանումով՝ «Հայոց անկաւ սնարքն եւ Գողգոթայն (մեր բախտի՛ն նայեցէք), եւ Սուրբ Կարապետն եւ Սուրբ Յակոբն, եւ Սուրբն Գրիգոր կանթեղ կախեաց ի սնարսն եւ խնդրեաց զիջումն լուսոյն յԱստուծոյ ի նշան յարութեան իւրոյ ամի ամի, եւ յաղագս այնորիկ կոչեցաւ Լուսաւորիչ» (****) :

Այստեղ կը սկսի տարբեր վէճ մը, որ ընդհուպ :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Այս յօդուածաշարքը սկսայ՝ ճշդելու համար Հայոց Եկեղեցիին դիրքը դաւանաբանական վէճի մը մէջ,— միաբնակութի՞ւն թէ երկաբնակութիւն (Յիսուսի աստուածային եւ մարդկային բնութեանց պարագան) :Բաւական էր երեք յօդուածը՝ կատարելու համար ճշդումը կամ սրբագրութիւնը: Բայց հետաքրքրութիւնը , բոլորովին անսպասելի, որ առաջին օրէն ցոյց տրուեցաւ այս յօդուածներուն առթիւ՝ ընդհանրապէս անմարսելի, զիս մղեց երկարելու այս շարքը, յետագային

ՌՈՒՍ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԳՐԱՒԷԻՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒՆ

(ԻՆՉԵ՞Ր ԿԸ ԳՐԵՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ)

Չիչերին չի պատասխաներ: Այն ատեն, Պէքիր Սամի պէյ նոյն հարցումը անգամ մը եւս կ'ուղղէ Չիչերինի, որ կը պատասխանէ այս անգամ, հետեւեալ խօսքերով .

— Մենք , զինադադար կնքեցինք Հայաստանի հետ : Այդ համաձայնութեան բնագիրն ալ հրատարակեցինք այսօր մամուլի մէջ :

Այս համաձայնագրին հիմամբ, Նախիջեւանը պիտի մնայ մեր բանակներուն գրաւման ներքեւ, իսկ Շախբաղ դաւառակն ու Ջուլֆա – Շախբաթ երկաթուղին ալ պիտի մնան Հայաստանի գրաւման տակ: Այսուհանդերձ, անմիջապէս ըսեմ, թէ այս միջոցառումը առժամանակեայ է :

Պէքիր Սամի Պէյ կը պատասխանէ Չիչերինի այս բացատրութեան, հետեւեալ խօսքերով .

— Մինչ կը սպասենք որ ճամբաները բացուին, դուք մեր միակ հաղորդակցութեան միջոցէն ալ կը զրկէք մեզ՝ անցքը փակելով եւ մեզ ալ աւելի փափուկ ու դժուարին կացութեան մը մատնելով :

Չիչերին կը պատասխանէ կրկին.

— Ըսի, թէ ժամանակաւոր կարգադրութիւն մըն է ասիկա, վերջնական բան մը չէ :

Պէքիր Սամի Պէյ, այս պատասխանը ստանալէ ետք, կ'ըսէ Չիչերինի .

— Երկու կողմերուն համար ալ լաւ պիտի ըլլայ, որ բաց խօսինք մեր միջեւ գոյութիւն ունեցող հարցերու եւ յարաբերութեանց մասին: Արդէն դուք ալ անձնապէս յայտարարած էիք, թէ դէմ էք գաղտնի դիւանագիտութեան: Հիմա կ'ուզենք դիտնալ թէ ինչ կը մտածէ Խորհրդային Հանրապետութեանց Միութիւնը, Թուրքիոյ մասին: Դուք Թուրքիոյ գոյութիւնը օգտակար կը նկատէ՞ք ձեր քաղաքականութեան համար : Անհրաժեշտ կը նկատէ՞ք Թուրքիայի մը գոյութիւնը՝ երբ Անգլիոյ եւ միւս Արեւմտեան երկիրներու հետ բանակցութեան պիտի նստիք, քննելու համար խաղաղութեան խնդիրը : Արդ, անհրաժեշտ կը գտնէ՞ք Թուրքիոյ իրաւունքներուն ալ պաշտպանութիւնը, այդ բանակցութիւններու ընթացքին :

Չիչերին կը պատասխանէ կրկին .

— Մեր կառավարութիւնը իրեն համար ընդգրկած է այն ճամբան ,որ կը տանի խաղաղութեան եւ անոր մաս կը կազմէ նաեւ ազատ Թուրքիայի մը գոյութիւնն ու գոյատեւումը : Եւ սակայն, եթէ մեր պայմանները թոյլատու չըլլայ եւ մենք ստիպուինք մեր սահմաններուն մէջը քաշուելու եւ հրաժարելու մեր նախապէս որդեգրած քաղաքական ուղեգծէն եւ ծրագիրներէն, այն ատեն ստիպուած՝ կըրնանք հրաժարիլ նաեւ գործակցական պաշտպանութեան համաձայնագրերէն : Այսուհանդերձ, այդ պարագան որ պիտի ստեղծուի ի հեճուկս մեզի, այժմէն կըրնամ յայտնել թէ պիտի ըլլայ կարճատեւ եւ ժամանակաւոր բան մը միայն :

Թրքական պատուիրակութեան եւ Չիչերինի միջեւ վիճաբանութիւնները այսպէս շարունակուած են, սակայն որեւէ պատասխան կարելի չէ եղած ստանալ խորհրդային արտաքին կոմիսարէն այն մասին, թէ «ե՞րբ պիտի բացուի Հայաստանի ճամբան եւ ե՞րբ պիտի սկսին զինուորական օժանդակութիւնները հասնիլ՝ Անատոլուի մէջ Անկախութեան Պատերազմը մղող ուժերուն» :

Եւ վերջապէս , կ'որոշուի կազմել մասնաւոր յանձնախումբ մը, որուն պարտականութիւնը պիտի ըլլար ճշդել երկու երկիրներու փոխյարաբերութեանց հիմերն ու սահմանները եւ բանակցութիւններն ալ կ'առկախուին այս ձեւով, առանց որեւէ շօշափելի արդիւնքի :

Կը տեսնուի, թէ Ռուսերը կը խուսափին ուղղակի բանակցութեան մտնելէ եւ կը հետապնդեն նպատակաւոր քաղաքականութիւն մը, որուն սկզբունքն է ձգձգումի եղանակը, առանց որ եւ է գրական արդիւնքի մը յանգելու: Այդ նը պատակին հետապնդման պատճառները ալ աւելի հասկնալի ձեւով պիտի լուսաբանուին սակայն, յետագայ հանդիպումներու եւ տեսակցութեանց ժամանակ :

ԹՈՒՐՔ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԼԵՆԻՆԻ ՀԵՏ

Թրքական պատուիրակութիւնը , զըլխաւորուած Պէքիր Սամի Պէյի կողմէ, Չիչերինի հետ կատարուած հանդիպումէն օր մը ետքը, 1920 Օգոստոս 14ին կ'ընդունուի Խորհ. Հանրապետութեան Նախագահ Լենին Վլատիմիր Ուլիանովի կողմէ :

(14 Շար.)

ՀԱՅ ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆԻՆ ՄԱՀԸ

(ԱՐՇԱՄ ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆ)

— Մարդ երբ կը մտածէ՝ սարսափելի հեռանկար է... կ'ըսէր Արշամ Խոնդկարեան, իր մահէն դեռ չորս – հինգ օր առաջ՝ իր մահուան ակնարկելով :

— Ո՛չ. պէտք չէ՛ այդպէս ըսել. մանաւանդ երբ մարդ ապրած է ձերինին նման բեղուն կեանք. նոյնիսկ ի դին մեծ զըրկանքներու՝ ձեր իտէալին հաւատարիմ անշեղ կեանք ... դժուարաւ կրցայ մըրմընջել երկար լռութենէ մը ետք :

Դէմքը դարձուց ինծի: Երկար, շատ երկար տեւեց այդ նայուածքը :

Աչքերուս առջեւ խառն ի խուռն տողանցեցին պատկերներ . վերյիշեցի նախադասութիւններ :

Արշամ Խոնդկարեան՝ երիտասարդ հայ ուսանող – ուսանողուհիներ իր շուրջը հաւաքած, Հայոց նորագոյն պատմութեան մասին դասախօսութիւններու շարք մը տուած ատեն. «Կարեւորը, իմանո՞ւմ էք ինչ է. կարենալ հարցերին մօտենալ առանց կիրքի. պաղարիւն պատմաբանի անառարկելի պարկեշտութեամբ. անկեղծ հայրենասէրի լայնախոհ տրամաբանութեամբ ... » :

Արշամ Խոնդկարեան՝ իր համեստ տան համեստ բայց հիւրասէր սեղանին շուրջ, ազգային որեւէ հարցի առընչութեամբ կիրքով եւ թերեւս որոշ կողմնակալութեամբ արտայայտուող երիտասարդ հիւրերուն մեծ համբերութեամբ բացատրած ատեն՝ հարցին բոլոր տուեալները. «բայց ոչ, սիրելիս այդպէս չի կարելի ասել...» :

Ազգային խնդրի մը մասին նոր յայտնութիւն մը լսած ատեն դրեթէ չարաճճի իր արտայայտութեամբ՝ «Ա՛խ, այդպէ՞ս ...» :

Արշամ Խոնդկարեան , դասախօսութիւններու եւ հանդէսներու մէջ արտասանուած իւրաքանչիւր բառ մտիկ ըրած, դատած, եւ վրիպած չափազանցութիւնները կամ սխալ հաստատումները ունելիով մէկիկ – մէկիկ բռնած ատեն՝ դէպի ամէնէն մօտիկ նստած անձը ծռելով եւ Պոլսահայ չափազանցուած շեշտով՝ «հապա ասիկա եղա՞ւ մը , պարո՛ն...» :

Արշամ Խոնդկարեան, Հայաստանի եւ գաղութահայ իւրաքանչիւր թերթի գլխաւոր յօդուածներու ընթերցումին ատեն անտեղի, անճիշդ կամ կրքոտ նախադասութեան մը հասած պահուն, սրտնեղած թերթը սեղանին վրայ նետած ժամանակ՝ « Ախր, ի՞նչպէս կարելի է այսպիսի բան գրել. ի՞նչպէս կարելի է թոյլ տալ ...» :

Մեր նորագոյն պատմութեան վերաբերող գրքերու ընթերցման ժամանակ , լուսանցքին վրայ իր մանր գիրերով աւելցուցած սրբագրական նօթագրութիւնները արձանագրելու պահուն՝ իր դէմքին տըւած է խիստ արտայայտութիւն մը :

Համակ յիշողութիւն էր Արշամ Խոնդկարեան. ճշգրիտ, ժամը – ժամին յիշողութիւն. իւրաքանչիւր կարեւոր դէպքի ներկայ գտնուողներուն ոչ միայն արտասանած խօսքերուն, այլ եւ անոնց դէմքի արտայայտութիւններուն, ձայնի ելեւէջներուն վերապրումին վրայ հիմնուած յիշողութիւն: Մանաւանդ՝ 1917էն 1921ի միջեւ, ցարական վարչաձեւի անկումին, Հայաստանի Հանրապետութեան ստեղծումին, Հայաստանի խորհրդայնացման հետ կապ ունեցող դէպքերու մանրամասնութեանց տեսակէտէն՝ անզուգական , անփոխարինելի յիշողութիւն եւ ճշգրտութիւն :

Եւ կ'ակնկալէր որ ամէն մարդ այդ նոյն վերաբերմունքը ցոյց տայ մանաւանդ մեր նորագոյն պատմութեան վերաբերմամբ : Կը ջղայնանար, կը քրթմնջէր, երբ կը նկատէր կողմնակալ եւ դիտումնատենչ մերձեցում, կամ պարզապէս մոռացութեան ու անդիտութեան պատճառաւ գըրուած սխալ հաստատումներ :

Շատ մեծ ջղայնութիւն կը պատճառէր իրեն՝ Հայաստան լոյս տեսած հրատարակութեան մը մէջ իր անունին առջեւ գրուած հետեւեալ բացատրութիւնը՝ « Դաշնակցական կառավարութեան մէջ նախարար» : « Ախր, չե՞ն իմանում. ի՞նչպէս կարելի է գրել այդպիսի բան: Ես , էս էր Խոնդկարեան, Վրացեանի կազմած ֆօալիսիոն կառավարութեան նախարար եմ եղել. ի՞նչպէս կարելի է ասել՝ Դաշնակցական կառավարութեան նախարար...» :

Որքան մեծ վրդովումով հեռաձայնեց ինծի անգամ մը, երբ, մեծ հապճեպով գրուած յօդուածի մը մէջ, Վահան Մինախորեանի անունին քով փակագծի մէջ սխալմամբ դրած էի՝ Սոցիալ Դեմոկրատ, փոխանակ Սոցիալ Բէվոլիւսիոնէրի: Փորձեցի բացատրել, որ աճապարանքով գըրուած ատեն անուշադրութեան հետեւանքով սխալ մը վրիպեր է, ներողութիւն ..

« Էդ բոլորը լաւ .բայց միեւնոյն է. զիս չի գոհացներ. ուշադիր պէտք է լինել: Ախր, ի՞նչպէս կարելի է ...» :

×

Եւ Արշամ Խոնդկարեանը, որ Հայաստանի խորհրդայնացումի վաղորդայնին Հայաստանի հողը ձգած վայրկեանէն մինչեւ անցեալ տարի Փարիզի մէջ կ'ապրէր Հայաստանի թերթերէն կլանած իր լուրերով, Ստալինեան արհաւիրքի շըրջանին այդ թերթերու տողերուն ընդմէջէն թափանցելով չգրուած իրականութիւններուն, մահազդներու բաժնին մէջ իսկ մահազդի մը խմբագրութեան ձեւէն եւ ցաւակցութիւն յայտնողներու ցանկէն ու գործածած ոճէն հետեւցնելով, թէ ենթական ի՞նչ պայմաններու մէջ հեռացած է կեանքէն, Արշամ Խոնդկարեանը, ուրեմն, արտասահմանի մէջ ապրող խորհրդահայ կեանքի այդ հազուադիւտ մասնագէտը, անցեալ տարի իրականացուց իր տարիներու երազը, այցելեց Հայաստան. — « Որպէս թուրիստ , ի՛մ ծախքերով» :

Վերադարձած էր բոլորովին վերանորոգուած: Ամբողջ մէկ ու կէս տարի, վերադարձէն մինչեւ իր մահը, իր խօսակցութիւններուն գլխաւոր, դրեթէ միակ առանցքը կը կազմէին սթալինեան արհաւիրքի օրերուն Հայաստանի կրած չնկարագրուած տառապանքներն ու կորուստները. այսօրուան նոր պայմաններուն մէջ՝ Հայաստան – արտասահման յարաբերութիւններու ստանալիք բնոյթը : Կը խօսէր, կը պատմէր, կը յուզուէր, կ'ոգեւորուէր :

« Ահաւո՛ր, աներեւակայելի՛ տառապանք են կրել մարդիկը: Մենք, ֆօալիսիոն կառավարութիւն , առանց մէկ հատ իսկ հրացան պարպելու երկիրը յանձնեցինք հայ բոլշեւիկներուն, որպէսզի Հայու արիւն չթափի : Իսկ Մոսկուայում նստած Սթալին ու Բերիա եկել են ու Թուրքին կէս ձգածն են ամբողջացուցեր: Մէկ միլիոն՝ Թուրքը ջարդեց կ'ըսենք : Գրեթէ մէկ միլիոն էլ ռուս բոլշեւիկն ու երկրորդ պատերազմն են ջարդել: Մենք տարիներով բողոքում ենք, թէ Դաշնակցութեան հետ կապ ունեցողները քշել – աքսորել են : Եղբայր, առաջին մէկ օրէն ռուս բոլշեւիկների հետ յեղափոխութիւն ընող Հայերին իսկ քշել են, տարել : Ո՞վ կարող էր ո՞ւմ պաշտպանել: Մէ՛կ հատ ընտանիք չկայ Հայաստանի մէջ, որ աքսորում կամ բանտում կորսնցուցած մարդ չունենայ : Տարիներ շարունակ, ամէ՛ն օր, ամէ՛ն վայրկեան , ինչ տառապանք է քաշել մեր ժողովուրդը: Այսօր, մենք , Հայաստանի ժողովուրդին ոտքե՛րը պէտք է համբուրենք, որ կարողացել է դիմանալ, մի կերպ վերապրել: Նոյնիսկ եթէ ստիպուած է եղել մատնութիւն ընել՝ վերապրելու համար : Վերապրել է ու այսօր նոր սկսում է քիչ–քիչ շունչ առնել , ծաղկիլ, արտադրել ...» :

Եւ մի առ մի կը յիշէր իրարու գաղափարակից, անբաժան, մտերիմ ընկերներու անուններ. մէկը՝ մեռած է աքսորի մէջ, միւսը՝ մնացած է պաշտօնի վրայ , թերեւս նոյնիսկ ստիպուած է եղած համամտութիւն յայտնել իր մտերիմ ընկերը աքսորելու որոշման, որպէսզի ինք եւս կասկածելի չդառնայ : «Այսօր՝ վերապրողը յօդուած է գրում միւսին մասին : Ի՞նչպէս կարողանում է գրել: Բարոյական ինչ տառապանք է սա »: Եւ Ա. Խոնդկարեան կը յուզուէր այդ մարդուն հաշւոյն :

×

Շատ տխուր անցուց Արշամ Խոնդկարեան իր վերջին ամիսները:

Միակ երազն էր ապրիլ գոնէ մինչեւ Մայիս ամիսը, որպէսզի երթար դարձեալ Հայաստան ու այնտեղ մեռնէր: Յաճախ կը խօսէր այդ մասին, տարակուսական եւ յուսահատ շեշտով :

Հիւանդ էր: Օրէ օր կը տկարանար : Այցելուներու սակաւութենէն կը գանգատէր: « Հիմա շուտ – շուտ չէք գար զիս տեսնելու» , բայց երբ որ մեռնիմ՝ թաղումի՞ս պիտի գաք բազմութեամբ : Կը նախընտրեմ հիմա՛ գաք, քանի ողջ եմ»:

Ուրախութեան պահեր ալ ունեցաւ սակայն, երբ իր այստեղի բարեկամները , մեծ մասամբ երիտասարդներ, գուրգուրանքի ժեստեր ունեցան իրեն հանդէպ : Իր հին գործակիցները, հեռաւոր վայրերէ, Միջին Արեւելքէն, Ամերիկայէն , իր հիւանդութեան լուրը առնելով, համակրանքի ու անմոռաց բարեկամութեան արտայայտութիւններ հասցուցին իրեն : «Կը նշանակէ՝ զիս չեն մոռացել . յիշում են ինձ», կ'ոգեւորուէր: Բայց , երբ աչքը կը դարձնէր դէպի իր կեանքի ընկերուհին, երբ կը վերադառնար իր համեստ սենեակին ու իր հիւանդութեան իրականութեան , երբ կը մտածէր իր ետեւ մընալիք առանձին ու անպաշտպան էակին՝ ... « Մարդ երբ կը մտածէ՝ սարսափելի հեռանկար է ...» :

Չկրցայ պատասխանել իրեն .

— Ո՛չ. մա՛հը չէ բուն սարսափելին : Սարսափելին այն է, որ անհետացող եւ անփոխարինելի սերունդի մը դրեթէ վերջին ներկայացուցիչներէն էք: Սարսափելին այն է, որ դուք, արտասահմանի խակական ու անշեղ, անկեղծ ու արդարամիտ հայ մտաւորական ըլլալնուդ համար, այսօր պառկած էք ահա ձեր անշուք սենեակին մէջ, սարսափով կը դիտակցիք թէ ձեր վերջին շունչը պիտի փըչէք ձեր ամբողջ կեանքին միակ նպատակը եղող հայրենիքէն հեռու : Սարսափելին՝ հայ մտաւորականի՛ն մահն է, արտասահմանի մէջ :

ՇԱՔԷ ՏԷՐ–ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ

առանձին հատորով մը հրատարակելու ծրագրով :

(**) Բարոնիոս, հեղինակ եկեղեցական պատմութեան, ճանչցուած իբրեւ ստուգապատում մատենագիր, որ գիտէ թէ Արիստակէս մեռած է Գրիգորէն առաջ , աւելի ճիշդ՝ սպաննուած, կը գրէ. « Ի վերին Հայաստանէ եկն ի ժողովն մեծն Արիստակէս եպիսկոպոս»: Բայց Բարոնիոս ծնած է աւելի քան տասը դար ետքը՝ ոչ շատ հեռու ... Հռոմէն : Դժբախտաբար օտար մատենագիրները լոյս չեն կրնար տալ մեզի՝ իրենց քաղածոյ վկայութիւններով: Սոզոմենոս չի յիշեր Գրիգորի անունն անգամ, ոչ ալ Եւսեբիոս , որոնց լռութեան մասին տրուած բացատրութիւնները համոզիչ չեն :

(***) Այն պարագան, թէ Նիկիոյ հանգանակը եւ Հայոց հանգանակը կը տարբերին իրարմէ, հայկականը «երկայն եւս քան զՆիկիականն է», կը զօրացնէ կասկածը թէ Հայաստան անձամբ ներկայացուցիչ չունէր Նիկիոյ մէօ, ինչպէս չունէր Եփեսոսի եւ Բիւզանդիոնի մէջ:

(****) Սխալ է Օրմանեանի բացատրութիւնը, « Լուսաւորիչ՝ Աւետարանի լոյսով լուսաւորող»: Աշխարհական բառ չէ « լուսաւորիչ », իբրեւ տիտղոս, որպէսզի հասկնայինք գրական այդ փոխաբերութեամբ, այլ խորհուրդի (միսթէռ) բառ է, եւ կը նշանակէ մկրտող :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (92)

ԴԱՆԱԿԸ ԾՈԾՐԱԿԻՆ

Աւելցնենք , որ Ժերալտին Փարիզի վարժարանը կը գտնուէր վերջին Նոյեմբերին եւ կրնար հանդիպում մը ունեցած ըլլալ Գարլոթա Ատամսի հետ :

« Թերեւս անտեղի կը դատէք, որ Մերթոնի դքսուհիին անունը կցած ըլլամ ցանկիս : Այդ մեծ տիկինը դիմած է իմ խորհրդածութեանս եւ կը կարծեմ թէ մայրական իրաւունքները չափազանցող կին մըն է : Իր բոլոր զգացումները կեղրոնացուցած է ան իր զաւկին վրայ եւ շատ հաւանական է որ ամբողջ դաւադրութիւն մը պատրաստած ըլլայ, կորուստի մատնելու համար այն կինը, որ երջանկութիւն կ'ակնկալէ իր միակ զաւկէն:

« Չմոռնանք նաեւ Միս Ճէննի Տրիվերը ...» :

Փուարօ պահ մը կանգ առաւ եւ դիտեց Ճէննին: Կինը իր աչքերը պահեց անոր աչքերուն մէջ եւ հարցուց .

— Ի՞նչ ունիք ինծի վերագրելու :

— Ոչինչ, օրիորդ, եթէ ոչ միայն այն, որ բարեկամուհի մըն էք Պրիան Մարթէնի, եւ որ ձեր ազգանունը կը սկսի « Տ » տառով :

— Այդքա՞ն միայն :

— Ոչ. դեռ ուրիշ բան կայ: Ոեւէ ուրիշէ մը աւելի դուք կ'իւրացնէք յանդըգնութիւն մը եւ հարկ եղած ուժը ոճիր մը գործելու համար :

— Շարունակեցէք, ըսաւ երիտասարդ կինը առանց բորբոքելու :

Եւ գլանիկ մը վառեց :

— Պ. Պրիան Մարթէնի անմեղութեան ապացոյցը ճի՞շդ էր թէ կեղծ. ահա թէ ինչ կ'ուզէի ստուգել: Եթէ ճիշդ էր, ո՞վ էր ուրեմն Ռոնալտ Մարշի տեսած մարդը, որ տունէն ներս կը մտնէր: Յանկարծ յիշեցի որ Բէճէնթ Գաթի այն գեղեցիկ արարողապետը պարոն Մարթէնի հարազատ նմանութիւնը ունէր: Ան էր, անպայման, որ գնդապետ Մարշը տեսած էր, եւ ես այս լուծումին վրայ ենթադրութիւններ կ'ընէի: Արարողապետը առաջինը եղած էր իր տիրոջ սպաննուած ըլլալը տեսնող : Լորտ Էճվարի կողքին մնացած էր հարիւր սթերլինի փոխարժէք Ֆրանսական թղթադրամ պարունակող պահարան մը: Արարողապետը անկասկած գրպանած էր դրամը, գաղտնօրէն դուրս ելած եւ տարած եւ պահ ձգած էր գողօնը բարեկամի մը մօտ, ապա վերադառնալով, Լորտ Էճվարի բանալիին օգնութեամբ մտած էր ներս տունէն :

Իբր թէ դէպքին բոլորովին անտեղեակ, սենեկապանուհիին թողած էր յաջորդ առաւօտ դիակը գտնելու առաջնութիւնը : Իրեն համար ոչ մէկ վտանգ կը նախատեսէր ան , վստահ ըլլալով որ ոճիրը գործուած էր Լէյտի Էճվարին կողմէ, եւ թղթադրամները արդէն տունէն դուրս կը գտնուէին, հաւանաբար անգլիական դրամի վերածուած, մինչեւ անդրադարձուիլը պահարանին անհետացումին : Եւ սակայն, երբ ան տեղեկացած է թէ Լէյտի Էճվար անմեղութեան զօրաւոր փաստ մը ունի, եւ երբ Սքոթլանտ Եարտի կողմէ հարցաքննութեան ենթարկուելով՝ քննուած են իր անցեալի արարքները, մեծ երկիւղ մը պատած է զինքը եւ խորհած է թէ լաւագոյն միջոցը միայն փախուստը կրնայ ըլլալ » :

Ժար գլխու շարժումով մը վաւերացուց Փուարոյի տեսակէտը :

— Կը մնայ ակնոցներու հարցը: Եթէ Միս Գարոլը ըլլար անոնց սեփականատէրը, ամէն ինչ շատ յստակ կ'ըլլար, ինչպէս ժայռերու ջուրերը: Միս Գարոլ կրնար նամակը անհետացուցած ըլլալ եւ Գարլոթա Ատամսի հետ մանրամասնութիւններու մասին վիճած պահուն կամ ոճիրի երեկոյեան ունեցած տեսակցութեան մը ատեն, անուշադրութեամբ ակնոցները սահած կրնային ըլլալ դերասանուհիին պայուսակին մէջ :

« Բայց ակնոցները Միս Գարոլի չէին պատկաներ: Իրիկուն մը, Հաստինկի ընկերակցութեամբ բնակարանս վերադարձիս, բաւականին յուսալքուած , կը փորձէի դասաւորել մտածումներս երբ պատահեցաւ հրաշքը :

« Նախ՝ Հաստինկ ակնարկութիւն մը ըրաւ Տոնալտ Բոսսի այն խօսքին, թէ տասերեք եղած էր իրենց թիւը սըր Մոնթակիւ Գորների հացկերոյթին եւ ինք առաջինը եղած էր սեղանէն հեռացող : Ես կը հետեւէի մտածումներուս ընթացքին եւ ոչ մէկ ուշադրութիւն կը դարձնէի բարեկամիս խօսքերուն, երբ յանկարծ գաղափար մը ծնունդ առաւ մտքիս մէջ. — ճշդապահութեամբ խօսելով՝ Տոնալտ Բոսս բացարձակ եղելութիւնը չէր ըսած. կրնայ ըլլալ որ ինք առաջինը հեռացած ըլլայ սեղանէն ճաշի վերջաւորութեան , բայց Լէյտի Էճվար կանխած է զինքը, քանի որ հեռացած է սեղանէն ճաշի ժամանակ, հեռաձայնէն կանչուած ըլլալով: Երբ այդ կնոջ մասին կը մտածէի , դիմացս պարզուեցաւ հանելուկ մը, որ կ'երեւակայէի թէ կատարելապէս կը պատշաճէր իր մտայնութեան :

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍՏԻ

(Շար.)

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Վիէն.— Հ· Յ· Դ· Ասի կոմիտէն, Կ· Պաչը իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին ընկ· Յ· Կօշկա – կարեանի եւ ընտանեկան պարապանեռուն իրենց եղբօր եւ մեծ հօր Յովսէփ Կօշկա – կարեանի մահուան առթիւ :

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Յ· Դ· Փոթորիկ խումբի ընկերական ժողովը այս Շաբաթ-Կիրակի, ժամը 20·30ին Մշակոյթի Տան մէջ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի թատերական ներկայացումը՝
ՄԱՐՏ 20ԻՆ
×
ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 19ԻՆ
ժամը 16ին:
ՏՕՆԱԾԱՌ
×
Դպրոցասէրի գեղարուեստական հան – դէսը Մարտ 28ին, Կիրակի օր :
×
Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի տարեկան հանդէսը, *Կիրակի Մարտ 6, կէսօրէ հաք ժամը 2·30,* Սալ տը լա Շիմի :
×
Վիէն.— Մանուկներուն օրը Յունուար 9ին, Սէրքլը Կաթոլիկ սրահին մէջ :
Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի պարահանդէսը Դեկտեմբեր 18ին, Սալ տէ Ֆէթի մէջ: *Մանրամասնութիւնները յետագային :*

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌԻ հանդէսը Դեկտեմբեր 19 – ին, Կիրակի կէսօրէ հաք ժամը 4ին վարժարանին մէջ :

ԾԱԽՈՒ ԵՆ

ՏԷՄԻՆԻ մէջ, յարկաբաժիններ fo – փրոփրիէթէ էֆ 3, էֆ 4, էֆ 5: *Դիմել Ս· ԱՌԱՔԷԼԵԱՆԻ ամէն օր,* 12 Րիւ տը Նաւնէն: *Հեռաձայն* 49–50–82, *ժամը* 12·30էն 14 եւ 19էն 20·30:

VILLAS neuves à MI-PLAINE
Terrains dans lotissements à PUSIGNAN - MANISSIEUX et SAINT BONNET de MURE

Terrains Industriels toutes superficies, environ LYON

BRON - Immobilier
109 bis, Ave. Franklin-Roosevelt
BRON (Rhône)
Tél. : 70-88-68 et 70-88-69

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Դեկտ· 12 , Կիրակի ժամը 21ին
DANS ST. EUSTACHE ILLUMINÉE
(12, Rue Dujour, Paris (1er)
Métro : Halles

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԱՍՊԵՏՆԵՐՈՒ ԵՂԲԱՅՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ
Կը ներկայացնէ (համաշխարհային առաջին ունկնդրութիւն) :
DU PROFOND DE L'ABIME
(Oratorio)
ԲՆԱԳԻՐ ԵՒ ԻՐԱԳՈՐԾՈՒՄ
ԱՐՇԱՄ ՃԻԶՄԷՃԵԱՆ
ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կը մասնակցին՝
Christiane Eda-Pierre (Soprano) de l'Opéra, Paul-Emile Deiber (récitant) sociétaire de la Comédie-Française, Raffi Ourgandjian (au grand orgue).

LES CHANTEURS
DE ST. EUSTACHE
(Président-Fondateur
R. P. Emile Martin)

ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ
ԱՐՇԱՄ ՃԻԶՄԷՃԵԱՆԻ
ՅԱՋՈՂԻՐ.— ԿՈՄԻՏԱՍ, ՀԱՅՐ ՄԱՐԹԷՆ, ՎԻՒԹՈՐԻԱ ՄՈՍՓԵ – ՎԵՐՏԻ, ՈՒՐԿԱՆՃԵԱՆ:

Տոմսերու գին՝ 5էն 25 ֆրանք

Դիմել՝ Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցի, 15 Րիւ Ժան Կուժոն, Սէնթ-Էօսթաշ (Հալ), Տիւրան (4, Փլաս տը լա Մատըլէն), Բալուեան դրատուն, (43 Րիւ Ռիշէ):

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ
Modèle Deposé
Թանկագին ու Մնայուն
Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Պարզ ձեւ՝ 200 Ֆ·
Շրջանակով 300 Ֆ·
Գնելու համար դիմել՝
EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9·)
Tél. : PRO. 11-63
Expédition contre-remboursement

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԱՍՆԱԽՈՒՄԲԸ

Կը կազմակերպէ իր տարեկան

ԲԱՐԵՆՊԱՏԱԿ ՎԱՃԱՌՔԸ

11, 12, 13 Դեկտեմբեր, Ազգային Տան մէջ
32, RUE DE TREVISE (Rez-de-chaussée)

Հոն պիտի գտնէք հատընտիր պէսպիսու թիւն մը զանազան ապրանքներու, տօնական օրերու ձեր նուէրներուն համար :

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱԻ

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵԻԵԱՆԻ

«ՀԱՅ ՍԻՆՖՈՆԻԿ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ» նոր երգապնակը

Mc 20176, Vogue — Série Artistique

« OEUVRES SYMPHONIQUES » d'ARA BARTEVIAN

Par le célèbre orchestre

DES CONCERTS COLONNE

1. — Rhapsodie Caucasienne (Կովկասեան Համանուագ)
2. — Dans une Forêt en Novembre (Անտառին մէջ՝ Նոյեմբերին)
3. — Bergers à la Montagne (Հովիւները լերան վրայ)
4. — Fête Villageoise (Գեղջկական տօն)

Ստանալու համար դիմել հեղինակին
Ա· ՊԱՐԹԵԻԵԱՆ — 14, Rue Petit, Paris (19e), Tél. BOT 99-22
15, Rue Jean Goujon, Paris (8e)

ԳԻՆ՝ 30 Ֆր·

Microsillon 33 tours, 30 cm. 45 Վայրկեան
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԳՈՒՆԱՒՈՐ ԿՈՂՔ

ՆԱԽԿԻՆ ԵՐԳԱՊՆԱԿՆԵՐԸ

Եկմալեան պատարագ N° 20114 — Կոմիտասեան պատարագ 20150
Գանձարան Հայ-եկեղեցական երգեր N° 20169 եւ 20175
Ժողովրդական երաժշտութիւն 20103 (Հայ Կովկասեան երգեր) 20136 (Arménie)
20157 Reflets d'Arménie, 20162 (Arménie Imortelle), 20169 (Promenade en Arménie)
20172 (Soirée Arménienne) — 10016 երգեր՝ Իրիս Պիւլպիւլեանէ

Գաւառներու առաքում contre remboursement խնամուած ծրարով

ՅՕՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ վարանի մասնաճիւղի ընդհ· անդամական ժողովը այս Երկու – շաբթի կէսօրէ հաք ժամը 3ին, Տիկին Կօչկակարեանի բնակարանը: Խիստ կա – րեւոր օրակարգ, կը խնդրուի ընկերու – հիներէն ներկայ ըլլալ այս կարեւոր ժո – ղովին :

ՇԱԻԻԼԻ Ս· ԳՐ· ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Եկեղեցւոյ վերաշինութեան եւ օծման 8րդ տարեդարձը կը տօնուի Դեկտեմբեր 19ին, Կիրակի օր :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Երիտասարդ օրիորդ մը կը փնտռէ մէկ կամ երկու ընկերուհիներ բաժնելու հա – մար Պուլոնեըի իր բնակարանը: Ամէն յարմարութիւն, հեռաձայն, մեթրոյին մօտ: Ամիսը՝ 225 կամ 150 ֆրանք: Հե – ռաձայնել վրասեհեակի ժամերուն (9էն 12 եւ 14էն 16): 553–76–59:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լիոն.— «Մանուկներու Օր»ը Յուն – ուար 16ին Ազգային Տան սրահը :

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ

ԾՆՈՒՆԴԸ ԵՒ ՆՈՐ ՏԱՐԻՆ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Արմենիա Հիւրանոցի մէջ *որ կը պատկանի Առաջին դասակարգի :*
Տեղի պիտի ունենան մեծ անակնկալներ :

Այս ճամբորդութիւնը տեղի կ'ունենայ ճմրան եղանակի պինով , միայն 1900 *ֆր·*
Մեկնում Փարիզէն Դեկտ· 27ին, վերադարձ 9 Յունուար 1966
Երթ ու դարձ օդանաւով

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով կը խնդրուի այժմէն դիմել եւ արձանագրուիլ :

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԳԱՄ ԸԼԼԱԼՈՎ
ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԿԱՌՔԵՐՈՎ ՄԵԿՆՈՒՄ

Փարիզէն երեւան երթուղարձ խումբով: Այժմէն դիմել պատրաստելու համար ձեւակերպութիւնները :
Ինչպէս ամէն տարի, նոյնպէս մեկնում օդանաւով, Օդոստոսը անցընելու հա – մար Երեւան :

Բոլորը կազմակերպուած Հ· Մ· Ը· Մ· կողմէ

ԴԻՄԵԼ ԼԵՒՈՆ ԱՆՏՈՆԵԱՆԻ
17, Ave. des Acacias, 92 CLAMART — Tél. : MICHelet 58-39
Հարաւի համար դիմել՝ ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆ, Հեռաձայն 20·68–43 :

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆ. Հատը 0,30 Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 7 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

MARDI 7 DECEMBRE 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10478

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

41e ANNÉE — N° 10.478

ԼՈՒՐՋԸ ԵՒ ԽԱԲՈՒՍԻԿԸ

Լուրջը, որ կը միտի հիմնական եւ արմատական փոփոխութիւններ մտցնել անհատներու եւ ընկերութեան կեանքին մէջ, որակաւոր քիչերէ փնտռուած ցանկալին է :

Մարդիկ դժբախտաւոր պահանջուած չափով չեն գնահատեր զայն :

Մակերեսայինը, թեթեւսօլիկը, խորքէ պակաս, ձեւականը, մերթ աւելի կը փնտռուի զանգուածներէ, որոնց կը պակսի ճաշակն ու հասկացողութիւնը հիմնականին :

Եւ ասիկա գործունէութեան բոլոր մարզերուն վրայ :

Կապկպուածը, կշիռէ զուրկ մակերեսայինը, ռամիկ բազմութիւններու հոգիին խօսող ցանկալին է, մինչ իրական արժէքաւորը եւ լուրջը, պատրաստուած անձերէ փնտռածը :

Երեւոյթը կը մնայ սովորական, օրուան բոլոր ժամերուն եւ աշխարհի գրեթէ ամէն կողմի համար :

Դարձուցէք կոճակը ձեր ձայնասփիւռին ու տասնի վրայ ինը կայանէ ձեր լսածը թանկօ կամ Ֆոլքլոր անունին ներքեւ միջակ երաժշտութիւն մը պիտի ըլլայ :

Եւ եթէ հնարաւորութիւն ըլլար ստուգում մը կատարել, պիտի տեսնուէր թէ տասնի վրայ ինը կայաններու ունկնդիրները կը մնան բազմութիւններու ինը տասներորդը դարձեալ :

Անպատասխանատու եւ անկշիռ կարծիքներու համակիրներ այսօր աւելի շատ են, քան հեղինակաւոր դէմքերու տեսակէտներուն անսացողները :

Տակաւին քսան տարի առաջ, իր խօսքով ծանր կշռող մամուլը շատ տեղեր կը զգուշանար իր առաջին էջերուն վրայ տալ անունները Ֆութպոլի մրցումի մը մէջ առաջնութիւնը շահող մրցակիցներու, այսօր նոյն լուրեր ոչ միայն պատուոյ տեղը կը գրաւեն այդ թերթերուն, այլ կովերու եւ շուներու պատկերներն անգամ դարձած են առարկայ հետաքրքրութեան :

« Գործի » մարդոց, համար ասիկա ժամանակի ոգիին հետ քալել կը նշանակէ, ընկերային բարքերը ուսումնասիրողներու համար, անկում՝ ճաշակի եւ բարքերու :

Էր երբեմն, որ հեղինակաւոր դէմք մը նոյնքան հեղինակաւոր ուրիշի մը կողմէ կը ներկայացուէր հանրութեան, ներկայիս, անփորձ աղջիկներու եւ տղոց յանձնուած են նման դերեր :

Մտէք քաղաքական, գրական, կրթական ե այլ մարզերէ ներս, ու պիտի հաստատէք նոյն երեւոյթը :

Պատասխանատու եւ մասնագիտական հարցերու մասին խօսելու կը հրաւիրուին նիւթին հետ կապ չունեցող անձեր, ու ձեզի կը տրուի լսել այս առթիւ ձրի գովեստը նոյնքան անպատասխանատու ուրիշներու, հիւսուած այս անգամ հասցէին բարբառող միջակութեանց :

Ճաշակներու խաթարումը տեղի կ'ունենայ թաւալգլոր :

Շարժապատկերի, ձայնասփիւռի, հեռատեսիլի, թատրոններու տնօրէններ նիւթական հաշիւներով մեծաշռինդ ռէքլամներ կը կատարեն, իրր տաղանդաւոր, իրենց բեմերէն ներկայացնելով «արժէքներ», որոնց լուսանկարը, կենսագրականը եւ այլ տեսակի ելոյթները կը տրուին հանրութեան, ապահովելու համար մեծամեծ շահեր :

Բարքերու անկումը այսպէս կը շարունակուի եւ կ'ազդէ իր հերթին ժողովուրդին եւ կենցաղին վրայ եկուոր տարրերու, որոնց համար նորութիւն եւ սրտնեղիչ երեւոյթ կը մնան այս բոլորը :

Լրջութեան պակաս ցոյց տուող երեւոյթը, վարակիչ դառնալ սկսած է ալ ու վնասակար : Եթէ շարունակուի այսպէս, պիտի գայ ժամանակ, որ արժանապատուութեան դիտակցութիւն ունեցող մարդիկ կամաց կամաց պիտի լքեն բոլոր այն ասպարէզները, որոնք ատեն մը վերապահուած կը նկատուէին մասնագիտական պատրաստութիւն ունեցող սակաւաթիւ օժտուածներու :

Համայնքի մը կեանքին մէջ նման երեւոյթներ հեռու օգտակար ըլլալէ, կը դառնան անոր տեղատուութիւնը արագացնող չարիք :

Լսա՞ծ էք արդեօք, որ մեր կարգ մը դպրոցներու մէջ ուսուցչական պաշտօններ յանձնուած են նախակրթարանի մը դասընթացքը չաւարտողներու, երբ պետական նախակրթարանի մը մէջ ուսուցչական պաշտօն ունենալու համար նախակրթութենէ ետք, առնուազն չորս կամ հինգ տարի եւս ուսուցչանոցի մը դասընթացքին հետեւիլը պայման է :

Օրինակ մը միայն յիշեցինք, դարձնելու համար հասկնալի մեր միտքը :

Մակերեսայինով խանդավառ սերունդ մը կը հասնի նաեւ մեր ետեւէն, ու չենք զարմանար, եթէ վաղը տիրապետող ըլլան անոնց ճաշակն ու նախասիրութիւնները :

Ծանծաղամիտներու դրացնութեան մօտ, բարքերու խելապտոյտ պատճառող անկումը կրնայ իրական արժէքներու պաշտամունք ունեցողները դնել եղկելի պատկերի մը առջեւ :

ԱՐՄԵՆԻԱ

ՖՐԱՆՍԱ ՉԿՐՑԱՒ ԸՆՏՐԵԼ ԻՐ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

ՏԸ ԿՈԼ ԵՒ ՄԻԹՐԱՆ ՅԱՆԿԻՆ ԳԼՈՒԽ

ՎԵՐՋԻՆ ԽՕՍՔԸ՝ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 19ԻՆ

Պատմական օր մը, Ֆրանսայի քաղաքական եւ ազգային կեանքին մէջ : Դեկտեմբեր 5ին Ֆրանսայի ժողովուրդը առաջին անգամ ըլլալով կ'ընտրէր իր Հանրապետութեան նախագահը : Նախագահ տը Կոլ իր դէմ ունէր հինգ թեկնածուներ, որոնց հասարակաց գլխաւոր դիծն էր տը Կոլի դէմ ըլլալ : Կիրակի օրուան ընտրութեանց արդիւնքը ցոյց կուտայ թէ ժողովուրդին վրայ բաւական ազդեցութիւն ըրած են ընդդիմութեան թեկնածուներուն խօսքերը եւ եթէ նոյնիսկ կասկածէ դուրս է որ տը Կոլ ընտրուի Դեկտեմբեր 19ին, պէտք չէ անտեսել նաեւ թէ համեմատականի մնալը ծանր հարուած մըն է իր ազգային եւ մանաւանդ միջազգային վարկին համար :

Երկուշաբթի առաւօտ ժամը 3·45ին Ներքին նախարարութիւնը կը հաղորդէր վերջնական հետեւեալ արդիւնքները : Այդ արդիւնքներէն կը պակսին միայն 450 հազար քուէներ, որոնք անդրծովեան հողամասերու կը վերաբերին եւ այդ պատճառաւ յապաղումով կը տրուին :

Արձանագրուած քուէարկող·— 28 միլին 402·084 :

Տրուած քուէներ·— 24·140·259 :

Ի զօրու քուէներ·— 23·891·391 :

Այբուբենական կարգով, թեկնածուներ ստացած են հետեւեալ քուէները ·—

Մարսէլ Պարպիւ·— 278·420 :

Շարլ տը Կոլ·— 10·504·007 :

Ժան Լրքանիւ·— 3·767·765 :

Փիէր Մարսիլհասի·— 414·550 :

Ֆրանսուա Միթրան·— 7·655·042 :

Թիքսիէ – Վինեանքուռ·— 1·269·095 :

Այս քուէներով, թեկնածուները ստացած են ձայներու հետեւեալ համեմատութիւնը :

Տը Կոլ՝ 43,96 առ հարիւր, Միթրան՝ 32,04, Լրքանիւէ՝ 15,78, Թիքսիէ – Վինեանքուռ՝ 5,31, Մարսիլհասի՝ 1,74 եւ Պարպիւ՝ 1,17 :

Կասթոն Փալեվսկի, որ իրր նախագահը Սահմանադրական Խորհուրդին տուած է այս արդիւնքները ճշդած է սակայն թէ անոնք առժամեայ բնոյթ ունին եւ թէ խորհուրդը բուն թիւերը կը հրատարակէ Երեքշաբթի ժամը 20էն առաջ, նկատի առնելէ ետք հաւանական առարկութիւններն ու ճշդումները : Ձեռնպահներու համեմատութիւնը եղած է շատ փոքր 15·01 առ հարիւր : Քուէարկութեան մասնակցած են ընտրողական մարմնի 84,94 առ հարիւրը :

72 նահանգներու մէջ, տը Կոլ ստացած է առաւելագոյն ձայները, քսան նահանգներու մէջ, Ֆ. Միթրանն է որ ցանկին գլուխը կը գտնուի : Տը Կոլ առաւելագոյն համեմատութիւնը ստացած է Ստորին – Հռենոսի մէջ եւ նուազագոյնը՝ Ժերի մէջ :

Իրաց այս կացութեան մէջ, տը Կոլի կողմնակիցները վստահ կը մնան որ տը Կոլ պիտի մնայ երկրորդ շրջանի քուէարկութեան համար, հակառակ այն վարկածին ըստ որուն կրնար քաշուիլ տրուած ըլլալով որ կ'ուզէր ընտրուիլ առաջին անգամէն : Կը մնայ դիտնալ թէ ի՞նչ դիրք պիտի բռնեն ընդդիմութեան թեկնածուները : Առաջին շրջանին համայնավարները քուէարկած են Միթրանի համար, որ իր եօթը միլիոնէ աւելի ձայներու 4ուկէս միլիոնը համայնավարներուն կը պարտի : Անհաւանական չէ որ երկրորդ շրջանին համայնավարները քուէարկեն տը Կոլի համար որու արտաքին քաղաքականութենէն գոհ է Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը : Տը Կոլ կրնայ օգտուիլ նաեւ Ժան Լրքանիւէի երեք միլիոն ձայներէն թէեւ կեդրոնի թեկնածուն ընտրութենէն առաջ յայտարարած էր թէ չի քաշուիր ի նպաստ տը Կոլի : Ժան – Լուի Թիքսիէ Վինեանքուռ յայտարարեց Երկուշաբթի առաւօտ թէ իրեն քուէ տուողներուն կը հրահանգէ քուէարկել Միթրանի համար :

Երկուշաբթի առաւօտ տեղական մամուլը չունենալով վերջնական արդիւնքները չէր կրցած արտայայտուիլ վերջնական ձեւով, բայց կէս դիշերին արդէն պարզ էր որ տը Կոլ համեմատականի կը մնայ : Իտես այս կացութեան «Ֆիկառոյի» մէջ Լուի Կապրիէլ – Ռոպինէ կը խորհի թէ տը Կոլ դաս մը պէտք է քաղէ այս երեւոյթէն եւ չանտեսէ այն լուրջ ազդարարութիւնը որ տրուեցաւ իրեն : «Օռոռ» կը գտնէ որ Լրքանիէի բստացած ձայները կը փաստեն որ անհրաժեշտ ու կարելի է դեմոկրատմեծ կուսակցութիւն մը ստեղծել Ֆրանսայի մէջ : « Քոմպա»յի համար, Դեկտեմբեր 5ը ցոյց կուտայ որ Ֆրանսա քաղաքական դետնի վրայ արթնցաւ եւ կոլիզմի նկատմամբ անվստահութիւն ունի : «Իւմանիթէ» շատ խիստ հարուած մը կը նկատէ ինչ որ պատահեցաւ Կիրակի :

Արտասահմանի մէջ, անակնկալ եւ որոշ չափով ալ գոհունակութիւն : Ամերիկացիք անշուշտ դժգոհ չեն որ տը Կոլ համեմատականի մնացած ըլլայ : «Նիւ Եորք Թայմզ» «Ահաւոր Պարտութիւն» խորագրին տակ կը գրէ թէ ընտրութեանց արդիւնքը ցոյց տուաւ թէ տը Կոլ ոչ կարծածին չափ անպարտելի է ոչ ալ անհրաժեշտ :

Լոնտոնի «Թելեկրաֆ»ին համար բարոյական մեծ պարտութիւն մըն է զոր կը կրէ տը Կոլ : Պելժիոյ մէջ, կ'ըսուի թէ եւրոպական հարցերու նկատմամբ բռնած դիրքն է որ պարտութեան մատնեց նախագահ տը Կոլ : Նոյն կարծիքն ունին Գերմանացիք : Մոսկուա զարմացած է եղածէն :

Ֆրանսայի մէջ, կարգ մը անձնաւորութիւններ յայտնած են իրենց կարծիքը, մասնակի արդիւնքին ատեն իսկ : Այսպէս Կի Մոլէ կ'ըսէ թէ արդիւնքները հաճոյք պատճառած են, կը փաստեն թէ, ինչպէս նախատեսած էր, տը Կոլի համեմատականի մնալը կարելի էր : Ցստակ է, ամէն պարագայի մէջ, թէ եօթը տարուան քաղաքականութիւնը շատ խիստ կերպով դատապարտուեցաւ :

Ֆ. Միթրան յայտնած է թէ ամէն բան պիտի ընէ որպէսզի տը Կոլ պարտուի երկրորդ շրջանին : Թիքսիէի համար, այս քուէարկութիւնը մեծ դաս մըն է : Նոյնիսկ եթէ տը Կոլ ներկայանայ երկրորդ շրջանին, իր վարկը վերջնականապէս խնդրոյ առարկայ եղած է :

Ֆլիմլէնի համար պարզ է որ Ֆրանսացիք կ'ուզեն փրկել Եւրոպան եւ Ատլանտեան Ուխտը :

Պայքարը կը մնայ այլեւս տը Կոլի եւ Միթրանի միջեւ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՏԷՆԻ մէջ մահափորձ մը կատարուած է բրիտանացի դրամատան տիրոջ մը դէմ :

ՔՈՒԷՅԹԻ նոր կառավարութիւնը կազմուած է : Նախկին բոլոր անդամները մաս կը կազմեն նոր դահլիճին :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ 63 քուէարկութենէ ետք միայն կարելի եղած է ընտրել Ծերակոյտի նախագահը : Ի վերջոյ ընտրուած է Ատալէթի անդամ՝ Իպրահիմ Աթասակուն 62ի դէմ 93 ձայնով : Քուէարկութիւնը կը տեւէր ամիս մըն է : Նոր նախագահը 66 տարեկան է եւ հանգստեան կոչուած ընդհանուր բժիշկ : Ներկայիս երկրին երկրորդ անձնաւորութիւնը կը դառնայ Կիւրսէլէն յետոյ :

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը ցարդ չէ լուծած իր դժուարութիւնները Ռոտեզիոյ ինքնագլուխ իշխանութեան հետ : Խաղաղութեան նոր կոչեր ըրած է Իան Սմիթի : Սոլզպրիի մէջ ալ մտահոգութիւն կը տիրէ, տնտեսական կաղութիւնը օրէ վատթարանալուն պատճառաւ :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻՔ նոր արբանեակ մը արձակեցին երկուորեակ է (Ճեմինի՝ 7), երկու տիեզերագնացներով : Ռուսերն ալ Լունա Ը. արբանեակը արձակած են որ յաջողութեամբ կը շարունակէ իր թռիչքը դէպի լուսին :

ՍՊԱՆԻԱ «Կարմիր դիրք» մը հրատարակեց Ճիպրալթարի վրայ : Անդամ մը եւս կը հաստատէ սպանական դերիշխանութիւնը Ճիպրալթարի վրայ եւ բանակցութեան կը հրաւիրէ Անգլիան :

ԻՍՐԱՅԷԼ շատ մտահոգ է արաբական երկիրներու ծախուած զէնքերու քանակութենէն : Էշքոլ յոյս յայտնած է թէ արեւմտեան Գերմանիա պիտի յարգէ Իսրայէլի օգնելու իր բերանացի եւ գրաւոր խոստումները :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ իր ունեցած խօսակցութիւններէ ետք, Անգլիոյ արտաքին նախարարը՝ Սթիուրթ յայտարարեց թէ խորհրդային դիրքերը չեն փոխուած :

ՎԱՐՇԱՒԱ առաջին անգամ ըլլալով բացէ ի բաց կը յարձակի Չինաստանի վրայ Վիէթնամի առընչութեամբ : Թրիպունա Լուտա կը քննադատէ Փեքինի կուսակցութեան դիրքը :

ՍԱՅԿՈՆԻ մէջ ահաբեկչական նոր արարք մը գործուած է, որու հետեւանքով 11 մեռեալ եւ 170 վիրաւոր կայ :

ՊՈԼՍՈՅ Տիզերական Պատրիարքութիւնը հաղորդեց որ անաթեման պիտի վերնայ կաթողիկէ եւ օրթոտոքս եկեղեցիներու միջեւ : Հաստատուած էր 1054ին : Այս որոշումը պիտի գործնական դառնայ Դեկտ. 7ին եւ անկէ ետք Աթենակորաս պատրիարք պիտի կարենայ Հռոմ գալ նորոգելու համար Երուսաղէմի հանդիպումին եղբայրական ոգին :

ՍՈՒՏԻՑ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԻՒՆ ՉԻ ՍՏԱՑՈՒԻ

Բ.

Ս. Կարապետեանը գրում է. «Թուրքիայի առաջ շարժուելը հնարաւոր չէր առանց արեւմտեան իմպերիալիստների թողտուութեան եւ ռեալ օժանդակութեան : Աւելին, Թուրքերը, եթէ համոզուած չլինէին, որ դաշնակիցները Հայաստանին ռազմական օգնութիւն ցոյց չեն տայ, հազիւ թէ յարձակուէին Հայաստանի վրայ» (էջ 34) :

Շատ ճիշդ է : Իհարկէ, Թուրքերը չէին յարձակուի Հայաստանի վրայ, եթէ իմանային, որ Դաշնակիցները պիտի պաշտպանեն Հայաստանը : Բայց ես հարցնում եմ Կարապետեանին. եթէ Թուրքերը իմանային, որ Խորհրդային Ռուսաստանը պիտի «չթոյլատրէ» եւ պիտի « պաշտպանէ» Հայաստանը, կը յարձակուէի՞ն Հայաստանի վրայ : Այն ժամանակուայ պայմաններում բաւական չէ՞ր Խորհ. Ռուսաստանի վճռական մէկ նախազգուշացումը, որպէսզի Թուրքերը չհամարձակուէին յարձակուելու Հայաստանի վրայ :

Բայց այդպիսի նախազգուշացում չեղաւ : Եղաւ հակառակը, Խորհ. Ռուսաստանը ռազմական, դրամական, քաղաքական եւ դիւանագիտական գործօն աջակցութիւն ցոյց տուեց Թուրքերին Հայաստանի եւ Հայերի դէմ : Եւ այն ժամանակ, երբ Հայաստանը արդէն սովետական էր, Կարմիր բանակի եւ դիւանագէտների աչքերի առջեւ Թուրքերը թալանում, ջարդում եւ կոտորում էին սովետական հպատակ Հայերին : Թող Կարապետեանը ինքը վկայէ.

« ... Սկզբից եւ եթ պէտք է նշել, որ Թուրքիան սուիններով դիմաւորեց Հայաստանում խորհրդային կարգերի հաստատումը եւ բոլոր միջոցները ձեռք առաւ՝ այն շուտափոյթ տապալելու համար : Թուրքիան ամենեւին չթաղցրեց իր թշնամական վերաբերմունքը դէպի Խորհ. Հայաստանը : Նա բացարձակ կերպով յայտարարեց, որ չնայած խորհրդային կարգերի յաղթանակը Հայաստանում իրենց համար անսպասելի էր, բայց այն բոլորովին չի քանդում իր պլանները : Հայաստանի եւ Խորհրդային Ռուսաստանի կառավարութիւնները վճռականօրէն մերկացնում էին քեմալականների հակախորհրդային քաղաքականութիւնը : 1921 թուականի Յունուարի 7ի նոտայով Խորհրդային Հայաստանի կառավարութիւնը մատնանշում էր Թուրքական կառավարութեանը այն բարբարոսական քաղաքականութեան մասին, որ տարւում էր Թուրքական բանակի եւ վարչակազմի կողմից Հայաստանի օկուպացուած շրջաններում : Նոտայում, որպէս փաստ, նշւում էր 1920 թուականի Դեկտեմբերի 26ին Քաւթառլի (այժմ՝ Փանիկ) գիւղում ինը երիտասարդ կոմունիստների եւ քաղաքում ռեւկոմի տասը միլիցիոներների գնդակահարութիւնը : Ալեքսանդրապոլի ռեւկոմի 1921 թուականի Յունուարի 25ի յայտարարութեան համաձայն, Ալեքսանդրապոլից եւ գաւառից Թուրքիա էր ուղարկուած 15·000 մարդ, եւ հինգ հազար մարդ գնդակահարուել կամ անհետ կորել են : Կարս քաղաքում Թուրքերը գնդակահարել էին 12·000 մարդ : Բայց ամենասոսկալին Համամլուի շրջանում տեղի ունեցածն էր : Ըստ Խորհ. Հայաստանի կառավարական յանձնաժողովի 1921 թուականի Մայիսի 11ի արձանագրութեան, Թուրք ջարդարարները Ազբուլաղ գիւղում սպաննել էին 1186 մարդ, Ղալթախջիում՝ 2100, Ղարաբոյախում 11000 մարդ : Հողափոսերում գտնուել էր 11886 դիակ, որոնց ութսուն տոկոսը կանայք եւ երեխաներ էին :

« Նոյն ջարդերի մասին է գրում Հայաստանի ռեւկոմի նախագահի տեղակալ Ա. Մռաւեանը Ս. Օրջոնիկիձէին ուղարկած իր զեկուցագրում : Այստեղ ասուած է, որ Թուրքերը վերջնականապէս լկտիացել են, քամում են կիսաքաղց երկրի վերջին հիւթերը : Երկիրը դատապարտուած է սովամահութեան : Տեղի են ունենում սոսկալի գազանութիւններ : Պարզ է մի տենդենց. կոտորել ամբողջ ազգաբնակչութեանը :

«Խորհրդային Հայաստանի կառավարութիւնը 1921 թուականի Յունուարի 18ին թուրքական կառավարութեանն ուղղած նոտայում առանձնապէս նշում էր այն սոսկալի վիճակը, որ ստեղծել էին Թուրքերը օկուպացուած շրջանների աշխատաւորութեան համար : Այնտեղ մասնաւորապէս ասուած էր, որ օկուպացիոն իշխանութիւնները հաւաքում են 18ից մինչեւ 50 տարեկան հասակ ունեցող տղամարդկանց, խլում են նրանց հագի շորերը, հագցնում պարկեր եւ սառնամիքի պայմաններում ուղարկում աշխատանքի :

« Թուրքերի կողմից Հայաստանի օկուպացուած շրջաններում հայ ժողովրդի թալանի եւ կոտորածների մասին Վ. Ի. Լենինին ուղարկած իրենց նամակում գրում են Վլադիկաւկազից հայրենիք վերադարձող հայ գաղթականները : Այդ փաստաթղթում կարդում ենք. «Մենք՝ փախստական Հայերս խոր ուրախութեան զգացումով ողջունեցինք Խորհրդային իշխանութեան հաստատումը Հայաստանում : Մենք հաւատում էինք, որ հասել է ժամանակը, երբ իր բոլոր ներքին թշնամիներին յաղթած Ռուսաստանը իր հզօր ձեռքը կը մեկնի օգնելու բազմատանջ հայ աշխատաւոր ժողովրդին, որը ներգրաւուել է պատերազմի մէջ Քեմալի դէմ եւ ուժասպառ է լինում անհաւասար պայքարում ... : Քեմալը ուժեղ տեմպերով աւերում է Խորհրդային Հայաստանը, թալանում է աշխատաւոր գիւղացիների վերջին ունեցուածքը, վիթխարի կոնտրիբուցիաներ է դնում, ամբողջ աշխատանքի, իսկ Հայաստանի խորհրդային հիմնարկներին բոլորովին հաշուի չի առնում եւ արհամարհում է նրանց : Իրերի նման դրութիւնը այլեւս շարունակել չի կարող, քանի որ սպառնում է վերջնականապէս քայքայել եւ կործանել Խորհրդային Հայաստանը : Այժմ, ինչպէս միշտ, Հայերի բոլոր հայեացքներն ուղղուած են Ռուսաստանին ... Մեծ յոյսով նայում ենք Ռուսաստանի բանուորագիւղացիական կառավարութեանը եւ ըսպասում նրա հզօր ու վճռական քայլին, որ կարող է խելքի բերել Քեմալին եւ փրկել Խորհրդային Հայաստանը յետագայ աւերումներից » (էջ 47–49) :

Վլատիկաւկազի հայ գաղթականներն էլ ուրիշ շատերի պէս միամիտ մարդիկ էին, նրանք բոլշեւիկներից իրենց էութեանը անհարազատ բաներ էին սպասում : Ընդհակառակն, բոլշեւիկեան Ռուսաստանի էութեան հարազատ էր Թրքական էութիւնը : Նրանք 1921 թ. Մարտ 16ին Մոսկուայում քեմալական Թուրքիայի հետ կնքեցին մի դաշնագիր, որ ամբողջապէս հաստատում էր «զաւթիչ» Թուրքիայի քաղաքականութիւնը Հայաստանի վերաբերմամբ : Եւ 1921 թ. Հոկտեմբերին պարտադրեցին Խորհ. Հայաստանի վարիչներին, որ ստորագրեն Կարսի դաշնագիրը Թուրքերի հետ, որ Թուրքերին զիջում է Կարսը, Արտահանը, Սուրմալուն եւայլն : Այս մասին ի՞նչ է Ս. Կարապետեանների կարծիքը :

Վերջապէս մի հատուած եւս Ս. Կարապետեանի գրքոյկից. « Սովետական Հայաստանի եւ Սովետական Ռուսաստանի ռազմա – քաղաքական եւ տնտեսական համագործակցութեանը իրաւական–դիւանագիտական բնոյթ տալու նպատակով, 1920 թուականի Դեկտեմբերի 2ին Երեւանում համաձայնագիր է կնքւում երկու իրաւազօր կառավարութիւնների միջեւ : Պատմական այս ակտով սովետական տէրութիւնը պարտաւորւում է ամէն տեսակի օժանդակութիւն ցոյց տալ երիտասարդ Սովետական Հայաստանին : Այսուհետեւ հայ ժողովուրդը առյաւէտ իր բախտը կապում է սոցիալիստական ռուս ժողովրդի հետ, եղբայրական դաշինք կնքելով սովետական մեծ տէրութեան հետ, ստանալով իրանից բարոյական, տնտեսական, քաղաքական եւ ռազմական օգնութիւն : Նոյն օրը, 1920 թուականի Դեկտեմբերի 2ին, ազգուրաց դաշնակները, որոնց կառավարութիւնն արդէն տապալուած էր ու դուրս շպրտուած երկրից, Թուրքիայի ներկայացուցիչների հետ Ալեքսանդրապոլում, առանց սովետական Ռուսաստանի եւ Սովետական Հայաստանի ներկայացուցիչների մասնակցութեան, ստորագրում են հաշտութեան պայմանագիր, որը դաշնակների ազգակործան քաղաքականութեան եւ հայ ազգին դաւաճանելու բարձրագոյն աստիճանն էր» (էջ 42) :

Ըստ երեւոյթին, Ս. Խ. Կարապետեանը անծանօթ չէ Հայաստանի վիճակին 1920 թ. Դեկտեմբեր 2ին, բայց այն, ինչ որ նա գրում է, բացարձակ անճշդութիւն է, չասելու համար սուտ : 1920 թ. Դեկտեմբեր 2ին Հայաստանը դեռ Խորհրդային իշխանութեան ձեռքը չէր, մինչեւ Դեկտեմբեր 2ի գիշերը Հայաստանի իշխանութիւնը գտնւում էր «դաշնակների» ձեռքը : Դեկտեմբեր երկուսից սկսած մինչեւ Դեկտեմբեր 4–5ը Հայաստանի իշխանութիւնը գտնւում էր Դրոյի ձեռքը, որին «դաշնակ» կառավարութիւնը նշանակել էր, իբրեւ տիքթաթոր բոլշեւիկ Սիլինի օգնականութեամբ : Հայաստանի Յեղկոմը Ազրբէյջանից Երեւան հասաւ միայն Դեկտեմբեր 5ին :

Արդ, ուրեմն, երբ Ալեքսանդրապոլի դաշնագիրը ստորագրուեց Դեկտեմբեր 2ի գիշերը, դեռ Հայաստանում խորհրդային իշխանութիւնը գոյութիւն չունէր : Դաշնագիրը ստորագրուեց Դրոյի եւ բոլշեւիկ Սիլինի գիտութեամբ եւ ասել է նաեւ հաւանութեամբ : Իսկ թէ ինչո՞ւ խորհրդային իշխանութիւնը չէ մասնակցել Ալեքսանդրապոլի բանակցութիւններին, այդ Ս. Խ. Կարապետեանը պէտք է գիտենայ. Ռուսաստանը ուզեց մասնակցել եւ իր կողմից Մդիւանին ներկայացուցիչ ուղարկեց Ալեքսանդրապոլ, Հայաստանի կառավարութեան հաւանութեամբ, բայց Թուրքերը մերժեցին նրան ընդունել եւ խորհրդային իշխանութիւնը մարսեց իրեն հասցուած անարգանքը : Ս. Խ. Կարապետեանը ասում է, թէ Դեկտեմբերի 2ին, Երեւանում, Հայաստանի խորհ. իշխանութեան եւ Խորհ. Ռուսաստանի միջեւ կնքուել է « ռազմա – քաղաքական համաձայնութիւն» : Մեզ համար բոլորովին նորութիւն է նման համաձայնութեան գոյութիւնը : Դեկտեմբեր 2ին, ինչպէս վերը ասինք, Հայաստանը դեռ խորհրդային չէր, Երեւանում դեռ խորհրդային իշխանութիւն չկար, ուրեմն, ի՞նչպէս կարելի է խօսել խորհրդահայ եւ խորրդառուս համաձայնութիւնների մասին : Այդ համաձայնութիւնը հնարաւոր է եւ գոյութիւն ունի միայն Ս. Խ. Կարապետեանների մտքի մէջ :

Հետաքրքրական է հարցնել Ս. Խ. Կարապետեանին. եթէ «ռազմա – քաղաքական համաձայնութիւն» գոյութիւն ունէր 1920 թ. Դեկտեմբեր 2ին, ինչո՞ւ մինչեւ այժմ Խորհրդահայերի դիւանագիտական այդ նշանաւոր քայլը գաղտնի կը պահուէր :

Ս. Խ. Կարապետեանի գրքոյկում կարելի է գտնել մի կարգ ուրիշ հետաքրքրական նորութիւններ, որոնք այլապէս կարեւոր են եւ հետաքրքրական, բայց այսքանն էլ բաւական է հասկանալու համար նրա միտումները : Մենք այսքանը կարող ենք ասել, որ սուտից ճշմարտութիւն չի ստացուի :

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

23 Նոյեմբեր, 1965

ՌՈՒՍ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԳՐԱՒԷԻՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒՆ

(ԻՆՉԵ՞Ր ԿԸ ԳՐԵՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ)

Այս տեսակցութեան ընթացքին, Պէքիր Սամի Պէյ իր խօսքը միշտ ալ կը մասնաւորէր կատարելի օժանդակութեան եւ կը շեշտէր այդ օժանդակութեան ներկայացուցած կենսական կարեւորութեան մասին : Այս առիթով, ան յատկապէս կը խօսէր դէպի Թուրքիա բացուող միակ դրան՝ Նախիջեւան – Շախբաղ երկաթուղիին մասին, եւ կը գանգատէր այդ դծին Հայերու կողմէ գրաւուելուն դէմ :

«ՀԱՅԱՍՏԱՆՆ ՈՒ ՎՐԱՍՏԱՆԸ ՃԱՄԲՈՒ ՊԻՏԻ ԲԵՐԵՆՔ ... » ԿՎՍԷ ԼԵՆԻՆ

Լենին պատասխանելով Պէքիր Սամի Պէյի կ՚ըսէ, թէ «այս խնդրին մէջ անիրաւութիւն մը գործուած է եւ թէ պիտի դարմանուի այդ անիրաւութիւնը առաջին առթիւ» : Ապա, այս խոստումը կատարելէ ետք կը շարունակէ նաեւ ըսելով, թէ «խիստ կարճ միջոց մը ետք, Հայաստանն ու Վրաստանը փափաքուած ձեւին մէջ պիտի դրուին», այսինքն՝ պիտի համայնավարացուէին :

Բանակցութիւնները երբ այսպէսով կը ձգձգուին շարունակ, Պէքիր Սամի Պէյ 1920 Օգոստոս 20 թուականին տեղեկագիր մը կը յղէ Անգարայի Ազգային Մեծ Ժողովին, որ ստեղծուած կացութեան համեմատ, նոր հրահանգներ կ՚ուղարկէ Մոսկուայի Թրքական պատուիրակութեան :

Այս հրահանգին մէջ, ուր այնքան բացորոշ կերպով կը նշուէին Ռուսիոյ թաքուն նպատակները Թուրքիոյ մասին, որպէս կառավարութեան պետ՝ իսկական լուսարձակի մը պարտականութիւնը կը կատարէր իրողութիւնները լուսաւորելու տեսակէտով՝ Մուսթաֆա Քեմալի խորաթափանց եւ ամենատես միտքը :

Այս հրահանգը ստորեւ կը ներկայացընենք նոյնութեամբ, իր կարեւորութեան համար :

ԱՆԳԱՐԱՅԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԳԱՂՏՆԻ ՀՐԱՀԱՆԳԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԹՐՔԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

« Մոսկուայի մեր պատուիրակութենէն վերջին հասած 1920 Օգոստոս 29 թուակիր տեղեկագրերէն եւ ընդհանուր կացութենէն կը տեղեկանանք եւ կը նկատենք, թէ բոլշեւիկ Ռուսիան տակաւին իր սրտին մէջ կը պահէ կորսնցուցածները վերագրաւելու ցանկութիւնը, ինչպէս նաեւ Իսլամական եւ Թուրք երկիրներու վրայ իշխելու փափաքները ... :

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԿԱՊԸ ԽԶԵԼ ԻՍԼԱՄԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ՀԵՏ

« Բոլշեւիկ Ռուսիա կը խուսափի Թուրքիոյ ազատագրման օգնելէ եւ յատկապէս չի ցանկար, որ այս երկիրը աշխարհագրական եւ քաղաքական կապեր ու յարաբերութիւններ հաստատէ իսլամական երկիրներու հետ :

Երկրորդ, պատերազմական եւ դիտական գործիքներու տեսակէտով չափազանց աղքատացած է եւ չի կրնար դիմադրաւել այն բոլոր կարիքները, զոր կը ներկայացնեն իրեն աշխարհի վրայ բազմաթիւ երկիրներ, մեծ մասամբ իսլամական պետութիւններ : Եւ սակայն, ներքին կառուցուածքի տեսակէտով, ինքզինք ձեւով մըն ալ հարկադրուած կը տեսնէ իր օգնութիւնը նախընտրաբար մահմետական երկիրներու յատկացնելու : Այսուհանդերձ, կարենալ իր ուժի հաւասարակշռութիւնը պահելու համար արեւմտեան զօրաւոր պետութիւններու հետ, պարտաւոր է միւս կողմէ գրգռութիւններ յառաջ բերել մահմետական աշխարհի մէջ եւ նաեւ որոշ համաձայնութիւններու ալ յանգիլ արեւմտեաններուն հետ :

Նման այլազան պատճառներու բերումով, անոնք կ՚ուզեն այնպիսի դիրք մը որդեգրել Թուրքիոյ հանդէպ, որ թէ տըպաւորէ իսլամական աշխարհը եւ թէ յոռի դաղափարներն ու կասկածները փարատէ անոնց մտքերէն, ու մանաւանդ ցոյց տալ Անգլիոյ, որ ի վիճակի է ազդելու Թուրքիոյ ճակատագրին վրայ : Ահա այս պատճառով է միայն, որ ան կ՚ուզէ քաջալերութիւն ցոյց տալ Թուրքիոյ մղած Անկախութեան Պայքարին : Հետեւաբար, ճիշդ այս նկատումներով յանձն առած է նաեւ տալ այնպիսի զէնքեր ու զինամթերք, զորս ինքն ալ չունի, բայց այնպէս կ՚ուզէ ցոյց տալ, թէ կ՚օգնէ Թուրքիոյ իր այդ դեռ չտուած զէնքերով, անոնց յանձնումը միշտ ալ ձըգձըգելով պարզապէս, տեւականօրէն :

(15 Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՀԱՐԻՒՐՔՍԱՆԵՒՀԻՆԳ

ՄԻԼԻՈՆ ՖՐԱՆՔ

ՀԱՅ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՄԲ.— Պէյրութէն Հայ մը գնաց Ա – մերիկա: Ծրագրեց բանալ հայ երկրորդական վարժարան մը: Վերադարձաւ Պէյրութ՝ հանգանակութեան համար: Յետոյ հանգանակութիւնը շարունակեց Ամերիկայի մէջ: Ի վերջոյ վարժարանը բացուեցաւ Լոս – Անճելըսի մէկ արուարձանին մէջ: Ասիկա խթան մը եղաւ, որ Ամերիկայի Հայ Կրթ· Ընկերութիւնը իր կարգին բանայ ուրիշ վարժարան մը նոյն հսկայ բաղաքին մէկ ուրիշ թաղամասին մէջ:

Ուշ սկսան, բայց լաւ սկսան:

Ամերիկայի մէջ ծանօթ դէմք մը, Ֆէրահեան, իր ամբողջ հարստութիւնը ներփած էր երկրորդական վարժարանի մը հիմնարկութեան, ու կտակը յանձնած էր ծանօթ բարերար Արշակ Տիգրանեանի: Այս գումարը շնորհիւ բերած տոկոսին, բարձրացած էր 250·000 տոլարի (125 միլիոն ֆրանք), զոր, այլ նուիրատուու – թեանց հետ, Արշակ Տիգրանեան յանձնած է Ամերիկայի Հայուհեան Կիլիկեան թեմի առաջնորդին, մասնաւոր հանդիսութեան մը ընթացքին, ի սպաս «Սրբոց Նահատակաց Ֆէրահեան վարժարանին: Կատանք հանդէսին ներկայացուցիչը՝ վառելու համար հայ հարուստներուն մղած երեւակայութիւնը:

Սրբոց Նահատակաց եկեղեցին բակը կը տիրէ Հայերու մեծ եռուզեռ: Բոլորին դէմքէն զոհունակ ժպիտ մը կը յորդի, ազգային հպարտութիւն մը: Համանուն դպրոցին դրան վրայ, ելեկտրական լոյսերու ցնցուղումով, հայ ժողովուրդին անհատութեան դրաւական երեք տառեր՝ Ա· Բ· Գ·:

Տարի մը առաջ, երբ թեմիս առաջնորդ Հրանդ Աբգ· Ասլանեան, Հայաստանեայց Ուղղափառ Եկեղեցին ոծնայման գեստաւորումով, եկեղեցին կ'առաջնորդուէր դէպի ամերիկահայ առաջին ամենօրեայ երկրորդական վարժարանին դուռը եղերող ժապաւէնը կարելու, չատեր կը հաւաստային, թէ տարի մը ետք կրնանք ոծնակատարել Ամերիկայի միակ եւ առաջին երկրորդական վարժարանին տարեդարձը:

Այսօր հպարտ է հաւաստուր համայնքը Լոս Անճելըսի պետակից Հայութեան: Հպարտ են «Սուրբ Նահատակաց» վարժարանի ոծնորէնն ու ուսուցչական կազմը, համանուն եկեղեցին հովիւը, Հոգաբարձութիւնը, նոյնքան եւ աւելի առաջնորդական վարչութիւնը, Պէյրութի Հայուհեան թեմին եւ մեր գաղութը: Որոնք հաւատացին ու նիւթապէս զոհաբերեցին այս վարժարանին համար:

Արդար է անուանակոչումը վարժարանի պարբերաթերթին «Ցաղթանակ»:

«Սրբոց Նահատակաց» եկեղեցին ուխտավայր մըն է կարծես: Եկեղեցին իր չրջապատով մեր ուխտատեղիները կը յիշեցնէ, վանքերը, ուր կրօնական պատմութիւնը միսթիք վերութեան կ'ընկերանար աչխարհիկ խինդն ու ծիծաղը ուխտաւորներուն:

Երեկոյեան՝ կարճ պաչտամունք մը, առաջնորդ Հրանդ Սրբազանին դլխաւորութեամբ եւ վահրիճ քահանային ծխականտարումով:

Ապա՝ չքեղ հիւրասիրութիւն մը: Նը – ւէրն է ծանօթ բարերար Արշակ Տիգրանեանի:

Հիւրասիրութեան կը յաջորդէ հանդիսութիւնը: Սրահը, իր անցքերով միա – սին, լեցուն է հանդիսականներով:

Տարեդարձն է ամերիկահայ անդրանիկ հայ ամենօրեայ երկրորդական վարժարանին: Ֆերահեան ներկայ է սրահին մէջ, թէեւ ֆիղիքապէս մեռած, բայց կենդանի՝ իր յիչատակով:

Բացման խօսքը Տիկին Լամպերթօ Ալ – թունեանին է, առենապետուհի՝ Մնողական Միութեան: Բեմ կը հրաւիրուի անմոռանալի գործերդը՝ անօրէն Գաբրիէլ Ինճէճիկեան:

«Անհատներուն մի տաք արժանիքը ամենօրեայ այս վարժարանին առեղծման եւ գոյատեւման: Իմ ըրածս չատ աննչան է բաղդատմամբ այն վատահութեան, զոր ունեցան այս վարժարանին հիմնադիրները եւ քաջալերող ծնողքները: Այս բաժինը բարոյական է, իսկ նիւթական բաժնին արժանաւոր պատիւը հայ ժողովուրդին է, հոս թէ Լիբանան: 1964 Սեպտեմբեր չորսին, երբ այս վարժարանին դուռները բացինք, մեր աչակերտներուն թիւը հազիւ 12 էր: Այդ թիւը այսօր բարձրացած է արդէն 47ի, բազմազան պատկառելու հաստատ նախատեսութեամբ, եթէ կարենանք բառնալ կարգ մը թեքնիք դժուարութիւններ»:

Տնօրէն Ինճէճիկեան կը կարդայ անունները ուսուցչական կազմին, բոլորն ալ համալսարանաւարտ տիկնոջաւորներ կամ համալսարանի բարձրագոյն դասըն թացքի հետեւողներ:

Բեմ կուգան աչակերտները: Կ'երգեն Հ· Մ· Ը· Մ·ական քայլերգ մը եւ այլ ազգային երգեր: Երգչախումբը կը դեկավարէ վարժարանի երգի ուսուցչուհին, ծանօթ երգչուհի Տիկին Անդինէ Մուրատեան – Քէչիչեան:

Կ'արտասանէ Օր· Հելէն Տէր – Պօղոսեան՝ ապրումով եւ հասկացողութեամբ, Արարատի խորհուրդին նուիրուած ոտանաւոր մը: Հինգերորդ դասարանի աչակերտուհի է, հազիւ տասը տարեկան: Երկրորդ արտասանողը կ'ըլլայ Օր· Սաթենիկ Վրդանէսեան, Ը· դասարանէն, եղիչէ Զարենցի «Ես իմ անուչ Հայաստանի» գովերգը:

Դպրոցը հայկական է: Հայ լեզուին փառաբանանքն է, որ պէտք է ծորի ամէն մէկ աչակերտի բերնէն: Այս բաժին կը կատարեն վարժարանի երկսեռ ա – չակերտները, խմբովին արտասանելով Ս· Կապուտիկեանի «Ծօսք՝ իմ որդուն»ը:

Հիւրարար ներկայ է Ազգ· Կեդր· վարչութեանատենապետ Ճէյք Զատըրճեան:

«Եկած եմ իմ ու կեդրոնական վարչութեան իմ ընկերներուս դոհունակութիւնը յայտնելու Քալիֆորնիոյ ողջ Հայութեան, որ հիմը դրաւ Ամերիկայի առաջին ամէնօրեայ հայ դպրոցին, «Սրբոց Նահատակաց» վարժարանին, որուն յաջորդեց երկրորդ ամէնօրեան՝ «Մես – րոպեան» վարժարանը, հագիւ լրացած առաջին տարին նախորդին:

«Այս դեղեցիկ պատեհութիւնը կը զուդադիպի ազգանուէր այն կարդադրութեան, զոր Ֆերահեան կտակի կատարտարները եղաւ, ազգային դերազոյն իչխանութեան վատահելով մատակարարումը վատահուած դումարին, ըստ կտակի պայմաններուն:

Ինչ կը վերաբերի Ֆերահեան հարուստ դրադարանին, այդ բոլոր արժէքաւոր դիրքերը պիտի յանձնուին «Սրբոց Նահատակաց Ֆերահեան» ազգային վարժարանին, որոնք խնամքով պահուած են Տիգրանեանի կողմէ, երբ ծախուած է Ֆերահեաններուն բնակարանը:

Արշակ Տիգրանեան, իր կարդին, կ'աւելցնէ, թէ իր խնամքին եւ մատակարարութեան յանձնուած այս կտակին չահարկութեան եւ դատական ծախքերուն համար, կտակատարներու մտածին մինչեւ հիմա փաստաբաններուն աչխատատարձ վճարուած է 12 հազար տոլար միայն: Ինչ կը վերաբերի ըստ կտակի իրեն բաժին հնացած 12 հազար տոլարին, Արշակ Տիգրանեան, այդ դումարէն հրաժարելով, զայն կը փոխանցէ իր հօր անուան «Տիգրանեան ուսումնական հիմնարկութեան» խոստանալով իր կողմէ կարեւոր դումարի մը վերածել՝ կրթական նպատակներու ծառայեցնելու համար զայն:

Նախքան Առաջնորդ Սրբազանին վերջին խօսքը ըսելը, Վահրիճ Քհնյ· Շիրինեան կը ծանուցանէ ներկայութիւնը Հայաստանի համալսարանի Փրոֆ· Նիկողոս Սողոմոնեանի: Ներկաները ծափողջոյն ներով կ'ուղեն տեսնել Հայաստանի ուսուցչապետը: Երբ յարդելի հիւրը բեմ կուգայ ժպտուն բարեւ մը տալու, ներկաներուն խանդավառութիւնը անդուսպ պոռթկումի կը վերածուի: Հայրենիքն է որ կը ներկայանայ յանձին իր մտքի մչակին:

Վերջին խօսքը Սրբազանինն է:

Ցուզումէն կը թոթովէ Սրբազանին լեզուն, կը դողան ձեռքերը, երբ կը վերցնէ 250 հազար տոլարնոց չէքը ու դող – դոչուն բառերով կը թելադրէ վատահութիւն ունենալ Ազգ· Բարձր· իչխանութեան վրայ: «Այս դումարին ամէն մէկ սենթը հայերէն բառի մը պիտի վերածուի», կ'ըսէ Սրբազանը ու կ'աւելցնէ· —

«Երէկ մատհոդուած էինք եւ թերեւս թերահաւատ, թէ կրնա՞նք աչակերտ ունենալ նորաբաց մեր վարժարաններուն համար: Այսօր այդ մտահոդութիւնը փոխարած է արդէն աչակերտներու դոհացուցիչ թիւով երկրորդ տարուան սեմին դտնուող այս վարժարանին եւ նորաբաց «Մեսրոպեան» վարժարանին: Այսուհետեւ Ազգ· Իչխանութեան որոչումով եւ նորակազմ Խնամակալ Մարմնին ու «Սրբոց Նահատակաց» եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան համաձայնութեամբ, այս առաջին երկրորդական վարժարանը պիտի կոչուի «Սրբոց Նահատակաց Ֆերահեան» ազգային վարժարան:

«Ազգ· Իչխանութիւնը գնահատանքի իր խօսքը ունի «Սրբոց Նահատակաց» եկեղեցւոյ Հոգաբարձութեան, իր հովիւին՝ Վահրիճ քահանային եւ աննկուն կրթականի մչակին՝ Գաբրիէլ Ինճէճիկեանի:

«Վստահ ենք, որ նորակազմ Խնամակալ Մարմինը, ղեկավարութեամբ Արշակ Տիգրանեանի, մեր օրհնութեամբ եւ իր ճիդերով, բարձրադոյն ազգային վարժարանի մը բոլոր առաւելութիւններով պիտի օժտէ իր խնամակալութեան յանձնուած այս վարժարանը»:

Սրբազանին բարեմաղթութիւններէն ետք, ներկաները, ինքնաբուխ նուիրատուութեամբ, կը գոյացնեն մօտ երեք հազար տոլար, ի նպաստ «Սրբոց Նահատակաց Ֆերահեան» ազգային երկրորդական վարժարանին:

Ս· ՍԱՐՈՒՆԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (93)

ԴԱՆԱԿԸ ԾՕԾՐԱԿԻՆ

Ապա սկսայ փնտռել թէ որու հարկ էր դիմել տեղեկութիւններ քաղելու համար Գ· Մարթէնի զգացումներուն մասին, հանդիպ Ժանն Վիլքենսոնի, երբ պարզ նախադասութիւն մը, արտասանուած չարժանկարէն դուրս ելլող անցորդի մը կողմէ, դուրս քաչեց դիս խաւարէն:

«Ան կ'ըսէր իր ընկերոջ թէ ժապաւէնին դերակատարներէն մէկը ըսած էր, «կը բաւէր միայն որ հարցաքննէին էլ – լիսը»:

«Այս խօսքը անմիջապէս լոյս մը ժայթքեցուց մտքիս մէջ»:

Փուարօ դիտեց իր չուրջը եւ աւելցուց·

— Այո, այո, ակնոցները, հեռաձայնը դանդահարումը, կինը որ ներկայացած էր փարիզեան գոհարավաճառէն առանալու համար ոսկիէ փոքրիկ տուփը ... էլի՛ղ ... Անկասկած Ժանն Վիլքենսոնի սենեակատուհին ... Ու հետազօտութիւնը յառաջացուցի քայլ առ քայլ ... Մոմերը .... կիսալոյս ... Տիկին Վան Տիւզէն ... վերջապէս ամէն ինչ ... ամէն ինչ դիտէի:

ԳԼՈՒԽ 30

ՈՃԻՐԻՆ ՆԿԱՐԱԳՐԱԿԱՆԸ

Փուարօ երկար պահ մը դիտեց մեղ բոլորս:

—Բարեկամներս, չարունակեց ան մեղմ ձայնով մը, այժմ ձեզի պիտի յայտնեմ թէ ինչեր տեղի ունեցած են եղերական դիչերուան ընթացքին:

«Ժամը եօթին Գարլոթա Ատամս կը մեկնի իր յարկաբաժինէն եւ ինքնաչար – ժով կ'երթայ Փիքատելլի Փալաս»:

Ես չյաջողեցայ զսպել անակնկալ զար – մացումս մատնող բացականչութիւն մը:

— Այո՛, Հաստինկ, Փիքատելլի Փալաս, ուր արդէն վերապահել տուած էր սենեակ մը Տիկին Վան Տիւզէն անունով: Գարլոթա ունէր հատ ապակիներով ակնոցներ, ինչ որ, դիտէք արդէն, բոլորս ալ կ'այլափոխէ դէմքը: Սենեակը վարձած պահուն կը յայտարարէ թէ այն եր – բեկոյեան իսկ կը մեկնի դէպի Լիվըրփուլ եւ թէ իր ճամբորդութեան պայուսակ – ները առաքուած են արդէն: Ժամը ութ – եւկէսին Լէյտի Էճվար կը ներկայանայ պանդոկ եւ կը խնդրէ տեսնել Տիկին Վան Տիւզէնը, որուն սենեակը կ'առաջնորդեն դինքը: Այնտեղ, երկու կիները կը փոխանակեն իրենց հագուստները: Խարտեաչ կեղծամ մը դլխուն, մետաքսեայ ճերմակ հագուստով մը եւ նոյնպէս ճերմակ մուշտակով՝ Գարլոթա Ատամս, եւ ոչ թէ Ժանն Վիլքենսոն, կը մեկնի պանդոկէն եւ ինքնաչարժ մը կ'առաջնորդէ դինքը Շելուք: Այո, այո, ասիկա չատ կարելի է: Ես ինքս իրիկուն մը դացի Սիր Մոնթա – կիւ Գորնէրի բնակարանը: Այնտեղ ճա – չասեղանը միմիայն մոմերով լուսաւոր – ուած է, ճրագները քօղարկուած են, հը – րաւիրեալներէն ոչ ոք մօտէն կը ճանչնայ Ժանն Վիլքենսոնը: Ամէնքը կը դտնեն համբաւաւոր արուեստագիտուհիին ոսկեդէն մազերը եւ մեղեդային ձայնը: Ինչքան պարզ են այս բոլորը: Եթէ երբեք խաղը ձախողէր եւ ոեւէ մին թափանցէր դպանիքին, Գարլոթա կորուստ մը չէր ունենար:

«Լէյտի Էճվարը, սեւ կեղծամ մը դլխուն, Գարլոթայի հագուստներով եւ ակնոցներով, կը մտքէ պանդոկին հաչիւը, իր պայուսակին հետ կը մտնէ ինքնաչարժի մը մէջ եւ կ'ուղղուի Եօթեն: Այն – տեղ, մեկուսացած, կը հանէ սեւ կեղծամը եւ պայուսակը պահ կը թողու կայարանը:

ԱԿՈՓԱ ՖՐԻՍՏԻ

(Շար·)

Հ. Յ. Դ. ԴԻՒԱՆ–ԹԱՆԳԱՐԱՆ

Պէյրութէն ընկ. Գ. Պատոյեան 50 Ֆր. կը նուիրէ թանգարան այցելութեան առթիւ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Իսիի Կապ. Խաչի մասնաճիւղը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Սրապեան, Ֆէրմանճեան եւ Մանուկեան ընտանիքներուն եւ իրենց պարագաներուն ՅԱԿՈԲ ՖԷՐՄԱՆՃԵԱՆԻ մահուան առթիւ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Կապ. Խաչի Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Է. Պասմաճեանէ 50 Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի Յովհ. Թէրլէմէզեանի յուղարկաւորութեան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՏԷՍԻՆ.— Կապ. Խաչի Տէսինի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ դրամական նուէրները դպրոցին ի նպաստ : Այրի Տիկին Հ. Գասպարեան յիսուն Ֆր., Պ. Յ. Հապէշեան 30, հանգուցեալ Յարութիւն Պետրոսեանի (Տարօնցի) մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի Պ. Պ. Ղ. Պօղոսեան 100, Յ. Տէրոյեան երեսուն, Յ. Ղազարեան քսան Ֆրանք :

×

Դերասան Թրագօշ իր շնորհակալութիւնը կը յայտնէ ամէն անոնց, որոնք նամակով կամ անձամբ շնորհաւորած են զինքը, իր գրած «Ռուսան» թատերգութեան մրցանակի ու պարգեւի արժանացած ըլլալուն առթիւ :

Կը յայտնէ իր երախտագիտութիւնը նաեւ Հ. Բ. Ը. Միութեան Տիկնանց Յանձնախումբին ու քննիչ յանձնախումբին՝ Ժիւրիի պատուարժան անդամներուն, որոնք գնահատած են իր երկը ու պարգեւի արժանացուց :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 19ԻՆ

Ժամը 16ին :

ՏՕՆԱԾԱՌ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌԻ հանդէսը Դեկտեմբեր 19-ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 4ին վարժարանին մէջ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մուրատ – Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտաց Միութեան

ՊԱՐԱՀԱՆԴՍԸ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 6ԻՆ

×

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի թատերական ներկայացումը՝

ՄԱՐՏ 20ԻՆ

×

Դպրոցասէրի գեղարուեստական հանդէսը Մարտ 28ին, Կիրակի օր :

×

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի տարեկան հանդէսը, Կիրակի Մարտ 6, կէսօրէ ետք ժամը 2·30, Սալ տը լա Շիմի :

×

ՎԻԷՆ.— Մանուկներուն օրը Յունուար 9ին, Սէրքլը Կաթոլիկ սրահին մէջ :

Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի պարահանդէսը Դեկտեմբեր 18ին, Սալ տէ Ֆէթի մէջ: Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

ՄԱՐՏ 13ԻՆ

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

ԾԱԽՈՒ ԵՆ

ՏԷՍԻՆԻ մէջ, յարկաբաժիններ fo-փրոփրիէթէ էֆ 3, էֆ 4, էֆ 5: Դիմել Ս. ԱՌԱՔԷԼԵԱՆԻ ամէն օր, 12 Ռիւ տը Նանսէն: Հեռաձայն 49–50–82, ժամը 12·30էն 14 եւ 19էն 20·30:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԳԱՒԱՌԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Գաւառի մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց առկախ հաշիւները կարգադրել ուղղակի թերթին վարչութեան հետ:

«Յառաջ»ի վարչութեան հաշուապահութեան դիւրութեան համար ջնջուած են ՎԱԼԱՆՍԻ, ՎԻԷՆԻ եւ ՏԷՍԻՆԻ գործակալութիւնները: Մեր բաժանորդներէն կը խնդրենք իրենց վճարումները կատարել «Յառաջ»ի Շէք – Փոսթալի թիւին.—

15069 – 82 Փարիզ

Շնորհակալութիւն

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Դեկտ. 12, Կիրակի ժամը 21ին

DANS ST. EUSTACHE ILLUMINÉE
(12, Rue Dujour, Paris (1er)
Métro : Halles

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԱՍՊԵՏՆԵՐՈՒ ԵՂԲԱՅՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Կը ներկայացնէ (համաշխարհային առաջին ունկնդրութիւն) :

DU PROFOND DE L'ABIME
(Oratorio)

ԲՆԱԳԻՐ ԵՒ ԻՐԱԳՈՐԾՈՒՄ

ԱՐՇԱՄ ՃԻՋՄԷՃԵԱՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կը մասնակցին՝

Christiane Eda-Pierre (Soprano) de l'Opéra, Paul-Emile Deiber (récitant) sociétaire de la Comédie-Française, Raffi Ourgandjian (au grand orgue).

LES CHANTEURS
DE ST. EUSTACHE
(Président-Fondateur
R. P. Emile Martin)

ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ

ԱՐՇԱՄ ՃԻՋՄԷՃԵԱՆԻ

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— ԿՈՄԻՏԱՍ, ՀԱՅՐ ՄԱՐԹԷՆ, ՎԻՔԹՈՐԻԱ ՄՈՍԹԵՎԵՐՏԻ, ՈՒՐԿԱՆՃԵԱՆ:

Տոմսերու գին՝ 5էն 25 ֆրանք

Դիմել՝ Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցի, 15 Ռիւ Ժան Կուժօն, Սէնթ–Էօսթաշ (Հալ), Տիւրան (4, Փլաս տը լա Մատըլէն), Բալուեան գրատուն, (43 Ռիւ Ռիշէ):

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ԳՈՅԱՄԱՐՏ

ՕՐԱՑՈՅՑ 1966

Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի շրջանի :

Ապսպրանքներու համար դիմել՝

O. DJARAYAN
2, Place de la Corderie
13 MARSEILLE (7e)

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ

CONTES ET LEGENDES ARMENIENS

Ֆրանսերէնով պատրաստուած՝

Շ. Տէր – Մելքոնեանի կողմէ

Գունաւոր կողք, մաքուր տպագրութիւն, պատկերազարդ :

Գին՝ 5 ֆրանք

Առաքման ծախքերով 6·50

Ստանալու համար դիմել Հ. Սամուէլեան գրատունը, եւ կամ՝

Mme C. DER-MELKONIAN
11, Rue Gabriel Péri
CHATILLON s/BAGNEUX (Seine

C. C. P. PARIS 19668-59

Կարելի է նաեւ անձամբ դիմել Յառաջի խմբագրութեան :

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԱՍՆԱԽՈՒՄԲԸ

Կը կազմակերպէ իր տարեկան

ԲԱՐԵՆՊԱՏԱԿ ՎԱՃԱՌՔԸ

11, 12, 13 Դեկտեմբեր, Ազգային Տան մէջ

32, RUE DE TREVISE (Rez-de-chaussée)

Հոն պիտի գտնէք հատընտիր պէսպիսու թիւն մը զանազան ապրանքներու, տօնական օրերու ձեր նուէրներուն համար :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ.— «Մանուկներու Օր»ը Յունուար 16ին Ազգային Տան սրահը :

×

Մանուկներու Օրը կը տօնուի Տէսինի մէջ Յունուար 9ին Շաբաթ երեկոյեան, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

×

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը Փետրուար 27ին:

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ 23 Յունուար, Ամպասատէօրի սրահին մէջ :

ՊԱՇՏՕՆԵԱՅ Կ'ՈՒՋՈՒԻ

Աղքատախնամ ընկերակցութիւնը իր Հանգստեան Տուներուն համար կը փնտրուէ.—Ա) Տնօրէն, օժտուած վարչական կարողութիւններով եւ տեղեակ հաշուակալութեան :

Բ) Հիւանդապահուհիներ, վկայեալ Փարիզէն կամ այլուր :

Գ) Կառավար (շօֆէօր):

Թեկնածութիւնները ներկայացնել զբաւոր Աղքատախնամի գրասենեակը՝

Association Arménienne d'Aide Sociale
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Երիտասարդ օրիորդ մը կը փնտռէ մէկ կամ երկու ընկերուհիներ բաժնելու համար Պուլոնէի իր բնակարանը: Ամէն յարմարութիւն, հեռաձայն, մեթրոյին մօտ: Ամիսը՝ 225 կամ 150 Ֆրանք: Հեռաձայնել գրասենեակի ժամերուն (9էն 12 եւ 14էն 16): 553–76–59:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ընկերական ժողովը այս Չորեքշաբթի, ժամը 20·30ին Մշակոյթի Տան մէջ:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Բաֆֆի» խումբի ընկերական ժողովը այս Ուրբաթ ժամը 20ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Վալանսի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս Երկուշաբթի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Տիկին Կօշկակարեանի բնակարանը: Խիստ կարեւոր օրակարգ, կը խնդրուի ընկերուհիներէն ներկայ ըլլալ այս կարեւոր ժողովին :

ՏԷՍԻՆ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղի ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Եկեղեցւոյ վերաշինութեան եւ օծման 8րդ տարեդարձը կը տօնուի Դեկտեմբեր 19ին, Կիրակի օր :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ Է

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 1966ի օրացոյցը :

Գին 2·50 Ֆրանք, դիմել մասնաճիւղերու վարչութեանց :

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	45 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	25 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ: ՆՇԱՆՏՈՒՔ	25 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	25 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	10 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ
ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ
Սուսամ – (ՌՈՃԻԿ)
ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ
LE BOSPHORE MARQUE DÉPOSÉE
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆ. Հատը 0,30 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 8 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

MERCREDI 8 DECEMBRE 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10479 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.479

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ԻՄԱՍՏԸ

Եօթը տարուան մէջ առաջին անգամ ըլլալով, նախագահ տը Կոլ հարուած մը ստացաւ, որու տարողութիւնը հաւանաբար, ոչ ոք զգայ այնքան որքան ինք :

Այսօր նոյնիսկ իր համախոհներն ու կողմնակիցները բացի ԻՒ ԷՆ ԷՌի հաւատարիմ կուսակիցներէն, կը խորհին թէ, տը Կոլ պարտի այլեւս դաս մը քաղել եւ յետագային նկատի առնել ընդդիմութեան որոշ քննադատութիւններն ու տեսակէտները :

Եթէ ճիշդ է որ զանգուածը յաճախ առանց հարցերը խորացնելու կը հետեւի մարդու մը, մանաւանդ երբ այդ մարդը պատկառելի վարկ մը ստեղծած է դէպքերու բերմամբ, կը տեսնուի նաեւ թէ կարելի չէ միշտ յոյս դնել միայն վարկին վրայ եւ երբ այդ նոյն ժողովուրդը առիթը կ'ունենայ լսելու նաեւ ընդդիմադիրներ, յանկարծ կ'արթննայ : Ժողովուրդը ապերախտ է :

Ճիշդ է որ եօթը տարիներու ընթացքին, Ֆրանսայի ժողովուրդը առիթ չէր ունեցած լսելու ընդդիմութիւնը, այսքան յաճախ եւ այսքան բանուկ գործիքի մը միջոցաւ : Հաւանաբար ցարդ նախագահ տը Կոլ այսքան փաստացի ձեւով չէր նկատի առած հեռատեսիլին գործած աւերները, երբ ան կը տրամադրուի ուրիշներուն :

Դիւրին է անշուշտ քննադատել ընդդիմութիւնը, որ պառակտուած երեւոյթ մը ցոյց կուտայ իր բազմաթիւ թեկնածուներով, բայց եւ այնպէս կարծիքներու եւ տեսակէտներու այդ զանազանութիւնն իսկ մէկ յատկանշական գիծն է Ֆրանսական մտքին, որ ըլլալով հանդերձ Քարթեղեան, չի կրնար պարփակուիլ միայն մէկ կամ երկու գաղափարականներու մէջ :

Ցարդ տը Կոլ պաշտօնապէս չէ յայտնած թէ պիտի մասնակցի՞ երկրորդ շրջանին : Տիրող կարծիքն այն է թէ կասկած չկայ այդ մասին եւ իբրեւ համոզիչ փաստ կը յիշուի թէ Կիրակի գիշեր Զօր. տը Կոլ հեռաձայնով փոխել տուած է մէկ բառ վարչապետ Փոմփիտուի հրատարակելիք զեկոյցին մէջ : Մինչ վարչապետարանը կ'ըսէ թէ ընդդիմութեան թեկնածուները «արգելք հանդիսացան» որ երկիրը իր միութիւնը արտայայտէ նախագահ տը Կոլի շուրջ, տը Կոլ «յետաձգեցին» ըսել կուտար, այս ձեւով լռելեայն հասկցնելով թէ պիտի մասնակցի Բ. շրջանին :

Դեկտեմբեր 19ին համար, մինչ Միթրան նոր կոչերով կ'ուզէ բոլոր հանրապետականները համախմբել իր անունին շուրջ, հետաքրքրական է Լրքանիւէի բռնելիք դիրքը :

Որո՞ւ պիտի երթան Լրքանիւէի ձայնները : Ասոր անմիջական պատասխանն է .— Տը Կոլին : Արդարեւ կոլիստները սկսած են արդէն սահմանափակել ընտրութիւնը «տը Կոլի եւ Ժողովրդական Ճակատի» միջեւ : Մինչ Թիքսիէ պաշտօնական հաղորդագրութեամբ մը կը թելադրէ իրեն քուէարկողներուն, քուէարկել Միթրանի համար, Լրքանիւէ ոչ մէկ թելադրութիւն կ'ընէ, կը զբաղի գլխաւորաբար դեմոկրատ կուսակցութիւն մը ստեղծելու : Յատկանշական է նաեւ ԻՒ ԷՆ ԷՌ երեսփոխան՝ Տիւրպէի յօդուածը «Ժուրնալ տիւ Սանթրի» մէջ ուր ան չի քաշուիր գրելէ «Պէտք է մեկնիլ, պարոն նախագահ, վասնզի այլեւս ձեր երկրին քաղաքական ճշմարտութիւնը չէք : Ֆրանսացիք ալ ունին իրենց ճշմարտութիւնը, որու շատ նախանձախնդիր են : Պէտք է ապրին իրենց ճշմարտութիւնը, զոր գիտեն միշտ վճարել եւ շատ սուղ ...» : Բաւական անսպասելի ելոյթ մը, որ կարծել կուտայ նաեւ թէ ամէն ինչ պարզ ու յստակ չէ ԻՒ ԷՆ ԷՌի շարքերուն մէջ :

Իրաց այս կացութեան մէջ, Դեկտեմբեր 19ին, ժողովուրդը պիտի ըսէ վերջին խօսքը եւ ընտրէ երկու հոգիի միջեւ միայն ան որու կ'ուզէ յանձնել իր ապագան :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐԸ ԵՐԿՐԷ ԵՐԿԻՐ

Մինչ անդրծովեան հողամասերու արդիւնքները որոշ չափով կը բարձրացնէին տը Կոլի ստացած ձայներու համեմատութիւնը (վերջնականը՝ 44,61 առ հարիւր) Ֆրանսայի թէ արտասահմանի մէջ կը մեկնաբանէին ստեղծուած կացութիւնը :

Ներքին նախարար Ֆրէ նախ գոհունակութիւն կը յայտնէր թէ ընտրողական մարմնին 85 առ հարիւրը մասնակցած է ընտրութեան : Կ'ըսէր թէ ընդդիմութեան թեկնածու Միթրան չէր կրցած հաւաքել համայնավար, ընկերվարական եւ արմատական բոլոր ձայները, ձայներ որոնք շատ բաժնուած են արդէն ինչ կը վերաբերի արտաքին քաղաքականութեան, «այս նկատողութիւնը կը վերաբերի ի մասնաւորի Ժան Լրքանիւէի, որու ձայներու ամբողջութիւնը, համեմատութեամբ, նուազ է քան 1962ի երեսփոխանական ընտրութեանց, իր ներկայացուցած կուսակցութիւններու ստացած ձայները» : Իր եզրակացութեան մէջ Ներքին նախարարը կը գտնէ թէ «Զօր. տը Կոլ եւ իր մարմնաւորած գաղափարները լայնօրէն կը տիրապետեն Կիրակի օրուան քըուէարկութեան» :

Արտասահմանի մէջ, կը թուի թէ ոչ մէկը կը սպասէր այս արդիւնքին : Եւրոպական մայրաքաղաքները ընդհանուր ձեւով գոհ են եւ կը խորհին թէ ստեղծուած կացութիւնը այլեւս կը ստիպէ տը Կոլին որ նուազ անզիջող ըլլայ բանակցութիւններու մէջ :

Արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, նախկին վարչապետ Քոնրատ Ատընաուրը կը մաղթէ տը Կոլի յաղթանակը Դեկտ. 19ին, տրուած ըլլալով որ անկէ դուրս միայն Ժողովրդական Ճակատ մը կրնայ ստեղծուիլ որ վնասակար կացութիւն մը կը ստեղծէ Գերմանիոյ համար : Պերլինի դեմոկրատ քրիստոնեայ Տէռ Քուռիէռ թերթը կը գրէ թէ տը Կոլ պէտք է դուրս ելլէ իր կղզիացումէն «իր հպարտ նկարագիրը, կը գրէ թերթը, թոյլ պիտի չտայ որ մէկ օրէն միւսը փոխուի, բայց ժամանակի ընթացքին, այն ազդարարութիւնը զոր ընտրողները տուին Պետութեան ղեկավարին կրնայ լաւ արդիւնքներ տալ» :

Անգլիոյ մէջ, ազատական Կուարտիրն կը գրէ թէ տը Կոլ այլեւս Ֆրանսայի անվիճելի պետը չէ : Պէտք է ընդունի որ 75 տարեկանին, իր երկրին միակ ընդունելի ղեկավարը չէ :

Զուիցերիոյ մէջ, Ժուռնալ տը Ժընեւը կը գրէ թէ ընտրութիւնը, որ մեծ յուսախաբութիւն ստեղծած է կոլիստ շրջանակներու մէջ, ցոյց կուտայ թէ բան մը կայ փոխուած Ֆրանսայի մէջ : Ֆրանսայի ժողովուրդը չպատասխանեց Զօր. տը Կոլի կոչին :

Իտալացիք ալ զարմացած են : Աջ – ազատական Թէմփօ կը գրէ թէ Կիրակի օրուան ընտրութիւնը ցոյց տուաւ թէ Ֆրանսա իր հին սովորութիւններուն վերադարձած է, բաժնուելով գրեթէ դասական հոսանքներու միջեւ : Համայնավար Ունիթան նոր հեռանկարներ կը գտնէ Զախին համար, մինչ Միլանոյի անկախ Քոռիէռէ Տելլա Սեռան կը շեշտէ .— «Յաճախ ժողովուրդները աւելի իմաստուն են քան իրենց ղեկավարները : Եթէ, եօթը տարի առաջ, Ֆրանսացի ժողովուրդը ուզեց որ տը Կոլ վերականգնէ Հանրապետութիւնը ... Այսօր զայն կը նետէ բարոյապէս եւ քաղաքականօրէն : Ինչո՞ւ : Վասնզի վերականգնելէ ետք հանրապետութիւնը, Ալժերիոյ խաղաղութիւնը հաստատելէ ետք, տնտեսական եւ ընկերային յառաջդիմութիւնով զբաղելէ ետք, տը Կոլ իր պարտականութենէն անդին անցաւ եւ նոր – պոնափարթիզմ մը ստեղծեց մեծութեան եւ իշխանութեան հովանիին ներքեւ» :

Ամերիկացիք բաւական խիստ են, ճիշդ է որ որոշ չափով առիթ մըն է «վրէժ» լուծելու : Նիւ Եորք Թայմզ կը գրէ թէ Ֆրանսացիք նախագահ մը կ'ուզեն ոչ մենատէր մը եւ Ֆրանսա Կիրակի օր քուէարկեց աւելի երիտասարդ, աւելի ազատ, տարբեր Ֆրանսայի մը համար :

Ազդայնական Շիքակօ Թրիպիւն կը խորհի թէեւ թէ տը Կոլ Եւրոպայի ամէնէն ազդու ազդակն է համայնավարութեան դէմ : Նիւ Եորք Հերըլտ Թրիպիւն չի խորհիր թէ տը Կոլ բան մը փոխէ իր քաղաքականութեան մէջ, դժուար ընտրուելէն ետք : «Կասկածելի է, կը գրէ հանրապետական թերթը, որ տկարացած նկատէ իրեն տրուած լիազօրագիրը : Որովհետեւ տը Կոլ աւելի վստահութիւն ունի իր դատողութեան վրայ քան ժողովուրդին հաւանութեան» :

Իսրայէլի անկախ Մաարիվ թերթը կը գրէ թէ Ֆրանսացի համայնավարները անկախութեան քուէ մը տուին Մոսկուայի նկատմամբ .— «Զօր. տը Կոլի եւրոպական քաղաքականութեան թեթեւ արդիւնքները մեծ մասամբ պատասխանատու են իր համեմատական ձախողութեան : Ուրիշ պատճառ մըն ալ պէտք է փնտրուի Ֆրանսացի համայնավարներու դիրքին մէջ, որոնք տը Կոլի դէմ քուէարկեցին դիտնալով հանդերձ թէ Մոսկուայի թեկնածուն էր : Վստահ ենք որ տը Կոլ պիտի ներկայանայ երկրորդ շրջանին եւ ընտրուի» :

Մոսկուա վերապահ է, «չուզելով միջաբուխ ըլլալ ուրիշ երկրի մը ներքին գործերուն» : Բայց անակնկալը մեծ է տրուած ըլլալով որ հինէն ի վեր տը Կոլ մեծ վարկ կը վայելէ Խորհ. Միութեան մէջ :

Բովանդակ Ափրիկէն դժգոհ է եղածէն : Գահիրէի մէջ այն կարծիքը կայ որ այս քուէարկութեամբ Ֆրանսա կորսնցուց իր վարկը արաբական երկիրներուն մէջ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԵՐՄԱՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍՆԵՐԸ կ'ընդունին շարունակել քաղաքական զրոյցը լեհ կրզերին հետ, բայց շատ խոհեմ են ինչ կը վերաբերի Օտէռ – Նայս սահմանային հարցին :

ՍՈՔԱՐՆՕ սպառնական լեզու գործածեց Ժողովրդական Խորհրդակցական Ժողովին .— «Եթէ համաձայն չէք վարած քաղաքականութեանս հետ, կրնաք դիս ճամբել կամ պարզապէս ըսել ինծի եւ կը հրաժարիմ : Բայց պատրաստ եմ Աստուծոյ հաշիւ տալու» : Անդրադառնալով հակահամայնավար պայքարին, նախագահ Սոքարնօ շեշտած է .— » Պէտք չէ այրենք մեր տունը փորձելով ազատիլ առնէտներէն որոնք փորձած են անոր հիմերը կրծել » :

ՅՈՅՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ տագնապը կը շարունակուի : Պետութիւնը կէտ մը նշանակած է այս պայքարին մէջ արգիլելով նոր եպիսկոպոսներուն որ մասնակցին Խրիսթոմոս արքեպիսկոպոսի յուղարկաւորութեան : Այս առթիւ եպիսկոպոսներու բանբերը յայտարարած է «պետութիւնը, զինուած, իր ուժը գործածեց պատժելու համար եկեղեցին» :

ԱՐՇԱՄ ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

— * —

Շաբաթ օր Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին լեցուած էր ընտիր բազմութեամբ մը, որ եկած էր իր յարգանքի վերջին տուրքը տալու հայ տիպար մտաւորական՝ Արշամ Խոնդկարեանի :

Արարողութենէն ետք, Սերովբէ Արք. Մանուկեան յուզիչ բառերով վեր առաւ հանգուցեալին մտաւորական եւ ազգային արժէքը : Շեշտեց թէ ողբացեալին կորուստը աւելի մեծ է նկատի առնելով անոր ազդօգուտ եւ հանրային գործունէութիւնը :

Յիշեց թէ Արշամ Խոնդկարեան չէր կրնար աւելի լաւ միջավայրի մէջ առնել իր ուսումը քան Էջմիածնայ Գէորգեան ճեմարանի մէջ, բայց յետագային դիժբախտ պարագաներ պիտի ստիպէին իրեն որ հեռանայ հայրենիքէն : Բայց արտասահմանի մէջ ալ, Ա. Խոնդկարեան շարունակեց ծառայել հայ մշակոյթին :

Պ. Ս. Քարեան ոգեկոչեց ողբացեալին ուղիղ եւ անշահախնդիր նկարագիրը : Յիշեց թէ ի՛նչ խանդավառութեամբ վերադարձաւ հայրենիքէն, անցեալ ամառ :

Ընկեր Ժիրայր Փալամուտեան յուզումով յիշեց ողբացեալը, որ ըլլալով հանդերձ ընդդիմադիր միշտ յարգանք ու սէր պարտադրած էր բոլորին, տրուած ըլլալով իր քննադատական առողջ եւ անշահախնդիր ոգին : Ունէր տեսակէտներ, բայց կը լսէր նաեւ իրեն հետ գաղափարական տարակարծութիւններ ունեցողներուն կարծիքը ու կը յարգէր զանոնք : Յիշեց թէ ի՛նչ օդտակար եղած է երիտասարդներուն շարք մը դասախօսութիւններով եւ եզրակացուց շեշտելով այն բացը, զոր կը թողուն Խոնդկարեաններ իրենց մահով :

Արշամ Խոնդկարեանի մարմինը, ապա, ամփոփուեցաւ Պանեէօ – Փարիզիէնի հայ մտաւորականներու դամբարանը : Գնահատելի գործ մըն է, զոր տեսած է Բարեգործականը եւ մանաւանդ Պ. Պ. Վահան Էսմէրեան եւ յետագային Վահէ Ֆրէնկեան որոնք գաղափարն ունեցած են այս դամբարանին եւ որուն շնորհիւ հայ մտքի անխոնջ աշխատաւորները շիրիմ մը ունին, այսօր :

ԼԵՀ ԳՐԱԳԷՏՆԵՐՈՒ համագումարէն ետք, ձայն – պատկերասփիւռի տնօրէնը՝ Սոքորսկի կոչ մը ըրած է գրողներուն, շեշտելով «փորձեցէք որեւէ բախում չունենալ համայնավար կուսակցութեան ղեկավարութեան հետ» : Գրողներու մեծ թիւ մը գրաքննութեան բարեփոխում կը պահանջէ :

ՆԻԻ ԵՈՐՔԻ երկնքին մէջ բախում մը պատահած է երկու օդանաւներու միջեւ : Երեք մեռեալ եւ 51 վիրաւոր կայ :

ՔԱՍԹՐՕ համաձայնած է որ ուտելիքի եւ դեղորայքի փոխարէն քաղաքական բանտարկեալներ արձակէ :

ՍԷՈՒՏԱԿԱՆ Արաբիոյ Ֆայսալ թագաւորը Թեհրան հասած է վեց օրուան պաշտօնական այցելութեան համար :

ՓԵՔԻՆԻ մէջ շրջան կ'ընեն կարգ մը զրոյցներ ըստ որոնց զազտնի խօսակցութիւններ եղած են Փեքինի մէջ Հօ Շի Մինհի եւ Մաօ Ցէ Թունկի միջեւ :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ մէջ լուծուած է Տօյչը – Ռայխս – Փարթայը (ծայրայեղ աջ) : Քսան տարի է գոյութիւն ունէր եւ իր չորս հազար անդամները արձանագրուեցան Նացիոնալ Տեմոքրաթիշը կուսակցութեան :

ՄԱՐՈՔԻ կառավարութիւնը արգիլեց Ֆրանսական բոլոր թերթերու մուտքը, Պեն Պարքայի հարցին առթիւ, իբրեւ բողոք Փարիզի բռնած դիրքին :

ՆԱՀԱՊԵՏԱԿԱՆ ԸՆՏԱՆԻՔԸ

Ա.

Ցեղային բաղկացութեան հետ հայ ժողովուրդի ճակատագրին վրայ իր ազդեցութիւնն ունեցած է ընկերային կազմութիւնը, որ նահապետական է:

Պատմաբան Մորէ կը գրէ.—

«Արեւմուտքէն դէպի Արեւելք արշաւող հնդեւրոպականները ընտանեկան կազմակերպութիւն մը ունէին նահապետի մը բռնակալ իշխանութեան տակ»:

Ընտանեկան այս տիպարը պիտի տեւէ քսանեւհինդ դարեր: «Ընտանիքներ կը բաղկանան բազմաթիւ անդամներէ: Հայերուն 85 առ հարիւրը երկրագործ են եւ նահապետական ընտանիքներ կը կազմեն»: («Թուրտիւ մոնտ», 1906, էջ 484, 1907, էջ 256):

Նահապետական ընտանիքին մէջ անհատը կը կորսնցնէ իր ինքնութիւնը, կը հըպատակի բացարձակօրէն նահապետին իշխանութեան, պիտի մնայ աւատապետական իշխանութեան տակ, կամք ու միտք պիտի մնան կաշկանդուած:

«Անհատը կաշկանդուած է ոտից ցգլուխ համայնքի շահերով: Համայնքը թոյլատու չէ որ ընտանիքի անդամ մը կարողանայ զարգացնել իր տաղանդը: Զտեսնուած բան կը լինի, եթէ հայ գիւղացին ձեռնարկէ ինքնին մի գործի, դա յանդուգն քայլ է, առիթ կը դառնայ պառակտումների: Ամէն ժամանակ, ամէն մի գործում, ամէն մի քայլում հայ ընտանիքը պարտաւոր է իր մեծի, իր նախանդամի հրամանով շարժուիլ»: (Սինանեան, (Ընտանեկան Բռնապետութիւն», Անկախ Մամուլ, 1908, թիւ 7):

Նոյն պատկերը կը ներկայացնէ Խաչիկ Սամուէլեան ընդարձակ ուսումնասիրութեամբ մը նահապետական գերդաստանի մասին: («Արարատ», 1908):

Նահապետական գերդաստանի մէջ անհատը սեփականութիւն չունի, անձնաւորութիւնը կլանուած է հաւաքականութեան մէջ, կը վարժուի հաւաքական կեանքի, ընտանիքէն կը սպասէ ամէն բան, ընտանիքէն դուրս կամազուրկ արարած մըն է, որովհետեւ դաստիարակուած չէ ինքնիր վրայ յենլու, պատրաստուած չէ անկախ գործունէութեան:

Նահապետական գերդաստանը անդրանկութեան իրաւունք ունէր: Նահապետին կը յաջորդէր անդրանիկ որդին, միւսները կը մնային անժառանգ, կամ նուազագոյն բաժին մը կը ստանային կամ դուրս կը ձգուէին: Ազգագիր Լալայեան Վարանդայի մէջ կը գտնէ նահապետական գերդաստաններ, ուր կայ անդրանկութեան իրաւունք: Կրտսեր երիտասարդը կը մեկնի քաղաք, կը թողու ճահիլ կինը, ամուսինը նոր կիներ կը գտնէ, կինն ալ թակարդը կ'իյնայ»: (Վարանդա, էջեր 153, 164 – 5):

Այս հարուստ երկրին մէջ հողատէրերու թիւը քիչ էր, մեծամասնութիւնը կը մնար հողազուրկ, կը մնար աղքատ: Կը գաղթէր տունէն հեռացուածը, կը խզէր կապը գերդաստանին հետ, կը յարմարէր նոր միջավայրին, կը փոխէր կենցաղը, կը մոռնար լեզուն, եթէ ունէր թաքուն յատկութիւն՝ կը բարձրանայ: Կը մտերմանար բնիկներուն հետ, որովհետեւ վարժուած էր հաւաքական կեանքի, կը խորշէր առանձնական կեանքէն: Նպաստաւոր միջավայրի մը մէջ անհատականութիւնը կը յայտնուի, ընկերային աստիճաններէն վեր կ'ելլէ:

Իմացականապէս բարձր անհատներ, ուժեղ անհատականութեան տէր դէմքեր ժառանգական օրէնքներու համաձայն կրնան դուրս գալ գերդաստանին մէջ, անդամները չեն հանդուրժեր մէկուն առաւելութիւնը, մանաւանդ երբ նահապետին փոխանորդող անդրանիկը զուրկ է հեղինակութենէ:

Ուշիմը, ճարպիկը, անհատականութեան տէր երիտասարդը դուրս պիտի գան գերդաստանէն, պիտի դիմեն գաղթականութեան, օտար երկրի մէջ պիտի փնտռեն իրենց բախտը, երբեմն ձախողութեան պիտի մատնուին, երբեմն պիտի բարձրանան: Յաճախ պիտի ունենան հաւաքական կեանք, իրերօգնութեան մարմիններ կազմելով, հաւաքական ընտանիքէն դուրս եկան, հաւաքական կեանք կը փնտռեն, պիտի հիմնեն կորիզներ բիւզանդական կայսրութեան մէջ, յամառօրէն պիտի կառչին իրենց դաւանանքին, պիտի պայքարին յոյն համայնքներու դէմ, յոյն եւ հայ համայնքներ պիտի մնան հակամարտ: Մեծերը մեծ դիրքերու պիտի հասնին, համեստ դասակարգի պատկանողները պիտի զինուորագրուին, պիտի մասնակցին կայսրութեան ներքին պայքարներուն:

Գերդաստանին անդամները քոյրեր եւ եղբայրներ են, երիտասարդը տարբեր գերդաստանէ մը պիտի առնէ իր կենակիցը: Օտար մը կը մտնէ ընտանիքին մէջ, բամբասանքը կը սկսի, նախանձը կը կրծէ միւսներուն սիրտեր, անհամերաշխութիւնը կը խանգարէ ընտանիքին խաղաղութիւնը: Ամուսնութիւնը կը կատարուի առեւանգումով կամ գնումով: Գերդաստանները կը դառնան հակառակորդ, նոյն իսկ սերունդէ սերունդ:

Գերդաստաններն ունին հաւաքական պատասխանատուութիւն: Երբ անդամ մը տարբեր գերդաստանի մը անդամը սպաննէ, ամբողջ գերդաստանը պարտաւոր է վրէժ լուծելու ոճրագործին գերդաստանէն: Արեան վրէժը կը տեւէ սերունդէ սերունդ, գերդաստան գերդաստանի դէմ, գիւղակ գիւղակի դէմ: Դարեր ամբողջ մնացեր է նախնական սովորոյթը, առանց ընկերային հոլովոյթի, անհատական պատասխանատուութիւնը գոյութիւն չունի: Ատելութիւնը կը շարունակուի, գերդաստանները կարող չեն համերաշխութիւն հաստատելու:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀՆԵՐԸ

Գ.

ՓՕԼ ՏԷՇԱՆԷԼ, (1920 Փետր. 17.— Սեպտ. 21. — Լրագրող: Ընտրուած 65 տարեկանին: Խորհրդարանը, կապոյտ խորհրդարան ըսուած, որովհետեւ իր 360 երեսփոխաններու մեծ մասը նախկին ռազմիկներ են, երեք ամիս է ընտրուած է: Իր նախագահը (որ երբեք նախարար չէ եղած) Հանրապետութեան նախագահ կ'ընտրուի Քլէմանսոյի դէմ, որուն խիստ նկարագիրը կը վախցնէ երեսփոխանները:

Երկու սեռէ աշխատաւորներուն համար կը հաստատուի օրական ութ ժամուան աշխատանքը: Հռոմի մէջ Ժան տ'Արք կը սրբացուի: Նախարարաց Խորհուրդի նախկին նախագահ Ժօզէֆ Քայօ, իբրեւ դաւաճան երեք տարուան բանտարկութեան կը դատապարտուի: Տէշանէլ, զոհ մտային խանգարումներու, դէպի Պրիանսոն պաշտօնական ճամբորդութեան մը ընթացքին շոգեկառքէն կ'իյնայ: Պաշտօնեայ մը զայն կը ճանչնայ. «որովհետեւ մաքուր ոտքեր ունէր»: Առողջական պատճառներով կը ստիպուի հրաժարիլ:

ԱԼԵՔՍԱՆՏՐ ՄԻԼՐԱՆ, (1920 – 1924).— Փաստաբան: Տէշանէլի օրով վարչապետ էր: Ազգերու դաշնակցութիւնը իր առաջին ժողովը կը դումարէ: Յաղթական Կամարին տակ կը թաղուի անծանօթ զինուորը: Իտալիոյ մէջ, Մուսոլինի իշխանութիւնը ձեռք կը բերէ: Սակարկութիւն Ֆրանսայի տրուելիք վընասուց հատուցման, Ֆրանսա կը պահանջէ 210 միլիար մարք, Գերմանիա կ'առաջարկէ քսան միլիար: Բանակը կը գրաւէ Ռուրը: Խլրտում Գերմանիոյ մէջ: Ատոլֆ Հիթլէր Լուտէնտորֆ զօրավարին հետ կը փորձէ Միւնիխի մէջ պետական հարուած մը, բայց չի յաջողիր: Ընտրութիւններ Ֆրանսայի մէջ: Զախակողմեան Խմբակցութիւնը կը յաղթէ եւ կը ստիպէ Միլրանին որ հրաժարի:

ԿԱՍԹՈՆ ՏՈՒՄԷՐԿ, (1924 – 1931).— Ատենակալ: Ընտրուած վաթսուն տարեկանին: Նախագահ Ծերակոյտի,

Իր տեւական ժպիտը զինքը պիտի դարձնէ ժողովրդական: Բայց յուսահատական կացութիւն մը կը ներկայացնէ պետական գանձը: Փուանքարէ, վարչապետ, կը փրկէ Ֆրանքը՝ զայն արժեզրկելով: Մահ Ֆօշի եւ Քլէմանսոյի: Ֆրանսա համաձայն կ'ըլլայ որ Գերմանիա մաս կազմէ Ազգերու Դաշնակցութեան, Լոքարնոյի դաշինք: Ֆրանսական զօրքերը կը քաշուին Ռէնանիէն: Խորհ. Միութեան մէջ Լենին կը մեռնի եւ իրեն կը յաջորդէ Ժօզէֆ Սթալին: Լինտպէրկ, մինակ, օդանաւով կը կտրէ Ատլանտեանը: Շարժապատկերը կը դառնայ խօսուն: Ծնունդ գերիրապաշտութեան:

ՓՕԼ ՏՈՒՄԷՐ, (1931 – 1932).— Դասախօս: Ընտրուած 74 տարեկանին: «Մարդ իր գործարաններուն կը հրամայէ, գիտէ՞ք հրամայել ձեր գործարաններուն», այս բառերով է որ նոր նախագահը, ժրաջան մենակեաց, որուն չորս զաւակները մեռած են Ֆրանսայի համար 1914 – 18ին, իր գործակիցներուն կը բացատրէ թէ ինչու առաւօտէն մինչեւ կէս գիշեր կ'աշխատէր: Գերմանիոյ մէջ երթալով աւելի կը բարձրանայ Ատոլֆ Հիթլէրի աստղը: Սպանիոյ մէջ կը հաստատուի հանրապետութիւն: Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ Ճափոն իր իշխանութեան կ'ենթարկէ Մանչուրին: Աշխարհի մէջ ամէն կողմ կը բարձրանան կատաղութեան ալիքներ: 1932 Մայիս 6ին, գաղթական ռուս մը, Կորկուլօֆ, ատրճանակի հինգ հարուածներ կը կրակէ նախագահին վրայ, որ ծանր վիրաւոր, կը մեռնի յաջորդ օրն իսկ:

ԱԼՊԷՐ ԼԸՊՐԷՕՆ, (1932 – 1940).— Ճարտարագէտ: Ընտրուած վաթսուն տարեկանին եւ վերընտրուած 67ին: Դժուարին սկիզբ մը, Սթավիսքիի գայթակղելի խնդրին հետեւանքով: Բախումներ Քոնքորտի հրապարակին վրայ (1934 Փետրուար 6): Մարսէյլի մէջ կը սպաննուին Եուկոսլաւիոյ Աղեքսանդր թագաւորն ու նախարար Պարթու: Կազմութիւն Ժողովրդական ճակատին (1936 Ապրիլ), ամբողջ Ֆրանսայի մէջ շարունակական գործադուլներ եւ քաղաքական տագնապներ: Իտալիա կը յարձակի Հապէշիստանի վրայ: Սպանիոյ մէջ յեղափոխութիւն: Գերմանիոյ մէջ Հիթլէր, որ իշխանութիւնը ձեռք բերած է 1933ին, կը վերագրաւէ Ռէնանին (1936), կը գրաւէ Աւըստրիան (1938), Չեխոսլովաքիան (1939), եւ կը յարձակի Լեհաստանի վրայ: Պատերազմ քայքայում, զինադադար. Մարէշալ Փէթէն իշխանութեան գլուխ կուգայ (1940 Յուլիս 11): Զօրտը Կոլ Լոնտոն կը հաստատուի:

(Շար.)

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Լաւ կիները, մի՛շտ, շա՛տ աւելի լաւ են քան լաւագոյն այրերը:

ՆԱՓՈԼԷՈՆ

×

Իրական արժէքը խորունկ գետին պէս է. ո՛րքան որ խոր ըլլայ, ա՛յնքան աւելի քիչ աղմուկ կը հանէ:

ԼՈՐՏ ՀԱՔՍԼԷՅ

×

Ամօթը մոռցողը՝ ճշմարտութիւնն ալ կը մոռնայ

ՇԷՅՔՍՓԻՐ

ՌՈՒՍ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԳՐԱՒԷԻՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒՆ

(ԻՆՉԵ՞Ր ԿԸ ԳՐԵՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ)

Անոնք կը հետապնդեն նաեւ այն քաղաքականութիւնը որ կը ձգտի, Արեւմըտեան պետութիւններու հետ որոշ համաձայնութիւններ գոյացնելու գնով, որ եւ է դրական խօսք ու չօշափելի երաշխիք չտալ Թուրքիոյ, ջանալ զայն միշտ ալ պահել տկար, անկայուն ու նկուն վիճակի մը մէջ, որպէսզի ան չկարողանայ յարաբերիլ միւս իսլամական երկիրներուն հետ եւ զանոնք չառնէ իր ազդեցութեանը ներքեւ:

Ռուսիա կը մտածէ նման առաւելութիւններ ձեռք ձգել արեւմտեաններու հետ համաձայնաբար, Թուրքիան զոհելու իսկ գնով:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑՈՎ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ ԹՇՆԱՄԻ ԸՆԵԼ ԹՈՒՐՔԵՐՈՒՆ

Ռուսերը, միւս կողմէ, կը զգուշանան գրգռելէ այն յոռի տրամադրութիւնները, որոնք հիմնաւորուած են արեւմտեան քրիստոնեայ աշխարհի մէջ հայկական հարցին պատճառաւ, Թուրքիոյ եւ Թուրքերու հանդէպ:

Համայնավարութիւնը կատարուած իրողութիւն մը ներկայացնել յանկարծ Թուրքիոյ մէջ եւ հոն բոլշեւիզմին հաստատումով, երկիրը մատնել այնպիսի կացութեան մը, որ անզօր ու անկարող ըլլայ անկախաբար որեւէ ձեռնարկ կատարելու եւ անկաշկանդ քաղաքականութիւն մը հետապնդելու՝ թէ իրենց եւ թէ արեւմտեան միւս պետութեանց առջեւ:

«Ռուսերը կը մտածեն Թուրքիոյ զեկավարները հաշուեյարդարի ենթարկելով, երկրին ուժերը կապել Մոսկուայի եւ զանոնք դնել անոր տրամադրութեան ներքեւ:

Բոլշեւիկները կը մտածեն, որ եթէ Թուրքերը, Ատրպէյճանցիները եւ Հիւս. Կովկասի բնակիչները յարաբերութիւն հաստատեն իրարու հետ, միասնաբար զօրաւոր ամբողջութիւն մը կը կազմեն եւ կարեւոր ուժ մը կը ներկայացնեն թէ բոլշեւիկ Ռուսիոյ եւ թէ արեւմտեան պետութիւններուն դիմաց:

Այս կացութեան առջեւ ալ, Թուրքիա ինքզինք կը գտնէ առիթի մը ու պատեհութեան մը առջեւ, իրեն համար ամենանպաստաւոր պայմանները նկատի ունենալով, այս երկու կողմերէն մէկուն յարելու համար:

Իսկ Թուրքիոյ շահերուն մեծամասնութիւնը կը կայանայ Արեւմուտքին մօտենալուն մէջ, այսինքն՝ Եւրոպայի յարելուն, եւ Թուրքիոյ գործօն ուժերը կը գտնուին այս վերջնոյն ազդեցութեան ներքեւ:

Ահա այս ծրագիրն է, զոր մշակած են ու կը հետապնդեն բոլշեւիկները, որոնք իրենց որդեգրած այս քաղաքականութեան հիմամբ՝ իրենք զիրենք տէրն ու պաշտպանը ցոյց կուտան Թուրքիոյ, որուն համար իրականութեան մէջ ոչ մէկ զոհողութիւն կատարած են, ոչ մէկ չօշափելի օգնութիւն ըրած:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԵՒՍ ՇԱՀԱԳՈՐԾԵՑԻՆ

Եւ անոնք իրենց այս քարոզչութիւնը ամէն առթիւ ալ շահագործած են՝ Անգլիոյ հետ բանակցելու ժամանակ, զայն օգտագործելով իբրեւ տեսակ մը փոխանակելի ապրանք: Եւ, առանց իսկ տասնոց մը վճարած ըլլալու Թուրքերուն, զանոնք խաղցուցած են անվերջ եւ անժամանակ ձգձգումներով: Ատրպէյճանը գրաւած են ամենայն դիւրութեամբ եւ զայն շահագործած: Թուրքիոյ այլ մահմետական ժողովուրդներուն հետ հաղորդակցութիւնը արգիլելով հանդերձ, իրենք զիրենք ալ ուզած են ցոյց տալ գործնապէս ի վիճակի Հայկական Հարցը Հայերուն ի նպաստ կարենալ լուծելու, այդպիսով թէ Հայերու համակրանքը շահելու եւ թէ Արեւմտեան աշխարհը կարենալ տպաւորելու համար:

Այս ժամանակամիջոցին, Լեհական արշաւանքն ալ եթէ իրենց ակնկալած ձեւով վերջ գտնէ եւ կարողանան զօրաւոր հակազդեցութեամբ մը Զրանկէլեան ուժերը պարտութեան մատնելով ներքին արգելքներն ալ այսպէսով բառնալ մէջտեղէն, այն ատեն կրնան, առանց որեւէ յանձնառութեան կամ զիջումի, բանակցութեան նստիլ Արեւմտեան աշխարհին հետ եւ անկէ պահանջել ընդհանուր սակարկութիւն մը, Թուրքիոյ եւ անոր աւերակներուն ու մնացորդին վրայ սակարկելու համար:

(16 Շար.)

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 75-ԱՄԵԱԿԸ

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

—*—

Կիրակի, Նոյեմբեր 28ին, «Խրիմեան» սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան եօթանասունեւհինգամեակի տօնակատարութիւնը, ընկերահամակրական հանդէս – խնջոյքով մը, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթակոմիտէի կողմէ:

Սեղաններու շուրջ բոլորուած ներկա. ները եկած էին այս տարի եւս լսելու Դաշնակցութեան խօսքը եւ զօտեպնդուելու անոր գաղափարաբանութեամբ: Թէ հանդէսին դեղարուեստական բաժինը, թէ սեղաններու սպասարկութիւնը ըստանձնած էին շրջանի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Խանասոր» խումբին երկսեռ անդամները:

Սեղանապետ Ընկ. Շիրվանեան խօսքը տուաւ օրուան բանախօս ընկեր Ժիրայր Փալամուտեանի, որ համառօտ գիծերով ներկայացուց Դաշնակցութեան աշխատանքները երկրին մէջ մինչեւ Հայաստանի Հանրապետութեան իրականացումը, մասնաւորապէս ծանրացաւ վերջին 45 – 50 տարուան մեր պայքարին վրայ եւ դիտել տուաւ, թէ սփիւռքի եւ հայրենիքի մէջ Դաշնակցութիւնը ներկայիս կը վայելէ մեծ ժողովրդականութիւն: «Հակառակ բացմիցս կատարուած թաղմանական արարողութիւններուն, Դաշնակցութիւնը մինչեւ այսօր կը մնայ կենդանի, որովհետեւ անոր գաղափարաբանութիւնը դտած է լայն ընդունելութիւն: Այս կը փաստեն Հայաստանի մէջ տեղի ունեցած վերջին իրադարձութիւնները»:

Բանախօսը իր խօսքը եզրակացուց ըսելով, թէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կայ ու պիտի մնայ, միշտ աւելի ուժեղ, միշտ աւելի հաւատաւոր, մինչեւ որ իրականանայ իր իտէալը, որ մեր ժողովուրդին իտէալն է միեւնոյն ատեն:

Մեր երիտասարդ ընկերներէն Սերոբ Մանուկեան, իր կարգին, յիշելէ ետք Դաշնակցութեան փառահեղ անցեալը, խօսքը ուղղելով երիտասարդներուն, յայտարարեց թէ՝ «դեռ չէ լրացած մեր պայքարը, մեր երէցները մեզի փոխանցած են պայքարի նուիրական ջահը, որպէսզի շարունակենք հետապնդել մեր դատը. վստահ ենք, որ Դաշնակցական երիտասարդութիւնը պիտի շարունակէ հին սերունդին գործը՝ մինչեւ վերջնական յաղթանակ»:

Մէջ ընդ մէջ եղան երգեր, խմբերգներ, արտասանութիւններ եւ նուագ:

Ներկաները դժուարութեամբ բաժնուեցան սրահէն:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՄԱՍՏԵՂԻ ծննդեան 70ամեակին առթիւ, ամերիկահայ կարգ մը մտաւորականներ նախաձեռնարկ եղած են Ամերիկայի եւ այլ երկիրներու մէջ արժանավայել շուքով յարգանքի եւ յոբելենական հանդէսներ կազմակերպելու:

Նախաձեռնարկ մտաւորականները մօտ ատենէն պիտի ստեղծեն Կեդր. Յանձնախումբ մը:

Համաստեղ, բուն անունով Համբարձում Կէլէնեան, ծնած է Խարբերդի Փերչէնճ գիւղը 1895ին:

Առաջին Աշխարհամարտի նախօրեակին հաստատուած է Ամերիկա, ուր հետեւած է համալսարանական դասընթացքներու, միեւնոյն ատեն աշխատելով օրապահիկի համար:

Հրատարակած է եօթը հատորներ:

ՓԱՍԱՏԵՆԱՅԻ Սիթի գոլէճի նախագահ ընտրուեցաւ Տոքթ. Արմէն Սարաֆեան:

ՊՈՒԷՆՈՍ – ԱՅՐԷՍԻ մէջ սպաներէն լեզուով քերթուածներու հաւաքածոյ մը լոյս ընծայեց բանաստեղծուհի Ալիսիա Կիրակոսեան: Հատորին խորագիրն է «Օր մը եւ հինգ ձայներ»:

ՈՒԱԹԸՐԹԱՈՒՆԻ մէջ մեռաւ Բիւզանդ Զիլճեան, որ անուանի էր իբրեւ լաւագոյն ծնծղայ շինող:

ՄՈՆԹԷՎԻՏԷՈՅԻ մէջ օծումը կատարուեցաւ նորակառոյց Ներսէս Շնորհալի եկեղեցիին:

Ներկայ եղած են նաեւ պետական բարձրաստիճան պաշտօնատարներ եւ անձնաւորութիւններ:

ՀԱՅԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՊԵԼԺԻՈՅ ԹԱԳՈՒՀԻՒՆ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ

—*—

Պելժիոյ Հայերը յատուկ պատուիրակութեամբ մասնակցած են Պելժիոյ մայր թագուհիին յուղարկաւորութեան: Այս պատուիրակութիւնը բաղկացած էր Պ. Պ. Մուրտիկեանէ, Մխիթարեանէ, Արեւեանէ եւ Էմիրզեանէ, գլխաւորութեամբ Սերովբէ Արք. Մանուկեանի որ իր կողքին ունէր Տարօն վրդ.:

Յուղարկաւորութենէն առաջ, պատուիրակութիւնը խոնարհեցաւ թագուհիին դագաղին առջեւ, մինչ Սերովբէ Արք. «Հոգւոց» կ'արտասանէր:

Նոյեմբեր 20ին Սերովբէ Արք. եւ Տարօն վրդ. ներկայ եղած են ազգ. յուղարկաւորութեան: Կաթ. պատուիրակը ոչ-կաթողիկէ քրիստոնեայ եկեղեցւոյ միակ բարձրաստիճան եկեղեցականն էր որ տեղ գրաւած էր դասուն մէջ: Տեղական մամուլը արձանագրած է այս պարագան:

Պ. Պ. Մուրտիկեան եւ Մխիթարեան ներկայ եղած են նաեւ յուղարկաւորութեան Սէն – Միշէլ եկեղեցւոյ մէջ ուր մուտքը միայն հրաւէրով էր:

ԱՆՋՐՊԵՏԻՆ ՄԷՋ...

1957 Հոկտեմբեր չորսին, աշխարհ մոռցաւ իր մեծ ու փոքր խնդիրները, իր քաղաքական վէճերը եւ ականջները լարեց՝ լսելու համար պատմական «պիփ – պիփ»ը, երկրի առաջին արուեստական արբանեակին, առասպելական Սփուտնիկին, զոր արձակած էին Ռուսերը:

Անկէ ի վեր, արբանեակներու արձակումները շարունակուեցան այնպիսի թափով մը, որ հիմա, իրենց մէջ մարդ կրող արբանեակները միայն կը յուզեն ժողովուրդը: Միւսները աննշմար կ'անցնին ու կ'երթան:

×

Անշուշտ, ըսելու ձեւ մըն է ասիկա, որովհետեւ, այսօր, Երկրէն արձակուած մէկ միլիոնէ աւելի առարկաներ կը շրջին Անջրպետին մէջ...

Պաշտօնապէս, մինչեւ հիմա, դէպի Լուսին, Հրատ կամ Արուսեակ (Վենիւս) արձակուած են 897 արբանեակներ կամ հրթիռներ:

Սակայն, այնպէս կը թուի, թէ իրականութեան մէջ, արձակումներու թիւը շատ աւելի մեծ է:

Այդ արբանեակներէն ոմանք երկրի ձգողութեան սահմանէն դուրս ելած են, ինչպէս, օրինակի համար «Մարինըր»ները, այլեւս երբեք երկիր չվերադառնալու համար: Անոնք մանրանկար արուեստական մոլորակներ դարձած են ու մեր հակակշռէն կը խուսափին:

Առ այժմ, ամերիկեան եւ ռուսական այսպիսի 28 արբանեակներ կան:

Կան ուրիշներ ալ, որոնք երկրի շրջագիծին մէջ ինկած են եւ մէկ քանի տասնամեակ կամ դար պիտի դառնան երկրագունդին շուրջ:

×

Մինչեւ հիմա, երկրի շուրջ կը դառնան այսպիսի 267 արբանեակներ, որոնցմէ 264ը ռուսական եւ ամերիկեան են, մէկ հատը՝ գանատական, մէկը՝ իտալական ու մէկն ալ՝ անգլիական:

Կարգ մը ուրիշ արուեստական արբանեակներ ալ երկրային մթնոլորտ վերադարձան եւ այրեցան:

Անշուշտ, այս արուեստական գիսաւորները Անջրպետին մէջ ձգեցին իրենց հետքերը, մոխիրի ձեւով, բայց, անոնք՝ անջրպետային վայրին մէջ շրջող երկրային առարկաներու կարգին չեն գտնուիր:

Արուեստական շատ մը արբանեակներ փճացան, որովհետեւ, իրենց ուղղութենէն շեղեցան: Անոնց կտորուանքները դեռ կը դառնան Անջրպետին մէջ: Նմանապէս կը դառնան երրորդ յարկերը հրթիռներուն, որոնցմով արձակուեցան բոլոր արբանեակները:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՍՈՒՐԻԱՀԱՅ հայրենադարձներու երրորդ կարաւանը Նոյեմբեր 22ին հասաւ Պաթում: Կը բաղկանար 403 ներգաղթողներէ:

×

ԵՐԵՒԱՆԻ մէջ ներկայացուեցաւ Արթիւր Միլլըրի «Սալեմի վհուկները» թատերախաղը, որ գրուած է 1952ին:

×

ԳԱՌՆԻԻ մէջ կատարուած պեղումներու ժամանակ գտնուեցան չինական եւ իրանական յախճասալերու կտորներ, արաբական, սելճուկեան, բիւզանդական, վրացական դրամներ, որոնք ցոյց կուտան այդ երկիրներուն հետ հին Հայաստանի ունեցած մշակութային եւ առեւտրական կապերը:

×

Վերջապէս, եթէ հաշուենք 1959ին եւ 1962ին տեղի ունեցած ամերիկեան փորձերը, որոնցմով արձակուեցան տասը հազար գնդիկներ եւ ութ հարիւր հազար պղինձէ ասեղներ, կրնանք ըսել՝ թէ այսօր, Անջրպետին մէջ կը շրջին մէկ միլիոն երկրային առարկաներ, որոնց ծանրութիւնը մէկ կրամէն մինչեւ մէկ քանի թոնի միջեւ կը տարուբերի:

Ատոնցմէ շատեր ապագայ թռիչքներու արգելք պիտի ըլլային, եթէ ռատարները չկրնային ճշդել անոնց ճշգրիտ բարձրութիւնը, շրջագիծն ու դիրքը:

Այսպէս կամ այնպէս, աշխարհի բոլոր երկիրներէն բազմաթիւ ականաւոր օրէնըսգէտներ այն կարծիքէն են, թէ պէտք է Անջրպետին մէջ շրջագայութեան խնդիրը ստիպողաբար կարգարդուի բոլոր պետութեանց կողմէ ընդունելի մասնաւոր օրէնքներով:

×

Մէկ քանի տարիէն, մարդիկ պիտի ճամբորդեն Անջրպետին մէջ, ինչպէս այսօր կը շրջին ինքնաշարժի ճամբաներուն մէջ:

Անջրպետի շրջագիծը պէտք է զիրենք պաշտպանէ բախումներու վտանգէն:

Որովհետեւ, վարը, Երկրի վրայ մնացողները պէտք չէ վախ ունենան՝ թէ երկինքը կրնայ իյնալ իրենց գլխուն:

Ամէն պարագայի մէջ, Արջրպետը գրաւելու Գիտութեան առաջին մեծ քայլի ապացոյցը այն իրողութիւնն է, որ մարդ յաջողեցաւ երկնքի թումբը խորտակել եւ անոր մէջ անվախօրէն շրջիլ:

Թարգմ. ՎԷՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (94)

ԴԱՆԱԿԸ ԾՈԾՐԱԿԻՆ

: Նախ քան Բէճէնթ Գաթ երթալը, հեռաձայնով կը հաղորդակցի Շիսուիք գտնուող Լէյտի Էճվարի հետ: Այս ալ ծրագրին մաս կը կազմէ եւ եթէ ամէն ինչ լաւ կ'ընթանայ, Գարլոթա պէտք է պատասխանէ՝ «Շատ լաւ»: Աւելորդ է ըսել որ Միս Ատամս բացարձակապէս կ'անգիտանայ այս հեռաձայնին խմաստը: Լսելով միւս ծայրէն ըսուած խօսքը՝ «շատ լաւ», կը շարունակէ կատարումը իր ծրագրին: Բէճենթ Գաթ հասնելով, կը խնդրէ տեսնել Լորտ Էճվարը, կը յայտնէ իր ինքնութիւնը, կը մտնէ գրադարանէն ներս... եւ կը կատարէ իր առաջին ոճիրը: Պարզ է, որ ինք չգիտէր թէ առաջին յարկէն Միս Գարոլ կը հսկէ անցուդարձը: Իրեն համար միակ վկան արարողապետն է (որ բնաւ չէ տեսած եւ արդէն իր գլխարկը եւ միայն այս սպասարկուին խօսքն է որ կշիռքի պիտի դրուին վկայութեանը հետ տասներկու պատուաւոր անձերու, որ ներկայ են Սիր Մոնթակիւ Գորնէրի ճաշասեղանին):

«Կը հեռանայ տունէն, կը վերադառնայ Եօսթոն, խարտեաշը կը վերածուի թուխի եւ ետ կ'առնէ պայուսակը: Այժմ պէտք է որ սպասէ Գարլոթա Ատամսի Շիսուիքէն վերադարձին: Անոնք երկուքը որոշ ժամ մը նշանակած են, եւ ժամանակը անցընելու համար, Ժանն Վիլքենսոն կը մտնէ թէյարանէ մը ներս:

Ատեն ատեն ակնարկ մը կը նետէ իր ժամացոյցին եւ կը պատրաստէ իր Բ. մարդասպանութեան ծրագիրը: Կը սահեցնէ Փարիզէն ապսպրուած ոսկիէ փոքրիկ տուփը Գարլոթայի ձեռքի պայուսակին մէջ, որ իր մօտ կը գտնուի: Թերեւս այս պահուն է որ կը նշմարէ նամակը: Այս կէտը շատ կարեւոր չէ: Երբ հասցէն կը կարդայ, կը նախզգայ վտանգը: Կը բանայ պահարանը իր երկիւղը կ'արդարանայ:

«Անկասկած իր առաջին մտածումը եղած է նամակը փճացնել: Բայց շուտով աւելի ընտիր գաղափար մը կը յղանայ: Էջ մը պատռելով՝ նամակը փաստաթուղթ մը կրնայ ըլլալ ամբաստանող Բոնալտ Մարշը, որուն վրայ կրնան հրաւիրուիլ սուր կասկածներ: Եւ նոյնիսկ եթէ Բոնալտ անմեղութեան ապացոյց մը ներկայացնէ, իր հնարամտութեամբ կրնայ ամբաստանուիլ ուրիշ մէկը, քանի որ իր անունը գոյութիւն պիտի չունենայ նամակին վրայ: Այսպէս ալ կը գործէ եւ յետոյ նամակը կը դնէ պահարանին մէջ, եւ պահարանը՝ պայուսակին:

«Ժամադրութեան պահը կը հասնի: Ժան կ'ուղղուի դէպի Օթէլ Սավուա: Անմիջապէս որ կը նշմարէ իրեն նմանող աղջկան կառքին ժամանումը, կ'արագացընէ իր քայլերը, եւ պանդոկէն ներս սպրդելով, կը բարձրանայ սանդուխներէն: Իր պարզ արդուզարդը եւ սեւ ըզգեստները որևէ ուշադրութիւն չեն հրաւիրեր իր վրայ, եւ իր մուտքը կը մնայ աննշմար:

«Կը մտնէ իր սենեակէն ներս, Գարլոթա Ատամսէն անմիջապէս ետքը: Ժան Վիլքենսոն հրահանգած էր հանգստանալ, առանց իր վերադարձին սպասելու:

Ուստի երկու արուեստագիտուհիները կը մնան առանձին, կը փոխանակեն ըզգեստները եւ կ'երեւակայեմ թէ այդ պահուն Լէյտի Էճվարը առաջարկած ըլլայ բարձրացնել բաժակ մը իրենց անմեղ կատակը յաջողած ըլլալուն համար: Գարլոթայի երկարած դաւաթին մէջ, սակայն, ծածուկ կերպով դրած է արդէն մահացու թոյնէն:

«Ժան Վիլքենսոն կը շնորհաւորէ իր զոհը եւ կը խոստանայ անոր յաջորդ օր իսկ յղել խոստացած գումարը: Գարլոթա կը վերադառնայ իր բնակարանը՝ շատ յոգնած: Կը փորձէ հեռաձայնել բարեկամի մը... Պարոն Պրիան Մարթէնին եւ կամ գնդապետ Մարշին, որովհետեւ այս երկուքը կը գտնուին «Վիքթորիա» կեդրոնի գիծին վրայ: Բայց շատ յոգնած զգալով՝ կը հրաժարի հեռաձայնելէ: Վերոնալը սկսած է գործել իր ազդեցութիւնը: Խեղճ աղջիկը կը պառկի, կը քնանայ... այլեւս երբեք չարթննալու համար: Երկրորդ ոճիրը եւս յաջողած է:

«Այժմ գանք երրորդ հարցին. — Գըլարիճի մէջ տեղի ունեցող հացկերոյթի մը ընթացքին: Սըր Մոնթակիւ Գորնէր ակնարկութիւն մը կ'ընէ Լէյտի Էճվարի հետ տեսակցութեան մասին, որ տեղի ունեցած է Լորտ Էճվարի սպանութեան դիշերը: Մինչեւ այստեղ ոչինչ կայ անհասկանալի: Կնոջ համար բաւական կ'ըլլայ պատասխանել միայն քանի մը սիրալիր բառերով: Ներկաներէն մէկը կը խօսի «Փարիզի դատաստան»ին մասին եւ, կնոջ համար, միմիայն մէկ Փարիզ գոյութիւն ունի... Նորաձեւութեանց քաղաքը՝ Փարիզ:

«Իր դիմացը կը գտնուի երիտասարդ մը, որ նոյնպէս կը մասնակցէր Շիսուիքի հացկերոյթին: Երիտասարդ դերասան մը, որ նոյն երեկոյ լսած է յունական արուեստի եւ քաղաքակրթութեան մասին Լէյտի Էճվարի արտայայտութիւնները:

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍՏԻ

(Շար.)

ՆՈՒԷՐ

Պ. Տիգրան Ներկիզեան (Լիոնէն) խմբագրատուն իր այցելութեան առթիւ կը նուիրէ «Յառաջ»ի 50 Ֆր., «Հայ-Բոյժ»ի հարիւր Ֆրանք :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Այրի Տիկին Նշանուհի Աշճեան եւ զաւակները իրենց ամուսնոյն եւ հօր Երուանդ Աշճեանի մահուան Բ. տարելիցին առթիւ փոխան հոգեհանգիստի 30 Ֆր. կը նուիրեն Փարիզի եկեղեցւոյ զմբէթի նորոգութեան, հինգ Ֆր «Հայ-Բոյժ»ին, հինգ Ֆր. Մշակոյթի Տան, տասը Ֆր. Հալէպի Հայոց ծերանոցին համար :
(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

×

Պ. Ս. Պօղոսեան (Ամերիկայէն) 25 Ֆր. կը նուիրէ Կապ. Խաչին : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կապ. Խաչի Շրջ. վարչութիւնը, Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը եւ բոլոր ընկերուհիները իրենց խոր վշտակցութիւնը կը յայտնեն ընկերուհի Հ. Խոնդկարեանին իր ամուսնոյն Արշամ Խոնդկարեանի կսկծալի մահուան առիթով :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլի եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, Տէր եւ Տիկին Պետրոս Նորհատեանէ (Վիռօֆլէ) 30 Ֆրանք ցանկապատի ծախքերուն իբրեւ մասնակցութիւն՝ իրենց սիրեցեալ քրոջ Տիկին Սօղիկ Քօչեան – Նորհատեանի մահուան քառասունքին առթիւ :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս Կիրակի, ժամը 10·30ին, Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ ի ներկայութեան Սէն Լազարի Ասպետներուն :
Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ
ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերակցութիւնը, 1964ի «Աստուածատուր Հարենց» դրական պարգեւատուութեան առիթով, եւ ի պատիւ Ա. Սոփոկլեանին, այս Կիրակի ժամը 14·30էն մինչեւ 18, կազմակերպած է թէյասեղան մը, Գ. Աճէմեանի ճաշարանին մէջ, 12 Բիւ Քատէ (Փարիզ) սեղանապետութեամբ Հր. Բալուեանի :
Կը հրաւիրուին համակիրները :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մուրատ – Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտաց Միութեան
ՊԱՐԱՀԱՆԴՍԸ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 6ԻՆ

×

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի թատերական ներկայացումը՝
ՄԱՐՏ 20ԻՆ

×

Դպրոցասէրի գեղարուեստական հանդէսը Մարտ 28ին, Կիրակի օր :

×

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի տարեկան հանդէսը, Կիրակի Մարտ 6, կէսօրէ ետք ժամը 2·30, Սալ տը լա Շիմի :

×

ՎԻԷՆ.— Մանուկներուն օրը Յունուար 9ին, Սէրքլը Կաթոլիկ սրահին մէջ :
Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի պարահանդէսը Դեկտեմբեր 18ին, Սալ տէ Ֆէթի մէջ : Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

ՄԱՐՏ 13ԻՆ
ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

ԳԱՒԱՌԻ ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Գաւառի մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի իրենց առկախ հաշիւները կարգադրել ուղղակի թերթին վարչութեան հետ :
«Յառաջ»ի վարչութեան հաշուապահութեան դիւրութեան համար ջնջուած են ՎԱԼԱՆՍԻ, ՎԻԷՆԻ եւ ՏԷՍԻՆԻ գործակալութիւնները : Մեր բաժանորդներէն կը խնդրենք իրենց վճարումները կատարել «Յառաջ»ի Շէք – Փոսթալի թիւին.—
15069 – 82 Փարիզ

Շնորհակալութիւն
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Դեկտ. 12, Կիրակի ժամը 21ին
DANS ST. EUSTACHE ILLUMINÉE
(12, Rue Dujour, Paris (1er)
Métro : Halles
ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԱՍՊԵՏՆԵՐՈՒ ԵՂԲԱՅՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ
Կը ներկայացնէ (համաշխարհային առաջին ունկնդրութիւն) :
DU PROFOND DE L'ABIME
(Oratorio)
ԲՆԱԳԻՐ ԵՒ ԻՐԱԳՈՐԾՈՒՄ
ԱՐՇԱՄ ՃԻՋՄԷՃԵԱՆ
Բարձր հովանաւորութեամբ թրդտարութեան նախարար՝ ՄԱՐԷԹի ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ
Կը մասնակցին՝
Christiane Eda-Pierre (Soprano) de l'Opéra, Paul-Emile Deiber (récitant) sociétaire de la Comédie-Française, Raffi Ourgandjian (au grand orgue).
LES CHANTEURS
DE ST. EUSTACHE
(Président-Fondateur
R. P. Emile Martin)
ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ
ԱՐՇԱՄ ՃԻՋՄԷՃԵԱՆԻ
ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— ԿՈՄԻՏԱՍ, ՀԱՅՐ ՄԱՐԹԷՆ, ՎԻՔԹՈՐԻԱ ՄՈՍԹԵՎԵՐՏԻ, ՈՒՐԿԱՆՃԵԱՆ :
Տոմսերու գին՝ 5էն 25 ֆրանք
Դիմել՝ Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցի, 15 Բիւ Ժան Կուժօն, Սէնթ-Էօսթաշ (Հալ), Տիւրան (4, Փլաս տը լա Մատըլէն), Բալուեան դրատուն, (43 Բիւ Ռիշէ) :

ԿՈՉ ԲԱՐԵՊԱՇՏ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ տեղւոյս հասարակութեան թէ՝ եկեղեցւոյ տանիքին նորոգութիւնը, ելեկտրական թելերուն զետեղումն ու կանոնաւորումը, մեծ ջահերու մաքրութիւնը աւարտած ըլլալով՝ ձեռնարկած է Եկեղեցւոյ ներքին մասը ամբողջութեամբ կրածեփելու եւ իւղաներկելու գործին, որմէ յետոյ՝ պիտի զբաղի խորանին յարմարագոյն ձեւ մը տալու գործով :
Այս Սուրբ Հաստատութեան ներքին ու արտաքին յարդարանքը աւարտելու մը տահոգութեամբ՝ Ալֆորվիլի Հոգաբարձութիւնը տենդագին աշխատանքի լծուած է : Ուստի՝ վստահ ըլլալով զաղութիս առաքինութեան եւ եկեղեցւոյ հանդէպ բարի տրամադրութեան, Հոգաբարձութիւնս պիտի համարձակի դիմելու բարեպաշտ ազգայիններուն, որպէսզի բարեհաճին իրենց նուիրատուութիւններով մասնակից հանդիսանալ սկսուած այս մեծ աշխատանքին :
Եկեղեցւոյս Խնամակալ Մարմինը սիրով եւ շնորհակալութեամբ պիտի ընդունի բոլորին ալ զոհողութեան բարեհաճ փափաքը եւ պարտք կը համարի յետագային հայ հասարակութեան ցոյց տալու վերադրեալ գործողութեանց հաշուետուութիւնը իր մանրամասնութիւններով :

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ
Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 19ԻՆ
ժամը 16ին :
ՏՕՆԱԾԱՌ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌԻ հանդէսը Դեկտեմբեր 19ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 4ին վարժարանին մէջ :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՖԻԼՄԵՐՈՒ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Ազգային Միութեան, նախաձեռնութեամբ Հայ Կրթ. մարմնոյ :
Ի նպաստ «Հայկազեան» վարժարանի Կրթական գործին :
Այս Երկուշաբթի ժամը 20·30ին, Սինէ Արքի մէջ, 257 Բիւ Պուալօ (եկեղեցւոյ մօտ), Բիւ Փօլ Պէրի անկիւնը :
Պիտի ցուցադրուին
ԼԵՌՆԱՅԻՆ ԼԻՃԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ
եւ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ
Գունաւոր եւ հայախօս ժապաւէններ :

ՃԱՇ

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրացի կեդր. վարչութիւնը կը հրաւիրէ Իսիի եւ շրջանի բոլոր Հայերը անխտիր իր տասնեւհինգամեակի առթիւ կազմակերպած ճաշասեղանին :
Այս Կիրակի ժամը 5ին Իսիի Խրիմեան դպրոցի սրահին մէջ :
Նախագահութեամբ
ԲԺ. Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, արտասանութիւն, նուագ եւ շատ մը անակնկալներ, մասնաւորապէս սիրայօժար իրենց մասնակցութիւնը պիտի բերեն հայրենակիցներ, Միրիճան Շիրվանեն, Շմաւոն Պալեան, իրենց նուագով եւ երկու քոյրեր Թադէոսեան :
Ճաշագին 10 Ֆրանք անձ գլուխ :

ՊԱՇՏՕՆԵԱՅ Կ'ՈՒՋՈՒԻ

Աղքատախնամ ընկերակցութիւնը իր Հանգստեան Տուներուն համար կը փնտրէ.—Ա) Տնօրէն, օժտուած վարչական կարողութիւններով եւ տեղեակ հաշուակալութեան :
Բ) Հիւանդապահուհիներ, վկայեալ Փարիզէն կամ այլուր :
Գ) Կառավար (շօֆէօր) :
Թեկնածութիւնները ներկայացնել դրաւոր Աղքատախնամի դրասենեակը՝
Association Arménienne d'Aide Sociale
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԼԻՈՆ.— «Մանուկներու Օր»ը Յունուար 16ին Ազգային Տան սրահը :

×

Մանուկներու Օրը կը տօնուի Տէսինի մէջ Յունուար 9ին Շաբաթ երեկոյեան, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

×

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը Փետրուար 27ին :

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ 23 Յունուար, Ամպասատէօրի սրահին մէջ :

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փոթորիկ խումբի ընկերական ժողովը այս Չորեքշաբթի, ժամը 20·30ին Մշակոյթի Տան մէջ :
ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Բաֆֆի» խումբի ընկերական ժողովը այս Ուրբաթ ժամը 20ին, Մշակոյթի Տան մէջ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԷՍԻՆ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղի ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ Է

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 1966ի օրացոյցը :
Գին 2·50 Ֆրանք, դիմել մասնաճիւղերու վարչութեանց :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ԳՈՅԱՄԱՐՏ

ՕՐԱՑՈՅՑ 1966

Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի շրջանի :
Ապսպրանքներու համար դիմել՝
O. DJARAYAN
2, Place de la Corderie
13 MARSEILLE (7e)

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ ՆԱՐԴԵԱՆ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ
Թիւ 1
ԼՈՒՍԱՄԱՏԵԱՆ
(ՀԷՔԵԱԹ ԵՒ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ)
Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ապսպրանքներու համար դիմել հեղինակին ՅԱՌԱՋի խմբագրութեան հասցէով : Գինը 10 Ֆրանք, փոստով՝ 12 Ֆրանք : Գումարները զրկել միայն մանտա –քառթով :

Travaux de Peinture et de Décoration de tous Styles

ԲԱԲԳԷՆ ՊՈՏՈՍԵԱՆ
22, Rue Stendhal, PARIS (20e)
MEN. 64-88
Մաքուր աշխատանք, ընտիր ապրանքներով :
ՁՄԵՌՆԱՅԻՆ ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	45 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	25 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	25 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	25 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	10 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆ. Հատը 0,30 Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 9 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

JEUDI 9 DECEMBRE 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10480 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.480

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԻՆ ՄԸ ԵՒ ԻՐ ՎԱՍՏԱԿԸ

(ՏԻՐՈՒՀԻ ՄԻՍԱՔԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ)

Դու դեռ չես մեռել իմ հիւանդ սրտում ·
Դու դեռ ապրում ես երազի նման :
Վ. ՏԷՐԵԱՆ

Օրերն ու ժամերը, որ կ՝անցնին սոսկում պատճառող արագութեամբ, կը ջանան հեռացնել մահերը : Կը մնան սակայն բացակայութիւնները :

Սովորական խօսք մը պիտի ըլլար այլեւս կրկնել թէ արդէն տարի մը եղաւ, որ Տիրուհի Միսաքեան, երկար ամիսներու տառապանքէ մը ետք, առ յաւէտ կը բաժնուէր աշխարհէն :

Տարի մը :

Իր բացակայութիւնը սակայն սկսած էր մահէն առաջ, տարիներ առաջ՝ երբ կը կորսնցնէր լաւագոյնի եւ վատթարագոյնի իր ընկերը՝ անզուգական Շաւարշ Միսաքեանը :

Տիրուհի Միսաքեան, քայքայուած առողջութեամբ չկրցաւ հաշտուիլ այս մահուան հետ : Չփորձեց քաջ ըլլալ, ընդհակառակն կրաւորական դարձաւ այս կինը, որ իր լաւագոյն տարիները նուիրած էր հանրային կեանքի :

Խայեան վարժարանի իր աշակերտուհիներէն մինչեւ Կապոյտ Խաչի իր ընկերուհիները ծանօթ էին իր նկարագրին : Կը սիրէր ճշմարտութիւններ ըսել չունենալով երբեք «մարդու հետ դէշ մարդ չըլլալու» վատ սովորութիւնը, որ յաճախ աւերներ կը գործէ հանրային կեանքի մէջ : Այս ուղիղ նկարագիրը պատճառ էր, որ գնահատուէր շատերէ, չսիրուէր քիչերէ, բայց յարգանք պարտադրէր բոլորին :

Ճաշակելէ ետք աքսորի դառն բաժակը, բախտն ունեցած էր մտնելու « Ճակատամարտ», ուր պիտի ծանօթանար եւ յետագային ամուսնանար մեր խմբագրապետին հետ : Ապրած է միշտ անոր շուքին ներքեւ, չըլլալով երբեք մտաւորական պաշար ունեցող այն կիներէն, որ կը սիրեն իշխել : Իր կարելիութեանց սահմանին մէջ, փորձած է միայն օգտակար ըլլալ Անոր, որ աւելի քան ամուսին մը, եղած էր Տիրուհի Միսաքեանին համար ; հզօր ու պայծառ նկարագրի տէր Հայ մը, որմէ ինք ալ պիտի սորվէր օգտակար ըլլալ ցիրուցան ժողովուրդի մը : Այս օրինակով է, որ ան մտաւ, առաջին օրերէն իսկ, Կապոյտ Խաչի մէջ, ուր տասնեակ տարիներ պիտի տանէր աշխատանք մը, որ վեր է ամէն գնահատանքէ :

Մեծ է այն բաժինը զոր ունեցաւ «Մանուկներու Օրուան » եւ Կապոյտ Խաչի օգափոխութեան կայանի նախաձեռնութեան ու կազմակերպութեան մէջ : Լաւագոյն ձեւով ներկայացուցած է այն կազմակերպութիւնը, որու կը պատկանէր, միջ – միութենական կամ այլ ընկերութեանց ժողովներու մէջ : Ունենալով հանդերձ ուժեղ անհատականութիւն մը, եղած է միշտ հաւաքական աշխատանքի նուիրեալ մը :

Շաւարշ Միսաքեանի թելադրութեամբ էր նաեւ որ Բ. Աշխարհամարտէն ետք, սկսաւ Սօսի ծածկանունով ստորագրել « Օրը Օրին»ներ «Յառաջ»ի մէջ : Խմբագրապետին մահէն ետք, այս անգամ՝ Նոճի ծածկանունով, գրեց քանի մը հատ ալ, բայց տրամադրութիւն չունէր շարունակելու եւ կամովին ոչ մէկ ճիգ թափեց յաղթահարելու համար այն անհուն տխրութեան որ ծնած էր իր մէջ, Յունուարի ցուրտ առաւօտ մը :

Իր բացակայութիւնը արդէն զգալի դարձաւ, մահէն տարի մը առաջ երբ արկած մը զինքը պիտի դամէր անկողնին : Աւելի կը տառապէր երբ լրիւ գիտակցութիւնն ունէր իր վիճակին, վասնզի մեծ է տառապանքը անոր որ կը տեսնէ կեանքին հեռացումը, օրէ օր, ժամէ ժամ : Անտանելի կեանքի մը կը վերածէ մահը : Մեծ ողբերգութիւն է ապրիլ իր մահը եւ այդ ողբերգութիւնն ունեցաւ Տիրուհի Միսաքեան :

Դեկտեմբերեան ցուրտ իրիկուն մը ընտրեց վերջնապէս բացակայելու համար : Ինչպէս ապրած էր այնպէս մեռաւ, առանց աղմուկի, առանց նեղելու, համակերպած ու լուռ : Չինկաւ պատնէշին վրայ, մարեցաւ կամաց կամաց ինչպէս մոմ մը, կը սպառի, ամէն օր, ամէն ժամ : Եւ սակայն

« Դու դեռ չես մեռել ...» :

ՅԱՌԱՋ

ՏԻՐՈՒՀԻ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

(1891 ՕԳՈՍՏ · 25 – 1964 ԴԵԿՏ · 9)

Որու յիշատակին հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին :

Տիրուհի Միսաքեանի տարելիցին առթիւ, իր աղջիկը՝ 500 ֆր. կը նուիրէ Այնճարի «Յառաջ» վարժարանին, որու 25ամեակը տօնուեցաւ վերջերս : (Գումարը արդէն յանձնուած է վարժարանին :

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿ

Այնճարի (Լիբանան) Ազգ. բարձրագոյն վարժարանը, որ Յառաջ անունը կը կրէ՝ ի յիշատակ այն օժանդակութեան, զոր մեր ողբացեալ խմբագրապետը ցոյց տուաւ այս վարժարանին՝ առաջին օրէն, այս տարի կը տօնէ իր հիմնադրութեան 25ամեակը :

Այս առթիւ Յառաջ կը հաստատէ «Շաւարշ Միսաքեան Մրցանակ մը», 300 Լիբանանեան ոսկի (մօտ 480 Ֆրանք), որ ամէն տարի պիտի տրուի բարձրագոյն դասարանի այն աշակերտին, որ առաջին կը հանդիսանայ հայերէն լեզուի քննութեան մէջ :

Այս առթիւ ՅԱՌԱՋ վարժարանի տնօրէնութիւնը մեզի դրկած է նամակ մը, որմէ կը քաղենք · «Մրցանակին հաստատման տպաւորութիւնը հեղհետէ կը ծաւալի, կը տարածուի ուսուցչական կազմին, աշակերտութեան, շրջանաւարտներուն եւ ծնողքներուն մօտ : Մեծ Հայուն՝ Շ. Միսաքեանի բարոյական ուժով բարձրացուած այս մտքի տունը այժմ կանգնած է ամուր հիմերու վրայ : Շրջանաւարտ դասարանին շարադրութեան նիւթ տրուած է «Շաւարշ Միսաքեան Մրցանակին» թողած տպաւորութիւնը իրենց վրայ : Շատ խանդավառուած է իրենց դրականութեան ուսուցիչը, երիտասարդ դրագէտ Պօղոս Սնապեան : Աշակերտութիւն եւ ուսուցչութիւն թեւ առած կը թռին » :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԹՆՈԼՈՐՏԸ ԼԱՐՈՒԱԾ Է

ՄՈՍԿՈՒԱ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԾԱԽՔԵՐԸ ԿԸ ԲԱՐՁՐԱՑՆԷ

Մոսկուայէն հասած վերջին տեղեկութիւնները ցոյց կուտան թէ միջազգային մթնոլորտը լարուած է եւ պաղ պատերազմը կը սաստկանայ :

Նիւ Եորք Թայմզի թղթակցին իր տրուած տեսակցութեան մէջ, վարչապետ Կոսիգին այն տպաւորութիւնը կը թողու որ յարաբերութիւնները շատ մեղմ չեն երկու հսկաներուն միջեւ :

Յատկանշական կարգ մը յայտարարութեանց կարգին, Կոսիգին յայտարարած է.— Կարելի չէ խորհիլ թէ Միացեալ Նահանգներն ու Խորհ. Միութիւնը իրենց կամքը պարտադրեն միւս ազգերուն : Ատիկա Ֆաշիզմ կ՝ըլլայ : Եթէ երկար հեռանկարի մը առջեւ գտնուինք, կենսական տեսակէտն է մեր ուժերը համադրել ընդդիմանալու համար պատերազմին : Ներկայիս հարցը խաղաղութիւն հաստատել է : Այս միջոցին Միացեալ Նահանգները դէմ են ասոր : Եւրոպայի մէջ կը փորձեն մթնոլորտը լարել» :

Կոսիգին կը յայտնէ նաեւ թէ ցորչափ Վիէթնամի պատերազմը տիրէ, Ճոնսընի հետ հանդիպում մը կարելի չէ նկատի իսկ առնել :

Միւս կողմէ Մոսկուա 1966ի համար հարիւրին հինգ յաւելում մը կ՝ընէ իր զինուորական ծախքերուն վրայ : Ասոնք պիտի հասնին 13,4 միլիառ ռուբլիի : Այս որոշումը կը տրուի տրուած ըլլալով որ վերջին ամիսներուն «աշխարհակալ պետութիւնները աճող գործունէութիւն մը ցոյց կուտան եւ յարատեւօրէն պատերազմի նոր օճախներ կը ստեղծեն » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԻԷԹՆԱՄԻ պատերազմը օրէ օր կը սաստկանայ : Կռիւները կը մօտենան Սայկոնի :

ԱԼԺԷԻ էլ Մունահիտ թերթը կը քընդատէ երկրին մէջ օրէ օր զարգացող բարքերու վատթարացումը : Կը շեշտէ թէ արեւմուտքէն միայն խմել ու տարփային զգայնութիւն մը սորված են փոխանակ իւրացնելու միտքը եւ մեծ հեռանկարներ :

ՊԱՊԸ եւ Պոլսոյ տիեզերական պատրիարքը միացեալ յայտարարութիւն մը բրին որով վերջնապէս կը ջնջեն բանադրանքը զոր երկու եկեղեցիները հռչակած էին մէկը միւսին դէմ 1054ին : Մեծ քայլ մը կը նկատուի դէպի քրիստոնեաներու միութիւնը :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Սահմանադրական Խորհուրդին նախագահը՝ Կասթոն Փալեվսկի յայտարարեց Դեկտ. 5ի քուէարկութեան վերջնական արդիւնքները : Մարսէլ Պարպիւ ստացած է ձայներու 1,15 առ հարիւր, Շառլ տը Կոլ՝ 44,63, Ժան Լրքանիւէ՝ 15,56, Փիէր Մարսիլհասի՝ 1,71, Ֆրանսուա Միթրան 31,71 եւ Թիքսիէ Վինեանքուռ 5,19 : Տը Կոլ Զորեքշաբթի Նախարարաց Խորհուրդին կը յայտնէր թէ թեկնածու կը մնայ : Կը նախատեսուի թէ ձայներու 60 առ հարիւրը ստանայ եւ Միթրան՝ 40 առ հարիւր : ԻԻ ԷՆ ԷՌ պիտի տանի տը Կոլի ընտրապայքարը, բայց կ՝ըսուի թէ այս ուղղութեամբ, տը Կոլ կարգ մը թելադրութիւններ բրած է : Զուգեր որ Միթրանը ներկայացուի իբրեւ Ժողովրդական Ճակատի մը թեկնածուն, այդ պարագային ինք կ՝ըլլայ աջին թեկնածուն : Փոնփիտուէն սկսեալ, բոլոր նախարարները սկսած են քարոզչական հաւաքոյթներ կազմակերպել :

ՏԻՐՈՒՀԻՆ ՏԷՕՐԹ-ԵՈԼԻ ՄԷՋ

(ՄԱՀՈՒԱՆ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Տարի մը առաջ այս օրերուն, Փարիզի մէջ հողին յանձնուեցաւ Տիկին Տիրուհի Ազարեան – Միսաքեան, կեանքի եւ աշխատանքի անխոնջ գործակիցը Հայոց մեծ խմբագրապետ Շաւարշ Միսաքեանի :

Օրին գրուեցաւ այս անզուգական Հայուհիի ունեցած հանրային բեղուն գործունէութեան շուրջ Պոլսոյ թէ Ֆրանսայի մէջ, բայց ոչ ոք անդրադարձաւ անոր միամեայ ուսուցչական կեանքին, որ 1914ին ունեցաւ Կիլիկիոյ ամէնէն հայաշատ քաղաքին՝ Տէօրթ – Եոլի մէջ :

Հին ժամանակներէ ի վեր Տէօրթ Եոլցին մասնաւոր հոգածութիւն ցոյց տուած է իր դպրոցներուն հանդէպ : Շնորհիւ իր աշխարհագրական դիրքին եւ անխառն բնակչութեան (Տէօրթ Եոլ զուտ հայաբնակ քաղաք մըն էր եւ 1914ին ունէր աւելի քան քսան հազար բնակչութիւն) ունեցած է ազգային բարձրագոյն վարժարաններ եւ ստուարաթիւ ուսանողութիւն : Օսմանեան բռնապետութեան ամենադաժան օրերուն իսկ Տէօրթ Եոլի դպրոցներուն մէջ ազատօրէն դասաւանդուած է հայերէն լեզուն եւ Հայոց պատմութիւնը :

Մասնաւորաբար վերջին շրջանին, Սահմանադրութենէն ետք, բացառիկ հոգածութեան արժանացան Տէօթ Եոլի վերի եւ վարի թաղերու երկու կեդրոնական վարժարանները եւ օժտուեցան պատրաստուած տեսուչներով եւ ուսուցիչներով : Յիշատակութեան արժանի են երկու գաղափարական դաստիարակներ՝ Արմենակ Մագսուտեան եւ Խաչիկ Քարուկեան, որոնք իրենց երկարամեայ ուսուցչութեան ընթացքին պատրաստեցին գաղափարական երիտասարդութիւն մը :

1910էն վերջ, իգական սեռի դաստիարակութեան գործին ալ կարեւորութիւն տրուեցաւ : Արտասահմանէն կարող եւ նուիրուած ուսուցչուհիներ բերուեցան : Օր. Տալիթա Սաղճեանի տեսչութեան շրջանին սկսաւ վերելքը : Տէօրթ Եոլի ազգային իշխանութիւնը աղջկանց դաստիարակութիւնը աւելի արդիականացնելու մտահոգութեամբ, պաշտօն տուաւ երկու ծանօթ ազգայիններու, որպէսզի Պոլիս երթան եւ Պատրիարքարանի օժանդակութեամբ ապահովեն կարող ուսուցչուհիներ : Շնորհիւ այդ կարգադրութեան, 1914ին Տէօրթ Եոլ հասան երկու ծանօթ ուսուցչուհիներ՝ Տիրուհի Ազարեան եւ Զարուհի Փէշտիմալճեան, երկուքն ալ շրջանաւարտ Էսաեան վարժարանէն :

Արտակարգ խանդավառութիւն կար Տէօրթ Եոլի մէջ : Ծնողքներ թէ աշակերտուհիներ ցնծութեան մէջ էին : Նոր դարձակէտի մը առջեւ էր իգական սեռի դաստիարակութեան գործը : Առաջին օրէն իսկ կրկնապատկուած էր աշակերտուհիներու թիւը : Հին վարժարանի դասարանները անբաւարար էին : Հարկ կ՝ըլլար նոր շէնք մը վարձել եւ վարժարանի վերածել : Առաջին անդամ ըլլալով արդիական մեթոտներ կը կիրարկուէին, դպրոցական հանդէսները արտակարգ փայլ կը ստանային եւ հաւատքն ու համակրանքը, օրէ օր կը շատնար Տիրուհիի եւ Զարուհիի հանդէպ : Կը պատրաստուէին ազգային արժանապատուութեան դիտակից հաւատաւոր Հայուհիներ :

Տիրուհին որ շնորհիւ իր զօրաւոր անհատականութեան եւ անվերապահ նուիրումին ոգին դարձած էր վարժարանին, արժանացաւ բոլորի վստահութեան եւ սիրուեցաւ բոլորէն : Աշակերտուհիներ թէ ծնողքներ, հոգաբարձութեան անդամներ թէ երեւելիներ շուտով համակրանքով սկսան արտայայտուիլ այդ երիտասարդ, բարձրահասակ, գործունեայ ուսուցչուհիի մասին, որ նոր ոգի, նոր խանդ ստեղծած ամենուրեք :

Մաքուր եւ հաղորդական նկարագիր ունէր Տիրուհին : Տէօրթ Եոլցի ընտանիքներ հարազատ աղջկան պէս կը հիւրասիրէին զինք եւ մասնակից կը դարձնէին իրենց ուրախութիւններուն :

Դժբախտաբար կարճատեւ եղաւ Տիրուհիի պաշտօնավարութեան շրջանը Տէօրթ Եոլի մէջ : Համաշխարհային պատերազմը տակն ու վրայ ըրաւ ամէն յոյս եւ ամէն ծրագիր եւ Տիրուհին ալ ենթարկուեցաւ իր ցեղի ճակատագրին :

Այդ կարճատեւ առաքելութիւնն իսկ կարեւոր եւ փրկարար դեր մը ունեցաւ : Տիրուհիի աշակերտուհիները ոչ միայն լաւ մայրեր եւ հաւատաւոր Հայուհիներ եղան, այլեւ հանրային կեանքի մէջ ալ օգտակար դարձան, յետագային նուիրուելով Կարմիր Խաչի աշխատանքներուն, կամ ղեկավար դիրքեր գրաւելով այդ մարդասիրական մեծ կազմակերպութեան մէջ :

Զինադադարին Տէօրթ Եոլը ինքնապաշտպանութեան կռիւներու ընթացքին, Տիրուհիի աշակերտուհիներէն շատեր, ռազմաճակատի ետին գթութեան քոյրերու շարքերը խտացուցին եւ իրենց վիրաւոր եղբայրներուն վէրքերը կապեցին :

Վերապրեալ Տէօրթ Եոլցիները, մանաւանդ իր աշակերտուհիները, մինչեւ այսօր երախտագիտութեամբ կը յիշեն Տիրուհիի անունը :

Հ.

ՆԱՀԱՊԵՏԱԿԱՆ ԸՆՏԱՆԻՔԸ

Բ.

Գերդաստանին ծախքերը հաւաքական են, նահապետը կ՝առնէ տղուն վաստակը : Երիտասարդը կ՝ուզէ պահել շահածը : Չի փափաքիր աշխատիլ, աւելցնել շահը, մանաւանդ երբ ինք զաւակ չունի, եղբայրը շատ տղայ ունի : Անդամները նոյն ընդունակութիւնը չունին, նոյն աշխատութիւնը չեն կրնար արտադրել, բայց իւրաքանչիւրը կը սպասէ հաւաքականութենէն իր ապրուստը, աւելի լայն կեանքի մը վայելքը :

Հաւաքական կեանքի վարժուած, հաւաքական, ընկերային կեանք կը փնտռէ երիտասարդը : Ընկերութեան մէջ կ՝ուզէ երեւնալ, չի հանդուրժեր ուրիշին առաւելութեան, նախանձը, իրմէ վեր արժէք մը չտեսնելու տկարութիւնը կ՝արդիլեն ուրիշները գնահատելու, արժանիքներ ճանչնալու կարողութիւնը : Որեւէ կազմակերպութեան մէջ չի կրնար ճանչնալ հեղինակութիւն, հակառակ որ ենթակայ էր նահապետին իշխանութեան, երբեմն մեղմ, երբեմն բիրտ :

Նահապետական դաստիարակութեան հետեւանքները պիտի մնան ընկերութեան մէջ :

Նահապետական ընտանիքէն դուրս ձգուած անհատները կը մտնեն վանք, ուր դարձեալ հաւաքական կեանք կայ, վանականը սեփականութիւն չունի, ինչպէս ընտանիքին մէջ, առաւելութիւնն ունի բարեպաշտներու նուէրներն ստանալու : Կ՝աւելնայ վանքերու թիւը, կը բազմանան վանականները, նահապետական գերդաստանները պիտի հոգան վանականներու պէտքերը : Վանքերը կը հարստանան, վանականները կը ծուլանան, արտադրող տարրը կը նուազի : Գաղթող յանդուգն անձեր, վանքերու մէջ առանձնացած վանականներ, կը դադրին սերընդագործելէ, կը նպաստեն ժողովուրդին երկու խաւերուն նուազումին :

Գիւտ Կաթողիկոսի շինել տուած Գիւտ վանքը ընդարձակ հողեր ունէր, հազար արջառ, 12 հազար ոչխար, 700 ուղտ, չորս հարիւր էշ, 170 այգեգործներ կը մշակէին այդիները, կը խնամէին պըտղատու ծառերը : (Օրբելեան, էջ 85–86) :

Տաթեւի հռչակաւոր վանքը 260 գիւղերէն կը գանձէր տարեկան 120 հազար Ֆրանք եւ աւելի հարկ : (Ալիշան, Սիսական, էջ 242–43) :

Հայաստանի 620 գաւառներու մէջ թեմակալներէ զատ կային քորեպիսկոպոսներ, հոծ թիւով քահանաներ, բազմաթիւ եկեղեցիներ եւ վանքեր ընդարձակ կալուածներով : Խրիմեան Լոնտոնի մէջ Անկլիքան Եկեղեցիի պետին կ՝ըսէր. « Հայաստանի վանքերուն կալուածներուն տարածութիւնը հաւասար է Անգլիոյ տարածութեան » :

Եկեղեցականութիւնը չի շահագործէր վանքերուն կալուածները, ձրի կամ վարձական մշակներ են աշխատողները, եկեղեցականը վստահ է, թէ հաւատացեալը պիտի բերէ իր նուէրը տօներու առիթով եկեղեցին եւ վանքը պայծառացնելու, եկեղեցականն ապրեցնելու համար, եկեղեցականը կը պահէ համայնքային մտայնութիւնը : Այսպէս կը կորսնցնէ բարոյական հեղինակութիւնը, անկախութիւնը, ենթակայ է նախարարին, մեծերուն ազդեցութեան :

Եպիսկոպոսը տեղական նախարարին մարդն է, կաթողիկոսը ենթակայ է հզօր նախարարին, որուն քուէն աւելի արժէք ունի քան միւսներունը, հզօրը հլու կաթողիկոս մը կ՝ուզէ քան կամքի, կորովի, մտքի ու սրտի տէր եկեղեցական մը, որ ունի վանականներու բանակ մը, հոգագործին պաղիներով ապրող : «Բազմաթիւ վանքերու մէջ փակուած՝ ժողովուրդին բարքերը մեղմացնելու տեղ, մտքերը կրթելու տեղ, կ՝աղքատացնէին ժողովորդը » : (Լօրան) :

Պատմաբաններէն ոմանք նախարարութիւնը կը նկատեն նահապետական ընտանիքին ընդլայնումը, գերդաստաններու խնամիութեամբ հողային ընդարձակումը, որուն միահեծան տէրը կը դառնար աւագ անդամ մը :

Նախարարները նահապետական ընտանիքի նման անդրանկութեան իրաւունք ունէին, բացարձակ տէրերն էին հողամասին եւ բնակիչներուն : Գերդաստաններու նման նախարարներն ալ տոհմային վրիժառութեան սովորոյթն ունէին, նախարար նախարարի դէմ ատելութեամբ լեցուած : « Հայաստան կը բաժնուէր բազմաթիւ մեծ ու փոքր այլացեղ նահանգներու եւ գաւառներու, որոնց գլուխը կեցած էին հինէն ի վեր բնիկ ընդարձակածաւալ ստացուածքներով հզօր ժամանդական իշխաններ եւ նախարարներ, որոնք իրենց սահմաններուն մէջ գրեթէ անկախ, նոյն իսկ բացարձակ կ՝իշխէին իրենց սերունդներուն եւ հպատակներուն վրայ : Այս տոհմային կազմութենէն կը մեկնուի, թէ ինչու Հայաստան տկար էր եւ մատնուած ներքին խռովութեանց, որոնցմով այնքան հարուստ է այս երկրին պատմութիւնը : Պլինիոս կը գրէ. « 120 կուսակալութիւններ » այսինքն նախարարներ » (Գիւտեր – Բոգ, Հռոմէական Հայաստան, Վիէննա, 1914, էջ 10 – 11) :

Յովհաննէս Պատմաբան կաթողիկոսը դառնօրէն կը գանդատի նախարարներէն, որոնք հաւաքական պաշտպանութեան գիտակցութիւնը չունին, մինչդեռ արաբ ոստիկանները կը կեղեքեն, կը կոտորեն ժողովուրդը, նախարարները կը դաւեն իրարու : « Ի տանէ առաւել քան յօտարաց բուսաւ մարտ դառնութեան» : Կը հետեւի սով, երկիրը գրեթէ աւերակ է, ժողովուրդը լքուած, կը մաքառին իշխաններ իրարու դէմ : Կաթողիկոսը կ՝ողբայ « դառնութիւն տարերաց, սովոյ եւ

ՌՈՒՍ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԳՐԱՒԷԻՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒՆ

(ԻՆՉԵ՞Ր ԿԸ ԳՐԵՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ)

ՌՈՒՍԵՐԸ ԿՈՒԶԵՆ ՀԱՅԵՐՈՒՆ ՀՈՂ ՇԱՀԵՑՆԵԼ

Բոլշեւիկները, իրենց այս ծրագրին գործադրութեան համար, թէեւ յաջողած էին առաւել կամ նուազ չափով մեզ իրենցմէ կախեալ դարձնել, բայց տակաւին կացութիւնը չէ հասած այնպիսի վիճակի մը, որ մեր երկիրը օգտագործելի դառնայ Ռուսերուն համար :

Եւ, հակառակ անոր, որ ըլլայ Թուրքիոյ սահմանակից երկիրներուն մէջ, ըլլայ անմիջապէս թրքական սահմանին վրայ պատրաստուած պայմաններուն ու պարագաներուն, Թուրքիան համայնավարացնելու կոչուած կազմակերպութիւնն ալ պատրաստ ըլլալով հանդերձ, տակաւին չէին կրցած մեր երկիրը ձեռք անցընել, բոլշեւիկեան յեղաշրջումի մը շնորհիւ :

Ընդհակառակն, լեհական յարձակողականի մասին հասած լուրերը մտահոգիչ սկսած էին դառնալ իրենց համար, իսկ Վրանկէլեան յարձակումին անդրադարձները Մահմետականութեան մօտ ժխտական ազդեցութիւն մը պիտի գործէին անկասկած եւ այս բոլորը անշուշտ նոր գործօն մը եւ ազդակ մը պիտի հանդիսանային, նոր վիճակներու եւ պայմաններու ստեղծման մէջ :

Վրանկէլեան ուժերը ցամաքահում կատարած էին Անափայի շրջանին մէջ : Ասոնք ծանօթ էին յատկապէս իրենց թշնամութեամբը Գուպանի Ղազախներուն եւ բոլշեւիկներուն, իսկ ընդհակառակն, շատ սիրալիր յարաբերութիւններ ունէին Հիւսիսային Կովկասի Մահմետական ժողովուրդներուն հետ, որոնք խաբուած էին Դենիկինի եւ Բոլշեւիկներուն կողմէ :

Եթէ Վրանկէլեան բանակին յառաջխաղացքը շարունակուէր եւ դրաւուէր Կովկասի երկաթուղին անոնց կողմէ, պիտի ստեղծուէր շատ վտանգաւոր ու ճակատագրական կացութիւն մը, քանի որ նախ Մոսկուայի շրջանը պիտի զրկուէր այնքան թանկագին Պաքուի քարիւղէն, որ կենսական կարեւորութիւն մը կը ներկայացնէր Բոլշեւիկներուն համար, իսկ միւս կողմէ կարելիութիւնը պիտի ստեղծուէր Մահմետականներուն գործակցութեանը Վրանկէլի հետ, ինչ որ տակնուվրայ պիտի ընէր ու հիմնովին քանդէր նոր Ռուսիոյ քաղաքականութեան յատկապէս այն մասը, որ կը վերաբերէր ասիական շրջանին :

Արդէն, Ասիոյ Մահմետական ժողովուրդներն ալ այժմ չունէին այն հակումն ու համակրանքը համայնավարութեան հանդէպ, ինչ որ ունէին տակաւին տարի մը առաջ, քանի որ վերջին ամիսներու ընթացքին պատահած միջադէպերն ու կատարուած զեղծումները խրտչեցուցեր էին զանոնք եւ մեծ վնասներու ալ ենթարկած ըլլալով, շատ դիւրաւ կարելի էր զանոնք այլեւս առարկայ դարձնել հակաբոլշեւիկեան գրգռութեանց եւ օգտուիլ այս տարրերէն, այս ուղղութեամբ :

ԴԻՄԱԴՐԵԼ ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ ԳԱԼԻՔ ԳԱՂՏՆԻ ՈՒԺԵՐՈՒՆ

Բոլոր այս հաւանականութիւնները աչքի առջեւ ունենալով, Բոլշեւիկները Թուրքիոյ մէջ համայնավարական յեղաշրջումի մը իրագործումը անմիջական եւ կենսականօրէն գործադրելի ծրագիր մը պիտի նկատեն, բայց այդ ծրագրին մէջ չկարենալով յաջողիլ, այսինքն Թուրք ազգը մեր ձեռքէն խլել չկարողանալով հանդերձ, մեր փափաքներով բաւականացած եւ իսկական զինակցութեան մը հիմերն ու պայմանները քննելու պիտի հետամտին :

Այս մտածումներէն մեկնելով է, որ պէտք է աչքի առջեւ գտնուին Թուրքիոյ դիրքն ու վերաբերումը Պոլշեւիկ Ռուսիոյ նկատմամբ :

Նախ, պէտք է դիմադրել արեւելեան սահմաններէն եւ այլազան շրջաններէ գաղտնի կազմակերպութեամբ Թուրքիա թափանցող կամ թափանցելու աշխատող համայնավար գրգռիչներուն եւ ձախակողմեան հոսանքին : Կառավարութիւնը պէտք է որ չափաւոր եւ ուշադիր ըլլայ, մանաւանդ բոլշեւիկ գաղտնի կազմակերպութեան պատկանողներուն բանակային շարքերէն ներս մուտքին դէմ :

Երկրորդ, Բոլշեւիկներուն պէտք է տեղեկացնել, թէ խնդիրը հաղորդած ենք : Պէտք է անոնք գիտնան, որ հարց տրուած է մեզի, թէ ի՞նչ կրնայ ըլլալ մեր դիրքը հակաբոլշեւիկեան հոսանքներու նկատմամբ, Հիւսիսային Կովկասի, Ազըրպէյճանի, Արարական եւ Հնդկական շրջաններու մէջ եւ անոնց թեր կամ դէմ մեր որդեգրելիք դիրքը, իբրեւ զինակիցը բոլշեւիկեան կառավարութեան :

(17 Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հայաստանի մէջ կառուցուած երկաթուղիները կը հանդիսանան Ռուսիոյ երկաթուղիներուն անմիջական շարունակութիւնը եւ անոնց անբաժան մասը : 1865 – 1909ին Անդրկովկասի մէջ կառուցուած է 1729 վերստ (*) երկաթուղի : Այս երկաթուղագիծերուն հաստատումը կը հետապնդէր ռազմական եւ տնտեսական նպատակներ : Արդարեւ, Ռուսիա առաւելագոյն չափով կը տիրանար Անդրկովկասի բնական անսպառ հարստութիւններուն :

1925 – 26ին հաստատուեցան Լենինական – Արթիկ – Մայմունջուղ եւ Անի – Անիպեմզա, 1932ին՝ Մինջեւան – Ղափան, իսկ 1960ին՝ Երեւան – Սեւան երկաթուղագիծերը : Կարեւոր իրադարձութիւն մը եղաւ Ջուլֆա – Մինջեւան 126 քիլոմեթր երկաթուղագիծին շինութիւնը, որուն միջոցաւ Հայաստան ունեցաւ երկրորդ դուռ մը : Երեւան – Ջուլֆա – Պաքու գիծը բաղդատմամբ Պաքու – Նաթլուղի – Լենինական – Երեւան երկաթուղագիծին 211 քիլոմեթրով աւելի կարճ է :

1953 – 1963ին ելեկտրականացուեցան Թիֆլիս – Լենինական, Երեւան – Սեւան եւ Երեւան – Մասիս գիծերը : Ներկայիս

(*) Մէկ վերստը 1,067 քիլոմեթր է :

հարուածոց թշնամեաց եւ մարդակեր գազանաց » : (Պատմութիւն, 1867, էջեր 321 – 332) :

Բազմահմուտ վենետիկեան Հ. Ղուկաս Ինճիճեան մաղէ անցընելով ազգային պատմութիւնը, հիմնուելով իրողութեանց վրայ, կը գրէ. «Երկպառակութիւն, նախանձ, քսութիւն, նենգութիւն, բանսարկութիւն եւ դաւաճանութիւն շարունակուեցան քրիստոնէութեան դարձէն ետքն ալ : Եղբայրասիրութեան կրօնը քաղաքական կեանքի վրայ ազդեցութիւն չունեցաւ : Նախանձով, եղբայր եղբօր դէմ ատելութեամբ լարուած էին : Թշնամիէն աւելի իրարու քաղաքներ, գիւղեր, աւաններ կը քանդէին : «Իրերամարտ այս թշնամութիւնները պատճառ եղան թշնամիներու արշաւանքներուն» : Եկեղեցական հնախօս հեղինակը կ՚ընդունի որ եկեղեցիներու շինութիւնը բաւական չէր ազգային միութիւն կերտելու, տեղական հայրենասիրութեան վերջ դնելով, բարոյական մակարդակը բարձրացնելու : «Եկեղեցիներ, վանքեր շինուեցան, բայց ոչ դաստիարակող դպրոցներու եւ առանց դաստիարակութեան չկայ փրկութիւն » : (Հնախօսութիւն, Բ., էջեր 369–418) :

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(2 Շար.)

ՊԱՐԶ ՄԱՐԴՈՒ ՄԸ ԿԵԱՆՔԸ

Եթէ պարզ մարդ մըն էք, կամ կին մը, 24 ժամուան մէջ՝

Ձեր սիրտը կը բաբախէ 103·680 անգամ :

Կը շնչէք 23·040 անգամ :

Կ՚արտասանէք 4·800 բառ :

Կ՚ուտէք երեք լիպրա ուտելիք :

Կը խմէք 1ուկէս լիթր հեղուկ :

Կը գործածէք եօթը միլիոն ուղեղային բջիջ :

Կը շարժէք 750 գլխաւոր մկան :

Ձեր քունին մէջ կը դառնաք 25էն 35 անգամ :

Ձեր մազերը 0,171 ինչզ կը մեծնան :

Ձեր եղունգները 0·000·46 ինչզ կ՚երկարին :

Ձեր ամբողջ կեանքի ընթացքին կը քնանաք քսանէն 24 տարի եւ սովորաբար կ՚աշխատիք 14 տարի : Երեք տարի ալ կ՚անցընէք՝ պարզապէս պոչի սպասելով ինքնաշարժներու կայանները, վաճառատուները, բուժարանները եւն. :

Քննենք Անգլիոյ մէջ, փողոցի պարզ մարդը եւ իր կինը :

Մօտաւորապէս 70 քիլօ կը կշռէ եւ երկու տղայ ունի : Միջին հաշուով՝ շաբաթը 44 ժամ կ՚աշխատի եւ ընդամէնը 18 թղթոսկի եկամուտ ունի :

Գլխարկը — եթէ կը գործածէ — 7 թիւ է : Կօշիկը՝ ութ : Երեք զգեստ ունի 36 ինչզ կուրծքով եւ 32 ինչզ՝ մէջքով : Երկու տարին մէկ ձեռք զգեստ կը գնէ եւ 1,63 զոյգ կօշիկ (թիւ ութ), 2,6 շապիկ եւ հինգ զոյգ դուլպայ :

Պ. պարզը գարեջուրի մնայուն սպառիչ է : Տարին 51 կալոն կուլ կուտայ, մինչդեռ, միայն չորս լիթր գինի կը խմէ եւ երեք շիշ ալ՝ ոգելից ըմպելի :

ԹԵՐԹ ԼԱՓՈՂ

Իր ընտանիքը՝ աշխարհի մէջ, թերթերու ամէնէն մեծ ընթերցողն է : Հազար մարդիկ կը գնեն 573 թերթ : Յետոյ կուգայ Շուէտը՝ ուր հազար մարդիկ 462 թերթ կ՚առնեն :

Պ. պարզը՝ շաբաթական մօտաւորապէս չորս լիպրա հողկիթ կ՚ուտէ, երկու լիպրա բանջարեղէն, մէկուկէս լիպրա միս եւ 14 ունկիա կարագ ու մարկարին : Իր շահած ամէն մէկ թղթոսկիէն հինգ շիլին ու վեց փենի կը ծախսէ ուտելիքի համար :

Եթէ անգլիացի է, կ՚ապրի 68 տարի եթէ սկովտացի է՝ 66 : Իր կնոջմէն վեց անգամ աւելի հաւանականութիւն ունի թոքերու քաղքկեղէ մեռնելու եւ աւելի շատ հաւանականութիւն ունի՝ ինքնասպան ըլլալու քան թէ թոքախտէ մեռնելու : Բայց, կը շարունակէ տարին մօտաւորապէս տասը լիպրա ծխախոտ սպառել :

Իր սիրելի զբաղումը՝ Շաբաթ կէսօրէ ետք ֆութպոլի մրցումի երթալը չէ, ինչպէս կը կարծուի : 37 հոգիէն միայն մէկը կ՚երթայ : Հաւանաբար, գնումները կը կրէ : Ծրարներով բեռնաւոր՝ շատ չի նայիր աղուոր աղջիկներուն, Ամէն պարզայի մէջ սակայն, դեղձան մաղերովը չեն իր նախընտրածները : Թուխերը եւ կարմրամազերը աւելի հրապուրիչ կը գտնէ :

ԿԻՆԵՐԸ

Իր կինը հինգ ոտք եւ երեք ինչզ հասակ ունի ու կը կշռէ 55 քիլօ : Կուրծքը՝ 37 ինչզ է, կոնքը 39 ու կ՚ուզէ մէջքը 24 ինչզ պահել : Երբ կշիռքը իրեն սպառնայ՝ հազար (մարուլ) կ՚ուտէ եւ սննդականոնի կը հետեւի :

Սպասուհի կամ «օգնական» չունի, բայց ունի ելեկտրական աւել, լուացքի ելեկտրական մեքենայ, բայց դեռ ոչ նաեւ ելեկտրական սառնարան : Տարին հինգ ոսկի կը ծախսէ դեղանիւթերու համար ու շաբաթը գաւաթ մը թէյ կը խմէ, աշխարհի ուրիշ ոեւէ մէկ կինէ աւելի :

Վանդակով թռչուն ունի : Իր երկրորդ սիրելին կատուն է եւ երրորդը՝ շունը :

Պատկերասփիւռը ընտանիքի ամէնէն մեծ ժամանցն է : Պ. պարզը եւ իր կինը շաբաթը 18 ժամ կ՚անցընեն ընկալուչին առջեւ : Ներկայիս, իրենց միւս զբօսանքը ինքնաշարժն է որ տարեկան մօտաւորապէս հինգ հազար մղոն ճամբայ կը կարէ :

ՎԻՔԹՈՐ ԱՆՏԷՐՍԸՆ

աշխատանքներ կը կատարուին ելեկտրականացնելու համար նաեւ Մասիսէն Լենինական երկարող բաժինը : Վերջանալու վրայ են նոյնպէս Հոկտեմբերեան—Արաքս գիծին ելեկտրականացման աշխատանքները : Առընթեր շինուած են նոր կայարաններ, չէնքեր, մեքենականացուած են վակոններու բեռնաթափման եւ բարձման, շարժական մասին եւ նորոգման բաժիններուն աշխատանքները :

Յառաջիկայ տարիներուն Հայաստանի երկաթուղային ցանցը աւելի պիտի զարգանայ : Կը նախատեսուի հաստատել գիծ մը Սեւան – Շուրժայի միջեւ : Այս գիծը պիտի անցնի Սեւանայ լիճին հիւսիսարեւելեան ափերէն, ուր կլիման բարենպաստ է : Մտածուած է նոյնպէս շինել գիծ մը Հրազդանէն մինչեւ Հանքաւան (Միսխանայ) եւ գիծ մըն ալ Աղստաֆէն Իջեւան :

Վերջերս Ղափանի մէջ գումարուած համագումարի մը ընթացքին որոշուած է կառուցանել երկաթուղագիծ մը՝ Ղափան – Քաջարան – Ագարակ եւ Մուսալամ – Դաստակերտ :

Դեռ վերջապէս չեն որոշուա՞ Երեւան–Աղստաֆա երկաթուղագիծին շինութեան մանրամասնութիւնները : Մեծ օգտակարութիւն պիտի ունենան նոյնպէս Սեւան–Կամօ – Մարտունի, Արփա – Սեւան եւ Կիրովական – Ստեփանաւան – Կալինինօ երկաթուղիները : Ժամանակն է, որ այս ուղղութեամբ ծրագիրներ մշակուին :

Ա. ՍԱՀՐԱՏԵԱՆ

« Սով. Հայաստան »

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀՆԵՐԸ

(Դ. եւ վերջին մաս)

ՎԷՆՍԱՆ ՕՐԻՕԼ, (1947 – 1953). — Փաստաբան : Ընտրուած 62 տարեկանին : Կը բանայ 4րդ Հանրապետութիւնը որ կը յաջորդէ գրաւման չորս տարիներուն եւ երեք տարուան ժամանակաւոր կառավարութեան : Դրամական, տնտեսական եւ քաղաքական դժուարին կացութիւն : Ծանրը գործադուլներ 1947 Նոյեմբերին, արժեզրկում 1948 Յունուարին : Խռովութիւն Մատակասքարի մէջ, խլրտումներ Հնդկաստանի Ֆրանսական Քոնթուարներուն մէջ, 1946ին սկսած Հնդկաչինի պատերազմին տակաւ ծաւալում, մինչեւ որ 1953ին Տիէն – Պիէն – Ֆու կը գրաւուի : Ստորագրութիւն Հիւսիս – Ատլանտեան ուխտին : Վաւերացում ամերիկեան «Մարշալ» օժանդակութեան ծրագրին : Ստեղծում եւրոպական պողպատ – ածուխ միութեան : Ռուսերը կը պաշարեն Պերլինը : Մաօ Յէ Թունկ կը գրաւէ Չինաստանը : Քորէայի պատերազմը : Ռուսիոյ մէջ կը մեռնի Ժօզէֆ Սթալին, իրեն կը յաջորդէ Մալէնքով :

ՌԸՆԷ ՔՈԹԻ, (1953 – 1959). — Փաստաբան : Ընտրուած 71 տարեկանին : Իշխանութեան կուգայ ողբերգական օրերու Տիէն – Պիէն – Ֆու, Հնդկաչին կորսուած է : Վեց ամիս ետք, Ալժերիոյ մէջ կը պայթի ըմբոստութիւնը : Թունուզ եւ Մարոք անկախութիւն կը ստանան : Փարիզի մէջ քաղաքական կլիման կը ծանրանայ : Եգիպտոսի մէջ, Նասր կ՚ազդայնացնէ Սուէզի ջրանցքը (1956), Ֆրանսական եւ անգլիական բանակները ցամաք կ՚ելլեն Փորթ Սայիտ, բայց յետոյ ետ կը քաշուին : Ռուսական առաջին արբանեակը (1957 Հոկտեմբեր 4) : Մոսկուայի մէջ, Խրուշչեւ ձեռք կը բերէ իշխանութիւնը (1958 Մարտ) : Ալժերիոյ պատերազմը կը սաստկանայ : 1958 Մայիս 13ին, ամբոխը ձեռք կ՚առնէ ընդհ. կառավարիչին չէնքը : Մայիս 30ին, Քոթի կառավարութեան գլուխ կը կանչէ Զօր. տը Կոլ : Իր շրջանը չի վերջացներ եւ կը քաշուի տեղը տալով տը Կոլի :

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Կինը ստեղծուած է աւելի շատ սիրուելու՝ քան թէ սիրելու համար : Այսինքն, ծաղիկներուն պէս, որ ոչինչ կը զգան իրենց բոյրէն, մինչդեռ, ամբողջ աշխարհին թոյլ կուտան որ զայն հոտոտէ ու վայելէ :

ԱԼՖՈՆՍ ՏՕՏԷ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (95)

ԴԱՆԱԿԸ ԾՈԾՐԱԿԻՆ

Գարլոթա Ատամս երիտասարդ կին մըն էր զարգացած եւ շատ խելացի : Երիտասարդը կը զարմանայ, բացատրութիւն չի կրնար գտնել : Եւ յանկարծ աչքը կը բացուի. — « Ոչ, այս կինը միեւնոյն կինը չէ » : Իր ենթադրութենէն վրդոված՝ կը մտածէ խորհուրդ առնել ինձմէ : Եւ իմ բացակայութեանս՝ կը դիմէ Հաստինկին :

« Բայց կինը կը հետեւի Հաստինկի եւ երիտասարդին խօսակցութեան : Բաւականին նրբամիտ կին մը ըլլալով, կը գուշակէ մատնուած ըլլալը : Կը լսէ որ Հաստինկ իր խօսակցին կը յայտնէ, թէ՝ ես բնակարանս պիտի գտնուիմ ժամը հինգին, եւ ժամը հինգին տասը մնացած կինը կը ներկայանայ Բոսսի բնակարանը : Բոսս կը բանայ դուռը : Շատ կը զարմանայ անոր ներկայութենէն, բայց չի մը – տածեր զգոյշ ըլլալ իրմէ : Միթէ կարելի՞ է որ առոյգ եւ երիտասարդ մարդ մը երկիւղ զգայ կնոջ մը ներկայութենէն : Կ՚առաջնորդէ զայն ճաշասենեակ, ուր կինը որեւէ պատմութիւն մը կը պատմէ անոր : Թերեւս երիտասարդին վզին կը փաթթուի : Երիտասարդը կը դատապարտուի յաւիտենական լռութեան » :

Փուարօ պահ մը լռեց : Ժաբ հարցուց.

— Ուրեմն դուք կ՚ամբաստանէք այդ կինը երեք ոճիրներով :

Փուարօ գլխու նշանով մը վաւերացուց ոստիկանին կարծիքը :

— Ինչո՞ւ համար, քանի որ իր ամուսինը համաձայնած էր ամուսնալուծման :

— Որովհետեւ Մերթոնի դուքսը թունդ կաթոլիկ մըն է : Ան երբեք պիտի չուզէ ամուսնանալ կնոջ մը հետ, որուն ամուսինը կենդանի պիտի ըլլայ :

Մինչդեռ եթէ կինը այրիանար, ըստոյգ է որ պիտի դառնար դուքսին տիկինը : Անկասկած խօսած է ան դուքսին Լորտ Էճվարի հետ հաւանական ամուսնալուծման մը մասին, բայց ազնուական մարդը դարձեալ համաձայնութիւն չէ յայտնած :

— Ուրեմն ինչո՞ւ այդ կինը զրկած է ձեզի Լորտ Էճվարի մօտ :

— Փոշի ցանելու համար աչքերուս մէջ : Որպէսզի իմ վկայութիւնս ըլլայ իրեն ի նպաստ եւ հաստատեմ աշխարհի առջեւ, թէ այդ կինը որեւէ պատճառ չունէր իր ամուսինը սպաննելու : Պէտք է ըսեմ, որ յաջողեցաւ ան զիս խաբելու : Ինչ տարօրինակ ուղեղ ունի այդ կինը, ուղեղ մը՝ միեւնոյն ատեն թէ խորամանկ եւ թէ տղայական : Բայց կատարեալ դերասանուհի մըն է : Որպիսի զարմանք արտայայտեց, երբ յայտնեցի իրեն, թէ իր ամուսինը նամակ մը գրած էր իրեն : Բացարձակապէս անկեղծ շեշտով մը ըսաւ, թէ նման նամակ չէր ստացած երբեք :

— Միթէ ձեզի չէի՞ զգուշացուցած, որ սադայելական խորամանկութիւն մը ունի այդ կինը, գոչեց Պրիան Մարթէն : Կը յուսամ որ պիտի դատապարտուի :

Իր դէմքը բարկութենէն խրմտած էր : Ճէննի Տրիվէր հանդարտեցուց իր բարեկամը :

— Իսկ ոսկիէ փոքրիկ տո՞ւփը «Տ» ըսկըզբնատառեով եւ « Փարիզ – Նոյեմբեր» արձանագրութեամբ ... հարցուց Ժաբ :

— Ժան Վիլքենսոն պատուէրը տուած է նամակով եւ զրկած է իր սենեկապանուհին՝ Էլիզը, զայն ստանալու համար : Էլիզ վճարած է տուփին փոխարժէքը, եւ չէ կասկածած թէ ինչ սատանայական առարկայ մը կը փոխադրէ Անգլիա : Լէյտի Էճվար Էլիզէն փոխ առած է զոյգ մը ակնոց, ինքզինքին տալու համար Լէյտի Վան Տիւշէնի մը երեւոյթը :

Յետոյ, չէ մտածած զայն վերադարձընել իր տիրոջ եւ մոռցած է Գարլոթա Ատամսի պայուսակին մէջ :

« Այս բոլորը ծնունդ առած են մտքիս մէջ, երբ, շարժանկարին մօտ, կը ճեղքէի փողոցը դիմացի կողմը անցնելու համար : «Էլլիս ...» Էլիզի ակնոցները միտքըս եկան : Էլիզը Փարիզ՝ իրեն յանձնուած առաքելութիւնը կատարելու համար ... Էլիզ ... եւ ապա՝ Ժան Վիլքենսոն ... Անկասկած այս վերջինը Էլիզէն փոխ առած է նաեւ ուրիշ առարկայ մը ...

— Ո՞ր առարկան :

— Զմելի մը :

Ես ցնցուեցայ :

Լռութիւն մը յաջորդեց : Յետոյ Ժաբ հարցուց.

— Պարոն Փուարօ, այդ բոլորը ճըշմարտութիւններու վերածուեցա՞ն ...

— Այո, բարեկամս, բացարձակ ճըշմարտութիւններու :

— Հապա ուրեմն ե՞ս ... գոչեց յանկարծ Պրիան Մարթէն բորբոքած : Ես ի՞նչ գործ ունիմ հոս ... ինչո՞ւ համար կանչած էք զիս այստեղ ... Ինչո՞ւ կ՚ուզէիք ամբաստանել զիս ...

Փուարօ պաղարիւն կերպով պատասխանեց անոր :

— Պարոն, ըսած եմ արդէն ձեզի. պատժելու համար ձեզի ձեր ամբարտաւանութեան պատճառաւ : Ինչո՞ւ համար յոգնած էիք գալու ինձ մօտ եւ շինծու պատմութիւններ ընելու Հերքիւլ Փուարոյին :

Ճէննի Տրիվէր խնդուք մը արձակեց :

ԱԿԼԹԱ ՔՐԻՍՏԻ

(Շար.)

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Յովհաննէս Թէրլէմէզեանի յիշատակին, իր աղջիկները՝ Ս. Լերթոզեան եւ Ա. Սարդիսեան կը նուիրեն 150 ֆրանք եկեղեցիին գմբէթի նորոգութեան, 100 Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին, 50-կան Աղքատախնամին եւ Որբերու Օգն. Մարմնին: (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

×

Վիրոֆլէէն Տէր եւ Տիկին Խորէն Քոչեան իրենց քեռկինին Սողիկ Իսախեանի (Ծն. Նորհատեան) ցաւալի մահուան քառասունքին առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրեն 30 ֆր. Մշակոյթի Տան եւ քսան ֆր «Յառաջ»ի բարգաւաճման : (Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է .— Տէր եւ Տիկին Հրանտ Մինասեանէ քսան ֆրանք եւ Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Բարսեղեան 10, փոխան ծաղկեպսակի Այրի Տիկին Հռիփսիմէ Մկրտիչեանի մահուան առթիւ :

Սոյն տխուր առթիւ Շաւիլէն Տէր եւ Տիկին Գալուստ Մինասեան կը նուիրեն քսան ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

×

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ Տէր եւ Տիկին Հմայեակ Քէօսէեանէ 50 ֆրանք, ընդհ. մեռելներուն եւ նահատակներուն հոգեհանգստեան արարողութեան առթիւ որ կատարուեցաւ տեղւոյս Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցիի մէջ :

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ Տէր եւ Տիկին Մարիամ Պիպէրեանէ 50 ֆրանք փոխան ծաղկեպսակի հանգուցեալ Մանուկ Փաշայեանի մահուան առթիւ :

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Այրի Տիկին Փաշայեանի, զաւակներուն եւ պարագաներուն իրենց ամուսնոյն եւ հօր Մանուկ Փաշայեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 30 ֆրանք կը յատկացնէ իր կարօտեալներուն :

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՔԱՐՈԶ ՍԷՆ ԼՈՒ

Այս Կիրակի Սէն – Լուի Հայոց եկեղեցին կը քարոզէ Թեմիս Առաջնորդ Արտաւազդ Եպիսկոպոս Թրթռեան :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՖԻԼՄԵՐՈՒ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Ազգային Միութեան, նախաձեռնութեամբ Հայ Կրթ: մարմնոյ :

Ի նպաստ «Հայկազեան» վարժարանի Կրթական գործին :

Այս Երկուշաբթի ժամը 20·30ին, Սինէ Արքի մէջ, 257 Բիւ Պուալօ (եկեղեցւոյ մօտ), Բիւ Փօլ Պէրի անկիւնը :

Պիտի ցուցադրուին
ԼԵՌՆԱՅԻՆ ԼԻՃԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ
եւ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ
Գունաւոր եւ հայախօս ժապաւէններ :

ՀԱՅ՝ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս Կիրակի, ժամը 10·30ին, Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ ի ներկայութեան Սէն Լազարի Ասպետներուն :

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ
ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ՃԱՇ

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրացի կեդր. վարչութիւնը կը հրաւիրէ Իսիի եւ շրջանի բոլոր Հայերը անխտիր իր տասնեւհինգամեակի առթիւ կազմակերպած ճաշասեղանին :

Այս Կիրակի ժամը 5ին Իսիի Խրիմեան դպրոցի սրահին մէջ :

Նախագահութեամբ
ԲԺ. Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, արտասանութիւն, նուագ եւ շատ մը անակնկալներ, մասնաւորապէս սիրայօժար իրենց մասնակցութիւնը պիտի բերեն հայրենակիցներ, Միրիճան Շիրվանեն, Շմաւոն Պալեան, իրենց նուագով եւ երկու քոյրեր Թադէոսեան :

Ճաշագին 10 ֆրանք անձ գլուխ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ նախկին դպրապետ Պ. Պօղոս Գույումճեանի քառասունքին առթիւ, եկեղեցւոյս հոգաբարձութեան եւ երկսեռ դպրաց դասու կողմէ՝ քառաձայն պատարագ եւ հոգեհանգիստ կը կատարուի այս Կիրակի :

ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Դեկտ. 12, Կիրակի ժամը 21ին
DANS ST. EUSTACHE ILLUMINÉE
(12, Rue Dujour, Paris (1er)
Métro : Halles
ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԱՍՊԵՏՆԵՐՈՒ
ԵՂԲԱՅՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ
Կը ներկայացնէ (համաշխարհային առաջին ունկնդրութիւն) :
DU PROFOND DE L'ABIME
(Oratorio)
ԲՆԱԳԻՐ ԵՒ ԻՐԱԳՈՐԾՈՒՄ
ԱՐՇԱՄ ՃԻԶՄԷՃԵԱՆ

Բարձր հովանաւորութեամբ թրդտարութեան նախարար՝ ՄԱՐԷԹի ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կը մասնակցին՝
Christiane Eda-Pierre (Soprano) de l'Opéra, Paul-Emile Deiber (récitant) sociétaire de la Comédie-Française, Raffi Ourgandjian (au grand orgue).
LES CHANTEURS
DE ST. EUSTACHE
(Président-Fondateur
R. P. Emile Martin)
ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ
ԱՐՇԱՄ ՃԻԶՄԷՃԵԱՆԻ

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— ԿՈՄԻՏԱՍ, ՀԱՅՐ ՄԱՐԹԷՆ, ՎԻՔԹՈՐԻԱ ՄՈՍԹԵՎԵՐՏԻ, ՈՒՐԿԱՆՃԵԱՆ:

Տոմսերու գին՝ 5էն 25 ֆրանք

Դիմել՝ Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցի, 15 Բիւ Ժան Կուժօն, Սէնթ-Էօսթաշ (Հալ), Տիւրան (4, Փլաս տը լա Մատըլէն), Բալուեան գրատուն, (43 Բիւ Ռիշէ) :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերակցութիւնը, 1964ի «Աստուածատուր Հարենց» գրական պարգեւատուութեան առիթով, եւ ի պատիւ Ա. Սոփոկլեանին, այս Կիրակի ժամը 14·30էն մինչեւ 18, կազմակերպած է թէյասեղան մը, Գ. Աճէմեանի ճաշարանին մէջ, 12 Բիւ Քատէ (Փարիզ) սեղանապետութեամբ Հր. Բալուեանի :

Կը հրաւիրուին համակիրները :

ԿՈՉ ԲԱՐԵՊԱՇՏ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ տեղւոյս հասարակութեան թէ՝ եկեղեցւոյ տանիքին նորոգութիւնը, ելեկտրական թելերուն զետեղումն ու կանոնաւորումը, մեծ ջահերու մաքրութիւնը աւարտած ըլլալով՝ ձեռնարկած է Եկեղեցւոյ ներքին մասը ամբողջութեամբ կրածեփելու եւ իւղաներկելու գործին, որմէ յետոյ՝ պիտի զբաղի խորանին յարմարագոյն ձեւ մը տալու գործով :

Այս Սուրբ Հաստատութեան ներքին ու արտաքին յարդարանքը աւարտելու մը տահոգութեամբ՝ Ալֆորվիլի Հոգաբարձութիւնը տենդագին աշխատանքի լծուած է: Ուստի՝ վստահ ըլլալով գաղութիս առաքինութեան եւ եկեղեցւոյ հանդէպ բարի տրամադրութեան, Հոգաբարձութիւնս պիտի համարձակի դիմելու բարեպաշտ ազգայիններուն, որպէսզի բարեհաճին իրենց նուիրատուութիւններով մասնակից հանդիսանալ սկսուած այս մեծ աշխատանքին :

Եկեղեցւոյս Խնամակալ Մարմինը սիրով եւ շնորհակալութեամբ պիտի ընդունի բոլորին ալ զոհողութեան բարեհաճ փափաքը եւ պարտք կը համարի յետագային հայ հասարակութեան ցոյց տալու վերագրեալ գործողութեանց հաշուետուութիւնը իր մանրամասնութիւններով :

ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ
Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 19ԻՆ
ԺԱՄԸ 16ին :
ՏՕՆԱԾԱՌ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌԻ հանդէսը Դեկտեմբեր 19-ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 4ին վարժարանին մէջ :

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԾԱԽՈՒ Է

Սեւրանի բանուկ պողոտայի վրայ ծախու է պատերով :

Ա) Նպարավաճառի խանութ մը, նը-կուզ, կառատուն, բնակարան երեք սենեակ, գին 100·000 ֆրանք :

Բ) Սրճարան, 9 մեթր ճակատ, մեծ լիսանս, յարակից սրահը՝ հինգ մեթր բարձրը, 280 քառ. մեթր ամէն իրաւունք, թատրոն, սինեմա, պառ, խնջոյք եւն., սու – սոլ, 200 քռ. մեթր (երեքը միասին) : 200·000 ֆրանք :

Գ) Բնակելի սենեակներ՝ զանազան դիներով :

Վճարման դիւրութիւն :
Հասցէ՝ 87 Ավընիւ տը Լիվրի, Սեւրան :
Հեռաձայն 929 76 – 40

TRAVAIL A FAÇON

offre

ENTREPRENEURS spécialisés
CORSAGES non coupés, grosses séries,
travail assuré toute l'année.

HALIOT
24, Bd. St. Denis — Paris (10e)

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Բաֆֆի» խումբի ընկերական ժողովը այս Ուրբաթ ժամը 20ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ, սովորական հաւաքատեղին :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԷՍԻՆ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղի ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԵՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Soirée Dansante

Կազմակերպուած Հայ Կարմիր Խաչի Առնուվիլի մասնաճիւղին կողմէ

ԿԻՐԱԿԻ ԴԵԿՏ. 12 ԺԱՄԸ 16ԷՆ 24

Le Dimanche, 12 Décembre, de 16 à 24 h.
Salle de l'Eglise Catholique Arménienne, 69, Rue Henri Barbusse à Arnouville

Orchestre Bernard Dédédjian

ENSEMBLE SAYAT-NOVA *DANSES FOLKLORIQUES*

ATTRACTIONS — BUFFET

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	45 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	25 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ: ՆՇԱՆՏՈՒՔ	25 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	25 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	10 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ
ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ
Սուսամ – (ՌՈՃԻԿ)
ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ
LE BOSPHORE MARQUE DÉPOSÉE
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆ. Հատը 0,30 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 10 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

VENDREDI 10 DECEMBRE 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 10481 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.481

ՄԵՐ ԹԵՐԻՆԵՐԸ

Մեր շատ մը առաքինութեանց զուգահեռ ունինք նաեւ կարգ մը խոտելի կողմեր :

Ասոնցմէ մէկն է սեփական կարծիքի պակասը :

Թերութիւն, որ իր սնունդը կը ստանայ երրորդ անձի մը յայտնած տեսակէտներէն :

Եթէ սեփական տեսակէտ ունենալը կը պահանջէ որոշ պատրաստութիւն, ինչ որ սխալ չէ, կ'ենթադրուի ուրեմն որ, ուրիշներու կարծիքին վրայ հապճեպ եզրակացութիւններ հանելը ուղիղ չէ նմանապէս :

Լռելը այս պարագային կը դառնայ ոսկի : Աւելին՝ բարի՛ք անոնց համար, որ պիտի ուզէին հարց մը անձամբ քննելէ ետք միայն կարծիք յայտնել անոր մասին :

Հապճեպով յայտնուած կարծիքները հեռու չինիչ եւ օգտակար ըլլալէ, ընդհակառակն մեր անձը փոքրացնող պարագաներ են :

Գիտակից ու խոհեմ ամէն մարդ պէտք է զգուշանայ տեսակէտ յայտնելէ հարցերու մասին զորս ուսումնասիրած չէ :

Ընկերային կեանքի մէջ բազմաթիւ թիւրիմացութիւններ պիտի կանխուէին, եթէ անձամբ ու բազմակողմանիօրէն քննուէին որոշ հարցեր :

Յաճախ աննշան խնդիրներու մասին կը յայտնուին ենթադրական տեսակէտներ որոնք կ'իւրացուին սեփական տեսակէտ չունեցող անձերու կողմէ, ու կը ստեղծուին աւելորդ ըսի – ըսաւներ ու թիւրիմացութիւն :

Գաւաթ մը ջուրի մէջ փոթորիկ բացատրութիւնը, կը վերաբերի նման հարցերու :

Պատճա՞ռ : Որովհետեւ մարդիկ կարծես աւելի կ'ախորժին, ականատես ու ականջալուր ըլլալ ցեխարձակութեանց ու վատաբանութեանց :

Անոնց համար հաճոյք մը, հոգեկան վայելք մը չէ լսել իրենց շրջապատէն անձերու մասին գովեստի ու գնահատութեան խօսքեր : Եթէ լսեն իսկ, աւելի կը նեղուին քան կ'ուրախանան կարծես :

Ձիշդ անոնց պէս, որոնք վիճակահանութեան տոմս գնած չեն, բայց փոխանակ ուրախանալու որ իրենց հարեւանը բախտաւորուած է, կը սրտնեղին, կը ցաւին այդ առթիւ :

Փոքրոգի անձ մը հաճոյք կը զգայ, երբ մարդիկ կը խօսին շուրջիններու կամ իրենց անսիրելի դէմքերու կարծեցեալ թերիներուն մասին :

Նկարագրի տէր մէկը պէտք է ընդունի թշնամիին ունեցած առաքինութիւնները, երբ կը թուէ անոր թերիները :

Քննադատութեան մէջ միայն թերիները յիշող մէկը հեռու բարեխիղճ անձ մը ըլլալէ, երեւան կը հանէ փոքրոգի նկարագիր մը :

Եթէ մշակոյթ եւ քաղաքակրթութիւն ամբողջական հարստութիւնն են դարերու ընթացքին կուտակուած մարդկային մտքի ստեղծագործութեանց, ընդունինք, որ հսկաներու վաստակին առընթեր գոյութիւն պէտք է ունեցած ըլլայ համեստ մտքի տէր անձերու դատանք մը : Քաղաքակրթութեան պատմութիւնը գրող հեղինակ մը, եթէ դիտէ անունները այս վերջիններուն, պէտք չէ մոռնայ յիշատակել զանոնք :

Ցեխը ինկած մարգարիտ մը կամ ադամանդ մը չենք կոխկռտեր, ընդհակառակն կը ծռինք, կը վերցնենք, կը մաքրենք ու կը պահենք :

Լրագրող, գրող, ուսուցիչ պարտին այս լայնամտութեամբ մօտենալ հանրային կեանքի մէջ դեր կատարող անձերու աշխատանքին եւ սերունդի վաստակին :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼ ԿԸ ՄՆԱՅ

ԸՆՏՐԱՊԱՅՔԱՐԸ ԿԸ ՍԿՍԻ

Տեղեկատուութեան նախարարը յայտարարեց Նախարարաց Խորհուրդէն ետք թէ տը Կոլ տեղեկացուցած էր խորհուրդը որ «բնականաբար ներկայ կ'ըլլայ Դեկտեմբեր 19ի ընտրութեան »: Կը ճըշդուի նաեւ թէ նախագահ տը Կոլ պիտի օգտագործէ այն երկու ժամերը զորս ունի ձայնասփիւռէն եւ պատկերասփիւռէն: Տակաւին թեկնածուներու խօսելու կարգը չէ որոշուած: Կ'ըսուի նաեւ թէ նախարարներ կրնան օգտագործել տը Կոլի տրամադրուած ժամերուն մէկ մասը : Այս պարագային մէջ, անշուշտ ընդդիմադիր թեկնածուն ալ կրնայ նոյնը ընել:

Այս ուղղութեամբ, հակակշռի Ազգ. յանձնախումբը գործի անցած է եւ կը պատրաստէ երկրորդ շրջանը: Հարց է թէ կառավարութեան անդամներ կրնան օգտագործել թեկնածու տը Կոլի ժամերը : 1962 Մարտ 14ի հրովարտակի 12րդ յօդուածը կ'ըսէ թէ թեկնածուները անձամբ պէտք է օգտագործեն իրենց տրամադրուած ժամանակը, սակայն «իւրաքանչիւր թեկնածու կրնայ ուզել որ կուսակցութիւնները կամ քաղաք. համախմբումները որոնց գործունէութիւնը կը տարածուի Ազգ. Ընդհ. հողամասին վրայ, եւ իր կողմէ նշանակուած մասնակցին իր միջամտութիւններուն, լիազօրուած ըլլալէ ետք Ազգ. Յանձնախումբին կողմէ, որ պիտի քննէ թէ այդ կուսակցութիւններն կամ համախմբումները կը համապատասխանեն նախատեսուած պահանջներուն » : Այս կը նշանակէ նաեւ որ թեկնածուն պէտք է ներկայ ըլլայ եւ չի կրնար պարզապէս իր ժամանակը ուրիշին տրամադրել: Ամէն պարագայի մէջ, եթէ տը Կոլ եւ Միթրան պիտի օգտագործեն իրենց չորս ժամը (երկու ժամ ձայնասփիւռ, երկու ժամ հեռատեսիլ) կը նշանակէ թէ օրական քսան վայրկեան պիտի խօսին :

× Ֆրանսուա Միթրան կը գրէ «Քոմպա Ռեփիւպլիքէնի» մէջ թէ Դեկտ. 19ի ընտրութիւնը ձախին կռիւն է Աջին դէմ :

Ժան Լըքանիւէ որոշած է կազմել իր « Ժողովրդավար Կեդրոնը » որ պիտի համախմբէ նախկին Ժողովրդական Շարժումը (ԷՄ ԷՌ ՓԷ), անկախներ եւ արմատականներու Մօրիս Ֆօռ թեւը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈԼԶՊԸՐԻԻ մէջ, ինքնակոչ իշխանութիւնը որոշեց երկու տարի բանտարկութեան դատապարտել ռեւէ Ռոտեզիացի որ հրապարակաւ մտիկ ընէ անգլիական ձայնասփիւռը :

ԷՆԹԵՐԱԼԻԷ գրական մրցանակը ստացաւ Ալէն Պոսքէ իր «Մեքսիքական Խոստովանութիւնը » վէպին համար :

ՎԻԷԹՆԱՄԻ կացութիւնը միշտ ծանր է: Համայնավարները առաջարկեցին 12 ժամուան դադար մը Ծնունդի գիշերուան համար :

ՆՈՊԷԼԻ գրական մրցանակաւորը՝ Միխայէլ Շոլոխով Սթոքհոլմ հասած է: Մամուլի ասուլիս մը տուած է եւ յայտնած թէ Անտրէյ Սինիավովսկի, պիտի դատուի որովհետեւ գաղտնօրէն արտասահման ձեռագիրներ անցուցած էր :

ՄՔ. ՃՈՐՃ ՊԸՆՏԻ, որ յատուկ խորհրդատուի պաշտօն ունէր Միացեալ Նահանգներու նախագահին մօտ, հրաժարեցաւ: Հաւանական կը նկատուի որ իր պաշտօնը ջնջուի :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ քսան հազար հացագործները գործադուլ ըրած ըլլալով հինգ օրուան համար, ոստիկանները հացագործի վերածուած են, ժողովուրդին հացը ապահովելու համար :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Արտաքին նախարարը՝ Քուվ տը Միւրվիլ սիրալիր տեսակցութիւն մը ունեցաւ, Հռոմի մէջ, Քոլոմպոյի հետ, որ Հասարակաց Շուկայի խորհուրդին ներկայ նախագահն է: Կ'ըսուի թէ բաւական յառաջդիմութիւն կայ բայց ոչ մէկ եզրակացութիւն :

ՊԱՊԸ հոգեւոր ճառով մը փակեց Վատիկան Բ. տիեզերական ժողովը: «Մեր ողջոյնը կ'ուղղենք անոնց որոնք մեզ կը ճանչնան, անոնց որոնք մեզ չեն ճանչնար, անոնց որոնք մեզ չեն հասկնար, անոնց որոնք մեզի դէմ կը պայքարին»:

ԹԱՇԿԵՆՏԻ հանդիպումը հնդիկ եւ փաքիստանցի ղեկավարներուն միջեւ տեղի պիտի ունենայ Յունուար չորսին :

ՄԱՏՐԻՏԻ Եա կաթողիկէ օրաթերթը տեսակցութիւն մը հրատարակած է Կարդինալ Օթթավիանիի հետ, ուր այս վերջինը կը յայտարարէ թէ «Սպանիա եկեղեցւոյ իսկական յոյսն ու իրականութիւնն է »:

ԵԳԻՊՏՈՍ ետ քաշած է Եմէնի իր զօրքին մէկ մասը: Գահիրէ կը սպասէ Հարատի ժողովին եզրակացութեան արագացնելու համար շարժումը : Ժողովը տեղ քայլ կ'ընէ վասնզի չէզոք մէկը կը փնտռուի, ոչ միապետական ոչ ալ հանրապետական որպէսզի նախագահէ առժամեայ կառավարութեան :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ մէջ պարենաւորման դժուարութիւնները կը շատնան : Ասկէ ետք մարդ գլուխ երկու քիլօ բրինձ պիտի տրուի շաբաթը եւ մէկ քիլօ շաքար՝՝ ամիսը :

ԿԻՆԷԻ նախագահը՝ Սեքու Թուրէ շընորհաւորական հեռագիր մը զրկած է Միթրանի, ուր կ'ըսէ ի մէջ այլոց .— « Ձեր յաջողութիւնը գիտակից Ափրիկէի կողմէ, կը նկատուի գործակցութեան բաց ճամբայ մը Ֆրանսայի հետ, արժանապատուութեան եւ բարեկամութեան մէջ»:

ԺՈՐԺ ՊԻՏՕ, որ միշտ Պրագիլ կը գրտնուի, յայտարարած է տեղական մամուլին թէ «աշխարհ ու Զօր. տը Կոլ լսեցին զարմանքով թէ նախագահը իր դէմ ունէր Ֆրանսայի մեծամասնութիւնը: Շատոնց է կը փորձէի համոզել խօսակիցներս որ ասանկ պիտի վերջանար : Ընտրական մեքենան զոր ինք ստեղծեց իր յաջողութեան համար իր իսկ պարտութեան գործիքը եղաւ :

ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԻՋԵՒ

Պէյրութի «Լ'Օրիան» թերթին համաձայն, Լիբանանի կառավարութիւնը հրաւէր ուղղած է թրքական կառավարութեան, Թուրքիոյ մէջ գտնուած Լիբանանեան կալուածներուն մասին տեսակցութեանց վերսկսելու համար :

Լիբանանի արտաքին նախարար Ժորժ Հաքիմ ներկայիս կը քննէ այս հարցը, որ նախ սկսաւ «տնտեսական» բնոյթով, որ սակայն այժմ յանգած է «քաղաքական» ձեւի :

Արժանահաւատ աղբիւրներու համաձայն, Լիբանանի արտաքին նախարար Ժորժ Հաքիմ, վերադառնալով Նիւ Եորքէն, իր նախարարութեան պատկան սպասարկութեանց հրահանգած էր հարկ եղած քննութիւնները կատարել Թուրքիոյ մէջ գտնուած եւ Լիբանանեան հպատակներու պատկանող կալուածներու մասին եւ Լիբանանցիներու իրաւունքները պաշտպանելու նպատակաւ՝ շարժման անցած այդ ուղղութեամբ: Նոյն աղբիւրին համաձայն, Լիբանանի արտաքին նախարարը վերոյիշեալ խնդիրներու քննութեան համար Պէյրութ հրաւիրած է թրքական պատուիրակութիւն մը, որուն համար դիմում կատարած է թուրք կառավարութեան :

Լիբանանեան կառավարութիւնը, առժամաբար յետաձգած է այս խնդրին համար Լա Հէյի Միջազգային Ատեանին դիմելու իր որոշումը եւ դիմած է Անգարայի՝ հարցը անգամ մը եւս քննելու եւ երկու երկիրներու միջեւ համաձայնութեան եզր մը գտնելու յոյսով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ ՎԷՊ ՄԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԷՔԵԱԹՆԵՐԸ

(ՅԱՊԱՒՈՒՄՆԵՐՈՎ)

Հէքեաթները ընդհանրապէս, այդ թուում նաեւ հայ ժողովրդական հէքեաթները, վիպական սեռի առեղծագործութիւններ են։ Իրենց բովանդակութեան եւ բնոյթի համեմատ դրանք բաժանւում են երկու հիմնական խմբի. 1) Հրաշք պատում եւ 2) Իրապատում։ Այս բաժանումն, անշուշտ, պայմանական է, քանի որ առաջին կարգի հէքեաթների մէջ յաճախ դրսեւորուած են լինում իրական դէպքեր ու դէմքեր, իսկ երկրորդ կարգի հէքեաթներում էլ երբեմն առկայ են զերբնական առարկաներ ու երեւոյթներ։

Ինչպէս այլ ժողովուրդների, այնպէս էլ Հայերի հէքեաթների դասական տեսակը կազմում են հրաշապատում հէքեաթները։

Անհրաժեշտ է սակայն նշել, որ իւրաքանչիւր հրաշապատում հէքեաթի հիմքում, ինչքան էլ այն բեկուած լինի երեւակայական պատկերների եւ խորհրդանշական կերպարների մէջ, առկայ են իրականութեան տարրերը։ Հէքեաթները ոչ միայն արտացոլում են իրականութիւնը, այլեւ դաստիարակում են կարդում վերջինիս նկատմամբ։

Հայկ. հրաշապատում հէքեաթների հիմնական նիւթերի մէջ յայտուն կերպով դրսեւորուած են նրանց սեռային առանձնայատկութիւնները, բովանդակութեան կէտերը, զեղարուեստական յատկանիշները եւ հասարակական – զարգացման միտումնաւորութիւնը։

Ահա մի օրինակ, Արհեստ սովորելու նպատակով, ծնողքներն իրենց տղկան տալիս են աղբիւրի ակում ապրող կախարդ ծերուկին (Օխիկ, Ուխայ, Բաբի Եւայլն)։ Սա իր աշակերտին սովորեցնում է թռչունի եւ կենդանու փոխակերպուելու արհեստը։ Ուսումն աւարտելուց յետոյ աշակերտն ուզում է տուն վերադառնալ, սակայն ուսուցիչը թոյլ չի տալիս, վախենալով, որ նա կը տարածի իր արհեստի գաղտնիքը։ Աշակերտը կախարդ ծերուկի աղջկայ օժանդակութեամբ մի կերպ դուրս է սողոսկում աղբիւրի ակից։ Կախարդ ծերուկը զանազան թռչունների ու կենդանիների կեր պարանքներ ընդունելով հետապնդում է նրան։ Աշակերտը նոյն միջոցին դիմելով ազատւում է նրա հետապնդումներից եւ ի վերջոյ ոչնչացնելով կախարդ ծերուկին, վերադառնում է տուն (տես «Օխիկը», «Աղբիւրի հարսը» հէքեաթները)։

Նիւթերի նման առանձնայատուկ բնոյթ ունին նաեւ հայկ. հրաշապատում հէքեաթների դրծող անձինք։ Դրանք են.— Բնութեան զարթօնքի ու գարնան անձնաւորում Հազարան պլպուլը, որի երգով կանաչում է չորացած այգին։

Երաշտի ու չարութեան խորհրդանիշ վիշապ – օձը, որն ապրելով պետերի ու ապրիւրների ակունքում, խանգարում է մարդկանց օգտուելու ջրից։

Ձերմութեան ու լոյսի ապրիւր, արեւի անուանակից ոսկեվարս ու գեղեցիկ Ա – րեւահատը, որ հակառակ խաւար ու չար ուժերի նիւթած բոլոր գաւերին, գտնում է իր բախտի ձէրը։

Պողպատէ մարմնով հրէշը (Ջամփռլաս), որին յաղթելու միակ միջոցը ուրիշ առարկաների ու էակների մէջ գրտնուող նրա հոգին խոցելն է։

Երեք, եօթը եւ աւելի գլխանի Սպիտակ, Սեւ եւ Կարմիր գետերը, խարդախ ու չար պառաւները, Թռչունի թեւերով եւ մարդկային լեզուով օժտուած ծովերի կամ քարայրների մէջ ապրող հրեղէն ձիերը եւայլն։

Հայկական հրաշապատում հէքեաթների կենտրոնական դէմքը, նրանց հիմնական հերոսը ժողովրդի մարդն է, իր ուրոյն հոգեբանութեամբ ու բնաւորութեամբ, իր պայքարով ու ոգորումներով։ Տարբեր ստեղծագործութիւնների մէջ նա հանդէս է գալիս ու գործում է տարբեր անունների տակ, տարբեր կերպարանքներով։ Այսուհանդերձ ժողովրդական այդ բոլոր հերոսները աչքի են ընկնում իրենց ազնուութեամբ, բարութեամբ, աշխատասիրութեամբ, խելքով, հնարքով, համարձակութեամբ եւ ֆիզիքական ու հոգեկան ուրիշ բարեմասնութիւններով։ Նրանք մեծ յամառութեամբ ու հետեւողականութեամբ յաղթահարում են իրենց առջեւ ծառացած դժուարութիւնները ու խոչընդոտները, անձնական ջանքերով ստեղծում ապահով ու երջանիկ կեանքի պայմաններ։ Այդպիսիք են հրաշապատում հէքեաթների ոչ միայն տղամարդ, այլեւ կին հերոսները, որոնք նոյնպէս հանդէս են գալիս իրրեւ գեղեցկութեան, խելքի, ուժի, բարոյական բարձր սկզբունքների կենդանի մարմնացումներ՝ հիանալիօրէն բացայայտելով ժողովրդի պատկերացումները խէչալական կնոջ վերաբերեալ։

Հրաշապատում հէքեաթների մէջ իրրեւ գլխաւոր հերոս բաւական յաճախ հանդէս է գալիս նաեւ կրտսեր թագաւորը, որն այստեղ սովորաբար հակադրւում է իր ուշ ու միջակ եղբայրներին։ Որսորդի, ձկնորսի, հովիւի, դիւղացու զաւակների եւ միւսների նման նա հակամարտութեան մէջ է գտնւում թագաւորների, նաղիր – վեզիրների, իշխանների, մելիքների, խաների, բէկերի հետ, մերկացնում, չարաչար պատժում ու պարտութեան է մատնում վերջիններին։

Տարբերուելով իրարից նիւթերով, գործող անձերով եւ հերոսներով, հրաշապատում հէքեաթները մօտ ու նման են իրար իրենց հասարակական – զաղափարական լիցքով։ Նրանց բոլորի մէջ էլ, տարբեր ձեւերով ու երանգաւորմամբ, դրսեւորուած են մարդկանց յաւտոյն ձգտումներն ու երազանքները առատութեան, երջանկութեան, խաղաղութեան, համերաշխութեան, ազատ ու անկաշկանդ կեանքի ու աշխատանքի, ծերութեան եւ դանազան հիւանդութիւնների դէմ պայքարելու անհրաժեշտութեան մասին։ Նրանց բոլորի մէջ էլ, տարբեր ձեւերով, արձագանգ են գտել այն ձիգերն ու ջանքերը, որ գործադրել են մարդիկ այդ ձգտումներն ու երազանքները ի կատար ածելու, երջապատի բնութեան եւ հասարակական կեանքի չար ուժերը ճանաչելու, դրանք յաղթահարելու եւ առհասարակ իրականութիւնը վերափոխելու ուղղութեամբ։

Հրաշապատում հէքեաթների մէջ գայթուն անդրադարձում գտած «չարի» ու «բարու» կռիւը այդ պայքարի խորհրդանշական արտայայտութիւնն է, անձնաւորուած համապատասխան հէքեաթային բացատրական ու դրական կերպարների մէջ։

Ցիշենք, իրրեւ օրինակ, «Հազարան պլպուլ» յայտնի հէքեաթը, ուր չարի կրողներն են անմահական խնձորները յափշտակող զազրելի դեւը, Ջուրն արգելող հսկայական վիշապը, պողպատա – մարմին հրէշը, իսկ բարունը՝ հնարամիտ ու անվեհեր կրտսեր թագաւորազնը կամ պեղջուկ Ալօ – Դինոն։

Հրաշապատում հէքեաթների մէջ չարի ու բարու պայքարը սովորաբար վերջանում է բարու յաղթանակով, չնայած այն հանգամանքին, որ կեանքում միշտ չէ, որ յաղթել է վերջինս։ Այս հեղումը ի – րականութիւնից իր հիմքերն ունի գործեալ նոյն իրականութեան մէջ։ Ժողովրդի լաւատեսութեան ու առողջութեան, սե – փական անպարտելի ուժի ու վերջնական յաղթանակի վերաբերեալ նրա ունեցած վառ հաւատի յայտուն արտայայտութիւնն է դա, որ շեշտուած կերպով երեւան է դալիս ոչ միայն հէքեաթների, այլեւ նրա բանաւոր ստեղծագործութեան շատ ուրիշ յանշարժանների մէջ։ Ձիշդ է նկատուած, որ աւանդական բանահիւսութեանը կատարելապէս խորթ է յոռետեսութիւնը, չնայած այն փաստին, որ նրա ստեղծողները ծանր կեանք են ունեցել։ Սակայն չնայած այդ բոլորին, հաւաքականութեան յաւտուկ է եղել ան – մահութեան դիտակցութիւնը եւ այն համոզումը, թէ նա կը յաղթանակի իրեն թշնամի բոլոր ուժերի։

Հրաշապատում հէքեաթներից բացի Հայաստանում դարերի ընթացքում ըս – տեղծուել ու սերնդից – սերունդ պատմուել են նաեւ շատ թիւով իրապատում հէքեաթներ։ Իրենց ծագումով դրանք հիմնականում կապւում են աւատական հասարակարգի հետ եւ արտայոլում են վերջինիս պայմաններում գոյութիւն ունեցող տնտեսական, ընկերային, իրաւական, կենցաղային երեւոյթներն ու յարաբերութիւնները։

Այդ սեռի հէքեաթների հասարակական դաղափարական հիմնական բովանդակութիւնը կազմում են ապահով ու երջանիկ կեանքի ժողովրդական երազանքն ու ձգտումը եւ այն տեսական, յամառ պայքարը, որ մղել է նա դարերի ընթացքում իր այդ երազանքին հասնելու համար։ Տարբերութիւնը այն է, որ մինչեւ առաջին դէպքում ժողովրդի ձգտումներն իրականանում են պլհատորապէս բնութեան «չար»ուժերի դէմ տարուող պայքարի միջոցով, երկրորդ դէպքում նոյն այդ պայքարը հիմնականում ուղղուած է ընկերային կեանքի «չար» ուժերի դէմ։

Մեծ է առհասարակ հէքեաթների, այդ թուում նաեւ հայկ. հէքեաթների, ինչպէս դաստիարակչական, այնպէս էլ պատմաճանաչողական եւ գրական – զեղարուեստական արժէքն ու նշանակութիւնը։ Հէքեաթները ժողովրդի համար միայն հաճելի ժամանցի առարկայ չեն եղել, որոնցմով նա կարճել է ձմրան երկար ու ձանձրալի գիշերները, փարատել ցերեկուայ ծանր առօրեայի ճնշիչ տպաւորութիւնը։ Նրանք կատարել են հասարակական լայն զանգուածների լաւատոյն ձգտումների ու իղձերի իւրայատուկ հաղորդիչի դերը, ամրապնդել են նրանց հաւատքն արդարութեան վերջնական յաղթանակի նկատմամբ։ Հէքեաթների միջոցով ժողովուրդը դրսեւորել է այն ոգորումները, որ մղել է ինքը բնութեան տարերային ուժերի յաղթահարման համար, արտայայտել իր մտորումները, որոնել է իր կրած անլուր տառապանքների պատճառները, պայքարի կոչ է արել ամէն տիպի բռնութեան, ճնշման, անարդարութեան ու չհասկացման դէմ։

Մարդիկ դարեր շարունակ ոգեւորուել են հէքեաթների հերոսների խիզախութեան, անվեհերութեան, խելքի ու հնարամտութեան հիանալի օրինակներով, դժուարութիւնները յաղթահարելու մեծ կամքով, չքաւորներին ու ընկածներին զօրավիգ կանգնելու պղնիւ ձգտումով, արդարութիւնը պաշտպանելու եւ ճշմարտութեանը հասնելու անձնազոհ պատրաստակամութեամբ, ջանադիր աշխատասիրութեամբ, հաւատարմութեամբ եւ անձնազոհութեամբ։

Ժողովրդական բանահիւսութեան միւս սեռերի հետ, հէքեաթները չնորհակալ ու հարուստ նիւթ են տալիս հոգեբանութիւնը, նրա իղձերն ու ակնկալութիւնները, նրա բուն պատմութիւնը ուսումնասիրելու համար։

Ա. ՂԱՆԱԼԱՆԵԱՆ

«Պատմա – բանասիրական հանդէս»

ԿԱՐԴԱՑԵՔ ՏԱՐԱԾՔԱՑԵՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՌՈՒՍ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԳՐԱՒԷԻՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒՆ

(ԻՆՉԵ՞Р ԿԸ ԳՐԵՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ)

Թէեւ, մեր անպաշտօն յայտարարութիւններէն դատելով, բոլոր արեւելեան ժողովուրդները այն ընդհանուր համոզումը ունին, թէ մենք Բոլշեւիկներուն դաշնակիցներն ենք եւ իրրեւ այդ ալ, իրենց յոյսերն ու ապատապրումի ակնկալութիւնները դրած են բոլշեւիկ Ռուսիոյ վրայ։

Անկարելի է աւելի երկար չարունակել այս կացութիւնը, որ որեւէ կապ չունի իրողութեանց հետ։ Հետեւաբար, եթէ պիտի կարողանանք մեր փափաքած ձեւով դաշնակիցներ ըլլալ, ասիկա հարկ է որ իրականացնենք օր առաջ եւ գոյն չյապաղեցնենք մեր իրարու հասկնալու։ Իսկ եթէ կարելի չէ որեւէ համաձայնութիւն գոյացնել, այդ եւս հարկ է դիտնալ չուտով եւ առաջին իսկ առթիւ, քանի որ պարտաւոր ենք չարժելու ըստ այնմ, ստեղծուելիք նոր կացութեան յատկանիշով վիճակներու համաձայն։

Երրորդ, Ազրպէյճանի հետ կարենալ կապ հաստատելու համար, Հայաստանի ի վնաս կատարուած իրողութիւն մը ստեղծելու ուղղութեամբ պէտք չէ յոյս դնել Ռուսիոյ վրայ եւ առանց Մոսկուայի հաւանութիւնը ստանալու, պարտինք օգտուիլ մեր իսկ սեփական միջոցներէն, ներկայացող առաջին իսկ առիթին։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԻՋՈՑԱԿԱՐԵԼԻ ՉԸ ՄԵՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒԽՏԸ ՓՈԽԵԼ

Զորրորդ, պէտք է, որ փոխանակ մեծ ակնկալութիւններով կապուելու Ռուսիոյ, սկսինք մէկ դահլիճէն եւ մէկ փամփուշտէն, բայց վայրկեան առաջ ձեռնարկուի օժանդակութեան, Սեւ Ծովեան նաւահանգիստներու վրայէն։ Եթէ պատերազմական գործիքներ չունին անդամ, ոչ մէկ տարակոյս միւս կողմէ, որ ոսկի ունին սակայն ...»։

Այս տեղեկագրին մէջ, յատակօրէն նը – կատուած ու չեչտուած են ռուսական նպատակներն ու մտադրութիւնները, Թուրքիոյ եւ Թուրքերուն հանդէպ։ Այս տեղեկագրին մէջ ալ ի յայտ եկած կարծիքին ու համոզումին համաձայն, Ռուսերուն նպատակն էր Թուրքիան դրկել անկախ եւ ինքնիշխան քաղաքականութիւն մը հետապնդելու կարելիութենէն եւ այս նպատակով ալ կ'ուզէին երկիրը դնել կատարուած իրողութեան մը առջեւ, մէկ օրէն միւսը զայն ներքնապէս համայնավարացնելով, անակնկալօրէն։

Ռուսերը, իրենց կատարած քարոզութիւններով այնպէս մը կ'ուզէին ցոյց տալ Անգլիացիներուն, որ իրրեւ թէ Թուրքիան կը դտնուի իրենց հակակշռին ու ազդեցութեանը ներքեւ եւ այս պարագան ալ կ'օգտագործէին բանակցութեանց ժամանակ, փոխադարձ չահեր ապահովելու համար։

Արդարեւ, յետագային ալ, դէպքերու զարգացումը ժամանակի ընթացքին ցոյց տուաւ, որ Թուրքիոյ Ազգային Մեծ Ժողովը մազաչափ մը իսկ չէր խաբուած, այս ուղղութեամբ իր ունեցած նախատեսութեանց մէջ։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՄՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՏԱԿԱՒ ԵՐԵՒԱՆ ԿՈՒԳԱՆ

Պէքիր Սամի պէյ, 1920 Օգոստոս 28ին, անդամ մը եւս տեսակցած է Զիչերինի հետ, Մոսկուայի Արտաքին Կոմիսարութեան չէնքին մէջ։

Այս տեսակցութեան ընթացքին, Պէքիր Սամի պէյ մասնաւորաբար ծանրացած է «Հայաստանի ճամբան բանալու, օժանդակութեան փութացումին եւ յատկապէս պատրաստուած եւ մակագրուած Թուրքեւռւս բարեկամութեան դաշնագրի վաւերացումին անհրաժեշտութեանը վրայ»։

Ռուսական պատուիրակութեան նախագահը, Սոպանին, դաշնագրի խմբագրումին յաջորդ օրն իսկ բաժնուած էր Մոսկուայէն ու մեկնած։

Նախ քան անդրադառնալը այդ հետապնդումին չարժառիթներուն ու հետեւանքներուն, հոս քանի մը բառով օգտակար պիտի ըլլար սակայն տալ առաջին յղուածին վերջին պարբերութիւնը այդ Թուրքեւռւսական բարեկամութեան դաշնագրին խմբագրուած ձեւին.

«— ... Թուրքիոյ բացատրութեամբ, Պոլսոյ Երեսփոխանական Ժողովին կողմէ պատրաստուած եւ հրատարակուած ու 1920ի Փետրուարին ալ մամուլին եւ օտար պետութեանց դեսպանութեանց յանձնուած Թուրք Ազգային Ուխտին մէջ ակնարկութիւններ կը կատարուին հողամասերու մասին»։

(18 Շար.)

—*—

ԱԿՆԱՐԿ ՄԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՎՐԱՅ

Արեւելեան Թուրքիոյ մէջ մեծ ջրամբար մը շինութեան համար ութսուն միլիոն մարքի (քսան միլիոն տոլարի) վարկ մը ստանալու համար Թրքական յանձնախումբ մը կը բանակցի այս օրերս Արեւմտեան Գերմանիոյ մայրաքաղաքին՝ Պոնի մէջ։ Բացի Գերմանիայէն՝ շինութեան պիտի մասնակցին Միացեալ Նահանգները, Անգլիան եւ Ֆրանսան՝ արտադրելով ընդամէնը 1,2 միլիառ մարք, որ կը նշանակէ երեք հարիւր միլիոն տոլար։

Եթէ այս ձեռնարկին միացնենք Խորհ. Միութեան կողմէ ծրագրուած ութ վոր ճարտարներու շինութիւնը, կը տեսնենք որ Թուրքիոյ նոր կառավարութիւնը, Տէմիրէլի վարչապետութեան տակ, պիտի չարունակէ Մենտերէսի օրով սկսուած ճարտարարուեստացումի ծրագիրը, օգտագործելով թէ՛ Արեւմուտքի եւ թէ՛ Ս. Լեւեզքի դրամական եւ պիտական օգնութիւնը։

Տալիքուոր ըլլալով հանդերձ թէ՛ դրամատիրական եւ թէ խորհրդային ճակատին, Թուրքիա պիտի փորձէ քաղաքական մարզին մէջ եւս ապահովել թէ՛ այս եւ թէ այն կողմին աջակցութիւնը։

Արտաքին քաղաքականութեան մարզին մէջ Թուրքիոյ սեղանին վրայ կայ կիպրոսի հարցը, որ կրնայ բոցավառիլ եւ արեւելեան Միջերկրականի մէջ տահնուվրայութիւն յառաջ բերել։

Նախկին կառավարութեան՝ այսինքն իմէթ Ինէնիւի օրով՝ Թուրքիան օդէն ռմբակոծել կիպրոսը եւ իր նաւատորմիղ, որ պատրաստ կը սպասէր Իսկէնտերունի ծոցին մէջ, վերջին պահուն միայն կարելի եղաւ յետ կեցնել զօրք հանելու կղզիին վրայ։ Այն ատեն թէ Խորհ. Միութիւնը եւ թէ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգները արդիւք եղան Թրքական յարձակումին։ Բայց այնպէս կ'երեւայ թէ Թրքական արդի վարիչներուն, մանաւանդ դինուորական կաններուն մտքին մէջ՝ չէ մարած ռազմական միջոցներ ի գործ դնելու գաղափարը։

Այսօր, երբ Միացեալ Նահանգները արհնալի եւ կորստաբեր պատերազմի մը բռնուած են Վիէթնամի մէջ, անհաւանական չէ որ Թուրքիա օգտուիլ փորձէ այս վիճակէն եւ ապահովելով Խորհ. Միութեան բարեացակամութիւնը՝ անգամ մըն ալ դինուորական ապառնալիքներով՝ ուզէ կիպրոսի վրայ իր ազդեցութիւնը հաստատել։

Թուրքիոյ անցուդարձերուն վրայ այս հակիրճ ակնարկէն իսկ կարելի է տեսնել թէ Թուրք դիւանագէտները, ինչ կուսակցութեան եւ գոյնի ալ պատկանին, լաւ դիտեն տնտեսական օգնութիւններ ապահովելու ձեւերը եւ մանաւանդ կիրթ ձեւերը հանդիսնելու։ Ժամանակ առնելի սուղ է քան իրենց բարեկամութիւնը։ Իմ կրնան աչխատանքս չեմ կրնար պահել 15 Ֆրանք բաժնեգին մը պահանջելու համար։ Բայց այսու ոչ ոք ՀԱՅ – ԲՈՑԺ կը ստանայ՝ երբ չի վճարեր կանխիկ։

Սահպուած եմ խիստ խնայողութիւն ընելու՝ ծախքերը կրճատելու տեսակէտով։

Ուխտած եմ չարունակել։ Եթէ հրատարակութիւնը այնքան դժուարանայ, որ անհնար թուի չարունակել, պիտի չարունակեմ դարձեալ՝ ի հարկին փոլիֆոնիի մէքենայով։ Եւ ես պիտի գրեմ, ես պիտի տպեմ։

Հաւատարիմ բաժանորդը երբեք թող չվախնայ։ Թող ոչ ոք կասկածի թէ իր վճարած բաժնեգինը, 15 Ֆրանք, կ'ուտեմ՝ առանց թերթ ղրկելու։

ՀԱՅ – ԲՈՑԺի բարեկամներ, տարածեցէք այս թերթը, ուժ տուէք անոր բարգաւաճման եւ կանոնաւոր հրատարակութեան։ Թոյլ մի տաք որ մակաբոյծներ վնասեն։

ՀԱՅ – ԲՈՑԺ հանրօգուտ պարբերաթերթ մըն է,— կը ծառայէ հայ անհատին առողջութեան, ճշդիւթ դիտութեան, ընդհանուր զարգացման եւ Մեծասքանչելի բարձրացման։

ՀԱՅ – ԲՈՑԺ ձեռնարկ մըն է, որ կ'աճեցնէ ազգային հպարտութիւնը «իր լեռնական չինարարութեամբ»՝ ինչպէս կ'ըսեն։

ՀԱՅ – ԲՈՑԺի տարեկան բաժնեգինն է 15 ֆրանք, (արտասահման՝ 20 ֆրանք)։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

×

«Նարդեան Հրատարակութեանց» շարքին առաջինը, ԼՈՒՍԱՄԱՏԵԱՆ, լոյս կը տեսնէ շուտով։ ՀԱՅ – ԲՈՑԺն եղաւ յապաղումին պատճառը։ Յաջորդ համար ներկը լոյս պիտի տեսնեն արտասահմանի մէջ, եւ այսպէս կը յուսանք կանոնաւոր հրատարակութիւնը եւ թէ ՀԱՅ – ԲՈՑԺի հրատարակութիւնը եւ թէ խոստացուած միւս համարները։

«ՀԱՅ-ԲՈՑԺ»Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Մօտ օրէն լոյս կը տեսնէ ՀԱՅ – ԲՈՑԺը։ Այս տեսիլ վարչութիւնը հետեւեալ յայտարարութիւնը հրատարակած է։

ՀԱՅ – ԲՈՑԺի այս թիւը ծրագրուած էր լոյս ընծայել 128 էջ, իբրեւ 1965 տարեշրջանի վեցամսեայ երկրորդ համար։ Տպագրական դժուարութեանց պատճառով, եւելի չուշացնելու համար առաքումը, հրապարակ կը հանենք ութսուն էջ, մինչեւ զարուն՝ բաժանորդներուն տալու խոստումով յաւելուածական թիւ մը եւս, 48 էջ։

Հակառակ դժուարութեանց, որոնք ծանօթ են ամէն ընթերցողի, կը չարունակուի այս թերթը ... հրաչքի պէս։ Թէեւ բոլորովին մինակ՝ կատարելու համար ոչ միայն խմբագրական, այլեւ վարչական տագնապալի աչխատանքները, յաճախ տպագրութեան վերաբերեալ գործեր եւս, ինչպէս եւ առաքումը, այսուհանդերձ դեռ սպառած չէ կամքի ուժը անոր որ կը վարէ ՀԱՅ – ԲՈՑԺը։

Այս տեսիլ, չնորհակալութի՛ւն մեր բարեկամներուն եւ հաւատարիմ ընթերցողներուն, որոնք միշտ ապացոյց են տուեր համակրանքի եւ պարտաճանաչութեան։

Դարձեալ այս տեսիլ, կարելի չէ ցաւ չյայտնել այն բաժանորդներուն, որոնք այս կամ այն ձեւով վնաս հասցուցին այս հանրանուէր, այս հանրօգուտ ձեռնարկին, բաժանորդագրուելով բայց բաժնեգինն չվճարելու հաղար ձեւ փորձելով։

Ի դէպ, զարմանալի կը գտնենք որ մեր հաւատարիմ բաժանորդներն իսկ այս տարի ցոյց չտուին իրենց սովորական փութկոտութիւնը։ Շատեր կան, որ այս տարի չեն վճարած իրենց բաժնեգինը։

1934ին ի վեր կը հրատարակուի ՀԱՅ – ԲՈՑԺը։ Բայց չվճարողներուն թիւը, առաջին թիւէն սկսեալ, այնքան է բարձրացած՝ որքան վճարողներուն թիւը։ Պատճառն այն է, նախ, որ խմբագիրը իրեն ամօթ կը համարի պահանջել ան – պարտաճանաչ ընթերցողին պարտքը։ Երկրորդ՝ խմբագիրը մեղք կը համարի վատնել իր ժամանակը աւելորդ նամակագրութեամբ, անպարտաճանաչ բնթերցողներու պարտքը պահանջելով, երբ այդ սուրբ ժամանակը պէտք է օգտագործուի գրական սուրբ աչխատանք –ներու համար։

Այսօր, սակայն, կը կրկնեմ. — Նամակ չեմ կրնար գրել նման անպարտաճանաչներու։ Ժամանակս աւելի սուղ է քան իրենց բարեկամութիւնը։ Իմ գրածս կրնայ աչխատանքս չեմ կրնար պահել 15 Ֆրանք բաժնեգին մը պահանջելու համար։ Բայց այսու ոչ ոք ՀԱՅ – ԲՈՑԺ կը ստանայ՝ երբ չի վճարեր կանխիկ։

Սահպուած եմ խիստ խնայողութիւն ընելու՝ ծախքերը կրճատելու տեսակէտով։

Ուխտած եմ չարունակել։ Եթէ հրատարակութիւնը այնքան դժուարանայ, որ անհնար թուի չարունակել, պիտի չարունակեմ դարձեալ՝ ի հարկին փոլիֆոնիի մէքենայով։ Եւ ես պիտի գրեմ, ես պիտի տպեմ։

Հաւատարիմ բաժանորդը երբեք թող չվախնայ։ Թող ոչ ոք կասկածի թէ իր վճարած բաժնեգինը, 15 Ֆրանք, կ'ուտեմ՝ առանց թերթ ղրկելու։

ՀԱՅ – ԲՈՑԺի բարեկամներ, տարածեցէք այս թերթը, ուժ տուէք անոր բարգաւաճման եւ կանոնաւոր հրատարակութեան։ Թոյլ մի տաք որ մակաբոյծներ վնասեն։

ՀԱՅ – ԲՈՑԺ հանրօգուտ պարբերաթերթ մըն է,— կը ծառայէ հայ անհատին առողջութեան, ճշդիւթ դիտութեան, ընդհանուր զարգացման եւ Մեծասքանչելի բարձրացման։

ՀԱՅ – ԲՈՑԺ ձեռնարկ մըն է, որ կ'աճեցնէ ազգային հպարտութիւնը «իր լեռնական չինարարութեամբ»՝ ինչպէս կ'ըսեն։

ՀԱՅ – ԲՈՑԺի տարեկան բաժնեգինն է 15 ֆրանք, (արտասահման՝ 20 ֆրանք)։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

×

«Նարդեան Հրատարակութեանց» շարքին առաջինը, ԼՈՒՍԱՄԱՏԵԱՆ, լոյս կը տեսնէ շուտով։ ՀԱՅ – ԲՈՑԺն եղաւ յապաղումին պատճառը։ Յաջորդ համար ներկը լոյս պիտի տեսնեն արտասահմանի մէջ, եւ այսպէս կը յուսանք կանոնաւորել թէ ՀԱՅ – ԲՈՑԺի հրատարակութիւնը եւ թէ խոստացուած միւս համարները։

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Կեանքը կը փոխուի, բայց չի կորսուիր, յոյսը կը մարի, բայց չի մեռնիր, ճշդիւթ – մարտութիւնը կը ծածկուի, բայց նուիրն կը չողայ։

ՇԵԼԼԻ

×

Ագատ ըլլալու համար, պէտք է սորվիս աղքատ ըլլալ։

ՎԻՔԹՈՐ ՀԻՒԿՕ

×

Ցաջողութեան գաղտնիքը յամառօրէն նպատակին ձգտիլն է։

ՏԻԶՐԱՅԼԻ

ՁԱՑՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ԿՈՐՈՒՍՏ ՄԸ ԵԻՍ

Վաշինկթըն 29ին Նոյեմբեր Հոգին յանձնեցինք սիրուած ազգային մը եւ հաւատաւոր ընկեր մը՝ Մկրտիչ Դաւիթեան, Մալաթիայէ, 61 տարեկան։

Ողբացեալ ընկերը, իր կարգին, ճակատած էր Թրքական սարսափները՝ 1915ի օրերուն։ Իր ամբողջ գերդաստանը գոհ գացած է արիւնռուա եաթաղանին։ 1924ին չատերու նման կը հաստատուի Ֆրանսա, Վալանս քաղաքը, ուր 1929ին կը մտնէ Հ. Ց. Դաշնակցութեան շարքերը։

Կատմած էր նահապետական բարքերով ապրող օճախ մը։

Հաւատաւոր եւ նուիրեալ, ողբացեալ ընկերը տասնամեակներ չարունակ ծառայեց իր ժողովուրդին, իր կուսակցութեան ճամբով։

Հանգիստ իր ոսկորներուն։

Տ. ՊԼԸԳԵԱՆ

ՆՈՐԵՐ ՈՐ ԿԸ ՀԱՄՆԻՆ

Մէօտոնի դիտարանը աչխատող Ռումանահայ երիտասարդ Զաուիկ Մուրատեան Փարիզի Գիտութեանց Համալսարանին ներկայացուցած է հետեւեալ աւարտաճառը Նոյեմբեր 25ին.—

1) Contribution à l'Etude du bord Solaire et de la Structure Chromesphérique.

2) Propositions données par la Faculté : La Théorie de la Supergranulation.

Եւ արժանացած է Տոքթէօր Էս Սիանս Ֆիզիք տիտղոսին։

ԿԱՐՄԻՐ ԵՐԳԻՄԱՆՔ

—*—

Հալանայի մէջ, երիտասարդ զուպայի մը, քաղաքական դատապարտեալներու բանտը կ'առաջնորդուի։

Հին բանտարկեալները կը հարցնեն.

— Քանի՞ տարուան դատապարտուած ես։

— Երկու տարուան կը պատասխանէ ան։

— Ի՞նչ ըրած ես։

— Ոչինչ։

— Ի՞նչպէս թէ ոչինչ։

— Կ'երդնում որ բացարձակապէս ան – մեղ եմ։

— Աւելկա պարապ խօսք է, կը յարէ փորձառու բանտարկեալ մը։ Եթէ իսկապէս ըսողին 15 տարուան դատապարտուած պիտի ըլլայիր։ Քանի որ միայն երկու տարուան դատապարտուած ես, ըսել է որ բան մը ըրած ես ...

ԴԱՆԱԿԸ ԾՈԾՐԱԿԻՆ

— Եթէ լուռ մնացած ըլլայիք, այս փորձանքները ձեր գլխուն պիտի չգայ – թէկին, Պրիան։ Սատանք ձեր բաժինը։

Ապա դառնալով Փուարոյին, գլխարկաւճառուհին ըսաւ.

— Երջանիկ եմ, որ Տոնալտ Մարշը անձեզ է։ Այդ երիտասարդը միշտ շատ համակրելի թուած է ինծի։ Միեւնոյն ատեն զոհունակութիւն մը կը զգամ, որ Գարլոթա Ամատի մահուան վրէժը պիտի լուծուի։ Իսկ զայրոյ՝ այսուհետ ներկայ Պրիան Մարթէնին, խոստովանիմ որ իմ ամուսինս պիտի դառնայ չուտով, պարոն Փուարօ։ Եւ եթէ երբեք ան կը խորհի, թէ պիտի կարենայ, ինչպէս սովորութիւն է Հոլիվուտի մէջ, իւրաքանչիւր մէկ կամ երկու տարին անգամ մը ամուսնանալուժ – ուիլ եւ նոր կին առնել, սխալ ճիւղի վրայ ղրած է իր ոտքը։ Քանի կ'ընդունի պիտի իր կինը, պէտք է դիտնայ որ մեր ամուսնութիւնը յաւիտենական պիտի ըլլայ։

Փուարօ զորովալից նայուածքով զինեց երիտասարդուհին։

— Ձեմ տարակուսիր, օրիորդ, Միթէ չե՞մ ըսած արդէն, որ դուք ունիք բաւականին ուժ, անկարելին կարելի դարձնելու համար ...

ԳԼՈՒԽ 31

ՓԱՍՏԱԹՈՒՂԹ ՄԸ

Այս տեսակցութեան յաջորդ օրն իսկ անակնկալ կերպով հրաւանդուած էր ինձ մեկնիլ Արժանթին։ Ուստի այլեւս բնաւ չտեսայ Ջանն Վիլքենսոնը եւ թերթերու միջոցաւ է, որ տեղեկացայ իր զաւթին եւ զաւակներուն։

Ինչպէս ըսի, իմ վերջին հանդիպումս Ջանն Վիլքենսոնի հետ տեղի ունեցած էր Գլարիճի հացկերոյթին։ Սակայն, ամէն անգամ որ իր մասին կը մտածեմ, ես կ'երեւակայեմ դինքը Սաւուայի իր յարկաբաժնին մէջ, նորաձեւ սեւ գլխարկներ փորձած պահուն՝ հայելիին առջեւ։ Ես վստահ եմ որ այդ վայրկեանին հանդարտ ձեւանալու ներաոանական խաղ մը չէր իր կատարածը։ Իր ծրագիրը յաջողած էր եւ ինք ոչ խղճահարութիւն կը զգար եւ ոչ ալ մտահոգութիւն։

Այսուհետ նոյնութեամբ կ'ուզեմ ներկայացնել փաստաթուղթ մը, որ, ըստ իր վերջին ցանկութիւններուն, պէտք է յանձնուի Փուարոյին, իր մահուընէն յետոյ։ Այս փաստաթուղթը կուտայ այդ հրեշտակային դէմքով եւ սաղայելական հոգիով կնոջ հարազատ պատկերը։

×

« Սիրելի պարոն Փուարօ,

Բոլոր երդարձութիւնները ժպաւէնի պէս անցուցած յիշողութեանս ընդմէջէն, անհուն ցանկութիւնը կը զգամ ամէն ինչ պատմելու ձեզի։ Գիտեմ որ ժամանակ առ ժամանակ դուք հրատարակութեան կուտաք ձեր հետապօտած ոճրային դէպքերուն մանրամասնութիւնները, բայց կը տարակուսիմ թէ ցարդ արտասպած բլլաք փաստաթուղթ մը՝ չարադրուած նոյնինքն ոճրագործին կողմէ։ Ակնդատ, կը ցանկամ որ ամէն մարդ ծանօթանայ մանրամասնութիւններուն իմ ծրագրիս, որ պատրաստած էի աքանչելի կերպով։ Առանց ձեր միջամտութեան՝ ամէն ինչ ընթացած պիտի ըլլար իմ ուզած ձեւովս։ Պահ մը առելութիւն մը զգացի ձեզի հանդէպ, բայց այժմ հասկցած եմ, թէ չէիք կրնար տարբեր ձեւով գործել։ Եթէ այս նամակը ձեր ձեռքը անցնի, կը խնդրեմ որ ընծայէք անոր ժողովրդականացնելու բոլոր միջոցները։ Ես կը փափաքիմ որ մարդիկ միշտ իմ մասին մտածեն, որովհետեւ արտասովոր կին մըն եմ ես։ Այսուհետ, բանտին մէջ, ամէն ոք այդ հանգամանքս կը վաւերացընէ։

« Իմ պատմութիւնս կը սկսի Ամերիկայէն, ուր հանդիպեցայ Մերթոնին։ Գուշակեցի անմիջապէս, որ եթէ այրի ըլլայի, ան կ'ամուսնանար ինձ հետ։ Դիւրաթարաբար այդ մարդը ամուսնալուծութեան դաղափարը չէր կրնար մարսել։ Շատ փորձեցի փոխել իր ըմբռնումը, բայց ի զուր։ Զէի համարձակեր չատ պնդելու, վախնալով որ կը վիրաւորէի իր սկզբունքները։

« Ուստի մէկ լուծում միայն գոյ։ ամուսինս պէտք է որ մեռնի։ Այո, բայց ի՞նչպէս կարելի է այդ բանը ունենալ։ Կը չարչարէի միտքս միջոց մը ճարելու համար, երբ իրիկուն մը բեմին վրայ տեսայ Գարլոթա Ամատը, որ դիս կը կեղծէր։ Աքանչելի ներշնչում մը ունեցայ։ Իր օղնութեան չնորհիւ, կրնայի անմեղութեան ապացոյց մը տեղծել։

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍՏԻ

(Շար.)

ՇԱՍ.— Պ. Գ. Տօնիկեան, ընտանեկան պարագաները, զաւակներն ու թոռները, փեսաները, բարեկամ ազգականները, խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, մեծ մօր, զոքանջ մօր Տիկին Օղտա Տօնիկեանի մահը որ պատահեցաւ Զորեքշաբթի Դեկտեմբեր մէկին եւ յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ տեղւոյն Կաթողիկէ եկեղեցիին մէջ, այս տխուր առթիւ որպէս սգակիր հանգուցեալին կնքամայրն ու կնքահայրը Տէր եւ Տիկին Թորոսեան կը նուիրեն տասը ֆրանք «Յառաջ»ին, տասը Ս. Թէհլիրեան սրահին, տասը Կապոյտ Խաչի Օդափ. կայանին: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ նախկին դպրապետ Պ. Պօղոս Գույումնեանի քառասունքին առթիւ, եկեղեցւոյս հոգաբարձութեան եւ երկսեռ դպրաց դասու կողմէ՝ քառաձայն պատարագ եւ հոգեհանգիստ կը կատարուի այս Կիրակի:

×

Տէր եւ Տիկին Խորէն Սիմոն Համբարձումեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի (12 Դեկտ.) առաւօտ Մարսէյլի Մայր եկեղեցին իրենց մօր, մեծ մօր՝ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԹԱԳՈՒՀԻ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՍԷՆ ԺԵՐՈՄԻ Թաղ. Խորհուրդը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները ողբ. Այրի Տիկին Մարիամ Զըպլաքեանի մահուան առթիւ: Զըպլաքեան եղբայրներ իրենց մօր մահուան առթիւ եկեղեցւոյ 50 ֆրանք, Շառլ, Մօռիս, Ժան Փիէր Զըպլաքեան իրենց մեծ մօր մահուան առթիւ եկեղեցւոյ 30, Պ. Պ. Մ. Գասպարեան քսան, Սէֆէրեան Բ., Մ. Աւետիսեան, Թ. Սէֆիլեան, Ա. Սամուէլեան տասնական, Այրի Տիկին Ն. Մակարեան հինգ եկեղեցւոյ: Ս. Զէյթունցեան քսան Սէն Ռաֆայէլի ծերանոցին:

Թաղ. Խորհուրդը այս առիթով շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր նուիրատուներուն եւ խորին ցաւակցութիւնները Զըպլաքեան եղբայրներուն եւ ննջեցեալի մօտաւոր պարագաներուն:

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՔԱՐՈԶ ՍԷՆ ԼՈՒ

Այս Կիրակի Սէն – Լուի Հայոց եկեղեցին կը քարոզէ Թեմիս Առաջնորդ Արտաւազդ Եպիսկոպոս Թրթռեան:

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս Կիրակի, ժամը 10·30ին, Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ ի ներկայութեան Սէն Լազարի Ասպետներուն:

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ
ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ԾԱԽՈՒ Է

Փոքրիկի հագուստներու մեծաքանակ արտադրութեան գործ մը, Փարիզի կեդրոնը, շատ փայլուն վիճակի մէջ, երիտասարդ զոյգի մը համար մեծ ապագայ:

Դիմել թերթի խմբագրութեան:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ԳՈՅԱՄԱՐՏ

ՕՐԱՑՈՅՑ 1966

Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի շրջանի:

Ապսպրանքներու համար դիմել՝
O. DJARAYAN
2, Place de la Corderie
13 MARSEILLE (7e)

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՆՈՒԷՐ

Տէր եւ Տիկին Պետրոս Զպուքճեան 20 ֆրանք կը նուիրեն Կապ. Խաչի Օդափ. կայանին Արշամ Խոնդկարեանի մահուան առթիւ: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

×

Այրի Տիկին Վարդապետեան քսան ֆր. կը նուիրէ եկեղեցւոյ զմբէթին նորոգութեան համար: (Ստանալ «Յառաջ»էն):

ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Դեկտ. 12, Կիրակի ժամը 21ին
DANS ST. EUSTACHE ILLUMINÉE
(12, Rue Dujour, Paris (1er)
Métro : Halles
ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԱՍՊԵՏՆԵՐՈՒ
ԵՂԲԱՅՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Կը ներկայացնէ (համաշխարհային առաջին ունկնդրութիւն):

DU PROFOND DE L'ABIME
(Oratorio)
ԲՆԱԳԻՐ ԵՒ ԻՐԱԳՈՐԾՈՒՄ

ԱՐՇԱՄ ՃԻՋՄԷՃԵԱՆ

Բարձր հովանաւորութեամբ թրղտարութեան նախարար՝ ՄԱՐԷԹի ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կը մասնակցին՝
Christiane Eda-Pierre (Soprano) de l'Opéra, Paul-Emile Deiber (récitant) sociétaire de la Comédie-Française, Raffi Ourgandjian (au grand orgue).

LES CHANTEURS
DE ST. EUSTACHE
(Président-Fondateur
R. P. Emile Martin)
ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ

ԱՐՇԱՄ ՃԻՋՄԷՃԵԱՆԻ

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— ԿՈՄԻՏԱՍ, ՀԱՅՐ ՄԱՐԹԷՆ, ՎԻՔԹՈՐԻԱ ՄՈՍԹԵՎԵՐՏԻ, ՈՒՐԿԱՆՃԵԱՆ:

Տոմսերու գին՝ 5էն 25 ֆրանք

Դիմել՝ Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցի, 15 Բիւ Ժան Կուժօն, Սէնթ-Էօսթաշ (Հալ), Տիւրան (4, Փլաս տը լա Մատըլէն), Բալուեան գրատուն, (43 Բիւ Ռիշէ):

ՃԱՇ

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրացի կեդր. վարչութիւնը կը հրաւիրէ Իսիի եւ շրջանի բոլոր Հայերը անխտիր իր տասնեւհինգամեակի առթիւ կազմակերպած ճաշասեղանին:

Այս Կիրակի ժամը 5ին Իսիի Խրիմեան դպրոցի սրահին մէջ:

Նախագահութեամբ
ԲԺ. Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, արտասանութիւն, նուագ եւ շատ մը անակնկալներ, մասնաւորապէս սիրայօժար իրենց մասնակցութիւնը պիտի բերեն հայրենակիցներ, Միրիճան Շիրվանեն, Շմաւոն Պալեան, իրենց նուագով եւ երկու քոյրեր Թադէոսեան:

Ճաշագին 10 ֆրանք անձ գլուխ:

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ

CONTES ET LEGENDES ARMENIENS

Ֆրանսերէնով պատրաստուած՝
Շ. Տէր – Մելքոնեանի կողմէ

Գունաւոր կողք, մաքուր տպագրութիւն, պատկերազարդ:

Գին՝ 5 ֆրանք
Առաքման ծախքերով 6·50

Ստանալու համար դիմել Հ. Սամուէլեան գրատունը, եւ կամ՝
Mme C. DER-MELKONIAN
11, Rue Gabriel Péri
CHATILLON s/BAGNEUX (Seine
C. C. P. PARIS 19668-59

Կարելի է նաեւ անձամբ դիմել Յառաջի խմբագրութեան:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 19ԻՆ
ժամը 16ին:
ՏՕՆԱԾԱՌ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌԻ հանդէսը Դեկտեմբեր 19-ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 4ին վարժարանին մէջ:

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Բաֆֆի» խումբի ընկերական ժողովը այս Ուրբաթ ժամը 20ին, Մշակոյթի Տան մէջ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ, սովորական հաւաքատեղին:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ

Կազմակերպուած Ֆ. Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու կողմանէ իրենց կայանի տասնամեակի առիթով եւ անոր ի նպաստ:

Հրաւիրուած է Լոնտոնէն Հայ Երիտասարդաց Միութեան թատերախումբը, ներկայացնելու Գ. Սնդուկեանցի

ՊԵՊՕ

Շաբաթ՝ 18 Դեկտեմբեր	ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ մէջ ժամը 20·30ին
Կիրակի՝ 19 Դեկտեմբեր	ՍԱՐՍԷԼԻ մէջ ժամը 15ին
Երկուշաբթի՝ 20 Դեկտեմբեր	ՓԱՐԻԶԻ մէջ ժամը 20·30ին
Երեքշաբթի՝ 21 Դեկտեմբեր	ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ մէջ ժամը 20·30ին
Կիրակի՝ 26 Դեկտեմբեր	ԼԻՈՆԻ մէջ ժամը 15ին
Չորեքշաբթի՝ 29 Դեկտեմբեր	ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ ժամը 20·30ին
Հինգշաբթի՝ 30 Դեկտեմբեր	ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ ժամը 20·30ին,

Տոմսեր կը վաճառեն Կացոյտ Խաչի գր ասենեակը, հայ գրավաճառատուները եւ Խաչուհիները:

Ապահովեցէք ձեր տեղերը:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերակցութիւնը, 1964ի «Աստուածատուր Հարենց» գրական պարգեւատուութեան առիթով, եւ ի պատիւ Ա. Սոփոկլեանին, այս Կիրակի ժամը 14·30էն մինչեւ 18, կազմակերպած է թէյասեղան մը, Գ. Աճէմեանի ճաշարանին մէջ, 12 Բիւ Քատէ (Փարիզ) սեղանապետութեամբ Հր. Բալուեանի:

Կը հրաւիրուին համակիրները:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մուրատ – Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտաց Միութեան
ՊԱՐԱՀԱՆԴՍԸ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 6ԻՆ

×

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի թատերական ներկայացումը՝
ՄԱՐՏ 20ԻՆ

×

Դպրոցասէրի գեղարուեստական հանդէսը Մարտ 28ին, Կիրակի օր:

×

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի տարեկան հանդէսը, Կիրակի Մարտ 6, կէսօրէ ետք ժամը 2·30, Սալ տը լա Շիմի:

×

ՎԻԷՆ.— Մանուկներուն օրը Յունուար 9ին, Սէրքլը Կաթոլիկ սրահին մէջ:

Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի պարահանդէսը Դեկտեմբեր 18ին, Սալ տէ Ֆէթի մէջ: Մանրամասնութիւնները յետագային:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՖԻԼՄԵՐՈՒ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Ազգային Միութեան, նախաձեռնութեամբ Հայ Կրթ: մարմնոյ:

Ի նպաստ «Հայկազեան» վարժարանի Կրթական գործին:

Այս Երկուշաբթի ժամը 20·30ին, Սինէ Արքի մէջ, 257 Բիւ Պուալօ (եկեղեցւոյ մօտ), Բիւ Փօլ Պէրի անկիւնը:

Պիտի ցուցադրուին
ԼԵՌՆԱՅԻՆ ԼԻՃԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ
եւ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

Գունաւոր եւ հայախօս ժապաւէններ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԷՍԻՆ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղի ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Երեքշաբթի ժամը 15-ին, Ազգային Տան սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայաստանէն Տիկին Նուբար Շահպազեան կը փնտռէ իր զաւակը՝ Շահպազեան Խաչիկ Սրապիոնի: Հօրը անունը՝ Սրապիոն, քոյրը՝ Հայկանուշ, երկու եղբայրները՝ Մնացական եւ Յարութիւն: Ապրած է Երեւան Ֆրունցէ փողոցի թիւ 71 տունը: Իր ընտանիքը ողջ – առողջ է եւ անհամբեր իրմէ լուրի կը սպասէ: Հասցէն նոյնն է:

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	45 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	25 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ: ՆՇԱՆՏՈՒՔ	25 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	25 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	10 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆ. Հատը 0,30 Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 11 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

SAMEDI 11 DECEMBRE 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 10482 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.482

ԱՆԱՍՏԱՍ ՄԻԿՈՅԵԱՆ ՔԱՇՈՒԵՑԱՒ

ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀԸ՝ ՊՈԴԳՈՐՆԻ

ՇԵԼԵՓԻՆ ԿԸ ՀԵՌԱՑՈՒԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱՍՊԱՐԷԶԷՆ

Վերջերս շատ կը կրկնուէր թէ տարիքի եւ առողջական պատճառներով, Անաստաս Միկոյեան պիտի հրաժարի : Այսօր այս հրաժարականը իրականութիւն կը դառնայ, սպասուածէն աւելի կանուխ :

Կասկածէ դուրս է ամէն պարագայի մէջ թէ Անաստաս Միկոյեան իսկապէս հիւանդ է , կը քաշուի իր իսկ պնդումին վրայ եւ որեւէ ձեւով կարելի չէ շնորհազրկումի մը մասին մտածել :

Դէպքը անանխընթաց կը նկատուի խորհրդային ղեկավարութեան մէջ, արդարեւ առաջին անգամն է որ մէկը կը հեռանայ իր ուզելով :

Գերագոյն Խորհուրդի ձմեռուան նըստաշրջանի վերջին օրն էր : Կը սպասուէր Կրոմիքոյի ճառին, բայց այդ ճառը չէ որ օրուան գլխաւոր անակնկալը պիտի ըլլար :

Երբ Կրոմիքօ, ճառը կը վերջացնէ, ոտքի կ'ելլէ Անաստաս Միկոյեան «մշտականութեան խորհրդանշանը, շարունակութեան պատկերը» (կը գրէ Ֆիկառօ) եւ քայլ առ քայլ յառաջանալով դէպի բեմ, կը յայտարարէ . — « 70 տարեկան եմ : Բան մը կայ զոր կարելի է չէք գիտեր , երեք տարի առաջ վիրաբուժականգործողութեան ենթարկուեցայ, հիւանդացայ եւ այլեւս չեմ կրնար յոգնիլ : Այդ պատճառով կեդրոնական կոմիտէէն խնդրեցի որ զիս ազատ արձակէ Գերագոյն Խորհուրդի պրեզիտիոմի նախագահի պաշտօնէն» : Ամբողջ սրահը միայն անվերջանալի ծափահարութիւններով կրցած է իր համակրութիւնը արտայայտել հին բոլշեւիկին հանդէպ :

Ապա, յանուն կուսակցութեան, Լէոնիտ Բրեժնեւ երկրին ու կուսակցութեան մեծ երախտագիտութիւնը յայտնած է Միկոյեանի, շեշտելով թէ ան կը մնայ Գերագոյն Խորհուրդի Պրեզիտիոմի անդամ ինչպէս նաեւ Կեդրոնական Կոմիտէի պրեզիտիոմի անդամ : Բրեժնեւ ապա, 1400 երեսփոխաններուն պիտի առաջարկէր Միկոյեանի աթոռը տալ Պոդգորնիի :

Անաստաս Միկոյեան, Շվերնիկի հետ բոլշեւիկեան հին պահակազօրքի վերջին վերապրողն է : Կեանքը ծանօթ է : Յիսուն տարուան կուսակցական կեանք մը ունի իր ետին եւ կը նկատուի բացառիկ դէմք մը, դիմացած ըլլալով բոլոր իրարանցումներուն :

Ծնած է 1895 Նոյեմբեր 25ին, շարքերը մտած է քսան տարեկանին : Սթալինի պէս, դպրեվանքի մէջ առած է իր ուսումը եւ կարեւոր դեր խաղացած Անդրկովկասի քաղաքացիական պատերազմին ընթացքին :

1926ին կը մտնէ Պոլիտբիւրօ, Սթալինի օրով : Եւ այդ շրջանին նախարարական զանազան պաշտօններ կը ստանձնէ գլխաւորաբար տնտեսական մարզին մէջ : Մոսկուայի ղեկավարութեան մէջ, միշտ նկատուած է իբրեւ լաւագոյն տնտեսագէտը և ամէնէն լաւ ինք ծանօթ էր արեւմուտքի : 1955էն 1964 Յուլիս երբ պիտի արժանանար Խորհ. Միութեան բարձրագոյն պաշտօնին, Միկոյեան իբր անդամ կեդրոնական կոմիտէի Պրեզիտիոմին եւ փոխ-վարչապետ կառավարութեան, տրուած է իր ամբողջ կարողութեանց լաւագոյնը : Յոգնիլ չգիտող ճամբորդ մը, մեծ դեր խաղացած է համայնավար այլ երկիրներու հետ յարաբերութեանց մէջ : 1954ին կ'ընկերանայ Խրուշչեւի եւ Բուլգանինի Փեքին : Ճկուն քաղաքագէտ, համոզող, նոյնքան «իր տեղն է» Մաօ Յէ Թունկի գրասենեակին մէջ քան Հոլիվուտի սթիւտիոներուն : Աշխարհ պտըտած է : 1962ին Նիւ Եորք եւ ապա Հաւանա իր այցելութիւնը Քուպայի տագնապին ատեն, մեծ դեր խաղացած է : Ներքին ճակատի վրայ, երկու գլխաւոր դէպքեր կան : Ի համագումարին, 1956 Փետրուար, իր ճառը ապասթալինացումի առաջին ազդանշանը կուտայ, ապա 1957 Յունիսին, կը մնայ Խրուշչեւի կողքին երբ «հակակուսակցական» խմբակը կ'ուզէ ձեռք առնել իշխանութիւնը :

1963ի դարունէն ի վեր Միկոյեանի առողջութիւնը մտահոգութիւններ կը պատճառէր իր շրջապատին , բայց երկար հանդիստէ մը ետք Սեւ Ծովու ափին, վերսկսած էր իր գործունէութիւնը : 1964 Հոկտեմբերի տագնապին ընթացքին երբ Խրուշչեւ կը մեկուսացուէր, ինք կը մնար Կրեմլինի նոր ղեկավարներու կողքին :

Բոլորը, Արեւմուտքի մէջ միաձայնութեամբ կը հիանան այս մարդուն վրայ , որ դիմանալու արտակարգ կարողութիւն մը ցոյց տուած է : Նիւ Եորք Հերըլտ Թրիպիւն կը շեշտէ թէ Շվերնիքէն դատ , որ շատ փոքր ազդեցութիւն ունի, Միկոյեան միակն է հին բոլշեւիկներէն որ այսօր կը մնայ խորհրդային ղեկավարութեան գլուխը :

Եթէ Միկոյեանի մեկնումը որեւէ ձեւով շնորհազրկում մը չէ, շնորհազրկում մը կը նկատուի սակայն Պոդգորնիի պաշտօնը : Արդարեւ այս վերջինին համար կ'ըսուի թէ քաղաքական եւ կուսակցական շատ փառամոլութիւններ ունէր եւ այս նշանակումով վերջ կը դրուի ատոնց :

Նիկոլա Վիկտորովիչ Պոտգորնի , ուկրայնացի է եւ 62 տարեկան : Հրապարակ ելած է Սթալինի մահէն ետք : Կեդրոնական կոմիտէի անդամ ընտրուած է 1956 Փետրուարին, Ի. Համագումարին, 1957 Դեկտեմբերին Ուկրայնիոյ կուսակցութեան Ա. քարտուղար էր, պահելով հանդերձ այս պաշտօնը, 1958 Յունիս 18ին փոխ անդամ, ապա 1960 Մայիս 5ին խորհրդային Միութեան կուսակցութեան կեդրոնական կոմիտէի Պրեզիտիոմի անդամ է : Այս թուականէն ետք, իր գործունէութիւնը կ'ընդլայնուի : 1960ին Փրակա է, նոյն տարին Խրուշչեւի կ'ընկերանայ Պուքրէշ : Արտասահման իր ճամբորդութիւնները կը շատնան : Վարշաւայի մէջ, ներկայ է Խրուշչեւ-Կոմուլքա տեսակցութեան : 1964 Փետրուարին Փարիզ է խորհրդարանական պատուիրակութեան մը գլուխը : 1963 Յունիսին , Կոզլովի հեռացումով, Կեդրոնական Կոմիտէի քարտուղար է եւ զինքը կը նկատեն նոյնիսկ Խրուշչեւի հաւանական յաջորդներէն : Այսօր կը դրաւէ Միկոյեանի աթոռը եւ կը դառնայ Խորհ. Միութեան նախագահ :

Փոփոխութիւններու կարգին յիշենք նաեւ թէ Ալեքսանտր Շելեփին կը կորսընցնէ փոխ-վարչապետի իր պաշտօնը : 47 տարեկան է եւ վարչակարգին «նոր սերունդի» ներկայացուցիչներէն մէկը կը նկատուի : Եղած է Կոմսոմոլներու (երիտասարդ համայնավարներ) պետ ԻԲ. համագումարին, ամէնէն խիստ արտայայտուողներէն է «սթալինեան շրջանի ոճիրներու » շուրջ : Կը կարծուի թէ Բրեժնեւի աջ բազուկը պիտի դառնայ կուսակցութեան մէջ, կրնայ նոյնիսկ քարտուղար նշանակուիլ եւ առնել Պոտգորնիի պաշտօնը :

ԿՐՈՄԻՔՈՅԻ ՃԱՌԸ

Այս ամբողջ փոփոխութիւններէն առաջ, ճառ մը կ'արտասանէր Արտաքին նախարար Կրոմիքօ : Կը կրկնէր թէ Խորհ. Միութիւնը զօրավիգ կը կենայ Վիէթնամի ժողովուրդին արդար դատին : Կը շարունակէ հարկ եղած օժանդակութիւնը տալ Վիէթնամի ժողովրդավար Հանրապետութեան : Ինչ կը վերաբերի հիւլէական զէնքերուն, Կրոմիքօ կը յայտարարէ թէ Խորհ. Միութիւնը կ'ուզէ բոլոր երկիրներու բոլոր հիւլէական զէնքերը փրճացնել եւ արդիլել : Գերմանական հարցին մասին, Կրոմիքօ կ'ըսէ .— «Եւրոպայի պետական սահմաններու հարցը վերջնապէս լուծուած է : Արեւմտեան Գերմանիա նախկին Ռայխին միայն մէկ մասը ժառանգած է եթէ փորձէ բռնաբարել արեւելեան Գերմանիոյ, Լեհաստանի, Չեխոսլովաքիոյ կամ որեւէ այլ երկրի սահման, Խորհ. Միութիւնը այդ յարձակումները կը նկատէ իր իսկ սահմաններուն վրայ յարձակումներ :Խորհ. Միութիւնը դաշնակցային Հանապետութեան դէմ չէ իբրեւ պետութիւն այլ անոր քաղաքականութեան դէմ է :

ԸՆՏՐԱՊԱՅՔԱՐԸ

ՆՈՐ ՀԱՄԱԽՄԲՈՒՄՆԵՐ

Ժան Լըքանիւէ, առջի օր, կազմեց իր «Դեմոկրատ Կեդրոնը», այս առթիւ յայտարարելով թէ «գոյութիւն ունեցող խմբակցութիւնները պիտի պարտաւորուին բարեփոխուիլ եւ կը յուսամ , անհետանալ» :

Բոլորովին նոր համախմբում մրն է : Մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին, կեդրոնի նախկին թեկնածուն կոչ ըրած է « յառաջդիմութեան բոլոր մարդոց » որպէսզի անդամակցին նոր կուսակցութեան :

Կը սպասուէր նաեւ որ այս առթիւ ճշդէ իր դիրքը Դեկտեմբեր 19ի ընտրութեան համար : Լըքանիւէ թելադրեց իրեն քուէարկողներուն որ Դեկտեմբեր 19ին իրենց քուէն տան նկատի առնելով եւրոպական կառուցումը , «քաղաքականօրէն միացած Եւրոպայի մը»պատրաստութիւնը, յստակօրէն հասկցնելով թէ Միթրանն է այն թեկնածուն որու յաջողութիւնը կը մաղթէ :Գալով իր նոր կուսակցութեան, հետեւեալ լուսաբանութիւնները կուտայ այդ մասին. — այս դեմոկրատ կեդրոնը , աջ կեդրոն մը չէ, բաց է յառաջդիմութիւն ուզող բոլոր մարդոց : Իր աջ կողմը պէտք է թողու միայն նեղմիտ ազդայնականութեան մը եւ պահպանողականութեան մը ներկայացոցիչները եւ իր ձախ կողմը, անոնք որոնք կը հաւատան թէ ընկերութեան երջանկութիւնը հաւաքական ձեւի յեղափոխութեան մէջ է » :

Լըքանիւէ կ'ըսէ թէ Միթրանի եւրոպական տեսակէտները բաւական մօտ են իր տեսակէտներուն, բայց համայնավարներու բերած օժանդակութիւնը Միթրանի մտահոգիչ է : Կ'ուզէ դիտնալ թէ Միթրան համայնավար պիտի առնէ իր կառավարութեան մէջ եթէ ընտրուի թէեւ, կ'ըսէ նաեւ Լըքանիւէ տը Կոլի արտաքին քաղաքականութիւնը տարբեր պիտի չըլլար եթէ համայնավարներ ըլլային ներկայ դահլիճին մէջ :

Միւս կողմէ, Ֆրանսուա Միթրան Զախի դաշնակցութեան նախագահ ընտրուած է նոյն օրը : Ասոնց մէջ կան ընկերվարականներ եւ արմատականներ :

Գալով Փիէր Մարսիլհասի չստանալով հանդերձ շատ ձայն, շահած է բոլորին համակրութիւնը : Առջի օր, նամակ մը ստացած է փաստաբանապետ Թորփէ, որ Միթրանի փափաքին վրայ, կ'առաջարկէր Մարսիլհասիի որ ինք կազմակերպէ «հակակշիռ մը ընտրական գործողութեանց եւ քարոզչութեան կանոնաւորութեան վրայ » :

Գալով նախագահ տը Կոլի, չուզեր կորսնցնել համայնավարներու ձայները այս անդամ եւ հրահանգած է նախարարներուն որ չյարձակին Զախին վրայ : Այս ձեւով կը պարզուի, ինչպէս դիտել կուտայ նաեւ «Քոմպա» թէ երկրորդ շրջանի ընտրութեան իրաւարարն է համայնավար կուսակցութիւնը : Երկու թեկնածուներն ալ թէ կը վախնան թէ կ'օգտագործեն այդ պարագան : Միթրան օգտուեցաւ այդ ձայներէն առաջին շրջանին, բայց եթէ կ'ուզէ կեդրոնի ձայները ունենալ երկրորդ շրջանին պէտք է համոզէ անոնք որ ծայրայեղ-ձախին դերին պիտի չըլլայ եթէ ընտրուի : Գալով տը Կոլի, որ բաւական համայնավար ձայն ստացած է առաջին շրջանին, կը գրէ «Քոմպա» , կ'ուզէ բոլորն ալ շահիլ այս անդամ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը՝ Սթեֆանոփուլոս վերջնապէս խզած է նախկին վարչապետ Փափանտրէուի հետ, ընդունելով նախագահութիւնը ազատական դեմոկրատ կուսակցութեան , որ կը համախմբէ Կեդրոնի միութեան 45 հեռացած երեսփոխանները : Այս ձեւով Սթեփանոփուլոս կը յուսայ ամրապնդել իր դիրքը խորհրդարանին մէջ :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ, չորս օտարներ (մէկ Ֆրանսացի, մէկ ամերիկացի, երկու անգլիացի), ի բացակայութեան, 7ուկէս տարի բանտարկութեան դատապարտուած են, Իսրայէլի ի նպաստ լրտեսութեան համար :

ՊՈՆԻ մէջ, առաջին անդամ ըլլալով կին մը միաձայնութեամբ Խորհրդարանի փոխ նախագահ ընտրուեցաւ : Դեմոկրատ-Քրիստոնեայ երեսփոխան, Տիկին Փրոպսթ 63 տարեկան է :

ՔՈՒԷՅԹԻ մէջ քաղաքական տագնապ ծագած է : Արաբ ազդայնական (նասրական) եօթը երեսփոխաններ իրենց հրաժարականը տուած են նոր իշխանապետին, բողոքելու համար նախարարական այն յայտարարութեան դէմ ուր ակնարկութիւն չկար փոքրամասնութեան ուզած բարեփոխումներուն մասին, մամուլի ազատութեան վերաբերող օրէնքին մէջ :

ՍԷՈՒՏԱԿԱՆ Արաբիոյ Ֆայսալ թագաւորը կարեւոր խօսակցութիւններ սկսած է Պարսից Շահին հետ : Կ'ըսուի թէ Ֆայսալ պիտի առաջարկէ որ ամրապնդուի Սէուտական Արաբիոյ, Պարսկաստանի , Թուրքիոյ, Աֆղանիստանի միջեւ գործակցութիւնը :

ՀՈԼԱՆՏԱՅԻ գահաժառանգ իշխանուհին՝ Պէաթրիս պիտի ամուսնանայ Մարտ 10ին :

ՄԻԱՑԵԱԼ Նահանգներու Արտաքին նախարարը՝ Ռըսք կոչ մը ըրաւ Մոսկուայի եւ Լոնտոնի, որպէսզի նոր ժողով մը դումարուի Վիէթնամի շուրջ :

ԹՈՒՆՈՒԶԻ նախագահը Հապիպ Պուրկիպա մեծ յաջողութիւն գտած է Սեւ Ափրիկէ կատարած իր ճամբորդութեան ընթացքին :

ՍՈՒՏԱՆԻ մէջ լուծուած է համայնավար կուսակցութիւնը, Սահմանադրական ժողովը քուէարկած ըլլալով օրինագիծը :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ ՎԷՊ ՄԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ

ՈՒ ԵՍ Կ'ԵՐԹԱՄ

ԴԷՊԻ ԱՇՏԻՇԱՏ

(ՎԱՀԱԳՆԻ ԾՆՈՒՆԴԸ)

Դիւցազուններու ծնունդը՝ իրենց ցեղին նկարագրին ու հոգեկան առաքինութեանց, սիրած ու ապրած սովորութեանց թանձրացեալ խորհուրդին մարմնացումն է :

Հայոց քաջարի «Վահագն»ի հրաշապատում ծնունդն ալ այսպէս եղած է : Վիշապի խորհուրդին մէջ անոր մարմնաւորած ցեղին նկարագրի յատկութիւնները մեկնաբանուած են :

Վիշապ .— Մեծ օձ, մեծ ձուկ, աժտէր, փոթորիկ, թաթառ, կամ ուրական :

Ծովու ու ցամաքի կենդանիներուն, ամպերու, շանթերուն եւ օդերեւութաբանական զօրութեանց անհասանելի ուժերուն համադրութիւնն է Վահագնը :

Դիւցազուն Վահագնի թեւաւոր վիշապաքաղ պատկերը տիեզերքի ուժերը նուաճելու ձգտող կամքին Հայոց լաւագոյն արտայայտութիւնն է :

Վահագնի ծնունդը .—

Երկնէր երկին եւ երկիր,
Երկնէր եւ ծիրանի ծով .
Երկն ի ծովուն ունէր
զԿարմրիկ եղէգնիկ :
Ընդ եղեգան փոխ ծուխ ելանէր,
Ընդ եղեգան փող բոց ելանէր .
Եւ ի բոցոյն պատանեկիկ վազէր :
Նա հուր հեր ունէր, բոց ունէր
մօրուս,
Եւ աչկունքն էին արեգակունք :

Կրակէն ծնած Վահագնը բնաւորութեամբ ալ սէգ էր, առնական եւ անպարտելի :

Կ'աւանդուի, թէ ան կ'արշաւէ մինչեւ Ասորեստանի երկիրը . եւ Ասորւոց Բարշամ թագաւորին պալատը կ'աւերէ : Երբ Բարշամի շտեմարաններուն յարդերը տոպրակը լեցուցած իր տունը կը բերէր, պարտեալ Բարշամի փոխվրէժի նետը հազիւ Վահագնի տոպրակին յատակը կրնայ ծակել :

Վահագնի տոպրակէն թափած յարդերէն կը գոյանայ երկնակամարի «յարդ-գող»ը՝ աստղերու հոյլը : Այս առասպելը վկայութիւն մըն է, թէ մեր նախահայրերը, նախապատմական շրջաններուն իսկ, երկնային մոլորակներու ու աստղերու երեւոյթներուն հանդամանքները քննած եւ ուսումնասիրած են :

Վահագնի գլխաւոր մեհեանը ԳՐԳՈՒՐ լերանց գիրկը հաստատուած է : Անոր բաղինին վրայ զենուած դահամունքին պատճառով, այդտեղին անունը ԱՇՏԻՇԱՏ դրուած է :

Այսօր իսկ, Մշոյ շրջակայքը հինէն մընացած Վիշապի քանդակներով քարերու կը հանդիպինք : Իննակնեան լեռներուն վրայ՝ Դեմետրի ու Գիսանէի անունով կառուցուած «Վիշապազուն » եղբայրներու մեհեանին անունը, Վիշապի Որդի, Վիշապածնունդ, այսինքն Վահագնի սերունդէն սերած, հրաշածնունդ ցեղի մը շառաւիղը եղած ըլլալու նշանակութիւնը ունեցած պէտք է ըլլայ ...:

ԻՆՆԱԿՆԵԱՆ ԼԵՌՆԵՐՆ Ի ՎԵՐ

Մութ գիշերին, ծառի մը տակ նստած, յարդգողի տօնակատարութեան մասնակից էի դարձած : Ստուեր մը օրօրուելով ինծի մօտեցաւ : Տակաւ Սլկունեաց լեռներու ետին պահուրտող լուսնի մարող լոյսով նշմարեցի ... խոշոր արջ մը, որ ցցուեցաւ դէմս :

Նստած տեղս գամուած մնացի, որովհետեւ դիտէի թէ որեւէ շարժում կենդանին կը խրտչեցնէ : Ուստի խելօքիկ մը կենալով իրեն հնազանդութիւնս յայտնել ուզեցի :

Անտառաբնակը միջոց մը զիս դիտելէ ետք՝ սկսաւ դէպի իմ կողմս թքնել : Նորէն չշարժեցայ : Այս անգամ մրթմրթալով եւ երկու կողերուն վրայ կոտրտուելով, ծառերուն մէջ անյայտացաւ : Ես ալ լայն շունչ մը առնելէ ետք ընկերներուս մօտ փութացի :

Արջուն թքնելը եթէ նախատինքի արտայայտութիւն էր, կարեւորութիւն չունի, բայց եթէ համակրական բնոյթ ունէր՝ իր հիւրամեծարութեան համար երախտապարտ եմ :

Պահ մըն ալ հանդստանալու համար, մեր ընկերներէն մին պահակ թողլով՝ հողին վրայ երկնցայ : Արջուն այցելութիւնը մոռցուցեր էր երկար ճամբորդութեան յոգնութիւնը : Մէկ կողմէն ալ մըտածումներու տողանցքը քունս փախցուց :

Վերջապէս, Բզնունեաց լեռներու ետեւէն, երկինքը սկսաւ լուսաւորուիլ : Մենք ալ մեր պայուսակները շարժավարներուն թողլով եւ մէյմէկ փայտ առնելով, չորս ընկեր, Ս. Կարապետ երթալու համար խոր ու խիտ անտառները մտանք :

Լեռներ ու ձորեր անցնելով, հեւ ի հեւ, դարաւոր կարօտը սրտիս, Ս. Կարապետ ուխտի, ու ես կ'երթամ ...:

Հին ճամբաներէն, հին հաւատքով երկու ժամ քալելէ ետք բլուրի մը գագաթէն, արեւուն առաջին ճառագայթներովը պապերուս հաւատքի կեդրոն սրբավայրը տամուկ աչքերով ու դողացող ձեռքերով կ'ողջունեմ ...:

Ոտքի կանգնած, ձեռքիս փայտին կրթնած, երկար ժամեր դէմս պարզուող տեսարանը կուշտ ու կուռ կը դիտեմ : Եւ ապա, հին ուխտաւոր դէպի Ս. Կարապետ, ու ես կ'երթամ ...

Մեղ դիմաւորող Քիւրտերուն բարեւ մը տալէ ետք, ուղղակի լուսաղբիւրին քով գացի : Կարօտի աղօթքը արտասանելէ ետք՝ լուացուեցայ եւ ափ մըն ալ ջուր խմելով, սկսայ ման գալ աւերակներուն մէջ : Տասնեւչորս ժամեր փլատակները նօթագրելով ու լուսանկարելով, անոնց հետ գլուխ գլխի հին յիշատակներ փոխանակեցի :

Կէսօրին, հազիւ քառորդ ժամ մը ճաշի դադար ընելով, աշխատանքներս շարունակեցի :

Ս. Կարապետի վանքին այսօրուան բընակիչները, որոնք Քիւրտեր են, անոնք ալ Ս. Կարապետի մասին պատմութիւններ կը պատմեն : Կարգ մը տեղանուններ հայերէն կ'արտասանեն : Օր մը, վանքին հիւսիսային կողմի բլուրին վրայ Սոֆիին հետ նստած կը խօսէինք : Տեղ մը ցոյց տալով՝ «այս ալ մեղուանոցն է » ըսաւ :

Դարձեալ, հիւսիսային կողմի ընկուզենիներուն մօտ, աղբիւրին քով նստած կը խօսէինք, ծերուկ Քիւրտ մը, որ Վանքին փառքի օրերուն՝ անոր խոհանոցէն շատ անգամներ կերակրուած է, երանելի օրերը սրտի կսկիծով վերյիշեց եւ սկսաւ Աջոյին պատմութիւնը պատմել .

— Երիտասարդ աղջիկ մը փափաքեր է Ս. Կարապետի գերեզմանը այցելել : Այստեղ մուտքը կիներուն արգիլուած ըլլալուն, կը մերժուի սակայն : Աջօն, այսպէս կը կոչէին այդ աղջիկը, հնարք մը գտնելով գաղտնաբար ներս կը մտնէ : Բայց խեղճ աղջիկը կը հիւանդանայ եւ դրեթէ կիսամերկ վիճակի մէջ լեռները կը շրջի : Ան Ձեզ ու մեզ՝ ձորա թղցոց ... ըսելով ման կուգար .

Յովհ. Եպիսկ. Մամիկոնեան «Պատմութիւն Տարօնոյ» գիրքին մէջ յիշած է, թէ Վարդ Պատրիկի կինը, Մեծ Տիկինն ալ Ս. Կարապետի գերեզմանը մտնելու համար վանականները ստիպած էր, բայց դժբախտաբար ուխտը կատարելէն ետք մահացած :

Նոր բնակարաններու պատերուն քարերուն Տաճարին պատերէն հանուած ըլլալը յայտնի է վրայի քանդակներէն : Բոլորը ուշի ուշով կը զննեմ ու կը լուսանկարեմ : Պատի մը վրայ 50 – 60 սանթեմեթր ծաւալով քարի մը վրայ, դեղեցիկ շրջանակի մը մէջ, յիշատակարան մը փորագրուած է : Դժբախտաբար ռուսեւթուրք պատերազմի ընթացքին երկու գնդակներու հասցուցած աւերին պատճառով գրութիւնը ամբողջութեամբ կարելի չեղաւ կարդալ .

« Վերստն միջնառեալ նորոգումն մերոյ աթոռոյս նորակերտ մասն Արեւմըտից եւ Հիւսիսային մասն երկուց ... շընորհիւ հոգւոյն տուողին Պետրոս Վարդապետս Տէր Կիրակոսեան առաջնորդեալ աստիմ նստման այս տեղիքս կանգնեցաւ» :

Պատերուն վրայ ասա ու անդ երեւցող հին ու նոր քանդակներուն ու փորագրութիւններուն առջեւ ժամերով երկիւղածութեամբ կը կենամ : Արեւը մայրամուտին մօտեցած է : Մինչ ես աւերակներուն մէջ ման կուգամ :

Գիշերուան ժամը ութն է : Վերջապէս բազմաթիւ ձախորդութիւններէ ետք մեզի տրամադրուած ճիփը եկաւ : Գիւղացիներէն ու կիսակործան պատերէն հրաժեշտ առնելով կառքին մէջ կը տեղաւորուիմ : Այս անգամ ուրիշ ճամբայէ մը կ'երթանք : Անդունդներու վրայէն, ոլորապտոյտ նեղ անձաւներու խորերէն կ'անցնինք : Մութը կ'իջնէ տակաւ ... ինքնաշարժին լուսարձակներուն լոյսը անտառներու մէջ հրաշադեղ տեսարաններ կը գծագրէ, պատկերներ կը յօրինէ ... Ես ալ մտածումներով բեռնաւորուած, ու ես կ'երթամ ...:

ՇԱՒԱՐՇ ՔՀՆՅ. ՊԱԼԸՄԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ

«ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՇՐՋԱՆ»

(1375 – 1441)

Իբրեւ վարդապետական աւարտաճառ ներկայացուած այս գրքոյկը, որ ունի 107 էջ, կը բաղկանայ երեք գլուխներէ եւ ժամանակագրական ցուցակէ մը :

Հեղինակը՝ Բաբգէն Վրդ. Թօփճեան, Անթիլիասի միաբան, բծախնդիր պրպրտումներու շնորհիւ յաջողած է ներկայացնել Հայոց թագաւորութեան անկումէն մինչեւ Հայրապետական Աթոռի վերահաստատումը Էջմիածին, այսինքն 1375 – 1441ի Կիլիկեան շրջանը :

Վաթսունեւվեց տարիներու համեմատաբար կարճ այս ժամանակաշրջանը հետաքրքրական եւ միեւնոյն ատեն շահեկան մանրամասնութիւններ կը պարունակէ ընդհանրապէս միջազգային եւ յատկապէս Հայոց պատմութեան համար :

Գործին արժէքը կրկնակի կը դառնայ, երբ նկատի առնենք, որ ցարդ շատ քիչ ուսումնասիրուած ճիւղ մը եղած է կիլիկեան այդ ժամանակաշրջանը :

Շ. Նարդունի երկար վիճաբանութեան մը բռնուած է Փրոֆ. Ն. Ադոնցի հետ, Կիլիկիոյ պատմութեան մասին, զոր կ'անուանէր «Կիլիկեզիտութիւն», մասամբ հրատարակուած «Երկունք»ի մէջ, — մեղք որ չէ լրացուցած :

Անտարակոյս ամէնէն շահեկան գլուխը Հայոց Լեւոն Ե. Լուսինեան վերջին թագաւորին կեանքին եւ գործունէութեան նուիրուած բաժինն է :

Հայ, արաբ եւ եւրոպացի պատմագիրներու հաղորդած տեղեկութիւններու հիման վրայ, Բաբգէն Վրդ. պաստառի վրայ կը հանէ Լեւոն Ե.ի կեանքը՝ կարելի մանրամասնութիւններով : Յատկապէս ցոյց կուտայ դահակորոյս արքային ճիգերն ու աշխատանքները՝ Եգիպտոս, Փարիզ եւ նոյնիսկ Լոնտոնի մէջ, կորուսած թագը վերստին ստանալու համար :

Այս առիթով է, ահա, որ երեւան կուգայ կրօնա – վարդապետական հանդերձանքներով ներկայացած օտար դիւանա-

ՌՈՒՍ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԳՐԱՒԷԻՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒՆ

(ԻՆՉԵ՞Ր ԿԸ ԳՐԵՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ)

«ԱՆՊԱՅՄԱՆ ՊԷՏՔ Է ՀՈՂ ՏԱԼ ՀԱՅԵՐՈՒՆ՝ ՎԱՆԻ ԵՒ ՊԻԹԼԻՍԻ ՇՐՋԱՆՆԵՐԷՆ...», ԿԸՍԷ ՉԻՉԵՐԻՆ

Ռուսերը, Հայերուն հող շահեցնելու նպատակաւ, կ'ուզէին փոփոխութիւններ կատարել այս յօդուածին մէջ, որ այնքան մեկին ու յստակ կերպով կը խօսէր Թուրքիոյ սահմաններուն եւ անոնց պարփակած հողամասերուն մասին, եւ այդ նպատակին հասնելու համար ալ, կը փորձէին զանազան ձեւերով ու միջոցներով ժամանակ շահիլ :

Այս ծրագրին իրագործումին համար ալ, իբրեւ լաւագոյն միջոց, յարմար տեսած էին Սապանինի հեռացումը Մոսկուայէն :

Ահա այս ձգձգումի քաղաքականութիւնը կիրարկելով եւ ամէն օր նոր խնդրով մը ժամանակ շահելով, Չիչերին, վերջապէս, պատեհագոյն առիթը եկած նկատելով, կ'ուզէ օգտագործել այդ առիթը եւ

— Բարեկամութեան դաշնագրի ծրագրին առընչութեամբ շատ դիտողութիւններ կ'ըլլան, բողոքներ կը կատարուին : Շատ յարմար պիտի ըլլար, որ մասնաւորաբար փոփոխութեան ենթարկուէր այդ յօդուածին մէջ այն բառը, որ հոն կը նշուի «սահման» ըլլալով ... :

Այն ատեն, հետեւեալ խօսակցութիւնը տեղի ունեցաւ Պէքիր Սամի Պէյի եւ Չիչերինի միջեւ : Պէքիր Սամի Պէյ կ'ըսէ .

— Մեր ազգային Ուխտի յօդուածներն ու տրամադրութիւնները փոփոխութեան ենթարկելը վեր կը մնայ Մոսկուայի թրքական պատուիրակութեան կարողութենէն եւ իրաւասութիւններէն : Արդէն, միւս կողմէ, այլ ձեւով գծուած սահմանի մը ընդունումն ալ բացարձակապէս անկարելի է եւ անընդունելի :

Չիչերին կը պատասխանէր .

— Նման սահմանի մը հաստատումն ու վաւերացումը Ռուսիոյ կողմէ, ներհակ է մեր սկզբունքներուն : Մեր այս սկզբունքներուն համաձայն, ամէն ազգ եւ ժողովուրդ իրաւունք ունի ինքը անձնապէս ճշդելու իր ճակատագիրը, անկախօրէն եւ անկաշկանդ կերպով : Եւ, դարձեալ, այդ սկզբունքներուն հիմամբ, պէտք է որ անպայման հողամասեր տրուին Հայաստանի, Վան եւ Պիթլիս նահանգներու շրջաններէն :

Պէքիր Սամի Պէյ կը պատասխանէ .

— Նախ եւ առաջ սա պարագան անգամ մը եւս յիշեցնեմ ձեզի, որ Թուրքիոյ մէջ Հայաստան անունով նահանգ գոյութիւն չունի : Հայերը, մեր երկրին մէջ ամէն կողմ խառն կերպով ապրած են, Մահմետականներու հետ միատեղ : Հայերը ոչ մէկ տեղ մեծամասնութիւն կազմած են, նոյնիսկ մէկ երրորդի համեմատութեան հիմամբ : Հետեւաբար, այս նահանգներէն մէկը երկուքը Հայաստանի յանձնելով, փոքրամասնութեան մը ի նպաստ ոտնակոխուած պիտի ըլլան իրաւունքները միւս ջախջախիչ մեծամասնութեան, ինչ որ անտրամաբանական պարագայ մըն է անշուշտ : Այս պարագան, ներհակ է նաեւ ձեր սկզբունքներուն :

ԹՈՒՐՔԻԱ ԻՆՉՈ՞Ի ԿԸ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ...

Չիչերին կը պատասխանէ .

— Անհրաժեշտ է, որ անպայման Վանի եւ Պիթլիսի շրջանէն որոշ հողամաս մը ձգուի Հայաստանի : Մեր կողմէ ձեզի տրուելիք օժանդակութիւնը կապակցուած է այդ պայմանաւորումին : Մենք, Խալիլ եւ Ճէմալ փաշաներու հետ կատարուած բանակցութեանց ընթացքին՝ անոնց ալ յիշեցուցինք այս պարագան եւ իրենք ընդունեցան զայն : Գաղթ պիտի կատարուի դէպի Հայաստանի լքուած հողամասերը :

Պէքիր Սամի Պէյ .

— Մենք չէինք դիտեր, թէ մեզի խոստացուած օժանդակութիւնը կապակցուած է այդ պայմանին : Մեր ազգը, Յոյներուն ու Հայերուն հող չտալու համար Դաշնակից պետութեանց հետ երբ պատերազմած է լման մէկուկէս տարի, իրաւունք պիտի ունենայ մտածելու թէ ինչ օգուտ պիտի ունենայ իրեն բարեկամութիւնը այն երկրին, զոր կը ճանչնայ իբրեւ բարեկամ որ սակայն ինք եւս նոյն առաջարկներն է, զորս կը ներկայացնէ մեզի : Հետեւաբար, մեր երկրին համար դժբախտաբար ոչ մէկ տարբերութիւն կը մնայ այլեւս Թուրքիան բաժան բաժան ընելու կոչուած այս երկու քաղաքականութիւններուն միջեւ : Յետոյ, կ'ուզեմ շեշտել նաեւ սա պարագան, որ Խալիլ եւ Ճէմալ փաշաներն ալ որեւէ լիազօրութիւն եւ իրաւասութիւն չունին, Թուրք ժողովուրդին անունով խօսելու համար :

Չիչերին հետեւեալ պատասխանը կուտայ Պէքիր Սամի Պէյի այդ առարկութեան .

— Համաձայնական պետութիւնները կը պահանջեն այնպիսի Հայաստան մը, որ իր սահմաններուն մէջ պարփակէ մինչեւ Սեբաստիա եւ Տրապիզոն երկարող հողամասերը, այսինքն մեծ եւ ընդարձակ Հայաստան մը :

(19 Շար.)

պիտութեան նենդ նկարագիրը :

Շահեկան են նոյնպէս հայ եւ լատին յարաբերութիւններուն նուիրուած պրոնեները :

Փափաքելի էր, որ հեղինակը աւելի հանգամանօրէն խօսէր Կիլիկիոյ Հայկրուն նեբբին կեանքի մասին :

×

«Յ. ՊԱՐՈՆԵԱՆ ՄՏԵՐՄՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ» հեղինակը՝ Ա. Հատտէճեան, ուժգնօրէն էջերէ բազկացած իր այս աշխատասիրութեամբ կը փորձէ ներկայացնել մեծ հոր – պիծառանին դէմքը՝ իբրեւ մարդ, պրօ – պա, թատերագիր եւ լրագրող, ինչպէս նաեւ ընկերային եւ հասարակական գործունէութեան տեսակէտներու եւ յար – կեանքի ու ըմբռնումները :

Եւ ընդհատ է ծանօթ ձեւը՝ երկիծա – նին գործերուն մէջէն երեւան հանել պրագէտին մտածումներուն մայր երակը : Այս ձեւով է, ահա, որ յաջորդական հոթը գլուխներով ընթերցողին աչքին առջեւ կը պատկերանայ մեծ երկիծագրը պրեթէ իր լրիւ եւ ամբողջական դիմագիծներով :

Երկիծելու բացառիկ տպաւորիչ տէր պրպտող ունեցած է նաեւ լրագրողը հարուստ վաստակ մը : Մեզմէն մինչեւ նիկար խմբագրած կամ աշխատակցած է չորք տասնեակ մը պարբերաթերթերու, որոնց մէջ ցրուած իր պրուխիւնները ամփոփուելու պարագային պիտի կազմէ հատորներ լեցնող պատկառելի հատոր – ածոյ մը :

Առաւելաբար իր լրագրական յօդուածներուն, տեսմսերուն, օրագրութիւններուն եւ քրոնիկներուն մէջն է, որ ճաղատած եւ քննադատած է ընկերային եւ կենցաղային յոռի բարքերը՝ սուր, հա – ատնոցով մը եւ քմծիծաղ տեսող սրամտութիւններով :

Յանդգնութիւնն ու պարկեշտութիւնը ամբողջացուցած են պրագէտին հրապա – պարական էջերուն արժէքը :

Այս նկատումով ալ, Ռ. Հատտէճեան օրինակելի բծախնդրութեամբ մը պրպտած է պրական էջերուն կոպքին, նաեւ՝ լրագրական էջերուն մէջ տեղ գտած պատճառների մտածումներուն եւ խոհերուն մայր երակը, նկարագրին հիմնական գիծերը :

Հեղինակին վերլուծական եւ խորհրդածական տպերը, իրենց կարգին, կ'ամբողջացնեն դիմագծային ներկայացումը : Եւ գործը կը գործնէն աւելի չահեկան :

Ա. Հատտէճեան չատ իրաւամբ գիտել կուտայ, թէ «Պարոնեանի նման հարուստ իմացականութեան մը պատասխանատուութեան մէջ մտնել, կը նշանակէ չուտով նշմարել թէ այդ մտերմութիւնը՝ խանդավառող անպատճառ նիւթ կը հայթայթէ մեզի » :

Հեղինակին այդ խանդավառութենէն բաժին մը վերապահուած է ընթերցողին, այս մեռնապրութեան մէջ :

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ՆԱՀԱՊԵՏԱԿԱՆ ԸՆՏԱՆԻՔԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Նախարարական հակամարտութիւնները կը տեւեն մինչեւ անկումը : Նախարարները իրարու հանդէպ աւելի տեղի չունին քան օտարին հանդէպ, կը պինակցին ցեղին թշնամիին հետ, մէկզի նետելով հատատքի միութիւնն իսկ : Սմբատի եղբօրորդին, Աշոտ ոսպրատիկ, Դուինի կ'երթայ եւ Եուսուֆին հատատարմութիւն կը յայտնէ : Սմբատի դէմ կը պայքարի Վասպուրականի Խաչիկ Գագիկ Թագաւորը : Ցեղային կազմութիւնը կը մղէր հակամարտութեան :

Մամիկոնեանները երկու անգամ (771 եւ 859 – 85) կ'ապստամբին Արաբներու դէմ եւ կ'ընկճուին Բագրատունիներու օժանդակութեամբ : Ասոնք ալ կը վարձատրուին Մամիկոնեաններու կալուած – ներն ստանալով :

Օտարները կը չահագործեն հակամարտութիւնները, փոռասխրութիւնները, տիդղոսներ կը բաշխեն : «Հայերու անբուժելի նախանձը իրարու հանդէպ օտարար եղաւ թշնամիներուն» : Ոչ խալիֆան, ոչ ալ կայսրը պիտի ուզէին որ հակամարտութիւնները դադրէին եւ միութիւն ըլլար :

Արաբները 886ին Աշոտին տուին թագ արքելու համար ազգային միութիւնը, քան տարի առաջ Արծրունիներն ալ թագ ուզեցին (908), ուրիշներ ալ հետեւեցան եւ երկիրն ունեցաւ վեց թագաւոր : Կազմուեցան նաեւ ինքնուրոյն իշխանութիւններ, բաժանումներու տակն ալ կ'ունենային արիւնահեղ բախումներ, անհնայ ջարդեր, մինչդեռ արեւելակողմէն արիւնարբու վոհմակներ կը յարձանային :

Փիլոքսոս Ջանայ դիմադրական ուժ մը ստեղծել, բայց Հայերը կ'ատէին զինք, որովհետեւ դաւանափոխ եղած էր, Յոյներն ալ կ'ատէին՝ որովհետեւ ծագումով Հայ էր : Նախանձոտ իշխաններ իր դէմ եղան եւ ձախողեցուցին ձեռնարկը :

Նախարարներու մօտ կը զօրանան հարուստները, կը կազմեն, մեծատուններու դասակարգը : Քաղաքներու մէջ ալ կը սկսին պայքարներ : Նախարար եւ մեծատուն կ'արհամարհեն տկարները, կը չահագործեն ստորին դասակարգները : Վաչխառութիւնը սովորական է, ինչպէս կառավարութիւնը, զրամով հողեւոր պաշտօններ կը տրուին, հողեւորականութիւնն ալ վաչխառութեամբ կը զբաղի եւ կաշառակեր է : Գիւղացին կը վճարէ այլեւս տուրքեր, կը կառարէ ձրի աշխատանք : Դաժան պատիժներու կ'ենթարկուի հարկ վճարելու անկարող գիւղացին : Պարանոցէն կը կախեն կապարէ յատուկ նշան, ուր գրուած էր հարկատուին բնակավայրը : Այդ նշանով կը ճանչցուէր եւ տիրոջ կը վերադարձուէր երախտանեղով մէկտեղ : « Նախարարը քմայքին համաձայն կը պատժէր, խոր վիրապ կը նետէր, գլխատել կուտար, քարկոծել կուտար, կը կուրացնէր հպատակները » : (Գէորգ Ասլան, էքիւտ, Փարիզ, 1928, էջ 28) :

Նախարարներ, մեծամեծներ կը տապկին մաքի ծուլութենէ, հեշտ կեանք կը վարէին, բազմակին էին :

« Հզօրատ էին Անեցիները, կ'արհամարհէին փոքրերը, ինքնահաւան էին, կը նախանձէին իրարու, կը մրցէին իրարու հետ այրեր եւ կիներ : Կամապաշտ եւ ինքնահաւան՝ չէին անտար ծերերուն, ծոյլ էին, ունէին ազախիններ, ձիով եւ կեղեցի կ'երթային, աւետարանը դուրս բերել կուտային եւ համբուրել հաք՝ թատրոն կ'երթային : Ագահութիւն, արծաթասիրութիւն սովորական էին, որբերն ու այրիները կը զրկէին ժառանգութենէ : Ունէին նաեւ այլեւ այլ մեղանչումներ » : (Կրեատցի, Պատմագրութիւնը էջ 102 – 104) :

Անի կուգայ բարեմիտ եկեղեցական մը, կը քարոզէ «վասն զղջմանութեան եւ արբեցողութեան » : Երիտասարդներ կը ծիծաղին, կը հեղնեն, տուն կը հրաւիրեն բարեպաշտութիւն կեղծելով, կը թմրեցնեն, կը մերկացնեն եւ վանդակի մը մէջ դնելով՝ կը դնեն մայր եկեղեցիին առջեւ : Պառաւ մը կը զթայ խեղճին վրայ, զգեստ մը կուտայ եկեղեցականը ոտքին փուչին թոթափելով կը հեռանայ « անիծեալ քաղաքէն » :

Թաթար բանակները կը մօտենան Անիի : Քաղաքը կը զուարճանայ անտարբեր եւ անհոգ : Տուղրիլ կը պաշարէ քաղաքը, կը յուսահատի զրաւելէ, եւ կը դառնայ : Սարուկներէ չինուած ամրոցաւոր պարիսպները կը պաշտպանեն յզփացած քաղքենիները : Ժամադ կը տրածուի նեբբը, կարծելով թէ թշնամին կը նահանջէ աւելի ուժով հարուածելու համար պարիսպները : Թշնամին կը սեպհ քաղաքին իրարանցումը, եւ կը զառնայ, կը հարուածէ :

Բարքերու ապականութիւնը չլսուած էր բնակիչներուն տոկունութիւնը, կը պակսէր յարատեւութեան ոգին :

Նահապետական ընտանիքը չի պատրաստեր մարդը : Հանրային կեանք վարող, առանձնական կեանքէ խուսափող անհատը չի կրնար կերդրնացնել ուշադրութիւնը, որ անհրաժեշտ է սովորութիւններ կազմելու : Ուշադիր գործատուները ցրուած գործատուրէն աւելի կ'արտադրէ նուազ յողնութեամբ, որովհետեւ սովորութիւնը կը նուազեցնէ յողնութիւնը : Պիտի խուսափի ճիգ պահանջող գործերէ :

Նահապետական ընտանիքէն դուրս է կով եւ հարստացող անհատը, մեծամտութը, կը մնայ ենթակայ աւելի մեծին, նախարարին : Քաղքենի դասակարգը հետամուտ չէ չափաւորելու նախարարական իշխանութիւնը : Ազատ ու անկախ մտածողութիւնը կը մեռնի ստրկամտութեան մէջ :

Ա. ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

Հայաստանի մէջ դեռ ծանօթ չեն արկպիի խաղին : Զարկ տալու համար, Մոսկուայէն հրաւիրուած է ուսս մարզիչ մը, որ արդէն իսկ կազմած է քանի մը խումբեր : Խաղին հանդէպ հետաքրքրութիւնը կը մեծնայ :

ՄՐՑԱՆԱԿՆԵՐ

Գրականութեան եւ արուեստի պետական մրցանակներ տուած են :—

ՀՐԱՉԵԱՑ ԿՈՉԱՐ (յետ մահու) «Նահապետը» վիպակին համար :

ԱՐԱՄ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ «Թաւջութակի եւ նուագախումբի ռափսոտիին» համար :

«ԿՈՄԻՏԱՍ» քառեակին չորս երաժիշտները (Ս. Ասլամազեան, Ա. Գաբրիէլեան, Ռ. Դաւիթեան եւ Հ. Թալալեան) :

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՍԱՐԵԱՆ «Անցնող օր», «Գորիս», «Կատարինէ Սարեանի դիմաքանդակը», «Նահիւրմոր» նկարներուն համար :

ԳՈՀԱՐ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ պանդան օփերաներու մէջ ստանձնած իր դերերուն եւ երգեցողութեան համար :

ԱՅՑԵԼՈՒՆԵՐ

Ամերիկահայ ծանօթ երգչուհի Լուսին Ամարա, որ 1950էն ի վեր մեծ յաջողութիւններ կ'արձանագրէ Նիւ Եորքի Մետրոփոլիթէն օփերային մէջ, երեւան կը գանուի այս օրերուն : Հաւանաբար համերգներ տայ :

կան իշխանութիւնը : Աթէնքի եւ Հռոմի մէջ քաղքենիները պատրաստեցին քաղաքական հոլովոյթը, տեղծեցին ժողովրդավարութիւնը, պատրաստեցին ապատ քաղաքացին : « Աթէնքի եւ Հռոմի մէջ իրական վեհապետը ժողովուրդն է, օրէնքը ժողովուրդին կամքին արտայայտութիւնն է » : (Ֆերրերոյ, Լա Բիւին տը լա Սիւիլիզասիոն անթիք, էջ 226) :

Նահապետական ընտանիք եւ նախապատութիւն ժողովրդավարութիւն չեն ճանչնար : Հողի տէր ազատ մշակը, ապատ քաղաքացին, կը պաշտպանեն հողը, օճախը, ազատ կամքով կը միանան հասարակաց չահերու պաշտպանութեան, հողագուրկը պաշտպանելու հոգ չունի, ստրուկին համար տէր փոխելը մխիթարութիւն մըն է :

Աթենացի երիտասարդը կ'երդնուր աւելի պայծառացնել Աթենասի քաղաքը, Հռոմայեցի երիտասարդին փառքն էր Հռոմի փառքը : Մէկը «Սալամինի յաղթանակով փրկեց քաղաքակրթութիւնը արեւելեան բարբարոսութենէն» համաձայն Ռընանի, միւսը կայսրութիւն մը ստեղծեց, եւրոպայի տուաւ իր պերը, լեզուն, օրէնքը :

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲՐԻԿԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (97)

ԴԱՆԱԿԸ ԾՕԾՐԱԿԻՆ

« Այդ երեկոյեան էր որ ես ձեզի հան – դիպեցայ եւ յանկարծ հանճարեղ գաղափարը ունեցայ ուղարկելու ձեզի ամուսնոյն մօտ, պահանջելու համար մեր ա – մուսնալուծման իր համաձայնութիւնը : Ցետոյ խօսեցայ ձեզի ամուսինս սպաննելու մասին .արդարեւ, նկատած եմ, որ երբ կատակելու երեւոյթով ճշմարտու – թիւն մը կ'ըսէք, ոչ ոք կը հաւատայ ձեզի : Ցաճախ հաստատած եմ, որ լաւագոյն է երեւիլ քիչ մը տխմար, քան խելացի : Գարլոթա Ատամսի հետ մեր ուշացած երկրորդ տեսակցութեան ընթացքին, ես խօսեցայ իրեն ծրագիրս մասին, ըսելով որ գրաւի հարց մը կար մէջտեղը : Ինք իմ տեղս պիտի ներկայանար ճաշկերոյթի մը եւ եթէ յաջողութեամբ պսակուէին իր ճիգերը, պիտի ստանար ասոր վարձատրութիւն մը : Այս առաջարկէս առինքնուած, ինք եղաւ առաջինը երեւակայողը թէ ի՞նչպէս պիտի փոխանակէինք մեր դիտանները, եւն. : Մենք չէինք կրնար մեր ծպտումը կատարել ոչ իր մօտ եւ ոչ ալ իմ յարկաբաժնիս մէջ, ծառայողներուն պատճառաւ : Ինք չհասկցաւ թէ ինչո՞ւ, ես չէի գիտեր ինչ պատճառ ներկայացնել իրեն, եւ, կարճ կապելու համար վէճը, ես պարզապէս հակառակեցայ իրեն եւ իմ կամքովս գործել պահանջեցի : Անկասկած Գարլոթան դիս նկատեց այնքան զարմանալի, որքան յամառ, բայց վերջապէս տեղի տուաւ : Մենք իրեն հետ միասին պատրաստեցինք Փիքասիլլի Փալասի պատմութիւնը, եւ ես իմ հետս առի էլիզի տկնոցները :

Ուշ չմնալով՝ սկսայ խորհիլ, թէ Գարլոթան եւս պէտք էր անհետանար : Կը ցաւէի իր վրայ, հակառակ որ իր պատճառն անձնասուրութիւններու նմանողական խաղերը բնաւ հաճոյ չէին թուած ինծի եւ անպատկառութիւն կը համարէի զանոնք : Քիչ մը վերոնոյ ունէի պահած, հակառակ որ չատ հաղուագէպ կերպով գործածած եմ այդ թոյնէն : Այդ փոքրիկ մթերքս գործը կրնար դիւրացնել : Այս մտքին հետ ունեցայ նաեւ ուրիշ հնարամտութիւն մը, ինչո՞ւ համար կարծել չտալ ամէնուն, որ այդ աղջիկը սովորութիւն ունէր ինքզինքը թունաւորելու : Ուստի ապսպրեցի ոսկի տուփ մը՝ սկզբնատառով եւ արձանագրութեամբ մը : Բոլորովին երեւակայական սկզբնատառ մը եւ «Փարիզ» որեւէ թուականով մը արձանագրութիւնը պիտի կրնային խիստ դժուարացնել պրպտումները : Օր մը, երբ կը ճաշէի Ռիցի մէջ, գրեցի ոսկի տուփին պատուէրագիրը եւ գրկեցի էլիզը զայն բերելու համար : Էլիզ գործին հետեւեցաւ անձամբ էր բոլորովին :

Ամէն բան լաւ կ'ընթանար : Ես պինուած էի փոքրիկ բայց խիստ սրածայր գմբէլիով մը, որ վերցուցած էի էլիզի իրերուն մէջէն, երբ սպասուհիս Փարիզ կը դանուէր : Անիկա չէր նշմարած գմբէլին բացակայութիւնը, որովհետեւ գործածելէս ան – միջապէս վերջ՝ կրկին իր տեղը գրած էի զայն : Սան – Ֆրանչիսքոյէն բժիշկ մը, առանց յետին մտքի, ցոյց տուած էր ինձ ծոծրակին ճիշդ այն մասը, որ հարուածելով՝ մահը վայրկեանական կ'ըլլայ : Օր մը, չիճուկներու մասին բացատրութիւններ տուած առեն, բժիշկը ըսած էր որ խիստ ուշադրութիւն պէտք է ընել այդ կէտին չդպչելու համար, որովհետեւ մահը բոլորական կրնար ըլլալ : Մէկ քանի անգամներ խնդրեցի իրմէ, որ ծոծրակին վրայ բուն տեղը ցոյց տայ ինծի, խոր – հելով թէ օր մը այդ գիտակցութիւնս կրնար օգտակար ըլլալ ինծի : Իրը պատրուակ, ըսի բժիշկին, թէ մարզուս – պանութեան այդ եղանակը կրնար դործադրել չարժանկարի ժապաւէնի մը մէջ :

Գարլոթան ներեցաւ իր պատուոյ խօսքին վրայ մեր գաղտնիքը տեղեկացնել ուզելով իր քրոջ : Երդուած էր ինծի, որ ոչ ոքի պիտի խօսէր այդ մասին : Կը կարծեմ թէ մեծ հնարամտութիւն մը գործադրած եմ նամակին մէկ էջը պատռելով՝ չփոթութիւն յառաջ բերած ըլլալուս համար : Այդ դաղափարը լոկ իմ մտքիս ծնունդն է : Շատեր կը կարծեն թէ ուշիմ կին մը չեմ ... բայց, ըստ ինծի, հարկ է ունենալ մեծ քանակութեամբ ուշիմութիւն պատրաստելու համար այսպիսի ձեռնարկ մը :

Ամէն ինչ լաւ կարգադրած էի, կէտ առ կէտ, եւ ծրագիրս, կը գործադրէի կանոնաւոր ընթացքով : Նախ եւ առաջ քիչ մը վախցայ, որ կը ձերբակալուէի, բայց չուտով բոլորովին ապահով զգացի ինքզինքս, որովհետեւ կարելի չէր կասկածի ենթարկել Շիսուիքի հացկերոյթին ներկայ մարդոց վկայութիւնները, եւ չէի խորհեր երբեք թէ ոեւէ մէկը կրնար նմանած ըլլալ Գարլոթայի եւ իմ գործատուրման փոխանակուած ըլլալը :

ԱԿՈՐԹԻ ՔՐԻՍՏԻ

(Շար.)

— * —

Նոր Տարուան Առթիւ — ՅԱՌԱՋ — ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Էլիզա եւ Հայկանուշ մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրեն իրենց մայրիկին՝ Տիկին Ընծայուն Նորիկեանի (Պանեէօ) :

ՆՈՒԷՐ

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընկեր Ազատ Պալեանի (Ռոմա) ընդ Օր. Սիւզան Տէմիրեանի (Սոֆիա) ամուսնութեան առթիւ տասը Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Մասնակցութեամբ Մարսէյլի, Լիոնի եւ իր շրջանային քաղաքներու հայ երիտասարդաց թատերախոմբը կը ներկայացնէ Այս Շաբաթ երեկոյ Լիոնի Ազգ. Տան թատերասրահին մէջ :

Այս Կիրակի օր ժամը 4ին Ս. Շամոնի Ժան տ'Արք սրահին մէջ

ԱՐՇԻՆԸ

Ա. Զ. Դ.

Տիկին Գառնիկ Ալեքսանեան կորսնցուցած է Կիրակի դիշեր (5 Դեկտ.) ժամը 23 – 24ի միջեւ իր ազամանդեայ ապարանջանը՝ յիշատակ իրենց ամուսնութեան, Կրանտ Օթէլի մէջ, Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան տարեկան պարահանդէսին ընթացքին որուն կ'օգնէր իբրեւ անդամուհի : Այն հայրենակիցը որ գտած է զայն պատահմունքով, թող բարի ըլլայ իմացնելու խմբագրութեանս (կամ տիրոջը 553–58·23) փոխան լաւ վարձատրութեան :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Ս. Տամլամեանէ եւ Տիկին Հայկուհի Մութաֆեանէ 50ական Ֆրանք ողբ. Յովհ. Թէրլէմէզեանի յիշատակին :

×

ՏԷՍԻՆ.— Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ Կրօն. Ընկերակցութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Այրի Տիկին Փ. Մարտիրոսեանի մահուան առթիւ Լիոնէն Տէր եւ Տիկին Մ. Մնացեան փոխան ծաղկեպսակի տասը Ֆրանք, Պ. Յարութիւն Պետրոսեանի մահուան առթիւ Մարսիլիայէն Տէր եւ Տիկին Ե. Մելքոնեան փոխան ծաղկեպսակի յիսուն, Տէր եւ Տիկին Ժ. Պօղոսեան յիսուն, Սէն Շամոնէն Պ.Ե. Միքայէլեան տասը, Լիոնէն Տէր եւ Տիկին Յ. Ղազարեան քսան եւ եկեղեցւոյ պայծառացման քսան Ֆրանք :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պուլ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ թաղականութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Տէր Պսակ հօր թաղման առթիւ երեցկինը դպրոցին 50, Կ. Խաչը Առաջնորդարանին յիսուն, Ա. Դաւիթեան Առաջնորդարանին յիսուն եկեղեցիին քսան, Ր. Նազարեան եկեղեցիին քսան, Պապայիֆիտեան եկեղեցիին քսան, Ա. Յովակիմեան Առաջնորդարանին տասը Ֆրանք :

Ողբ. Մ. Կիրակոսեանի թաղման առթիւ Ա. Մէնէմէճեան եկեղեցւոյ յիսուն, եղբայր Տորումեան եկեղեցւոյ քսան, Յ. Գուգուլեան եկեղեցւոյ քսան, Ա. Նիկողոսեան եկեղեցւոյ քսան, Աճարեան եկեղեցւոյ 15, դպրոցին 15 :

Ողբ. Տիկ. Կիրակոսեանի թաղման առթիւ Յ. Աճէմեան, Պ. Սարաճեան, Յ. Պօյաճեան տասնական Ֆր. եկեղեցւոյ :

Ողբ. Հ. Տէր Յարութիւնեանի թաղման առթիւ Պարտիզպանեան եկեղեցւոյ 20 :

Ողբ. Ա. Մարիքեանի թաղման առթիւ Նիկողոսեան եկեղեցւոյ քսան :

Այրի Տիկին Հայրապետեան հոգեհանդիստի առթիւ եկեղեցւոյ 50 :

Այրի Տիկին Հ. Գրիգորեան հոգեհանդիստի առթիւ եկեղեցւոյ 50:

Տէր եւ Տիկին Ա. Յովակիմեան հոգեհանդիստի առթիւ եկեղեցւոյ 30, Կ. Խաչին 30, Առաջնորդարանին 10:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ նախկին դպրապետ Պ. Պօղոս Գուլում – ճեանի քառասունքին առթիւ, եկեղեցւոյս հոգաբարձութեան եւ երկսեռ դպրաց դասու կողմէ՝ քառաձայն պատարագ եւ հոգեհանդիստ կը կատարուի այս Կիրակի :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Երեքշաբթի ժամը 15 – ին, Ազգային Տան սրահը : Կարեւոր օրակարգ : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Դեկտ. 12, Կիրակի ժամը 21ին

DANS ST. EUSTACHE ILLUMINÉE

(12, Rue Dujour, Paris (1er)

Métro : Halles

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԱՍՊԵՏՆԵՐՈՒ ԵՂԲԱՅՐԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Կը ներկայացնէ (համաշխարհային առաջին ունկնդրութիւն) :

DU PROFOND DE L'ABIME

(Oratorio)

ԲՆԱԳԻՐ ԵՒ ԻՐԱԳՈՐԾՈՒՄ

ԱՐՇԱՄ ՃԻԶՄԷՃԵԱՆ

Բարձր հովանաւորութեամբ թրդտարութեան նախարար՝ ՄԱՐԷԹի ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Կը մասնակցին՝

Christiane Eda-Pierre (Soprano) de l'Opéra, Paul-Emile Deiber (récitant) sociétaire de la Comédie-Française, Raffi Ourgandjian (au grand orgue).

LES CHANTEURS DE ST. EUSTACHE

(Président-Fondateur R. P. Emile Martin)

ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ

ԱՐՇԱՄ ՃԻԶՄԷՃԵԱՆԻ

ՅԱՅՏԱԳԻՐ.— ԿՈՄԻՏԱՍ, ՀԱՅՐ ՄԱՐԹԷՆ, ՎԻՔԹՈՐԻԱ ՄՈՍԹԵՎԵՐՏԻ, ՈՒՐԿԱՆՃԵԱՆ :

Տոմսերու գին՝ 5էն 25 Ֆրանք

Դիմել՝ Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցի, 15 Բիւ Ժան Կուժօն, Սէնթ-Էօսթաշ (Հալ), Տիւրան (4, Փլաս տը լա Մատըլէն), Բալուեան գրատուն, (43 Բիւ Ռիշէ) :

ՃԱՇ

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրացի կեդր. վարչութիւնը կը հրաւիրէ Իսիի եւ շրջանի բոլոր Հայերը անխտիր իր տասնեւհինգամեակի առթիւ կազմակերպած ճաշասեղանին :

Այս Կիրակի ժամը 5ին Իսիի Խրիմեան դպրոցի սրահին մէջ :

Նախագահութեամբ

ԲԺ. Ա. ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, երգ, արտասանութիւն, նուագ եւ շատ մը անակնկալներ, մասնաւորապէս սիրայօժար իրենց մասնակցութիւնը պիտի բերեն հայրենակիցներ, Միրիճան Շիրվանեն, Շմաւոն Պալեան, իրենց նուագով եւ երկու քոյրեր Թադէոսեան :

Ճաշագին 10 Ֆրանք անձ գլուխ :

ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆՔԵԱՆ

Ձեր տրամադրութեան տակ է բոլոր ճամբորդութիւններու համար

ՕԴԱՆԱԻ–ՇՈԳԵՆԱԻ–ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Դիմել

Agence de Voyage

PARENTY & DESROUSSEAUX

7, Rue de Hanovre — PARIS (2e)

Métro :

4 Septembre ou Opéra

Téléph. : RIC. 79-86

RIC. 79-39

Բաց է ամէն օր,

ժամը 9–12 եւ 14–18

բացի շաբաթէն,

IMPRIMERIE SPÉCIALE DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

GALERIE

DAVID-GARNIER

6, Ave. Matignon — Paris

CARZOU

DESSINS REHAUSSÉS

Jusqu'au 18 Décembre

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՖԻԼՄԵՐՈՒ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հովանաւորութեամբ Ազգային Միութեան, նախաձեռնութեամբ Հայ Կրթ. մարմնոյ :

Ի նպաստ «Հայկազեան» վարժարանի Կրթական գործին :

Այս Երկուշաբթի ժամը 20·30ին, Սինէ Արքի մէջ, 257 Բիւ Պուալօ (եկեղեցւոյ մօտ), Բիւ Փօլ Պէրի անկիւնը :

Պիտի ցուցադրուին

ԼԵՌՆԱՅԻՆ ԼԻՃԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

եւ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

Գունաւոր եւ հայախօս ժապաւէններ :

Հ. Յ. Դ.

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէին ընկերական ընդհ. ժողովը այս Ուրբաթ, սովորական հաւաքատեղին :

ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱԿԱՆ ՔԱՐՈԶ ՍԷՆ ԼՈՒ

Այս Կիրակի Սէն – Լուի Հայոց եկեղեցին կը քարոզէ Թեմիս Առաջնորդ Արտաւազդ Եպիսկոպոս Թրթռեան :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

Այս Կիրակի, ժամը 10·30ին, Հայրապետական ձայնաւոր պատարագ ի ներկայութեան Սէն Լազարի Ասպետներուն :

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ

ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՊԻՍԿ. ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, Շաբաթ, Մարտ 5ին Սփլանտիտի սրահին մէջ :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ

Կազմակերպուած Ֆ. Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու կողմանէ իրենց կայանի տասնամեակի առիթով եւ անոր ի նպաստ :

Հրաւիրուած է Լոնտոնէն Հայ Երիտասարդաց Միութեան թատերախումբը, ներկայացնելու Գ. Սնդուկեանցի

ՊԵՊՕ

Շաբաթ՝ 18 Դեկտեմբեր	ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ մէջ ժամը 20·30ին
Կիրակի՝ 19 Դեկտեմբեր	ՍԱՐՍԷԼԻ մէջ ժամը 15ին
Երկուշաբթի՝ 20 Դեկտեմբեր	ՓԱՐԻԶԻ մէջ ժամը 20·30ին
Երեքշաբթի՝ 21 Դեկտեմբեր	ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ մէջ ժամը 20·30ին
Կիրակի՝ 26 Դեկտեմբեր	ԼԻՈՆԻ մէջ ժամը 15ին
Չորեքշաբթի՝ 29 Դեկտեմբեր	ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ ժամը 20·30ին
Հինգշաբթի՝ 30 Դեկտեմբեր	ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ ժամը 20·30ին,

Տոմսեր կը վաճառեն Կացոյտ Խաչի զր ասենեակը, հայ զրավաճառատունները եւ Խաչուհիները :

Ապահովեցէք ձեր տեղերը :

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	45 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	25 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ: ՆՇԱՆՏՈՒՔ	25 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	25 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	10 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

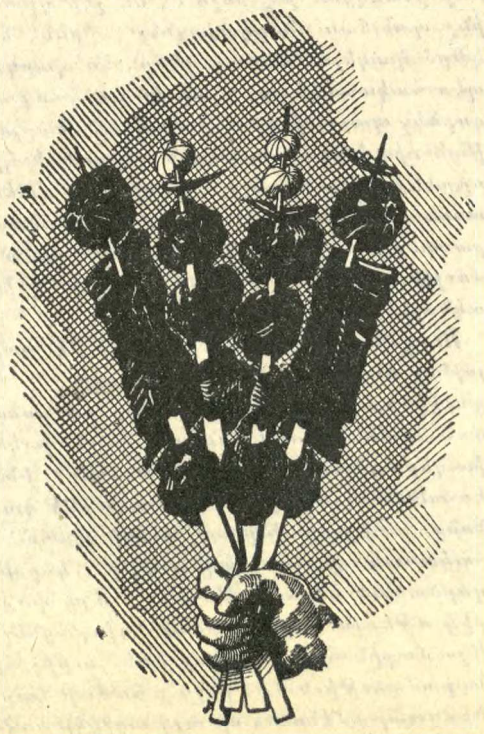

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

Եւրոպական, հայկական եւ կովկասեան ընտիր ճաշեր :

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ :

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES

4, RUE ROBERT-ESTIENNE

(coin Rue Marbeuf) PARIS-8e

Téléph. : BAL. 31-21 et 30-84

Métro : F. D. Roosevelt

ՀԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 Ֆ· Հատը 0,30 Ֆ·

ԿԻՐԱԿԻ
12
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
DIMANCHE
12 DECEMBRE
1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10483

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

41e ANNÉE — Nº 10.483

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՆԾԱԼԻ ԵԴԵՍԻԱՆ (*)

Տարուբեր՝ ծով կեանքի մը յորձանքին մէջ, մեր գանատան տարեդարձները ժա – մանակին կատարելու մխիթարութիւնն անգամ չունինք : Պիտի յարմարինք մի – ջավայրի պահանջներուն, — տրամադրե – լի սրահ գտնել, խուսափիլ խաչաձեւում – ներէ, գեղարուեստական բաժին ապահո – վել, եւայլն :

Ծնունդը եւ Զատիկը ճիշդ օրին, քանի որ սեփական եկեղեցի ունինք, բայց ու – րիշ որեւէ տարեդարձ, նոյնիսկ Հայա – ջինջ Սարսափիներու սպահանջը կապ – ուած է պատահականութեան, երբեմն ալ մարդոց բարեհաճութեան հետ :

Այսպէս նաեւ Եղեսիոյ Հերոսամարտին 30ամեակը, որու մասին խօսելու առիթ ունեցանք Հոկտեմբեր 14ին : Հակառակ իրենց կամքին, կազմակերպիչները հար – կադրուեցան այսօրուան ձգել ոճնակա – տարութիւնը, մինչդեռ դէպքը տեղի ու – նեցած է 1915 Սեպտեմբեր 19 – Հոկտեմ – բեր 15ին :

Աչքէն պարզապէս մէջ լաւ է ուշ քան երբեք : Կսկծալի բան պիտի ըլլար, եթէ հերոսներու եւ հերոսուհիներու յիշատա – կին ալ վերածուէր անցուկը – մոռցուկ պատմութեանց : Մանաւանդ այս ափե – րուն վրայ, ուր հոգիները այնքան չուտ կը թառամին, կը ցամքին, պղտոր հո – սանքներու կամ պզպզուն հրապոյրներու յորձրձիթոսին մէջ : Անոնց ակնախիղ սիրապետութեան տակ :

Իրականութիւն է որ ոչ միայն մեր նոր սերունդը, այլեւ ժողովուրդը ինք չատ քիչ բան գիտէ ժամանակակից պատմու – թեան եղելէններուն, մանաւանդ անոր փառաւոր էջերու մասին :

Երեսուն տարիէ ի վեր, ինչպէս աւելի առաջ ալ, ընդհանրապէս խօսուած եւ գրուած է Թրքական բարբարոսութեանց, ջարդերու եւ աւերումներու մասին : Ո – տարներուն առջեւ ալ, առաւելապէս ներ – կայացած ենք մեր մարտիրոսագրու – թեամբ :

Այնպէս որ, ներքէն թէ դուրէն, այն ապտուրութիւնը գոյացած է թէ խնդմ , անձամբ, գլուխը կախ ժողովուրդ մը և – պած ենք, պարանոցը միշտ պատրաստ՝ թշնամի պանակին տակ :

Եղեսիան, ինչպէս Վասպուրականը , Շ· Գարահիսարը, Տարօն – Մասունը , Ալ – Տաղը, Սուէտիան, եւայլն 1915ին , Հաճընը, Մարաշը, Այնթապը եւ ուրիշ քաղաքներ՝ աւելի վերջը, իրենց խնա – պէս հերոսական մարտնչումներով բոցին աչքերը : Նոր եւ լուսաւոր էջ մը բոցին Հայոց պատմութեան մէջ :

Ինքնապաշտպանութեան, ապաստա – թեան, հարուածին հարուածով պատաս – խանելու այդ խիզախ , ոգեմեան ոգին էր որ կը տատանէր նաեւ Մարզպետա – տի եւ Զարեհլիսկի արիւնապղտ դաշ – տերուն վրայ, երբ ամէն ինչ կորսուած կը համարուէր :

« Մահ կամ ազատութիւն » մարտա – կոչը թերեւս ոչ մէկ տանն այնքան սար – սած էր բազմութեանց հոգին, որքան այդ օրերուն :

Մինչեւ 1915 մարդիկ եղեսիան կը յի – շէին Աբդար Համտանին պատմութեամբ կամ 1895ի ջարդերով : 1915 Սեպտեմբեր Հոկտեմբերի հերոսամարտէն վերջն էր որ հայկական այդ բոլոր գործառ կրկ – նապէս պատմական եւ պարծալի :

Եւ ի՜նչ հերոսամարտ : Բառն անգամ ժպիտն կ'երեւայ, երբ կ'երեւակայենք այն դժոխային պայմանները ուր մղուե – ցաւ օրհասական պայքարը : Կատարեալ զոյամարտ՝ ամէն մր կռիւներով, ուր և – րեւոյթներն ու երեւոյթները կը ճա – կատին հաւասար անձնուիրութեամբ , քաջութեամբ եւ յանդգնութեամբ :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԿՐ ԲՈՂՈՔԻ ԿՐՈՄԻՔՈՑԻ ՃԱՌԻՆ ԴԻՄ

Խորհրդային դեկավարութեան մէջ, կա – տարուած վերջին բարեփոխումները զար – մանք պատճառած են ժողովուրդին մէջ : Արեւմտեան դէտերու կարծիքով, կա – տարածուին բուն տարողութիւնը կը պարզուի միայն քանի մը ամիսէն : Լու – րը հաղորդուած է ժողովուրդին լակոնա – կան դեկոյցներով : Աչքէն պարզապէս մէջ, առաջին տեղեր այն տպաւորութիւնը կայ թէ Պոդգորնիի նշանակմամբ կ'ամրապնդ – ուի Բրեժնեւի դիրքը :

Գալով Կրոմիքոյի ճառին, կը թուի թէ ապաստղական դիրքէն ելլելով, Խորհ· Միութիւնը այսօր կ'ուզէ կրկին ձեռք առնել արտաքին քաղաքականութեան նա – խաձեռնութիւնը :

Դաշնակցային Գերմանիոյ Հանրապե – տութիւնը խիստ կերպով կը բողոքէ խոր – հրդային Արտաքին Նախարարին ճառին դէմ : Կառավարութեան բանբերը չէ յատած թէ խորհրդային Արտաքին Նախարարին խօսքերը «անվայել են մեծ պետութեան մը պաշտօնական անձնաւորութեան մը բերնին մէջ» աւելցնելով թէ — «Վրէժի ոգին խորթ է արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութեան » :

× Լենինի կարգը չնորհուած է Անաս – տաս Միկոյեանի, որ ամիս մը առաջ, 70ամեակին առիթ ստացած էր նոյն կարգի չքանչանը :

× Արտաքին Նախարար՝ Կրոմիքօ Փր – բակտ մեկնած է :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Վիեթնամի պատերազմը օրական 82 – ուկէս միլիոն ֆրանք կ'արժէ Միացեալ Նահանգներուն :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ընտրապայքարը երկրորդ շրջանին համար սկսաւ Շաբաթ իրիկուն : Առաջին խօսողն էր՝ նախագահ տը Կոլ , որուն յաջորդեց Միթերան : Ընտրապայ – քարը կը վերջանայ Ուրբաթ իրիկուն, հետաքրքիրն վերջին խօսողն է՝ Ֆ· Մի – թերան, ձայնատիւնն՝ տը Կոլ : Ցերան – ացի կարգ մը դրպէտներ կոչ մը տուո – րդացած են ի նպաստ տը Կոլի :

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ, Զօր· Եորտանի – ան կը հետապնդուի , պետութիւնը վե – րատրած բլլալու յանցանքով : Պիտի դատուի Դեկտեմբեր 22ին : Զօր· Եորտա –

Հարկ է կարդալ դիրքերը, հարկ է լր – ւալ ականատեսներու վկայութիւնները , ազօտ պատկեր մը կազմելու համար մղուած պայքարին վրայ :

Եւ ի վերջոյ ճակատ ճակտի կռիւը չէ որ կ'ընկճէ արի ժողովուրդը , այլ թշնա – նօթը : Բանակը՝ իր հրեւոտձիզ ուժերով եւ ապատագին խառնիճաղանճով , երբ ըս – պառած էր քաջերուն վերջին փամփուչ – տը :

Եղեսիանները աւետարեր ձայներ , ան – չէզ բոցեր են մեր ազատագրութեան ճա – խորհատային ալիքներուն մէջ :

Տօնելով հերոսամարտներու յիշատա – կը , տարուէ տարի , մեր հոգիները կը լեցուին ինքնավստահութեամբ : Եւ կրը – նանք աւելի պայծառ աչքերով դիտել ա – պագան , ա՛ւր որ ալ գտնուինք :

Շ·

16 Դեկտեմբեր 1945

(*) Այս խմբագրականը կը վերահրա – տարակեցինք Ուրֆայի հերոսամարտի յի – շատակին առթիւ , որու նուիրուած է մեր այսօրուան թիւը :

ՈՂՔ ԵԳԵՍԻՈՅ

Հերոս եւ մարտիրոս քաղաք մըն է Եգ – եսիան : Մեր պատմութեան մէջ արձա – գանած է հերոսական իր մռնչիւնը, մեր պատմութեան մէջ թաղած է մարտիրոս – եան իր արիւնը, առաջի՛ն օրէն : Բագմա – չնորհ հայ կաթողիկոսը, Ներսէս Շնոր – հալի, իբրեն նուիրած է դիրքը մը, որ կը կոչուի Ողբ Եգեսիոյ ,— այս դիրքը ա – ռաջին անգամ տպուած է Մադրասի մէջ, յետոյ այլ քաղաքներու մէջ, այժմ հայ – ուստիւս : Թարգմանուած նաեւ Ֆրան – սերէնի :

Շնորհալի գայն գրի առած է իր ման – կահասակ եղբօրորդւոյն խնդրանքով , — Գրիգոր Ապիրատի փափաքով :

Ողբը, սակայն, պատկեր մըն է հերո – սութեան եւ մարտիրոսութեան : Եղե – սիան է որ կը խօսի, քաղաքը ինքն է որ կը հիւսէ իր Ողբը :

Պանծալի քաղաքը նախ իր ցաւին ըն – կեր կը կանչէ երուսաղէմը, իրեն բախ – տակից :

Արքեր եւ դու դառն րմպելի :

Ցետոյ վկայութեան կը կանչէ երջանիկ ոստանը , որ ժառանգեց քրիստոնէու – թեան փառքը , բայց ոչ տառապանքը :

Եւ դու , Հռո՛մ , մայր բաղաքաց , Գերապայծառ եւ պատուելի :

Եւ մեսը , ուր բիւզանդական ականա – կատ դահերու վրայ՝ չոգաց հելլենահայ – կական դէնքերու կրակը :

Բաղաք յոյժ պանծալի ...
Շինեալ ի սկիզբն Ասիայի ...
Գահոյք հզօր մեծ արբայի :

Այստեղ կը տրտնջայ՝ յայտնելով թէ , էր երբեմն, իր թեւն էր երկարած իրրեւ հովանի, բայց յետոյ·
.... Թողեր զիս ամայի
Իբրեւ զբու յաւերակի :

Բիւզանդիոնէն հաք ձայներ կ'երկարէ Ա – դեքսանդրիոյ, որ ժամանակ մը կը հա – մարուէր քրիստոնէութեան փառքերէն մին, այժմ՝
Յանօրինաց եղած գերի :
Իր ցաւին ընդհէր կանչելէ հաք Երուսա –

ղէմը, Բիւզանդիոնը եւ Ալեքսանդրիան , կը դառնայ իր դրացիին, երբեմն իր խը – նամին, ինչպէս կ'ըսէ Ալիչան·

Բանիւ դատմամբ ընդ էեզ կագիմ ,
Ո՛վ Անտիոք , քոյր սիրելի ,
Իմ մերձաւոր եւ անձկալի
Յուրախութեան ժամանակի ,
Ընդէ՞ր չհասեր վաղվաղակի
Ինձ ի թիկունս օգնականի ,
Այլ քոյլ ետուր վասն խէթի՝
Մատնիլ ի ձեռս անօրինի :

Այս կշտամբանքէն հաք, ձայնը կ'ելը – կարէ « ի բնիկ աչխարհն Հայոց ,որոյ իշխանութեան տակ ալ երբեմն եպատ էր եղեսիա » :

Բայց հարցանեմ , ո՛վ սիրելի ,
Բանիս խնդրեմ պատասխանի , —
Այժմ ո՞ւր է քագն էո զարդի
Եւ կամ պսակն հրաշալի :
Ո՞ւր են գահոյք քազաւորի
Վաղարշապատ էո բաղաքի :

Ափսո՜ս, երազի նման չքացան բոլոր այս փառքերը եւ Արաբատեան աչխարհը եւս·

..... Նստի որք եւ այրի
Տխուր դիմօք գերք ի սրգի :

Այս տխուր պատկերին մէջ՝ կը տեսնէ Անին , պատմութեան եւ մշակոյթի այս պտհարը ·

Բայց եւ գեզ յայս հրաւիրեմ ,
Արեւելեան բաղաքդ Անի ,
Կցորդ իմոյս լինել ճայնի
Եւ սփոփիչ տարակուսի :
Քանզի եւ դու երբեմն էիր
Վայելչական հսրսն ի բօղի ,
Մերձաւորաց յոյժ ցանկալի ,
Հեռաւորաց փափաքելի ,
Յորում էիր ժամանակի
Բերկրեալ ուրախ եւ ցնծալի ,
Մանկունքբ էո զուարքալի
Նման ևորոգ բուրաստանի ,
Դատերբ էո պանուճալի
Յերզ եւ բնար միշտ ի խաղի ,
Իսկ բագաւորբ էո պանծալի
Նստեալ յաքոռ , բագն ի գլխի :

Բայց փառքի օրերն անցան, կործանե – ցան տաճարները եւ պարտէզները , ցրն – ուեցան գնձութեան եւ ուրախութեան ա – պարակները ·

.... Անցին ըստ երազի
Որպէս ծաղիկք ամարայնի ,
Կամ ուտուցեալ պղպջակի՝
Որ բնդ լինելն պատսի ,
Սուրն անողորմ անօրինի՝
Որ մեր արեան է ի սովի :
Նոյն նա է հոս ուրեմն ի էեզ՝
Որպէս յիս՝ յայն ժամանակի ,
Արար դիակն անթուելի
Անթաղ մեռեալ գէշ գազանի
Վասն այնորիկ , ո՛վ ցանկալի ,
Որ ես ներհուն այսմ ամենի ,
Ի բոյն յայնժամ խիստ ադետի՝
Ծանի՛ր եւ գիմս ողորմելի ,
Եւ որպէս փորձ տարակուսի՝
Լեր տրտմակից ինձ յայս վայրի :

Այսպէս , եղեսիա իրեն ցաւակից ու կարեկից կանչելով Անին, դեռ կ'ուզէ ու – րիշ սպացողներ, ամբո՛ղջ աչխարհը ·

Չչորեքծագեան կամ աչխարհի ,
Ուր են հանուր մարդկան ազգի :

Բայց կը ճանչնաք աչխարհը, մարդ – կութեան սիրտը : Ուս – ան եղեսիա կ'ապատակէ ·

Լացէ՛ք, լացէ՛ք բարձր ի ճայնէ,
Զիս ողբացէ՛ք կողկողալի ,
Եղեսիէ բաղաք Ուռհայ
Որդեկորոյս, որբ եւ այրի :

Ցետոյ եղեսիա կը պատմէ իր կիներ – ըը , իր զժբաղտութիւնները :

(Մնացեալը յաջորդով)

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՀԵՏԱՔՐՔՐՈՒԹԵԱՄԲ ՊԻՏԻ ԿԱՐԴԱՔ

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

Հեղինակ Փիէր Մարոտօն

Նահեկան վէպ մը արեւելեան կեանքէ·

ՈՒՐՖԱՅԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԸ

(50ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ)

Ելլադայի պատմութեան մէջ Սպարտայի մարտընչումները մնացած են իբրեւ ցեղային խորհրդանշան եւ տիտանեան թռիչք :

Հայոց աշխարհի մէկ ծայրէն միւսը, Հայկեան օրերէն մինչեւ Սարտարապատ, ինչո՞ւ չէ մինչեւ Փետրուարեան ընդվզումի դիւցազնամարտերը, կը մնան ազատութեան սրբազան զուպարներ մէկը միւսէն դերազանց :

Մասնաւորաբար 1915ին, ցեղին արիւնաքամ օրերուն՝ Վանի, Շապին Գարահիսարի, Մուսա Լերան, Ուրֆայի եւ այլ փոքր սակայն անհաւասար հերոսամարտերը դարաւոր թշնամիին դէմ, պիտի մնան անսպառ աղբիւրներ՝ սերունդներու մարտական ու ազատատենչ ոգին պողպատելու համար :

Սակայն Ուրֆան իր դարերու յարատեւ ու իրերայաջորդ զուպարներու խիզախութեամբ կը մնայ Հայոց պատմութեան մէջ եղական քաջագործութիւններու վկայութիւն :

1915ի Սեպտեմբերեան տերեւաթափի օրերուն մահը արհամարհելով ծառացաւ ցեղին դարաւոր դահիճին դէմ, Ուրֆացին նախընտրեց իր պաշտելի տան սեմին, հայրենիքի սրբացած հողին զոհաբերուիլ, իր արիւնով ողողել, բնաշխարհը, քան վատօրէն երթալ ողջակիզուելու, նահատակուելու անապատներու մէջ :

Եթէ պահ մը ուշի ուշով քննենք քարտէսին վրայ Ուրֆայի աշխարհագրական դիրքը, անոր կերտած հերոսամարտը այնքան կը մեծնայ, այնքան կ՚արժեւորուի ու կը դառնայ տիտանամարտ, շանթահարող փոթորիկ :

Եդեսիան ոչ մէկ օտար երկրի սահմանակից է: Հեռու՝ ծովերէ : Կտրուած՝ աւելի քան հինգ հարիւր քիլոմեթր հեռաւորութեամբ արտաքին աշխարհէն, շրջապատուած բարբարոս ցեղախումբերով, զրկուած մօտաւոր ու հեռաւոր հայ դիւղերու եւ քաղաքներու օժանդակութենէն : Ուրեմն ամէն փորձ կռիւի եւ ըմբոստութեան դատապարտուած է դիտակից նահատակութեան :

Եւ սակայն այս արծուեբոյնը դարեր շարունակ անվեհերօրէն ճակատած է առանց վհատելու անհաւասար հորդաներու եւ կազմակերպուած բանակներու դէմ յանուն հայրենի հողին ու ցեղին յաւիտենականութեան :

1915ի Ապրիլեան ձերբակալութիւններն ու պատերազմի անհրաժեշտ դրաւումները, տեսնելէ ետք, ամենայետին Հայն անգամ կը դուշակէր մօտալուտ փոթորիկ մը: Ուրֆացին որ սովորութիւն ունէր իր տարեկան պարէնը պատրաստել Յուլիս-Օգոստոս ամիսներուն, այդ տարի աւելի կանուխ սկսած էր աշխատանքի: Բոլոր տունները լեցուած էին առատ պաշարով : Հերոսամարտի օրերուն՝ զեկավարութիւնը այդ կենսական հոգէն ազատ էր : Կը մնար զէնքի եւ ռազմամթերքի հոգը : Այդ ալ Մկրտիչ իր շանթահարող խումբով կը կատարէր՝ Ուրֆայի ճամբով թուրքեւռուս ճակատը զրկուելիք ջորիներու կարաւաններէն: Մկրտիչի եւ ընկերներուն ամենամեծ մտահոգութիւնը կռուող ուժերու պակասն էր: Զօրակոչին պատասխանած էին 20 – 50 տարեկան այրերու գրեթէ երկու երրորդը, ամէն ճիգ կը թափուէր կարելի եղածին չափ երիտասարդութիւն պահել : Պատրաստուած էր ամբողջ պատանեկութիւն մը 14 – 19 տարեկան : Ահա այս սերունդն էր որ իր վտիտ սակայն վճռական ուսին վրայ կրեց հերոսամարտին ամբողջ ծանրութիւնը: Ահա անտիպ դրուագ մը, այդ փառահեղ հերոսամարտէն :

×

Ֆախրի փաշայի ժամանումէն ետք թրքական յարձակողականը սկսած էր ռազմական իմաստով կազմակերպուիլ: Բերդին, Ս. Սարգիս վանքի կռնակին եւ Քիւլէֆլըկայ բլուրին վրայ զետեղած էին նոր թնդանօթներ, փոխարինելով հինցած թնդանօթները : Մեր պաշտպանողական շրջագիծը օրէ օր կը նեղնար : Առաւօտ մըն ալ յանկարծ նշմարեցինք որ մեր դիրքին դիմաց մարտկոց մը կը հաստատեն, Թլֆըտուրի աջ բարձունքին վրայ, թրքական դերեզմաննոցին կռնակ տուած : Մեր դիրքը կը գտնուէր Հեսենց Մխցի Գէորգենց տունը, ուրեմն անմիջական սպառնալիքին տակ նոր հաստատուած թնդանօթներուն, հազիւ երեք-չորս հարիւր մեթր հեռաւորութեան վրայ :

Մեր դիրքին խմբապետը՝ Հայկ Զավուշ (Եողղատցի թրքական բանակէն փախստական) անմիջապէս տեղեկացուց հայ զինուորական կեդրոնին : Մկրտիչ անձամբ եկաւ ստուգելու եւ տեղւոյն վրայ քննելու Թուրքերու տարած աշխատանքը: Մտախոհ մեկնեցաւ, այդ պահուն անոր գլխուն մէջ կարելի էր դուշակել պատրաստելիք յանդուգն ծրագրի մը ուրուագիծը : Խիզախ զեկավարը մինչեւ կեդրոն հասնելը ամէն բան պատրաստած էր: Նախքան թրքական բանակի կազմակերպման, յախուռն ձեռնարկով մը քայքայել ու կազմալուծել անոնց յարձակողականը, մանաւանդ յուսալքել նոր հասած բանակին կորովը եւ շրջաններէն հաւաքուած քիւրտ եւ արաբ խառնիճաղանճը, որ թալանի ծարաւէն օր ըստ օրէ կրնար դառնալ վտանգաւոր ուժ մը թուրք բանակին կողքին :

Յետ միջօրէին մեր դիրքը կը լեցուէր իրարու ետեւէ հասնող մարտիկներով : Մթնշաղին կը հասնէր Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան՝ եղբօրը Սարգիսին հետ : Տեղւոյն վրայ պատրաստեց երկու տասնեակ՝ ընտրելով փորձառու եւ յանդուգն կռուողներ, մէկ տասնեակը յանձնեց Սարգիսին, անոր տալով իբրեւ օգնական՝ Լեւոն Զէրչեանը: Անհրաժեշտ հրահանգները տուաւ, նախայարձակը պիտի ըլլար Սարգիս, անոր ազդանշանին պիտի հետեւէր Մկրտիչ իր տասնեակով : Իսկ մենք նոյն յարձակողականին ազդանշանէն ետքը պիտի յառաջանայինք մեր դիրքին յառաջապահ խումբով հասնիլ մինչեւ Գէպլրենց տունը ու հոն դարանակալ պիտի սպասէինք, ստեղծուելիք ընդհանուր յարձակումէն յառաջ եկած շփոթութեան պահուն Քիւրտերէն պիտի պոռայինք. «Հոս, հոս՝ են կեավուրները»: Այս ձեւով թշնամիին ուշադրութիւնը մեր վրայ հրաւիրելով, կարծելով թէ օգնական ուժեր հասած են եւ մեր յարձակողական մեկնակէտն է, պիտի խուժէին մեր դիրքերուն վրայ : Սարգիս աշնանային մութէն օգտուած՝ յաջողած էր իր տասնեակին հետ ճամատանին փլատակէն սողոսկիլ թրքական դիրքերու կռնակը : Թրքական դերեզմաննոցը հրաշալի թաքըստոց մըն էր հայ ռազմիկներուն համար : Մկրտիչ մինչեւ բողոքականաց ժողովարանը տունէ տուն ներքնայարկերէն անցնելով կը յառաջանայ թշնամի մարտկոցին ձախ կողմը ու կը մխրճուի մինչեւ ըլրակին ոտքը:

Հայերը մասնաւորաբար զինուած էին ձեռնառումբերով (*) ու հագուած քըրտական տարազ :

Թշնամին առնուած էր Հայոց կրակին մէջ, կիսաբոլորակ մը կազմած կռնակէն, բաց թողլով միակ փախուստի ճամբան դէպի Հայոց դիրքերը :

Նոր հասած թրքական բանակին զինուորները անծանօթ էին ոչ միայն տեղական ռազմական դիրքին, այլեւ Հայերու կռուելու բնոյթին : Այդ դիրքերուն մէջ փոքրաթիւ էին ու վստահած անկանոն աւարի եկող խուժանի մը ռազմունակութեան : Մեր դիրքերուն մէջ անհամբեր կը սպասէինք յարձակման ազդանշանին:

Կէս դիշերուան մօտ ահաւոր դղրդիւնով պայթեցաւ հրաշագործ ռումբը, անոր յաջորդեց Մկրտիչի տասնեակին դըժոխային կրակը, բլուրը դարձած էր հրաբխային ահաւոր բոցերու ճարակ, պոռչտուք, աջ ու ձախ փախուստ: Մեր դիրքերէն բարձրացած մեր բացական-չումներէն՝ իսկապէս տեսանք դէպի մեզի եկող խաժամուժը: Ուրիշ ելք ալ չունէին, իրենց կռնակէն կը պայթէր հրացան, տասնոց եւ ռումբ : Կը մնար դէպի Հայոց թաղ իրենց փախուստի ճամբան, Թլֆըտուրի եղերքին շարուած Հայոց բոլոր դիրքերէն մահացու հարուածներու տակ կը տապալէին տասնեակ Թուրքեր եւ Քիւրտեր : Քանդուած էր Թլֆըտուրի մարտկոցը :

Գրեթէ մէկ ժամ տեւող այս կռիւը յետոյ մեռելային լռութեան մատնեց ամբողջ քաղաքը :

Շշմած էր Ֆախրին ու յուսալքուած բարբարոս ջոլիրը : Այդ դիշեր ուշ ատեն վերադարձան Մկրտիչի եւ Սարգիսի տասնեակները յաղթական իրենց հետ բերելով աւելի քան երկու տասնեակ հրացան եւ բաւական փամփուշտի պաշար :

Նման ծուղակի յաճախ կ՚ենթարկուէր Թուրքը : Դժբախտաբար Ուրֆացին բնաւ յոյս չունէր անխուսափելի ջարդէն փրկուելու, կռուեցան միշտ մահուան ուրուականը արհամարհելով :

Պատմութեան դաժան վճիռն է: Այն ժողովուրդը որ պայքարի ջիղ չունի, դատապարտուած է ոչնչանալու, փոշիանալու :

Ուրֆացին զուպարի մէջ նետուեցաւ ստրկութիւնը վանելով : Անոր մէջ հաւատք էր դարձած պայքարի եւ արեան զոհողութեան սրբութիւնը, որ «միայն զէնքով կայ Հայոց փրկութիւն»: Ու կռուեցաւ որ նուիրագործէ Հայուն դարերու մաքառումը, որ ապրի Հայը ու յաւերժանայ, փրկուի անոր պատիւը ռազմունակ :

Փառք բոլոր հայ հերոսներուն :

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

(*) Այդ ռումբերը Ուրֆացիներու բստեղծագործութիւնն էին: Երեք մեծութիւն ունէին ու կը գործածուէին ըստ թշնամիին հեռաւորութեան եւ թուին : Անոնք շինուած էին խտացած կաթի տուփի ձեւ թիթեղէ, մէջտեղը ուժանակի փոքրիկ բոյն մը պատրոյգով, շուրջը լեցուած կրաքարի եւ երկաթի կտորներ: Պայթումը կ՚ըլլար դժոխային եւ հարուածը մահացու :

ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ԻՄԱՍՏԸ

Զենք մոռնար Ուրֆայի անցեալ պատմութիւնը : Հասնող սերունդը անմիջական երէկն է որ կը փնտռէ, անով ինքզինքը հպարտ զգալու համար :

Հայկն ու Արամը՝ հին դարերուն խանդավառած են մեր պապերը: Այսօր եթէ անոնց կողքին նորերը չունենանք ներկայացնելիք, ցեղին ազնուականութիւնը եղծանուած պիտի նկատուի մեր զաւակներուն կողմէ :

Վերջապէս կէս դարու մեր պատմութիւնը թուական մը ունի, որ առանց Ուրֆաներու զովացնող աղբիւրին, տեւական կերպով պիտի այրէր մեր սիրտը՝ հրատոչոր կրակներու մէջ :

Ապրիլեան եղեռնին կ՚ակնարկենք, որմէ բխող մեր ամէնէն մեծ ցաւը պիտի մնայ պատուհասին հանդէպ որդեգրուած ընդհանուր համակերպութիւնը :

Ու եթէ քանի մը վայրերու մէջ Հայութեան բռունցքը չբարձրանար, այդ ցաւը պիտի առաջնորդէր մեզ խորունկ կասկածի մը՝ ցեղին առաքինութիւններուն հանդէպ :

Այս հաստատումը կ՚ընենք, քաջ գիտնալով երիտասարդութեան հոգեբանութիւնը, որ իր հայրերուն մօտ նախ եւ առաջ կը փնտռէ առնականութեան այն արժանիքը, առանց որուն ազգի մը իրաւունք չի տրուիր ապրելու արեւուն տակ:

Ժողովուրդ մը, որքան ալ օժտուած ըլլայ բարձր արժանիքներով, երբ կը տեսնէ կեանքը պայմանաւորող ուժը իր պատմութենէն բացակայ, անխուսափելի կերպով կ՚իյնայ ազդերը անհետացնող յուսալքութեան դիրկը :

Բարեբախտաբար այդ ուժը յաճախ երեւան բերուած է Հայութեան կողմէ՝ մեր պատմութեան ամէնէն մռայլ օրերուն անգամ ու փրկած ցեղին պատիւը:

Այդ ուժը եւ բռունցքը եղաւ նաեւ Ուրֆան, որ 1915ի դաժան օրերուն բարձրացաւ զազանին դէմ :

ԱՐԱՄ ՍԱՀԱԿԵԱՆ

ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ԴԱՐԲԻՆՆԵՐԸ

Ուրֆայի հերոսամարտը անվիճելի կերպով համաժողովրդային էր: Ամէն Ուրֆացի Հայ առանց դաւանանքի, դաղափարաբանութեան, տարիքի եւ սեռի խտրութեան՝ նետուեցաւ ինքնապաշտպանութեան կռիւին մէջ: Այն դժնդակ օրերուն, Ուրֆացին տեսաւ իր արենակիցներուն տեղահանութեան ենթարկուած կարաւանները, անոնց մերկ, անօթի ու թշուառ վիճակը, լսեց մասնաւորաբար բռնաբարումներու եւ ջարդի ահռելի պատմութիւնները, ականատես դարձաւ երբ բորենի Թուրքը, առանց խղճահարութեան, իր արիւնոտ թաթը կ՚երկարէր Հայոց թաղը, հալածելով հոն ծուարող խլեակները :

Սակայն այս բոլորէն վեր՝ նման հերոսամարտ մը նախապատրաստելու համար անհրաժեշտ էր երկար տարիներու աշխատանք: Պէտք էր նախ զինել հոգեպէս, յետոյ զէնք եւ ռազմամթերք հայթայթել եւ ամբարել: Այս աշխատանքին լծուած էր Ուրֆայի Երրորդութիւնը, Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան՝ ազատութեան, Յակոբ Շէքոյեան՝ հաւասարութեան, Յարութիւն Ռասթկէլէնեան՝ եղբայրութեան խորհրդանշան : Երեք աննման տիտանները ամբողջապէս նուիրուած էին Հայութեան փրկութեան սրբազան գործին : Մկրտիչ Եօթնեղբայրեան, արհեստով պայտար, միջոցը ստեղծած էր երթեւեկելու քաղաքի շրջանը բնակող արաբ եւ քիւրտ դիւղերը, անոնց կենդանիները պայտելով՝ զէնքի առեւտուրն ալ կը կազմակերպէր եւ առիթէն օգտուելով արաբ եւ քիւրտ լեզուներու դարձուածքներուն կը վարժուէր : Յետագային երբ գործը ծաւալեցաւ, Յակոբ Շէքոյեան բուրդի ներկարարի իր արհեստը ձգեց՝ կառապան դարձաւ, գնեց չորս բեռնատար կառքեր, մտաւ Ամերիկեան Սուսի(*) ընկերութեան մէջ՝ փոխադրելու համար դիւղերու մէջ հաւաքուած ապրանքները մինչեւ Հալէպ: Յ. Շէքոյեանն էր, որ Հալէպի զօրանոցէն յափշտակուած զէնքերն ու ռազմամթերքը դդումի կուտի պարկերու մէջ տեղաւորած փոխադրեց Ուրֆա, մաս մըն ալ Տիգրանակերտ : Յարութիւն Ռասթկէլէնեան աւելի ուշ կերպասի ներկարարի արհեստը ձգեց եւ իր հօր գնած դիւղին մէջ հաստատուեցաւ իբրեւ երկրագործ որ լայնօրէն նուիրուի զէնքի առեւտուրին :

Այս երեք նուիրեալները իսկական դարբինները դարձան հերոսամարտին, պողպատեցին նորահաս պատանիներու հոգիները, մարզեցին ռազմական տեսակէտով՝ իրենց կիրակնօրեայ եւ տօնական օրերու արձակուրդներէն օգտուելով, վարժեցուցին նշանառութեան, դիրքերու մէջ եւ պարտիզանական կռիւներու : Անոնք անբաժան ընկերներն էին Հ. Յ. Դաշնակցութեան պատանեկան Միութեան, դիշերային դասախօսութիւններ, մարզանք եւ զինավարժութիւն կը կատարէին մեզի համար :

Այս նուիրեալ Երրորդութեան աշխատանքներուն կը հսկէր տեղական պատասխանատու մարմինը, անոնց կ՚օժանդակէր բարոյապէս եւ նիւթապէս, իսկ Ուրֆայի Հայութիւնը ամբողջութեամբ թեւ ու թիկունք կը հանդիսանար :

Նման վտանգաւոր աշխատանք, առանց ժողովուրդի օժանդակութեան, անկարելի էր կազմակերպել: Ուրֆացին հըպարտ է իրենցմով, եւ իրենք՝ Հայութեամբ :

Մկրտիչի եւ Յարութիւնի կեանքն ու մահը եղաւ հերոսական, անոնք ինկան դիւցազնական մահով: Իսկ Յակոբ Շէքոյեան իր պարտականութեան բերումով չկրցաւ մասնակցիլ հերոսամարտին, հակառակ իր քանիցս անյաջող փորձին քաղաք մտնելու համար : Ան փրկարար դեր կատարեց զաղթականներու կարաւանին, իր վրիժառու բազուկով՝ հարուածեց բազմաթիւ թուրք ջարդարարներ, ահաբեկեց աւելի քան տասնեակ մը ոստիկան եւ զինուոր, Թէլ-Ապիատէն մինչեւ Ռաղդա հետեւեցաւ զաղթականներու կարաւաններուն, փրկելով քանի մը

(*) Բոյսի արմատ մը, որմէ կը քաղեն զանազան նիւթեր, Զան, զովացուցիչ ըմպելիներ, եւայլն :

ԻՆՉՊԷՍ ԵԿԱԻ ՄԵԾ ՀԵՐՈՍՈՒՀԻՆ ՕՐ. ԽԱՆԸՄ ՔԷԹԷՆՃԵԱՆ

Փոքր ազջիկ մըն էի այդ օրերուն, սակայն մտքիս մէջ անջնջելի կերպով տպաւորուած են Ուրֆայի միամսեայ հերոսամարտին բոլոր անցքերը :

Մեր հերոսական քաղաքին կռիւներուն մասին գրուած է արդէն : Ես միայն կ'ուզէի պատմել թէ ինչպէս ինկաւ մեծ հերոսուհին, Օր. Խանըմ Քէթէնճեան :

Հերոսամարտի վերջաւորութեան էր : Լեցուած էինք ամերիկեան կոյրերու գրպրոցին բակը : Մայրս այդ հաստատութեան մատակարարն էր : Այդ պահուն Խանըմ Քէթէնճեանը կեցած էր Միս Շաթըքի տան սանդուխներուն դլուխը : Մայրս իր մօտ կանչեց զայն : Հազիւ մեր քով հասած էր անիկա, երբ ժողովարանին բակէն խումբ մը զինուորներ սպայի մը առաջնորդութեամբ կուրանոցէն ներս մտան : Անոնք սկսան բակին մէջ դրտնուողները քննութեան ենթարկել, խուզարկել, անոնց վրայէն զէնք դտնելու յոյսով : Երբ կարգը Խանըմ Քէթէնճեանին պիտի դար, ան արագ կերպով զօտին մէջ պահուած ատրճանակը հանեց ու կրակեց սպային վրայ : Երբ սպան թեւերը տարածած կռնակի վրայ կ'իյնար, զինուորները կրակեցին Խանըմի կուրծքին ու հերոսուհին ինկաւ մեր ոտքերուն առջեւ :

Այս դէպքին ականատեսներս սեղմուեցանք իրարու՝ դայլերէ շրջապատուած ոչխարներու հօտի մը նման : Զինուորները զէնքերը բարձրացուցած հրամայեցին մեզի իրենց առջեւ շարուիլ : Կը սպասէինք որ անոնք կրակեն մեր վրայ, սակայն ով զարմանք, կարծես շշմած էին Խանըմ Քէթէնճեանի ցուցադրած վերջին այդ խիզախութենէն ու մեզ ապահով հասցուցին Զալոնց Խանը :

Ականատեսի այս վկայութիւնս, կ'ուզեմ որ արձանագրուի Ուրֆայի պատմութեան մէջ, որպէսզի մեր երիտասարդներն ու երիտասարդուհիները օրինակ առնեն մեծ հերոսուհիին կեանքէն :

Յ. ԹԵՐԶԵԱՆ

տասնեակ Հայեր : Ան ծպտուած էր արաբական տարազով : Անոր զոհերը յաճախ կը տապալէին Արաբներու յատուկ զէնքով, մուրճով կամ թօփուզով, (կպրախառն աւազը կարճ դաւազանի ծայրին փակցուած), հազուադէպ պայմաններու մէջ ատրճանակով :

Այս հսկան կսկիծը սրտին, որ չկրցաւ մասնակցիլ հերոսամարտին, զոհ դնաց այդ օրերու ահաւոր համաճարակին, երկրորդ ջարդարար թիֆիւսին :

Վարձքերնիդ կատար, համբուրելի Հայորդիներ :

Յ.

ՈՒՐՖԱՅԻ ԿՌԻՒՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՂ

ԹՈՒՐՔ ԵՆԹԱՍՊԱՅԻ ՄԸ ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆԸ

Պոլսոյ մէջ, 1915ի վերջերը համալսարանի հիւանդանոցին մէջ իբրեւ օգնական բժիշկ ծառայութեան կոչուած էի : Օրին մէկը հիւանդանոցի այն բաժնին մէջ, ուր ես կ'աշխատէի, վիրաւոր ենթասպայ մը բերուեցաւ : Այդ օրը ուրիշ վիրաւորներու կարգին անոր ալ անհրաժեշտ դարմանումները ըրի : Հիւանդանոցին օրէնքն էր իւրաքանչիւր հիւանդի կենսագրութիւնը եւ վիրաւորուելու պարագաները արձանագրել : Յաջորդ օր այս ենթասպան հետեւեալը պատմեց :—

« Հալէպ էինք, հրաման ստացանք ա-ճապարանքով Ուրֆա մեկնիլ, ըսին, որ կեավուրները ապստամբած են ու պարտականութիւն պիտի ունենայինք զսպելու զանոնք :

« Երեք օր, գիշեր ու ցերեկ ճամբորդելէ ետք, Ուրֆայի մօտեցանք : Քաղաքին մէկ ժամ մնացած՝ դնդացիրներու եւ ռումբերու ձայնը լսեցինք, այն տպաւորութիւնը ունեցանք, որ լայն ճակատով ռազմադաշտ մը պիտի մըտնենք : Քաղաքին կէս ժամ մնացած մեզ հրահանգուեցաւ խճուղին ձգել ու յառաջանալ հիւսիսային կողմը տարածուող այդիներուն մէջէն : Մեզ դիմաւորելու եկած սպայ մը յայտնեց, որ ստիպուած են այդ կարգադրութիւնը ընել, որովհետեւ կեավուրները դարանակալ կը սպասեն քաղաքին ճամբաներուն վրայ :

« Յաջորդ օրը մեզ բաժնեցին կեավուրներուն թաղերը եզերող դիրքերուն, իսկ թնդանօթներն ալ զետեղեցին շրջակայ բլուրներուն եւ բերդին վրայ :

« Հրաման ունէինք ընդհանուր ռմբակոծութենէն ետք յարձակողականի անցնիլ : Առաջին օրը տակաւին անծանօթ ըլլալով մեր դիմաց գտնուողներուն ուժին, գործադրեցինք տրուած հրամանները, սակայն, այնպիսի դիմադրութեան մը հանդիպեցանք, որ բաւական զոհեր տալէ ետք ստիպուեցանք կրկին ապաստանիլ մեր դիրքերը : Անկէ ետք, այլեւս սկսանք խոհեմութեամբ շարժիլ, մինչեւ որ թնդանօթները դետնի հաւասար դարձուցին Հայոց տուներն ու դիրքերը : Սակայն, մեր այս յոյսերն ալ ի դերեւ ելան : Կեավուրները կը կռուէին աւերակներու ետեւէն : Այն ատեն մեր հրամանատարը հրահանգեց զոհերու առջեւ կանգ չառնել ու ամէն գնով նուաճել ապըստամբութիւնը :

« Յաջորդ օր խիտ շարքերով յարձակման անցանք : Կեավուրները կը դիմադրէին, սակայն, յայտնի էր որ իրենց վերջին օրերը կ'ապրէին : Մեր թապուրը Խալիլ Բահման կոչուած լճակին կողմէն կը յառաջանար : Երկու կարեւոր թաղամասեր դրաւելէ ետք, հասած էինք եկեղեցիին մօտ, որ բերդի մը նման կը դիմադրէր տակաւին : Այդ օրը մինչեւ իրիկուն պէտք էր դրաւէինք եկեղեցին, այդ էր Ֆախրի փաշային հրամանը : Զինուորներս տասնեակներու բաժնելով տեղաւորած էի եկեղեցիին շրջաբակին մօտ գտնուող կիսով աւերակ դարձած տուներուն մէջ եւ կը սպասէի, որ ռմբակոծութիւնը դադրելէն ետք յառաջ շարժինք : Այդ պահուն յանկարծ տղայ մը նշմարեցի, որ կեցած էր մեր դիրքին մօտ գտնուող պատին վրայ, ուսէն կախած էր դպրոցականի մը տոպրակ մը ու կարծես մեր կողմը կ'ուզէր անցնիլ : Այս տեսնելս ու խորհրդածելս երկվայրկեան չտեւեց, երբ այդ տղան իրարու ետեւէ երկու ռումբեր նետեց մեր զինուորներուն վրայ : Երրորդ ռումբին միայն ձայնը լսեցի, անկէ ետք պատահածներէն լուր չունեցայ : Երկու օր ետք երբ աչքերս բացի, ինքզինքս դտայ հիւանդանոցը՝ մահճակալին մէջ եւ փաթթուած վիրակապերով : Ա՛խ, այդ ի՛նչ լակոտ էր, հազիւ 14 կամ 15 տարեկան կար, սակայն հոգէառ սատանայ մը ըլլար կարծես : Այդ քաղաքի բոլոր Հայերն ալ, մէջն ըլլալով նաեւ կիները, այդպէս էին, քաջ եւ անվախ մարդիկ, ափսո՛ս իրենց կեավուր ըլլալուն : Ուրֆայի հիւանդանոցը գտնուած շրջանին այնպիսի դրուագներ պատմեցին վիրաւոր ընկերներս, որ պատմելը չի վերջանար » :

Ծննդավայրիս մասին երբ այս պատմութիւնները կը լսէի, կարելի է պատկերացնել թէ այդ պահուն ի՛նչ կը զգայի : Սակայն, մեծ ճիգ կը գործադրէի յուզումս յայտնի չընելու համար : Այս պարագան հազիւ թէ խուսափէր հիւանդին աչքերէն :

Քանի մը օր ետք, երբ ան հասկցաւ Հայ եւ Ուրֆացի ըլլալս, այն ատեն միայն անդրադարձաւ թէ ինչո՛ւ այլայլած վիճակ ստացած էի : Այս պարագան առաջին անդամ ինքն էր որ յայտնեց, բարեկամութիւն ցոյց տուաւ եւ սկսաւ դովասանքով խօսիլ Ուրֆացիներու մասին : Իր խօսքերուն համաձայն՝ Ֆախրի փաշան, հիացած՝ Ուրֆացիներու քաջութեան վրայ, կռուէն ետք ուզած է օգտակար ըլլալ Հայերուն, սակայն, չէ կրցած իր խօսքը արժեցնել :

ՏՈՔԹ Զ. ՔԻԼԷՃԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԴԱՍԱԳԻՐՔԻ ՄԸ ՄԱՍԻՆ

Երեւանի մէջ լոյս տեսած է «Աստղագիտութիւն» դասագիրքը, որ թարգմանութիւնն է ռուսերէն համանուն դիրքին :

Այս առթիւ, Լ. Միրզոյեան եւ Բ. Թումանեան, առաջինը Բիւրականի աստղագիտարանի անձնակազմէն, երկրորդը՝ Երեւանի պետական համալսարանի աստղագիտական ամպիոնի դոցենտ, «Սով. Հայաստան»ի Դեկտեմբեր 4ի թիւին մէջ ստորագրած են յօդուած մը, ուր կ'ըսեն ի մէջ այլոց : « Դասագրքում ոչ մի խօսք չի ասւում աստղերի եւ նրանց սիստեմների յառաջացման ու զարգացման հարցերի վերաբերեալ մեր երկրում, մասնաւորապէս Հայաստանում, վերջին 15 – 20 տարում ստացուած կարեւորագոյն արդիւնքների մասին, արդիւնքներ, որոնք համընդհանուր ճանաչում են գտեր գիտական աշխարհում ... դասագրքում խօսւում է Եգիպտոսի ու Բաբելոնի հին դարերի աստղագիտական գիտելիքների մասին, սակայն ոչ մի խօսք չի ասւում հայակական լեռնաշխարհի այդ ժամանակուայ աստղագիտական գիտելիքների վերաբերեալ, որոնք չեն զիջիր առաջիններին : Յայտնի է, նոյնիսկ, որ աստղային երկնքի առաջին բաժանումը համաստեղութիւնների կատարուել է այն տերիտորիայից, որի մեծ մասը գրաւել է հին Հայաստանը : Ծիր Կաթինի մասին խօսելիս անհրաժեշտ էր յիշատակել, որ դեռ եւս Է. դարում հայ նշանաւոր գիտնական Անանիա Շիրակացին գտնում էր, որ այն կազմուած է առանձին աստղերից :

« Դասագրքում նշուած է, թէ Ռուսաստանում առաջ ինչ օրացոյց էր ընդունուած : Միթէ՞ չէր կարելի որոշ տեղեկութիւններ տալ նաեւ հին Հայաստանում ընդունուած օրացոյցի մասին (տոմարի, ամիսների ու շաբաթուայ օրերի հայկական անունները) : Չէ՞ որ հայկական օրացոյցը համարւում է պատմութեանը յայտնի լաւագոյն օրինակներից մէկը » :

ՊԱՐԱՐՈՒԵՍՏԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԸ

Հիմնուած է 1930ին : Երեսունեւհինգ տարուան ընթացքին ուսումնարանը արձանագրած է նորանոր յաջողութիւններ եւ տուած է 25 խումբ շրջանաւարտներ, որոնց շնորհիւ, այժմ, Երեւանի օփերան ունի 70 պարողներէ եւ պարուհիներէ բաղկացած պատկառելի խումբ մը :

Ուսումնարանը ունի հանրակրթարանի բաժին մը, ուր պատանիները եւ պարմանուհիները պարտադիր ձեւով կը սորվին երաժշտութիւն, թատրոնի պատմութիւն եւայլն : Միեւնոյն ատեն կը սորվին դասական եւ հայկական պարեր : Յետագային բեմի վրայ կը կատարելագործեն իրենց արուեստը :

Մայիսին, Մոսկուայի մէջ իրենց սաները ներկայացուցին 15 հանրապետութիւններու պարարուեստի ուսումնարանները : Երեւանինը նկատուեցաւ յառաջագոյններէն մին :

ՊԱԼԷ ՍԱՌՈՅՑԻՆ ՎՐԱՅ

Երեւանցիները առաջին անգամ ըլլալով Դեկտեմբեր 7ին առիթը ունեցան դիտելու ուկրայնիական «Պալէ սառոյցին վրայ» խումբը : Սրահ մը արուեստական եղանակով սահադաշտի վերածուած էր :

Մ. ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Երեւանի մէջ մեծ շուքով բացումը կատարուեցաւ Մ. Նալբանդեանի յուշարձանին : Ներկայ գտնուեցան պետական դէմքեր եւ մտաւորականներ :

Խօսողներէն Գ. Հասրաթեան դիտել տալէ ետք, թէ Նալբանդեան հայ գրականութեան մէջ հիմը դրաւ քաղաքական քնարերգութեան, յայտարարեց. «Նրա բանաստեղծական ստեղծագործութեան պսակը, միաժամանակ վաթսունական թուականների քաղաքական բանաստեղծութեան լաւագոյն գործը հանդիսացաւ « Ազատութիւն» ծանօթ գործը » :

Ներկաներէն բանուոր Պ. Սարգսեան նոյն միտքը արտայայտած է, արտասանելով նաեւ քերթուածէն հատուած մը :

ՆԵՐԳԱՂԹ

Դեկտեմբեր 2ին Պաթում ժամանեց Սուրիահայ հայրենադարձներու հինգերորդ կարաւանը՝ բաղկացած 392 հոգիէ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (98)

ԴԱՆԱԿԸ ԾՈԾՐԱԿԻՆ

Գործը լաւ կը քալէր – Մերթոնի դրքսուհին ինծի հանդէպ եպերելի ընթացքով մը կը վերաբերուէր, բայց դուքսը շատ հաճոյակատարութիւն ցոյց կուտար ինծի : Անիկա որեւէ թերութիւն չէր դտներ իմ վրաս եւ կ'ուզէր ամուսնանալ ինձ հետ կարելի եղածին չափ շուտ : Ամուսնոյս, Լորտ Էճվարի եղբօրորդւոյն ձերբակալութիւնը աւելի մեծ հանդստութիւն պարգեւեց ինծի : Հետզհետէ աւելի կը զմայլէի այն դաղափարիս վրայ, զոր ունեցած էի, պատռելով Գարլոթա Ատամսի նամակին մէկ էջը :

Ինչ կը վերաբերի Տոնալտ Բոսսին, պէտք է ըսեմ որ անբախտ երիտասարդ մըն էր : Հացկերոյթին ընթացքին զիս այնպէս սուր հայեացքով քննելուն պատճառը չէի հասկցած : Իբր թէ Փարիսը, որուն մասին խօսուեցաւ, մարդ մըն է եղեր, եւ ոչ թէ քաղաք մը : Ես կ'անդիտանայի թէ ով էր այդ Փարիսը ... Ամենայն դէպս ծիծաղելի կը դտնեմ որ այդ անունը տրուած է մարդու մը : Ինչ որ ալ ըլլար, սակայն, հարկ էր որ վերջ մը կարենայի դնել Տոնալտ Բոսսի ցոյց տուած հետաքրքրութեան : Ժամանակ չկար երկարօրէն մտածելու, ուստի գործնական ըլլալ ուղեցի : Մէկէն տուած որոշումս յաջողութեամբ պսակուեցաւ : Անկէ յետոյ այլեւս վերջնականապէս վտանգէ զերծ ըլլալ կարծեցի :

Էլիզ հաղորդեց ինձ, որ հրաւիրած էիք զինքը ձեզի մօտ, հարցաքննելու համար : Անմիջապէս հասկցայ որ ձեր հետաքրքրութիւնը կապ ունէր Պրիան Մարթէնի հետ իմ ունեցած յարաբերութիւններուս հետ, առանց սակայն գուշակելու թէ ուր կ'ուզէիք յանգիլ : Դուք կարեւոր չէիք նկատած հարցնել իրեն, թէ արդեօք ի՞նք գացած էր Փարիզ ոսկի տուփը բերելու համար : Ենթադրած էք, հաւանաբար, որ եթէ ձեր հարցումը ինծի կրկնէր, ես կրնայի զգալ սպառնացող վտանգը : Այսուհանդերձ տեսակ մը զարմանք եւ կասկածամտութիւն ունէի, դիտնալով որ իմ բոլոր շարժումներս ծանօթ էին ձեզի :

Այդ վայրկեանէն ասդին՝ ես զգացի որ իմ բախտիս անիւը հակառակ դառնալ սկսած էր : Միթէ չէ՞ք ցաւիր այն բոլոր չարիքներուն համար որոնց ենթարկեցիք զիս : Ես միմիայն եւ պարզապէս երջանիկ ըլլալ կ'ուզէի իմ գիտցած ձեւովս : Եթէ ունեցած չըլլայի Սավուայի այն տեսակցութիւնը ձեզի հետ, դուք ամենեւին առիթը պիտի չունենայիք իմ խնդրովս զբաղելու : Ես երբեք չէի կարծեր թէ այդքան յստակատես էք դուք : Ձեզի տեսնողը չի կրնար այդ հաւատքը ունենալ :

Հակառակ բոլոր մտահոգութիւններուն, որ դատավճիռը պատճառած է ինծի, ոչինչ կորսնցուցած եմ իմ գեղեցկութենէս : Ճիշդ է, որ քիչ մը տժգոյն եմ եւ նիհար, բայց ատոնցմով աւելի հրապուրիչ եմ դարձած : Ամէն ոք կը հիանայ քաջութեանս վրայ :

Իմ պարագաս անզուգական է ոճրային պատմութիւններուն մէջ :

Այժմ հարկ է որ վերջացնեմ նամակս : Մնաք բարով : Ես կը պահեմ բովանդակ իմ հանդարտութիւնս եւ ամենեւին չեմ զարհուրիր գալիքին : Վաղը պիտի տեսնեմ խոստովանահայրս :

Կը ներեմ ձեզի : (Քրիստոնէաբար՝ միթէ հարկ չէ՞ ներել թշնամիները) :

ԺԱՆ ՎԻԼՔԵՆՍՈՆ

Յ. Գ.— Կը կարծէ՞ք թէ ինձ ալ տեղ մը կը յատկացուի Թիւսաու թանգարանին մոմէ արձաններու կարգին :

ԱԿԱԹԱ ՔՐԻՍՏԻ

(Վ Ե Ր Ջ)

Այրի Տիկին Քնարիկ Զավուշեան, Տիկին Հայկուհի Զավուշեան եւ տղան, Տէր եւ Տիկին Վազգէն Ինճէեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Կոմիքեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր եւ ազգականին՝

ՅԱԿՈԲ ՉԱՎՈՒՇԵԱՆԻ

(Ատափազարցի)

մահը որ պատահեցաւ Դեկտեմբեր 5ին, 82 տարեկանին, Սէնթ Օպան (Ստորին Ալպեաններ):

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հայ Բժշկական Միութիւնը դասախօսութիւն մը կազմակերպած է այս Չորեքշաբթի ժամը 21ին, Հայ Մշակոյթի տունը, 17 Բիւ Պլէօ:

Կը խօսի Բժ. Ռ. ՏԷՐ – ԴԱՒԹԵԱՆ

Նիւթ.— Հայկ. բժշկութեան քանի մը պատմական կէտերը մինչեւ քսաներորդ դար (փրանսերէն):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Երեքշաբթի ժամը 15ին, Ազգային Տան սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշգապահ ըլլալ:

GALERIE

DAVID - GARNIER

6, Ave. Matignon — Paris

CARZOU

DESSINS REHAUSSÉS

Jusqu'au 18 Décembre

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, Շաբաթ, Մարտ 5ին Սփլանտիտի սրահին մէջ:

×

Մուրատ – Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտաց Միութեան

ՊԱՐԱՀԱՆԴՍԸ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 6ԻՆ

×

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի թատերական ներկայացումը՝

ՄԱՐՏ 20ԻՆ

×

Դպրոցասէրի գեղարուեստական հանդէսը Մարտ 28ին, Կիրակի օր:

×

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի տարեկան հանդէսը, *Կիրակի Մարտ 6, կէսօրէ ետք ժամը 2·30,* Սալ տը լա Շիմի:

×

ՎԻԷՆ.— Մանուկներուն օրը Յունուար 9ին, Սէրքլը Կաթոլիկ սրահին մէջ:

Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի պարահանդէսը Դեկտեմբեր 18ին, Սալ տէ Ֆէթի մէջ: Մանրամասնութիւնները յետագային:

×

ԼԻՈՆ.— «Մանուկներու Օր»ը Յունուար 16ին Ազգային Տան սրահը:

×

Մանուկներու Օրը *կը տօնուի Տէսինի մէջ Յունուար 9ին Շաբաթ երեկոյեան, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:*

×

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը Փետրուար 27ին:

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ 23 Յունուար, Ամպասատէօրի սրահին մէջ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Այրի Տիկին Պ. Չիլինկիրեան կը նուիրէ տասը Ֆրանք «Յառաջ»ի բարգաւաճման, Տիկին Շ. Միսաքեանի մահուան տարեդարձին առթիւ:

×

Կարտանէն Պ. Խաչատուր Գինոսեան իր ծնողաց յիշատակին եւ իր կնոջ մահուան Բ. տարեդարձին առթիւ յիսուն Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ՍՏԻՊՈՂԱԲԱՐ ԾԱԽՈՒ Է

Սեւրանի բանուկ պողոտայի վրայ ծախու է պատերով:

Ա) Նպարավաճառի խանութ մը, նը-կուղ, կառատուն, բնակարան երեք սենեակ, գին 100·000 Ֆրանք:

Բ) Սրճարան, 9 մեթր ճակատ, մեծ լիսանս, յարակից սրահը՝ հինգ մեթր բարձրը, 280 քառ. մեթր ամէն իրաւունք, թատրոն, սինեմա, պառ, խնջոյք եւն., սու – սոլ, 200 քռ. մեթր (երեքը միասին): 200·000 Ֆրանք:

Գ) Բնակելի սենեակներ՝ զանազան գիներով:

Վճարման դիւրութիւն:

Հասցէ՝ 87 Ավընիւ տը Լիվրի, Սեւրան:

Հեռաձայն 929 76 – 40

«Լիոն եւ շրջակայի մէջ տուն շինելու համար մասնաւոր պատրաստուած հողեր եւ վիլլաներ, նմանապէս Լիոնէն 5էն 20 քիլոմեթր հեռաւորութեամբ հողեր (industriels) *Մասնաւոր հաստատութիւն մը ուր կրնաք դիմել ամենայն վստահութեամբ.*

Տնօրէն Ա. ՕՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

BRON - Immobilier

109 bis, Ave. Franklin-Roosevelt

BRON (Rhône)

Tél.: 70-88-68 et 70-88-69

ԾԱԽՈՒ ԵՆ

ՏԷՍԻՆԻ մէջ, յարկարաժիններ քօփրոփրիէթէ էֆ 3, էֆ 4, էֆ 5: *Դիմել Ս. ԱՌԱՔԷԼԵԱՆԻ ամէն օր,* 12 Բիւ տը Նանսէն: *Հեռաձայն* 49–50–82, *ժամը* 12·30էն 14 *եւ* 19էն 20·30:

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Deposé

Թանկագին ու Մնայուն

Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

Պարզ ձեւ՝ 200 Ֆ. Շրջանակով 300 Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝

EDOUARD KHEDERIAN

66, Rue Lafayette,

PARIS (9e)

Tél.: PRO. 11-63

Expédition contre-remboursement

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL «HARATCH»
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 19ԻՆ

ժամը 16ին:

ՏՕՆԱԾԱՌ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌԻ հանդէսը Դեկտեմբեր 19ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 4ին վարժարանին մէջ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԳՈՅԱՄԱՐՏ

ՕՐԱՑՈՅՑ 1966

Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի շրջանի:

Ապսպրանքներու համար դիմել՝

O. DJARAYAN

2, Place de la Corderie

13 MARSEILLE (7e)

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

ՄԱՐՏ 13ԻՆ

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

ՊԱՇՏՕՆԵԱՅ Կ'ՈՒՋՈՒԻ

Աղքատախնամ ընկերակցութիւնը իր Հանդստեան Տուներուն համար կը փնտրոէ.—Ա) Տնօրէն, օժտուած վարչական կարողութիւններով եւ տեղեակ հաշուակալութեան:

Բ) Հիւանդապահուհիներ, վկայեալ Փարիզէն կամ այլուր:

Գ) Կառավար (շօֆէօր):

Թեկնածութիւնները ներկայացնել զբաւոր Աղքատախնամի դրասենեակը՝

Association Arménienne d'Aide Sociale

32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ Է

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 1966ի օրացոյցը:

Գին 2·50 Ֆրանք, դիմել մասնաճիւղերու վարչութեանց:

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ

Կազմակերպուած Ֆ. Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու կողմանէ իրենց կայանի տասնամեակի առիթով եւ անոր ի նպաստ:

Հրաւիրուած է Լոնտոնէն Հայ Երիտասարդաց Միութեան թատերախումբը, ներկայացնելու Գ. Սնդուկեանցի

ՊԵՊՕ

Շաբաթ՝ 18 Դեկտեմբեր	ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ մէջ ժամը 20·30ին
Կիրակի՝ 19 Դեկտեմբեր	ՍԱՐՍԷԼԻ մէջ ժամը 15ին
Երկուշաբթի՝ 20 Դեկտեմբեր	ՓԱՐԻԶԻ մէջ ժամը 20·30ին
Երեքշաբթի՝ 21 Դեկտեմբեր	ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ մէջ ժամը 20·30ին
Կիրակի՝ 26 Դեկտեմբեր	ԼԻՈՆԻ մէջ ժամը 15ին
Չորեքշաբթի՝ 29 Դեկտեմբեր	ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ ժամը 20·30ին
Հինգշաբթի՝ 30 Դեկտեմբեր	ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ ժամը 20·30ին,

Տոմսեր կը վաճառեն Կացոյտ Խաչի զբ ասենեակը, հայ դրավաճառատուները եւ Խաչուհիները:

Ապահովեցէք ձեր տեղերը:

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	45 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	25 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ: ՆՇԱՆՏՈՒՔ	25 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	25 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	10 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ

ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ

ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ

Սուսամ – (ՌՈՃԻԿ)

ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ

LE BOSPHORE MARQUE DEPOSÉE

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...

CHOC-ALVA • CHOCO-LOC

Sté le BOSPHORE

SIÈGE SOCIAL

2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար· 60 Ֆ·	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ·
Արտասահման՝	Տար· 80 Ֆ·	Հատը	0,30 Ֆ·

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
14
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
MARDI
14 DECEMBRE
1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10484

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

41e ANNÉE — N° 10.484

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼ - ՄԻԹՐԱՆ՝ ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ

Տը կոլ եւ Մխիթարեան 15ական վայրկեան խօսեցան հեռատեսիլէն եւ ձայնասփիւռէն : Մինչ ար կոլ կիրակի օր ձայնաս – փիւռէն կը կրկնէր ինչ որ բաած էր հե – ռատեսիլէն, Մխիթարեան ձայնասփիւռ ճա– ար պատասխան մըն էր ար կոլի յայտա – րարութեանց :

Նախապահ ար կոլ յառաջդիմութիւն , անկախութիւն եւ խաղաղութիւն խոստա– ցաւ ժողովուրդին : «Զեղմէ կախում ու – նի, որ ի վերջոյ, նոր Հանրապետութիւ – ն, եթէ պահուի եւ վաւերացուի ձեր կողմէ իր նախապահին անձով , չարու – նակ եւ պարպագնէ , նախ իրեն հետ , յետագային ուրիշներու , յառաջդիմու – թեան, անկախութեան եւ խաղաղութեան իր գործը : Այդ ապագային մասին է որ պիտի խօսիմ , այս իրիկուն » : Ու նախա– պահ ար կոլ առանձին առանձին կը ծան– րանայ այս երեք հեռանկարներուն ար – հաներուն վրայ :Ինչ կը վերաբերի յա– ռաջդիմութեան, կը բացատրէ թէ ինչ կատարուած է հօթը տարիէ ի վեր բոլոր մարզերուն մէջ : Ինչ կը վերաբերի ան – կախութեան, աշխարհի մէջ կան մեծ ի – րականութիւններ որոնց մէջ կ'տպրի Ֆը– րանսա : Ներկայիս երկու հսկայ պետու– թիւններ՝ Միացեալ Նահանգները եւ Խոր– հրդային Միութիւնը մրցակցութեան մէջ, Չինաստան՝ հսկայ իր զանգուածով եւ ապագայով, արեւմտեան Եւրոպա, ո– րու ամէն բան կը հրամայէ որ միանայ , վերջապէս Ափրիկէի , Ասիոյ եւ Լատին Ամերիկայի երրորդ աշխարհը : Այս տա– րողին նկատմամբ, ի՞նչ կ'ընէ Ֆրանսա : Եթէ Ֆրանսա կը մնայ Ամերիկայի բարե– կամն ու դինակիցը , եթէ , վարչակարգե– րէ վեր որ կ'անցնին, բնական չատ նմա – նութիւններ եւ հասարակաց մեծ չահեր կը պայ Ռուսիոյ հետ, չընդունիր են – թարկուիլ մէկուն կամ միւսին :

Վերջապէս խաղաղութեան մասին, ան– դրադարձաւ է որ հիւլէական դէնքերը չօշ – ափացուցին :

Մխիթարեան յայտարարեց թէ այլեւս քա – ղաքական մեծամասնութիւն չկայ Ֆրան – սայի մէջ, վասնզի որոշ քաղաքականու – թիւն մը, Զօր . ար Կոլի ու իր կառավա – րութեան քաղաքականութիւնը դասա – պարտուեցաւ : Դեկտեմբերի 5ին ի վեր այլեւս կոլիստ մեծամասնութիւն չկայ , ու Նիկվրի Բերեզովսկին կը չեշտէ . — « Ո՛ր կողմն է արկածախնդրութիւնը ս – րու մասին այնքան կը խօսուի այս օրերս : Այո՛ր կողմը որ ոչ մէկ բան կ'առաջարկէ ի այնպէս պիտի ընէ որ Ֆրանսան տեսակ մը պատասխան կայսրութեան վարչաձեւ մը անցնի մենատիրական կայսրութեան մը, կամ անոր կողմը որ կը խօսի յու – սակօրէն եւ կ'ըսէ թէ ինչ պիտի ընէ » :

Ձայնասփիւռէն , Մխիթարեան յայտարա – րեց թէ «մարդ մը ընտրել , առանց քաղա– քականութիւն մը ընտրելու անհատական իշխանութեան կ'առաջնորդէ : Այդ էր որ պատահեցաւ 1958ին : Ինչ որ կը մեղա – դրեմ ես . Հանրապետութեան այն է որ ուղեց ինքզինքին տալ անհրաժեշտ չեմ – նարկութիւնները իր աշխատանքը առնե – լու համար եւ սակայն ձախողեցաւ այլ աշխատանքին մէջ » :

Մխիթարեան կէտ առ կէտ պատասխանեց նաեւ ար Կոլի յառաջդիմութեան, անկա – խութեան եւ խաղաղութեան :

× Մօրիս Ֆօր գօրավիգ կը կենայ Մի – թերանի : Նոյն դիրքը կը բռնեն կի Մոլէ, Վալոէք – Ռոչէ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՌՋԻ ՕՐ , մինչ ամէն ինչ պատրաստ էր եւ «ձկմինի 6»ի թռիչքին պատրաս – տութիւնները սկսած էին արդէն , յան – կարծ , թէքնիք դժուարութեան մը հե – տեւանքով թռիչքը տեղի չունենայ : Կ'ենթադրուի թէ մինչեւ յառաջիկայ Ուրբաթ Ամերիկացիք պիտի կարենան յաղթահարել դժուարութիւնները եւ յա – ջողութեամբ պսակել միջոցին մէջ «ձկ – մինիներու հանդիպումը :

ՄՈՍԿՈՒԱՅի մէջ ռուս ուսանողներ ցոյց մը կատարած են, բողոքելու հա – մար Անդրէյ Սինեավսքի դատապար – տելափակման դէմ : Սինեավսքի ամբաս – տանուած է ծածկանունով Արեւմուտքի մէջ գիրքեր տպած ըլլալու յանցանքով ու բանտարկուած : Ոստիկանութիւնը վրայ հասած է երբ երկու հատար ուսանողներ հատաքուած էին Պուշքինի արձանին չուրջ :

ՄԻԱՅԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարար Տին Ռուսք, որ երկու օրէ ի վեր Փարիզ կը գտնուի ընկերակցութեամբ պաշտպանութեան նախարար Մաք Նամա – րայի եւ էմտաական նախարար Ֆաուլէրի, տեսակցութիւններ պիտի ունենայ Ա – նդանեան Ուխտի իր գործակիցներուն հետ : Հակառակ տարիներու սովորու – թեան , Միացեալ Նահանգներու արտա – քին նախարարը պիտի չտեսակցի Զօր . ար Կոլի հետ, բնտրապայքարին պատճա – ռով :

ԵՒՐՈՊԱՅի Քրիստոնեայ – Դեմոկրատ Մութիւնը , որ իր համաժողովը կը դումարէ Սիկկիլոյ մէջ եւ որուն կը մաս – նակցին ինր երկիրներու քաղաքական դեկավարները, որոնց մէջ նաեւ Ֆրանսա, առջի օր միաձայնութեամբ յանդեցաւ այն եզրակացութեան, որ Հասարակաց Շու – կայի երկիրները չարունակեն Եւրոպայի ամրողջականութիւնը :

ՓԱՔԻՍՏԱՆի նախապահ Այուպ Խան , անցեալ Շարաթ օր Լոնտոնի մէջ Ուիլսո– նի հետ տեսակցելէ ետք, մեկնեցաւ Նիւ Եորք: Փաքիստանի նախարարը Միացեալ Ազգերուն նիստին խօսք առնելէ ետք պի– տի անցնի Ուաշինկթըն, տեսակցութիւն – ներ ունենալու համար նախապահ Ճոնսո– նի հետ :

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ Պահպանողական – ները այն կարծիքը ունին թէ Ուիլսըն կը խորհի ընդհանուր ընտրութիւններ կազ – մակերպել 1966ի Մարտին : «Սընակէյ Թայմզ» եւ «Սրնակէյ Էքսփրէս» առջի օր այս լուրը կը հաղորդէին, ուելլցնելով թէ Ուիլսըն վերջնական որոշում մը պիտի տայ յառաջիկայ Ճունուարին , Հուլի մասնակի ընտրութիւններէն ետք :

ԱՆԳԼԻԱՅի ծանօթ վիպագիր Սոմըր – սէթ Մոմ , 91 տարեկան, անցեալ Շաբաթ օրուընէ ի վեր մահաքունի մէջ է Նիսի անգլեամերիկեան հիւանդանոցին մէջ :

ԼԵՀԱՍՏԱՆի Եպիսկոպոսապետ՝ կար– դինալ Վիշինսկի , անդրադառնալով վեր – ման եւ լեհ կղերին փոխանակաց նամակ – ներուն եւ համաչխարհ կուսակցութեան քննադատութեանց լսաւ իր կիրակնօրեայ քարոզին մէջ.— « Ծառայեցինք մեր հայ– րենիքին , մեր նախաձեռնութիւնը չի կըր– նար ամօթի նիւթ ըլլալ , ասիկ գաս ինչ որ լսէք , հէքեաթ նկատեցէք » :

ԻՐԱՔ համաձայնեցաւ վերահաստա – տելու իր դիւանագիտական յարաբերու – թիւնները Սուրիոյ հետ, պետականի աստիճանի վրայ :

ԿԻՊՐՈՍի Արտաքին նախարար՝ Կիպ – րիանու յայտարարեց Ազգ ժողովին մէջ որ Կիպրոսը որեւէ գնով էնոսիս չընդու – նուիր : Արդարեւ Կիպրոս չուզեր որ Ճունաստանի հետ միացման փոխարէն , խարխխներ տրուին Թուրքիոյ :

ՈՂՔ ԵԴԵՍԻՈՅ

(Բ· եւ վերջին մաս)

Ցետոյ Շնորհալի կը նկարագրէ , մինչ քաղաքին բնակիչ , եդեսիոյ ազատու – թեան դիրքը եւ անցեալ փառքը :

Գետոց նման վտակ հոսէր ,
Զբուրաստան արբուցաներ :
Ծովն ի միջի իմ ծածաներ ,
Քաղցրիկ օդովն ծիծաղեր :
Զաղտեղութիւն տղմի մաքրեր
Եւ գիրապարակն զարդարեր :
Սաղարթաթեր ծառովք ծաղկեր ,
Առատագոյն պտղաւէտեր ,
Տերեւախիտ հեզիկ շարժեր ,
Հոտ անմահից յիւրմէ բուրեր :
Առաւտուն ցօղն իջաներ ,
Ոսկեճոման ճաճանչ փայլեր :
Աճհամեմատ յերկրի ճա էր ,
Պտղովք ամեն զոր ընծայէր ,
Զոր եւ ասել ով ոք կարէր
Մի առ միով՝ թէեւ կամէր :

Շնորհալիի օրով՝ 70 դիւղ ունէր եդէ – սիա , եւ այս դիւղերուն մէջ՝ եդեսիա կը կառնչէր ինչպէս աքսորյ մը հաւերով չրջապատուած .

Կամ թագուհի յոյժ գեղաւոր
Ոսկետրտուն եւ ճամկաւոր :

Հին օրերու իր փառքն ու վայելչու – թիւնը , պայծառ եկեղեցիները եւ ճոխ վաճառանոցները նկարագրելէ ետք՝ կը սկսի ողբալ իր ճակատագիրը : 40 տարի– ներէ ի վեր անհոգութիւն կը տիրէր , պաշտպանութեան մասին մտածող չկար : Թշնամին նկատեց որ եդեսիա լքուած էր բախտին : Եւ յանկարծ օր մը թշնամին եկաւ պաշարեց : Քաղաքային դէնքի դի– մեց , բայց ափսո՜ս տկար էր , — դուբսէն օգնող չեղաւ եւ իր սեփական ուժերով կռուեցաւ յուսահատ : Եւ եդեսիա կը չա– բունակէ ողբը .

Աստուր սիրտ իմ ճմլի ,
Երիկամունքս գալարին ,
Ցաւ հարկանի որովայնիս .
Միտք եւ հոգիս իմ այլայլին
Մինչդեռ յիշեմ զօրն ահագին
Եւ զառաւտն մթագին ,
Զանգոյս գերեկն խաւարին
Որ լուսացաւ ևսեմ խորին ,
Յորժամ գիւրն Սոդոմին
Ներբուստ ի վեր բորբոքեցին
Ոչ ի վերուստ անձրեւածին ,
Այլ ի ստորիւս փորածին :

Ահաւիկ պատերազմ մըն է որ տեղի կ'ունենայ : Եդեսիացիք կը կռուին ա – նիւծի պէս , թոյլ չտալով որ թշնամին խուժէ քաղաքին դռներէն ներս : Թշնա – մին կը փորէ պարիսպներուն ոտքը , ա – կան կը զործածէ եւ կրակ կը թափէ , ի վերջոյ յաջողելով փլցնել պարիսպները : Եդեսացիք կը մերժեն անձնատուր ըլլալ , եպիսկոպոսներուն եւ քահանաներուն քա– ջալերանքով թիզ առ թիզ կը պաշտպա – նեն քաղաքը , կռտորելով ներխուժողնե – րը .

Եւ որպէս փայտ ինչ անտառի
Ցաւօրինաց կոտորէին
Մինչ զի զահի հարկանէին
Եւ յետս ընդդէմ ևահանջէին :

Թշնամի հրամանատարը կը դոռայ . — « Ի սո՛ւր , յատո՛ր եւ ի գերութի՛ւն » : Եւ վայրենացեալ թշնամին՝

Իբրեւ գեռանդ պտուտէին ,
Շրջան առեալ շուրջ բաղաքին
Զեռմամբ յետոյ տագնապէին ,
Մի առ միով արշաւէին ,
Փողս եւ գոսերս զոչէին ,
Իբրեւ յամպոցն որոտային ,
Զայնս ահագինս հնչէին ,
Մինչ զի վերկիր դղրդէին :

Քաղաքին պաշտպանները կը նահան – ջեն դէպի բերդ , ժողովուրդը կը հետե – ւի , բայց բերդը չէր կրնար ընդունել այդքան մարդ , եւ ահա կը սկսի անոնք – բակրելի կոտորած մը :

Որպէս գայլք ի հօտ գառանց՝
Ի մէջ ևոցուցից անկանէին ,
Առհասարակ կոտորէին ,
Արեան վտակք հոսէին :

Ամէնէն պարհաւելի տեսարանը պար – պուեցաւ բերդին դրան առջեւ , երբ դուռը փակուեցաւ : Դուրսը մնացողներուն վի – ճակուած դժբախտութիւնը անկարելի է պատմել .

Ցայնժամ առ դուրսն կ'ուտէին
Իբրեւ զշեղջս անհնարին ,
Կամ յօրինակ մայրից փայտին
Միմեանց վերայ դիզանէին :
Արբ եւ կանայք , ծերք եւ տղայք ,
Մանկունք , ամէն չափ հասակին :
Դատերքն ի մարց լային գրկին
Եւ ընդ լալոցն ևուադէին ,
Մարք զողայսն գրկէին ,
Ի միասին մեռանէին :

Կը թուի թէ այդ չրջանին եդեսիոյ բը– նակչութիւնը կը բաղկանար չորս տղզու– թիւններէ , որովհետեւ ողբասացը կը յի– շէ թէ եպիսկոպոսներն ալ կը մասնակցին այս կռիւին : Հռոմմայեցւոց եպիսկոպո – սը ծեր էր , կ'ըսէ , բայց կռուեցաւ քա – ջարար : Իսկ Հայոց եպիսկոպոսը չարու – նակ կռուեցաւ , քանիցս վտանգաւոր դիրքերու մէջ մնաց , բայց եւ այնպէս յաղթեց ամէն դժուարութեանց, զարկաւ բայց չզարնուեցաւ , սպաննեց բայց չըս– պաննուեցաւ : Ի վերջոյ

Անճամբ տուեալ զանճն իւր ի մահ
Իբր յօրինակ հօտից ևորին :

Թշնամի հրամանատարը կ'տաջարկէ բերդապահներուն որ անձնատուր ըլլան , խոստանալով չդպչիլ երենց կեանքին : Բայց հապա բերդէն դուրս ելած՝ բոլորն ալ կը սպաննուին նետահար եւ սրախող – խող :

Այնուհետեւ եդեսիա կ'ողբայ իր փառ – քը , իր սքանչելի եկեղեցիները , որոնց պանդակատունէն այլեւս կը լսուի միայն մուէզզինին ձայնը :

Ցետոյ ողբերգուն անէծք կը կարդայ նման դժբախտութեանց պատճառ դար – ձողին .

Արդ ճեզ ելցէ կարնի յօրեր ,
Եւ Կայենին հասցէ երեր :
Ի դառնութիւն դարձցին տարեր ,
Ջրհեղեղին ելցեն գետեր :
Սեաւ ամպ մթին կարկտաբեր
Զձեզ արասցէ անպտղաբեր ,
Սոդոմացւոց հուր ծրծմբեր
Իջցէ ի գլուխդ արիւնաբեր :
Հարցէ զարեւդ ի սուր սուսեր ,
Իբր յանխնայ յիս դու հարեր :

Հուսկ յետոյ նահատակներուն , իր կո – տորեալ եւ կորուսեալ զաւակներուն ողբ – ը դելով խօսքը , կ'ըսէ՝ «դուք մեռած չէք» .

Բայց դուք , որդի՛ք իմ սիրելիք ,
Ձէք ինձ մեռեալ , այլ կենդանիք ,
Քանզի յերկրի ևահատակեալք
Եւ ի յերկինս այսակիք : 6

ԱՅՍՕՐ

ԿԱՐԴԱՑԷ՛Ք ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

Հեղինակ Փիէր Մարոտօն

Շահեկան վէպ մը արեւելեան կեանքէ

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ա.

« Հին թղթեր քրքրելիս, պատահաբար ձեռքս ընկաւ հետեւեալ գրութիւնը Շահան Շահնուրի մասին՝ գրուած «Վէմ»ի համար :

Վէմը հոգին աւանդեց եւ գրուածքը մնաց անտիպ հին թղթերի փոշիների մէջ :

Կարելի էր զամբիւղը նետել եւ տիեզերքում ոչինչ չէր պակասի, բայց ես ուզում եմ հրատարակել : Դրանով ուզում եմ յայտնել իմ հիացումը Շահնուրի տաղանդի հանդէպ , որ հէնց սկզբից գրաւել էր իմ սիրտը :

Ուզում եմ նաեւ յայտնել իմ ցաւն ու բողոքը, որ Շահնուր մեր «փոքր ածուն» փոխել է ուրիշի «մեծի ածուի» հետ :

Մեր «փոքր ածուն» հարազատ է հայի հոգուն : Նրանց վրայ անում է հովիտների շուշանն ու դաշտերի ելակը, որոնք պակաս հոտաւէտ ու համեղ չեն, քան ֆրանսական անտառի պտուղները :

Ես հասկանում եմ մարդու ձգտումները դէպի լայն հորիզոններ, բայց ամէն քանակ որակ չէ :

Ս. Վ.

Հայ մշակոյթը շատ սիրող մարդիկ յաճախ ծանր մտածումներ են ունենում արտասահման տարագրուած մեր գրականութեան ճակատագրի մասին : Արդար անհանգստութիւն. արտասահմանի հայ գրականութեան ապագան իրօք որ մտահոգիչ է : Ինչպէս բոյսը՝ գրականութիւնը ծնունդ է հողի, ազգային բնական միջավայրի : Աշխարհագրութիւնը անհրաժեշտ պայման է գրականութեան զարգացման : Իսկ հայ գաղութները, յայտնի է, աշխարհագրութիւն չունին, զուրկ են սեփական հողից ու հայրենի միջավայրից : Եթէ Հայաստանը, վերջի վերջոյ , չդառնայ գաղութահայութեան համար ոչ միայն վերացական ներշնչարան, այլեւ մայր գիրկ, որ իր մէջ ամփոփէ Սփիւռքում տարածուած զանգուածներն էլ, կամ գէթ ազատ եւ կենդանի հաղորդակցութեան մէջ չմտնէ նրանց հետ, ժամանակի ընթացքում բոլորովին կը ցամաքի աւիշը՝ գաղութահայ մշակոյթի երակներից եւ անխուսափելիօրէն կը մեռնի նաեւ արտասահմանի հայ գրականութիւնն էլ : Այս պէտք է դիտակցել, ամէն գնով բանալ Հայաստանի դռները , գրական — մշակութային գործօն յարաբերութիւն ստեղծել դրսի եւ ներսի միջեւ, որպէսզի «ներսը» օգտուի դրսի մտաւորական ուժերից , իսկ «դուրսը» ունենայ շնչելու համար ազգային թթուածին :

Այսօր բարեբախտաբար այս վտանգը անմիջական չէ : Մեր վախերը վաղուայ վախերն են : Այսօր ազգային մարմինը արտասահմանում դեռ կենդանի է եւ շարունակում ստեղծագործել : Ապացոյց՝ իրար յետեւից լոյս տեսնող արժէքաւոր երկերը , հետզհետէ կազմաւորուող եւ գրական կեանքի նախաբեմում հասակ նետող երիտասարդ գրողները : Ճիշդ է, դրանք բոլորն էլ դեռ ծնունդ են ազգային միջավայրի, իրենց գրական դաստիարակութիւնը ստացել են այնտեղ, մայր հողին կպած ժողովրդի մէջ եւ արտասահմանում միայն զարգացրել ու կատարելագործել են իրենց կարողութիւնը, բայց օտար միջավայր ընկնելով էլ ոչ միայն չխամրեցին ու չմեռան, ոչ միայն մնացին կենդանի ու ստեղծագործութեան ճիգեր են անում, այլեւ արտադրում են ինքնուրոյն եւ արժէքաւոր երկեր : Լեզու եւ ոճ են մշակում, աշխատում են օտար հողի վրայ հայ գրական ծաղիկներ բուսցընել : Եւ ինչ որ զարմանալի է — եւ ուրախալի ի հարկէ — որոշ չափով յաջողում էլ են :

Այդ երիտասարդ գրագէտների բանակն ու որակը խոտոր համեմատում են իրար. այնքան որակով՝ բարձր :

Միայն երկու փոքրիկ հատորիկներ — այս է Շ. Շահնուրի գրեթէ տասը տարուայ գրական վաստակը : Ուրիշ երիտասարդներ այդքան ժամանակամիջոցում ամբողջ դէզեր արտադրեցին : Շահնուրը չի հետեւում նրանց օրինակին, քանակը նրան չի հրապուրում : Նա սեղծագործում է դանդաղ, բայց ինչ որ տալիս է՝ լիահնչուն արժէք է : Իր այս երկու հատորիկով նա արդէն հաստատուն քայլերով մտաւ Հայոց գրականութեան մէջ եւ դրուեց իրեն համար որոշ տեղ : Այդ տեղից նրան այլեւս անկարելի է հեռացընել : Իրենից կախուած է նուաճած տեղի սահմանների ընդլայնումը, բայց եթէ սրանից յետոյ մի տող էլ չգրէ , Հայոց գրականութեան պատմութեան էջերում նրա տեղը ամրապնդուած է :

Շահնուրը, ինչպէս Համաստեղը, ինչպէս ամէն մի իսկական տաղանդ, Հայոց գրականութեան մէջ մտաւ անաղմուկ , « առանց երգի » : Մի դեղեցիկ օր «Յառաջ»ի էջերում սկսեց տպուել «Նահանջը առանց երգի», համար յետեւից՝ աւելի եւ աւելի յայտնի դարձաւ, որ բնութիւնը մի նոր շնորք է պարգեւում Հայոց գրականութեան : Երբ 1929ին լոյս տեսաւ «Նահանջը առանց երգի» հատորը, այլեւս ոչ մի կասկած չէր մնում, որ յանձին Շահան Շահնուրի Հայոց գրականութիւնը մի նոր նուաճում է անում :

Ճիշդ է, հայ գրական քննադատութիւնը, բաւարար յստակութեամբ չարտայայտուեց Շահնուրի գործի մասին, եւ երիտասարդ հեղինակը չլսեց գնահատման որոշ խօսք : Եղան նոյնիսկ վերապահումներ, որ մասամբ արդիւնք էր «Նահանջ»ի ներքին անորոշութեան , բայց Հայոց գրականութիւնը վաղուեց է որ գրական քննադատութեամբ չի առաջնորդւում, ոչ էլ պարբերական մամուլի կողմից. հայ հեղինակը ինքը, իր ճակատի քրտինքով է ճանապարհ բաց անում իրեն համար :

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

(Շար.)

ԹԱՆԳԱՐԱՆՆԵՐԸ ԵՐԿՐԷ ԵՐԿԻՐ

ԼՈՆՏՈՆԻ ՆԷՇԸՆԸԼ ԿԱԼԸՐԻՆ

Թրաֆալկար Սքուէրի աղաւնիները անգլիական դաստիարակութիւն մը ստացած են : Սուրբ Մարկոս հրապարակի աղաւնիներուն նման դեր – մուրացկաններ չեն, եւ ոչ ալ համբաւը հեգնող փողոցայիններ՝ ինչպէս Թիւլըրիի աղաւնիները : Դեռ շատ փոքրիկ, արդէն իսկ դաստիարակած են զիրենք անգլիացին բնորոշող խոհեմ քաղաքավարութեամբ , — անտարբերութիւն ուրիշին հանդէպ : Փոխանակ իբրեւ պատիժ ողբալու իրենց մեկուսացումը, կ՚ապրին ազնուաբար աղաւնիի իրենց կեանքը : Եթէ երբեք զբաղինք իրենցմով՝ կը դառնան սիրալիր , իսկ եթէ աճապարենք Նէշընըլ Կալըրի մտնելու՝ կը թողուն մեզ ազատ :

Հազիւ հասած Լոնտոն, կը փութամ Նէշընըլ Կալըրի : Ընդհանրապէս կը մըտնեմ հոն իբրեւ քմահաճ այցելու մը : Զայն կը վերաթղթատեմ վէպերու պէս՝ որոնք ստէպ կարդացած եմ արդէն : Կը սկսիմ վերջաւորութենէն, բարձրանալով աջակողմեան աստիճաններէն, ցատկելով ուշացած Վենետիկեաններուն վրայէն՝ որոնք հոն են՝ առանց դիտնալու թէ ինչու : Կ՚ուղղուիմ ԺԹ. դարու Ֆրանսականներուն քով : Զիկզակումով կ՚անցնիմ տպաւորապաշտներուն եւ Թըրնըրի սրահներէն, ցաւելով որ Թէյթ Կալըրիին զիրենք միացնող գաղտնի անցք մը չկայ :

Անհրաժեշտ է օր մը մեծ ցուցահանդէս մը կազմակերպել «Լոյսի սիրահարներու» : Թըրնըրէն Մօնէ, Մարքէէն Ծաօ Վու – Ֆի : Լոնտոնի մէջ, մարդիկ փափաքած են որ քաղաքակրթութիւնները , ինչպէս անձերը, մնան իրենց պատեաններուն մէջ ու իրարու չմիանան : Արեւմուտքը Արեւմուտք է եւ Արեւելքը Արեւելք : Եւ սակայն օր մը արեւմտեան նկարչութիւնը հասաւ արեւելեանին. փոխանակ տիեզերքին տիրելու, ան ինկաւ բնութեան տիրապետութեան ներքեւ , անեզր եւ անսահման բնութեան :

Նէշընըլ Կալըրին կը պարունակէ Արեւմուտքի առաւելաբար երկու երեք չինական նկարները, կտաւներ՝ ընդմէջ ջուրի եւ հողի, շան ու գայլի, մշուշի ու ծովու. Թըրնըրի Ձիւնամրրիկը, Մօնէի Արեւն ու ձիւնը եւ Ողողումը : Հանրի Միշօ գրած է Թաօիսթ ամէնէն դեղեցիկ ու համառօտ բանաստեղծութիւններէն մին , որ կը յիշեմ. — « Սեղանին վրայ կը դնեմ խնձոր մը : Կը մտնեմ խնձորին մէջ : Ի՛նչ խաղաղութիւն » : Տպաւորապաշտները սակայն, իրենց վարպետը՝ Թըրնըր , այսօրուան իրենց հետեւորդները (որոնք իբրեւ թէ չեն ճանչնար իրենց վարպետները, ապսթրէ են), խնձոր մը չէ որ կը դնեն սեղանի մը վրայ, այլ երկիրը ամբողջ , իր չորս եղանակները, չորս տարրերը եւ գլխաւոր չորս առաքինութիւնները՝ որոնք կը կոչուին լռութիւն, անմարդկային, յաւիտենական շարժում եւ անաւարտ : Կը մտնեն բնութեան մէջ : Ի՛նչ խաղաղութիւն :

Աջին, սրահին մէջէն ուր մեծ մասով բազմած են մեծ տպաւորապաշտները, ուրիշ, փոքրիկ սրահ մը կը բացուի, ուր միշտ կ՚երթամ ողջունելու համեստ Քօրօ մը՝ Անծանօթուհին, նրբօրէն անաւարտ : Տուած հաճոյքը մաքուր նկարչութեանը չէ : Բայց ե՞րբ, ո՞ւր, ինչպէս կը սկսի մաքուր նկարչութիւնը : Կրնամ համակրիլ միայն Կիրակի օրերու այցելուներուն : Որպէսզի չձանձրանան թանգարաններուն մէջ, կը փնտռեն նմանութիւններ, կը գտնեն զանոնք, եւ ուրախ են՝ երբ Սըր Թոմաս Կէյնզպուրոյի Առաւօտեան պտոյտի թաւշէ գլխարկով կինը կը նմանի Պէթթի զարմուհիին, կամ թէ Տիւրէրի Արուեստագէտին հայրը այնքան կը նմանի Ատընաուըրի որ կարծես քիթէն ինկած է : Այսօրուան մեր սիրած նկարիչները միշտ ալ նոյն հաճոյքը չեն տար մեր թոռներուն :

Երբ երազս վերջ է գտած այս սրահներուն մէջ, կը սկսիմ երկմտիլ ՆէշընըլԿալըրիին տալիք քանի մը ակնարկներուս : Գետնայարկին մէջ Ռամպրանթէն երեք սրահ կայ : Անհրաժեշտ է արագօրէն անցնիլ իտալական սրահներէն եւ երթալ ինքնամփոփուիլ Ռամպրանթի դիմացը : Ամենուրեք նկարչութիւն է անշուշտ : Բայց եթէ ուշի ուշով ունկնդրենք թէ ինչ կը բզզան Իտալացիները ահա հինգ դարերէ ի վեր (բացառութիւնները յարգելի են անշուշտ), նոյն երգն է որ կ՚երգեն. կեանքը կը դիտեն իր զենիթին մէջ, ամառը՝ իր հասունութեան, կնոջ մարմինը՝ իր կատարելութեան, շնորհքը՝ իր ծաղկումին : Ռամպրանթ ուրիշ է :

Ինչո՞ւ, երբ Ռոժէ Վան Տէր Վէյտըն , հոս, կողքին, ուրիշ սրահի մը մէջ, մեզ կը կանչէ դիտելու արիւնլուայ եւ մեռած Յիսուսը Աստուածամօր ձեռքերուն մէջ՝ ցաւէն քարացած եւ մահու չափ տրտում, ինչո՞ւ համար Իդիպոսի պատկերը՝ շաղուած արիւնով, ամօթով եւ արցունքով , աւրուած Անտիգոնէն, ճզմուած Վոյզէքը եւ Ռամպրանթի այլ բոլոր մարդիկը՝ ժամանակէն հիւծած, ցաւէն ու տարիներէն մաշած, ինչո՞ւ համար այս նկարները մեր սրտերը ուրախութեամբ կը լիացնեն : Ինչո՞ւ համար կը հաճոյանանք, եղերական արուեստին մէջ, կրելու անկարելին : Անկասկած աշխարհի մեծագոյն նկա-

ՌՈՒՍ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԳՐԱՒԷԻՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒՆ

(ԻՆՉԵ՞Ր ԿԸ ԳՐԵՆ

ԹՐՔԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ)

Իսկ մենք, ձեզի կ՚առաջարկենք պզտիկ Հայաստան մը, շրջանային բնակչութեան համեմատական դրութեան վրայ հիմնուած : Այսպիսով, ձեզի համար աւելի նըպաստաւոր պայմաններ առաջարկած կ՚ըլլանք, միւսներուն հետ բաղտատած :

Պէքիր Սամի Պէյ :

— Եթէ Վան եւ Պիթլիս նահանգներէն հողամասեր տրուին Հայաստանի, այն ատեն Պայազիտի հաղորդակցութեան ճամբաները կը խզուին Էրզրումի հետ : Այսպիսով, վտանգուած կ՚ըլլայ նաեւ մեր Պայազիտ նահանգը :

Չիչերին .

— Այդ ձեր յիշած երկու շրջաններուն միջեւ կարելի է մասնաւոր անցք մը ըստեղծել :

Պէքիր Սամի Պէյ .

— Մենք չենք կրնար ընդունիլ այդ առաջարկը ,որ կը սպառնայ մեր հողային ամբողջականութեան եւ տնտեսական շահերուն : Միայն կրնանք յօժարիլ հայ դաղթականներուն վերադարձին դէպի այդ շրջանները : Եւ սակայն, միւս կողմէ չենք կրնար արտօնել այդ հողամասերէն ներս մուտքը մէկ հատ իսկ Հայու, որ Օսմանեան հպատակ չէ եղած սակայն : Ամէն հայ կրնայ վերադառնալ հոն, ուր որ բնակած էր նախապէս : Կրնաք վստահ ըլլալ, որ անոնք մեր մօտ պիտի վայելեն այն վերաբերումը, ինչ որ ցոյց կուտան ամէնէն քաղաքակիրթ երկիրները՝ իրենց մօտ ապրող փոքրամասնութիւններուն :

«ՀԱՅԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ՀՈՂ ՊԱՀԱՆՋԵԼԸ

ԿԱՅՍԵՐԱՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆ Է »

Չիչերին կը պատասխանէ Պէքիր Սամի Պէյի .

— Առաջին պարբերութիւնը կրնանք ընդունիլ : Սակայն, անկարելի է, որ ընդունինք երկրորդ պարբերութիւնը : Պէտք է որ Վանի եւ Պիթլիսի բնակչութեան համեմատութեամբ հողամաս մը ձգուի Հայերուն եւ այդ շրջաններու բընակչութիւնը պէտք է բաղկացած ըլլայ միայն եւ միայն Հայերէ եւ անոնք ալ վայելեն կատարեալ ու բացարձակ անկախութեան իրաւունք » :

Պէքիր Սամի Պէյ .

— Պիտի չկարենամ ընդառաջել ձեր այդ առաջարկներուն, որոնք բոլորովին վեր կը մնան իմ իրաւասութեանս սահմաններէն : Պիտի հարցնեմ կառավարութեանս եւ ըստ այնմ պիտի պատասխանեմ ձեզի, երբ այդ ուղղութեամբ նոր հրահանգներ ստանամ » :

Չիչերին .

— Նկատելով որ ամէն ազգի ու ժողովուրդի համար ճանչցած ենք անջատումի եւ ինքնորոշման իրաւունքները, հարկ է որ Հայերու նման փոքրամասնութիւն կազմող ժողովուրդ մըն ալ ունենայ իր համեմատութեան հիմամբ սեփական հողամաս մը : Հետեւաբար, պէտք է որ Թուրքիայէն տեղ մը տրուի Հայերուն եւ անոնք ազատ ըլլան իրենց տրուելիք այդ հողամասին վրայ : Նոյն սկզբունքը կ՚ընդունինք նաեւ Կարսի եւ Արտահանի մահմետական բնակչութեան համար : Այս երկու խնդիրները յառաջիկային աւելի մանրամասն կերպով կը քննենք ու կը ճշդենք, միասնաբար կազմելի խառն յանձնախումբի մը միջոցաւ : Պաթումի մասին, այժմ որքան որ Վրաստանի կառավարութեան հետ համաձայն ենք եւ պայմանաւորուած , բայց եւ այնպէս , եթէ դէպքերը ներելու ըլլան յառաջիկային, պիտի ջանանք աւելի դրական ու շօշափելի արդիւնքներու յանգիլ :

Պէքիր Սամի Պէյ .

— Կարելի չէ Վանի եւ Պիթլիսի մէջ , այդ նահանգներու պատկանող հողամասերու վրայ, անկախ կառավարութիւն մը հիմնելու իրաւունքը տալ քանի մը հազար Հայերու, որոնք ոչ մէկ կապ ունին Երեւանի կառավարութեան հետ եւ աննշան փոքրամասնութիւն մը կը կազմեն, Մահմետական բնակչութեան հետ բաղդատած : Այս պարագան իր որոշ անպատեհութիւնները ունի, բազմաթիւ տեսանկիւններէ դիտուած : Եթէ այդ ըսկզբունքը ընդունուելու ըլլայ, այն ատեն երեւան պիտի գայ Թուրքիոյ իւրաքանչիւր նահանգին մէջ պզտիկ Հայաստան մը հիմնելու պարտաւորութիւնը , ինչ որ անիմաստ եւ անհեթեթ բան մը պիտի ըլլար անշուշտ, զուրկ՝ տրամաբանական որեւէ հիմ ունենալէ :

ՉԻՉԵՐԻՆ .

— Թուրքեւխորհրդային համաձայնագրի նախագծին վաւերացումն ու մեր խոստացած օժանդակութեան արժանաւորապէս ընծայումը կախում ունին Թուրքիոյ կողմէ այս շրջաններէն մաս մը հողի յանձնումէն՝ Հայաստանի կառավարութեան :

(20 Շար.)

բիչներէն մէկն՝ է Ռընուար, բայց եթէ ընտրէի մինչեւ վերջին օրս ապրիլ տան մը մէջ ուր միայն Ռընուար ըլլար, որքան ալ հիանալի, սակայն կը խորհիմ թէ ի վերջոյ ինքզինքս պիտի զգայի խաբուած, բան մը պիտի պակսէր ինծի : Այն ատեն, պիտի ուզէի դժոխքին ի սէր հրաժարիլ արքայութենէն եւ երթալ բնակիլ տուն մը՝ որուն պատերէն կախուած ըլլային միմիայն Կրիւնվալտ, Պօշ, Ռամպրանթ, Կոյա եւ Ֆոթրիէ :

Տեսական ընտրութիւններ են ասոնք անշուշտ. կեանքը զեղեցիկ է եւ փոփոխական : Երբ մահացած եմ հոգիիս մէջ՝ հո՛ն է Ռընուար՝ զիս վերակենդանացնելու, իսկ բաւարար եւ լիացած օրերուս՝ հոն են Ռամպրանթ եւ Կոյա՝ զիս ուշքի բերելու : Որեւէ գեղագիտութիւն կը ցոլացնէ բնազանցութիւն մը, եւ իւրաքանչիւր նկար՝ բարոյական մը :

Պիտի ուզէի խօսիլ Կրանախի վրայ առհասարակ եւ Նէշընըլ Կալըրիի Կրանախին մասին մասնաւորաբար : Նկարիչները օժտուած են դրագէտներուն զլացուած առաւելութիւններով : Եթէ երբեք Կրանախ, փոխանակ նկարներ գծելու գիրքեր գրած ըլլար, հաւանաբար անոնց վաճառումը արգիլուէր 18 տարեկանը չլրացուցած մարդոց, իսկ անոնց հրատարակիչը հալածուէր եւ ենթարկուէր զանազան տուգանքներու : Լոնտոնի մէջ, իր երեք մերկամարմին կիները, որոնք թէ ի՛նչ կ՝ուզեն խորհրդանշել չեմ գիտեր, ինչպէս նաեւ իր Գթութիւնը, բրտօրէն տոփական նկարներ են : Մարդիկ այնպէս ցոյց կուտան, իբրեւ թէ անդիտանային այս պարագան :

Տակաւին երկու հազարի չափ նկարներ կը սպասեն ինծի, եւ դեռնայարկին մէջ, հոն խորհրդածելու համար պահ մը՝ ուր թէյը սեփ սեւ է, ինչպէս կրնայ ըլլալ միայն Լոնտոնի մէջ ու պետեւիներուն քով : Բայց զինաթափ կ՝ըլլամ : Թանդարաններու, ինչպէս կեանքին համար, դիմանալ՝ կը նշանակէ կարենալ ընտրել անհրաժեշտ դիտելիքները. մենք ենք՝ ինչ որ դիտենք, եւս աւելին՝ ինչ որ հրաժարած ենք դիտնալէ : Դուրս չելած, պիտի երթամ խոկալու միայն երեք նկարներու դիմաց : Անշուշտ պիտի զրկեմ ինքզինքս կարգ մը զեղեցկութիւններէ, յատկապէս՝ Փաօլօ Ուչէլլոյի Սան Ռէմոյի պատերազմէն, Վելասքէզի Վենիւսի արդուզարդէն, Վաթոյի Սիրոյ երանգներէն : Ճիշդ է, լաւ է ունենալ բազմաթիւ սրտեր, բայց դժբախտութիւնը հոն է որ երկու սրտեր ունինք միայն : Ուրեմն, պիտի երթամ, դիտելու միայն երեք — ո՛չ, չո՛րս նկարներ : Դիտել զանոնք ինչպէս նկարուած էին անկասկած մարդոցմէ՝ որոնք լաւագոյն արուեստագէտներ էին եւ կ՝արտայայտէին զօրաւորագոյն զգացումներ : Բոլոր մեծ նկարները գրականութիւն են : Գիտեմ որ նկար մը այս կամ այն բանը չեղած, ամէն բանէ առաջ գոյներ է՝ որոշ շրջանակի մը վրայ համախմբուած, եւայլն, եւայլն : Բայց ո՛չ : Այդ է նկար մը, բայց է նաեւ զազափարներ, կիրքեր, իմաստութիւն մը, կեանքի հայեցակէտ մը : Վստահ եմ որ Պոթթիչէլլիի, Փիէրօ տի Քոզիմոյի, Վան Այքի եւ Տըրք Պաութսի հետ իրաւունք ունինք պատմութիւն մը պատմելու, փնտռելու (եւ գտնելու) անոր մէջ մարդկային իմաստներ :

Վէնիւսը, Պոթթիչէլլիի նկարին մէջ, կը դիտէ քնացած Հերան : Իրենց երկու մարմինները հակընդդէմ կը բարձրանան : Իրենց միջեւ պզտիկ կուպիտոններ կան, որոնք կը խաղտեն քնացած պատանին եւ պիտի ուզէին որ Վէնիւս արթնցնէր զայն, բայց Վէնիւս կը սպասէ. կը հաճոյանայ իր սպասումով : Գիտէ, թէ թերեւս այս է լաւագոյնը սէրերուն, որ հոն ըլլայ ան, դիմացը, կենդանի եւ բացակայ, մօտիկ եւ հեռաւոր : Եւ չդպչիլ իրեն... Թող սէրը ըլլայ լռութիւն, սպասում. կարենալ տիրանալ եւ չկորսնցնել : Կարենալ ապրիլ եւ ունկնդրել իր կեանքին :

Փիէրօ տի Քոզիմոյի Փրիքթիսի վսեմ մահուան մէջ, մերկ եւ մեռած մանկամարդուհին զարնուած է զինքը սիրոզին մոգական նետէն : Ամէն մարդ կը սպաննէ իր սիրածը : Փռուած է դետափի խոտերուն վրայ : Զինքը կուլան միայն մարդու պէս ծանրախոհ շուն մը եւ կենդանիի նման տխուր պայ մը :

Վան Այքի Արնոլֆինի Վառածականն ու իր կինը, շատոնց հրաժարած են, եթէ երբեք օր մը փափաքած էին, այն կրքոտ, մահացու սէրէն, որմէ վայրկեան մը միայն կը հեռանայ Պոթթիչէլլիի Վէնիւսը եւ որմէ սպաննուեցաւ Փրոքրես : Իրենց ափերը միայն կը հանդչին իրարու մէջ՝ տժգոյն ու փափուկ : Հարուստ են, խաղաղ եւ բարեկամական : Կեանքը լաւ է՝ եթէ ուզենք իրմէ ինչ որ կրնայ տալ միայն. խաղաղ ներաշխարհ մը, բարի ընկերակցութիւն մը, գործ, եւ ժամանակը՝ որ հանդարտօրէն կը սահի :

Բայց ո՛չ, հանդարտօրէն, քաղցրօրէն չի սահիր : Տըրք Պաութսի Թաղումը կը փոխանցէ մեզի, պաղ եւ հոգագոյն լուսաւորութեան մը մէջ, ապրողներուն շընորհուած միակ բացարձակ հաղորդութիւնը. — հաղորդութիւնը ցաւին :

Թ. Ա. Թ.

ՔԻՉ ՄԸ ԾԻԾԱՂ

Մարդուն մէկը, պարապ գաւաթի մը առջեւ՝ կը մտածէ ըմպելարանի մը մէջ :

— Հիմա ի՞նչ ընեմ, կ՝ըսէ իւրովի, օղի մըն ալ խմե՞մ : Ստամոքսս «այո՛» կ՝ըսէ, գլուխս «ո՛չ» կ՝ըսէ : Գլուխս աւելի խելացի է ստամոքսէս : Եւ խելացին՝ միշտ տեղի կուտայ :

Այս խորհրդածութիւնները ընելով՝ դէմքը կը լուսաւորուի ու կը պոռայ .

— Սպասեա՛կ, շուտ օղի մըն ալ բեր :

ՆՈՐ ՏԱՐԻ ՆՈՐ ԵՌԱՆԴ

Անցեալ տարի Պուլվար Օտտոյի շրջանին մէջ կազմուած «Հայոց Եկեղեցւոյ Երիտասարդաց Միութիւնը» բոլորեց իր մէկ տարին : Անցնող տարուան ընթացքին նորակազմ միութիւնս իր ջանքերով պայծառացուց շրջանիս եկեղեցին կազմելով երգչախումբ եւ յաճախելով հոն : Նաեւ իր քաջալերանքը բերաւ հայկական բազմաթիւ ձեռնարկներու նիւթապէս եւ բարոյապէս, նոյնիսկ երբեմն յայտագրին մաս կազմելով :

Նոր տարուան հետ կ՝առնենք մեր առաջին քայլը դէպի մեր ծրագրի ամբողջական իրականացման որ է դուրս գալ մասնակի հանդամանքէ եւ դառնալ ամբողջ Մարսիլիոյ եւ շրջաններու «Հայոց Եկեղեցւոյ Երիտասարդաց Միութիւն»ը, ունենալով մէկ կեդրոն քաղաքին մէջ :

Նոր Տարուան հետ կ՝առնենք առաջին քայլը դէպի նոր ու խանդավառ գործունէութիւն Հայ Ազգային եւ եկեղեցական կեանքին մէջ :

Նոր Տարուան հետ կ՝առնենք առաջին քայլը դէպի նոր ոգիի ստեղծում, այլ խօսքով վերականգնում իսկական հայ ոգիի բոլոր ընդարմացած ու սառած սրտերուն մէջ :

Ահա այս առաջադրութիւններով «Հայոց Եկեղեցւոյ Երիտասարդաց Միութիւնը» որ կ՝ողջունէ նոր տարեշրջանը եւ կը շնորհաւորէ համայն Ֆրանսահայութեան Նոր Տարին եւ Ս. Ծնունդը, մաղթելով աշխարհիս խաղաղութիւն, եկեղեցւոյ պայծառութիւն եւ հայ ազգին ազատութիւն :

Այս առթիւ սրտագին կոչ կ՝ուղղենք հայ ժողովուրդի բոլոր զաւակներուն, յատկապէս երիտասարդներուն, ամուսնացած կամ ամուրի, առանց սեռի խտրութեան, որպէսզի անդամագրուին եկեղեցւոյ հովանիին տակ հասակ առնող եւ ուռճացող այս ազգանուէր միութեան եւ իրենց կարելի ծառայութիւնը բերեն մեր մղած ազատագրական — ազգապահպանման ճակատագրական պայքարին :

Ան որ ինքզինք կը զգայ որպէս Հայ, ան որ իր երակներուն մէջ կը զգայ հոսող հարազատ Հայու արեան զարկերը պէտք չէ անտարբեր մնայ հայ ժողովուրդի կենսական պահանջներէն բխած այս կոչին :

Արձանագրութեան համար դիմել նամակով կամ հեռաձայնով .

Père K. TERTERIAN
100, Bd Vauban — MARSEILLE (6e)
Tél. : 532751

Յունուար 7էն սկսեալ ժողովները տեղի կ՝ունենան ամէն ուրբաթ, ժամը ճիշդ 8ին ,

7, Bd. d'Athène, MARSEILLE (1er)

ՊԱՏՈՒՈՅ ԱՆԴԱՄԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պատուոյ անդամ կրնան արձանագրուիլ Ֆրանսայի որեւէ շրջանի մէջ ապրող Հայերը անխտիր, որոնց կը տրուի հետեւեալ արձանագրութեամբ պատուոյ քարթեր .

« Սիրելի պատուոյ անդամ ,

Սիրտ սրտի եւ ձեռք ձեռքի ջանանք անսասան հաւատքով, անխախտ յոյսով եւ աննկուն կամքով պայծառացնել Հայոց Առաքելական սուրբ եկեղեցին եւ պահպանել դարաւոր ու պատուական հայ ժողովուրդը» :

ՆԱԽԱԳԱՀ

Պատուոյ անդամագրութեան նուազագոյն սակն է հարիւր Ֆրանք :

Արձանագրութեան համար դիմել՝

Père K. TERTERIAN
100, Bd Vauban — MARSEILLE (6e)
Հեռաձայն 53 27 51 :

Առաքումները կատարել նոյն հասցէին :

Ստորեւ կուտանք ցանկը արդէն իսկ արձանագրուած պատուոյ անդամներուն.

Տէր եւ Տիկին Զարդարեան 300 ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Ատայեան 300, Տէր եւ Տիկին Նիկողոսեան 200, Տէր եւ Տիկին Գազապալեան 100, Տէր եւ Տիկին Աբգարեան 100, Տէր եւ Տիկին Սամուէլեան 100, Տէր եւ Տիկին Ղազարեան 100 :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ԻՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ով որ չի գիտեր , ու չգիտնալը չի՛ գիտեր՝ անմիտին մէկն է, մեռցուցէք :

Ով որ չի գիտեր ու չգիտնալը գիտէ՝ տգէտ մըն է, զարգացուցէք :

Ով որ գիտէ ու գիտնալը չի գիտեր , երազատես մըն է, արթնցուցէք :

Ով որ գիտէ ու գիտնալը գիտէ՝ իմաստուն մըն է, օրինակ առէք :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ

×

Ինչ որ մէկ օրէն չըլլար, մէկ տարիէն ալ չըլլար :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ

×

Ջուրը խմելէ ու ծարաւը անցընելէ ետք, էշը կից կը զարնէ դոյլին :

ԻՏԱԼԱԿԱՆ

×

Ամուսնացած մարդը կը զղջայ մէկ անգամ, ամուրին՝ երկու անգամ :

ՀԵԼԼԵՆԱԿԱՆ

×

Հոգ մի ըներ եւ հոգ չես ունենար :

ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ

×

Քեզի ճամբայ ցոյց տուող մատը մի՛ կտրեր :

ՄԱՏԱԿԱՍՔԱՐԵԱՆ

×

Օրէնքէն մի՛ վախնար : Դատաւորէն վախցիր :

ՌՈՒՍԱԿԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (1)

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

Ա. ՄԱՍ

ԳՈՂ ՁԵՌՔԸ

ՀՐՈՍԱԽՈՒՄԲԸ

Կատաղի փոթորիկէ մը ետք, անվերջ ու անվախճան աւազուտքին առջեւ փռուող ծովը հանդարտեցուց իր ալիքները :

Կէս գիշերը մօտեցած էր, եւ հողը, որ առտուընէ մինչեւ իրիկուն արեւուն կիզիչ ճառագայներուն տակ կրակ կտրած էր, անյագօրէն կը ծծէր ափրիկեան գիշերներու յորդառատ ցօղը :

Լուսին չկար. աստղերը կը պլպլային : Աւազուտ ծովեզերքը աղօտ նշոյլներու տակ կը ցոլար :

. . . . . .

Ձիաւորները կրկնապատկեցին իրենց վազքը եւ աւազակոյտներուն մէջտեղէն քառասմբակ արշաւելով յառաջ խաղացին : Թէ ձիաւորները, թէ կենդանիները շատ յոգնած էին եւ առտուան դէմ ովասիս հասնելու համար կ՝աճապարէին :

Բայց դեռ որեւէ խոտ չէր տեսնուած : Ամէն կողմ աւազ եւ աւազակոյտ : Քանի հեծելագունդը կը յառաջանար, հետզհետէ ճամբուն վրայ խոշոր միջատներու բզզիւնն ու ճրճռոցը կ՝աւելնար : Հոս ու հոն չորցած սամիթի եւ վարսնակի ցողուններ կը տեսնուէին, որոնք բնակելի տեղերու հեռու չըլլալուն նշանն էին :

Ձիերը քայլերնին մեծցուցին , իսկ ուղտերը իրենց վիզը յառաջ երկարեցին :

Ձիաւորները թիւով երկու հարիւր էին : Ձիերը կարծես թէ կակուղ գորգերու վրայ կը քալէին : Վեց ժամէ ի վեր ոչ ոք բերանը բացած էր :

Ցանկարծ սուր կազկանձիւններ լսուեցան ...: Բորենիներն էին : Ասոնց ետեւէն սուր ճիչեր լսուեցան ...: Շնագայլերն էին ...:

Ցետոյ, մէկէն ի մէկ, խոր լռութիւն :

Բայց ահա ահարկու մռնչիւն մը լսուեցաւ ...: Աւազները դողացին ... դետինը սարսռաց ...:

— Առիւծ է, թոթովեց ջոկատին սեւամորթ ուղեցոյցը :

Ձիերը սկսան սարսռալ, ուղտերը իրարու քով մօտենալով խումբ կազմեցին :

— Էհ, մօտեցանք, քիչ մըն ալ, քաջութիւն, գոչեց ձայն մը : Ուր որ առիւծ կայ ...

— Հոն արջառ կայ, աւելցուց երկրորդ մը :

— Եւ ուր որ արջառ կայ, հոն մարդ կայ , ըսաւ երրորդ ձիաւոր մը :

— Եւ ուր որ մարդ կայ, հոն կնիկ կայ, եզրակացուց կատակախօս զինուոր մը :

Ամէնքը մէկ բերան սկսան խնդալ եւ իրենց ճամբան շարունակեցին ...:

Զօրավար Սէնթ – Ֆուա արաբական նժոյգի մը վրայ հեծած, երկու քովերը իր երկու տեղակալները, զօրագունդին գլուխը անցած էր :

Երեք զինուորականները, ցած ձայնով հրամաններ արձակելով, իրենց առջեւ տարածուող անապատը ուշադրութեամբ աչքէ կ՝անցընէին :

Ատենէ մը ի վեր, ճերմակ բիծ մը, դիշերուան մթութիւնը ծակելով եւ հետզհետէ մեծնալով իրենց կը մօտենար :

Յառաջապահ սեւամորթ հետազօտիչներէն մէկը իր ճերմակ ձիուն վրայ նըստած, կէս ճամբէն ետ դառնալով քառասմբակ իրենց մօտեցաւ :

— Զօրավար, վարը գործերը գէշ են , գոչեց սեւամորթ հետազօտիչը զօրավարին մօտենալով եւ մատովը եկած կողմը ցոյց տալով :

Զինուորականները իրենց ասպանդակներուն վրայ կենալով հեռադիտակնին այն կողմը ուղղեցին :

Կարմիր բոց մը տեսնուեցաւ հորիզոնին վրայ :

— Տեսնենք ժամը քանի՞ն է, ըսաւ զօրավարը ժամացոյցը նայելով : Ոչ, դեռ կանուխ է եղեր, արեւ չէ եւ եթէ արեւ ալ ըլլար , արեւմուտքէն չէ որ պիտի ծագէր :

— Զօրավար, այնպէս կը կարծեմ որ .. խօսք առաւ տեղակալներէն մէկը :

— Օ՛ ... , օ՛ ..., գոչեցին զինուորները ամէն կողմէ :

Եւ իրենց սպաներուն գլուխը հաւաքուեցան :

— Լռութիւն, հրամայեց Սէնթ–Ֆուա :

Եւ կարուկ շեշտով մը սկսաւ հարցափորձել տեղացի հետազօտիչը .

— Ի՞նչ է այդ բոցը :

— Աւազակներն են, զօրավար, ջարդարարները, պատասխանեց հետազօտիչը :

— Ընկերներդ ո՞ւր են :

— Վարը կանգ առին եւ ինծի կը սպասեն :

— Հոսկէ մինչեւ ովասիս հեռաւորութիւնը որքան է :

— Չորս քիլոմեթր ,զօրավար :

— Լաւ, ըսաւ զօրավարը :

Եւ խօսքը զինուորներուն ուղղելով հրամայեց :

— Յառաջ խաղացէք :

Զօրագունդը քառասմբակ ճամբայ ելաւ :

ՓԻԷՐ ՄԱՐՕՏՕՆ

(Շար.)

Լիոնէն կը հաղորդեն վերջին պահուն թէ Պ. Գրիգոր Թովմասեան կորսնցուցած է իր մայրը՝

ՎԱՍԻԼՈՒՀԻ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆ

(82 տարեկան)

Ցուղարկաւորութեան մանրամասնութիւնները՝ յաջորդով :

ՅԱՌԱՋ.— Մեր ցաւակցութիւնները :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Վալանսի մասնաճիւղի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները : Տէր եւ Տիկին Կօշկակարեան յիսուն Ֆրանք իրենց եղբօր մահուան առթիւ : Տէր եւ Տիկին Աշոտ Առաքէլեան 30 Ֆրանք Մկրտիչ Դաւիթեանի մահուան առթիւ : Տէր եւ Տիկին Պաթօ 30 Ֆրանք Յովսէփ Կօշկակարեանի մահուան առթիւն :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Երեքշաբթի ժամը 15-ին, Ազգային Տան սրահը : Կարեւոր օրակարգ : Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ եւ շրջանի եկեղեցաշէն յանձնախումբս ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի երկսեռ Հայութիւնը եւ կազմակերպութիւնները այս Կիրակի կէս օրէ ետք ժամը 14·30ին, տեղւոյս Խրիմեան դպրոցի սրահը, 2 Բիւ տը լա Տէֆանս : Կարեւոր օրակարգ :

ԿՈՉ

Փոն տը Շէրիւի եւ շրջանի Հայութիւնը ձեռնարկած է ազգային տան մը շինութեան, դպրոց եւ սրահ մը ունենալու համար, որ միեւնոյն ատեն ծառայէ որպէս եկեղեցի : Հիմը դրուած է պատերը լրացած :

Տեղւոյս Ազգ. Միութեան վարչութիւնը կրկին անգամ ըլլալով կոչ կ'ընէ Ֆրանսահայ պատուարժան հայրենակիցներու եւ Միութիւններու որ բարեհաճին իրենց նիւթական եւ բարոյական օժանդակութիւնը բերել այս ազգօգուտ նպատակին :

Այն հայրենակիցները որոնք կը փափաքին մասնացութիւնը բերել իրենց հընարաւոր չափով կրնան զրկել հետեւեալ հասցէներուն :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, Շաբաթ, Մարտ 5ին Սփլանտիտի սրահին մէջ :

×

Մուրատ – Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտաց Միութեան

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 6ԻՆ

×

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի թատերական ներկայացումը՝

ՄԱՐՏ 20ԻՆ

×

Դպրոցասէրի գեղարուեստական հանդէսը Մարտ 28ին, Կիրակի օր :

×

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի տարեկան հանդէսը, *Կիրակի Մարտ 6, կէսօրէ ետք ժամը 2·30,* Սալ տը լա Շիմի :

×

ՎԻԷՆ.— *Մանուկներուն օրը Յունուար 9ին, Սէրքլը Կաթոլիկ սրահին մէջ :*

×

ԼԻՈՆ.— *«Մանուկներու Օր»ը Յունուար 16ին Ազգային Տան սրահը :*

×

Մանուկներու Օրը *կը տօնուի Տէսինի մէջ Յունուար 9ին Շաբաթ երեկոյեան, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :*

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 19ԻՆ

Ժամը 16ին :

ՏՕՆԱԾԱՌ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Իր հիմնադրութեան 35ամեակին առթիւ 1930 – 1965, նախագահութեամբ՝

ՀՐԱՉ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆԻ

Այս Շաբաթ ժամը 20·30ին, Հօթէլ Մոտերնի սրահներուն մէջ, Փլաս տը լա Ռէփիւպլիք :

Ընթերցում Միութեան ողբացեալ անդամներու գործերէն :

Մուտքը ազատ է

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ ՆԱՐԴԵԱՆ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ
Թիւ 1

ԼՈՒՍԱՄԱՏԵԱՆ

(ՀԷՔԵԱԹ ԵՒ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ)

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ապսպրանքներու համար դիմել հեղինակին ՅԱՌԱՋի խմբագրութեան հասցէով : Գինը 10 Ֆրանք, փոստով՝ 12 Ֆրանք : Գումարները զրկել միայն մանտա -քառթով :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ Է

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 1966ի օրացոյցը :

Գին 2·50 Ֆրանք, դիմել մասնաճիւղերու վարչութեանց :

ԾԱԽՈՒ ԵՆ

ՏԷՍԻՆԻ մէջ, յարկաբաժիններ ֆօ-փրոփրիէթէ էֆ 3, էֆ 4, էֆ 5: *Դիմել Ս. ԱՌԱՔԷԼԵԱՆԻ ամէն օր,* 12 Բիւ տը Նանսէն: *Հեռաձայն 49–50–82, ժամը 12·30էն 14 եւ 19էն 20·30 :*

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ
ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ

CONTES ET LEGENDES ARMENIENS

Ֆրանսերէնով պատրաստուած՝
Շ. Տէր – Մելքոնեանի կողմէ

Գունաւոր կողք, մաքուր տպագրութիւն, պատկերազարդ :

Գին՝ 5 ֆրանք
Առաքման ծախքերով 6·50

Ստանալու համար դիմել Հ. Սամուէլեան գրատունը, եւ կամ՝

Mme C. DER-MELKONIAN
11, Rue Gabriel Péri
CHATILLON s/BAGNEUX (Seine
C. C. P. PARIS 19668-59

Կարելի է նաեւ անձամբ դիմել Յառաջի խմբագրութեան :

FOURRURES
Roger YOPIAN
PRIX INTERESSANTS
NEUF et REPARATION
84, Boulevard de Stalingrad, 84
— CHOISY-LE-ROI (Seine) —
Tél. : BEL. 19-37
Autobus : de la Porte de Choisy, descendre 3 Communes ou Rue du Docteur-Roux.

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌԻ հանդէսը Դեկտեմբեր 19-ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 4ին վարժարանին մէջ :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

ՄԱՐՏ 13ԻՆ

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ԳՈՅԱՄԱՐՏ

ՕՐԱՑՈՅՑ 1966

Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի շրջանի :

Ապսպրանքներու համար դիմել՝

O. DJARAYAN
2, Place de la Corderie
13 MARSEILLE (7e)

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հայ Բժշկական Միութիւնը դասախօսութիւն մը կազմակերպած է այս Չորեքշաբթի ժամը 21ին, Հայ Մշակոյթի տունը, 17 Բիւ Պլէօ :

Կը խօսի ԲԺ. Ռ. ՏԷՐ – ԴԱՒԹԵԱՆ

Նիւթ.— Հայկ. բժշկութեան քանի մը պատմական կէտերը մինչեւ քսաներորդ դար (ֆրանսերէն) :

ՊԱՇՏՕՆԵԱՅ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ազքատախնամ ընկերակցութիւնը իր Հանգստեան Տուներուն համար կը փնտրուէ.—Ա) Տնօրէն, օժտուած վարչական կարողութիւններով եւ տեղեակ հաշուակալութեան :

Բ) Հիւանդապահուհիներ, վկայեալ Փարիզէն կամ այլուր :

Գ) Կառավար (շօֆէօր) :

Թեկնածութիւնները ներկայացնել գրաւոր Ազքատախնամի գրասենեակը՝

Association Arménienne d'Aide Sociale
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ

Կազմակերպուած Ֆ. Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու կողմանէ իրենց կայանի տասնամեակի առիթով եւ անոր ի նպաստ :

Հրաւիրուած է Լոնտոնէն Հայ Երիտասարդաց Միութեան թատերախումբը, ներկայացնելու Գ. Սնդուկեանցի

ՊԵՊՕ

Շաբաթ՝ 18 Դեկտեմբեր	ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ մէջ ժամը 20·30ին
Կիրակի՝ 19 Դեկտեմբեր	ՍԱՐՍԷԼԻ մէջ ժամը 15ին
Երկուշաբթի՝ 20 Դեկտեմբեր	ՓԱՐԻԶԻ մէջ ժամը 20·30ին
Երեքշաբթի՝ 21 Դեկտեմբեր	ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ մէջ ժամը 20·30ին
Կիրակի՝ 26 Դեկտեմբեր	ԼԻՈՆԻ մէջ ժամը 15ին
Չորեքշաբթի՝ 29 Դեկտեմբեր	ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ ժամը 20·30ին
Հինգշաբթի՝ 30 Դեկտեմբեր	ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ ժամը 20·30ին,

Տոմսեր կը վաճառեն Կացոյտ Խաչի գր ասենեակը, հայ գրավաճառատուները եւ Խաչուհիները :

Ապահովեցէք ձեր տեղերը :

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	45 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	25 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ: ՆՇԱՆՏՈՒՔ	25 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	25 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	10 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS - 6e — Chèque Postal : 1278-35
Tél. : DAN. 88-65

H. PASDERMADJIAN — Histoire de l'Arménie, 2ème édition, revue, 437 pages, avec une carte	30 F.
P. JEAN MECERIAN — Le Génocide du peuple arménien, Beyrouth, 1965	9 F.
MGR. JEAN NASLIAN — Mémoires sur les événements de 1914 à 1928, Vienne, 1955, 2 vol. cartes et planches	60 F.
HAGOP MANANDIAN — Tigran II et Rome, Lisbonne, 1963	15 F.
CH. DER-MELKONIAN — Contes et Légendes de l'Arménie	5 F.
DAVID DE SASSOUN — Trad. par le Prof. Feydit	22 F.
TERENIG DEMIRDJIAN — Vartananc	15 F.
Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ — Կեանքի ուղիներով, Դ. հատոր, 1965, լաթակազմ	15 Ֆ.
ԱՐՇԱՒԻՐ ՇԻՐԱԿԵԱՆ — Կտակն էր նահատակներուն, լաթակազմ	15 Ֆ.
ՄԻՍԱՔ ԹՈՐԼԱՔԵԱՆ — Օրերուս հետ, Պէյրութ, լաթակազմ	20 Ֆ.

Առաքման ծախքը գնողին վրայ

ԳՐԱՏՈՒՆՍ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻՆ Է
ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՁԱՅՆԱԳՐԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԵՐՈՒՆ
ՃՈԽ ՄԹԵՐՔ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

ՀԱՐԱԾ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆ. Հատը 0,30 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 15 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

MERCREDI 15 DECEMBRE 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10485

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

41e ANNÉE — N° 10.485

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Եթէ տարագրուած ըլլալը ճակատագիր է, ապա այն ատեն, այդ տարագրութիւնը առաջնորդելը ոչ թէ մասնագիտութիւն է, այլ՝ առաքելութիւն :

Իրերայաջորդ ազէտներ, 1915էն մինչեւ 1921՝ նոր հայ զանգուածներ արմատախիլ ըրին եւ ցրուեցին ի սփիւռս աշխարհի :

Եւ ամէն տեղ, առաքելակիր անհատներ ծառացան նիւթեղէն եւ ոգեղէն բազմապիսի դժուարութեանց դէմ, որպէսզի կերպաւորուի այնպիսի Սփիւռք մը, որ. անանջատ չարունակութիւնն է Մայր Հայրենիքին :

Ասոր համար՝ հարկաւոր էին առարկայական դատողութիւն, առարկայական միջոցներու կիրառում, առարկայական իրականութեան մը առնչուած պատգամ :

Սակայն, եթէ հասանք արդիւնքի, ապա այդ եղաւ անոր համար, որ առաքելակիր անհատները ունէին ոգի : Անո՛ր համար, որ անոնց հետեւորդները այդ անհատներուն մէջ կը տեսնէին աւելին քան վիճակագրական տուեալներով հարուստ եւ տրամաբանօրէն դատող մարդկային «մեքենան» :

Առաքելակիր այդ անհատներու արտասանած բառը, ապրած անհատական կեանքը եւ իւրաքանչիւր գործի վախճանական նպատակը տեսակ մը արտացոլումն էր անփոփոխելի այն նոյնին, որ Հայաստանն է :

Նաեւ հանրային գործը հարկադրաբա՛ր մասնագիտութիւն կը դառնայ :

Սակայն, ասիկա պարագայակա՛ն է եւ պարագայական ալ պէ՛տք է մնայ, եթէ պիտի չփոխուին իսկական նկարագիրն ու էութիւնը բուն նպատակին :

Ցատկապէս մեր կողմէ նկատի առնուած աշխատանքին մէջ՝ հանրային ծառայութիւնը պէտք է ըլլայ ու մնայ առաքելութիւն, որովհետեւ մեր հետապնդածը այն չէ, որ վառ պահենք տարագիր Հայուն հայկականութիւնը, այլ այն, որ վառ պահենք անոր ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆԸ :

Ցատկապէս նոր սերունդի — տարագրութեան մէջ աշխարհ եկածներու — հայկականութեան պէտք է հսկեն ծնողքները, դպրոցը (ուր որ կայ) եւ ազգային իշխանութիւնները :

Սակայն, այդ սերունդի հա՛յ հայրենասիրութիւնը վառ պահելու համար՝ հարկադրական է հայ հանրային կեանքը եւ այն աշխատանքը, զոր առաքելակիրներ կը կատարեն՝ տարագրութեան հայ հանրային կեանքին անդաստանին մէջ :

Իսկ հայրենասիրութիւնը ոչ «թուանշան» է, ոչ ալ՝ առարկայական տուեալներու ապաւինած «դատողութիւն» :

Կամ ոգի է, կամ ոչի՛նչ է :

Առաքելութիւնը դժուար է՝ մի՛շտ ու բոլո՛ր պայմաններու տակ : Նաեւ ու նոյնիսկ այն ատեն, երբ առաքելակիրի ոտքերու տակ սեփական մայրենի հողն է :

Սակայն, բազմապատիկ աւելի դժուար է առաքելութիւնը, երբ այն անհատները, որոնք կը փորձեն մարմին ու շունչ տալ անոր՝ ոչ – հայրենի հողի վրայ կը գրտնուին :

Առաքելութեան մը լծուած անհատներուն համար բոլորովին երկրորդական նշանակութիւն ունին նիւթեղէն պայմանները, յարմարութիւնը, վարձատրութիւնը :

Սակայն, այսպէս է միայն ա՛յն ատեն, երբ անոնք հնարաւորութիւնը ունին բազմապատկելու իրենց ոգեկան վայելքը եւ հոգեկան հարստութիւնը :

Ոգի եւ հոգի՝ ասոնք վերացական են, անշուշտ :

Եւ սակայն, ողջ համամարդկային պատմութիւնը ուրիշ բան չէ, բայց եթէ՝ ոգի եւ հոգի :

Իսկ բոլո՛ր պայմաններու տակ եւ ամէ՛ն պարագայի՝ հայ ժողովուրդը չէ, որ պիտի ստորագնահատէ անչափելի ուժը ասոնց : Որովհետեւ եթէ ունինք հազարամեայ անցեալ եւ իմացական այնպիսի գանձեր, որոնք միջազգային առաջնութիւններ կը շահին, ատիկա կը պարտինք բոլոր դարերու հայ ոգիին ու հայ հոգիին :

Զուտ վիճակագրական տուեալներով եւ առարկայական դատողութեամբ՝ մենք վաղուց փոշիացած ու անհետացած պէտք էինք ըլլալ : Ոչ թէ մէկ, այլ՝ հարիւր անգամ :

Թուաբանական ի՞նչ ստուգումի կարելի է ենթարկել մեր «մահ իմացեալ»ը : Ի՞նչ կայ անկէ աւելի վերացական : Գոյութիւն ունի՞ երեւոյթ մը, որ ըլլայ աւելի անստուգելի, աւելի անիրապաշտ եւ աւելի ոչ – վիճակագրական :

Եւ սակայն, հզօրագոյնն է մեր բոլոր հայ ճշմարտութեանց եւ մեր գոյատեւումը իրացնող բոլոր ազգային զէնքերուն :

Տպաւորիչ են հայրենիքի իրականութեան առարկայական նուաճումները, նաեւ այսօր : Այսքան ճարատարարուեստական կեդրոն, ա՛յսքան կրթական հաստատութիւն, ա՛յսքան ուսանողութիւն, ա՛յսքան թիւով մտաւորականներ, ա՛յսինչ աստիճանի գիտնականներ, եւ այլն, եւ այլն, եւայլն :

Եւ սակայն, այս ամէնը ծառէն պոկուած ու թօշնած տերեւի մը արժէքն իսկ չէր ունենար, եթէ չըլլային ոգին ու հոգին : Հա՛յ ոգին ու հա՛յ հոգին :

Հայ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆԸ :

Այդ հայրենասիրութիւնը չզարգացաւ՝ ինքնաբերաբար : Ընդհակառակն, երկար ատեն, գիտական մարքսիզմը ուրացաւ անոր արժէքը, պայքարեցաւ անոր դէմ, ամէն ինչ փորձեց զայն անհետացընելու համար :

Այսօր, վերաքննութեան ենթարկուած արժէքներու կարգին, վերահաստատուած է նաեւ ա՛յն «վերացական»ը որ հայրենասիրութիւնն է : Այսօր, կրկին ներբողի առարկայ են հայ հայրենիքն ու անոր վրայ արարչագործող հայ ժողովուրդը : Այսօր, կրկին կանթեղ ու կրակ են դարձեր հայ ոգին ու հայ հոգին՝ հայ հոգի վրայ :

Եւ հո՛ս է յաւերժութեան առհաւատչեան :

Իսկ եթէ այսպէս է հայրենի հոգի սահմաններէն ներս, ապա այն ատեն՝ տասն անգամ, հարիւր անգամ ա՛լ աւելի այսպէս է այդ սահմաններէն դուրս :

Ճիշդ է, նաեւ տարագրութեան հանրային աշխատանքները պէտք է հիմնուին առարկայական տուեալներու եւ իրապաշտ դատողութեան վրայ :

Սակայն, առանց այն վերացականին, որ ոգին է՝ ապարդիւն է ամէ՛ն ինչ :

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼ ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌ ԿՈՒՏԱՅ

ՄԻԹՐԱՆ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԷ ԻՐ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Առաջին անգամ ըլլալով նախագահ տը Կոլ, այսօր՝ թեկնածու միայն իր պաշտօնին, տեսակցութեան ձեւ տուաւ իր յայտարարութիւններուն : «Գրական Ֆիկառոյի» խմբագրապետը առաջին լրագրողն է որ, այս առթիւ, հարցումներ ըրաւ տը Կոլի եւ այս վերջինը տուաւ իր եօթնամեայ գործունէութեան հաշուեկը – չիոր : Անդրադարձաւ թեկնածուներուն որոնք ամէն բան կը խոստանան ամէնուն. — « Կ՛բսեն — աւելի պէտք է այսինչին. աւելի պէտք է ընել բանուորներուն համար, աւելի պէտք է ընել գիւղացիներուն համար, աւելի պէտք է ընել ֆատրերուն համար : Պէտք է յաւելում տալ պետական պաշտօնեաներուն, հանրային սպասարկութեանց աշխատաւորներուն համար, պէտք է նաեւ քիչ մը աւելի տալ հաստատութեան ղեկավարներուն : Աւելի ընակարան պէտք է, աւելի լայն ուղիներ պէտք է կառքերու համար, աւելի հեռաձայն, կրթական գործը աւելի լաւ պէտք է կազմակերպուի, աւելի շատ դպրոցներով, համալսարաններով եւն. եւն. այս ամբողջ շատ դիւրին է, դռեհկօրէն դիւրին է» :

Միշէլ Տրուա դիտել կուտայ թէ Ֆրանսացիք ալ նոյն բանը կ՛բսեն. «եթէ բսել կ՛ուզէք թէ այդ աստիճանին վրայ չեմ, իրաւունք ունիք : Պէտք է որ Ֆրանսացի ժողովուրդը բարգաւաճ ըլլայ : Պէտք է, որովհետեւ եթէ բարգաւաճ չըլլայ Ֆրանսան չի կրնար աշխարհի մէջ խաղալ իր դերը : Ուրեմն ոչ մէկ բան զիս աւելի կը զբաղեցնէ քան ազգային բարգաւաճումը : Եթէ ուշադրութիւն ընէք, ոչինչ, ոչինչ, ոչինչ, ինչ որ կարեւոր է անտեսական եւ ընկերային գետնի վրայ, կատարուած է ազատագրումէն ի վեր, բացի իմ կառավարութեան կողմէ » :

Ի վերջոյ տը Կոլ կը խօսի թիւերով, բացատրութիւններ ընելով 1957ի եւ 1965ի միջեւ : Կ՛ընդունի սակայն թէ բնակարաններու մարզին մէջ, Ֆրանսացիք իրաւունք ունին դժգոհելու. — «տակաւին լուծուած հարց մը չէ, բայց յառաջդիմութեան մէջ է» :

Ֆ. Միթրան կը պատասխանէր Ռոժէ Լուիի հարցումներուն : Ի՞նչ կը մտածէ ձախերու թեկնածուն տը Կոլի արտաքին քաղաքականութեան մասին : «Կրնա՞ք բսել թէ Զօր. տը Կոլ արտաքին քաղաքականութիւն մը ունի : Չեմ կարծեր : Արդարեւ բոլոր քաղաքականութիւնները փորձեց եօթը տարիէ ի վեր եւ երբեմն բոլորը միեւնոյն ատեն : Եթէ փորձեմ աւելի պարզ դարձնել բսածս, պիտի բսեմ որ նախ քաղաքականութիւն մը կար որ կը ձգտէր Ֆրանսան դնել Ատլանտեան զինակցութեան գլուխը : Ասիկա երեքով ղեկավարութեան քաղաքականութիւնն էր. — Միացեալ Նահանգներ, Մեծն Բրիտանիա եւ Ֆրանսա : Այս քաղաքականութիւնը ձախողեցաւ : Այն ատեն փոխեցին դէպի Խորհ. Ռուսաստան դառնալու համար, պահ մը յոյս ունենալով հիւլէական ակումբ մտնել : Այս քաղաքականութիւնը ձախողեցաւ : Այն ատեն նորէն փոխեցին : Ուզեցին մօտենալ Խորհ. Ռուսիոյ, հեռուն ցոյց տալով ինչ որ Զօր. տը Կոլ կը կոչէր դեղին վտանգը, շահագործելով Չինաստանի եւ Ռուսիոյ պառակտումները : Այս քաղաքականութիւնը, այն ատեն յարմարեցաւ քանի որ Զօր. տը Կոլ — եւ լաւ ըրաւ — ընդունեցաւ ժողովրդական Չինաստանի քաղաքական եւ դիւանագիտական գոյութիւնը » :

Միթրան երկարօրէն ծանրացաւ նաեւ Վիէթնամի, հիւլէական ուժի հակասութեանց վրայ :

Գալով համայնավարներուն հետ իր յարաբերութիւններուն ,Միթրան կը բացատրուի — « թեկնածու եղայ Սեպտ. 9ին : Անմիջապէս բսի թէ ի՞նչ կ՛ուզեմ ընել : ... Համայնավար կուսակցութեան ներկայութիւնը մեծամասնութեան մէջ, որ զիս կրնար Հանրապետութեան նախագահ ընտրել, կը նշանակէ փոխադարձ պարկեշտ պայմանագրութիւն մը : Իմ պատասխանատուութիւնս խնդրոյ առարկայ ըրի : Չեմ կրնար հրաժարիլ իմ իսկ համոզումներէս : Արդէն ոչ ոք նման բան մը պահանջեց » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ չարաթաթերթ մը հրատարակած է Էրհարտի յայտարարութիւնները, ուր Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը կը նշէ, թէ «Դաշնակցային Գերմանիան ներկայիս կը մնայ դրեթէ միջին տարողութեամբ խորհրդային հազար հրթիռներու սպառնալիքին տակ : Ուրեմն մենք, Արեւմտեան Գերմանիացիներս, պարտաւոր ենք մասնակցելու մեր իսկ ինքնապաշտպանութեան, մեզի սպառնացող վտանգին համեմատութեամբ » Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը, որ այս չարթու վերջաւորութեան այցելութիւն մը պիտի տայ նախագահ Ճոնսընի, կը յայտարարէ նաեւ, թէ «եթէ բոլոր երկիրներն ալ հետեւած ըլլային մեր օրինակին եւ հրաժարէին, ինչպէս մենք հրաժարեցանք 1954ին, հիւլէական ռումբերու արտադրութենէն, ներկայիս այդ մասին վիճելու հարկ չէր ըլլար » :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ որոշ շրջանակներուն համաձայն Ալեքսանտր Շէլէփին, անգամ Պրէզիտիումի եւ Խորհ. Համայնավար Կուսակցութեան Կ. Կ.ի քարտուղար, պաշտօն ստացած է վարելու կուսակցական ֆատրեր պատրաստելու բաժինը : Անցեալ չարթու պաշտօններու փոփոխութենէն ետք, որով Շէլէփին Նախարարաց Խորհուրդի փոխ վարչապետութենէն ազատ կ՛արձակուէր, դժուար էր զուշակել թէ Շէլէփինի համար պաշտօնազրկում էր եղածը կամ հակառակը : Շէլէփինի տըրուած այս նոր պաշտօնը, զոր նախապէս կը վարէր Պոդգորնի, զայն կը դարձնէ Խորհ. Միութեան առաջին դէմքերէն մին, մանաւանդ որ Բրեժնեւէն ետք կուսակցութեան ղեկավարութեան մէջ կը դրաւէ երկրորդ տեղը :

ՍԱՅԿՈՆԻ ամերիկեան նախկին դեսպան Թէյլըր Ուոշինկթընի մէջ հեռատեսիլէն յայտարարած է, թէ «Միացեալ Նահանգները հարկ է բազմապատկեն Վիէթքոնկներուն դէմ իրենց գործունէութիւնը : Վիէթնամի խնդիրը պիտի կարգադրուի տեղւոյն վրայ : Միացեալ Նահանգները չեն կրնար յաղթել միմիայն իրենց օդային եւ ծովային ուժերուն միջոցով» : Իսկ ինչ կը վերաբերի Հիւսիսային Վիէթնամի ռմբակոծութիւններուն, Զօր. Թէյլըր յայտարարած է. « Հարկ է «չափաւոր կերպով » աւելցնել Հիւսիսային Վիէթնամի վրայ մեր օդային ճնշումը, բայց քաղաքները պէտք չէ նկատել իբրեւ առաջնակարգ նպատակակէտ, որովհետեւ չենք ուզեր սպաննել քաղաքային բնակչութիւնը » :

ՖՐԱՆՍԱՅԻ դեսպան Ժան Շովէլ, որ ներկայիս յատուկ պաշտօնով ճամբորդութիւն մը կը կատարէ ծայրագոյն Արեւելք, յաջորդաբար Փեքին եւ Հանոյ հանդիպելէ ետք «բիրտ եւ անխախտ » որակած է Վիէթնամի պատերազմին առընչութեամբ Չինաստանի դիրքը : Մամուլին ըրած այս յայտարարութեան մէջ Ժան Շովէլ նշած է, թէ այս ուղղութեամբ Հիւսիսային Վիէթնամի տեսակէտը «քիչ մը կը տարբերի » Չինաստանի տեսակէտէն :

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ նախագահ Այուպ Խան Ազգաժողովին առջեւ խօսք առնելով, առաջարկեց Հնդկաստանի որ խաղաղ բանակցութիւններով լուծեն Քաշմիրի առընչութեամբ բոլոր վէճերը : Փաքիստանի նախարարը առաջարկեց նաեւ Հնդկաստանի եւ Փաքիստանի միջեւ ոչ յարձակողական երկակողմանի դաշինք մը, եթէ երբեք Տելհի համաձայն ըլլայ Քաշմիրցիներուն տալու ինքնորոշման իրաւունքը :

ՍՈՒՄԱԹՐԱՅԻ հիւսիսը, Մէտանի մէջ, երկու հազար հակահամայնավար ցուցարարներ փորձած են գրաւել չինական հիւպատոսարանը : Զանոնք ցրուելու համար, ոստիկանութիւնը ստիպուած է կրակ բանալ : Սպաննուած են երեք ցուցարարներ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԲԻԶԱՆԴԻՈՆԻ ԵՒ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՄԻՋԵՒ Ե-Զ ԴԱՐԵՐՈՒՆ

(ՅԱՊԱՒՈՒՄՆԵՐՈՎ)

Աւատապետութեան սկզբնական ժամանակաշրջանին Հայաստանի ազատագրական պայքարը ուղղուած էր մէկ կողմէ Պարսկաստանի եւ միւս կողմէ՝ Արեւելեան Հռոմէական կայսրութեան դէմ։ Հարկ է դիտել տալ, որ այդ պայքարը տեղի կ'ունենար դժուար պայմաններու մէջ։ Արդարեւ հայ ժողովուրդը ստիպուած էր կռուիլ մերթ մէկուն, մերթ միւսին դէմ, որովհետեւ երկու երկիրը ներն ալ կը ձգտէին իրենց դերիշխանութեան տակ առնել զայն։ Հայաստան, Շապուհ Բ.ի բառերով, կը մնար «առարկայ մրցակցութեան եւ արիւնոտ վէճերու»։ Հայկական բարձրաւանդակը Արեւելեան Հռոմէական կայսրութեան համար տիրապետող ամրութիւն մըն էր Պարսկաստանի կայսրութեան արեւմտեան սահմաններուն վրայ, իսկ Պարսկաստանի համար մեկ ելքն էր դէպի Սեւ Ծովի ափերը։

Այդ յարատեւ կռիւները վերջ կը գտնէին երբեմն Պարսկաստանի, երբեմն Բիւզանդական կայսրութեան յաղթանակով։ Հայաստան կը կռուէր յանուն իր անկախութեան, կը յարձր երբեմն մէկ կուն կողմը, երբեմն միւսին, միշտ նկատի ունենալով իր ժողովուրդին շահերը։

Այսպէս է, ահա, որ մէջտեղ կուգան քաղաքական խմբակցութիւնները, իւրաքանչիւրը իր տեսակէտներով եւ ձգտումներով։ Իւրաքանչիւրը կը փորձէր օգտագործել օտարին ուժը՝ լուծելու համար սեփական հայրենիքին խնդիրները։

Արշակունիները առհասարակ ունէին արեւմտեան կողմնորոշում, սակայն չատ անգամ, երբ հարկը կը պահանջէր, կը փորձէին համերաշխել Պարսկաստանի հետ հակառակ Բիւզանդիոնի շահերուն։ Իրրեւ ապացոյց յիշատակենք, որ այդ ձեւի քաղաքականութեան հետեւանքով էր, որ սպաննուեցաւ Արշակունի Պապ թագաւորը բիւզանդական վարձկաններու ձեռքով։ Պարզ է, ուրեմն, որ Հայաստանի քաղաքական դրութիւնը կը սահմանուէր Պարսկաստանի կայսրութեան արեւմտեան սահմաններուն վրայ, իսկ Պարսկաստանի համար միակ ելքն էր դէպի Սեւ Ծովի ափերը։

Այդ յարատեւ կռիւները վերջ կը գտնէին երբեմն Պարսկաստանի, երբեմն Բիւզանդական կայսրութեան յաղթանակով։ Հայաստան կը կռուէր յանուն իր անկախութեան, կը յարձրէր երբեմն մէկ կուն կողմը, երբեմն միւսին, միշտ նկատի ունենալով իր ժողովուրդին շահերը։

Այսպէս է, ահա, որ մէջտեղ կուգան քաղաքական խմբակցութիւններ, իւրաքանչիւրը իր տեսակէտներով եւ ձգտումներով։ Իւրաքանչիւրը կը փորձէր օգտագործել օտարին ուժը՝ լուծելու համար սեփական հայրենիքին խնդիրները։

Արշակունիները առհասարակ ունէին արեւմտեան կողմնորոշում, սակայն չատ անգամ, երբ հարկը կը պահանջէր, կը փորձէին համերաշխել Պարսկաստանի հետ հակառակ Բիւզանդիոնի շահերուն։ Իրրեւ ապացոյց յիշատակենք, որ այդ ձեւի քաղաքականութեան հետեւանքով էր, որ սպաննուեցաւ Արշակունի Պապ թագաւորը բիւզանդական վարձկաններու ձեռքով։ Պարզ է, ուրեմն, որ Հայաստանի քաղաքական դրութիւնը կը սահմանուէր Պարսկաստանի կայսրութեան արեւմտեան սահմաններուն վրայ, իսկ Պարսկաստանի համար միակ ելքն էր դէպի Սեւ Ծովի ափերը։

Պարսկաստան կը թափանցէր Հայաստան նախ եւ առաջ իր զրադաշտական կրօնքով, որուն նպատակը հիմնական անհրաժեշտութիւն մըն էր հայ իրականութեան համար։ Ասպարէզ կուգան չատեր, բայց տեսական ընդհանրացումներու մէջ ամէնէն ականաւորները կը հանդիսանան երկու գրիչներ՝ Եղիշէ եւ Եղնիկ։

Եղիշէն իր «Վասն Վարդանայ եւ Հայոց պատերազմին» դիրքին մէջ կը յիշատակէ Միհրներսեհի նամակը ուղղուած «Հայոց մեծաց», ուր ներկայացուած է մազդէականութեան կրօնական աչխար-հայեցողութիւնը իր հիմնական գիծերով եւ Պարսիկներուն պահանջը Հայերէն՝ ընդունել իրենց այդ կրօնքը։ Մազդէականութիւնը ընդունած էր «երկարմատեան» սկզբունքը։ Ամէն ինչ՝ երկնային թէ երկրային, ընչաւոր թէ անչունչ, բանաւոր թէ անբան, եթէ բարի է, կը նշանակէ թէ ծնունդ առած է բարութեան արարչութենէն՝ Որմիզդէն, իսկ եթէ չար է, չարութեան արարչութենէն՝ Արհմնէն։ Ուրեմն բարին եւ չարը նախասահմանուած ըմբռնումներ են։ Հետեւաբար հայ-պարսկական յարաբերութիւններուն կապակցութեամբ կը յանդէր յատակ քաղաքական եզրակացութեան մը. այն է՝ եթէ Պարսիկները ուներ իրենց դերիշխանութիւնը Հայաստանի վրայ, կը նշանակէ թէ այդ նախասահմանուած անհրաժեշտութիւն մըն է, որով, ըստ Պարսիկներուն, «վրիպել չէ հնար ի սահմանելոյ հրամանին»։

Հայ ազատագրական պայքարի դաղափարախօսութիւնը ի դէմս Եղիշէի եւ Եղնիկի կը ծառանայ երկարմատեան եւ նախասահմանուած պարսկական այդ տեսութեան դէմ։ Պարսկական տեսութեան դէմ կը հակադրուի միաստուածութեան աչխարհայեցողութիւնը՝ ամէն բանի կիզակէտը եւ հիմնականը մէկ էութիւն է, որ պայմանաւորուած չէ ոչ մէկ բանով եւ որուն գոյութեան պատճառը իր իսկ մէջ է։

Զրադաչտական ուսմունքին ժխտումը հայ գործիչներուն համար ունի ոչ թէ միայն տեսական, այլեւ մանաւանդ՝ քաղաքական արժէք։

Հայ ազատագրական պայքարին դաղափարախօսութիւնը ուղղուած էր նաեւ արեւմտեան յարձակումին դէմ։ Նախանձան չէին հայ գործիչները կը կրնուէին բիւզանդական հեթանոսութեան, անոր դաղափարական աչխարհին դէմ եւ, յետագային, կը կռուէին քրիստոնէութեան բիւզանդական ըմբռնումին՝ երկրպագութեան դէմ։ Կը կռուէին Հայաստանի ազատութեան եւ դաղափարական ինքնուրոյնութեան, վերջին հաչուով, երկրին քաղաքական անկախութեան համար։

Բիւզանդիոնի դէմ դաղափարական պայքարին հիմնական առաղձը քրիստոնէութեան տարբեր ըմբռնումն էր, ուրկէ ծայր կ'առնէր այսպէս կոչուած միաբնակներու եւ երկաբնակներու պայքարը։ Որպէսզի աւելի յստակ դառնայ կրօնական քողին տակ քաղաքական այդ պայքարին բովանդակութիւնը, բաւական է յիչատակել, որ երբ Բիւզանդիան կ'անցնէր յարձակողականի, ոչնչացնելու Հայկական ինքնուրոյնութիւնը (օրինակ Յուստինիանոսի «Նոր օրէնքները», որոնք կը ճուլէին բիւզանդական մասին հայկական չրջանները կայսրութեան միւս մասերուն հետ, կը ջնջէին նախարարութիւնները, անոնց ժառանգական իրաւունքները, հայկական բանակը կը տեղափոխէին հեռաւոր վայրեր եւայլն), կը տրէր դաղափարական պայքարը Քրիստոսի աստուածային եւ մարդկային բնութեան հաւասարազօրութեան չուրջը։ Բիւզանդիոնի ծաւալողական քաղաքականութիւնը ուղղուած էր ոչ միայն Հայաստանի դէմ, այլեւ Ասորեստանի, Եգիպտոսի, Վրաստանի։ Այս է պատճառը, որ կը կազմուի այդ երկիրներու միաբնակներու ընդհանուր դաղափարախօսութեան ճակատը Բիւզանդիոնի դէմ։

Քրիստոսի երկու բնութեան հարցը իր բովանդակութեամբ, անչուչտ, քաղաքական բնոյթ ունեցող խնդիր մը չէր։ Այդպէս դարձաւ չնորհիւ այն քաղաքական պայքարին, որ տեղի ունեցաւ Հայաստանի եւ Բիւզանդիոնի միջեւ։ Այդ դաւանաբանական վէճը չէշտուած կերպով կը բաժնէր քրիստոնէական կրօնքի երկու երկիրներուն ըմբռնումները։ Այս ձեւի վէճ մը գոյութիւն ունէր նաեւ Հռոմի մասին, Քաղկեդոնի տիեզերական ժողովէն դեռ չատ առաջ։

Ցայտնի է, որ Պղատոնի տեսակէտը հոդիի մասին, ընդունուեցաւ քրիստոնէութեան հիմնադիրներուն կողմէ։ Քրիստոնէութիւնը կը պնդէ, որ մարդը ունի երկու բնութիւն — նիւթական եւ ոչ նիւթական, առաջինը անոր մարմինն է, իսկ երկրորդը՝ հոդին, որ, ինչպէս Պղատոնի մօտ, կազմուած է երեք մասէ՝ բանական, ցասնական եւ ցանկական, ըստ որուն հոդին կ'ըմբռնուէր դերդաստական եւ աստուածային իր էութեամբ։

*Եղիշէ դէմ եղաւ այս տեսակէտին ու հակաճառեց, ըսելով որ եթէ մարդու հոդին աստուածեղէն է եւ Աստուծոյ մասը եւ եթէ այդ հոդին մասնաստուած է բազմաթիւ միաւորներով, ուրեմն յանցաւոր մարդոց այն հոդիները, որոնք արժանի են պատիժի, կ'ըլլան Աստուծոյ հոդիին մասերը։ Դեռ աւելին, կը նշանակէր նաեւ, որ Աստուած կը պատժէր իր մասերը։ Եղիշէ կ'ըսէ. «Ոչ ոք ի մարդկանէ կարէ ասել, թէ ինքն է Աստուած, եւ ոչ ոք ի հրեշտակաց, եւ ոչ ոք ի մարդկանէ, եւ ոչ ոք ի հրեշտակաց, եւ ոչ ոք ի հրեշտակաց, եւ ոչ ոք ի մարդկանէ

խարհից ձանձրացած զաւառական մի մարդ՝ աւտոբուսական է նա, սահմանափակ ու անհետաքրքիր մի անձնաւորութիւն, որի հետ չգիտես ինչի մասին կարելի է խօսել: Շուարում էիր ու տարակուսում. մի՞թէ այս է Լեւ Կամսարը, այդ չքեղ ու մեծատաղանդ երգիծարանը, անզուգական յանդուգն, անչափ բարի ու միամտանակ հայրը՝ վանի կարմիր ադով հոտած պանրի նման, կծու եւ համեղ, համեղ ու աննշարաբ... Սակայն երբ խօսում էիր նրա հետ, երբ բացւում էր կամաց – կամաց մարմնաւորւում էր Լեւ Կամսարը եւ զգում էիր, որ դուրդ ունես մի կարգած, զարգացած մարդու, մի իսկական ժամանակակից գրողի հետ, որ կապուած է կեանքին հազար ու մի թելերով, օժտուած զարմանալի իրատեսութեամբ, կենդանի հիւմբրով ու սուր կենսազգացողութեամբ:

Արդասաւոր էր Լեւ Կամսարի գրիչը: Այն, ինչ հրատարակուած է մինչեւ հիմա, մեզնից անդարձ հեռացած երգիծանքի թողած գրական ժառանգութեան մի մասն է միայն: Անհրաժեշտ է անտիպ Լեւ Կամսարին դարձնել ժողովրդի սեփականութիւնը: Յատկապէս «Հայաստան» հրատարակչութիւնը պիտի գրաղուի այդ չնորհակալ գործով: Ամբողջական Լեւ Կամսարը մի գրական յայտնութիւն կը լինի մեր ընթերցողի համար, եւ այն ժամանակ կ'երեւայ մեր կորստի մեծութիւնը: Այո:

Գրողների մէութեան՝ իրեն յատկացրած բնակարանը նա տուեց իր ժառանգորդներին, իսկ ինքը չարունակեց ապրել այն հին խրճիթում, ուր ապրում էր մօտ կէս դար: Ծառերով չրջապատուած այդ փոքր խրճիթում, այդ հին խրճիթում էլ նա կնքեց իր մահկանացուն: Պահել էր նա ծածկուած սաւաններով, անզարթ – նալի քնով՝ մի նոր ճանապարհորդ այն աշխարհի, «որտեղից չի վերադարձել ոչ մի ճամբորդ»: Կը մնայ նրա անունը, նրա գործը, որպէս աւանդ սերունդներին, անունն ու վաստակը երախտաւոր մարդու, որն ապրեց անչուք ու անաղմուկ, բան երեւոյթին մենակեացի կեանքով, բայց զարմանալի կերպով կապուած աշխարհին, կեանքին ու մարդկանց՝ հաղար ու մի թելերով:

Լեւ Կամսարից մի հոգեթումբ մնաց միայն, ինչպէս ամէն մահկանացուից, բայց նրա թողած վաստակը մի բարձրաբերձութիւն է, որին երախտապարտ սրտով պիտի նային սերունդները:

Գ. ՄԱՀԱՐԻ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅՈՑ ԴԱՏԸ Աբաք Հաներայիի կարծիքին առջեւ (արաբերէն), գրեց Գերասիմ Ահարոնեան, Պէյրութ 1965:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

(Սեփական թղթակցութիւն Յառաջի)

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 75ԱՄԵԱԿԸ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան 75ամեակը, արժանավայել չափով տօնակատարուեցաւ Պէյրութի մէջ, կիրակի, Դեկտեմբեր 5-ին, կէսօրէ առաջ ժամը 10·30ին, կապակցութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան Լիբանանի կեդր. կոմիտէի:

Ընկերներու, համակիրներու եւ բարեկամներու խառնիճաղանջ բազմութիւն մը ծայրէ ծայր լեցուցած էր սինեմա «Քափիթոլ»ի ընդարձակ սրահը:

Հանդիսութեան ներկայ եղան պետական երեսփոխանները, քաղաքական անձնաւորութիւնները եւ տղայոց ծանօթ դէմքեր:

Այս հանդէսով, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը անգամ մը եւս առիթը ունեցաւ իր չունչին ջերմութիւնը եւ համայքին զօրութիւնը փոխանցելու ժողովրդային լայն զանգուածներուն, որոնք խոր ապաւորութեամբ ունկնդրեցին օրուան բանախօսներուն կատարած բնորոշումները Դաշնակցութեան գործին եւ ունեցած ժողովրդավարութեան մասին:

Լիբանանեան փառերգին յատկացուն ունկնդրութենէն ետք, բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան նախագահ ընկ. Սիմոն Վրացեան:

«Եօթանասունհինգ տարիներ առաջ, ըսաւ ընկեր Վրացեան, 1890 թուականի ամառը, Թիֆլիզի մէջ հիմը դրուեցաւ մի կազմակերպութեան, որի 75ամեակը կը տօնենք այսօր: Այդ կազմակերպութիւնը Հայ Յեղ. Դաշնակցութիւնն է»:

«Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, կազմակերպչականօրէն իր զազափարներով, հայ ժողովուրդի ոդիից եւ մաքից դուրս եկած միութիւն էր, գործի մարդոց միութիւն, որ առաւ նոր կերպ Հայաստա-նին:

«Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իրեն նպատակ ըրաւ հայկական նահանջներու բարենորոգման հարցը, դառնալով ժողովուրդի ընդհանուր համակրանքին ու աջակցութեան առարկայ, ծաւալելով Հայկական բոլոր խաւերուն մէջ: Եղաւ ժամանակ մը, երբ Դաշնակցութեան պատմութիւնը եղաւ Հայոց պատմութիւն, իսկ Հայոց պատմութիւնը՝ Դաշնակցութեան պատմութիւն:

«Կեանքի կոչուեցաւ հայ հանրապետութիւնը, պետական ազգ, որքան ալ դժուարին պայմաններու մէջ, բայց Հայոց ազգ, Հայոց պետութիւն, ճանչցուած ընդհանուր մարդկութեան կողմէ:

Դաշնակցութիւնը եղաւ եղակի երեւոյթ Հայոց կեանքին մէջ եւ ինչպէս երէկ, այսօր ալ հայ ժողովուրդի մեծագոյն մասի զազափարներուն արտայայտիչն է»:

Ապա ընկեր Վրացեան հրաւիրեց հանդիսականները ոտքի ելլել, եւ որոնք երկուքած լռութեամբ վայրկեան մը յարգեցին յիշատակը ծանօթ եւ անծանօթ դերեզմաններու մէջ թաղուած Դաշնակցութեան գործիչ ու հերոս նահատակներուն:

Այնուհետեւ արաբերէն լեզուով կարդացուեցաւ ողջոյնի խօսք մը՝ ուղղուած լիբանանեան հայրենիքին:

Օրուան առաջին բանախօսն էր ընկեր Հրաչ Տաճատպետեան, որ խորիմաստ վերլուծումով, իրապաշտ մօտեցումով եւ համոզիչ տուեալներով ներկայացուց Դաշնակցութեան գործը՝ բաժնելով զայն չորս ժամանակաշրջաններու: Ապա ընկերը եզրակացուց.—

«Բայց ես ի՞նչպէս կրնամ, ես՝ Դաշնակական չարքային, մէկը՝ տասնեակ հազարաւորներէն, թերեւս հաւատաւոր, վստահօրէն՝ հպարտ, բայց ի վերջոյ անցաւոր մահկանացու, ինչպէս կրնամ յատակ ու վերջնական բանաձեւում մը դնել՝ բնորոշելու համար հայածին ու հայակերտ անմահ այս կազմակերպութիւնը, իր գործունէութեանց ու գաղափարներուն համապարփակ ամբողջութեամբ: Եւ որովհետեւ կ'անճարկեմ, որովհետեւ միտքս անզօր է գտնելու վերջնական այդ բանաձեւումը՝ օրուան վերհուիթեան արդարօրէն արժանի, փոխ կ'առնեմ Դաշնակցութեան գրչի անմահ – ներէն Վարուժանի խօսքը՝ ուղղուած Դաշնակցութեան դէնքի անմահներէն, Պարսկաստանի ազատագրութեան հերոս Եփրեմին՝ ըսելու համար իր, իմ ու մեր բոլորին կողմէ 75ամեայ այս յաւերժացման երիտասարդին.

«Կարիպալտին Հռոմիոն է, եւ
Պոնափարթ՝ ոճիրին,
Կը պատկանիս դուն միայն՝ ազատութեան ոգիին,
Ջրեզ խրճիթ մը ծնաւ, հայ վիշտը բեզ օրօրեց,
Այդ վշտին չափ եղար մեծ»:

Ընկերոջ ճառէն ետք, սրահը ամբողջութեամբ մխնցաւ եւ Դաշնակցական անմահ պիւցպնեղրպակ Սիամանթոյի փեր – Թողական հանճարէն առնուած՝ փառքի ու փառաբանանքի խօսքեր սկսան սլսի – ռուիլ բարձրախօսով: Մինչ պատառոն վրայ, Դաշնակցութեան դինանշանէն եւ երրորդութենէն ետք, սկսաւ տողանցքը դէնքի եւ գրչի ախտաններուն:

Աբրահամեան ընկեր Յակիկ Աբրահամեան, իր ձայնին հազորդականութեամբ եւ խոր ապրումներով ապաւորեց ներկաները:

Օրուան երկրորդ բանախօսն էր ընկեր Տոքթ. Բարսէղեան Փափազեան:

Ընկերը, որուն համար Դաշնակցութիւնը հայ ժողովուրդի նոր «Սասունցի Դաւիթ»ը եղաւ, չեչտեց, թէ հայ ժողովուրդը անխափան: Դաշնակցութեան հետ է, հայրենիքի մէջ թէ դուրսը, ունի Դաշնակցութեան ապրումը, որովհետեւ Դաշնակցութեան գաղափարները կը զաւանէ իր գաղափարները, անոր մէջ կը տեսնէ իր երազներուն եւ ձգտումներուն անձնուէր ծառայողը:

«Ի զուր կը փորձեն, ըսաւ ընկեր Փափազեան, Դաշնակցութենէն անջատել ժամանակակից մեր պատմութեան հերոսական դէմքերն ու դէպքերը: Ինչպէս որ Վարդանանց պատերազմը անարժէք պիտի ըլլար առանց Վարդանանքի, առանց Վարդանանքի ոգիին, այնպէս ալ Սարտարապատ ու Բաշ Ապարան պիտի պարզէին իրենց իմաստն՝ առանց Դաշնակցութեան»:

Ընկեր Փափազեան իր սրտայոյզ խօսքերը վերջացուց աւելցնելով.

«Մինչ այդ, թող ձեր սրտերը զոռան, կեցցէ՛ հայ ժողովուրդը, կեցցէ՛ Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնը»:

Հանդէսը փակուեցաւ «Յառաջ Նահատակ»ի յոռնկաց խմբերգութեամբ:

×

Կիրակի, 11 Դեկտեմբերի երեկոյեան, 75ամեակի առիթով, «Գազինօ տիւ Լիբան»ի չքեղ սրահին մէջ տեղի պիտի ունենայ ճաշ-պարահանդէս:

×

Կիրակի, 19 Դեկտեմբերին, 75ամեակը պիտի տօնակատարուի նաեւ Պուրճ Համմուտի հայաշատ չրջանին մէջ, նոյն չքեղութեամբ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՍՄՈՒՆՔԻ ՎԱՐՊԵՏ ՍՈՒՐԷՆ ՔՈՉԱՐԵԱՆ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

Հայաստանի դեղարուեստական ասմունքի հիմնադիր վարպետ Սուրէն Քոչարեան երկու չաբաթէ ի վեր կը գտնուի Պէյրութ:

Կազմակերպուեցաւ ասմունքի փառատօն մը, որ տեղի ունեցաւ Հինգչաբթի 2, Ուրբաթ՝ 3, Շաբաթ՝ 4 եւ Կիրակի՝ 5 Դեկտեմբեր, երեկոյեան ժամը 9ին, «Գալուստ Կիւլպէնկեան» հանդիսասրահին մէջ:

Յայտագիրներուն մաս կազմեցին յատկապէս Յովհաննէս Թումանեանի առեղծագործութիւնները եւ Խաչատուր Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի»ն:

Ասմունքի արուեստը իր կատարելութեան հասցուցած, տաղանդաւոր արուեստագէտն էր, զոր Լիբանանհայութիւնը առաջին անգամ ըլլալով բախտը կ'ունենար լսելու եւ սրտեռանդն ծափահարելու:

Գեղարուեստական խօսքի խոհական վարպետ, հիանալի ասմունքող Սուրէն Քոչարեան: Վարպե՛տ, բառին ամբողջական իմաստով, ինչպէս կը կոչուի արդարօրէն:

Պարզ բեմ մը: Բազկաթոռ մը: Համակրելի մարդ մը, որ ունի տպաւորիչ ձայն, մաքուր առոգանութիւն, հազորդական չունչ, անկարդ ունկնդիրը կը փոխադրէ արուեստի կախարդական աշխարհները, բնական հարազատութեամբ հազորդակից կը դարձնէ զայն հեղինակին ստեղծագործութեան, ոգիին, ապրումներուն, վարպետօրէն մարմնաւորելով գրական երկին տիպարները, առանց մոռնալու ճիպի, ձայնի երեւոյթներով ու չարժուձեւերով տալով անոնց վիշան ու ուրախութիւնը, ապրումներն ու յոյզերը նոյնանալով հեղինակին իսկ զգացումներուն հետ:

Թումանեան ու Աբովեան, ամէնէն աւելի հայ ժողովուրդի սրտին խօսող հեղինակներէն, տպաւորեցին վարպետին կողմէ ներկայացուելիքան այնպիսի չուն – չով որ արուեստով, որ հանդիսականները սրտաբուխ ու երկարատեւ ծափերով ջերմօրէն գնահատեցին զինք եւ վայելեցին հայրենական ապրումներու անմոռանալի պահեր՝ ներկայացուած երկերու առհմիկ մթնոլորտին մէջ:

Ժողովուրդի բուռն փափաքին ընդառաջելով, նոր ելոյթներով դարձեալ հանդէս պիտի գայ վարպետը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԿԱՐԴԱՑԵՔ ՏԱՐԱԾԵՑԵՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (2)

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

— * —

Հետզօտիչին ըսածը ճիշդ էր: Ոմա – պին մէջ Յարդ, Թայան եւ առւանդու – թիւն կար: Տուներն ու խրճիթները հրկիզուած էին ...: Այէն կողմ ահ ու սարսափ կը տիրէր ...:

Զոհերուն ազգականները Յարդարար Թագաւորին մոնչիւններուն կը խառնը – էին: Զարդարարները հինգ հարիւրնոց բանակ մը կազմած, ամէնքն ալ հնծեալ, կէս դիշերին յանկարծ ոտասիսի բնակիչներուն վրայ յարձակած էին:

Այնէլ – Մէսքինի ոտասիսին մէջ Շամպա ցեղը կը բնակէր:

Ցեղին բոլոր արուները առանց խտրութեան Յարդուած կամ կռուելու անկարող վիճակի մէջ դրուած էին:

Աբձակուած դէնքերու վառօդի բոցին եւ կամ Յահերու լոյսին տակ կիներ կը նշմարուէին որոնք մանուկներու ձեռքէն բռնած ազգին անդին կը փախչէին:

Զիաւոր Թուարէկները պաշարած ըլլալով դանոնք, իրենց չրջանակը կարել անցնել ուզող կինը իր երեխային հետ բռնելով հրկիզուած խրճիթներու բոցին մէջ կը նետէին ...:

Իսկ աւազակներուն մէկ մասը, ոչխարներու, ձիերու, դամէչներու, այծերու եւ ուղտերու երամակները չրջապատած, կը – ոխի դաշտէն դուրս քշելով դանոնք, կ'առնէր դէպի հարաւակողմը կը տանէր:

Ուրիշ Յարդարարներ, խրճիթներէն ներս մտնելով հոն պահուըռտողները կը Յարդէին, մեռելները կը կողոպտէին եւ վիրաւորները կը մեռցնէին:

Վերջապէս ուրիշներ, ողջ մնացող կիներն չրջապատած, անոնց մէջէն նոր հարսերը եւ ամէնէն դեղեցիկները դատելով իրենց մէջ կը բաժնէին, իսկ պատառներն ու փոքրիկ երեխաները սուրի հարուածով մը խողխողելով մէկ կողմ կը նետէին:

Հայկական ահաւոր Յարդերը յիշեցնող ազիզդրմ ու սրտաճմլիկ արիւնախանձ պատկերը:

Հրոսապետը, երկայնահասակ հսկայ մը, դէմքը սեւ քօղով մը ծածկած, իր ձիուն վրայ խրոխտաբար նստած, թալանին եւ Յարդին վրայ կը հսկէր:

Քաշքշելով, հրմշտկելով, ճերմակ մօրուքով պատկառելի ծերունի մը բերին անոր առջեւ:

Այս ծերունին Շամպա ցեղին ցեղապետն էր:

Զայն իր մդկիթէն դուրս քաշած էին: Մդկիթը հեռուէն կը տեսնուէր. բոցերու մէջ էր:

— Ոսկիներդ համբէ, հրամայեց հրոսապետը:

Ցեղապետը ախուր չարժումով մը դլուխը հրկիզուած դիւղին դարձնելով աւերակները ցոյց տուաւ:

— Կամ ոսկինեղդ կամ կեանքդ, կրկնեց հրոսապետը աներեսաբար:

Պարտուած ծերունին արհամարհական չարժումով մը ուսերը ցնցեց:

— Շուն, մռնչեց հրոսապետը:

Եւ ձիուն սանձը ազիին քաշելով, կենդանին զաւակովը զարկաւ ծերունին ու խեղճ մարդը դետին զլորեցաւ:

Բայց յանկարծ Յարդարարներու պետին դէրքը փոխուեցաւ:

Զին սկսաւ քաստամբակ վազել:

Հրոսապետը սանձը քաշելով զսպեց կենդանին եւ ասպանդակներուն վրայ կեռնալով չորս կողմէն եկող ձայները մտիկ ընել սկսաւ:

Հեռուէն Ժխոր մը կը լսուէր: Բոլոր աւազակները ինչպէս նաեւ քիչ մը առաջ վար իյնող ծերունի ցեղապետը ականջնին սրեցին:

ՓԻԼԻՊ ՄԱՐՕՏՕՆ

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Թովմասեան, Տէր եւ Տիկին Թովմաս Թովմասեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Թովմասեան եւ զաւակները, Պ. Փօլ Թովմասեան, Պ. Միհրան Թովմասեան, Տէր եւ Տիկին Նշան Ստեփանեան եւ զաւակները (Ամերիկա), Այրի Տիկին Թագուհի Եղիայեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Տէսթանեան, Տէր եւ Տիկին Արթին Արթինեան, Տէր եւ Տիկին Մարթէն Օսլած, Տէր եւ Տիկ. Բիւզանդ Կուրտիկեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արթաքի Շահինեան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Սերգոյեան եւ զաւակները (Պոլիս), Այրի Տիկին Հռութ Բէյիսեան եւ զաւակները (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Կարապետ Համբարձումեան եւ զաւակները (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Մինաս Բէյիսեան եւ զաւակները (Երեւան), ինչպէս եւ Ստեփանեան, Գալէնտէրեան, Սերգոյեան, Անանիկեան, Պէքեարեան եւ Գռաչեան ընտանիքները սրտի խոր կսկիծով կը հաղորդեն կսկծալի մահը իրենց մօր, մեծ մօր, հօրաքրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ՏԻԿ. ՎԱՍԻԼՈՒՀԻ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆԻ
(Ծնեալ Բէյիսեան, Արսլանպէկցի, 82 տարեկան)

որ իր հոգին աւանդեց Երկուշաբթի առաւօտ, 13 Դեկտեմբեր 1965:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի կ'ունենայ այսօր Չորեքշաբթի, 15 Դեկտեմբեր, կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Լիոնի Հայոց եկեղեցիին մէջ, Պուալօ փողոց, թիւ 295:

Տէր եւ Տիկին Աւետիս Սիմիթեան (Փարիզ), Տիկին Ովսաննա Սիմիթեան, Այրի Տիկին Մարի Վանեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Իզմիրլեան եւ զաւակները (Խարթում) ցաւով կը ծանուցանեն իրենց եղբօր, զաւկին, մօրեղբօր եւ ազգականին՝

ՕՆՆԻԿ ՍԻՄԻԹԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ յետ կարճատեւ հիւանդութեան Նէօյիի Ամպրուազ Փարէ բուժարանը, Դեկտ. 12ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի (Դեկտ. 16) ժամը 14ին, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Հայ Բժշկական Մարմնի անդամներու յիշատակին, որոնք մեռած են 1915ի ջարդերու ընթացքին եւ անկէ ի վեր:

×

Այրի Երէցկին Հայրապետեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի (19 Դեկտ.) Պուլվ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ «Տօնախմբութեան առիթով» հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի տեղւոյն հոգեւոր հովիւ Արժ. Տ. Պսակ Քհնյ. Հայրապետեանի մահուան քառասունքին առթիւ: Յիշատակը յարգող ազգական, բարեկամ ազգայիններէ կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Այրի Տիկին Բերուզ Մոստիչեան եւ Տէր եւ Տիկին Վահրամ Մոստիչեան կը նուիրեն քսանական Ֆրանք ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի Օդափ. կայանին, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Արշակուհի Փափազեանի մահուան առթիւ:

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ վերաշինութեան եւ օծման 8րդ տարելիցը կը տօնուի այս Կիրակի առաւօտ:

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Հայրապետական պատուիրակ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Երգեցողութիւնները պիտի կատարուին բազմաձայն, Մայր Եկեղեցւոյ զպիրներու մասնակցութեամբ եւ զեկավարութեամբ երաժշտապետ Պ. Նշան Սերգոյեանի:

Յաւարտ Ս. Պատարագի, մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցւոյ բարերարներու ննջեցելոց հոգւոց համար:

Կը հրաւիրուի բարեպաշտ ժողովուրդը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլի եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 30 Ֆրանք Այրի Տիկին Թէֆար Պօղոսեանէ (Շաւիլ) իր թոռան Պ. Դաւիթ Պրերդլեանի ամուսնութեան առթիւ:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 19ԻՆ

ժամը 16ին:

ՏՕՆԱԾԱՌ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌԻ հանդէսը Դեկտեմբեր 19-ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 4ին վարժարանին մէջ:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

ՄԱՐՏ 13ԻՆ

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

GALERIE
DAVID-GARNIER
6, Ave. Matignon — Paris
CARZOU
DESSINS REHAUSSÉS
Jusqu'au 18 Décembre

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Իր հիմնադրութեան 35ամեակին առթիւ 1930 – 1965, նախագահութեամբ՝

ՀՐԱՉ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆԻ

Այս Շաբաթ ժամը 20·30ին, Հօթէլ Մոտերնի սրահներուն մէջ, Փլաս տը լա Ռէփիւպլիք:

Ընթերցում Միութեան ողբացեալ անդամներու գործերէն:

Մուտքը ազատ է

ՄԱՐՍԷՅԼ ՊՈԼՍԱՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԾԱՌ

Մարսէյլի Պոլսեցիներու Հայր. Մշակութային Միութեան կողմէ, Ծնունդի տօնածառ մը կազմակերպուած է Յունուար 9ին (Հայկական Ծնունդի առթիւ), կէսօրէ ետք ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Պիպլիոթէք Փոփիւլէռի սրահը, Բիւ Ֆրանսիս Շիրա (նախկին Փլաս տ'Օպսէրվանս):

Կը խնդրուի հայրենակիցներէն այժմէն ապահովել մուտքը, դիմելով միութեանս վարչական անդամներուն: Պօմոն 31 Պուլվ. Պօմոն, Պ. Հրաչ Մարտիրոսեանի, իսկ քաղաքը 15 Բիւ տը լա Կռանտ Արմէ դերձակ Ասլանի, հեռ. 62-60-03:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ եւ շրջանի եկեղեցաչէն յանձնախումբս ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի երկսեռ Հայութիւնը եւ կազմակերպութիւնները այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 14·30ին, տեղւոյս Խրիմեան դպրոցի սրահը, 2 Բիւ տը լա Տէֆանս: Կարեւոր օրակարգ:

«Լիոն եւ շրջակայի մէջ տուն շինելու համար մասնաւոր պատրաստուած հողեր եւ վիլլաներ, նմանապէս Լիոնէն 5էն 20 քիլոմեթր հեռաւորութեամբ հողեր (industriels) Մասնաւոր հաստատութիւն մը ուր կրնաք դիմել ամենայն վստահութեամբ.
Տնօրէն Ա. ՕՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
BRON - Immobilier
109 bis, Ave. Franklin-Roosevelt
BRON (Rhône)
Tél.: 70-88-68 et 70-88-69

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՄԱՏԱՂՕՐՀՆԷՔ

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Այս Կիրակի, Պուլվ. Օտտոյի Հայոց Ս. Յակոբ եկեղեցւոյն մէջ:

Եպիսկոպոսական հանդիսաւոր Ս. պատարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Թեմիս Առաջնորդ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ ԹՐԹՌԵԱՆ:

Պատարագի վերջաւորութեան պիտի կատարուի Ս. Մեսրոպի նկարի օծում, Ս. Յակոբի եւ Ս. Մեսրոպի նկարներու կնքահայրութիւն, Մատաղի օրհնութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան:

Հովանաւորութեամբ Թէմիս Առաջնորդ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆԻ

Կը դասախօսէ՝

Պ. Կ. ԳԱԶԻՆԷՃԵԱՆ
(Բժշկական համալսարանի ուսանող)

Նիւթ՝ Հայ Առաքելական եկեղեցին:

Այս Ուրբաթ ժամը ճիշդ 18·30ին, Քլէօպի սրահներուն մէջ, 51 Բիւ Կռինեան

Մուտքը ազատ է

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ

Կազմակերպուած Ֆ. Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու կողմանէ իրենց կայանի տասնամեակի առիթով եւ անոր ի նպաստ:

Հրաւիրուած է Լոնտոնէն Հայ Երիտասարդաց Միութեան թատերախումբը, ներկայացնելու Գ. Սնդուկեանցի

ՊԵՊՕ

Շաբաթ՝ 18 Դեկտեմբեր	ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ մէջ ժամը 20·30ին
Կիրակի՝ 19 Դեկտեմբեր	ՍԱՐՍԷԼԻ մէջ ժամը 15ին
Երկուշաբթի՝ 20 Դեկտեմբեր	ՓԱՐԻԶԻ մէջ ժամը 20·30ին
Երեքշաբթի՝ 21 Դեկտեմբեր	ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ մէջ ժամը 20·30ին
Կիրակի՝ 26 Դեկտեմբեր	ԼԻՈՆԻ մէջ ժամը 15ին
Չորեքշաբթի՝ 29 Դեկտեմբեր	ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ ժամը 20·30ին
Հինգշաբթի՝ 30 Դեկտեմբեր	ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ ժամը 20·30ին,

Տոմսեր կը վաճառեն Կացոյտ Խաչի գրասենեակը, հայ գրավաճառատունները եւ Խաչուհիները:

Ապահովեցէք ձեր տեղերը:

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱԻ

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

«ՀԱՅ ՍԷՆՖՈՆԻՔ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ» նոր երգապնակը

Mc 20176, Vogue — Série Artistique

« OEUVRES SYMPHONIQUES » d'ARA BARTEVIAN

Par le célèbre orchestre

DES CONCERTS COLONNE

1. — Rhapsodie Caucasienne (Կովկասեան Համանուագ)
2. — Dans une Forêt en Novembre (Անտառին մէջ՝ Նոյեմբերին)
3. — Bergers à la Montagne (Հովիւները լերան վրայ)
4. — Fête Villageoise (Գեղջկական տօն)

Ստանալու համար դիմել հեղինակին

Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ — 14, Rue Petit, Paris (19e), Tél. BOT 99-22
15, Rue Jean Goujon, Paris (8e)

ԳԻՆ՝ 30 ՖՐ.

Microsillon 33 tours, 30 cm. 45 Վայրկեան
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԳՈՒՆԱՒՈՐ ԿՈՂՔ

ՆԱԽԿԻՆ ԵՐԳԱՊՆԱԿՆԵՐԸ

Եկմալեան պատարագ N° 20114 — Կոմիտասեան պատարագ 20150
Գանձարան Հայ-եկեղեցական երգերու N° 20169 եւ 20175
Ժողովրդական երաժշտութիւն 20103 (Հայ Կովկասեան երգեր) 20136 (Arménie)
20157 Reflets d'Arménie, 20162 (Arménie Imortelle),
20169 (Promenade en Arménie)
20172 (Soirée Arménienne) — 10016 երգեր՝ Իրիս Պիւլպիւլեանէ

Գաւառներու առաքում contre remboursement խնամուած ծրարով

ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ
ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ
Սուսամ - (ՌՈՃԻԿ)
ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ
LE BOSPHORE MARQUE DEPOSEE
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՀԱՅՐԱՏԱՊԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60
R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·
Արտասահման՝ Տար· 80 Ֆ· Հատը 0,30 Ֆ·

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 16 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
JEUDI 16 DECEMBRE 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ԲԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10486

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

41e ANNÉE — N° 10.486

ԴԺԳՈՀՈՒԹԻՒՆ
ԳՐԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԻ ՎՐԱՅ

—o—

Դժգոհութիւն մը գրական ճակատի վրայ՝ զարձեալ ծայր առած է :

Երեւոյթը նոր չէ : Աւելի քան հարիւր տարի առաջ նման հարց մը զարձած էր գրական որոշ շրջանակներ դրա – գնդող իրողութիւնը :

Եւ առիթ այն օրերուն, երբ Պոլսոյ մէջ Զօհրապ, Արփիարեան, Զօպանեան, Բաշալեան, Համասեական եւ ուրիշներ թռած էին նորավէպը մեր գրականութեան մէջ բնդհանրացնելու ճիգին :

Գաւառական գրականութեան մը անուղղակի բարձրացած կարգախօսը, որուն գլուխ կը մնար Արտաշէս Յարութիւնեան, զարձած էր գրական նորութիւններու դէմ մղուած պայքար մը :

Այժմ դերերը փոխուած են կարծես :

Կան պահանջողներ, որ գրողը աչխատի իր տպրած միջավայրէն պատկերներ եւ տպաւորութիւններ :

Այսինքն, պատկերացնէ Սփիւռքի Հայութեան մտածումը, կեանքը, հոգեկան տագնապները : Մտնայ անցեալը, չզրպարի յուշերով ու ընթանայ ժամանակի ոլորին եւ պահանջներուն համաձայն :

Այս պահանջը տեղի կ'ունենայ առաւելապար վէպը կամ պատմուածքը նկատի առնելով :

Ուրիշներ նոյն ձեւի պահանջը մը կը ներկայացնեն բանաստեղծութեան համար :

Կը պահեն հայրենասիրական առանցքները ժամանակավրէպ : Ժամանակավրէպ խորհրդապաշտ գրելու եղանակը նոյնպէս, որ առանձ մը փնտռուած գրականութեան տեսք զարձած էր :

Հիմա նորոյթէ բնկած է ալ Սիամանթոյի գրելու ձեւն ալ :

Դժուար է պահել քննադատները որոնք փորձէին կառչել մակրայներու գօրութեան եւ ոգեկոչել հայ առաջապահը :

Ընդհանուր է արատնոյը : Եւ ան՝ որ ուեսաի բոլոր սեռերուն համար :

Նորութիւն կը փնտռուի երաժշտութեան մէջ, նորութիւն նկարչութեան եւ քանդակագործութեան մէջ :

Չէ՞ որ հիւլէական դարու մէջ կ'ապրինք, պէտք է ուրեմն նկատի ունենալ ժամանակի պահանջները, կ'ըսուի :

Այս է ահա առարկութիւնը անոնց, որ դժգոհ են ներկայիս մշակուած հայատառնեան եւ արտերկրի հայ գրականութենէն :

Տեղի ունեցածը սեռակ մը հինի եւ նորի պայքար է : Թէպէտ գժգոհներուն մէջ կան երիտասարդութեան սահմանը անցած հիներ ալ :

Լուրջ խորհրդածութենէ մը հոգ, կու գայ այն եզրակացութեան թէ, նորի ա – նունով պահանջուած ամէն բան իրաւունք եւ գեղեցկութիւն չէ : Փոխադարձ, ինչ որ կը կրէ հինի կամ դասականի կնիքը, խոցելի եւ ժամանակավրէպ չէ նոյնպէս :

Կը բաւէ որ արուեստը, մշակուածը, դծուածը, յղացուած երաժշտութիւնը եւ քանդակը բլլան ապագայի զարմ եւ անհրէն կատարելութեամբ կերտուած :

Աչխարհ պիտ նոր ծանոց Տանթէի ծր – նդեղեան 700ամեակը : Անցեալ տարի նոյն յարկանքով ու հիացումով գրական աչխարհը անդրադարձաւ Շէյքսփիրի ծր – նդեղեան 400ամեակի առիթ իր սեռգծագործ հանճարի մեծութեան : Այսպէս, հերթով իրենց տեղին պիտի գտնեն Կէօթէները, Թոլսթոյները, Հիւգոները եւ բոլոր անոնք, որ գրականութեան մէջ ակօսը բացած ու զարձած են սերունդներու ուսուցիչ :

Նոյն ձեւի յարկանքի ձեռնարկներ կատարելիք նաեւ մենք, երեւանէն մինչեւ Ափիւռք, Սայաթ Նովայի մահուան 200 յիսունամեակին առթիւ, ու չզապրնգանք երբեք հիանալ անդուդական գուսանին տագերուն եւ երգերուն վրայ :

Այսօր, ոչ ոք մտքէն կ'անցընէ Նալա – եան մոթիվներով ու բարբառով սիրոյ տագեր գրել, որովհետեւ կ'ապրինք բարքերու տարբեր ժամանակաչրջանի մը մէջ, ուր գժուար է առանց մեծ գուսա – նին տագանդը ունենալու՝ տեղծագործել անոր պէս :

Ամէն հեղինակ նոր եւ առաջ պէտք է հաւատարիմ բլլայ իր խառնուածքին :

Մեծութեան մը հաւատար կատարելու – թեամբ գրել փորձել գժուար է, նոյն նիթերն ասիթով, երբ ենթակային կը պակսի ոգին, խառնուածքը եւ պատրաս – տութիւնը տիպարին :

Մնաց որ նմանիլ ուզելը տեղծագործ – ձել բռնել չէ :

Կը թուի թէ գրող բլլայ մէկը թէ եր – գահան, նկարիչ թէ արձանագործ, պիտի առեղծագործէ համաձայն իր նախասի – րութեանց ու խառնուածքին :

Իսկ նախասիրած նիթերը տալու ձե – ւին մէջ պէտք է փնտռել ամէն յաջողու – թիւն :

Հազար սիրահարածներ կան, բայց մա – ի վրայ կը համբուրեն սիրոյ տիպար եր – գիչները : Ոճը, նիթը մշակելու գրա – կան ձեւը, պատկերները, լեզու, խառ – նուածքու ուժականութենէն բարձրացած բացառիկ գեղեցկութիւններ կը կտրեն հրապոյրը ամանց, երբ ուրիշներու մէջ անոնք բացակայ, կը զարձնեն միջակ գործեր իրենց փորձերը :

Անգամ զգացումի խորութիւնը բաւա – կան չէ փրկելու գրութիւն մը, երբ կը պակսի ենթակային լեզու եւ եղեւակա – յութիւն, նիթը մշակելու տագանդ ու շնորհ :

Երկու էջէ բազկացած պատմուածքներ կան, հէքեաթ կամ առասպել, որ կը խօ – սին ձեր հոգիին, որովհետեւ արուած են արուեստով :

Մենք կը գանգատինք արուեստի տի – պար գործերու պակասին համար : Այդ գանգատը հասկնալի է, որովհետեւ տ – րագութեան մէջ կը ապրի հայ հեղինա – կը : Անոր կը պակսին խոր հեգբռնա – յումներու տաիթներ, ոգի, կամք ու արուեստը կը գառնայ խանգարատութենէ զուրկ գործ :

Կոխուած դեմիններէ չզրնթանալ, կը նշանակէ ունենալ ինքնատուպութիւն եւ սեփական ոճ, այսինքն՝ անհատականու – թիւն :

Մարզկային հոգին կը սիրէ նորութիւ – ն, պայմանով որ ան ունենայ խորք ու գեղեցկութիւն, յուզական տարր ու վա – յելչութիւն :

Ինչ որ կը փորձուի չատ մը միջոցու – թիւններու կողմէ ներկայիս, իրրեւ նո – րութիւն, արուեստի ամէն ճիւղի մէջ, մի – այն արդահատանք կը պատճառէ :

Հուսկ, արուեստի գործ մը խօսելու համար մեր հոգիին, պէտք է կրէ կատար – եալութեան բոլոր տարրորդականները, գրե – նէ խորհուրդը գաղափարականի մը, ու – նենայ հոգիդեն ու այլազան մտաւոյզ գանգուածներու :

Այս է կարեւորը ահա :

ԱՐՄԵՆԻԿ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ
ՄԻՇՏ ԸՆՏՐԱՊԱՅՔԱՐԸ՝

—o—

Տր Կոլ եւ Միթրան կը շարունակեն բա – յատրութիւններ եւ խառնումներ տալ ժո – ղովուրդին, որպէսզի անոր քուէները չահին Կիրակի օր : Նախապահ ար Կոլ այս անգամ ալ տեսակցութեան ձեւ ար – աւ իր յայտարարութիւններուն, միչտ Միչէլ Տուուայի հետ : Ծանրացաւ մանա – ւանդ Եւրոպայի եւ Հատարակաց Շուկայի վրայ : Եւրոպայի համար, ար Կոլ հա – մադաչնակցութիւն մը կը նախատեսէ : Գոհ չէ Հոմի դաչնագրէն եւ կ'ըսէ թէ եթէ ինք բլլար այն ատեն Ֆրանսայի դե – կավարը, այդպէս չէր բլլար : Հատարա – կաց Շուկան կենսական է : Բայց կայ քաղաքական մարզը : Քաղաքականօրէն ի՞նչ կարելի է ընել հատաքարար : Երբ կը խօսուի քաղաքականութեան մա – սին, պէտք է նկատի առնել պաչտպանու – թիւնը ու նաեւ զործունէութիւնը : Եթէ այդ արեւմտեան Եւրոպան յարձակումի ենթարկուի : Որո՞ւ կողմէ պիտի բլլայ : Մինչեւ վերջերս կը կարծուէր թէ Արե – ւելքէն կրնայ բլլալ եւ բոլորովին ան – կարելի ալ չէ – Այդ պարագային Վեցե – րու միջեւ պաչտպանութեան համախո – հութիւն մը կայ եւ այդ համախոհութի – ւնը պէտք է կազմակերպուի : Տր Կոլ կը չեչտէ նաեւ թէ չէ խօսած հայրենիքին – րու Եւրոպայի մը մասին :

Տր Կոլ կը յայտարարէ նաեւ թէ հակա – մերիկայի չէ, յիչելով թէ ժամանակին ալ բսած էին թէ հակաբրիտանացի է, այն ատեն երբ Անգլիոյ կողքին կը կռուէր : «Հակամերիկայի ե՞մ երբեմն միչտ Ամերիկայի կողքին չեմ իրենց քաղաքա – կանութեան մէջ, մանաւանդ ներկայիս՝ Ասիա : Ճիշդ է որ համաձայն չեմ իրենց հետ, բայց ատիկ եզրակացնել թէ հակա – մերիկացի եմ ...» :

Միթրան խօսելու ներքին հարցերու մասին, չեչտելով թէ ընդհանրային քաղա – քականութիւնը զոր կը վարէ ար Կոլ հա – կառական է : Ինք դէմ է հիւլէական ուժի մը առեղծման : Միրաժ Գ· մը կ'արժէ երկու մեծ լիակ, 600 աման բնակարան կամ արդիական հիւանդանոց մը :

Զախերու թեկնածուն մանրամասնօրէն պարզեց թէ ի՞նչ չէ եգած ընկերային դետնի վրայ եւ ինչ պէտք է բլլայ : Քննադատեց Ե· Ծրագիրը : Խօսեցաւ երկրագործներու մասին :

× Ծերահոգեբոյժ նախապահ՝ Կասթոն Մանեվիլ յայտարարեց թէ Միթրանը կ'բնտրէ իրրեւ թեկնածու : Նոյն դիրքը կը բռնեն կարգ մը գրագէտներ եւ ար – ուեստագէտներ որոնց կարգին՝ Ասական, Արթիւր Ասամով, Հերվէ Պազէն, Լէոնի Էսքուտերօ, Մուրճի Էն· Էն· :

Կոլիստ նախարարներ եւ անձնաւորու – թիւններ հակացոյցներու ենթարկուած են այն հաւաքոյթներու ընթացքին զոր կազմակերպած էին ար Կոլի ի նպաստ :

ԸՆՏՐԱՊԱՅՔԱՐԸ ԵՒ ՀԱՅԵՐԸ

Զարմանքով կարդացինք կարճ յուր մը հրատարակուած «Լը Մոնտ»ի մէջ ար կ'ըսուի թէ «Պ· Սուբէն Պէկդաճեան , Ա – դատ Հայաստանի վարչապետ, կը հրա – ւիրէ Ֆրանսահպատակ բոլոր Հայերը որ դանգուածային ձեւով քուէ տան ար Կոլի « որ Ազատ Հայաստանի համար կը ներ – կայացնէ Թուրքիոյ հայկական նահանջ – ներու ապատպրման խոստումը » :

Պարագ կը համարինք անգամ մը եւս չեչտել թէ այս պարոնը պաչտօնական ար – եւէ հանգամանք չունի խօսելու համար «ազատ Հայաստանի մը» կամ Հայերու կողմէ : Ցաւալի է անչուչտ նկատել որ ի չգոյէ պաչտօնական մարմիններու , ա – ռաջնորդները կը յաւակնեն խօսիլ ժողովուրդի մը կողմէ, որու անհէր բլ – լալը չի նչանակեր թէ ամէն մարդ կրնայ անոր տէր զառնալ :

Ֆրանսահպատակ Հայերը, պիտակից իրենց քաղաքացիական պարտականու – թիւնը, կը կատարեն այդ պարտականու – թիւնը բան իրենց խղճին ու հայեցողու – թեան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ալժերիոյ նախապահ Պումէտիէն, որ պաչտօնական այցելութեամբ Մոսկով մը – ուէթիան կը գտնուի, առջի օր Մոսկուայի մէջ սկսաւ Կոսիկինի եւ Մոսկուայի այլ պետական պետերուն հետ պաչտօնական տե – սակցութիւնները : Հաւանական է որ Պու – մէտիէն տեսակցի նաեւ Բրեժնեւի հետ : Քաղաքական դէտերուն համաձայն Ալ – ժերիոյ կառավարութիւնը ինքզինքը փոփո – խած է Պումէտիէնի այս ճամբորդութիւ – նէն, քանի որ այցելութեան թուականը Մոսկուայի մէջ հրապարակուած է 48 ժամ առաջ միայն : Քաղաքական դէտերը կը մտածեն նաեւ թէ Պումէտիէն Մոսկ· Մը – ուէթիան, իր կարգին, պիտի չանայ ալժե – րացի այցելուներէն իմանալ իրենց ներ – քին եւ արտաքին քաղաքականութեան յստակ ուղեգիծը :

Լէոճոլէտվիլի մարզապաչտին մէջ խմբուած աւելի քան չիսուն հազարի հանդիսատեսի մը խօսքը ուղղե – լով, Զօր· Մոպութու առջի օր յայտա – րարած է, թէ «այլեւս կը բաւէ բսել թէ ամէն ինչ լաւ կ'ընթանայ, երբ դէչ կ'ըն – թանայ ամէն ինչ· չատով կ'բսեմ ձեզի , թէ մեր սիրելի Քոնկոյին մէջ ամէն ինչ դէչ կ'ընթանայ » : Զօրավարը նչած է թէ 1960էն ի վեր Քոնկօ ամէն մարզի մէջ· մանաւանդ անտեսութեան եւ արդիւնա – բերութեան, նահանջած է թէ 1966 – 1968 տարիները պիտի նուիրուին հնդամեայ ծրագրի մը պատրաստութեան :

Ազգաժողովը երկու տարուան հա – մար Ապահովութեան Խորհուրդի անդամ նչանակեց Ճափոնը :

Փերիինի ձայնասփիւռը կ'ամբաստանէ ամերիկեան օդուժը, որ առջի օր Թոնքի – նի ծոցին մէջ ամբաւոծած ու դնդացիրի բանած է չինական երկու ձկնորսանաւեր : Չին խօսնակը կը նչէ թէ ձկնորս մը սպանուած է եւ վեց ուրիչներ վիրաւո – ուած են :

Իշխան Սիհանուք առջի օր յայտնեց թէ մերժած է չինական դրամական օ – ժանդակութիւն մը : Այս առիթով իչխանը յայտարարեց , թէ «Այն օրէն ի վեր որ մերժեցի այս օժանդակութիւնը, երբեմն բրի այլեւս ոչ մէկ գահճական առանձ որ – եւէ մէկէն : Իմ նպատակս եղած է եւ կը մնայ մեր անկախութիւնը ապրող իրա – կանութեան մը վերածել » :

Զինաստանի եւ Հնդկաստանի միջեւ առճամանային նոր միջադէպ մը տեղի ու – նեցած է առջի օր, Սիքքիմի մէջ : Այս մասին չինական եւ հնդկական հաղորդա – գրութիւնները միրար կը հակասեն : Տե – ղեկի ձայնասփիւռին համաձայն չին երեք հարիւր գինուորներ հինգ փլոմէթր յա – ռաջացած են Սիքքիմի մէջ եւ կրակ բա – ցած հնդիկ պահակապտնդի մը վրայ : Ընդհարումը տեւած է ժամեր եւ երկուս – տեր կորուստներ կան : Նոր – Տելհիի հա – մաձայն Զինաստան կը ձգտի կրկին լար – ուած վիճակ մը ստեղծել Զինաստանի եւ Հնդկաստանի միջեւ, ձախողեցնելու հա – մար հնդեւրոպական բանակցու – թիւնները , որոնք տեղի պիտի ունենան Թաչկենտի մէջ յառաջիկայ Յունուարին :

Ատլանտեան Ուխտի արտաքին նախա – բարներու ժողովին, որ տեղի կ'ունենայ Փարիզի մէջ, Քուէ որ Միւրվիլ պահան – ջած է միաձայնութեան կանոնին յար – գանքը : Թրսք կուչ կ'ընէ որ պաչնակիցնե – րը համախոհ բլլան Վիէթնամի չուրջ իսկ Շրէօտէր կ'ըսէ թէ Գերմանիա պէտք է մասնակից հիւլէական ռազմավարու – թեան պատրաստութեան :

Մատրիտի մէջ, 3000 ուսանողներ կը պահանջեն լուսաւորութեան նախարարին հրաժարումը, ինչպէս նաեւ կարգ մը ու – րիչ պաչտօնապրկումներ համալսարանի տեսչութեան մէջ :

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Բ.

Ուրիշ ժողովուրդների մէջ գրական քննադատութեան ահագին դեր է վերապահուած : Քննադատութիւնը նրանց մօտ պատահական գրատէրների գրչի մարզանք չէր, այլ լուրջ մասնագիտութիւն. քննադատութիւնը ազդում է գրականութեան վրայ, գրական ուղիներ հարթում, նպաստում է նոր ուժերի ըմբռնման ու գործադրման : Մեզ մօտ գրական քննադատութիւնը ամէնէն չհասկացուած ու արհամարհուած ճիւղն է. բառիս բուն նշանակութեամբ մենք գրական քննադատութիւն չունենք ու, գրե՛ք թախտաբար, նրա կարիքի գիտակցութիւնն էլ չունենք : Ապացոյց մեր մամուլը. ինչի մասին ասես չեն գրում մեր թերթերը, բայց գրական – քննադատական մնայուն բաժին ոչ մի թերթ չունի : Հազուագիւտ է, որ մի նոր հրատարակութիւն լուրջ քննութեան ենթարկուի մեր թերթերում. մեծ մասամբ մակերեսային քննութիւն հապճեպ եզրակացութիւններ : Եւ այս՝ լաւագոյն դէպքում, այլապէս՝ կամ առհասարիեմ դատողութիւններ եւ կամ — աւելի վատ — բացարձակ լռութիւն : Քննադատութիւնները մեծ մասամբ, դրւում են խնամիական ոգիով, «իմ»ի ու «քո»յի հաշիւներով, երբեմն Ողիմպոսի բարձունքներից, մերթ ցած ցածից :

Դժբախտութիւն է այս : Չեմ կարծում, թէ մեզ մօտ տեւէ հեղինակ կարող է ասել, թէ ինք իր յառաջդիմութեան համար պարտական է այս կամ այն քննադատութեան : Ընդհակառակն, քննադատութիւնը մեծ մասամբ հիասթափութիւն ու դառնութիւն է պատճառում հայ գրողին, դառնութիւն եւ — արհամարհանք :

Այս տեսակէտից բացառութիւն չի կազմում անշուշտ Շահան Շահնուրը : Նրա գործն էլ, մանաւանդ սկիզբի շրջանում, ենթարկուեց ընդհանուրի ճակատագրին — լռութիւն, որ հաւասար էր անտեսման, չասելու համար ուրացման : Այն ինչ, կրկնում եմ, նա արժանի էր չատ աւելի ուշադրութեան :

Այսօր, երբ հրատարակի վրայ է նրա երկրորդ հատորը — «Յարալէզներու Դաւանանութիւնը » — Շահնուրի մասին պէտք է խօսուէր չատ աւելի, եւ գործ եալ մեր գրական հասարակութիւնը տահմանափակուեց միայն պատահական յօդուածներով ու Փարիզի Հայ Գրական ա – կումբի մէկ զրոյցով : Նշա՞ն է այս, որ Շահնուրի այս նոր հատորը աւելի մեծ ուշադրութեան արժանի գործ չէ, ի հարկէ, ոչ : Այդ նշան է, որ մեր մտաւորական հասարակութիւնը իր գործողնե – րին արժանի հասարակութիւն չէ : Շահնուրի նոր գիրքը գրական ուշագրաւ երեւոյթ է մեր մէջ, ինչպէս իր ժամանակին, օրինակ, Համաստեղի «Գիւղը», կամ Կ. Զարեհանի « Ճամբորդը » :

Հակառակ քննադատութեան վերաբեր – մունքի, հակառակ թերեւս, եւ գրքի ոչ բաւարար ոսպատման, Շ. Շահնուրը մեր բախտաւոր երիտասարդ գրողներից է : Թւում է, թէ նա միակն է մեր նորերից, որի գործի գրականութեան չուրջ ամէնից չատ կարծիքներ կը միանան : Անշամ Համաստեղի գրականութեան ատելի ա – ւելի չատ տարակարծութիւններ կարող են լինել, խորքի տեսակէտից, Շահնուրի գործի բովանդակութիւնն ու ձեւը աւելի յայն խաւեր կարող են միացնել : Եթէ հայ մտաւորականութիւնը չլինէր մոքով հեզդ եւ աւելի չարժուն միտք ունենար, Շահնուրի գործի չուրջ ահագին ալմուկ կը հանէր, բայց հայ գրականութեամբ ամէնից քիչ՝ հայ մտաւորականութիւ – նն է մտահոգուած, գէթբախտաբար : Այս երեւոյթը, ի հարկէ, պատճառ պի – տի լինի, որ Շահնուրը — բոլոր Շահ – նուրները յուսալքուին ու քաշուին ա – պարկոյց : Նոր երեւոյթ չէ այդ մեր կեանքում. դեռ նոր գերեզման իջաւ Նար — Դոսը, հայ ամենաորակեալ գրողնե – րից մէկը, արտասահմանում քանի՞ հայ մտաւորական ծանօթ է նրա գործին : Հա – յոց գրականութիւնը անուշ եւ ապրել է համարեա միչտ գոհաբերութեամբ. խա – կական տաղանդները իրենց գոհն են բե – րել, յաճախ, գիտակցօրէն եւ նրանց ա – րիւնով պարարտացուած հողից բուսել են նոր ծիլեր : Սրանք էլ իրենց հերթին նա – հատակուել են նոր կեանքերի ծնունդ տա – լու համար : Այսպէս եղել է, այսպէս էլ պիտի լինի :

Դառնանք, սակայն, Շահնուրի դոր – ծին, բայց նախքան այդ ո՞վ է գրական հետաքրքրութեան կենտրոնում կանգնած այդ երիտասարդ տղան :

Իսկական անունն է Շահնուր Քէրէս – թէճեան :

Ծնուել է 1903 թ. Օգոստոսին, Սկիւ – տար, պոլսեցի ընտանիքում :

Ուսումը՝ թաղային վարժարան, 1916ին անցած Պէրպէրեանը եւ աւարտած 1921– ին, առաջին մրցանակով գրականութեան համար :

Դպրոցում անյագ կարդացող. մասնա – ւոր հիացում դէպի Զօհրապը :

1920ից տարւում է միջազգային գրա – կանութեամբ :

Դպրոցում՝ Մատ. Զարիֆեանի խմբա – կը :

1923ին հեռանում է Պոլսից : Փարիզում սովորում է լուսանկարչութիւն եւ աշխա – տում է այդ ասպարէզում :

Երբ Փարիզ է գալիս Թէոդիկը, որ մօ – րեղբայրն է, նորից սկսում է հետաքրքր – ուել հայ գրականութեամբ : Թէոդիկի մղումով որոշ չափով՝ գրուած է Նահան – ջը, որ սկսուած է գրուել 1927ին, որ լոյս տեսաւ 1929ի ամառը « Ցառաջ»ում , ա – պա՝ առանձին գրքով :

Աչխատանքի եւ ապրուստի անհրաժեշտ պայմանները ազդում են տաղանդների վրայ : Հիւանդանում է եւ 9 ամսով հե – ռանում է հարաւ, խնամուելու : Վերա – դարձին ձեռնարկում եւ գլուխ է բերում « Յարալէզներու Դաւանանութիւնը » հա – տորը, որ լոյս տեսաւ 1933ի վերջերը :

Ուրիշ բան գրելէ չի գրել : Երկու գր – քութիւն «Զուարթնոց»ում մի քանի յօդ – ուած «Ցառաջ»ում : Պատկանել է «Մենք»ի խմբակին : 1921ին գուա թեզնիկ աչխա – տութիւն է ունեցել Ռատանին, ինչպէս եւ Թէոդիկի՝ Թարգմանութիւն, նկար, սըր – բագրութիւն եւայլն :

Ոչ մի կուսակցութեան չի պատկանել : Կեանքի այս տեւեալները դիտցողը հե – տեւութեամբ կարող է ինքնակենսագրական չատ գծեր նկատել Շահնուրի գրուածք – ներում :

Ինչպէս ասացինք, 1927ից 1933 — 7 տարուայ ընթացքում — Շահնուրը տուել է երկու ոչ մեծ հատորներ : Թատ չէ : Իսկ եթէ համեմատենք մեր երիտասարդ գր – րողների հետ՝ քիչ է նոյնիսկ : Բայց քա – նակով քիչ՝ որակով չա՛տ չատ է Շահ – նուրի գրականութիւնը : Եւ ցոյց է տա – լիս, թէ որքան բարձր է դնահատում նա իր խօսքը, ինչպիսի խնամք է թափում նա իր գրուածքների վրայ : Մեղ յայտնի չէ իր ստեղծագործելու եղանակը, բայց ընթերցողը կարող է նկատել մեծ աչխա – տանք յղկելու, կատարելագործելու : Ես քիչ հեղինակներ գիտեմ, որոնց արձակը լինի այնքան անթերի, որքան Շահնուրի – նը ամէն խօսք չափուած – ձեւուած, նա – խադասութիւնները մշակուած ու ներդաշ – նակ : Աւելորդ խօսք չկայ, կայ զար – մանալի ներդաշնակում բովանդակու – թեան ու ձեւի : Համակ երաժչտութիւն : Մարդ ապչում է՝ ինչ նրբութիւնների է ընդունակ հայերէնը, ինչ հրաչքներ կա – րող է գործել վարպետի ձեռքին :

Շահնուրի առաջին գործը՝ « Նահանջը առանց երգի»ն է : Հեղինակը իր գրուած – քը անուանել է «Պատկերազարդ պատմու – թիւն Հայոց» : Նոյն յորջորջումը կայ նաեւ «Յարալէզներու » վրայ :

Ինձ թւում է, որ առհասարակ այս յոր – ջորջումը անտեղի է որովհետեւ երկու հատորն էլ, բայց մանաւանդ «Նահանջը » առանձին բնորոչ բնոյթ չունեն ներկայա – ցընելու համար Հայոց պատմութիւնը : Եւ այդպիսի լայն առումով հայերէն ա – մէն գրական երկ էլ կարող է անուանել « Հայոց պատմութիւն », Զօհրապը , օ – րինակ, Շերվանզտէնը, Նար – Դոսը : Շահնուրի երկերի ընթերցողը հեչտու – թեամբ կարող է տեսնել, որ նրա հերոս – ները իրենց կեանքով եւ ապրումներով՝ մարդն են ներկայացնում առ հասարակ եւ ոչ Հայը՝ բացառութեամբ կամ առա – ւելապէս :

Մանաւանդ այդ յորջորջումը սը – խալ է «Նահանջ»ի վերաբերմամբ, որ բը – նաւ երբեք Հայոց պատմութիւն չէ ոչ մէկ առումով, այլ լայն՝ համամարդկային նիւթ : Այն հանդամանքը, որ վէպի հե – րոսները Հայեր են, քաղաքական եւ ըն – կերային որոչ պայմանների արդ ար – դիւնք հայ երիտասարդներ՝ բնաւ չեն փոխում խնդիրը : Իր յղացման նեղ իմ – բռնման հասկացողութիւնը քիչ է մնում որ փչացնէր երկը գեղարուեստական ար – ժէքի տեսակէտով, բարեբախտաբար , Շահնուրի տաղանդը չատ աւելի զօրաւոր է դուրս եկել , քան իր միտումը :

Ս. ՎՐԱՅԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՒ ՎԱՏԻԿԱՆ Բ.ի

Ա.

Կաթողիկէ եկեղեցւոյ 21րդ տիեզերա – կան ժողովը կը փակուէր 1965 Դեկտեմ – բեր ութին, Ս. Պետրոսի հրապարակին վրայ, փառահեղ հանդիսութիւններով : Վատիկան Բ. ակատ Յովհաննէս ԻԳ. Պապով, չարունակուած Պօղոս վեցերոր – դով, պիտի տեւէր երեք տարի, իբա – քանչիւր տարի երեք ամիսներու նստա – շրջանով մը : Ուրեմն ամբողջ տարուան մը աչխատանքն է որ 2250 ժողովական – ներ՝ կարդինալ, արքեպիսկոպոս, եպիս – կոպոս, կրօնական կարգերու մեծաւոր – ներ, աստուածաբաններու եւ մասնա – գէտներու կարեւոր թիւի մը օգնու – թեամբ, նուիրեցին քանիերորդ դարուն մէջ եկեղեցիին «արդիականացման » :

« Արդիականացման », Յովհաննէս ԻԳ.ի բառով «աճիորնամէնթոյի» այս ճիղը, կը ճգտէր երեք կէտերու :

Նախ եկեղեցիին ներս : Պապին եւ ե – պիսկոպոսներուն յարաբերութիւններուն նոր սահմանում մը, թոյլ կուտայ մինչ այդ Հռոմ կեդրոնացած իշխանութեան ապակեդրոնացումը :

Միւս կողմէն, կրօնական արարողու – թիւններուն մէջ ազգային լեզուներու մուտքը ծայր կուտայ պաչտամունքներու բարեփոխութեան մը, որուն ինչ աստի – ճան զարգանալը տակաւին կարելի չէ նա – խատեսել :

Յետոյ բաժնուած քրիստոնեաներուն նկատմամբ : Պատրաստուելցան բնաբան – ներ եւ միջոցներ՝ դիւրացնելու համար մերձեցում մը, բայց մանաւանդ նոր ոգի մըն է որ ծնաւ այլեւս բանակրութեան խնդիր չկայ, այլ՝ խօսակցութեան :

Հուսկ, Տիեզերական ժողովը զարմա – չիարհին. կը հաստատէ կրօնական ա – զատութեան առընչութեամբ իւրաքան – չիւր մարդու իրաւունքը : Կը դատապար – տէ անցեալին Հրեաներուն դէմ վերաբե – րումը : Կը քննէ ազդերու եւ մարդոց խըն – դիրները, պատերազմն ու խաղաղու – թիւնը, անաստուածութիւնը, ինչ – պէս նաեւ ընտանեկան կեանքը :

Տիեզերական ժողովը վերջացաւ, բայց

ՌՈՒՍ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԳՐԱՒԷԻՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒՆ

(ԻՆՉԵ՞Ր ԿԸ ԳՐԵՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ)

« Թուրքիոյ Ազգ. Մեծ Ժողովը, որ իր կազմութեան տեսակէտով ակը է նաեւ գործադիր իշխանութեան, պատասխանե – լով նախարարաց խորհուրդին այն դիմու – մին, որ ցանկութիւն կը յայտնէ տեղե – կանալ յիշեալ խնդիրներու վերաբեր – մամբ իր տեսակէտներուն, տեղեկացու – ցած է թէ Ժողովը միաձայնութեամբ ո – րոշած է միանդամընդմիչտ եւ բացար – ձակօրէն մերժել ներկայացուած այս ա – ռաջարկը, զոր կը զոնէ անառարկելի կերպով անընդունելի՝ Թուրք ժողովուր – դին համար :

« Արդարեւ, Քինաղադարին յաջորդող ժամանակներուն եւ առաւելաբար սպաս – ման չրջան մը ըլլալով ընդունուած օրէ – րուն, պատահեցան կարգ մը դէպքեր եւ իրականացան այն նախատեսութիւննե – րը, որոնք կը սպասուէին աչխարհակալ – րը, որոնք կը նպաստէին, Թուրքիան առաւել եւս ընկճելու համար եւ այդ դծով կատարուելցան չարք մը ոճրափորձեր ալ : Այդ օրերուն, մաս – նաւորաբար Անատոլուի մէջ, երեւան ե – կաւ բուռն հակահոսանք մը աչխարհակա – լութեան նկատմամբ եւ այս վճռակամու – թիւնն ու բուռն ընդվզումութիւնը ի յայտ եկան ու նպաստապատճառեցան ի վերջոյ Ազգ. Ուխտով : Իսկ այս Ազգ. Ուխտին հիմնական ոգին կը կազմէր ազատ ու ան – կախ Թուրքիա մը, իր հողային անբաժա – նելի ամբողջականութեամբ, որուն պաչտ – պանութիւնն ու պահպանումը արդարան երդումի մը պէս ընդունուեցան : Արդ, արուած պայմաններու մէջ, ոչ Ազգ. Մեծ Ժողովը եւ ոչ ալ Նախարարաց Խորհուր – դը կրնան ընդունիլ նման առաջարկ մը, որ ամէն տեսակէտով խոտոր կը համեմա – տի երկրին չահերուն, ըլլայ աչխարհա – գրական, ըլլայ պինուորական եւ ըլլայ անտեսական տեսանկիւններէ դիտուած : Ուստի, բացարձակօրէն եւ ի պին ամէն բանի կը մերժուի այդ առաջարկը, որ կը ներկայացուի Թուրք ժողովուրդի չահե – րը ըլլալու եւ իրաւասու այս իշխանութիւն – ներուն :

ՕՏԱՐ ԳԷՏԵՐ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ

ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

« Համաձայն այն վիճակագրութիւննե – րուն, որոնք պատրաստուեցան Վանի եւ Պիթլիսի չրջաններուն մէջ օտար եւ չէզոք դէմքերու եւ փորձագէտներու կողմէ, եւ որոնք արժանահաւատ եւ ի գօրու վիճակ – ներ կը ներկայացնեն, Հայերու մեծամասնութիւնը պարզապէս հանդերձ, զարգացած չա – չախիճ մեծամասնութիւնը կը բազկանայ մահմետական բնակչութենէ, պէտք է իր – րեւ աչխարհակալական առաջարկ մը ըլ – լալով ընդունիլ այդ բանաձեւը, նոյն – իսկ երբ անիկա կուգայ Միջերկրական Հանրապետութեան կողմէ եւ նման հայ – կական փոքրամասնութեան մը հովանաւո – րութիւն ձգելու կոչուած, Թուրքիոյ մայր երկիրէն չրջան մը անջատելու դիտով : Ա – սիկա կը յայտնէ այժմ եւս առկայութիւ – նը աչխարհակալական եւ զգալութեամբ – րական մտայնութեան մը՝ Միջն. քաղա – քականութեան մէջ եւ այնքան բացարձակ է այս պարագան, որ վեր է ամէն տարա – կոյսէ ու կը մնայ մեր աչքերուն առջեւ՝ որպէս անուրանալի եւ անհերքելի իրա – կանութիւն :

« Անդարայի կառավարութեան հիմնու – մին զրդապատճառը կը կայանայ այն ի – րողութեան մէջ, որ ժողովուրդը վերա – յիչեալ պայմաններով միայն Ազգ. Մեծ Ժողովին տուած է գործադիր իշխանու – թեան կատարեալ լիազօրութիւն եւ Ազգ. Ուխտը պայմանաւորուած է անոր հետ, երկրին հողային ամբողջականութիւնը եւ անկախութիւնը պաչտպանելու սկզբուն – քին ու խոստումին հիմամբ : Այս փոխա – դարձ համաձայնութեամբ, Անդարայի կառավարութիւնը իրաւունքը չունի նը – ւազագոյն զոհողութիւնը կատարելու եր – կրին հողամասերէն, նոյնիսկ թիզանի մը, ասի մը դիջելու եւ զոհելու անկէ : Նը – ւիրական դաղափարական մըն է ասիկա եւ զօրաւորագոյն կառոյնն ու զրաւակա – նը թշնամի աչխարհին դէմ եւ որուն տա – նակոխումն ու անոհնումը կրնան պատ – ճառ դառնալ ազգային միասնականու – թեան տկարացման , ուխտին ու ճակա – տին քայքայման : Այդ պարագային ալ, առաջին օգտուողը պիտի ըլլայ Պոլսոյ յեռագլխեան կառավարութիւնը, որուն օգնելու եւ իր ծրագիրները իրագործելու կարելիութիւնը ստեղծելու համար ալ չարժման պիտի անցնի վերատին Անդ – լիան, Անատոլու թափանցելու եւ հոն իր տիրապետութիւնը հաստատելու նպատա – կաւ :

(22 Շար.)

ԽՆԴՈՒՄՈՎՈ ՃՈՂՈՒԿ

— * —

Ճոխութիւնը ու հարստութիւնը իւրաքանչիւր մարդու համար չեն նշանակում այն, որ նա ունի շատ ոսկի եւ արծաթ, այլ նշանակում է, որ նա ունի շատ ընկերներ, որոնք սիրում են նրան եւ հաւատում են նրան։

Ահա թէկի — Ֆրանսիայի հարաւում գտնուող մի գիւղի բնակիչ — ունի շատ ընկերներ, որովհետեւ նա ուրիշների հետ վարուում է այնպէս, ինչպէս ինքն է ուզում, որ ուրիշները վարուին իր հետ։

Ահա թէկի ընկերներից մէկը, որ ապրում է Փարիզում, ուղարկեց նրան մի նամակ, որի մէջ գրած էր, որ ինքը ուզում է գալ Ահա թէկի մօտ եւ մի քանի շաբաթ ապրել նրա հետ։

Ահա թէկը շատ ուրախացաւ այդ լուրից եւ սկսեց պատրաստութիւններ տեսնել իր ընկերոջ ընդունելութեան համար։

Նա մտածեց, որ իր ընկերը Փարիզից է գալիս, եւ որ նա ամենայն հաւանականութեամբ կը սիրի ուտել այն ուտելիքները, որոնք սովորաբար ուտում են Փարիզում։ Ահա թէկը գիտէր, որ Փարիզում ուտում են շատ համեղ ձուկ, եւ որոշեց նրան ձուկ հիւրասիրել։

Ահա թէկը գնաց ձկնորսի մօտ եւ ասաց նրան, որ ինքը ուզում է ձուկ գնել։ Ձկնորսը պատասխանեց, որ ինքը ձուկ չունի, որովհետեւ ձուկ չի բռնել։

Ահա թէկը գնաց մի ուրիշ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երրորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց չորրորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հինգերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց վեցերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց եօթերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց ութերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց իններորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց տասներորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց տասնմէկերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց տասներկուերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց տասներեքերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց տասնչորսերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց տասնհինգերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց տասնվեցերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց տասնեօթերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց տասնութերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց տասնիններորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց քսաներորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց քսանմէկերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց քսաներկուերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց քսանեքերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց քսանչորսերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց քսանհինգերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց քսանվեցերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց քսանեօթերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց քսանութերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց քսանիններորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երեսներորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երեսնմէկերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երեսներկուերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երեսներեքերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երեսնչորսերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երեսնհինգերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երեսնվեցերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երեսնեօթերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երեսնութերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երեսնիններորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց քառասներորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց քառասնմէկերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց քառասներկուերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց քառասներեքերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց քառասնչորսերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց քառասնհինգերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց քառասնվեցերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց քառասնեօթերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց քառասնութերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց քառասնիններորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հիսներորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հիսնմէկերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հիսներկուերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հիսներեքերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հիսնչորսերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հիսնհինգերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հիսնվեցերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հիսնեօթերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հիսնութերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հիսնիններորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց վաթսներորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց վաթսնմէկերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց վաթսներկուերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց վաթսներեքերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց վաթսնչորսերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց վաթսնհինգերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց վաթսնվեցերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց վաթսնեօթերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց վաթսնութերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց վաթսնիններորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց եօթանասներորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց եօթանասնմէկերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց եօթանասներկուերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց եօթանասներեքերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց եօթանասնչորսերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց եօթանասնհինգերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց եօթանասնվեցերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց եօթանասնեօթերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց եօթանասնութերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց եօթանասնիններորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց ութսներորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց ութսնմէկերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց ութսներկուերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց ութսներեքերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց ութսնչորսերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց ութսնհինգերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց ութսնվեցերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց ութսնեօթերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց ութսնութերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց ութսնիններորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց իննսներորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց իննսնմէկերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց իննսներկուերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց իննսներեքերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց իննսնչորսերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց իննսնհինգերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց իննսնվեցերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց իննսնեօթերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց իննսնութերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց իննսնիններորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հարիւրերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հարիւրմէկերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հարիւրերկուերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հարիւրերեքերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հարիւրչորսերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հարիւրհինգերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հարիւրվեցերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հարիւրեօթերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հարիւրութերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հարիւրիններորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երկուհարիւրերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երկուհարիւրմէկերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երկուհարիւրերկուերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երկուհարիւրերեքերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երկուհարիւրչորսերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երկուհարիւրհինգերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երկուհարիւրվեցերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երկուհարիւրեօթերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երկուհարիւրութերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երկուհարիւրիններորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երեքհարիւրերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երեքհարիւրմէկերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երեքհարիւրերկուերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երեքհարիւրերեքերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երեքհարիւրչորսերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երեքհարիւրհինգերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երեքհարիւրվեցերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երեքհարիւրեօթերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երեքհարիւրութերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երեքհարիւրիններորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց չորսհարիւրերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց չորսհարիւրմէկերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց չորսհարիւրերկուերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց չորսհարիւրերեքերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց չորսհարիւրչորսերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց չորսհարիւրհինգերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց չորսհարիւրվեցերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց չորսհարիւրեօթերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց չորսհարիւրութերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց չորսհարիւրիններորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հինգհարիւրերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հինգհարիւրմէկերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հինգհարիւրերկուերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հինգհարիւրերեքերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հինգհարիւրչորսերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հինգհարիւրհինգերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հինգհարիւրվեցերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հինգհարիւրեօթերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հինգհարիւրութերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հինգհարիւրիններորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց վեցհարիւրերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց վեցհարիւրմէկերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց վեցհարիւրերկուերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց վեցհարիւրերեքերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց վեցհարիւրչորսերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց վեցհարիւրհինգերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց վեցհարիւրվեցերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց վեցհարիւրեօթերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց վեցհարիւրութերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց վեցհարիւրիններորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց եօթհարիւրերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց եօթհարիւրմէկերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց եօթհարիւրերկուերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց եօթհարիւրերեքերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց եօթհարիւրչորսերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց եօթհարիւրհինգերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց եօթհարիւրվեցերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց եօթհարիւրեօթերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց եօթհարիւրութերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց եօթհարիւրիններորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց ութհարիւրերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց ութհարիւրմէկերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց ութհարիւրերկուերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց ութհարիւրերեքերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց ութհարիւրչորսերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց ութհարիւրհինգերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց ութհարիւրվեցերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց ութհարիւրեօթերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց ութհարիւրութերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց ութհարիւրիններորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց իննհարիւրերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց իննհարիւրմէկերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց իննհարիւրերկուերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց իննհարիւրերեքերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց իննհարիւրչորսերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց իննհարիւրհինգերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց իննհարիւրվեցերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց իննհարիւրեօթերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց իննհարիւրութերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց իննհարիւրիններորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հազարերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հազարմէկերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հազարերկուերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հազարերեքերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հազարչորսերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հազարհինգերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հազարվեցերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հազարեօթերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հազարութերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց հազարիններորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երկուհազարերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երկուհազարմէկերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երկուհազարերկուերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երկուհազարերեքերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երկուհազարչորսերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետեւ ձուկ չէր բռնել։

Ահա թէկը գնաց երկուհազարհինգերորդ ձկնորսի մօտ, բայց նա էլ ձուկ չունէր, որովհետ

Նոր Տարուան Առթիւ
— ՅԱՌԱՋ —
Կը Նուիրեն

Արժանթինցին Պ. Պարսամ Թէրզեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Յակոբ Թէրզեանի (Ալն Շաման)։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ. Յակոբ Աւտալեան եւ զաւակները՝ Վերժին եւ Զապէլ կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց կնոջ եւ մօր՝

ՆԱԶԻԿ ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

(Ծնեալ Երամեան, Ռոտոսթոյի)

մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին ոպրացեալին յիշատակը յարգողները։

×

Տէր եւ Տիկին Եղիա Թօփալեան կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի առաւօտ, Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին իրենց ծնողքին՝

ՍԱՐԱ ԵՒ ԱՐԱ. ԹՕՓԱԼԵԱՆԻ

յիշատակին, ինչպէս նաեւ Թօփալեան եւ Գասապեանի ընտանիքներու համայն ննջեցեալոց յիշատակին։

Կը հրաւիրուին ոպրացեալներու յիշատակը յարգողները։

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Այրի Տիկին Շահան Պալթա Լալայեան եւ զաւակը Արմի, Փարիզէն Տէր եւ Տիկին Յակիկեան կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Մարսէյլի Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցին, իրենց մօր, մեծ մօր եւ հօրեղբօր կնոջ՝

ԺԸՆԵՎ ԼԱԼԱՅԵԱՆԻ

(Ծնեալ Զամեան)

մահուան քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող ազգականները եւ բարեկամները։

×

Այս Կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Հայ Բժիշկական Մարմնի անդամներու յիշատակին, որոնք մեռած են 1915ի Ջարդերու ընթացքին եւ անկէ ի վեր։

×

Այրի Երկնկին Հայրապետեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի (19 Դեկտ.) Պուլվ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ «Տօնախմբութեան առթիւ» հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ի հոգւոյն հոգեւոր հովիւ Արժ. Տ. Պսակ Էհիշ. Հայրապետեանի մահուան քառասունքին առթիւ։ Յիշատակը յարգող ազգական, բարեկամ ազգայիններէ կը խնդրուի ներկայ բլլալ։

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ վերաշինութեան եւ օծման 8րդ տարելիցը կը տօնուի այս Կիրակի առաւօտ։

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Հայրապետական պատուիրակ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ Ա.ՐԲ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Երկեցութիւնները պիտի կատարուին բազմաձայն, Մայր Եկեղեցւոյ պրիներէ՝ Տէր Մանուկեանի եւ վեհափառ Թեմի երաժշտապետ Պ. Նշան Սէրոյեանի։

Յաւարտ Ս. Պատարագի, մոմնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցւոյ բարեբարներու ննջեցեալ հոգւոց համար։

Կը հրաւիրուի բարեպաշտ ժողովուրդը։

ԼԻՈՆԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս Կիրակի, Ս. Յակոբի տօնին առթիւ, որ միաժամանակ եկեղեցւոյ անունակոչութեան տօնն է, առկի պիտի ունենայ հանդիսաւոր պատարագ, Լիոնի Համանուն եկեղեցին մէջ։

Յաւարտ պատարագի առկի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան մոմնաւոր պաշտօն, եկեղեցւոյ կնքահօր Պ. Կարապետ Յակոբեանի եւ իր կնոջ ծնողաց յիշատակին։ Առաւօտեան պատարագ ժամը 10ին։ Հոգեհանգիստ 12ին։ Ծաչհանգիստ ժամը 12·15ին։

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9·30ին հեռատեսիլի Ա. կայանին վրայ՝ ժէրար Սթեֆանկոքեան էմիսիոնը։ Նիւթ՝ «Սառունկի Դարէթ»։ Կը խօսի Ֆրոփ. Ֆէյտի։ Կը մասնակցի Սամուէլ – Մուրատ եւ Դպրոցասէր վարժարաններու աշակերտներու միացեալ երգչախումբը վերակազմութեամբ Գ. Եանգիկեանի։

GALERIE

DAVID - GARNIER

6, Ave. Matignon — Paris

CARZOU

DESSINS REHAUSSÉS

Jusqu'au 18 Décembre

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս Կիրակի Տօն Ս. Յակոբայ Մծբնայ Հայրապետի, հանդիսաւոր պատարագ եւ օրուան յատուկ երկեցողութիւն պիտի պատուի։ Այս առիթով մոմնաւոր հոգեհանգիստ կը կատարուի եկեղեցւոյ նուիրատուներ Տէր եւ Տիկին Կիւրա Զաթըրի եւ Մանկեան ննջեցեալ հոգւոյն, ինչպէս նաեւ Պատ Ծ. վրդ. Տէր Մարկոսեանի «Խարբերդի նահատակուած Առաջնորդ» ու Կէդվկի ընդհ. նահատակներու հոգւոցն ի հանգիստ։

×

Կիրակի (26 Դեկտ.) Տօն Ս. Ստեփանոսի նախատկային, հանդիսաւոր պատարագ ժամը 10ին եւ Մարկուսպաց ընծայարերում ժամը 11·30ին։ Նոյն օրը հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եւ եկեղեցւոյ մեծ բարերար պրն. ՎԱՀԱՆ ՀՈՐԱՄԱՆՃԵԱՆԻ, հոգելոյս ԴՐԻԳՈՐԻՍ ԵՊՍԿ. ՊԱԼԱԳԵԱՆԻ եւ զոյգապատ պրն. ՅԱԿՈԲ ՄԱԼԱՔԵԱՆԻ ի յիշատակ։ Կը խնդրուի սոյն երեք արժանաւորներու յիշատակը յարգել ներկայութեամբ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ողբ. Արտաշէս Մալեանի յուղարկաւորութեան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի չնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները։ Պ. Պ. Մ. Եզմէնճեանէ 30 ֆրանք, Համալեան եղբայրք (Սէնթ Լիթիէնէն) 30, Մ. Իշխանեանէ 10, Կ. Սարվանեանէ 10, Ա. Պապաէֆիսեանէ 10, եկեղեցիին։ Իսկ Ա. Պապաէֆիսեանէ 10, Սէն Լուի եկեղեցիին, Սարաֆեան բն. անունէ կարմիր Խաչին քսան ֆրանք։

Ողբ. Տիկին Թագուհի Համբարձումեանի հոգեհանգստեան առթիւ Օրիորդներ Խօճէնի եւ Օտէթ Գոնտուբաճեան 10 եկեղեցիին եւ առաջ Ազգապահպանումին, Տէր եւ Տիկին Ժ. Ադամեանէ 10 ազգապահպանումին։ Աւտոն պատարագ ժամը 10ին։ Հոգեհանգիստ 12ին։ Ծաչհանգիստ ժամը 12·15ին։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Պուլկարիայ Գալաթօֆկրատ քաղաքէն Իւղարէր Յակոբ Շերմանեան կը փնտռէ Պ. Ամենակ Վարդան Մելքոնեան, որ հետաքրքիր կօչիկարի՝ որ ունի եղբայր մը Անդրանիկ եւ քոյր մը Սաթենիկ անուններով որոնք երեքն ալ Մարսէյլ բլլալ կը կարծուի։ Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել եկեղեցւոյ քարտուղարութեան – 339 Ավրնիւ տիւ Փրատօ, Մարսէյլ 8րդ։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 19ԻՆ

ժամը 16ին։

ՏՕՆԱԾԱՌ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌԻ հանդէսը Դեկտեմբեր 19ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 4ին վարժարանին մէջ։

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

ՄԱՐՏ 13ԻՆ

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

ՄԱՏԱՂՕՐՀՆԷՔ

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Այս Կիրակի, Պուլվ. Օտտոյի Հայոց Ս. Յակոբ եկեղեցւոյն մէջ։

Եպիսկոպոսական հանդիսաւոր Ս. պատարագ։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Թեմիս Առաջնորդ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ։

Պատարագի վերջաւորութեան պիտի կատարուի Ս. Մեսրոպի ննկարի օծում, Ս. Յակոբի եւ Ս. Մեսրոպի նկարներու կնքահայրութիւն, Մատաղի օրհնութիւն։

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան։

Հովանաւորութեամբ Թեմիս Առաջնորդ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆԻ

Կը դասախօսէ՝

Պ. Կ. ԳԱԶԻՆԵՃԵԱՆ

(Բժշկական համալսարանի ուսանող)

Նիւթ՝ Հայ Առաքելական եկեղեցին։

Այս Ուրբաթ ժամը 6իշ. 18·30ին, Քլէօպի սրահներուն մէջ, 51 Բիւ Կոմինեաց

Մուտքը ազատ է

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ

Կազմակերպուած Ֆ. կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու կողմանէ իրենց կայանի տասնամեակի առիթով եւ անոր ի նպաստ։

Հրաւիրուած է Լոնտոնէն Հայ Երիտասարդաց Միութեան Թատերախումբը, ներկայացնելու Գ. Սեդուկեանցի

ՊԵՊՕ

Շաբաթ՝ 18 Դեկտեմբեր — ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ մէջ ժամը 20·30ին
Կիրակի՝ 19 Դեկտեմբեր — ՍԱՐՍԷԼԻ մէջ ժամը 15ին
Երկուշաբթի՝ 20 Դեկտեմբեր — ՓԱՐԻԶԻ մէջ ժամը 20·30ին
Երեքշաբթի՝ 21 Դեկտեմբեր — ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ մէջ ժամը 20·30ին
Կիրակի՝ 26 Դեկտեմբեր — ԼԻՈՆԻ մէջ ժամը 15ին
Չորեքշաբթի՝ 29 Դեկտեմբեր — ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ ժամը 20·30ին
Հինգշաբթի՝ 30 Դեկտեմբեր — ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ ժամը 20·30ին,

Տոմսերը կը վաճառուին Կայսոյա Խաչի գրասենեակը, հայ գրավաճառատուները եւ Խաչուհիները։

Ապահովեցէք ձեր տեղերը։

ՄԱՐՍԷՅԼ
ՊՈԼՍԱՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԾԱՌ

Մարսէյլի Պոլսեցիներու Հայր. Միաբանական Միութեան կողմէ, Ծնունդի առնաձառ մը կատարուած է Ցուն – ուար 9ին (Հայկական Ծնունդի առթիւ), կէսօրէ ետք ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Պիպլիոթէք Փոփիւլէռի սրահը, Բիւ Ֆրանսիս Շիրա (նախկին Փլաս տ'Օպսէրվանս)։

Կը խնդրուի հայրենակիցներէն այժմէն ապահովել մուտքը, դիմելով միութեանս վարչական անդամներուն։ Պօմոն 31 Պուլվ. Պօմոն, Պ. Հրաչ Մարտիրոսեանի, իսկ քաղաքը 15 Բիւ տը լա Կոանիտ Արմէ պէրձակ Ասլանի, հեռ. 62–60–03։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կայսոյա Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղին տարեկան պատահանդէսը, Շաբաթ, Մարտ 5ին Սիլանտիոն սրահին մէջ։

×

Մուրատ – Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտաց Միութեան

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 6ԻՆ

×

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի բոտերական ներկայացումը՝

ՄԱՐՏ 20ԻՆ

×

Դպրոցասէրի պետարուեստական հանդէսը Մարտ 28ին, կիրակի օր։

×

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի տարեկան հանդէսը, կիրակի Մարտ 6, կէսօրէ ետք ժամը 2·30, Սալ տը լա Շիմի։

×

Վիէն.— Մանուկներուն օրը Ցունուար 9ին, Սէրքըլը Կաթոլիկ սրահին մէջ։

×

Լիոն.— «Մանուկներու Օր»ը Ցուն – ուար 16ին Ազգային Տան սրահը։

×

Մանուկներու Օրը կը տօնուի Տէսիների մէջ Ցունուար 9ին Շաբաթ երեկոյեան, Հ. Ց. Դ. Տան մէջ։

×

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը Փետրուար 27ին։

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ 23 Ցունուար, Ամպասատոր սրահին մէջ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Իր հիմնադրութեան 35ամեակին առթիւ 1930 – 1965, նախագահութեամբ՝

ՀՐԱՉ ՉԱՐԴԱՐԵԱՆԻ

Այս Շաբաթ ժամը 20·30ին, Հօթէլ Մոռեթնի սրահներուն մէջ, Փլաս տը լա Ռեփիւպլիք։

Ընթերցում Միութեան ոպրացեալ անդամներու գործերէն։

Մուտքը ազատ է

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ եւ չրջանի եկեղեցական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ չրջանի երկտեւ Հայութիւնը եւ կազմակերպութիւնները այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 14·30ին, տեղւոյս Սրբոց Հանդիսարանի դպրոցի սրահը, 2 Բիւ տը լա Տէֆտանս։ Կարեւոր օրակարգ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Հայաստանի Նոր Խարբերդի չրջանէն Պ. Մարտուկ Սարգիսեան եւ հարսը Հայկանուշ, զաւակները Հրաչիկ եւ Գագիկ կը փնտռեն իրենց զաւակը, ամուսինը եւ հայրը Գրիգոր Սարգիսեան, որ հայրենական պատերազմին դէմ ինկած եւ Թրանսա փոխադրուած բլլալ կը կարծուի, Ֆրանսայի ազատագրումէն ետք պինք տեղեկութիւններ եղած են։ Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել Հայաստանէն վերադարձած եւ այժմ Կարաման հաստատուած Տէր եւ Տիկին Ժան եւ Մարգրիթ Համալեանի։

4. Rue du Repos
13 GARDANNE (B. du R.) FRANCE

Հայրենական մեծ պատերազմէն չվերադարձած Այվազեան Նահապետ Զաքարի հարազատներն են. Այվազեան Սրբուհի Սարգիսի Սրբուհիի ապրիլ Բաբայեան Վիկտորիա (Տորիկ) Անդրանիկի, Նահապետի քոյր Այվազեան Սրբուհու քոյր՝ Այվազեան Իսկուհի, Իսկուհու երեխաներն են Սոս, Վարթիթիւ, Ռիմա, Կիմա, Այրեզ (Յովսէփ), Նահապետի եղբայր Այվազեան Ռուբէն Սարգիսի, Ռուբէնի ապրիլներ Լարա եւ Լիլիկ։

Փնտռող Բաբայեան Վիկտորիա Անդրանիկի, կ'ապրի Երեւան Արտաշատի տրյան թաղապետարան։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՐԱՏԱՄ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 80 Ֆ.	Հատը	0,30 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 17 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

VENDREDI 17 DECEMBRE 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10487 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.487

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆՋՐՊԵՏԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ ՅԱՋՈՂԵՑԱՒ

ՃԵՄԻՆԻՆԵՐԸ ԿՈՂՔ ԿՈՂՔԻ ԴԱՐՁԱՆ

Թէեւ յապաղումով բայց անջրպետի ժամադրութիւնը զոր Ամերիկացիք որոշած էին, կատարեալ յաջողութեամբ պըսակուեցաւ Զորեքշաբթի օր : Իր արձակումէն վեց ժամ ետք Ճեմինի Զ. մինչեւ մէկ մեթր ութսուն մօտեցաւ Ճեմինի Է.ի, ապա երկուքը միասին շարունակեցին իր ժիւլվերնեան ճամբորդութիւնը : Հանդիպումը տեղի ունեցաւ ժամը 20·34-ին: Առաջին անգամն է որ անջրպետին մէջ միաժամանակ չորս հոգի կայ : Ամերիկացիներուն այս յաջողութիւնը իր տեսակին մէջ, աննախընթաց է : 1962ին Ռուսերը երկու վոստոկ արձակած էին ծիրի վրայ, մէկական այերնաւորդով իւրաքանչիւրին մէջ: Ապա, 1964 Հոկտեմբերին մէկ վոստոկի մէջ երեք հոգի զըրկած էին : Յարդ 11 խորհրդային տիեզերագնաց կայ եւ 14՝ ամերիկացի :

Նախատեսուած է որ երկու Ճեմինիները միասնաբար պիտի դառնան վեց ժամ, ապա Ճեմինի Զ. պիտի վերադառնայ աշխարհ մինչ Ճեմինի Է. երկու օր ալ պիտի շարունակէ իր ճամբորդութիւնը, որ այդ ձեւով 14 օր տեւած պիտի ըլլայ :

ԸՆՏՐԱՊԱՅՔԱՐ

Զորեքշաբթի իրիկուն Միթրան եւ տը Կոլ իրենց նախավերջին յարտարարութիւններն ըրին հեռատեսիլէն :

Նախ ձախերու թեկնածուն, որու հարցումներ կ'ուղղէր Ժորժ տը Քոնն, պատասխանեց մամուլի ուղած լուսաբանութեանց : Յայտնեց թէ մասամբ գոհ է ընտրապայքարի ձեւէն : Եօթը տարի է ընդդիմութիւնը չէր խօսած հեռատեսիլէն, այսօր այդ առիթն ունեցաւ արտայայտուելու : Միթրան չի դատեր տը Կոլը, բայց կը խորհի թէ ան չի կրնար ամէն բան տեսնել, Եթէ տուած թիւերը սխալ են, յանցաւորը ինք չէ, բայց չի կրնար ամէն բանէ լաւ տեղեակ ըլլալ ու Միթրան կ'աւելցնէ. «Երբ կը լսեմ ԻԻ ԷՆ ԷՌի ընդհ. քարտուղարը որ կ'ըսէ թէ եթէ հիւլէական ուժը ջնջեմ դինուորական ծառայութիւնը 28 ամիս պիտի ըլլայ, երբ կը լսեմ թէ պիտի ազդայնացնեմ բըժշկութիւնը, ասոնք յիմար խօսքեր են» :

Միթրան կը բացատրէ նաեւ թէ ինչո՞ւ կիները տը Կոլի ի նպաստ կը քուէարկեն: Կիներ ապահովութիւն կը սիրեն եւ կը խորհին թէ տը Կոլ կը ներկայացնէ այդ ապահովութիւնը, բայց եթէ լաւ խորհին, պիտի տեսնեն թէ 1958էն ի վեր ամսականներու տարբերութիւնը այրերու եւ կիներու միջեւ կը մեծնայ ի վնաս կիներուն :

Գալով ներման եւ վնասուց հատուցման, Միթրան կողմնակից է որ հիւսիսային Ափրիկէէն, մանաւանդ Ալժերիայէն դաղթած բոլոր Ֆրանսացիները այսքան չանիրաւուին :

Վերջապէս պատասխանելով «Օռոռ»ի հարցումին, Միթրան կը ճշդէ թէ որեւէ պայմանագրութիւն չունի համայնավարներուն հետ : Բարոյական պայմանագրութիւն մը կայ ամբողջ ձախին հետ եւ ձախ – կեդրոնի եւ կեդրոնի մէկ մասին հետ: Կարելի չէ կ'ըսէ, Միթրան, անդրադառնալով «Փարի – Նորմանտի»ի հարցումին իրարու կապել Ազդ. Ժողովի երեսփոխաններուն եւ Հանրապետութեան նախագահին ընտրութիւնը : Բայց երկար կը դանէ Հանրապետութեան նախագահին պաշտօնի ժամանակաշրջանը, որ առաւելագոյն հինգ տարի պէտք է ըլլայ :

Նախագահ տը Կոլ երրորդ զրոյցը կ'ունենար Միշէլ Տռուայի հետ: Հիմնարկութիւններու մասին, տը Կոլ կ'ըսէ թէ պահարան մըն է Սահմանադրութիւնը: Պէտք է դիտնալ թէ մէջը ի՞նչ կայ: Աններելի սխալ մը կը նկատէ յաւակնութիւնն ունենալ Ֆրանսան ներկայացնել հոսանքի մը անունով .— « Ֆրանսան, ամբողջն է, մէկ անդամէն: Ձախը չէ, Ֆրանսան: Աջը չէ, Ֆրանսան: Երբ աջի եւ ձախի կողմնակիցները կ'ըսեն թէ միւս հոսանքին կը պատկանիմ, կը փաստէ ինչ որ կ'ըսեմ : Այսինքն ոչ մէկ կողմն եմ, ոչ միւս կողմը, Ֆրանսայի համար եմ : Կուսակցութեանց վարչակարգը խառնի ճաղանչն է: Զայն ապրեցանք առաջին աշխարհամարտէն առաջ եւ 1914ը եկաւ : Փրկուեցանք 1914 – 15ին Պապա Ժոֆրի « անհատական իշխանութեան» շնորհիւ, ապա Քլէմանսոյի «անհատական իշխանութեան » շնորհիւ: Յետոյ երբ կուսակցութիւնները մաքրեցին Քլէմանսոն միջակութեան, անկարողութեան վարչակարգ մը ստեղծուեցաւ »:

Երբ լրագրողը դիտել կուտայ թէ տը կուտայ թէ տը Կոլ կը մեղադրուի որ ըսած է «Ես կամ քաոսը» , տը Կոլ կը բացատրէ .— « Ես չըսի ես կամ քաոսը: Ըսի եւ կը կրկնեմ: Եթէ պատահէր որ Դեկտեմբեր 19ին Ֆրանսացի ժողովուրդը որոշէր հեռացնել տը Կոլը, համոզուած եմ որ կուսակցութեանց վարչակարգին վերադարձով, երկրին համար մեծ դժբախտութիւն կ'ըլլար: Բայց զիս հեռացնելով Դեկտեմբեր 19ին իր պատմութեան մէկ մասն է որ ուրացած դիտի ըլլայ : Գալով իմ յաջորդութեանս: Ներկայի հարց չէ :Բայց օր մը, բնականաբար, ուշ կամ կանուխ , տը Կոլ պիտի անհետանայ : Այն ատեն պիտի ապրինք ինչ որ կ'ապրինք այսօր: Եթէ Ֆրանսացի ժողովուրդը վերադառնայ նոյն հոսանքներու վարչակարգին, այն ատեն մի՛սյ ետ գացած կ'ըլլանք աւելի լաւ ցատկելու համար: Իսկ եթէ, ընդհակառակն, շարունակէ հետեւիլ իմ գծած ճամբուս , այն ատեն ապագան ապահովուած կ'ըլլայ: Անշուշտ իմ յաջորդս, ինծի պէս չի կրնար ըլլալ: Կրցածը պիտի ընէ : .. Ամէն պարագայի, ինչ որ ալ պատահի, իմ ճակատագիրս կատարած կ'ըլլամ »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ մէջ եկեղեցւոյ եւ պետութեան միջեւ ծագած տագնապը կրկին սաստկացաւ: Եպիսկոպոսներու ընդհ. ժողովը մերժեց կառավարութեան օրինագիծը որ կ'առաջարկէր նոր սինոդ մը գումարել տագնապը լուծելու համար :

ՎԱՐՇԱՒԱՅԻ մէջ բացուած է լեհ համայնավար կուսակցութեան լիակատար նիստը Կոմուլքայի նախագահութեամբ :

Օրը Օրին

ԿԱՂԱՆԴԻ ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ԵՐԳ

Տարին կը վերաջանայ քանի մը օրէն : Նորը կը սկսի՝ նոր յոյսերու, նոր ակընկալութեանց խոստումով :

Եթէ Կէօթէն ճիշդ է, «յոյսը մարդ արարածին մեծագոյն տկարութիւնն է ». Անոր «մեծագոյն յիմարութիւնը »:

Բայց, Կէօթէներն անգամ ամէն ատեն շիտակ բաներ չեն ըսեր : Երբեմն, անոնք ալ կը սայթաքին, ինչպէս հասարակ մահկանացուները :

Ինչպէ՛ս կարելի է ապրիլ առանց «ըսպասումի եւ յոյսի քաղցրութեան »:

Մանաւանդ, մեր ճակատագիրը ունեցող ժողովուրդ մը ինչպէ՛ս կրնայ փրցրնել առօրեայ կեանքն ու յոյսը իրարու կապող թելը : Կտրեցէք այս վերջինը ու արդէն կեանքը կը կորսնցնէ իր իմաստը՝ բանաւոր էակին համար :

Միայն շնչելով եւ ուտելով կեա՞նք կ'ըլլայ :

Անասուններն անգամ յոյսով կ'ապրին:

Մայր եկեղեցիներու բոլորտիքը, ամէն առտու եւ ամէն իրիկուն թռչկտող աղաւնիներն ալ հաշիւ ըրած են .

— Հիմա՛, ուր են, ուր չեն կուգան մեզի բարեկամ բարի մանչուկներն ու անուշիկ աղջնակները եւ մեզի կուտ ու փշրանք կը նետեն... Քալեցէք ...

×

Մենք ալ կը սպասենք այդ կուտին ու այդ փշրանքին: Ու քանի՛, քանի՛ տարիէ ի վեր — հազա՞ր, երկո՞ւ հազար, երե՞ք հազար: Հաշիւը պատմաբանին հարցուցէք :

Տարին ճնճղուկի մը չափ ալ չապրիր : Խե՛ղխը :

Կը տեսնէ միայն 365 արշալոյս եւ 365 վերջալոյս : Կը վայելէ միայն մէկ գարուն, ծաղիկներով զարդարուն ու միայն մէկ ամառ : Միայն մէկ աշուն ու մէկ ձմեռ : Յետոյ, մազ ու մօրուք ներմըկցուցած, կ'ելլէ կ'երթայ :

Լացո՞ղ ունի իր վրան: Ո՛չ:Միակ մահկանացուն է ,որուն յուղարկաւորութեան գիշերը մարդիկ օղի կը խմեն ու կը պարեն: Կը խենթենան՝ չես գիտեր ինչու : Կը պզտիկնան՝ գիտես ինչու :

×

Կաղանդին գիշերը, մենք անգամ ամէն հոգ ու մորմոք մէկ կողմ շպրտած , կը խնդանք , կ'երգենք, կը պարենք՝ լաւագոյն օրերու ակնկալութեամբ :

Եթէ անցեալի ողբերգութիւնը մեր միտքը զար այդ գիշերը , պէտք է տունը նստէինք ու Նարեկ քաղէինք :

Բայց, յոյսը, կենսապարգեւ արեգակին պէս հզօր, կը խրախուսէ մեզ ու գոնէ կարճատեւ պահ մը մոռցնել կուտայ երէկուան հարուածին սաստկութիւնը :

Եթէ չըլլար այդ խրախոյսը , որով զրահուած ենք, շատոնց փլած կ'ըլլայինք:

Շատո՛նց հիմն ի յարեւ կործանեալ :

×

Մեր պատմութեան քիչ – շատ ծանօթ օտար բարեկամներ, երբեմն, կը զարմանան թէ ուրախութեան եւ ցնծութեան երգեր ունինք : Սիրոյ եւ աշխատանքի երգեր ունինք: Մարտաշունչ երգեր ունինք՝ մեր ողբաձայն աղօթքներուն կողքին :

Կը զարմանան թէ կը խայտանք, կ'եփինք, կը ցատկռտենք ու երբեք երբեք չենք մտածեր մահուան մասին: Գոնէ այն ճակատագրին մասին, որ եղաւ այնքա՛ն անգութ ու անողոք , այնքան չարախինդ ու թշնամական :

×

Դժբախտաբար, մեր օտար բարեկամները մեզ ճանչցան, դուրսը, մեր խանութպաններով: Ներսը՝ իրենց հիւպատոսներով: Իրենց զբօսաշրջիկներով :

Ժողովուրդ մը հայրենի հողերէն բաժնուած իր ընդվայրայած բազմութեամբ չէ որ կը ճանչցուի : Ո՛չ ալ պաշտօնով կամ արձակուրդով այդ հայրենի հողերը այցելող պատահական հիւրերու ակնոցով :

Ֆրանսացին պիտի ճանչնաս իր սեփական հայրենիքին մէջ՝ իր բարքերով եւ իր մշակոյթով: Իրեն հետ կուշտ կուշտի ապրելով : Ոչ թէ աշխարհի այս կամ այն շուկան վրան նետած ֆրանսական գաղութով :

Մեր պարագային ալ այդպէս է, բնականաբար :

Բայց, օտարը հնարաւորութիւն չունի , հիմա, մեզ մեր հայրենիքին մէջ ճանչնալու : Դռնապանը թոյլ չի տար :

Ի՞նչ պիտի ընենք :

Դուրսը , ծագաց ի ծագս, մենք մեզ պիտի ներկայացնենք մեր մշակութային արժէքներով : Միայն մշակոյթի ջահին արձակած լոյսն է որ ի յայտ կը բերէ ժողովուրդի մը դիմագիծը: Անոր հոգին :

Խանութպանը, միլիոններու մէջ ալ լողայ, մոմի լոյս անգամ չի ձգեր խնդրոյ առարկայ ժողովուրդին վրայ :

Բացէք օտար լեզուներով մեր մասին գրուած բազմաթիւ գիրքեր ու պիտի տեսնէք որ շատ մը անհամ ակնարկութիւններ, «քարեր» կան մեր առեւտրականներուն մասին :

— Մէկ Հրեայ երկու Յոյն կրնայ խաբել, իսկ մէկ Հայ՝ երկու Հրեայ, կը գրէ մարդուն մէկը :

×

Նոր տարուան դրան առջեւ պէտք է ուխտ ընենք, երդում ընենք որ յետ այսորիկ պիտի չխօսինք մեր ողբերգութեան մասին :

Այսինքն , 1915ի Եղեռնի պատմութիւնը պիտի չվերածենք տեսակ մը *քառթ ա՛Իտանթիթէի՝* քաղաքական դատ հետապընդելու եւ մեր անյեղլի իրաւունքներուն վերականգնումը պահանջելու համար :

Այս անբարոյական աշխարհին մէջ, « ջարդուեցանք, մեզի մեղքցէ՛ք»ը այլեւս քաղաքական զէնք չէ :

Երէկ ալ զէնք չէր: Բայց, յուսահատօրէն վիպական ժողովուրդ, մեզի այնպէս թուեցաւ թէ կրնայինք քրիստոնեայ մարդկութեան գութը շարժել՝ ի խնդիր արդարութեան :

Այսօր, շատ աւելի փորձառու , այդ տեսակ միամտութիւններ չունինք ու այլեւս չենք հաւատար թէ «լացող երախային կաթ կուտան »:

Մեր քաղաքական դատը պիտի հետապընդենք դուրսը՝ առաւելապէս քարոզչական գրականութեան միջոցաւ, որուն մէջ նուազագոյն տեղը պիտի գրաւէ մեր ողբերգութեան վերյիշումը , իսկ առաւելագոյն տեղը՝ մեր վերածնունդին պատմութիւնը :

Հազար անգամ աւելի լաւ է որ գրենք թէ Երեւանի մէջ քար մը քարի մը վրայ դրինք ու շէնք մը կանգնեցինք, քան գրենք թէ թշնամին , երէկ, քարը քարին վրայէն վար առաւ ու շէնքը քանդեց :

Քաղաքակիրթ մարդկութեան վերջին յիսնամեակի անտարբերութիւնը մեզի հանդէպ, կը նշանակէ միայն մէկ բան — քաջ ըլլայիք եւ թոյլ չտայիք որ ձեր տունը քանդէին :

Այսուհետեւ —այս տարուընէ սկսեալ— պիտի արտասուենք տարին միայն մէկ օր, մենք մեզի՝ առանց խնդրելու ուրիշներէն որ գան ու կաթիլ մը արցունք ալ իրենք թափեն ի պատիւ մեզի : Ի յարգանս մեր նահատակներուն :

Եթէ խելքերնիս գլուխնիս եկած է, միանգամընդմիշտ պիտի հրաժարինք այն բոլոր մարգանքներէն, որոնք միայն մէկ իմաստ ունին .

— Ձեր բարեկամը մեզ ջարդեց , *ուրեմն* մենք մեր հողերը կը պահանջենք...

Այսքան ծռեցաւ մեր քաղաքականութիւնը շիտակ ճամբէն: Որովհետեւ, արցունքոտ աչքերով ճամբայ ինկանք :

Յոյս ունինք որ յառաջիկայ տարիներուն կ'երգենք միայն մէկ երգ՝ ի լուր ամէնեցուն .

— Արեւմտեան Հայաստանը մերն է երեքհազար տարիէ ի վեր ,... Զջարդուած ալ մենք էինք անոր տէրը... Ետ կը պահանջենք ...

Կաղանդին գիշերը ուրիշ երգ չկայ մեզի համար :

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Ի՞նչ է «Նահանջ»ի բովանդակութիւնը երկու խօսքով. Պոլսից Փարիզ փոխադրուած երիտասարդ Պետրոսը — Փիէռ — սիրահարւում է մի Փարիզուհի կնոջ Ժանն Նենէթ — որ կապուած է մութ գործերով զբաղող Ֆրանսացու՝ Լեսքիւռի հետ: Ամբողջ վէպը այս սիրոյ պատմութիւնն է, որ կնճռոտում է եւ ի վերջոյ ողբերգութեամբ վերջանում է: Այս նիւթին զուգընթաց երեւան են բերւում եւ մի քանի ուրիշ հայ տղաք — Սուրէն, Հրաչ, Լոխում եւայլն — նրանց կեանքը այլասերում է «Նահանջ»ը: Եթէ ես սը-խալ չեմ հասկանում՝ հեղինակի համար վէպի այս, այսպէս ասենք՝ ազգային կողմն է առաջնակարգը, եւ այդ պատճառով վերնագիրն էլ դրել է «Նահանջը առանց երգի», այսինքն՝ Փարիզի ապականութեան մէջ հայ երիտասարդութեան այնքան անշշուկ փճացումը:

Այս ըմբռնումով, Շահնուր, ի հարկէ, սխալւում է, նրա վէպի կենտրոնը, էութիւնը Փիէռի եւ Նենէթի սէրն է եւ այդ սիրուց բխող հետեւանքները: Այդ սէրը ներկայացուած է զարմանալի հարազատութեամբ եւ ուժով, այնքան բնական, այնքան խորը եւ բազմակողմանի: Սիրոյ առթած տառապանքները, հոգեկան վերելքներն ու փլուզումները, տանջանքի ահաւորութիւնը — Համսունեան վրձինով գծուած հոգեբանական պատկերներ, որոնց հաւասարը Հայոց գրականութեան մէջ ես կը դժուարանամ ցոյց տալ:

Շահնուրի առաջին գրքից յետոյ անցաւ գրեթէ հինգ տարի: Կարելի էր վախենալ թէ «Նահանջ»ը կը մնայ մենակ: Ինչպէս Զիֆթէ Սարաֆի հետ, «Միամիտի մը արկածներ»ից յետոյ նա հայ գրականութեան արժէքաւոր բան չտուեց: Բարեբախտաբար, վախերը անտեղի էին ու ահա «Յարալէզներու Դաւաճանութիւնը» — մի խոշոր քայլ դէպի առաջ, մի նոր նուաճում, նոր յաղթանակ Հայոց գրականութեան համար:

Այս անգամ Շահնուրը մեծ մասով մընում է հայկական միջավայրում: «Նահանջ»ի քննադատներից շատերը իբրեւ բացասական կողմ՝ մատնանշում էին օտար միջավայրը եւ օտար տիպերը հայերէն լեզուով օտար գրականութիւն: Նոյնը կարելի չէ ասել «Յարալէզներու» մասին. բացի մէկ պատմուածքից, միջավայրն ու գործող անձերը հայկական են — Պոլիս — հայկական Փարիզ:

Երկրորդ՝ «Յարալէզներ»ը մէկ վէպ չեն, այլ պատմուածքներ կամ նորավէպեր — 7 կտոր:

Խաւար աշխարհ է Շահնուրի ներկայացուցած միջավայրը: Մռայլ. յուսահատական: Անսահման յոռետեսութիւն է պարփակուած այդ արտաքնապէս զուարթ առինքնող հատորի մէջ:

ՆԻՒԹԸ.— Շահնուրի երկի նիւթը առօրեայ կեանքն է, սովորական մարդիկ, մարդկային ապրումները: Նիւթ ընտրելու դժուարութիւն չի քաշում — կեանքը այնքա՛ն հարուստ է ամէն տեսակ նիւթով. ա՛ռ ու մշակիր:

Շահնուրի ստեղծագործութեան հիմքը մարդն է, մարդու հոգին: Շրջապատը, բնութիւնը, նրան քիչ են զբաղեցնում, ինչպէս եւ կենցաղը — այնքան, որքան անհրաժեշտ է մարդկային հոգու այս կամ այն կողմը լուսաբանելու, վայրկեանին յատուկ որոշ տրամադրութիւն առաջ բերելու համար: Վրձինի մի քանի ուժգին հարուած, գունագեղ ներկեր — ահա բնութիւնը, եւ յետոյ երկար խուզարկութիւններ հերոսի հոգեկան աշխարհում:

ՏԻՊԵՐԸ.— Հերոսի՞ ... Հերոս բառի իմաստով դերակատար չունի Շահնուր: Նրա հերոսները փոքր մարդիկ են, սովորական մահկանացուներ, յաճախ սովորականից էլ վար մանրութիւններ: Ի զուր չէ որ նա շատ է սիրում մարդուկ բառը: Շահնուրի հերոսների մեծ մասը մարդուկներ են, տխուր տիպեր, խեղճ մարդիկ:

Վերջին հաշուով, զարհուրելի է Շահնուրի պատկերացուցած աշխարհը: Նահանջի աշխարհը օրինակ: Խեղդուել կարելի է նրա նկարագրած միջավայրում: Այդ մինչեւ ուղն ու ծուծը փչացած Լեսքիւռները, այդ պարտասած ու այդ «Նահանջող» Սուրէնները, Հրաչները, Փարիզն ու Պիյանքուրը: Եւ իրենք՝ գլխաւոր հերոսները՝ Պետրոս ու Ժանն եւ Յարալէզների տիպերի մեծ մասը:

Լաւ, համակրանք զարթեցնող տիպերն էլ, վերջին հաշուով, ողորմելի արարածներ են, զոհերը այս զարհուրելի ճիւաղի, որ Կեանք է կոչւում: Այդ Փրթիթ Լիզը, Նահանջի մէջ, Յարալէզների Աղաւնին, դեղագործ Արթաքին, Յասմիկը, Զաթօսթէի դժբախտները, կրաւորական, կեանքից ծեծուած:

Կարեկցանք են զարթեցնում քո մէջ, ցաւ ու խղճահարութիւն եւ այդքան:

Ի՞նչ է Շահնուրի իտէալը: Նա անիտէալ սերնդի երդիչ է: Ոչինչ լաւ բան չի տեսնում իր շուրջը: Ամէն ինչ մռայլ է, յուսահատական:

Շահնուրի խոշոր առաւելութիւններից մէկն էլ այն է, որ նա դիտակցօրէն դուրս է գալիս ազգային նեղ շրջանակներից եւ աշխատում է հայ գրականութեան մէջ բանալ լայն, համամարդկային հորիզոններ: Նրա հերոսները նախ եւ առաջ՝ մարդիկ են: Անունն ու միջավայրը նրա համար միջոց են միայն. նպատակը մարդկային հոգու ներքին ելեւէջների պատկերացումը:

Այդ է մասամբ պատճառը, որ Շահնուրի գրականութիւնը լայն տարածում չունի. հայ մարդու հոգին այսօր ուրիշ ապրումներով է բռնուած. ազգ ու հայրենիք — ա՛յս է նրան հրապուրող: Ազգային ու հայրենասիրական ապրումների պատկերացումը զանգուածների սրտին մօտ է: Նաեւ մտաւորականութեան մէկ ահագին մասի: Ժամանակի յատկանիշն է այդ:

Իբրեւ գրական արտադրանք, Շահնուրի երկերը, ի հարկէ, աւելի մնայուն են եւ իրենց էութեամբ աւելի լայն սահմաններ ընդգրկող:

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՌ ՎԱՏԻԿԱՆ Բ.Ի

(Բ. եւ վերջին մաս)

ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՆՆՆԵՐԸ

Առաջ.— Աշխարհականները, որոնք կը կազմեն հաւատացեալներու խումբերը, մասնաւորաբար կրաւորական են եւ լուռ:

Ասկէ ետք.— Աշխարհականները հարկ է մասնակցին Եկեղեցւոյ առաքելական գործունէութեան: Հարկ է իրենց կարծիքը տան եւ աշխատին, օրկանական կապով, եպիսկոպոսներուն եւ քահանաներուն հետ:

ՔՐԻՍՏՈՆԷԱԿԱՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Առաջ.— Եկեղեցիին համար իրական մէկ դպրոց կայ միայն, Քրիստոնեայ դպրոցը:

Ասկէ ետք. — Մաղթելով հանդերձ պահպանումն ու զարգացումը դաւանական դպրոցներու, հարկ է նկատի առնել նաեւ պայմանները երկիրներուն՝ ուր մանուկները կը դաստիարկուին ազգային դպրոցներու մէջ: Այս նկատումը թոյլ կուտայ որ խօսակցութիւններ սկսին բողոքական եկեղեցիներուն հետ, որոնց համար ռեֆորմին ժամանակ Աւանդութիւնը շեղեցաւ:

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔԸ

Առաջ. — Պաշտամունքի պաշտօնական լեզուն լատիներէնն էր:

Ասկէ ետք. — Տեղական լեզուի լայն գործածութիւն մը թոյլատրելի է պատարագի մատուցման թէ խորհուրդներու մատակարարման մէջ: Ի դէպ, հաւաքական աղօթքը արարողութիւններու ընթացքին, պէտք է ձգտի փոխարինելու անհատական աղօթքը:

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԸ

Առաջ.— Հռոմէական Եկեղեցին չէր ճանչնար Արեւելեան Եկեղեցիներու խորհուրդներուն վաւերականութիւնը:

Ասկէ ետք. — Հրովարտակ մը թոյլ կուտայ որ կաթողիկէները կարգ մը խորհուրդներ ընդունին օրթոտոքս քահանաներու ձեռքով: Նմանապէս կաթողիկէ քահանաներ կրնան խորհուրդներ մատուցանել օրթոտոքսներու:

ՌԵՖՈՐՄԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԸ

Առաջ.— Արգիլուած էր որեւէ յարաբերութիւն, բացի բացառիկ պարագաներէ:

Ասկէ ետք.— Կաթողիկէ Եկեղեցիի եւ բաժնուած Եկեղեցիներու անդամներուն միջեւ տեսակցութիւնները բաղձալի են, երբ խնամքով կազմակերպուած են: Ասոր օրինակը տուաւ Պօղոս Զ., երբ երկու շաբաթ առաջ համախմբելով ժողովական հայրերն ու դէտերը Ս. Պօղոս եկեղեցիին մէջ, միասին աղօթեց: Բայց տիեզերականութիւնը արդելք չէ վարդապետութեան, որ կը մնայ անխախտ:

ՀՐԵԱՆԵՐԸ

Առաջ.— Հրեայ ժողովուրդը նկատուած էր պատասխանատու Քրիստոսի մահուան:

Ասկէ ետք.— Հրեայ ժողովուրդը չի կրնար նկատուիլ անիծեալ կամ դատապարտեալ, եւ ոչ ալ — առանց որոշ կերպով ըսելու բառը՝ աստուածասպան: Քրիստոնէութիւնը հարկ է ճանչնայ հրէական իր սկզբնաւորութիւնը: Հակասեմականութիւնը դատապարտուած է իր բոլոր երեսներով:

ՈՉ – ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ԿՐՕՆՔՆԵՐԸ

Առաջ.— Եթէ ոչ թշնամութիւն, սակայն անտեսում:

Ասկէ ետք.— Կաթողիկէ Եկեղեցին պէտք է «գործակցի» հասարակաց այն կէտերուն շուրջ, որ միւս կրօնքները ունին իրեն հետ. Աստուծոյ անկեղծ փնտրտուքը:

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Առաջ.— Օրինաւոր է որ Եկեղեցին, իբրեւ միակ ճշմարտութիւն, առանձնաշնորհեալ դիրք մը ունենայ: Աւելի լաւը չըլլալով, կը բաւականանայ չէզոքութեամբ:

Ասկէ ետք.— Քաղաքային իշխանութիւնը չի կրնար ստիպել մէկը դաւանելու վարդապետութիւն մը եւ ոչ ալ արգիլել մէկուն գործադրելու իր դաւանած ճշմարտութիւնը: Եթէ երբեք Պետութեան մը մէջ Եկեղեցի մը առանձնաշնորհեալ դիրք մը կը դրաւէ, այս երեւոյթը ոչ

ՌՈՒՍ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԳՐԱՒԷԻՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒՆ

(ԻՆՉԵ՞Ր ԿԸ ԳՐԵՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ)

«Երբ որեւէ հողամաս իր սեփական փափաքովն ու ցանկութեամբ չի բաժնուիր երկրին մայր հողամասէն, որեւէ նպատակով կամ անհրաժեշտութեան բերումով, Անդարայի Ազգ. կառավարութիւնը չի կրնար կամովին հրաժարիլ որեւէ հողամասէ, քանի մը մեծ նահանգներ երկրին հիւսիսակողմը, Արեւելքի մէջ եւ Հարաւէն տալով Հայերուն, իսկ ուրիշ զիջումներ ալ կատարելով Յունաստանի, ինչ որ պատճառ պիտի դառնար այդ կառավարութեան յաւիտենապէս անիծուելուն Թուրք ժողովուրդին կողմէ եւ ատելին դառնալու անոր:

« Եւ այդ պարագային, միւս կողմէ, Անդարայի կառավարութիւնը իրականութեան մէջ ոչ մէկ տարբերութիւն ունեցած պիտի ըլլար Պոլսոյ յետադիմական կառավարութենէն, որ ձեւով մը հլու կամակատարը դարձած էր Արեւմտեան աշխարհակալութեան եւ գործադիրը անոր նուաճողական ու գաղթարարական քաղաքականութեան: Իսկ, վերջապէս, նման կառավարութիւն մը այդպիսի պարագայի մը բոլորովին պիտի կորսնցնէր վստահութիւնը Անատոլուի ժողովուրդին, ինչ որ, աւելորդ է բացատրել, պատճառ պիտի հանդիսանար, որ Անդարայի կառավարութիւնը որեւէ օգնութիւն եւ զոհողութիւն պահանջելու եւ սպասելու իրաւունք չունենար նոյն այդ Անատոլուի ժողովուրդէն:

« Հակառակ ասոր, Անդարայի Ազգային կառավարութիւնը, անկեղծօրէն փափաքելով շարունակել աւելի սեղմ ու գործակցական յարաբերութիւններ ռուսական Խորհ. Հանրապետութեան հետ, կ՚ուզէ կրկին երաշխիքի եւ ապահովութեան խոստումներ լսել այսուհետեւ ալ, թէ Լենինէն եւ թէ Չիչերինէն: Թուրք Ազգ. կառավարութիւնը փոխադարձ նոյն բարի նկատումները եւ զգացումները կը սիրէ տեսնել նաեւ Ռուսական Խորհ. կառավարութեան եւ անոր դեկավարներուն մօտ:

« Հետեւաբար, այդ պատճառաւ ալ, Անդարայի Ազգ. կառավարութիւնը, վըստահ ըլլալով որ Ռուսիոյ արտաքին գործավարը եւս տոգորուած նոյն բարեկամական եւ անկեղծ զգացումներով, պիտի շարունակէ տեւականացնել, հաւատարիմ մնալով ցվերջ, տրուած ապահովութեան խոստումներուն, իրենց կողմէ, կացութիւնը անգամ մը եւս պիտի քննէ ա՛լ աւելի մօտէն եւ նաեւ նկատի ունենալով Թուրք Ազգ. Մեծ Ժողովի որոշումին տուն տուող պարագաներուն ու պայմաններուն լրջութիւնն ու կենսականութիւնն ալ, զայն պիտի արժեւորէ իր արժանի եղած կարեւորութեամբ, որոնց ուսումնասիրութեան եւ մանրազնին քննութեան ներքեւ վստահ ենք, որ ետ պիտի կենայ այս անգամ ներկայացուած այդ առաջարկներէն:

« Ուստի Նախարարաց Խորհուրդը, կացութիւնը անգամ մըն ալ քննելէ ետք հարկ եղած լրջութեամբ ու բծախնդրութեամբ, պատրաստեց ստորեւ ներկայացուած երկու յօդուածներէ բաղկացեալ փոխ – առաջարկը, որուն փոխանցումը կը խնդրէ ձեր միջոցաւ, Ռուս Խորհ. Հանրապետութեան արտաքին գործավար Չիչերինին:

ՀԱՅԵՐԸ ՓՈՔՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆ ԵՆ ՎԱՆԻ ԵՒ ՊԻԹԼԻՍԻ ՄԷՋ

« Յօդուած Ա.— Նախապէս եւ ներկայիս ալ օտար փորձագէտներու եւ դէտերու կողմէ պատրաստուած վիճակագրութեանց համաձայն, Վան եւ Պիթլիս նահանգներու բնակչութեան համեմատութեան մէջ, Հայերը անցեալին երբեք ալ մեծամասնութիւն չեն կազմած եւ չեն կազմեր նաեւ ներկայիս՝ շրջանին մահմետական բնակչութեան հետ բաղդատած:

« Հետեւաբար, որոշ հողամասի մը համար պահանջ ներկայացնել՝ փոքրամասնութեան մը սեփականութիւնը դարձնելու դիտաւորութեամբ, կարելի չէ մեկնաբանել այլապէս, բայց եթէ զայն որակել աշխարհակալական գաղափարներու ծառայել միայն:

«Անդարայի Ազգ. կառավարութիւնը, աշխարհակալութեան դէմ պայքարելու եւ պաշտպանութեան համար հիմնուած կառավարութիւն մըն է եւ իբր այդ, բացարձակապէս անկախ է նման գաղութարարական առաջարկ մը եւ պահանջ մը մերժելու, առանց որեւէ այլեւայլի»:

ՕՍՄԱՆՑԻ ՀԱՅԵՐԸ ԿՐՆԱՆ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱԼ

«Յօդուած 2.— Անդարայի Ազգ. կառավարութիւնը, իրեն համար պարտականութիւն կը նկատէ Թուրքիայէն դաղթած, նախկին Օսմանցի Հայերուն տարագրութենէն առաջ իրենց բնակած շրջանները վերադարձին արգելք չհանդիսանալը եւ այս պայմաններուն տակ վերադառնալիք Հայերուն, ամէն երկրի մէջ փոքրամասնութիւններուն հանդէպ ցուցաբերուած վերաբերում մը ցոյց տալը: (23 Շար.)

մէկ ձեւով պէտք է արդելք հանդիսանայ միւս դաւանանքներուն :

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆԸ

Առաջ.— Համեմատական եւ ցրուած հետաքրքրութիւն տարածման արդիական միջոցներու մասին (ձայնասփիւռ, հեռատեսիլ, սինեմա) :

Ասկէ ետք.— Մեր ժամանակակիցներու տեղեկատուութեան եւ կազմութեան համար անհրաժեշտ են «ընկերային հաղորդակցութեան» միջոցները : Եկեղեցին, իր պատգամը ճանչցնելու համար, հարկ է գործածէ զանոնք :

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԵՒ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ

Առաջ.— Որոշ պատերազմներ կրնան օրինաւոր ըլլալ :

Ասկէ ետք.— Պատերազմը միջոց մը չէ այլեւս իր իրաւունքները արժեցնելու համար: Դիմում պէտք է ըլլայ միջազգային կազմակերպութեանց մօտ, զորս Եկեղեցին պէտք է արժեւորէ :

Ընդհանուր եւ զանգուածային բնաջնջումի զէնքերով պատերազմը դատապարտելի է, նոյնիսկ օրինաւոր ինքնապաշտպանման պարագային: Ցանկացուած ապազինումը սակայն կրնայ գործադրուիլ հետզհետէ եւ ոչ թէ միակողմանի կերպով :

ԾՆՈՒՆԴՆԵՐՈՒ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿՈՒՄ

Առաջ.— Ծնունդներու սահմանափակումը կրնար գործադրուիլ միայն բացառիկ պարագաներու մէջ եւ բնական միջոցներու օգնութեամբ :

Ասկէ ետք.— Ամուսինները իրենց խղճին մէջ իրենք են դատաւորները զաւակներու թիւին, որ կրնան օրինաւորապէս ունենալ : Բայց թոյլատրելի են միայն բնական եղանակները :

Տիեզերական ժողովը Պապին կը թողու սահմանել, իր կազմած յանձնախումբի եզրակացութիւններուն հիման վրայ, այս առընչութեամբ գործնական վարդապետութիւնը :

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Առաջ.— Անաստուած համայնավարութիւնը դատապարտուած էր :

Ասկէ ետք.— Միշտ դատապարտուած է անաստուած համայնավարութիւնը: Բայց Եկեղեցին պատրաստ է ընդառաջելու բարի կամեցողութեան որեւէ նշանի, թոյլ տալու համար որ համայնավար երկիրներու մէջ ապրող քրիստոնեաները շարունակեն կատարել իրենց կրօնական պարտաւորութիւնը, բայց ատով ոչ մէկ ուրացում կայ վարդապետութեան :

Թ. Ա. Թ.

«ՀՈԳԵՒՈՐ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ»

Վարդանանց ասպետներու ընկերակցութեան կազմակերպած հոգեւոր երաժշտութեան այս երրորդ երեկոյթը, այս տարի, խումբ մը համակիրներու թանկագին օժանդակութեամբ, կատարեալ յաջողութիւն մը եղաւ :

Աւելի քան երկու հազար հոգի հաւաքուած էին Սէնթ Էօսթաշ եկեղեցւոյ դարաւոր կամարներուն տակ, երկիւղածութեամբ եւ արժանավայել ձեւով ոգեկոչելու համար բոլոր հայ նահատակներու յիշատակը (Վարդանէն մինչեւ մեր օրերը ինչպէս չէր ճշդեր յայտագիրը...) եւ ի մասնաւորի 1915ի ցեղասպանութեան զոհերը :

Մեր նպատակը չէ, ոչ ալ մեր ձեռնհասութեան մէջ է, գովել կամ ընդհակառակը քննադատել զեկավար եւ երգչախումբ, կամ արձագանդ հանդիսանալ «չար լեզուներու» որոնք պիտի նախընտրէին հայկական երգչախումբի մը կողմէ լսել կոմիտասեան պատարագէն երգուած մասերը: Չենք ուզեր խօսիլ նաեւ հայր Մարթէնի կատարած վերածումին արժէքին մասին, «Ո՞ւր ես, մայր իմ» կամ «Ի վերին Երուսաղէմ»ի մէջ (զոր հանդիսականները պէտք չէ երգեն միասին): Չենք խօսիր նաեւ Տիկին Էտա-Փիէռի հազուադիւտ մասնակցութեան նուրբ հարցին մասին, ոչ իսկ Օրաթորիոյին բնագրին, զոր անկատար հնչականութիւն մը երբեմն անհասկնալի դարձուց, հակառակ Փօլ-Էմիլ Տէպէրի կատարեալ առոգանութեան : Նման նիւթեր կը վերաբերին մասնագէտներու :

Երեկոյթը սկսաւ երգչախումբերու եւ պատուակալներու թափօրին մուտքով : Անհրաժեշտ էր արդեօ՞ք: Առջեւէն դպրաց դասի մանուկները խաչելութեան պատկերով, ոսկեվառ դրօշով, մոմերով երգչախումբին անդամները (կիները երկար հագուստով, այրերը Փարիզի մեր եկեղեցւոյ փայլուն գոյներով զարդարուած շապիկներով), Սէնթ Էօսթաշի ժողովրդապետը, վերապատուելի Սիսլեան, արարողութեան զգեստով, Սերովբէ Արք. յառաջացան : Դանդաղօրէն, թափօրը անցաւ կեդրոնական թեւը, երգչախումբի անդամները գրաւեցին իրենց տեղը : Եւ «Խորհուրդ խորին»ի եւ «Հրաշափառ»ի ընկերակցութեամբ, մանուկներու թափօրը պատուակալները առաջնորդեց իրենց վերապահուած տեղերը : Թմբուկներու դոփիւնէն ետք՝ մէկ վայրկեան լռութիւն:

Հոգեւոր նուագահանդէսին մասը սկսաւ երկար — շատ երկար — յանպատրաստից յօրինումով մը, երգեհոնի վրայ, որու հեղինակն է Բաֆֆի Ուրկանճեան, այս երեկոյթին իսկական յայտնութիւնը:

Փօլ-Էմիր Տէպէր սկսաւ արտասանել օրաթորիոյի բնագիրը — ներշնչուած Եղիշէէն — եւ ընդհատուած կարգ մը կը-տորներով՝ «Մարդուն Երգը» (Հայր Մարթէն), «Կալի Երգ» (Կոմիտաս), «Ուր ես մայր իմ» (վերածում՝ Հայր Մարթէն), Տէ Փրոֆունտիս, «Որ յանէից» եւ «Ի վերին Երուսաղէմ» (վերածում Հայր Մարթէն), «Օ վօս Օմնէս» տա Վիքթորիա, «Սուրբ-Սուրբ» (փողերգի սկզբնաւորութեամբ), «Հայր Մեր» եւ «Տէր Կեցո» (այս վերջին երեք կտորները շատ լաւ կատարուած, թէեւ ճիշդ է որ երրորդ տարին է որ Սէնթ Էօսթաշի խումբը զանոնք կ՝երգէ), վերջապէս Ավէ Մարիա Սթելլան, որ կը յաջորդէր Տէր ողորմեայի մը զոր անձնապէս բնաւ չդնահատեցի: Եւ իբրեւ պսակ՝ նոր յանպատրաստից յօրինում մը երգեհոնի վրայ :

Սքանչելի երեկոյթ մը, ի վերջոյ, որ կը փակէ ցեղասպանութեան յիսնամեակը եւ կը նուիրագործէ Արշամ Ճիզմէճեանի տաղանդն ու արժանիքները իբրեւ զեկավար եւ բեմադիր : Փարիզի «Վարդանանց Ասպետները»եւ իրենց համակիրները, որոնք այնքան ջանք թափած էին այս երեկոյթին յաջողութեան համար, կրնան հպարտ ըլլալ իրենց յաջողութեան համար, համակերպելով հանդերձ կարգ մը քննադատութիւններու որոնցմէ պիտի չխուսափին :

Հանրային որեւէ ձեռնարկի օրէնքն է, կարելի չէ բոլորը գոհացնել :

Ժ. Լ. Ա.

ԹՈՒՂԹԸ

—*—

Վիճակագրական տուեալներու համաձայն, մարդ գլուխ թուղթի սպառումը կը ներկայանայ հետեւեալ ձեւով. Մ. Նահանգներու մէջ տարեկան 200 քիլօ, Քանատայի մէջ՝ 135, Շուէտի մէջ՝ 120, Անգլիոյ մէջ՝ 74, Հասարակաց Շուկայի անդամ եւրոպական երկիրներու մէջ՝ 30-60 քիլօ: Թուղթի սպառման այս քանակութիւնը ցոյց կուտայ տուեալ երկրին զարգացման չափը : Բնականաբար թուղթին դիւտը տեղի պիտի ունենար այն երկրին մէջ, ուր ծնունդ առած է առաջին քաղաքակրթութիւնը : Այդ երկիրը, ըստ պատմական տուեալներու, Չինաստանն է, ուր Թոայ Լունի կողմէ հնարուեցաւ թուղթը մեր թուագրութենէն 105 տարի առաջ: Չինաստան ապահովեց այդ նիւթին մենաշնորհը մինչեւ ԺԲ. դար, երբ թուղթի պատրաստութեան ծանօթացան նաեւ Քորէա, Ճափոն եւ արաբական երկիրները : Ընդգծենք նաեւ այն՝ որ արաբ վաճառականները առեւտրական սերտ կապեր հաստատած էին Չինաստանի հարաւային շրջաններուն հետ և այս առիթով անոնք իրենց երկիրը ներմուծեցին նաեւ թուղթի արտադրութիւնը եւ գործածութիւնը : ԺԱ. - ԺԲ. դարերուն թուղթը արաբական երկիրներէն կ՝արտածուէր դէպի Սպանիա եւ Իտալիա : Եւրոպայի մէջ առաջին անդամ թուղթի գործարաններ հիմնուեցան՝ 1150 թուականին Սպանիոյ մէջ, 1189ին Ֆրանսայի, 1320ին Գերմանիոյ, 1494ին Անգլիոյ, 1564ին Մոսկուայի մէջ : Մ. Նահանգներու մէջ թուղթի գործարանները հիմնուեցան ԺԸ. դարու սկիզբները՝ Ֆիլատելֆիոյ մէջ :

Պէտք է ընդգծել այն մեծ նշանակութիւնը, զոր ունեցաւ տպագրութեան դիւտը թուղթի արտադրութեան զարգացման համար : Ներկայիս աշխարհի գործածած թուղթի քանակութիւնը կը հասնի մօտ յիսուն միլիոն թոնի : Թուղթի այս քանակութիւնը պատրաստելու համար, անհրաժեշտ է համապատասխան քանակութեամբ հում նիւթ՝ փայտը, որ շատ առատ է Սքանտինաւեան թերակղզիի, Ֆինլանտայի, Քանատայի եւ Մ. Նահանգներու մէջ : Եթէ սկզբնական շրջանին թուղթը կը պատրաստուէր եղէգի ցողունէն կամ այլ բոյսերէ, ներկայիս ան կը պատրաստուի գլխաւորաբար խէժատու ծառերու խումբին մաս կազմող փայտէն, որով պատրաստուած խորշանիթը կը վաճառուի դիւրութեամբ, իբրեւ հում նիւթ թուղթի համար : Խէժատու ծառերու փայտէն պատրաստուած խորշանիւթը կարեւոր տեղ մը կը գրաւէ Սքանտինաւեան երկիրներու ազգային տնտեսութեան մէջ : Այս մասին դաղափար մը կազմելու համար տանք քանի մը թուանշաններ : 1937ին աշխարհի խորշանիւթի արտադրութիւնը կը հասնէր 14 միլիոն թոնի, 1957ին՝ 34 միլիոնի, 1961ին՝ 40,5 միլիոնի, իսկ 1964ին 45 միլիոն թոնի :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԶԱՆԱԶԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

«ԱՐԱՐԱՏ» ոտնագնդակի խումբի մարզիկները, որոնք փայլուն յաղթանակներ արձանագրեցին վերջերս, Երեւանի մարզադաշտին մէջ, տասնեակ հազարաւոր մարզասէրներու ներկայութեան, ստացան ոսկեայ չքանշաններ :

×

ԵՐԵՒԱՆ քաղաքին խորհուրդը պատասխանեց այն բաց նամակին, ուր կը քննադատուէր վաճառատուներու, խանութներու եւ այլ հանրային սպասարկութեանց կեդրոններու ճակատներուն զետեղուած անճոռնի (կէս հայերէն, կէս ռուսերէն, շատ անդամ միայն ռուսերէն եւայլն) ցուցատախտակները: Խորհուրդը կ՝ընդունի, որ «այնտեղ նշուած փաստերը միանգամայն համապատասխանում են իրականութեան»եւ, այս առթիւ, կը խոստանայ հարկ եղածը տնօրինել :

×

ՍԷՐՕ ԽԱՆԶԱՏԵԱՆԻ ծննդեան 50ամեակին առթիւ, Հայաստանի գրողներու միութեան վարչութիւը շնորհաւորեց գրագէտը «իբրեւ վաստակաւոր գրող, իբրեւ հայրենիքի եւ ժողովրդի շահերուն նուիրուած քաղաքացի»:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (4)

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

— * —

Աղջիկը անհաւատ օտարականի մը սիրահարած էր. ասիկա թէ իր ցեղին հը-պարտութիւնը կը վիրաւորէր, թէ իր ճշմարիտ հաւատացեալի ուխտը կ՝անդոսնէր :

Կրօնական մոլեռանդութիւնն ու առհաւական տոհմիկ սովորութիւնները սերունդէ սերունդ փոխանցելու պահպանողական մտայնութիւնը սաստիկ կռիւ մը կը մղէին իր հայրական զգացումներուն դէմ :

Բայց իր մանկատի աղջկան յուսահատական վիճակը տեսնելով, որդեսէր հայրը չկրցաւ այլեւս շարունակել այդ կռիւը. հայրական զգացումը ամէն բանի յաղթեց :

Հեծելադունդին Ֆրանսացի բժիշկը կանչուեցաւ Այիշէն խնամելու համար : Բժիշկը յուսահատօրէն գլուխը թոթվեց : Հիւանդութիւնը հսկայաքայլ յառաջացած էր:

Բժիշկը, զարմանալով, սկսաւ հարցափորձել հիւանդը եւ մասամբ կրցաւ դուշակել հիւանդութեան սաստկանալուն պատճառը եւ հօրը դառնալով ըսաւ.

— Աղջիկդ անդարմանելի վիշտ մը ունի. չըլլա՞յ որ իր նշանածը պատերազմի միջոցին կորսնցուցած ըլլայ :

— Ատանկ բան չի կրնար ըլլալ, պատասխանեց ծերունի ցեղապետը : Այիշէն նշանուած չէր. դիտեմ, իր մեռնող եղբայրներուն վրայ շատ կը ցաւի, բայց հիւանդանալուն պատճառը այդ չէ :

Ուրեմն իր հիւանդութեան պատճառը դիտե՞ս, հարցուց բժիշկը :

— Այո :

— Էհ, քանի որ դիտես, զայն բժշկելուն միջոցը դտիր, ըսաւ բժիշկը: Ես մարմինի բժիշկ եմ, հոգիի բժիշկ չեմ, իմ դիտութիւնս ասանկ հիւանդութիւններ չի կրնար բժշկել :

— Գիտեմ որ դուն Այիշէն չես կրնար բժշկել, ըսաւ ցեղապետը կսկծալի դառնութեամբ մը.

— Ատիկա ես ալ դիտեմ, բայց ...

— Քիչ մը առաջուան ինծի ըսած խօսքերդ դնա քու զօրավարիդ կրկնէ, ըսաւ ծերունին խեղդուկ ձայնով մը անոր խօսքը կտրելով :

— Ի՞նչ ըսիր, քեզի ըսածս անո՞ր ալ ըսեմ, հարցուց բժիշկը զարմացական շեշտով մը :

Բայց Հաճի Մոհամէտ առանց պատասխանելու, իր խոշոր վերարկուին քղանցքը ուսը նետելով, ծանր քայլերով հեռացաւ հոնկէ :

Այս խօսակցութենէն քանի մը վայրկեան ետքը, հեծելադունդին բժիշկը եղելութիւնը պատմեց Սէնթ Ֆուայի :

Երկու զինուորականները երկար ատեն խօսեցան իրարու հետ ...: Բժիշկը իր կատարած քննութեան արդիւնքը հաղորդեց զօրավարին ...: Ըստ իրեն, Այիշէ երկար պիտի չապրէր ...:

Սէնթ Ֆուա անել կացութեան մը մատնուեցաւ : Ի՞նչ ընել պէտք էր: Մեղքցաւ խեղճ աղջկան վրայ ... ինքը եղած էր զայն մահէն ազատողը եւ տարօրինակ զգացում մը զինքը մանկամարդ աղջկան կը կապէր ...:

Քանի մը օր անցաւ : Բժիշկը միշտ զօրավարին քով երթալով կը ստիպէր զայն որ որոշում մը տայ :

Առտու մը, այն միջոցին երբ զինուորական շեփորին թոփիւնը արթննալու նշանը կուտար, ցեղապետը Սէնթ Ֆուայի վրանը մտաւ : Երկու մարդիկը իրարու երես նայեցան :

— Տէր իմ, Այիշէն պիտի մեռնի, ըսաւ ծերունին մելամաղձոտ շեշտով մը :

Զինուորականը չափէն աւելի տպաւորուած, որեւէ պատասխան չկրցաւ տալ :

— Քեզ սիրող Այիշէն պիտի մեռնի, շարունակեց արարերէն : Դուն հասկցար որ ան քեզ կը սիրէ եւ իրմէ հեռու կեցար ... գովելի էր այդ ընթացքը ... շնորհակալ եմ ...: Այդ դժբախտութեան պատճառը դուն չեղար, դիտեմ, բայց դուն կրնաս իմ աղջիկս երջանկացնել ..: Կ՝ուզե՞ս այդ բարիքը ընել մեզի ..., ամուսնացիր Այիշէիս հետ ...: Ոհ, դիտեմ որ եթէ ասանկ պատճառ մը չըլլար մէջտեղը, Այիշէն բնաւ քու կինդ չէր կրնար ըլլար ...: Դուն մեզի օտարական ես ...: Մեր ցեղէն չես, մանաւանդ որ ազնուական ալ ես ..., Այիշէն ի՞նչպէս քեզի հետ կրնար ամուսնանալ: Բայց, ով զօրավար, գիտցած եղիր որ իմ աղջիկս ալ ազնուական սերունդի մը կը պատկանի :

Ցետոյ, իր ցեղին նախապաշարումներովը սնած այդ պատկառելի կրօնաւորը պաղատական շեշտով մը աւելցուց.

— Տէր իմ, եկայ քենէ խնդրելու որ աղջկանս քիչ մը երջանկութիւն տաս ..: Այիշէս քու շնորհիւդ կրնայ երջանիկ մեռնիլ ...: Երբ անմեղ մը երջանիկ մեռնի, ժպիտը շրթունքներուն վրայ եւ հրճուանքը իր սրտին մէջ, Ալլահին արքայութիւնը կը մտնէ : Եթէ այս բարիքը ընես մեզի, քու ծառադ Հաճի Մոհամէտը եւ իր ցեղակիցները յաւիտեանս յաւիտենից պիտի օրհնեն քեզ ...:

ՓԻԷՐ ՄԱՐՕՏՕՆ

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Հաճի Սահակեան, Տէր եւ Տիկին Արթին Փափազեան եւ զաւակ-ները, Տէր եւ Տիկին Զօհրապ Մուրատ-եան, Տէր եւ Տիկին Ռոպէր Ճիպէլեան, Տէր եւ Տիկին Սահակ Սահակեան եւ ի-րենց տղան, Տէր եւ Տիկին Բաֆֆի Տէր-Ստեփանեան եւ զաւակները, Օր. Լուիզ Փափազեան, Պ. Ռոպէր Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Քերովբէ Գիզիրեան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Մուրատեան եւ զաւակ-ները, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Գիզիրեան, ինչպէս նաեւ Աբրահամեան, Ճիպիլեան, Յուսէփեան եւ Նշանեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ մօր, քրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՓԱԼԱՅԵԱՆԻ

(Ծնեալ Ովսաննա Աւետեան)

Մեծ Նոր Գիւղացի, 77 տարեկան մահը, որ պատահեցաւ Դեկտ. 15ին իր բնակարանը 31 Բիւ Ատրիէն Տամալիքս (Սէն – Մօրիս):

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ (Դեկտ. 17) ժամը 13·45ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղե-ցին, Բիւ տէ Պրոշէ, ուրկէ մարմինը պի-տի փոխադրուի Ալֆորվիլի գերեզմանա-տունը, ամփոփուելու համար ընտանե-կան դամբարանը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի, ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն, Ֆ. Կ. Խաչը իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտ-նեն ընկ. Գ. Տօնիկեանի, զաւակներուն եւ թոռնիկներուն եւ Տէր եւ Տիկին ընկ. Ս. Թորոսեանի եւ զաւակներուն իրենց սի-րելի կնոջ, մօր, զոգանչ մօր, մեծ մօր, սանամօր Տիկին Օ. Տօնիկեանի կսկծալի մահուան առթիւ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Գապաքեան եւ Ազնաւորեան ընտանիք-ները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստ-եան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի (19 Դեկտեմբեր) առաւօտ Մարսէյլի Մայր եկեղեցին (Փրատօ) իրենց մօր, մեծ մօր Այրի Տիկին ՆՈՒԷՐ ԱԶՆԱՒՈՐԵԱՆԻ մահուան քառասունքի առթիւ:

Ողբացեալին յիշատակը յարքողները կը հրաւիրուին:

Այս առթիւ շնորհակալութիւն կը յայտ-նեն բոլոր անոնց որոնք ծաղկեպսակով, հեռագիրով, նամակով կամ անձամբ բաժնեցին իրենց սուգը:

×

Այրի Երէցկին Հայրապետեան եւ զա-ւակները կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի (19 Դեկտ.) Պուլվ. Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ «Տօնախմբութեան առիթով» հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատար-ուի տեղւոյն հոգեւոր հովիւ Արժ. Տ. Պսակ Քհնյ. Հայրապետեանի մահուան քառասունքին առթիւ: Յիշատակը յար-գող ազգական, բարեկամ ազգայիններէ կը խնդրուի ներկայ ըլլալ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Սէն Ժերոմի Թաղ. Խորհուրդը շնոր-հակալութեամբ ստացած է ողբ. Լեւոն Թուրիկեանի մահուան առթիւ հետեւեալ նուէրները: Պ. Պ. Ս. Թուրիկեան 50 Ֆրանք, Կ. Կտաւճեան քսան, Մ. Տէր-Խորեան, Ս. Ահարոնեան, Մ. Պօղոսեան, Էճտահարեան, Ս. Մրխալեան, Տ. Եկաւ-եան, Մ. Պօղոսեան, Պ. Թուրիկեան 10ա-կան թաղիս եկեղեցւոյ, Մ. Պօղոսեան 10 դպրոցին, Պ. Թուրիկեան 10 թաղիս ազ-քատներուն:

Ս. Թուրիկեան 50 Ֆրանք, Մ. Պօղոս-եան քսան, Մ. Մ. Պօղոսեան քսան, Ս. Մրխալեան 15, Ղ. Օտապաշեան, Մազ-մանեան, Վ. Տէր Սահակեան տասնական, ի նպաստ Արաբկիրի միութեան թերթին: Մարիամ Զըպլաղեանի մահուան առթիւ Գ. Կաստուգեան տասը թաղիս դպրոցին:

Թաղ. Խորհուրդը իր շնորհակալութիւ-նը կը յայտնէ բոլոր նուիրատուներուն եւ խորին ցաւակցութիւններ ննջեցեալի զա-ւակներուն եւ մօտաւոր պարագաներուն:

Հ. Բ. Ը. Մ.

Բարենպատակ վաճառքին առթիւ, թոմ-պոլայէն հետեւեալ նուէրները շահած են. — թիւ 317 (Տիկին Էլմոնէ) մետաքսեայ շալ մը, թիւ 04 (Տիկին Ամպիրիքոս) Սե-զար Բուլճեանէ նկար մը, թիւ 301, (Տոքթ. Համբարձումեան) տուփ մը ձկնկիթ, թիւ 217 (Տիկին Մազլըմեան) հայկական պուպրիկ մը:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9·30ին հե-ռատեսիլի Ա. կայանին վրայ՝ Ժերար Սթեֆանէսքուի էմիսիոնը: Նիւթ՝ «Սա-սունցի Դաւիթ»: Կը խօսի Ֆրոֆ. Ֆէյտի: Կը մասնակցի Սամուէլ – Մու-բատ եւ Դպրոցասէր վարժարաններու ա-շակերտներու միացեալ երգչախումբը ղեկավարութեամբ Գ. Եանպէկեանի:

GALERIE

DAVID - GARNIER

6, Ave. Matignon — Paris

CARZOU

DESSINS REHAUSSÉS

Jusqu'au 18 Décembre

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները յատկացուելու հա-մար զմբէթի նորոգութեան, որ արդէն սկսած է. — Եկեղեցասէր ընտանիք մը 2500 Ֆրանք, Պ. Հ. Ալիքսանեան, Տիկին Տէօքմէճեան իր ամուսնոյն Սարգիսի յի-շատակին, Տէր եւ Տիկին Խաչէրեան 500-ական, Տիկին Անժէլ Մինէլեան իր մօրը յիշատակին 250, Տէր եւ Տիկին Մեծդը-լուխեան, Այրի Տիկին Սարաճեան 200ա-կան, Պ. Պ. Թէրզեան, Յ. Սվաճեան, Տէր եւ Տիկին Խանտանեան, Յ. Թէրլէ-մէզեանի մահուան առթիւ, Տիկին Սաա-տէթեան իր ամուսնոյն յիշատակին, Տէր եւ Տիկին Սթատեան, Տիկին Մ. Դաւիթ-եան, Տէր եւ Տիկին Յովհ. Գրիգորեան հարիւրական, Պ. Ն. Սերգոյեան փոքրիկն Սաաթճեանի մկրտութեան առթիւ, Տիկին Սէրէնկիւլեան, Յ. Թէրլէմէզեանի յիշա-տակին, Տիկին Գ. Եսայեան, Տ. Մ. Գասպարեան, Պ. Գ. Սիրակեան, Պ. Ա. Աշճեան (Փրէ Սէն Ժերվէ), Տէր եւ Տիկ. Լ. Վերհարտ, Պ. Տ. Տէմիրեան, Պ. Տօ-նապետեան, Տէր եւ Տիկին Լ. Պարկիր-ճեան, Պ. Յ. Պուճուլեան, Պ. Յ. Պօյա-ճեան, Պ. Պ. Գույունեան եղբարք 50ա-կան, Պ. Խ. Մինասեան, Ա. Յակոբեան, Քէշիշեան իր մօրը եւ եղբօրը յիշատա-կին 30ական: Պ. Փօլատեան, Փիլօշեան 25ական, Խ. Վարդանեան, Վ. Մանուկ-եան, Վ. Սէֆէրեան, Յ. Սիմօնեան, Զարֆճեան, Մ. Եաղճեան, Թաշճեան, Տէր եւ Տիկին Ն. Տիւյմէճեան, Ժ. Սու-րէնեան, Սապունճեան, Ա. Մինասեան, Գ. Մոստիչեան Տիկին Փափազեանի յի-շատակին քսանական:

Ճանճիկեան ընտանիք, Պ. Հ. Ակոնայ-եան, Տիկին Կ. Շիրինեան, Աշճեան, Ա. Սարեան, Զ. Գոչեան, Փանոսեան, Գոչ-եան (Սարսէլ), Հերպօեան, Տիկին Ռ. Արսէնեան, Ս. Գոչեան, Գ. Սարաֆեան, Պօտուռեան, Ա. Պաղտասարեան տասնա-կան, Ա. Սարեան 7, Բ. Հարրի, Տիկին Աւագեան 5ական Ֆրանք:

Ազգասէր ընտանիք մը Կրթ. ձեռնարկ-ներու համար Յովհ. Թէրլէմէզեանի մահ-ուան առթիւ 150 Ֆրանք:

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ վե-րաշինութեան եւ օծման 8րդ տարելիցը կը տօնուի այս Կիրակի առաւօտ:

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Հայրա-պետական պատուիրակ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Երգեցողութիւնները պիտի կատարուին բազմաձայն, Մայր Եկեղեցւոյ դպիրնե-րու մասնակցութեամբ եւ ղեկավարու-թեամբ երաժշտապետ Պ. Նշան Սերգոյ-եանի:

Յաւարտ Ս. Պատարագի, մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատար-ուի եկեղեցւոյ բարերարներու ննջեցելոց հոգւոց համար:

Կը հրաւիրուի բարեպաշտ ժողովուրդը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ եւ շրջանի եկեղե-ցաշէն յանձնախումբս ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի երկսեռ Հայութիւնը եւ կազմակերպութիւնները այս Կիրակի կէս օրէ ետք ժամը 14·30ին, տեղւոյս Խրիմ-եան դպրոցի սրահը, 2 Բիւ տը լա Տէ-փանս: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՏԱՂՕՐՀՆԷՔ

ՍՈՒՐԲ ՅԱԿՈԲԻ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Այս Կիրակի, Պուլվ. Օտտոյի Հայոց Ս. Յակոբ եկեղեցւոյն մէջ:

Եպիսկոպոսական հանդիսաւոր Ս. պա-տարագ:

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Թեմիս Ա-ռաջնորդ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ ԹՐԹՌԵԱՆ:

Պատարագի վերջաւորութեան պիտի կատարուի Ս. Մեսրոպի նկարի օծում, Ս. Յակոբի եւ Ս. Մեսրոպի նկարներու կնքահայրութիւն, Մատաղի օրհնութիւն:

ՄԱՐՍԷՅԼ ՄԱՐՍԷՅԼ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Նախաձեռնութեամբ Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան:

Հովանաւորութեամբ Թէմիս Առաջնորդ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆԻ

Կը դասախօսէ՝

Պ. Կ. ԳԱԶԻՆԷՃԵԱՆ

(Բժշկական համալսարանի ուսանող)

Նիւթ՝ Հայ Առաքելական եկեղեցին:

Այս Ուրբաթ ժամը ճիշդ 18·30ին, Քլէօպի սրահներուն մէջ, 51 Բիւ Կոինեան

Մուտքը ազատ է

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ

Կազմակերպուած Ֆ. Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու կողմանէ իրենց կայանի տասնամեակի առիթով եւ անոր ի նպաստ:

Հրաւիրուած է Լոնտոնէն Հայ Երիտասարդաց Միութեան թատերախումբը, ներ-կայացնելու Գ. Սնդուկեանցի

ՊԵՊՕ

Հինգշաբթի 23 Դեկտեմբեր — ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ մէջ ժամը 20·30ին
Մէզոն – Ալֆորի քաղաքապետարանի սրահը, Բիւ ժան – ժօրէս:

Կիրակի՝ 19 Դեկտեմբեր — ՍԱՐՍԷԼԻ մէջ ժամը 15ին
Քաղաքապետարանի սրահը, Փլաս տիւ 11 Նովամպրը:

Երկուշաբթի՝ 20 Դեկտեմբեր — ՓԱՐԻԶԻ մէջ ժամը 20·30ին
Սալ Ֆարալիք, 21 Բիւ Իվ Թուտիք, մեթրօ Ռեփիւպլիք:

Երեքշաբթի՝ 21 Դեկտեմբեր — ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ մէջ ժամը 20·30ին
Քաղաքապետարանի սրահը:

Կիրակի՝ 26 Դեկտեմբեր — ԼԻՈՆԻ մէջ ժամը 15ին
6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահը, 58 Բիւ տը Սէզ:

Չորեքշաբթի՝ 29 Դեկտեմբեր — ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ ժամը 20·30ին
Թէաթր տիւ Ժիմնազ:

Հինգշաբթի՝ 30 Դեկտեմբեր — ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ ժամը 20·30ին,
Թէաթր Միւնիսիփալ:

Տոմսեր կը վաճառեն Կացոյտ Խաչի զրասենեակը, հայ զրավաճառատուները եւ Խաչուհիները:

Ապահովեցէք ձեր տեղերը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս Կիրակի Տօն Ս. Յակոբայ Մծրնայ Հայրապետի, հանդիսաւոր պատարագ եւ օրուան յատուկ երգեցողութիւն դպրաց դասու կողմէ: Այս առիթով մասնաւոր հոգեհանգիստ կը կատարուի եկեղեցւոյս նուիրատու Տէր եւ Տիկին Կիւլա Զաթըրի եւ Մանկեան ննջեցելոց հոգւոյն, ինչպէս նաեւ Պսակ Ծ. վրդ. Տէր Խորէնեանի «Խարբերդի նահատակուած Առաջնորդ» ու Կէյվէի ընդհ. նահատակներու հոգոցն ի հանդիստ:

×

Կիրակի (26 Դեկտ.) Տօն Ս. Ստեփանո-սի նախավկային, հանդիսաւոր պատա-րագ ժամը 10ին եւ Սարկաւագաց ընծա-յաբերում ժամը 11·30ին: Նոյն օրը հո-գեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի ե-կեղեցւոյս մեծ բարերար ողբ. ՎԱՀԱՆ ԽՈՐԱՍԱՆՃԵԱՆԻ, հոգելոյս ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԵՊՍԿ. ՊԱԼԱԳԵԱՆԻ եւ զպրապետ ողբ. ՅԱԿՈԲ ՄԱԼԱՔԵԱՆԻ ի յիշատակ: Կը խնդրուի սոյն երեք արժանաւորներու յի-շատակը յարգել ներկայութեամբ:

ԼԻՈՆԻ Ս. ՅԱԿՈԲ ԵԿԵՂԵՑԻ

Այս Կիրակի, Ս. Յակոբի տօնին առ-թիւ, որ միաժամանակ եկեղեցւոյս ան-ուանակոչութեան տօնն է, տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր պատարագ, Լիոնի համանուն եկեղեցիին մէջ:

Յաւարտ պատարագի տեղի պիտի ունե-նայ հոգեհանգստեան մասնաւոր պաշ-տօն, եկեղեցւոյս կնքահօր Պ. Կարապետ Յակոբեանի եւ իր կնոջ ծնողաց յիշատա-կին: Առաւօտեան պատարագ ժամը 10ին: Հոգեհանգիստ 12ին: Խաչահանգիստ ժա-մը 12·15ին:

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Իր հիմնադրութեան 35ամեակին առթիւ 1930 – 1965, նախագահութեամբ՝

ՀՐԱՉ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆԻ

Այս Շաբաթ ժամը 20·30ին, Հօթէլ Մոտերնի սրահներուն մէջ, Փլաս տը լա Ռէփիւպլիք:

Ընթերցում Միութեան ողբացեալ ան-դամներու գործերէն:

Մուտքը ազատ է

ՄԱՐՍԷՅԼ ՊՈԼՍԱՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԾԱՌ

Մարսէյլի Պոլսեցիներու Հայր. Մշա-կութային Միութեան կողմէ, Ծնունդի տօնածառ մը կազմակերպուած է Յուն-ուար 9ին (Հայկական Ծնունդի առթիւ), կէսօրէ ետք ժամը 15էն մինչեւ կէս գի-շեր, Պիպլիոթէք Փոփիւլէռի սրահը, Բիւ Ֆրանսիս Շիրա (նախկին Փլաս տ'Օպսէր-վանս):

Կը խնդրուի հայրենակիցներէն այժմէն ապահովել մուտքը, դիմելով միութեա-նըս վարչական անդամներուն: Պօմոն 31 Պուլվ. Պօմոն, Պ. Հրաչ Մարտիրոսեանի, իսկ քաղաքը 15 Բիւ տը լա Կոանտ Արմէ դերձակ Ասլանի, հեռ. 62–60–03:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ

Հայաստանի Նոր Խարբերդի շրջանէն Պ. Մարսուպ Սարգիսեան եւ հարսը Հայկա-նուշ, զաւակները Հրաչիկ եւ Գառլէն կը փնտռեն իրենց զաւակը, ամուսինը եւ հայրը Գրիգոր Սարգիսեան, որ հայրե-նական պատերազմին դերի ինկած եւ Ֆը-րանսա փոխադրուած ըլլալ կը կարծուի, Ֆրանսայի ազատագրումէն ետք դինք տեսնողներ եղած են: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել Հայաստանէն վե-րադարձած եւ այժմ Կարտան հաստատ-ուած Տէր եւ Տիկին Ժան եւ Մարգրիտ Համալեանի:

4, Rue du Repos

13 GARDANNE (B. du R.) FRANCE

Հայրենական մեծ պատերազմէն չվե-րադարձած Այվազեան Նահապետ Զաքա-րի հարազատներն են. Այվազեան Սրբու-հի Սարգիսի Սրբուհիի աղջիկ Բաբայեան Վիկտորեա (Տորիկ) Անդրանիկի, Նահա-պետի քոյր Այվազեան Սրբուհու քոյր՝ Այվազեան Իսկուհի, Իսկուհու երախանե-րն են Սոս, Վարթիթեր, Ռիմա, Կիմա, Ալբերդ (Յովսէփ), Նահապետի եղբայր Այվազեան Ռուբէն Սարգիսի, Ռուբէնի աղջիկներ Լալա եւ Լիլիկ:

Փնտռող Բաբայեան Վիկտորեա Անդրա-նիկի, կ'ապրի Երեւան Արտաշատի շրջան թագագիւղում:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆ. Հատը 0,30 Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 18 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

SAMEDI 18 DECEMBRE 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10488

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

41e ANNÉE — N° 10.488

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ԲԱՆ ՄԸ ՊԻՏԻ ՓՈԽՈՒԻ՞

Բանաստեղածական մարզանք մը չէ որ կը փորձենք, թուղթին յանձնելով հետեւեալ բացատրութիւնները ...

— Բացէք պատուհանները: Ներքին օդափոխութիւն : Լոյս եւ թարմութիւն :

Իվերջոյ բան մը պիտի փոխուի՞ Հայկական Արտասահմանի հանրային հորիզոնին վրայ :

Ինչպէս անհատները, բազմութիւնները ալ ժամանակէն առաջ կը մաշին, եթէ նոր չունչ, նոր աւիշ չստանան, պարբերաբար :

Հաւաքական կեանքն ալ կը թմրի, կը դեղնի, կը ճապաղի, եթէ վերանորոգման, աշխուժացման փորձեր չկատարուին :

Անհատը բուժման զանազան միջոցներ, դեղեր կը ճարէ, իր մարմնին առողջութեան համար : Կ՚աշխատի թարմացնել ուժերը, զօրացնելու համար իր դիմադրական կարողութիւնը :

Հաւաքական մարմինը ինչո՞ւ պիտի զրկուէր այդ բարիքէն :

Մանաւանդ օտարութեան մէջ ուր այնքան վնասակար մանրէներ կը գործեն մեր գլխուն վերեւ: Մեր բոլորտիքը: Մեր ճամբուն վրայ :

Տարագիր բազմութեանց առողջապահութիւնը խանգարուած է բազմաթիւ պատճառներով :

Աւելի քան երեսուն տարի վերջն ալ, բացասական երեւոյթներ, իրողութիւններ կան որոնց դարմանը գտած չենք :

Թերեւս չենք ալ ուզած գտնել : Սովորամոլութեամբ, թուլութեամբ, անհոգութեամբ եւ երանաւէտ ինքնազոհութեամբ :

Օրինակ, ամէն տեղ, տեսակ մը յօդացաւ տարիներէ ի վեր կը ջլատէ, կը կազմալուծէ մեր հանրային կեանքը :

Թոյլ չի տար որ լոյս եւ թարմութիւն մտնէ: Ցաւը կը տեսնենք: Հետեւանքներն ալ դաղտնիք չեն ռեւէ մէկուն համար:

Եւ սակայն, կ՚անճրկինք, դարմանը գտնելու համար :

Կը թուի թէ հրաշագործի մը կամ օտար խնամակալի մը, մասնագէտի մը կը սպասենք :

Ցաւին գլխաւոր աղբիւրն է՝ զանազան հոսանքներու դիրքը՝ Հայաստանի, Հայկ. Դատի եւ ուրիշ հիմնական խնդիրներու հանդէպ :

Եթէ պատուհանները լայն բացուէին եւ ամէն մարդ բաց աչքերով տեսնէր բուն իրականութիւնը, կը կարծենք թէ մշուշը կը փարատէր: Գոնէ աստիճանաբար :

Պայման չէ որ մէկն ու մէկը, անհատ կամ հոսանք, ուրանայ իր հիմնական դաւանանքը, հաճոյք պատճառելու համար հարեւանին :

Բայց տարրական պայման է որ ըլլայ պարկեշտ, իսկապէս հայրենասէր ու իրազեկ, եւ ծուռ, պղտոր միտումներ չվերագրէ ընդդիմախօսին :

Գաղափարական պայքարներ միշտ ալ պիտի ունենանք, ինչպէս ամէն ժողովուրդ, ամենազօրէն մինչեւ ամէնէն համեստը :

Եկեղեցիներն անգամ, որ կոչուած են « եւ յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն » քարոզելու, հրաժարած չեն այդ պայքարէն, հակառակ իրենց ամենակալ տիրապետութեան :

Մեր մէջ, տարիներէ ի վեր այդ պայքարը վերածուած է իսլամական խուժանավարութեան :

Ո՛վ որ թուղթ մրոտել գիտէ, կը թառի թերթի մը գլխուն, ոչ թէ տեսակէտ պարզելու, հարց մը լուսաբանելու, այլ իր մաղձը եւ թոյնը հոսեցնելու համար սանձակոտոր կատաղութեամբ :

Եւ արդէն կազմուած է մթնոլորտ մը ուր կարելի չէ շնչել :

15 Օգոստոս, 1954 — Շ.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

Ատլանտեան Ուխտի արտաքին նախարարներուն ժողովը վերջացաւ առջի օր Փարիզի մէջ: Տասնեւհինգերը յայտնեցին իրենց զեկոյցին մէջ թէ խորհրդակցութիւնները պէտք է շարունակուին դաշնակիցներուն միջեւ եւ բանակցութիւններ պէտք է տարուին Խորհ. Միութեան հետ: Ռուսերը, կը նշեն իրենց զեկոյցին մէջ, օրէ օր աւելի մեծ համեմատութեամբ իրենց հարստութիւնը կը նուիրեն զինուորական նպատակներու : Այս պատճառով Ատլանտեան զինակցութիւնը պէտք է, իր կարգին, ամրապնդէ իր պաշտպանութիւնը: Իւրաքանչիւր անդամ պարզած է իր տեսակէտները լաւագոյն կերպով կազմակերպելու համար հիւլէական պատասխանատուութեանց բաժանումը, եթէ անշուշտ նման բաժանում մը կարելի է : Գերմանիա կ՚ուզէ որ ինք իբրեւ ամբողջական իրաւասութիւններով անդամ մը ընդունուի եւ միշտ կասկած չըլլայ իրեն նկատմամբ : Գերմանացիք կը խորհին նաեւ թէ հիւլէական պատասխանատուութեանց բաժանման հարցը պէտք չէ նկատի առնուի իբրեւ հարց մը որ միայն Գերմանիան կը շահագրգռէ, այլապէս պիտի նշանակէր Մոսկուայի խաղը ընել :

Նախարարները կը շեշտեն նաեւ թէ պիտի շարունակեն փնտռել Խորհ. Միութեան հետ իրենց յարաբերութեանց բարելաւումը : Այս առընչութեամբ կը թըւի թէ իրենց թափած ճիգերը քաջալերական եղած են: Կը շեշտուի միւս կողմէ թէ դերմանական հարցը պէտք է կարգադրուի ինքնորոշման սկզբունքին վրայ:

Գալով Վիէթնամի, նախարարները կը զոհանան յիշելով Մք. Նամարայի յայտարարութիւնները, ըստ որոնց Միացեալ Նահանգները պատրաստ են բանակցելու առանց նախապայմանի, աւելցնելով թէ համաձայն Ամերիկայի Պաշտպանութեան նախարարին, համայնավար Չինացիներուն քաղաքականութիւնը շատ մօտէն պիտի ուսումնասիրուի :

Ի վերջոյ կ՚ուզեն շարունակել խորհրդակցութիւն եւ բանակցութիւն, հետեւելով Ռիշըլիէօյի քաղաքական կտակին, ուր կ՚ըսէր. —

«Քաջաբար կը յանդգնիմ ըսել որ անդադար բանակցիլ, բացէ ի բաց կամ դաղտնաբար, ամէն տեղ, եթէ նոյնիսկ անմիջական արդիւնք չստացուի եւ ապագայի արդիւնքը բացայայտ չըլլայ, անհրաժեշտ բան մըն է պետութեանց բարիքին համար »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԸՆՏՐԱՊԱՅՔԱՐԻ վերջին օրերուն տը Կոլի եւ Միթրանի կողմնակիցները շարունակեցին հրապարակային ելոյթները : Մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին վարչապետ Փոմփիտու շեշտեց թէ Միթրան ներկայիս կը կրթնի ծայրայեղ-աջ եւ ծայրայեղ ձախ տարրերու վրայ եւ ծայրայեղները երբեք ազատութեան երաշխաւոր չեն կրնար ըլլալ : Ժիսքառ-ա՚Էսթէն ուրիշ հաւաքոյթի մը ընթացքին յայտարարած է թէ Կիրակի օր պէտք է ընտրել տնտեսական անկումի մը եւ նոր զարկի մը միջեւ, հիմնուած վերադտնուած կայունութեան վրայ: Հրապարակային ելոյթներ ունեցած են նաեւ Քուվ տը Միւրվիլ (Ռենս), Ֆուշէ (Շարլըվիլ), Փիզանի (Սէնթ Էթիէն), Մարսըլէն (Մարսէյլ): Միթրանի կողքին, կարեւոր է Լըքանիւէի դիրքաւորումը : Դեմոկրատ կեդրոնի պարագլուխը թելադրեց իրեն քուէ տուողներուն որ ճերմակ քուէ տան, Միթրանի քուէ տան, բայց երբեք՝ տը Կոլի: Բուժարանին մէջ, Վէնսէն Օռիոլ յայտարարած է թէ կը թելադրէ Միթրան քուէարկել, նոյն դիրքը կը բռնեն Ռընէ Մայէր, Ժորժ Պոնէ, Ռոպէր Լաքոսթ, Ժաք Իզորնի, Ժան Մոնէ : Միթրան յայտարարած է ձայնասփիւռէն թէ եթէ ընտրուի, երեսփոխանական ընտրութիւն կատարել պիտի տայ Փետրուար 20էն առաջ եւ փոխանցման շրջանի իբրեւ վարչապետ պիտի ընտրէ բարձր ատենակալ մը :

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ համայնավար կուսակցութիւնը նոր կարգախօսք մը տուած է ըստ որուն որոշ ճկունութիւն պէտք է ցոյց տալ մտաւորականներու նկատմամբ: « Նոյնիսկ եթէ քննադատելի է, գործ մը իրաւունք ունի հրապարակուելու եւ հրատարակուելու » յայտարարած է Դեմիչեւ գաղափարական յանձնախումբին առջեւ :

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻԱ կատարած իր ճամբորդութենէն ետք, Կրոմիքօ յայտարարած է թէ արեւմուտքը պէտք է անդրադառնայ դերմանական կարգ մը յաւակնութեանց վտանգին :

ՍՊԱՆԻՈՅ մէջ ուսանողական խռովութիւնները ծանր հետեւանքներ ունեցած են: 250 ուսանողներ արտաքսուած են Համալսարանէն :

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ Սպիտակ Տան մէջ Ճոնսըն – Ուիլսըն առաջին տեսակցութիւնը տեղի ունեցած է: Ռոտեզիական հարցին մէջ, Միացեալ Նահանգները ամբողջովին զօրավիգ կը կենան Անգլիոյ : Ուիլսըն յայտարարած է նաեւ Ազգաժողովին առջեւ թէ ուժի միջամտութիւնը Սոլզպրիի ըմբոստներուն դէմ ոչ մէկ բան կը լուծէ: Միւս կողմէ Արաբ. Մ. Հանրապետութիւնը կարգ մը ուրիշ ափրիկեան երկիրներու հետ, կը խզէ իր յարաբերութիւնները Լոնտոնի հետ :

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ մէջ 25 հազար մեռեալ կայ մբրիկի մը հետեւանքով որ ամբողջ արեւելեան կողմը վնասած է: Նման աղէտ մը պատահած էր արդէն անցեալ Մայիսին եւ 17 հազար հոգի մեռած էին:

ԼԻԲԱՆԱՆ նախարարական տագնապի մը սպառնալիքին տակ կ՚ապրի : Ատենակալութեան բարձրագոյն խորհուրդը « մաքրագործած է » տասնեակ մկը ատենակալներ որոնց մէջ Պետական խորհուրդի եւ հաշուական Ատեանի նախագահները: Մահմետական եւ մարոնի հաւաքականութիւնները վրդոված բողոքներ բարձրացուած են, որոնք կը սպառնան վարչապետ Քարամէի գլխուն :

ԵԳԻՊՏՈՍ կ՚ուզէ սահմանափակել ծրնունդները, բնակչութեան աճումը աղետալի համեմատութիւններ ստացած ըլլալով :

Օրը Օրին

ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՆՈՅՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ.— « Մարմարա » (10 Դեկտեմբեր) կը հրատարակէ հետեւեալ տոմսը, որ նուիրուած է Պոլիս հրաւիրուած Հայաստանեան հիւրի մը կամ լոյսի մը ... լուսարգելներուն, կամ եթէ կ՚ուզէք՝ լուսաթիթեռներուն .—

Երէկ երեկոյ Փարք օթէլի մէջ կազմակերպուած էր քոքթէյլ մը, ի պատիւ մեր մեծարժէք հիւրին՝ Հայաստանի Սոխակին (Գոհարիկ Գասպարեան):

Կազմակերպիչը նկատի ունենալով որ անկարելի էր բոլոր շրջանակներուն զոհացում տալ, մասնաւոր հրաւէր ուղղած էր միայն երաժշտական կեանքի հետ կապ ունեցող դէմքերու եւ Մամուլի ներկայացուցիչներուն :

Երբ մտանք Փարք օթէլի սրահը եւ տեսանք հաւաքուած խայտաբղէտ բազմութիւնը, նախ կարծեցինք թէ կազմակերպիչը փոխած էր իր առաջին որոշումը : Աւելի յետոյ, երբ իմացանք թէ ուրիշ աչք – բացներ իրենց պոչ ըրած բերած էին բարեկամներ եւ բարեկամներու բարեկամներ, պատմութիւն մը յիշեցինք :

×

Հօճան հարսանիքի մը պիտի երթայ : Ճամբան կը մօտենայ դիւղացի մը .

— Ո՞ւր կ՚երթաս, Հօճա, կ՚ըսէ :

— Հարսնիքի :

— Ես ալ դամ քեզի հետ :

— Բայց ի՞նչպէս կ՚ըլլայ :

— Բան մըն ալ չըլլար... կ՚ըսես, որ զարմիկդ եմ ...

Եւ կը սկսի հետեւիլ Հօճային :

Յետոյ կը հանդիպի երկրորդ մը, որ երբ կը հասկնայ թէ Հօճան եւ բարեկամը հարսնիքի կ՚երթան՝

— Ես ալ դամ, կ՚ըսէ :

— Ի՞նչպէս կ՚ըլլայ ...

— Ճանըմ, կ՚ըսես որ աս ալ իմ քեռորդիս է :

Հօճան չի կրնար մերժել կ՚ընդունի առաջարկը :

Այսպէս, հետզհետէ կը բազմանան Հօճարին հետեւողները. մէկը կ՚ըլլայ աներձագը, միւսը հօրեղբայր, ուրիշ մը մօրեղբայր :

Երբ մօտեցած են հարսնիքի տան, կը հասնի մէկը եւս .

—Հօճա, կ՚ըսէ, ե՛ս ալ դամ հարսնիքի.

Հօճային համբերութիւնը հատած է .

— Չըլլար, կ՚ըսէ: Այս բոլորին համար մէկ մէկ ազգականական կապ գտանք, այլեւս վերջացաւ, ուրիշ ազգական չունիմ, քեզ ի՞նչպէս պիտի ներկայացնեմ :

— Հոգ մի ըներ Հօճաս, կ՚ըսէ վերջինը: Ան զիս կը ճանչնայ ...

— Է՛հ, քանի որ կը ճանչնան քեզ, ուրեմն եկուր ...

Խումբը կը հասնի հարսնեւոր տունը : Տանուտէրը կը բանայ դուռը .

— Օ՛... Հօճա, բարի եկար, հրամմէ ներս ...

Հօճան կը մտնէ, բայց դուռը չզոցուած՝ ներս կը մտնէ դիւղացին :

— Այս մարդը ո՞վ է, Հօճաս :

— Զարմիկս է :

Յետոյ կը մտնէ երկրորդը :

— Ա՞ս ով է, Հօճաս :

Հօճան թեթեւ մը քաշուելով .

— Հօրեղբօրս զաւակն է :

... Եւ այսպէս կը շարունակուի, մինչեւ որ կը հասնին վերջինին :

Այլեւս տանուտէրին ալ համբերութիւնը հատած է .

— Հապա աս աւանա՞կը ով է :

Մինչ Հօճան զարմացած՝ մէկ մը տանուտէրին եւ մէկ մըն ալ մարդուն կը նայէր, այս վերջինը աներեսաբար կ՚ըսէ.

— Հօճաս, ես քեզի չըսի՞, որ զիս կը ճանչնայ ...:

×

Պէտք է ըսել թէ քոքթէյլը լաւ մտածուած եւ կարելի չափով ալ լաւ կազմակերպուած էր :

Կազմակերպիչը, Յակոբ Սըվասլեան, երբ բացման խօսքը կ՚ըսէր եւ իր հրաւիրեալներուն հետ գլուխ գլխի կը ձգէր մեծանուն արուեստագիտուհին, չէր կրցած միայն ենթադրել թէ որոշ խմբակ մը անմիջապէս պիտի շրջապատէր Գոհար Գասպարեանը, միայն իրենց սեփականութիւնը դարձնելով անոր հետ խօսակցելու պատիւը :

***

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՔԱՌՈՒՂԻՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

Սումերական, ասորական, բաբելական, խեթական սեպագիրը հին աղբիւրներուն մէջ, այսինքն համամարդկային դրաւոր պատմութեան այդպարագային, մենաւրեք կը յիշատակուին խուրրի–սուբարական ցեղեր եւ ցեղախումբեր, որոնք Ք. Ա. 6–5րդ հազարամեակներուն կը բնակէին Հիւսիսային Միջագետքի, Փոքրը Ասիոյ եւ հայկական լեռնաշխարհի շրջագիծին մէջ եւ կարեւոր դեր կը կատարէին Հին Արեւելքի մշակութային եւ տնտեսական, ինչպէս նաեւ քաղաքական կեանքին մէջ: Այս ցեղերուն ստեղծած մշակոյթը իր պատկառելի հնութեամբ եւ արժանիքներով կրնայ մրցիլ Միջագետքի եւ Նեղոսի հովիտին, այսինքն սումերա–կան քաղաք–պետութիւններուն եւ ե–գիպտոսի հնագոյն մշակոյթներուն հետ: Կենդանիներու բնաելացման, հացաբոյ–սերու մշակութեան, անիւի, բրուտագործութեան, խեցեգործութեան, մետաղա–մշակութեան եւ ուրիշ կարեւոր յայտնագործումներու ու գիւտերու պատիւը եւ առաջնութիւնը կը պատկանին խուրրի ցեղերուն, որոնք հասած էին զարգացման բարձր մակարդակի մը:

Չորրորդ հազարամեակին սկիզբները ասոնք իրենց քաղաքական գերիշխանութիւնը հաստատած էին Միջագետքի կարեւոր քաղաքին՝ պատմական Ասուրի վրայ, իսկ երրորդ հազարամեակին Հայկական Միջագետքի խուրրի ցեղերը մասնակցեցան պայքար կը մղէին ակկադեան աշխարհակալ պետութեան սեմական թագաւորներուն՝ Սարգոնի, Նարամսինի եւ, հատկապէս, անոնց յաջորդներուն դէմ:

Պատմա–հնագիտական եւ մարդաբանական ուսումնասիրութիւնները ցոյց կուտան, որ խուրրի ցեղերուն ֆիզիքական տիպը չարունակուած է զոյութիւն ունենալ մինչեւ այսօր Հայերուն մէջ, որոնք իրենց մարդաբանական տիպով, կարճ դանկով եւ արծուաքիթ դէմքով կը նմանցուին Հին Արեւելքի բազմաթիւ ցեղերէն եւ ժողովուրդներէն:

Երրորդ հազարամեակին, վաղ անապատ–պղինձի ժամանակաշրջանին կը սկսի խուրրի ցեղերու եւ ցեղախումբերու տարբարաչխումի եւ տարրալուծումի հոլովոյթը. դանազան հատուածները կը ցրուին դէպի Մարաստան, Պարսից ծոց, Միջերկրականի եւ Փոքր Ասիոյ ափերը, սակայն բուն դանդուածը կը համախմբուի, կը բիւրեղանայ հայկական լեռնաշխարհին մէջ՝ Աղձնիքէն, Սասունէն եւ Հայկական Միջագետքէն մինչեւ Կուր եւ Արաքս գետերուն հովիտները եւ Փոքր Կովկասի լեռները: Ահա այս ընդարձակ տարածութեան վրայ խուրրի նախահայրերը իրենց քաղաքական գերիշխանութիւնը հաստատած էին Միջագետքի կարեւոր քաղաքին՝ պատմական Ասուրի վրայ, իսկ երրորդ հազարամեակին Հայկական Միջագետքի խուրրի ցեղերը մասնակցեցան հին

ՄԻԿՈՅԵԱՆ ԵՒ... ՌՈԶԻ ԱՐՄԷՆ

—o—

Գրած էինք որ վերջերս Ռոզի Արմէն Հայաստան հրաւիրուած էր շարք մը երգահանդէսներ տալու : Այս առթիւ Միշէլ Լանսլօ հետեւեալ յօդուածը գրած է Օռոռի մէջ, հրատարակելով նաեւ երգչուհիին նկարը :

Տարուան ամէնէն անակնկալ ընդունելութիւնը պիտի ըլլար : Կրեմլինի չքեղ դահլիճներուն մէջ, Անաստաս Միկոյեան եւ Լէոնիդ Բրեժնեւ պիտի ընդունէին, Ծնունդի հսկումին, Ֆրանսացի 24 տարեկան մանրակազմ երգչուհի մը, որ մեր երկրին մէջ գրեթէ անծանօթ կը մնայ,— Ռոզի Արմէնը : Միայն քաղաքական կարգերու վերիվայրում մը կը սպառնայ խափանել այս տեսակցութիւնը :

Մեր հայրենակցուհին ասով կ'ընդունէր լաւագոյն վարձատրութիւնը, զոր երազեցին Ժիլպէր Պէքօ, երբ Մոսկուա այցելեց եւ Շարլ Ազնաւուր՝ երբ գտաւ իր հայրենիքը, Հայաստանը, որ ծննդավայրն ու հայրենիքն է նաեւ Միկոյեանին :

Եւ սակայն Ռոզի Արմէն երբեք չէ երգած Կարմիր Հրապարակը կամ Հոկտեմբերեան յեղափոխութիւնը : Ան այս շրջապտոյտը յաջողութեամբ պսակեց, որովհետեւ կրցաւ արցունքներ խլել միլիոնաւոր Ռուսերու աչքերէն, բառերով՝ զորս միշտ ալ չէին հասկնար.— «Զսպէ արցունքներդ», «Եւ ձիւնը կը տեղայ», «Ամէն գիշեր» : Ան իր յաջողութիւնը կը պարտի իր հմայիչ երգերու ուժին միայն : Երգեր, զորս շուտով պիտի լսէք : (Հոս «Օռոռ» կը պատմէ թէ յառաջիկայ տարեսկիզբին Ռոզի Արմէն պիտի երգէ Ֆրանսական հեռատեսիլէն եւ ապա երկար շրջապտոյտ մը պիտի կատարէ գաւառները), յետոյ կ'աւելցնէ.

Ռոզի Արմէն զարմանալի եւ արտակարգ միջադէպի մը հանդիպած է, զոր կ'արժէ պատմել :

Ամէն ինչ սկսաւ անցեալ ամառ : Ցունիսի առաւօտ մը, Ֆրանսական ձայնասփիւռը կուտայ իր երգերէն մին, «Զսպէ արցունքներդ» : Ալիքներէն քշուած, այս երգը կը հասնի մինչեւ Հայաստան, եւ հոն, ձայնասփիւռի սիրահար մը, սովորաբար ունկնդիր Ֆրանսական հաղորդումներուն զայն կը լսէ :

Այս Ռուսը(?) Ֆրանսերէն գիտէ : Ռոզիին երգը կը յուզէ զինքը : Բայց ինչ որ զինքը կը յուզէ, երգչուհիին անունն է մանաւանդ.— Արմէն : Այդ անունը կըրնայ հայ մը միայն կրել : Բախտէն, ձայնասփիւռի հաղորդումը վարողը նշած է Ռոզիին հայկական ծագումը եւ ըսած նաեւ թէ ան զարմուհին է ամբողջ աշխարհի մէջ ճանչցուած եւ Խորհ. Միութեան մէջ չափազանց ժողովրդական մարզիկի մը՝ երկարութեան ոստումի համաշխարհային ախոյեան Տէր – Յովհաննէսեանի :

Այս բոլորը ձայնասփիւռի սիրահարը թուղթի մը վրայ կը նօթագրէ : Մնացեալը ինքն է որ կը պատմէ.

— « Խորհ. Միութեան մէջ ներկայացումներով զբաղելուս, խնդրեցի որ Օր. Արմէնի այս սալը մեզի զրկուի եւ սրփռուի Երեւանի ձայնասփիւռէն (Երեւան մայրաքաղաքն է Հայաստանի) : Ինչ որ շուտով գործադրուեցաւ : Այն ատեն էր որ ժողովուրդին ցուցաբերած ընդունելութիւնը իմ նախատեսութիւնս գլեց անցաւ : Ոչ միայն Հայաստանի մէջ, ուր սալը կը սփռուէր օրական գրեթէ տասը անգամ, այլ նաեւ դրացի հանրապետութիւններուն մէջ : Վրաստան, Ուկրայնիա, եւայլն, որոնք, իրենց կարգին, պահանջեցին այս երգին ձայնասփռումը : Այնքան որ ժողովուրդը պահանջեց կառավարութենէն Խորհրդային Միութիւն հրաւիրել այս երիտասարդ երգչուհին » :

Ռոզի Արմէնին ձայնը գրաւած էր ուրեմն ամբողջ Ռուսաստանը, Հասնելով Երեւանէն Թիֆլիզ, Թիֆլիզէն Մոսկուա, Մոսկուայէն Մինսք ու Պաքու : Պզտիկ Ֆրանսուհին, զոր տակաւին կ'անդիտանար — հռչակուած էր արդէն ամբողջ Խորհ. Միութեան մէջ, տակաւին հոն ոտք չդրած ու չերգած :

Խորհ. մշակութային Միութեան կը մնար միայն իր նախագահ Միկոյեանի թելադրութեամբ, հրաւիրել երիտասարդ Ֆրանսուհին :

Այսպէս է որ Նոյեմբեր 20ին, ընկերակցութեամբ իր դաշնակահարին, Հանրի Փուլայի, Ռոզի Արմէն կը հասնէր Մոսկուա, զերոյէն 29 աստիճան վար պաղ առաւօտ մը, գրպանին մէջ պայմանագրութեան համաձայնութիւն մը, որով 12 երգահանդէսներ պիտի տայ խորհրդային հողին վրայ :

Շրջապտոյտը կը սկսի, թերթերուն մէջ շռնդալից յայտարարութիւններով :

Առաջին օրը, իր անմիջական շրջանակէն մէկը կը զարմանայ որ յայտարարութիւններու տրցակները չեն օգտագործուած :

« Ինչ բանի կը ծառայէ », կը պատասխանէ, պաղարիւն, պատասխանատուներէն մին : «Արդէն իսկ բոլոր տեղերը վարձուած են» :

Առաջին երգահանդէսին գիշերը, պատասխանելէ ետք «Պրաւդայի» եւ «Իզվեստիայի» թղթակիցներու հարցումներուն, որոնք այս տեսակցութեան համար 3000 քլմ. կտրած են, Ռոզի Արմէն բեմ կուգայ : Իր նիհար դէմքը, շրջանակուած սեւ մազերով, շատ տժգոյն է.

— « Խենթութիւն էր ընդունիլը, կը յայտարարէ : Խենթութիւն սկսնակի մը համար երգելու 28 երգեր, որոնց 24ը Ֆրանսերէն. եթէ երբեք խայտառակուիմ, արժանի եմ » :

Իր քիչ շատ տարօրինակ խռպոտ ձայնը սակայն որ կը սարսռացնէ, կամաց կամաց կը տիրապետէ երեք հազար ունկընդիրներուն : Չորրորդ երգին իսկ ընդունելութիւնը կը վերածուի խանդավառութեան : Ռոզի Արմէն կը դառնայ աւելի ինքնավստահ : Ան չի խօսիր իրենց լեզուով, սակայն զիրար կը հասկնան : Դեռ երգը չվերջացած, արդէն իսկ կը պոռթկան ծափերն ու խանդավառ կանչերը :

Իր առաւելագոյնը տուած, սպառած, ան կը մրմնջէ միայն. «շնորհակալութիւն.. .շատ շնորհակալութիւն » :

« Կը հաւատա՞ք որ 12 երգահանդէսներն ալ իրարու պիտի հաւասարին, պիտի ըլլան այսքան խելացնոր» : Ահա ինչ որ կը հարցնէ Ռոզի Արմէն յաջորդ օրը :

Պատասխանը արդէն երկու օր առաջ երկու մարդիկ տուած են, անոնք կ'առաջարկէին իրեն, պարզապէս, տարած այս անհաւատալի յաջողութեան վրայ, հաստատուիլ Խորհ. Միութեան մէջ :

— « Պիտի ունենաք շատ գեղեցիկ բնակարան մը ձեր տրամադրութեան տակ, ինչպէս նաեւ կառք մը, վարիչով միասին : Եթէ կը փափաքիք, բերել կուտանք նաեւ ծնողքդ : Հիմակուընէ արդէն կըրնանք ապահովել ձեզի Խորհ. 15 Հանրապետութիւններուն եւ մեր բարեկամ երկիրներուն մէջ չափազանց հետաքրքրական համաձայնութիւններ » :

Ան խնդրած է այդ մասին խորհելու ժամանակ, բայց երգահանդէսներու իր թիւը 12էն հասած է արդէն 28ի :

Օրէ օր աւելի կը մեծնայ իր ժողովրդականութիւնը, ինչպէս ցոյց կուտայ այս յատկանշական մանրավէպը : Երբ երգահանդէսէ մը դուրս կուգար, աւելի քան հազար հանդիսականներ շրջապատեցին զինքը, մեծ մասով երիտասարդներ, որոնցմէ մէկը նկարը կ'ուզէր, ուրիշ մը ստորագրութիւն մը : Տիրան, տեղւոյն Քոքաթրիքսը :

Բարեբախտաբար մտածած էր նիհար Ռոզիին ընկերացնել չորս հսկայ զինուորներ : Բռունցքները կը բարձրանան : Յաջողութիւնը կը վերածուի ծեծուլտուքի :

Տանք քանի մը այլ թիւեր բուռն յուզումներու սիրահարներուն : Իր առաջին երգահանդէսներու ընթացքին, աւելի քան 27 հոգի վիրաւորուեցան, որոնցմէ երկուքը բաւական ծանր (Ուկրայնացի երիտասարդ մը կոխկռտուեցաւ խուժանէն) :

Ամէն գիշեր, այսպէս իր հիացողներէն ազատուելէ ետք, Արմէն կ'երթար քաղաքական կամ մշակութային երեւելիներուն քով : Ամէն մարդ կ'ուզէր ճանչնալ այս արտակարգ խանդավառութեան ու հիացումին պատճառը : Կենացները կը յաջորդէին կենացներու Ռոզիի զարմացած աչքերուն առջեւ, որ չէր խմեր : Խաւեարը կ'ուտուէր դգալով, վոտքան կը հոսէր, խորոված, Սեւանայ լիճի իշխանաձուկ, պղպեղ. այս պզտիկ խնջոյքները կազմուած էին ընդհանրապէս ասոնցմով :

Այս ընդունելութիւններէն մէկուն ընթացքին էր որ Ռոզի ճանչցաւ իր երիտասարդ ասպարէզին լաւագոյն վարձատրութիւնը, երբ Մոսկուայէն հասած ծեր մը յայտնեց թէ Խաչատուրեան, մեծ երգահանը, որոշած է գրել, կեանքին մէջ առաջին անգամը ըլլալով, երգ մը, թէ նիւթը պիտի ըլլայ Սեւ Ծովը, եւ թէ ուրիշ երգող չէր ուզեր, բայց եթէ Ռոզի Արմէնը :

Ռոզիին ուրախութիւնը՝ մանկական էր. իրեն, քաղաքին անծանօթին էր որ մտածած էր «Սուրերու Պար»ին նշանաւոր երաժիշտը, որ տակաւին նոր սրտի տագնապէ մը կ'ապաքինի ... իրապէս որ հէքեաթային է :

Հէքեաթ մը որ իրականութիւն կը դառնայ Մոսկուայի մէջ, Ծնունդի հսկումին, երբ մեր փոքրիկ երգչուհին, Չայքոյսվըսկի սրահին մէջ առաջին անգամ ըլլալով պիտի երգէ «Խաչատրեանէն» :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ 75ԱՄԵԱԿԸ ՍԱՐՍԷԼԻ ՄԷՋ

—*—

Կիրակի, Դեկտեմբեր 5ին, Սարսէլի քաղաքապետարանի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Դաշնակցութեան 75ամեակի հանդիսութիւնը, կազմակերպութեամբ շրջանի «Վարդան» ենթակոմիտէին :

Ինչպէս միշտ, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը բերաւ իր լայն մասնակցութիւնը :

Գիտակից բազմութիւնը, որ եկած էր իր յարգանքի տուրքը տալու այս մեծ կազմակերպութեան ու միեւնոյն ատեն լսելու անոր ձայնը, մեծ հետաքրքրութեամբ հետեւեցաւ գեղարուեստական յայտագրին :

Բեմը յարդարուած էր պատշաճ ձեւով : Երրորդութեան մեծադիր նկարները, Դաշնակցութեան նուիրական զինանշանը եւ զոյգ եռագոյնները տպաւորիչ պատկեր մը կը պարզէին :

Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէի անունով բացման խօսքը արտասանեց ընկեր Օննիկ Ալթունեան, որ այս առթիւ պարզեց Դաշնակցութեան գործը եւ առաքելութիւնը՝ անցեալին ու ներկային, հայ իրականութեան մէջ :

Ընկերը եզրակացուց, թէ երիտասարդութիւնը անվերապահ կերպով կը բաժնէ Դաշնակցութեան տեսակէտները եւ, յատկապէս, պատրաստ է ծառայելու ազգին եւ հայրենիքին, Դաշնակցութեան դրօշին տակ :

Այլազան էր գեղարուեստական բաժինը :

Արտասանեց Նոր Սերնդական Մ. Խըրիմեան : «Սիփան Կոմիտաս» երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ Կարպիս Ափրիկեանի, ներկաներուն հրամցուց երգերու գեղեցիկ փունջ մը :

Սիրուած երգիչ Մկրտիչ Պօղոսեան, դաշնակի ընկերակցութեամբ Կ. Ափրիկեանի, երգեց երեք երգեր : Երգչախումբ եւ երգիչ մեծ տպաւորութիւն գործեցին ներկաներուն վրայ :

Ներկայացուեցաւ Ահարոնեանի « Կոյր Աշուղ»էն քաղուած պատկեր մը՝ ղեկավարութեամբ դերուսոյց Կարօ Օսմանճեանի :

Հաճելի անակնկալ մը եղաւ Ալֆորվիլի պարախումբը, որ յաջորդաբար պարեց հայկական եւ կովկասեան պարեր :

Օրուան բանախօսը՝ ընկեր Ժիրայր Դատաւորեան, հայերէն եւ Ֆրանսերէն զոյգ ճառերով պանծացուց հայ իրականութեան ամէնէն մեծ կուսակցութեան՝ Դաշնակցութեան գործը : Ինչպէս նաեւ անոր առաքելութիւնը : Շեշտեց, թէ 75 տարիէ ի վեր Հ. Յ. Դ.ը ստանձնած է ղեկավար դեր հայ կեանքին մէջ եւ երեք քառորդ դարէ ի վեր ան կը գործէ Հայութեան համար, անշահախնդիր նուիրումով մը :

Այսօր եւս մեծ դեր վերապահուած է Դաշնակցութեան, որուն ազգային հանդանակը իւրացուած է բոլորին կողմէ անխտիր :

Հանդէսը շարունակուեցաւ պարով եւ խրախճանքով :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ԻՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ադամանդը ժանգ չի բռներ :
ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ

Աչքը կը տեսնէ՝ սիրտը կրակ կ'առնէ :
ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (5)

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

— * —

Այս ըսելով, պատուական ծերունին իր պատկառելի գլուխը խոնարհեցուց երիտասարդ զօրավարին առջեւ ...:

Սէնթ – Ֆուա որոշումը տուած էր արդէն եւ ըսաւ :

— Շնորհակալ եմ, որ այդպիսի առաջարկով մը պատուեցիր զիս : Այիշէիդ հետ պիտի ամուսնանամ :

Եւ յաջորդ օրը Հաճի Մոհամէտի վրանին մէջ հարսնիքը տեղի ունեցաւ :

Պատուական ծերունին թռչունի կաթն անգամ պակաս չըրաւ այդ հարսնիքին : Ինքն իր ձեռքովը օրհնեց նորապսակ ամոլը եւ Այիշէ հարս եղաւ :

Բայց ամէն ոք իրականութիւնը իմացաւ : Այիշէ պիտի չապրէր ... ատոր համար էր, որ իր հայրը հաւանած էր ամուսնացնել զայն իր կրօնքէն տարբեր կրօնք ունեցող մէկու մը հետ ...:

Հարսնիքէն վեց ամիս ետքը Այիշէի վիճակը ծանրացաւ...: Եւ իրիկուն մը, աշնանամուտի տամուկ իրիկուն մը, այն ժամուն երբ մուէզզինը իր մզկիթին դագաթէն հաւատացեալները աղօթքի կը հրաւիրէր եւ երբ ծղրիթները նորաշէն խրճիթներու երդիքին տակ իրենց մելամաղձոտ երգը կը սկսէին Անապատին Աղջիկը իր սիրելի ամուսինին թեւերուն մէջ անմեղ տատրակի մը պէս աւանդեց հոգին :

Սէնթ – Ֆուա լացաւ ... շատ լացաւ... ու արցունքը իր այտերուն վրայ դիծեր յօրինեց ...:

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

Զարդարար կողոպտիչներուն տրուած փառաւոր դասէն ետք ժամանակի մը համար ովասիսը խաղաղեցաւ :

Բայց անձրեւներու եղանակը անցած ըլլալով, Ֆրանսական հեծելագունդի պետերը մեկնելու պատրաստութիւն տեսնել սկսան :

Հեծելագունդին մեկնելիք օրէն օր մը առաջ, ցեղապետ Հաճի Մոհամէտ Սէնթ Ֆուան մէկ կողմ կանչելով, արմաւենիներով շրջապատուած փոքրիկ պարտէզ մը առաջնորդեց եւ հոն Այիշէի գերեզմանաքարին առջեւ կեցնելով զայն հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ.

— Դուն զիս աւազակներուն ձեռքէն ազատեցիր եւ աղջկանս ալ պատիւը փրկեցիր : Ըրած այս բարութիւնդ կարծես թէ բաւական չըլլար, մինչեւ վերջը աղջկանս հանդէպ վեհանձն եւ գթասիրտ վերաբերմունք մը ցոյց տուիր ...: Երկինքէն մինչեւ դետին խոնարհելով շնորհակալութիւնս կը յայտնեմ :

Զինուորականը այս խօսքերէն չափէն աւելի ազդուած, գլուխը խոնարհեցուց :

— Իմ երախտագիտութիւնս յայտնելու համար քեզի նուէր մը պիտի տամ :

Սէնթ Ֆուա մերժողական շարժում մը ըրաւ :

— Տալիք նուէրիս ինչ ըլլալը չգիտցած զայն մերժելու մի ելլար ..., շարունակեց երախտագէտ ծերունին : Իմ միտքս քեզ վարձատրել չէ, ոչ ալ նախատել : Գիտեմ որ վարձատրութիւն մը ստանալու միտքով չըրիր մեզի այդ բարիքը...: Դուն մեծ սիրտ մը ունիս, անանկ սիրտ մը, որ աշխարհ կը սեղմի մէջը...: Ահա ատոր համար Հաճի Մոհամէտը կը գնահատէ եւ կը յարգէ քեզ ...: Ըսածս աղէկ մտիկ ըրէ, քեզի տալիք նուէրս թագաւորներն անգամ չունին ...:

Զինուորականը, զարմանահար, գլուխը վեր վերցուց :

Երբ մութը կոխէ, ես հոս երեք ձիով քեզի պիտի սպասեմ, շարունակեց ծերունին : Հետդ մէկը բեր, մարդու պէտք պիտի ունենանք :

ՓԻԷՐ ՄԱՐՕՏՕՆ

(Շար.)

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ վերաշինութեան եւ օծման 8րդ տարելիցը կը տօնուի այս Կիրակի առաւօտ :

Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Հայրապետական պատուիրակ՝

ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Երգեցողութիւնները պիտի կատարուին բազմաձայն, Մայր Եկեղեցւոյ դպիրներու մասնակցութեամբ եւ ղեկավարութեամբ երաժշտապետ Պ. Նշան Սերգոյեանի :

Յաւարտ Ս. Պատարագի, մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցւոյ բարերարներու ննջեցելոց հոգւոց համար :

Կը հրաւիրուի բարեպաշտ ժողովուրդը :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի (26 Դեկտ.) Տօն Ս. Ստեփանոսի նախավկային, հանդիսաւոր պատարագ ժամը 10ին եւ Սարկաւագաց ընծայաբերում ժամը 11·30ին : Նոյն օրը հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եկեղեցւոյս մեծ բարերար ողբ. ՎԱՀԱՆ ԽՈՐԱՍԱՆՃԵԱՆի, հոգելոյս ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԵՊՍԿ. ՊԱԼԱԳԵԱՆԻ եւ դպրապետ ողբ. ՅԱԿՈԲ ՄԱԼԱՔԵԱՆի ի յիշատակ : Կը խնդրուի սոյն երեք արժանաւորներու յիշատակը յարգել ներկայութեամբ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հ. Բ. Ը. Մ. տարեկան պարահանդէսը Փետրուար 20ին, Ժորժ Ե.ի սրահը :

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

ՄԱՐՏ 13ԻՆ

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

×

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, Շաբաթ, Մարտ 5ին Սփլանտիտի սրահին մէջ :

×

Մուրատ – Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտաց Միութեան

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 6ԻՆ

×

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի թատերական ներկայացումը՝

ՄԱՐՏ 20ԻՆ

×

Դպրոցասէրի գեղարուեստական հանդէսը Մարտ 28ին, Կիրակի օր :

×

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի տարեկան հանդէսը, *Կիրակի Մարտ 6, կէսօրէ ետք ժամը 2·30,* Սալ տը լա Շիմի :

×

ՎԻԷՆ.— Մանուկներուն օրը Յունուար 9ին, Սէրքլը Կաթոլիկ սրահին մէջ :

×

ԼԻՈՆ.— «Մանուկներու Օր»ը Յունուար 16ին Ազգային Տան սրահը :

×

Մանուկներու Օրը *կը տօնուի Տէսինի մէջ Յունուար 9ին Շաբաթ երեկոյեան, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :*

×

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը Փետրուար 27ին :

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ 23 Յունուար, Ամպասատէօրի սրահին մէջ :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ Է

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 1966ի օրացոյցը :

Գին 2·50 Ֆրանք, դիմել մասնաճիւղերու վարչութեանց :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Պուլկարիոյ Գոլարօվկրատ քաղաքէն Իւզաբեր Յակոբ Շիրվանեան կը փնտռէ Պ. Արմենակ Վարդան Մելքոնեան, արհեստով կօշկակար՝ որ ունի եղբայր մը Անդրանիկ եւ քոյր մը Սաթենիկ անունով որոնք երեքն ալ Մարսէյլ ըլլալ կը կարծուի : Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի իմացնել եկեղեցւոյ քարտուղարութեան – 339 Ավընիւ տիւ Փրատօ, Մարսէյլ 8րդ :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Այս Կիրակի առաւօտ ժամը 9·30ին հեռատեսիլի Ա. կայանին վրայ՝ Ժերար Սթեֆանէսքուի էմիսիոնը : Նիւթ՝ «Սասունցի Դաւիթ» : Կը խօսի Ֆրոֆ. Ֆէյտի : Կը մասնակցի Սամուէլ – Մուրատ եւ Դպրոցասէր վարժարաններու աշակերտներու միացեալ երգչախումբը ղեկավարութեամբ Գ. Եանպէկեանի :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԿԻՐԱԿԻ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 19ԻՆ

Ժամը 16ին :

ՏՕՆԱԾԱՌ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌԻ հանդէսը Դեկտեմբեր 19ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 4ին վարժարանին մէջ :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ԳՈՅԱՄԱՐՏ

ՕՐԱՑՈՅՑ 1966

Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի շրջանի :

Ապսպրանքներու համար դիմել՝

O. DJARAYAN
2, Place de la Corderie
13 MARSEILLE (7e)

BAHADOURIAN

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ԱՐԴԻԱԿԱՆԱՑԱԾ

Եւրոպայի Մեծագոյն
Արեւելեան Վաճառատունը
Բոլորովին նոր դրութեամբ

SELF SERVICE

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ խանութ մը չայցելողին սեղանին վրայ ամէնէն համով պատառը կը պակսի՝ մեծին ու պզտիկին համար : ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ վաճառատան մէջ պիտի գտնէք աւանդական ընդեղէններու եւ անուշեղէններու ամէն տեսակը, անմրցելի դիներով :

ԾՐԱՐԻ ԱՌԱՔՈՒՄ

Ֆրանսայի ամէն կողմ եւ Արտասահման՝ Պելժիա, Զուիցերիա, Անգլիա :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՆ

LYON

Super-Alimentation
20, Rue Villeroy MO 32.10

ԱՐԱԳ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Արմաւ, «պամիա», «եալանճի տոլմա», յունական « թուրշի», « պիպէռ», տերեւ, թահին հելվա, «վանիյ», շոքոլա, «նուազէթ», « լոգում», «սագըզ», պիստակ, Շիրակ օղի (41 – 45օ), Իզմիրի չամիչ, «սուճուք», առաջնակարգ սուրճ, (քարավան եւ մոգա), համեմներ մահլէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, «զաշքավալ» պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով : Ամէն կարգի պահածոներ, «քուսքուս», հարիսա, սումագ, թարամա, լամիս, եւայլն :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ առաջնակարգ մսավաճառատուն մը, որուն ընտիր տեսակի միսերը գոհացում կուտան ամէնէն նրբաճաշակներուն.— Ոչխարի, հորթի եւ եզան միս (քաշուած) քերտա, բաքլաւա, քատայիֆ, տերեւ եւայլն :

Stabilisation des Prix

ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

*

ԵԹԷ ՁԵՐ ՈՒԶԱԾԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Է՝ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ «ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ» Է

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ

Կազմակերպուած Ֆ. Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու կողմանէ իրենց կայանի տասնամեակի առիթով եւ անոր ի նպաստ :

Հրաւիրուած է Լոնտոնէն Հայ Երիտասարդաց Միութեան թատերախումբը, ներկայացնելու Գ. Սնդուկեանցի

ՊԵՊՕ

Հինգշաբթի 23 Դեկտեմբեր — ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ մէջ ժամը 20·30ին
Մէզոն – Ալֆորի քաղաքապետարանի սրահը, Բիւ Ժան – Ժօրէս :

Կիրակի՝ 19 Դեկտեմբեր — ՍԱՐՍԷԼԻ մէջ ժամը 15ին
Քաղաքապետարանի սրահը, Փլաս տիւ 11 Նովամպրը :

Երկուշաբթի՝ 20 Դեկտեմբեր — ՓԱՐԻԶԻ մէջ ժամը 20·30ին
Սալ Ֆարալիք, 21 Բիւ Իվ Թուտիք, մեթրօ Ռեփիւպլիք :

Երեքշաբթի՝ 21 Դեկտեմբեր — ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ մէջ ժամը 20·30ին
Քաղաքապետարանի սրահը :

Կիրակի՝ 26 Դեկտեմբեր — ԼԻՈՆԻ մէջ ժամը 15ին
6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահը, 58 Բիւ տը Սէզ :

Չորեքշաբթի՝ 29 Դեկտեմբեր — ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ ժամը 20·30ին
Թէաթր տիւ Ժիմնազ :

Հինգշաբթի՝ 30 Դեկտեմբեր — ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ ժամը 20·30ին,
Թէաթր Միւնիսիփալ :

Տոմսեր կը վաճառեն Կացոյտ Խաչի դրասենեակը, հայ գրավաճառատունները եւ Խաչուհիները :

Ապահովեցէք ձեր տեղերը :

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ

CONTES ET LEGENDES ARMENIENS

Ֆրանսերէնով պատրաստուած՝
Շ. Տէր – Մելքոնեանի կողմէ

Գունաւոր կողք, մաքուր տպագրութիւն, պատկերազարդ :

Գին՝ 5 ֆրանք
Առաքման ծախքերով 6·50

Ստանալու համար դիմել Հ. Սամուէլեան գրատունը, եւ կամ՝

Mme C. DER-MELKONIAN
11, Rue Gabriel Péri
CHATILLON s/BAGNEUX (Seine
C. C. P. PARIS 19668-59

Կարելի է նաեւ անձամբ դիմել Յառաջի խմբագրութեան :

ԵՂԱՆԱԿԻ Ա. ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Վիէնի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, այսօր Շաբաթ, (Դեկտեմբեր 18), Սալ Տէ Ֆէթի մէջ :

ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆՔԵԱՆ

Ձեր տրամադրութեան տակ է բոլոր ճամբորդութիւններու համար

ՕԴԱՆԱԻ–ՇՈԳԵՆԱԻ–ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Դիմել

Agence de Voyage

PARENTY & DESROUSSEAUX

7, Rue de Hanovre — PARIS (2e)
Métro :
4 Septembre ou Opéra
Téléph. : RIC. 79-86
RIC. 79-39
Բաց է ամէն օր,
ժամը 9–12 եւ 14–18
բացի շաբաթէն,

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱԻ

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

«ՀԱՅ ՍԷՆՖՈՆԻՔ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ» նոր երգապնակը

Mc 20176, Vogue — Série Artistique

« OEUVRES SYMPHONIQUES » d'ARA BARTEVIAN

Par le célèbre orchestre

DES CONCERTS COLONNE

1. — Rhapsodie Caucasienne (Կովկասեան Համանուագ)
2. — Dans une Forêt en Novembre (Անտառին մէջ՝ Նոյեմբերին)
3. — Bergers à la Montagne (Հովիւները լերան վրայ)
4. — Fête Villageoise (Գեղջկական տօն)

Ստանալու համար դիմել հեղինակին

Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ — 14, Rue Petit, Paris (19e), Tél. BOT 99-22
15, Rue Jean Goujon, Paris (8e)

ԳԻՆ՝ 30 ՖՐ.

Microsillon 33 tours, 30 cm. 45 Վայրկեան
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԳՈՒՆԱՒՈՐ ԿՈՂՔ

ՆԱԽԿԻՆ ԵՐԳԱՊՆԱԿՆԵՐԸ

Եկմալեան պատարագ N° 20114 — Կոմիտասեան պատարագ 20150
Գանձարան Հայ–եկեղեցական երգերու N° 20169 եւ 20175
Ժողովրդական երաժշտութիւն 20103 (Հայ Կովկասեան երգեր) 20136 (Arménie)
20157 Reflets d'Arménie, 20162 (Arménie Imortelle),
20169 (Promenade en Arménie)
20172 (Soirée Arménienne) — 10016 երգեր՝ Իրիս Պիւլպիւլեանէ

Գաւառներու առաքում contre remboursement խնամուած ծրարով

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար· 60 Ֆ· Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ·

Արտասահման՝ Տար· 80 Ֆ· Հատը 0,30 Ֆ·

ԿԻՐԱԿԻ 19 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ DIMANCHE 19 DECEMBRE 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10489

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

41e ANNÉE — N° 10.489

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵՒ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ ԿԸ ՎՃՌԷ

—o—

ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐՈՒ ՎԵՐՋԻՆ ԽՕՍՔԵՐԸ

Նախագահ տը Կոլ կրկին անգամ բացատրեց ժողովուրդին թէ ի՞նչ է տարբերութիւնը իր վարչակարգին եւ Միթթեռանի վարչակարգին միջեւ : Եթէ չընտրուի պիտի պայ կուսակցութեանց վարչակարգը, երկու ապագաներու մէջ պէտք է ժողովուրդը ընտրէ : Այդ ապագաներէն մէկը արդէն, անցեալը կը ներկայացնէ, ուղը կը ղարձնէ քաղաքական խաղերու գործիք, անկարողութեան վարչակարգն է : Եւ այս անգամ անցեալէն ալ դէշ կ'ըլլայ որովհետեւ հակառակ հռետնքներ այսօր գիրար կը գտնեն միայն տը Կոլը հեռացնելու համար :

Տը Կոլի եղրակացութիւնն էր.—

« Նոր հանրապետութիւնը իր նախագահն ունի : Ես եմ : Ահաւասիկ, ինչպէս որ եմ, չեմ ըսեր որ կատարեալ եմ եւ տարիքիս բերը չունիմ : Չեմ յաւակնիր ըսել թէ ամէն բան դիտեմ, ամէն բան կրնամ : Ոեւէ մէկէն աւելի լաւ պիտեմ թէ պէտք է յաջորդներ ունենամ եւ ժողովուրդը պէտք է դանոնք ընարէ որպէսզի նոյն դիծին հետեւին : Դատմութիւնը ինծի վիճակեց որ յաջորդիմ կարդ մը ձեռնարկներ : Ֆրանսայի ժողովուրդին հետ ներկայիս կ'աշխատինք ապահովելու համար յառաջդիմութիւնը, անխախութիւնը եւ խաղաղութիւնը : Ձեզի հետ, որ Ֆրանսայի ժողովուրդն էք, կրնամ վազը, մեր աշխատանքներուն տալ նոր զարկ մը, հսկել աւելի մօտէն որ իրաքանչիւրը իմ մասն ունենայ ազգային բարգաւաճումին, առաջնորդել Ֆրանսան, ըստ իր կոչումին, կրկնապատկած մարդկային գործունէութեան մը արդի աշխարհին մէջտեղ :

« Ֆրանսուհիներ, Ֆրանսացիներ, ահաւասիկ ինչու պատրաստ եմ կրկին բռնանձնելու բարձրագոյն պաշտօնը, այ սինքն մեծագոյն պարտականութիւնը : կ'ըսէ՛ Հանրապետութիւնը, կ'ըսէ՛ Ֆրանսան » :

Հանրապետականներու թեկնածու, Ֆրանսուա Միթթեռան, իր ելոյթին յաջորդ օրը պիտի բողոքէր որ ջնջուած է իր յայտարարութիւններէն մէկը :

Անդրադառնալով, որ կոլի յայտարարութեանց կուսակցութեանց դէմ, Միթթեռան չէշտեց .— Դատապարտել կուսակցութիւնները, կը նշանակէ 1958ի Սահմանադրութեան դէմ երթալ, որ կը նախատեսէ վիճաբանութիւններ պատասխանատու հոսանքներու միջեւ եւ քաղաքացիներու բնարութիւնը իրենց նախընտրածներուն միջեւ : Ինչ կը վերաբերի լինծի : Ոչ կուսակցութեան մը մարդն եմ, ոչ ալ կուսակցութեանց խմբակցութեան մը մարդը, պայքարի մարդն եմ : Ի՞նչպէս բնարել Հանրապետութեան նախագահ մը : Եթէ լաւ հասկցայ Զօր· որ Կոլը, ոչ ապրնի պէտք է ընարել, ոչ ձախէն, ոչ կեդրոնէն : Հանրապետութեան նախագահը, քաղաքացիներու մասնաւոր ոչ մէկ զասակարդին արտայայտութիւնը պէտք է ըլլայ : Այն ատեն, ատ՛ը, կը վնտռեմ : Չարկ է արդեօ՞ք զայն առնել արքայական Տան կամ Ռուշիլտ ատեան մէջ, կամ ձոճէ ֆլըպ :

Եւ Միթթեռան կ'եղրակացնէ .— « Այն պահուն երբ ձեզ կը ծողում, մէկ կողմ ձգելով աւելորդ բաղդատութիւնները, անցած պայքարները, պատրաստ խնամատու մարդու մը հաւատոյ հանդիսակը, ծառայելու Ֆրանսական Հանրապետութեան, , այն ատեն նայինք մեզ առջեւ, հաւատանք մենք մեզի, հաւատանք մեր երկրին ապագային, հաւատանք մեր սահմանած քաղաքականութեան : Եւ այս իրիկուն պիտի տեսնենք , այնքան յաւերէ եռք եւ այնքան աշխատանքի առջեւ, որ ճամբան դեռ այնքան երկար է , բայց նաեւ այնքան դեղեցիկ է նոյն քայլով յառաջանալ : Խորհինք, Ֆըրանսուհիներ եւ Ֆրանսացիներ, թէ այլեւս կարելի է, եթէ կը հաւատանք, պոռալ՝ կեցցէ՛ Հանրապետութիւնը եւ կեցցէ՛ Ֆրանսան » :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԻՒՍԻՍԱՑԻՆ Վիէթնամի նախագահը՝ Հօ Շի Մինհ յայտարարեց թէ պատրաստ է բանակցութիւններ վարելու Միացեալ Նահանգներուն հետ, խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար Վիէթնամի մէջ : Հօ Շի Մինհ կ'ըսէ թէ կ'երթայ որեւէ տեղ, ոեւէ մէկուն հանդիպելու համար : Այս հրաւէրը եղած է Ամերիկայի Մաձի ներկայ նախագահ Ճանճանիի խողովակով : Նոյն խողովակով, ամերիկեան Արտաքին Նախարարութիւնը պատասխանած է որ Միացեալ Նահանգները պատրաստ են առանց նախապայմանի բանակցութեանց, սակայն եթէ կռիւները դադրում մը կամ դադրում մը կարդադրուի բանակցութիւններէն առաջ , բացայայտ է որ աւիկա պէտք է ըլլայ արդար եւ փոխադարձ հիման վրայ : Ռազմնկիվրնի համար Հօ Շի Մինհի յայտարարութիւնը չատ համոդիչ չէ ինչ կը վերաբերի բանակցութեանց անկեղծութեան խաղաղութիւն վերահաստատելու համար :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ կառավարական տագնապը անխուսափելի կը նկատուի : Երեք նախարարներ արդէն իրենց հրաժարականները ներկայացուցած են :

ԾՆՈՒՆԴԻ ծոներուն առթիւ, Պերլինի Ամօթի Պատը պիտի բացուի մինչեւ Յունուար 2 :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ մամուլի «Ֆ·ս» գործակալութիւնը առաջին անգամ ըլլալով, արձագանգ կը հանդիսանայ Պուտենտիէն – Բրեժնեւ խօսակցութեանց : Ալ – Ժերիոյ նախագահը հրաժարած է Պաքու երթալէ եւ նախատեսուած Թուսկանէն աւելի առաջ, Ալժէ կը վերագառնայ :

ՄԱԿ–ի քաղաքական յանձնախումբը 47 ձայնով (վեց դէմ եւ 51 ձեռնպահու – թիւն) բանաձեւ մը քուէարկեց որ կը հռչակէ .— « Կիպրոսի Հանրապետութիւնը, իրրեւ հաւասար իրաւունքներով անգամ ՄԱԿի, իրաւունք ունի վայելելու, համաձայն Ուխարին, բացարձակ պերիչխանութիւն մը եւ ամբողջական անկախութիւն մը, առանց օտար միջամտութեանց » : Բանաձեւը ներկայացուցած էին 32 երկիրներ, մեծ մասամբ ափրեւասիացի : Թուրքիա դէմ քուէարկեց :

ԹԻԹՕ Շիփա, ծանօթ թենօրը մեռաւ առջի օր, Նիւ Եորք : Իտալիոյ Հանրապետութեան նախագահը՝ Սառագաթ յաւակցական հեռագրով մը կը նշէ թէ «Իտալիա, Թիթօ Շիփայի մահով, կորսընցուց մեծագոյն երկիչներէն մէկը » : Ծրնած էր 1889ին եւ ասպարէզը սկսած Թրավիաթով :

ՊՐԻԺԻԹ ՊԱՐՏՕ արտակարգ ընդունելութեան արժանացած է Նիւ Եորք, ուր գացած էր ներկայացնելու իր վերջին ֆիլմը՝ Վիվա՛ Մարիա : Պատասխանելով լրագրողի մը որ կ'ուզէր գիտնալ թէ համաձայն է՞ «սեռին համաչխարհային խորհրդանիշը ըլլալու», դերասանուհին պատասխանած է «կ'ուզեմ ես ըլլալ » :

ՆՈՐՈՏՈՄ ՍԻԱՆՈՒԿ իշխանը յայտարած է փնոմ փէնհ խօսած մէկ ճառին ընթացքին թէ մերժած էր ժողովրդական Զինուժուհի առաջարկը՝ դրամական օգնութիւն մը ընելու Քամպոճի :

ԻՎրիի մէջ զողութիւն մը տեղի ունեցած է Ուրբաթ առաւօտ, 167 քիլօ ոսկի զողցուած է :

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

«ԹՈՒՐՔ ԳԼՈՒԽԸ ՊԷՏՔ Է ԻՐԱՑՆԷ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹԻՒՆԸ »

Պոլսոյ Թրքական Թերթերը կը գրեն թէ վարչապետ Սիւլէյման Տէմիրէլ Թուրքիոյ Թէքնիք Հետազոտութեանց ընկերակցութեան խորհուրդին ու պետական Ջուրի գործերու չրջանային տնօրէններու հաւաքոյթին ընթացքին երկու ուղերձ արտասանեց եւ ըսաւ թէ Թուրքիա պատհեսող ելեկտր· ուժի տեսակէտով տակնապ կը կրէ :

— « Այսօր Թրակիա մթութեան մէջ է : Այսօր Սեւ Ծովեան չրջանը, մեծ Մէնտրէսի աւազանը մթութեան մէջ է : Ջեր հորիզոնները չատ լայն բռնեցէք որպէսզի տարիներով եռեւ նայելով չափսոսաք որ այս թանձոտ երկրին համար ինչու այսքան քիչ բան ըրած էք : Եւ պիտցէք որ ձեր պարտականութիւնն է ոչ միայն ներկայ աղբիւրները բանեցնել, այլեւ նոր աղբիւրներ դտնել, այսինքն նոր Քէպաններ կառուցանել :

« Նկատելով որ անջրպետի դարաչրջանը թեւակոխած երկիրներուն տարբեր ձեւով պիտի չկարենանք հասնիլ, մեր երկրին վերականդնումի թափը չատ աւելցնելու ենք : Մեր ժողովուրդին տասնամեակներուն համար ոչ թէ վազան – ցուկ, այլ իրական միջոցներ դտնելու ենք : Ասիկա քաղաքակրթութեան պայքար մըն է : Թուրք ղլուխը պէտք է իւրացնէ արեւմտեան քաղաքակրթութիւնը (ԽՄՔ.— եավա՛շ եավա՛շ) : Անպայման պիտի հասնինք նպատակին : Ձենք կրնար արտօնել որ Թուրքիա աղքատ երկիր մը մնայ : Ոչ մէկ սերտ կրնայ յաժարել ատոր : Թուրքիոյ համար ցարդ եղած գործերը քիչ են : Հարաւ արեւելեան Անատոլու, կեդր· Անատոլու ու Սեւ Ծովեան չրջանները մասնաւորաբար չահադրդռութեան կը կարօտին : Տիգրիսի ու Եփրատի միջեւ տասը միլիոն հող ու հինդ հարիւր հազար հոդի կը գտնուի : Եփրատ դեռ ամէն տարի միլիոնաւոր թոն ջուր կ'առնէ կը տանի » :

ԱՁԱ – ՍՈՖԻԱՑԻՆ ԼՋԱ՞Ն ԹԷ ՂՕՂԱՆՋ

Ատա – Սոֆիան մզկիթի վերածելու մասին ուղղուած հարցապնդումի մը պատասխանելով՝ պետական նախարար Սէզգին յայտարարեց այս խնդիրը կը քննուի կառավարութեան կողմէ :

Հարցապնդումի հեղինակ Սամի Պինճիօղլու (Մըլլէթական) յայտնեց թէ ամբողջ ազդը կը բաղձայ Այա Սոֆիան վերածել մզկիթի : Ատոր վրայ Հալքեան չարքերէն ազդազակեցին· «Այդպիսի բան չկայ» : Պինճիօղլու պատասխանեց «Ըստ ձեզի չկայ, բայց ազդը կ'ուզէ » : Այս խօսքերը Ատալէթական երեսփոխաններէ կողմէ ծափահարութեան :

Պինճիօղլու ապա չէշտեց թէ ազդ մը բարոյական արժէքներով կ'ապրի, հետեւաբար Թուրք ազդն ալ պէտք է բարոյական արժէքներու կարեւորութիւն ընծայէ, եւ չարունակեց .— « Քրիստոնեայ աշխարհի համակրելի երեւալ ուղելով իսլամական աշխարհը կորսնցուցինք : Կիպրական կնճիռին մէջ ո՞ր քրիստոնեայ պետութիւնը մեղի զօրավիդ եղաւ : Մեր հողերուն վրայ սմսեղուկ գործունէութիւն ցոյց տուող քաղաքական օճախի փոխակերպուած պատրիարքարան մը կայ : Եթէ Այա – Սոֆիան արտաքին նկատումներով չենք կրնար վերաբանալ , ասիկա Թուրք ազդին գերիչխանութեան վերաւորանք է : Ամենէւրք այն օրուան պայմաններուն ներքեւ ուղած էր թանդարանի վերածել : Եթէ Ամերիկա ազդ ըլլար, չատոնց կը լսէր էղանի ձայները : Ատենը եկած է ի դերեւ հանել յոյսերը անոնց որ կ'ուզեն զանդակի զօդանջներ լսել Այա Սոֆիայէն » :

Ատալէթի խորհրդարանական խմբակին երէկուան նիստին Կարսի երեսփոխան Ճէլալ Նուրի Քոչ խօսելով հարց տուաւ· «Դեռ ի՞նչ բանի կը սպասենք Այա Սոֆիան պաշտամունքի առջեւ բանալու համար» :

Քոչ պահանջեց որ կառավարութիւնը ամենակարճ ատենէն պատրաստէ այն որոշմնագիրը, որ պատմական Այա Սոֆիան վերարանայ պաշտամունքի առջեւ : Քոչ ընդգծելով որ ազդայնական երիտասարդութիւնը եւ Թուրք ժողովուրդը կը պահանջեն իրրեւ մզկիթ գործածել Այա Սոֆիան, ըսաւ· « Ատալէթական կառավարութեան պարտքը պիտի ըլլայ այս որոշումը որ պիտի տրուի » :

Ատալէթական երեսփոխանները չեմբուրէն ծափահարեցին Քոչը :

Մակի ընդհ· ժողովին քաղաք· կոմիսէն այս վերջին օրերուն դբաղեցաւ կիպրոսի թնճուկով :

Խորհ· պատուիրակ Ֆէհմի Քէսմէզքոթ ատտ – ջարկեց թողուլ որ « Կիպրական խնդիրը կիպրացիներուն կողմէ լուծուի, պայմանաւ որ կղզին երկու հաւասարականութեանց կերպով , իրաւունքին եւ ազատութեան սկզբունքները յարդելով, ըսաւ·—

« Կիպրոսի ներքին գործերը միայն Թուրք եւ յոյն հաւասարականութիւնները կրնան լուծել : ՄԱԿ պէտք է երաչխաւորէ գոյատեւումը գերիչխան հանրապետութեան , ուր պիտի պաշտպանուին երկու հաւասարականութեանց իրաւունքները» :

Ֆէհմի Քէսմէզքոթ լուծման համար հիմնական պայման նկատեց յարդել Ապահովութեան Խորհուրդին վերջին որոշումը, որ կողմերը կը հրաւիրէր կացութիւնը վատթարացնելու կոչուած վերաբերումներէ խուսափիլ » :

Երրորդ ճառախօսը եղաւ Իրանի պատուիրակը որ, չէշտելով թէ Կիպրոսի համար իրապաշտ ու երկու հաւասարականութեանց չահերը նկատի առնող բանաձեւի մը միայն կրնայ քուէ տալ, յայտնեց թէ Աֆղանիստանի, Իրաքի, Սուտական Արաբիոյ ու Լիպիոյ կողմէ պատրաստուած բանաձեւին օրաւիդ պիտի ըլլայ : Այդ բանաձեւը կը նախատեսէ երաչխաւորել Կիպրոսի անկախութիւնը, գերիչխանութիւնը եւ հողային ամբողջութիւնը :

Եգիպտոսի պատուիրակն ալ Մակարիոսի թէզը պաշտպանելով պահանջեց Կիպրոսի կատարեալ անկախութիւն տալ, իսկոյն ջնջել օտար խարիսխները՝ պնդելով որ ներկայ համաձայնութիւնները դաղթարարութեան չրջանի մասնութիւնը կը կրեն :

Ֆրանսական պատուիրակն ալ Թրքական թէզին ի նպաստ արտայայտուեցաւ, պահանջելով ամէն բանէ առաջ հսկայական դութեան եղր մը դտնել Յունաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ :

Ամերիկեան պատուիրակը կոչմերը հրաւիրեց հրաժարիլ տագնապը լուծելու համար ուժ գործածելու սպառնալիքէն , պահանջեց բանակցութեամբ լուծել խնդիրը, չէշտելով որ ՄԱԿի ընդհ· ժողովը այս մասին կանխակալ որոշումներ չի կրնար տալ եւ կողմ բռնել :

ԽՈՐՀ· ՀՐԹԻՒՆԵՐ ԿԻՊՐՈՍԻ ՀԱՄԱՐ

Պոլսոյ Թրքական Թերթերը կը գրեն թէ Կիպրոսի կառավարութիւնը որոշած է Կիպրոս փոխադրել այն հակօդային հրթիռները, որոնք Խորհ· Ռուսիոյ կողմէ տրուած են եւ 1964 Դեկտեմբերէն ի վեր Ապէքսանդրիոյ մէջ կը մնան : Ըստ յունական ապրիւրներու երեսփ· ժողովի նախագահ Քլերիտես Միացեալ Ազգ Հանրապետութիւն այցելելով անհրաժեշտ թիւով հրթիռներու փոխադրութեան համար տեսակցած է եգիպտացի վարիչներուն հետ :

ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԵՒ ԻՐ ԴԻՄԱԳԻԾԸ

ԺԹ.

Հայոց դարձին (*) պատմութեան մէջ երկար վէճերու նիւթ է դարձած թուականի հարցը, բայց գրեթէ երբեք չէ ուսումնասիրուած դարձին քաղաքական պատճառաբանութիւնը: Ագաթանգեղոսի բերած վիպային հէնքը այնքան շլացուցած է միտքերը, որ վերաքննութեան կամ հետազօտութեան փորձ չէ կատարուած այլեւս:

Եւ սակայն Հայոց դարձին (Գրիգոր) եւ հանգանակին (Արիստակէս) պատմութեան մէջ յոյժ կարեւոր է քաղաքական պատճառաբանութիւնը (Տրդատ):

296 թուականին՝ Դիոդեկտիանոս կը գտնուի Անտիոքի մէջ, ուր յարձակողական մը կը պատրաստէ Հայաստանի վրայ, որ ենթարկուած է պարսկական զէնքերու տիրապետութեան: Հռովմէական բանակը կը յանձնէ Գաղերիոսի, որ Կալլինիկումի մօտ (այժմ Բաքքա) կ'անցնի Եփրատը եւ կը նետուի պարսկական հեծելազօրքին վրայ: Հռովմէական բանակին մէջ կը գտնուի նաեւ Տրդատ: Զարաչար կը պարտուի Գաղերիոս եւ մեծ կորուստով կը վերադառնայ ետ: Վիրաւորուած է Տրդատ, բայց հակառակ վէրքերուն՝ «առեալ զերիվարն, եւ զասպազէնն նորին եւ զիւր զառնազէնն կապեալ ի թիկունսն, ի վերայ մկանանցն, ի լիւղ անցանէր ընդ գետն Եփրատ» (Ագաթ. ԺԹ.):

Գաղերիոս կը ներկայանայ Դիոկղետիանոսի, որ սաստիկ զայրացած՝ կը հրամայէ հետիոտն քալել առջեւէն, զօրքին առջեւէն:

Եւ սակայն պէտք էր գրաւել Հայաստանը, ուրիշ խօսքով՝ հեռացնել պարսկական ճնշումը: Հայերը եւս, յաւիտենապէս արեւմտեան թրոփիսմով տարուած, դաղտնօրէն թեւ կ'երկարէին Հռովմայեցիներուն: Երկու հայ իշխաններ, Արշաւիր եւ Անդովկ. կը թելադրեն յարձակողականը կատարել ոչ թէ հարաւային տափաստաններն ի վեր՝ մտնելու համար Հայաստան, այլ հիւսիսային լեռնոտ շրջաններէն, ուր չէր կրնար խաղալ պարսկական հեծելազօրքը: Հայ առաջնորդներուն հետեւելով՝ Գաղերիոս, կաղամբ վաճառողի պէս ծպտուած, կ'ուսումնասիրէ ճամբան: Յետոյ այդ ճամբով կը յարձակի Պարսիկներուն վրայ, լուծելով իր պարտութեան վրէժը: Ծանրը, շատ ծանր էր Պարսիկներուն կրած պարտութիւնը:

Այս յաղթանակէն ետք հաշտութեան դաշինք կը կնքուի Հռովմայեցւոց եւ Պարսից միջեւ: Դիոկղետիանոս թագաւոր կը նշանակէ Տրդատը, որ իր քաջագործութիւններով (ճոխ աւանդութիւններ կուտան մատենագիրները) դարձած էր կեսարին սիրելի:

Տրդատ կը մտնէ Հայաստան, թագաւոր Հայոց:

Սիրաշահելու համար քրմական դասը, որ երկպետութիւն էր ստեղծած, երկրին երկրորդ տէրը դարձած, նախ կ'օգտագործէ քրիստոնեաները այն ձեւով, ինչպէս էր հռովմէական սովորութիւնը՝ գերիները նետել գազաններու առջեւ, կրկէսներու մէջ: Այս անգամ գերիները քրիստոնեաներն էին, գազանները՝ քրմապետներուն խիղճը:

Արդարեւ, քրիստոնէութիւնը յամրօրէն թափանցեր էր Հայաստանի մէջ ասորական քարոզութիւններով, «սկսել էր տարածուել հարաւային Հայաստանում եւ Տարօնում, հաւանօրէն Գ. դարի սկիզբներում կամ թերեւս արդէն Բ. դարի վերջերում» (Մանանդ, Բ. 124):

Ամէնէն վայրագ հալածանքներէն ետք, որոնց ենթարկուեցան քրիստոնեաները առաջին առթիւ, երբ ամրացած էր իր դիրքը եւ այլեւս երկրին ռազմագիտական կէտերը իր ձեռքը, Տրդատ ձեռնարկեց այն ծրագրին, որու համաձայն՝ բաւական չէր գրաւել երկիր մը քաղաքական տեսակէտով միայն, այլ եւ հարկ էր — եւ Հռոմ այդ էր որ կը պահանջէր — գրաւել կրօնական խորութեամբ: Այսինքն, Հայաստանը ազատագրել Պարսկաստանի կրօնական թափանցումէն կամ ճնշումէն: Երկրի մը կատարեալ տիրապետութեան համար մեծագոյն զէնքն էր կրօնքը, — ատոր համար էր որ թագաւորները ատուած կը հռչակուէին (Յիսուս եւս, այդ աւանդութեամբ, Քրիստոս, այլ խօսքով թագաւոր անուանուեցաւ), կեսարները՝ քրմապետ, — յետագային ասկէ՝ սեզարօփափիսմը: Տրդատ, իրական տիրապետութիւն մը հաստատելու համար երկրին մէջ, ծրագրեց տապալել հին կրօնքին ծառը, որու արմատները դուրսն էին, տալ նոր կրօնք մը՝ պետական ցանկութիւններու տեսակէտով դեռ անմեղ, — ուստի քանդեց մեհեանները, հալածեց քուրմերը, մինչեւ անգամ ներքին պատերազմի մը ձեւը տալով իր արիւնահեղ պայքարին՝ ընդդէմ Վահէվահեան հարըստութեան, այս անգամ քրիստոնեաներուն տալով զէնքը:

Յաղթանակը ապահովեց անշուշտ, բայց ընդդիմութիւնը տեւեց երկար ատեն՝ երբեմն կաթողիկոսներու սպանութեամբ, (Տրդատի մահն ալ ոմանք կը վերագրեն այդ ընդդիմութեան, բայց վերապահութեամբ):

Հայաստան այս ընթացքով եւ արեան ճամբով կը հեռանար պարսկական ազդեցութենէն եւ կը կապուէր Հռոմի, կը դառնար «դաստակերտ կեսարներու», (այս պարագան շատ է ուսումնասիրուած, բայց դեռ կարօտ նորագոյն ուսումնասիրութեանց):

Այս պայմաններուն տակ, երբ կը զումարուէր Նիկիոյ ժողովը, զարմանք պիտի չպատճառէր, եթէ հայ եպիսկոպոս մը երթար Նիկիա, մասնակցելու համար «տիեզերական ժողովին»:

Բայց տեսէք թէ ի՛նչ էր պատահած:

Մաքսիմինոս Դայա, արեւելքի կայսրը, պատերազմ յայտարարած էր Հայոց դէմ, պատերազմ մը, որ զարմանք ու ցաւ պատճառած է Եւսեբիոս Կեսարացիի, երբ իբրեւ կշտամբանք կը գրէ. «Յարեաւ եւ պատերազմ ի բռնաւորէն (Մաքսիմինոս Դայա) ընդդէմ Հայոց, որք ի սկզբանէ անտի բարեկամք եւ մարտակիցք էին Հոռոմոց» (Պատմ. Եկեղ. Թ. 8), պահանջելով որ Հայաստան հրաժարի քրիստոնէութենէն եւ, այսպէս, թշնամացնելով Հայերը:

Արիւնահեղ կռիւներ տեղի ունեցան հռովմէական եւ հայկական բանակներուն միջեւ, ու թէեւ այս զազրելի կայսրը պարտուեցաւ, յետագային եւս 313 թուականին անձնասպանութեամբ, Տարսոնի մէջ, վերջ տուաւ իր կեանքին, բայց եւ մեռած էր Տրդատի պաշտպանը, Դիոկղետիանոս: Կ'ուզեմ ըսել թէ թշնամութիւն ստեղծուած էր ընդմէջ Հայոց եւ «Հոռոմոց»:

Ճիշդ է թէ Մաքսիմինոս Դայա կայսեր մահէն ետք՝ Արեւելքի կայսր դարձած էր Լիկինիանոս, որ բարեկամն էր Տրդատի, միասնաբար կռուած էին Պարսիկներուն դէմ՝ Եփրատի վրայ, երբ վիրաւորուած, ձիուն ասպազէնն ալ շալկած, խեղճ կենդանին կողքին առած, լողալով անցաւ գետէն: Բայց այն ատեն քրիստոնեայ չէր Տրդատ: Ոչ մէկ վկայութիւն ունինք թէ Լիկինիանոս եւ Տրդատ կը շարունակէին իրենց բարեկամութիւնը, երբ առաջինը դեռ կը շարունակէր քրիստոնեաներու հալածանքը՝ կայսր դառնալէ ետք, իսկ երկրորդը՝ կը պաշտպանէր քրիստոնեաները՝ թագաւոր դառնալէ ետք: Դեռ աւելին.— Լիկինիանոս իր յաղթական պատերազմէն ետք, երբ իջաւ մինչեւ Կիլիկիա և բնաջնջեց Մաքսիմինոս Դայայի ամբողջ գերդաստանը, յանկարծ իր մէջ աճեցաւ անպարտկելի ցանկութիւն մը, անխոստովանելի փառասիրութիւն մը, — դառնալ «տիեզերակալ», հռովմէական բացատրութեամբ:

Ու վերադարձաւ Բիւթանիա, դնաց մինչեւ Միլան, ուր նոյն տիեզերակալութիւնը կ'որոճար Կոստանդիանոս՝ չարաչար պարտութեան մը մատնելէ ետք Մաքսենտիոս կայսրը, Միլվիուսի կամուրջին տակ խեղդուած, (Կոստանդիանոս ջրամոյն մեռած կայսրը դետէն հանելով գլխատած ու գլուխը զրկած էր Հռոմ):

Երկու ախոյեանները, Կոստանդիանոս եւ Լիկինիանոս, երկուքն ալ իրենց մըրցակից կայսրերուն գլուխը կերած, այժմ կ'որոճային այն մասին թէ ո՛վ պիտի ուտէ միւսին գլուխը: Եւ, կարծես զիրար կշռելու համար իրարու մօտ եկած, բարեկամութիւն կը կնքեն, թողլով ժամանակը իբրեւ իրաւարար: Կոստանդիանոս իր քոյրը կնութեան կուտայ Լիկինիանոսի, եւ այս հարսանեկան մթնոլորտին մէջ՝ երկու կայսրերը, միասնաբար, նոր դաշնակիցներ ճարելու նպատակով կարծես՝ բարեկամութի՛ւն կը յայտարարեն քրիստոնեաներուն ու կը ստորագրեն Միլանի հռչակաւոր հրովարտակը:

Այնուհետեւ Լիկինիանոս կը վերադառնայ Արեւելք: Զգուշաւոր դաւադրութիւն մը կը սարքէ, բայց չի շարունակեր: Իսկ երբ Կոստանդիանոս կը քալէ Թեսաղոնիկէի վրայ, իբր թէ պաշտպանելու համար կայսրութեան Դանուբեան սահմանները, կը ծագի պատերազմը երկու ախոյեաններուն միջեւ: Լիկինիանոս կը պարտուի, կը նահանջէ, կ'անցնի Վոսփորը, դարձեալ կը կռուի ասիական հրուանդանին բարձունքներուն վրայ, — Հայաստանէն ոչ շատ հեռու:

Ի՞նչ կ'ընէր Տրդատ: Եթէ բարեկամ էր Լիկինիանոսի, շարժման մէջ կը դնէր հայկական բանակը, այն ուժը որ պարտութեան մատնած էր Մաքսիմինոս Դայան:

Լուռ մնաց Տրդատ: 323 թուականին աշնան՝ ինկաւ նաեւ Լիկինիանոս: Երկու տարի ետքը՝ Նիկիոյ ժողովը:

Որեւէ վկայութիւն չունինք դարձեալ թէ Հայաստան մտած էր հռովմէական կայսրութեան ծիրին մէջ: Ճիշդ է, մեր մատենագիրները Հռոմ կը տանին Տրդատը՝ դաշինք կնքելու համար կեսարին հետ, բայց կը շփոթեն Տրդատ Առաջինը Տրդատ Երրորդին հետ:

Ահա՛ թէ ինչո՛ւ կը կասկածիմ որ Տրդատի Հայաստանը ներկայացուցիչ զրկած ըլլայ Նիկիոյ ժողովին:

Դժուար է քալել մեր պատմիչներուն հակասութեանց արտին մէջ: Մանաւանդ Ագաթանգեղոսի վկայութեանց հետքերուն վրայ, դատասկ դարձած կարծես:

Վերջերս յունարէն արձանագրութիւն մը գտնուեցաւ Գառնիի մէջ: 1946ին Յ. Մանանդեան հրատարակեց ուսումնասիրութիւն մը այդ մասին, Գառնիի յունարէն արձանագրութիւնը եւ Գառնիի հեթանոսական տաճարի կառուցման ժամանակը: Մանանդեան եւ այլ բանասէրներ կապ մը կը տեսնեն այս արձանագրութեան եւ Խորենացիի հետեւեալ վկայութեան միջեւ, «Զայսու ժամանակաւ (այսինքն այն ժամանակ՝ երբ Արիստակէս վերադարձեր էր Նիկիայէն) կատարէ Տրդատ զշինուած ամրոցին Գառնւոյ ...», յունարէն արձանագրութեամբ մը (Բ. 90):

Ոմանք այս շինութիւնը կը համարին հեթանոսական տաճար կամ մեհեան:

Գրիգոր Լուսաւորիչ, Արիստակէս հանգանակաբեր եւ Տրդատ... հիմնադիր նոր մեհեանի մը:

Ով որ կրնայ՝ թող լուծէ:

Անցնինք հանգանակին քննութեան:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) ԺԴ. յօդուածով (տես Յառաջ, 13 Հոկտեմբեր) տուած էի «դարձ» բառին լեզուաբանական եւ աստուածաբանական բացատրութիւնը: Զեռքս նոր անցաւ Օ-

ՌՈՒՍ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԳՐԱՒԷԻՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒՆ

(ԻՆՉԵ՞Ր ԿԸ ԳՐԵՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ)

Հակառակ այս բողոքագրին, Հայերը շարունակեցին սակայն իրենց յարձակումները: 1920 Սեպտեմբեր 24ին ալ Կոտայքի եւ Պարտէզի շրջաններուն մէջ հայկական զօրագունդերը կանոնաւոր յարձակողականներ ի գործ դրած ըլլալով, պատերազմական վիճակ ստեղծուած եղաւ Թուրք եւ հայ կառավարութիւններու միջեւ:

28 Սեպտեմբերին, թրքական զօրքը հակայարձակողականի անցաւ եւ Սեպտեմբեր 29ին գրաւեց Սարըղամիշը, Սեպտեմբեր 30ին ալ Մարդանակ եւ Լալողլուի շրջանները ետ առաւ Հայերու ձեռքէն:

Կարգ մը նկատումներով, թրքական բանակը Սեպտեմբեր 30էն մինչեւ 22 Հոկտեմբեր մնաց իր գրաւած այս դիրքերուն վրայ, իսկ 30 Հոկտեմբերին ալ Կարսը գրաւելէ ետք սկսաւ յառաջանալ Արփաչայի ուղղութեամբ, տեղ – տեղ յայտնուող դիմադրական փորձերը չէզոքացնելով:

ՍԱՏԻ ՊՈՐԱՔ – «ՀԱՊԷՐ»

Հայերը, Նոյեմբեր վեցին հաշտութիւն առաջարկեցին եւ երկու Դեկտեմբերին ստորագրուեցաւ Կիւմրիւի (Աղեքսանդրափոլ) դաշնագիրը: Այս դաշնագրին հիմամբ ալ, Կարսը, որ 1877ին Օսման-եւ ռուս պատերազմով գրաւուած էր թշնամիին կողմէ, վերստացուեցաւ եւ կըցուեցաւ հայրենական հողերոն:

ԵՐՐՈՐԴ ՄԻՋԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆԸ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ

ՆՊԱՏԱԿԸ՝ ԹՈՒՐՔԻԱՆ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐԱՑՆԵԼ

Ինչպէս յարգելի Ճէպէսօյ ալ կը գրէ իր յիշատակներուն մէջ, երբ Թուրքերը ամէն ճիգ կը թափէին ցարերու օրով ցանուած Թուրքեւռուս թշնամութեան սերմերը փճացնելու համար, Ռուսերը, ընդհակառակն, թափ կուտային իրենց համասլաւական աշխարհակալական քաղաքականութեան եւ այսպէսով, տեսակ մը շարունակողը կը հանդիսանային ցարերու աշխարհակալական գաղափարաբանութեան:

Բոլշեւիկները, մինչ մէկ կողմէ կը ջանային Արեւելեան նահանգներէն հողամասեր փրցնել Հայաստանի համար, միւս կողմէ ալ ծրագրեալ աշխատանք կը տանէին Անատոլուն համայնավարացնելու հեռանկարէն թելադրուած:

Նոյնիսկ, Երրորդ Միջազգայնականին մէջ, գաղտնի որոշում առնուած էր Ուկրայնիայի օրինակով, Թուրքիան ալ համայնավարացնելու եւ զայն Խորհ. Համագաշնակցութեան մասնակից դարձնելու համար: (Ալի Ֆուատ Ճէպէսօյ, «Մոսկովեան Յուշեր, էջ 97):

1920 Սեպտեմբեր մէկին, Երրորդ Միջազգայնականի Երկրորդ Համագումարը տեղի ունեցած էր Պաքուի մէջ, ուր այս գաղտնի որոշումը բանաձեւուած էր հետեւեալ ձեւով. —

«Բարեկամ երեւալ յեղաշրջական Թուրքիոյ եւ օգնական ու օգտակար թուիլ անոր, տպաւորելու համար իսլամական աշխարհը եւ օգտուելով Թուրքերուն Մահմետական աշխարհին վրայ ունեցած ազդեցութենէն, զայն միջոց գործածել Եւրոպացիներուն դէմ յեղափոխութիւններ կազմակերպելու, եւ ներկայացող այս առիթներէն ալ օգտուելով, անիրաւուածներուն եւ ճնշուածներուն տէրն ու պաշտպան ներկայանալ, Մահմետական երկիրներուն վրայ եւս ազդելու եւ անոնցմէ ներս թափանցելու համար»:

ԱՆԳԱՐԱՅԻ ԴԻՒՐԱԶԳԱԾՈՒԹԻՒՆԸ

Այդ միջոցին, «Թուրք Ընկերվարական Կուսակցութեան» մէջ (Թիւրքիյէ Էշթիրաքիյուն Ֆըրքասը) որուն կեդրոնը կը գտնուէր Արեւմուտքի մէջ, անդամներ ունէր նաեւ Թուրքիա, ընդ որս օրուան ծանօթ դէմքերէն Էնվէր Փաշան:

Երրորդ Միջազգայինին Պաքուի մէջ գումարուած Երկրորդ Համագումարին իր մասնակցութիւնը կը բերէր նաեւ Էնվէր Փաշան:

Թուրքիոյ Ազգային Մեծ Ժողովը, իր կարգին, Մոսկուայի թրքական պատուիրակութեան անդամներէն Տոքթ. Իպրահիմ Թալի – Էօնկէօրէնի պաշտօն յանձնեց նոյնպէս ներկայ գտնուիլ այս Համագումարին, դէտի հանդամանքով: Տրապիզոն նահանգի անունով կը մասնակցէին Հաֆըզ Մէհմէտ եւ երկրաչափ Ազիզ Պէյ, իսկ Էրզրում նահանգի անունով ալ հազարապետ Արիֆ Պէյ, բոլորն ալ դէտի հանդամանքով:

(27 Շար.)

ՈՒ ԵՍ Կ'ԵՐԹԱՄ

ՄՈՒՇ

17 Յունիս 1964 Ուրբաթ

Կառքը երբեմն կը յառաջանայ անարգել, երբեմն կ'ոստոստէ : Ես յիշատակներուս հետ գլուխ գլխի, զանոնք յիշողութեանս մէջ կը տեղաւորեմ , որպէսզի չկորսնցնեմ ...:

Գիշերուան տասնին Մուշ կը հասնինք: Յոգնած եմ : Պառկելէ զատ ուրիշ բանի մասին չեմ խորհիր : Յիշատակներով բեռնաւորուած, հին օրերու երանութեան երազով՝ անուրջներու աշխարհը ու ես կ'երթամ ... :

Վահտէտտին էֆէնտիի տան մէջ, արեւելեան սովորութեանց համաձայն , բաղնիքը վառած էր: Բայց ես երկարատեւ ճամբորդութեան յոգնութենէն ուժասպառ, տեղական սովորութիւնն ու առողջապահական կանոնները անտեսելով , ճամբու փոշիներու աղտով անկողին մըտեր էին :

Առաւօտեան կանուխ ժամերուն, կազդուրուած կ'արթննամ : Մահճակալիս մօտ, երկու երիտասարդներ ձեռնածալ կը սպասեն՝ ինծի սպասարկելու համար : Երիտասարդները անգամ մը եւս կ'ըսեն , թէ բաղնիքը պատրաստ է դարձեալ: Լուացուելէ ետք, գետինը ծալապատիկ կը ճաշենք : Միջոց մը բազմոցներու վրայ նստած կը խօսինք: Մեր գտնուած տունը Մուշի վերի թաղն է եւ Հայոց թաղը , մեր գտնուած տունն ալ Հայու մը կը պատկանի :

Մուշ քաղաքը ձորի մը մէջն է: Վերի բարձունքին վրայ Մուշեղ Մամիկոնեանի բերդը կը գտնուի: Ձորին մէջէն գետ մը մեծ աղմուկով կը հոսի : Ձորին արեւելեան կողմի լանջքին վրայ այդիներ կան, իսկ արեւմտեան կողմը , տուներու շարքը մինչեւ դաշտը կ'երկարի: Վարի թաղը Թրքական թաղն է : Մեր իջեւանած տունը Հայոց թաղին ամէնէն բարձր դիրքին վրայ կը գտնուի :

Արեւուն առաջին ճառագայթներովը դուրս կ'ելլենք: Դէպի զառիվարը , փողոցներէ կ'անցնինք: Դարաւոր ծառեր մեզ կը բարեւեն: Գետն ալ հին երգը երգելով կ'անցնի, կ'երթայ Մեղրագետին կը պլլուի ...:

Առաջին այցելութիւնս կուտամ Ապահովութեան Տնօրէնութեան : Այցելութեանս նպատակը կը բացատրեմ : Տնօրէնը կ'ընդունի զիս : Քաղաքավարական ձեւակերպութենէ ետք , կ'անցնի պաշտօնական գործողութեան : Անձնագիրս կ'ուզէ :

Անձնագրիս քննութեան ընթացքին , Պ. Տնօրէնը մտածումի կը տարուի : Եւ ապա քիչ մըն ալ զարմանքով՝ կը հարցնէ.

— Հայերու մէջ այսպէս անուն չկայ, այս ի՞նչ կը նշանակէ ...:

Ես ալ բացատրութիւն կուտամ .

— Իմ աշխարհական անունս «Յաւակ » էր ...

Եւ ապա ինք կը սկսի բացատրել .

— Այո «Յ» գիրը թուրքերէնի մէջ չըկայ ...

« Յ » գիրը այնքան հարազատ արտասանեց , որ հայերէն գիտցող մը միայն կրնար ... եւ սկսանք հայերէն խօսիլ :

Ապա, կուսակալ պէյին այցելեցի: Երիտասարդ ու լուսամիտ կուսակալը , Էտհէմ Բէճէպ Պօյսան Պէյ, նոյնպէս ժըպտերես ու մտերիմ ընդունեցաւ զիս : Անոր ալ այցելութեանս նպատակը բացատրեցի :

— Կուսակալ Պէյ, հայրենակիցները դանձ փնտռելու համար պետութենէն արտօնութիւն առած են: Ես ալ ձեռքս փաստաթուղթեր ունիմ եւ իրենց հետ այս մասին պայմանագրութիւն կնքած ենք : Այսօր եկած եմ աշխատելու. եթէ արտօնէք՝ պիտի աշխատիմ, թէ ոչ՝ Պոլիս կը վերադառնամ ...

Ան ինծի հաւաստիք կուտայ .

— Տէր Հայր, քանի որ պետութիւնը ձեզի արտօնութիւն տուած է, մենք ալ պարտաւոր ենք ձեզի օգնելու : Վստահ կրնաք ըլլալ, ամէն կերպով պետական պաշտպանութեան տակ էք, կրնաք ապահով զգալ :

ՇԱՒԱՐՇ ՔՀՆՅ. ՊԱԼԸՄԵԱՆ

պէնի գիրքը, ամբողջովին (256 էջ) «դարձ» տարազին նուիրուած , ուր երկար ու խոր վերլուծումի մը ենթարկուած է բառը Աստուածաշունչ Մատեանի, Պղոտինոսի, Իռենէոսի, Կղեմէսի, Որոգինէսի վկայութիւններով, — եբրայերէնը՝ *շուպ*, յունարէնը՝ *էփիսթրոֆէ* : Օպէն սխալ կարդացած, սխալ գրած է եբրայերէնը ,— կը գրուի ու կը կարդացուի *շուպ*: Առաջին տասը, *սին* կամ *շին*, ունի եռաժանիի մը պատկերը (փրանսերէն՝ *ֆուռչ* , տառին անունն ալ, իբր բառ, այդ իմաստն ունի, կը նշանակէ նաեւ ակռայ), եւ երբ կէտ մը դրուի եռաժանիին ձախ ակռային վրայ՝ կը կարդացուի *սին*, աջ ակռային վրայ՝ *շին*: Վերջին տառն է *պէթ*, որ իբր բառ՝ կը նշանակէ տուն, ու կը կարդացուի *պէ* : Եբրայերէն լեզուի մէջ *շուպ* բառը երանգի խաղեր կը կատարէ: Օպէն մէկ առ մէկ քննած է Աստուածաշունչ Մատեանի մէջ բառին բայական եւ գոյական գործածութիւնները (բայականը աւելի քան 550 անգամ, հայերէնի մէջ՝ աւելի): Այդ գործածութեանց մէջ ամէնէն յատկանշականն է. «Դարձցի հողն յերկիր որպէս եւ էրն, եւ հոգին դարձցի առ Աստուած որ ետ զնա (*Ժող. ԺԲ. 7*): Գոյական ձեւով. «Դարձ հեթանոսաց» (Գործք , ԺԵ. 3):

ՀԱՅ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Մեր մշակոյթի հնագոյն ճիւղերէն է հայ ճարտարապետութիւնը : Իսկական արուեստի արգասիք ըլլալով , հայ ճարտարապետական յուշարձանները երբեք չեն կորսնցուցած իրենց ներգործօն ուժը :

Եւ այս որակին շնորհիւ է , որ անցեալ դարէն սկսեալ մեր ճարտարապետական արուեստը եւրոպացի եւ հայ մասնագէտներուն ուշադրութիւնը գրաւեց եւ անոնց մանրակրկիտ քննութեան առարկան դարձաւ :Այդ բազմակողմանի հետազօտութիւններուն շնորհիւ կարելի եղաւ Հայաստանի մէջ հիմը դնել ճարտարապետական յուշարձաններու ուսումնասիրութեան գործին , որուն հիմնադիրը հանդիսացաւ Թորոս Թորամանեան :Եւ երբ կազմուեցաւ Հայաստանի Գիտութիւններու ակադեմիան, ակադ. Յովսէփ Օրբելիի օժանդակութեամբ արուեստագիտութիւնը իր բնական տեղը գրաւեց անոր կազմին մէջ :

Վերջին տասնամեակներուն արուեստի ուսումնասիրութիւնը Հայաստանի մէջ երկու ուղղութեամբ զարգացաւ , նախ՝ կազմակերպուեցան հնագիտական արշաւախումբեր (Կարմիր Բլուր, Արին-Բերդ, Գառնի, Դուին, Ամբերդ եւայլն), որոնք շահեկան յայտնաբերումներ կատարեցին եւ յետոյ՝ զուգահեռաբար ի մի բերուեցաւ այն մեծ նիւթը, որ արդէն կուտակուած էր եւ համակարգման կը սպասէր :

Ահա այս կարգի ուսումնասիրութիւն է «Ակնարկ հայ ճարտարապետութեան պատմութեան » ստուար հատորը , մէկը՝ հայ արուեստի պատմութեան ակնարկներու քառահատոր մատենաշարէն, որուն հրատարակութեան գործին լծուած է Գիտութիւններու Ակադեմիայի Արուեստի հիմնարկութիւնը : 1963ին տպուեցաւ հայ երաժշտութեան պատմութեան ակնարկը, իսկ յաջորդաբար լոյս պիտի տեսնեն նաեւ հայ թատրոնին եւ կերպարուեստին պատմութեան ակնարկները :

Յաւալի է միայն, որ հայ ճարտարապետութեան ամբողջական պատկերը ուրուագծող այս առաջին գիրքին տպաքանակը ընդամէնը 1500 օրինակ է , նուազագոյն քանակ մը , որ ոչ մէկ պարագայի տակ չի կրնար համապատասխանել եղած պահանջին :

Այս գործը բաղկացած է եօթը գլուխներէ : Ներածութեան հեղինակը՝ Ա. Սահինեան կը թուէ հայ ճարտարապետութեան ուսումնասիրութեան պատմութիւնը և աղբիւրները եւ, կ'ընդգծէ, որ ճարտարապետական, շինարարական գործը հայկական լեռնաշխարհին մէջ սկսած է աելի քան չորս հազար տարի առաջ :

Հայ ճարտարապետութեան սաղմնաւորումին անշուշտ կարեւոր չափով նը-պաստած են Հայասայի (Ք. Ա. 15–12րդ դար) եւ ապա Ուրարտուի (Ք. Ա. 9 – 6րդ դար) մէջ զարգացած մշակոյթները: Հայ ժողովուրդը, տեղական ցեղախումբերուն շինարարական աւանդութիւններուն հետ ժառանգած է նաեւ Հայասայի եւ Ուրարտուի կառուցողական արուեստները :

Այս պարագան հաստատուած է միայն Ուրարտուի նկատմամբ, մանաւանդ վերջերս կատարուած յաջող պեղումներու հետեւանքով , ինչ կը վերաբերի Հայասային, անոր վերաբերեալ նիւթերը այնքան քիչ են, որ միայն ենթադրութիւններ կարելի է ընել :

Յամենայն դէպս անվիճելի է այն իրողութիւնը, որ մէկեւկէս հազարամեակ տեւող քաղաքաշինական եւ շինարարական արուեստը պէտք է ոչ միայն շարունակուէր, այլեւ զարգանար : Այդպէս ալ եղաւ : Զանազան վայրերու մէջ , ինը դար տեւող ժամանակաշրջանի մը մէջ (Ք. Ա. 6էն մինչեւ Ք. Ե. 3 դար) վեր խոյացան բազմաթիւ նոր քաղաքներ , պաշտպանողական հզօր կառոյցներ , մեծ բնակավայրեր եւ յուշարձաններ, որոնց յօրինուածքին եւ շինելակերպին մասին դիտութիւնը խիստ սահմանափակ տըւեալներ ունի, յաճախակի կրկնուող պատերազմներուն, ասպատակութիւններուն պատճառած աւերներուն պատճառաւ :

Միջնադարեան սկիզբը կը նկատուի հայ ճարտարապետութեան կազմաւորման շրջանը , երբ հայ ստեղծագործ միտքը կը սկսի փնտռել նոր գաղափարներ եւ նոր ձեւեր : Դ. եւ Զ. դարերուն վերջնապէս կը կազմուի հայկական ազգային ճարտարապետութիւնը :

Է. դարը հայ պատմական ճարտարապետութեան զարգացման ամէնէն ծաղկուն շրջանը կը նկատուի, երբ կը հասնի դասական արուեստի գերագոյն աստիճանին : Միջնադարուն սկիզբները համաշխարհային արուեստի ինքնուրոյն ոճերուն կողքին երեւան կուգայ, իր իւրայատուկ դիմագիծը ունեցող հայկական ճարտարապետական ոճը :

Ներածականին մէջ Ա. Սահինեան կ'ընդգծէ, որ «Հայ ճարտարապետութիւնը 4–7րդ դարերում սերտ շփման մէջ գտնուելով Սուրիայի, Միջագետքի, Բիւզանդիոնի եւ Կովկասեան ժողովուրդների համապատասխան արուեստների հետ , համարձակօրէն վերցրել է նրանցից այն, ինչը կը նպաստէր իր զարգացմանը (ճարտարապետական մանրամասնութիւններ , առանձին ձեւեր եւ մոթիֆներ) , վերամշակել է , հարստացրել, տեղայնացրել ու ինքն էլ իր հերթին առատաձեռն բաժին տուել ուրիշներին »:

Թ. – ԺԱ դարերու հայ ճարտարապետութեան զարգացման մեծագոյն օճախը եղաւ Բագրատունիներու թագաւորութեան մայրաքաղաքը՝ Անին : Այսպէս , ճարտարապետական – շինարարական միտքը Հայաստանի մէջ 10 – 11րդ դարերուն կը թեւակոխէ նոր շրջան մը՝ ոճի նոր ուղղութեամբ մը, որ զարգացման մեծ թափ ստացաւ յատկապէս 12րդ եւ 13րդ դարերուն, մասնաւորապէս Զաքարեաններու շրջանին :

Ներածականը կը խօսի նաեւ կիլիկեան հայկական ճարտարապետութեան մասին :

Ռ. ԱՂԱԲԱԲԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ» ԻԹԵՐԹՕՆԸ (6)

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

— * —

Արկածասէր զինուորականին հետաքրքրութիւնը արթնցած ըլլալով, ծերունիին առաջարկը ընդունեցաւ եւ որոշեալ ժամուն թիկնեղ ու հաւատարիմ խափշիկի մը հետ ժամադրավայրը հասաւ :

Ցեղապետը ձի մը հեծած եւ երկու ձիերու ալ սանձերը բռնած, հոն իրեն կը սպասէր :

— Հարիւր քայլ հեռուէն մեր ետեւէն եկուր, ըսաւ ծերունին խափշիկ հետեւորդին :

Երեք մարդիկը երկու ժամ քառասմբակ յառաջանալով դաշտ մը հասան, որուն ետին լեռնաշղթայ մը կը բարձրանար : Դաշտը անցնելէ յետոյ կիրճը մտան :

Հոն ցեղապետը բլրակի մը առջեւ իր ձին կեցնելով ըսաւ .

— Կեցէք, հասանք :

Զինուորականն ու ծերունին իրենց ձիերուն սանձը խափշիկ սպասաւորին յանձնելէ ետք նեղ զառիվերէ մը վեր ելլալով բլրակի մը գագաթը հասան :

Ծերունի ցեղապետը հոն ինքզինքը հաւաքելով եւ բլրակին կուշտին վրայ բացուած քարայր մը ցոյց տալով, խեղդուկ ձայնով մը ըսաւ .

— Հոս, այս մեծ ապառաժներուն տակ, երեք հարիւր յիսուն տարիէ ի վեր թաղուած մնացած է Սուլթան Սէլիմ առաջինի անհատնում գանձը ...:

Սէնթ-Ֆուա այս խօսքերը լսելուն պէս տեղէն վեր ցատկեց ...:

Ան հինգ տարիէ ի վեր Ալժերիոյ մէջ մղուած զանազան կռիւներուն մասնակցած էր եւ ամէն տեղ այդ գանձին մասին խօսուիլը իմացած էր :

Պատմուածին համեմատ, Թուրքերու Ալժերիա կատարած առաջին արշաւանքի միջոցին , Եավուզ (վայրագ) Սուլթան Սէլիմ առաջինի գանձը գաղտնի տեղ մը պահուած էր, բայց մարդ չէր գիտեր անոր տեղը :

Սակայն իրականութեան մէջ, ինչպէս Սէնթ Ֆուայի, նմանապէս նաեւ բոլոր միւս Եւրոպացիներուն համար ատանկ գանձ գոյութիւն չունէր : Ո՞ր Եւրոպացին կը հաւատար ատանկ առասպելներու :

Զինուորականը չուզելով լսածին հաւատալ, թերահաւատ լռութիւն մը պահեց, իսկ ծերունին շարունակեց .

— Ես, Հաճի Մոհամէտ, մեծ մարգարէին համեստ աշակերտը , Կանաչ Աղամանդին պահապան կարգուած եմ :

Սէնթ Ֆուա, աչքերը խոշոր խոշոր բացած, իր խօսակիցին երեսը նայեցաւ: Հաճի Մոհամէտ իր բարձր հասակը ցցեց: Դէմքէն յայտնի էր, որ ըսածները ճիշդ էին: Վստահելի նայուածքով մը զինուորականին կը նայէր ան :

Սէնթ Ֆուա համոզուելով որ իր հետը խօսող արաբը ոչ խենթ էր եւ ոչ ալ խաբեբայ մը, կմկմաց .

— Ինչո՞ւ այս գաղտնիքը ինծի յայտնեցիր :

— Զաւակներս մեռան, աղջիկս քու դիրկիդ մէջ աւանդեց իր հոգին, պատասխանեց ծերունին : Զարդի միջոցին իմ ամէնէն հաւատարիմ ու ամէնէն քաջ պատերազմիկներս մորթուեցան: Ես ալ ծերացած եմ եւ Ալլահը մօտ օրէն իր քովը պիտի կանչէ զիս ...: Իմ սիրելի աղջիկանս ամուսինին, քեզի կուտամ այդ գանձը եւ իր գաղտնիքը ...: Գիտցած եղիր, տղաս, որ աշխարհի մէջ ինչ որ ցանես, այն կը հնձես ...: Աղնիւ վերաբերմունք մը ունեցար մեզի հանդէպ , եւ արժանի ես այս գանձին ...:

Այս ըսելով , Եավուզ Սուլթան Սէլիմ առաջինի գանձերուն պահապանը ձեռքը կուրծքին տարաւ եւ լաթերուն տակէն կաշիէ շինուած փոկ մը քաշելով՝ ծայրէն կախուած առարկայ մը առաւ ու զինուորականին երկարեց :

Անմիջապէս ծերունի ցեղապետին ափն ու դէմքը փայփլիլ սկսան : Լուսնի լոյսին տակ, Հաճի Մոհամէտի ձեռքի առարկան այնպիսի կանաչ շողեր կ'արձակէր, որ զինուորականին աչքերը խըտղըտալ կը սկսէին :

Սէնթ Ֆուա դողդոջուն ձեռքերով առաւ զայն ծերունիին ձեռքէն :

Խոշոր ադամանդ մըն էր ան : Այնպիսի խիտ ու աչքերը կուրացնող շողեր կ'արձակէր, որ անկարելի կ'ըլլար անոր ծաւալն ու տարօրինակ ձեւը որոշել : Ութեւկէս սանթիմեթր երկարութեամբ եւ չորս սանթիմեթր հաստութեամբ երկար խորանարդաձեւ կտոր մըն էր ան, որուն երեսին վրայ, դէպի երկարութեանը, երկար եւ նեղ բայց իրարու անհաւասար ցոլարձակներ բացուած էին: Ասոնցմէ զատ, ադամանդին երկու ծայրերը կոնաձեւ ցոլարձակներ կային, որոնք մէկ ծայրէն միւսը մէկ միլիմեթր խորութիւն ունեցող եռանկիւն ուրդերով իրարու կը միանային: Երկու ծայրերը ճիշդ բուրդի մը ձեւըն ունէին :

ՓԻԷՐ ՄԱՐՕՏՕՆ

(Շար.)

ՆՈՒԷՐ

Այրի Տիկին Անի Քորսաք (Պրիւսէլ) 100 Ֆրանք կը նուիրէ Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին իր ամուսնոյն Գոնստանդէն Քորսաքի մահուան քառասունքին առթիւ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Կապոյտ Խաչի «Մանուկներու Օր»ուան, Կիրակի Փետրուար 13ին :

×

Հ. Բ. Ը. Մ. տարեկան պարահանդէսը Փետրուար 20ին, Ժորժ Ե.ի սրահը :

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

ՄԱՐՏ 13ԻՆ

ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

×

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, Շաբաթ, Մարտ 5ին Սփլանտիտի սրահին մէջ :

×

Մուրատ – Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտաց Միութեան

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 6ԻՆ

×

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի թատերական ներկայացումը՝

ՄԱՐՏ 20ԻՆ

×

Դպրոցասէրի զեղարուեստական հանդէսը Մարտ 28ին, Կիրակի օր :

×

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի տարեկան հանդէսը, *Կիրակի Մարտ 6, կէսօրէ ետք ժամը 2·30,* Սալ տը լա Շիմի :

×

ՎԻԷՆ.— Մանուկներուն օրը Յունուար 9ին, Սէրքլը Կաթոլիկ սրահին մէջ :

×

ԼԻՈՆ.— «Մանուկներու Օր»ը Յունուար 16ին Ազգային Տան սրահը :

×

Մանուկներու Օրը *կը տօնուի Տէսինի մէջ Յունուար 9ին Շաբաթ երեկոյեան, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :*

×

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը Փետրուար 27ին :

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ 23 Յունուար, Ամպասատէօրի սրահին մէջ :

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ

Modèle Deposé

Թանկագին ու Մնայուն

Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

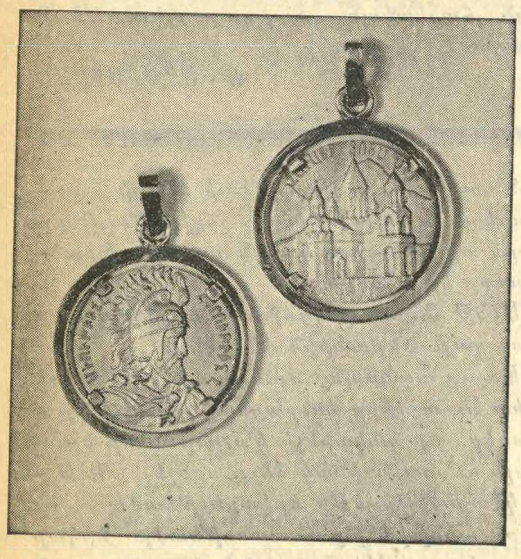

Պարզ ձեւ՝ 200 Ֆ. Շրջանակով 300 Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝

EDOUARD KHEDERIAN

66, Rue Lafayette, PARIS (9e)

Tél. : PRO. 11-63

Expédition contre-remboursement

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի (26 Դեկտ.) Տօն Ս. Ստեփանոսի նախավկային, հանդիսաւոր պատարագ ժամը 10ին եւ Սարկաւագաց ընծայաբերում ժամը 11·30ին: Նոյն օրը հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եկեղեցւոյս մեծ բարերար ողբ. ՎԱՀԱՆ ԽՈՐԱՍԱՆՃԵԱՆի, հոգելոյս ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԵՊՍԿ. ՊԱԼԱԳԵԱՆԻ եւ դպրապետ ողբ. ՅԱԿՈԲ ՄԱԼԱՔԵԱՆի ի յիշատակ : Կը խնդրուի սոյն երեք արժանաւորներու յիշատակը յարգել ներկայութեամբ :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ԳՈՅԱՄԱՐՏ

ՕՐԱՑՈՅՑ 1966

Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի շրջանի :

Ապսպրանքներու համար դիմել՝

O. DJARAYAN

2, Place de la Corderie

13 MARSEILLE (7e)

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ ՆԱՐԴԵԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ

Թիւ 1

ԼՈՒՍԱՄԱՏԵԱՆ

(ՀԷՔԵԱԹ ԵՒ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ)

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ապսպրանքներու համար դիմել հեղինակին ՅԱՌԱՋի խմբագրութեան հասցէով: Գինը 10 Ֆրանք, փոստով՝ 12 Ֆրանք: Գումարները զրկել միայն մանտա –քառթով :

BAHADOURIAN

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ԱՐԴԻԱԿԱՆԱՑԱԾ

Եւրոպայի Մեծագոյն

Արեւելեան Վաճառատունը

Բոլորովին նոր դրութեամբ

SELF SERVICE

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ խանութ մը չայցելողին սեղանին վրայ ամէնէն համով պատառը կը պակսի՝ մեծին ու պզտիկին համար: ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ վաճառատան մէջ պիտի գտնէք աւանդական ընդեղէններու եւ անուշեղէններու ամէն տեսակը, անմրցելի գիներով :

ԾՐԱՐԻ ԱՌԱՔՈՒՄ

Ֆրանսայի ամէն կողմ եւ Արտասահման՝ Պելժիա, Զուիցերիա, Անգլիա :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՆ

LYON

Super-Alimentation

20, Rue Villeroy MO 32.10

ԱՐԱԳ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Արմաւ, «պամիա», «եալանճի տոլմա», յունական «թուրշի», «պիպէռ», տերեւ, թահին հելվա, «վանիյ», շոքոլա, «նուազէթ», «լոգում», «սագրզ», պիստակ, Շիրակ օղի (41 – 45օ), Իզմիրի չամիչ, «սուճուք», առաջնակարգ սուրճ, (քարաման եւ մոգա), համեմներ մահլէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, «զաշքավալ» պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով : Ամէն կարգի պահածոներ, «քուսքուս», հարիսա, սումագ, թարամա, լամիս, եւայլն :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ առաջնակարգ մսավաճառատուն մը, որուն ընտիր տեսակի միսերը զոհացում կուտան ամէնէն նրբաճաշակներուն.— Ոչխարի, հորթի եւ եզան միս (քաշուած) քերտա, բաքլաւա, քատայիֆ, տերեւ եւայլն :

Stabilisation des Prix

ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

*

ԵԹԷ ՁԵՐ ՈՒԶԱԾԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Է՝ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ «ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ» Է

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ

Կազմակերպուած Ֆ. Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու կողմանէ իրենց կայանի տասնամեակի առիթով եւ անոր ի նպաստ :

Հրաւիրուած է Լոնտոնէն Հայ Երիտասարդաց Միութեան թատերախումբը, ներկայացնելու Գ. Սնդուկեանցի

ՊԵՊՕ

Հինգշաբթի 23 Դեկտեմբեր ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ մէջ ժամը 20·30ին

Մէզոն – Ալֆորի քաղաքապետարանի սրահը, Բիւ Ժան – Ժօրէս :

Երեքշաբթի՝ 21 Դեկտեմբեր ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ մէջ ժամը 20·30ին

Քաղաքապետարանի սրահը :

Կիրակի՝ 26 Դեկտեմբեր ԼԻՈՆԻ մէջ ժամը 15ին

6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահը, 58 Բիւ տը Սէզ :

Չորեքշաբթի՝ 29 Դեկտեմբեր ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ ժամը 20·30ին

Թէաթր տիւ Ժիմնազ :

Հինգշաբթի՝ 30 Դեկտեմբեր ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ ժամը 20·30ին,

Թէաթր Միւնիսիփալ :

Տոմսեր կը վաճառեն Կացոյտ Խաչի գրասենեակը, հայ գրավաճառատուները եւ Խաչուհիները :

Ապահովեցէք ձեր տեղերը :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ Է

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 1966ի օրացոյցը :

Գին 2·50 Ֆրանք, դիմել մասնաճիւղերու վարչութեանց :

ՊԱՇՏՕՆԵԱՅ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Աղքատախնամ ընկերակցութիւնը իր Հանգստեան Տուներուն համար կը փնտրուէ.—Ա) Տնօրէն, օժտուած վարչական կարողութիւններով եւ տեղեակ հաշուակալութեան :

Բ) Հիւանդապահուհիներ, վկայեալ Փարիզէն կամ այլուր :

Գ) Կառավար (շօֆէօր) :

Թեկնածութիւնները ներկայացնել գրաւոր Աղքատախնամի գրասենեակը՝

Association Arménienne d'Aide Sociale

32, Rue de Trévise, Paris (9e)

« Լիոն եւ շրջակայի մէջ տուն չինելու համար մասնաւոր պատրաստուած հողեր եւ վիլլաներ, նմանապէս Լիոնէն 5էն 20 քիլոմեթր հեռաւորութեամբ հողեր (industriels) Մասնաւոր հաստատութիւն մը ուր կրնաք դիմել ամենայն վստահութեամբ .

Տնօրէն Ա. ՕՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

BRON - Immobilier

109 bis, Ave. Franklin-Roosevelt

BRON (Rhône)

Tél. : 70-88-68 et 70-88-69

IMPRIMERIE SPÉCIALE DU JOURNAL « HARATCH »

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	45 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	25 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ: ՆՇԱՆՏՈՒՔ	25 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	25 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	10 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ

ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ

ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ

Սուսամ – (ՌՈՃԻԿ)

ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ

LE BOSPHORE MARQUE DEPOSÉE

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...

CHOC-ALVA • CHOCO-LOC

Sté le BOSPHORE

SIÈGE SOCIAL

2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆ. Հատը 0,30 Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 21 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

MARDI 21 DECEMBRE 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10490 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.490

ՏԸ ԿՈԼ ԸՆՏՐՈՒԱԾ

ՆՈՐ ԵՕԹՆԱՄԵԱԿԸ ԿԸ ՍԿՍԻ ՅՈՒՆՈՒԱՐ 8ԻՆ

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԵՆ ՊԱՐՏՈՒԱԾՆԵՐԸ

Ինչպէս կը սպասուէր Զօր. տը Կոլ, նախագահական ընտրութեան երկրորդ շրջանին, վերընտրուեցաւ Հանրապետութեան նախագահ, նոր եօթնամեակի մը համար: Իր յաղթանակը անակնկալ մը չէ երբ նկատի առնուին պայմանները: Նախքան Կիրակի օրուան ընտրութիւնը վերլուծելը, տանք վերջին թիւերը:

Արձանագրուած քուէարկող՝ 28 միլիոն 445 հազար 510, քուէարկող՝ 24·016·448: Ի նպաստ տը Կոլի՝ 12·763·761, Միթրան 10·585·150: Այս թիւերով, որոնք վերջնական չեն (կան տակաւին անդրծովեան նահանգներ) տը Կոլ կը ստանայ ձայներու 54·66 առ հարիւրը եւ Միթրան՝ 45·34 առ հարիւրը:

Այս ընտրութեան առթիւ, առաջին շրջանի թեկնածուները կարգ մը յայտարարութիւն ըրած են: Դեմոկրատ կեդրոնի պարագլուխ՝ Լըքանիւէի համար, յաղթանակին համեմատութիւնը շատ փոքր է: Նման վարկած մը կարելի չէր նախատեսել իսկ ասկէ երկու ամիս առաջ: Ասիկա ցոյց կուտայ թէ հանրային կարծիքը յեղաշրջումի մէջ է եւ թէ Պետութեան ղեկավարը չի կրնար յաւակնութիւնն ունենալ ըսել թէ Ֆրանսան կը մարմնացնէ, մինակը: Ֆրանսական կարծիքը անհատական իշխանութիւն չուզեր: Կայուն եւ բաց ժողովրդապետութիւն մը կ'ուզէ: Եւ Լըքանիւէ կ'աւելցնէ. — «Եթէ ոչ — համայնավար ձախը, փոխանակ մէկ թեկնածու նշանակելու համայնավարներուն հետ, կեդրոնն ընտրած ըլլար, համոզուած եմ որ այսօր Ֆրանսա դեմոկրատ, ընկերային եւ եւրոպական Հանրապետութեան նախագահ մը կ'ունենար եւ թէ Զօր. տը Կոլ ընտրուած չէ ըլլար»: Թիքսիէ — Վինեանքուռի համար տը Կոլի յաղթանակին պատասխանատուն է կեդրոնի թեկնածուն (իմա՛ Լըքանիւէ) որ իր քուէարկողներուն յըստակ կերպով չըսաւ թէ Միթրանի քուէարկեն այլ երկդիմի դիրք մը բռնեց: Մարսիլհասիի համար պարզ է որ «առաջին շրջանը ցոյց տուաւ թէ 56 առ հարիւր ընդդիմադիր կայ տը Կոլին: Երկրորդ շրջանը ցոյց տուաւ թէ Ֆրանսայի մէջ 55 առ հարիւր ընդդիմադիր կայ ձախ քաղաքականութեան մը: Այս հակասութեան մէջ, Ֆրանսա պէտք է իր քաղաքական ճշմարտութիւնը գտնէ: Արթընցաւ նախագահական ընտրութեան առթիւ: Ամբողջ ուժերովս կը յուսամ թէ կրկին պիտի չքնանայ»:

Ընդդիմադիրներու գլխաւոր յոյսն այն է թէ տը Կոլ պիտի ստիպուի փոխել իր քաղաքականութիւնը, տրուած ըլլալով որ զանգուածային մեծամասնութիւն մը հետը չէ: Այդ յոյսն ունին նաեւ օտարները, մանաւանդ Ամերիկացիք եւ Հասարակաց Շուկայի ընկերները, որոնց համար տը Կոլ այլեւս պէտք է աւելի ճըկուն քաղաքականութիւն մը վարէ:

Կարգ մը ընդդիմադիրներու համար այն կարծիքը կայ թէ եթէ Կի Մոլէ եւ ԷՄ ԷՌ ՓԷՆ չձախողեցնէին Կասթոն Տէֆէրի փորձը, տը Կոլ կը պարտուէր: Տէֆէր կ'ուզէր կեդրոնին հետ համախմբում մը քաջ գիտնալով թէ ընդդիմադիր մը որ կը վայելէ համայնավար կուսակցութեան ձայները, իրմէ կը հեռացնէ բազմաթիւ չափաւորականներ, որ դէմ ըլլալով հանդերձ տը Կոլին, զայն կը նկատեն աւելի վստահելի:

Կառավարական կարգ մը անդամներ ալ իրենց զոհունակութիւնը յայտնած են տեսնելով թէ ի վերջոյ «տրամաբանութիւնը յաղթեց»: Տեղեկատուութեան նախարար՝ Փէյրըֆիթ յայտարարած է. — Ստիպողական գործերու կարգին, առաջին հարցը՝ Եւրոպան է: Տը Կոլ Կեսարը չէ, որովհետեւ Կեսարը իր իշխանութիւնը երբեք խնդրոյ առարկայ չըներ երբ անդամ մը ձեռք առած է»: ԻԻ ԷՆ ԷՌի քարտուղար՝ Պօմէլի համար, այս ընտրութեան գլխաւոր պարտեալը՝ Լըքանիւէն է, որ չկրցաւ համոզել իրեն քուէ տուողները որ տը Կոլի դէմ քուէարկեն:

Կի Մոլէ կը յայտարարէ թէ երկրորդ շրջանի արդիւնքները կարեւոր հանդրուան մը կը կազմեն: Տը Կոլ ստացաւ մօտ 55 առ հարիւր արտայայտուած քուէներուն, այսինքն միայն 45 առ հարիւր ընտրողական մարմնին, (արձանագրուած քուէարկողներուն):

Պարտուած թեկնածու Ֆ. Միթրան կը շեշտէ. — «Առաջին շրջանը դէշ էր: Քուէարկութեան երկրորդ շրջանը միջակ է: Սկիզբէն չափած էի ձեռնարկիս դըժուարութիւնը, բայց ձեռք բերուած արդիւնքը կը հաստատէ այն վստահութիւնը որ ժամը կը մօտենայ երբ Հանրապետականներ պիտի յաղթեն»:

91 Նահանգներու վրայ, տը Կոլ մեծամասնութիւն ստացած է 66 նահանգներու մէջ (առաւելագոյն՝ Ստորին — Հռենոս) եւ Միթրան 25 նահանգներու (առաւելագոյն՝ Ժեռ): Ձեռնպահներու թիւը աւելի չէ եղած քան առաջին շրջանին, ինչպէս կը կարծուէր, այլ մօտաւորապէս նոյնը (15·88 առ հարիւր):

Տը Կոլ պաշտօնին նոր շրջանը կը սկսի Յունուար 8ին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԻԿՈՍԻՈՅ մէջ յանկարծամահ եղած է Կիպրոսի ՄԱԿի ուժերու հրամանատարը՝ հնդիկ զօրավար՝ Թիմայա:

ԱՆԳԼԻՈՅ եւ Ռոտեզիոյ պաղ պատերազմը կը շարունակուի: Իան Սմիթ յայտարարեց թէ Ռոտեզիա պիտի դադրեցնէ իր պարտքերուն վճարումը Մեծն Բրիտանիոյ:

ՃՈՆՍԸՆ — ԷՐՀԱՐՏ խօսակցութիւնները սկսան Ուոշինկթընի մէջ: Դաշնակցային հանրապետութեան վարչապետը հերքեց այն լուրը ըստ որուն կ'ուզէ գաղտնի համաձայնագիր մը ստորագրել Միացեալ Նահանգներուն հետ: Կը թուի թէ Ճոնսըն աւելի տրամադիր է լսելու Պոնի կառավարութեան ղեկավարը քան զոհացում տալու անոր պահանջներուն:

ՀԻԻՍԻՍԱՅԻՆ Վիէթնամ կը հերքէ թէ Հօ Շի Մինհ առաջարկած ըլլայ բանակցիլ որեւէ տեղ, ոեւէ մէկուն հետ, խաղաղութեան վերահաստատման համար: Սպիտակ Տան հրապարակած լուրը այդ առընչութեամբ, իբրեւ աղբիւր ունէր ՄԱԿի ներկայ նախագահ՝ Ֆանֆանի, որու աղբիւրն էր, իր կարգին, Ֆիրէնցէի նախկին քաղաքապետը՝ Լա Փիրա: Այս վերջինը կը վերահաստատէ որ երբ Հանոյ էր, Հօ Շի Մինհ նման յայտարարութիւն մը ըրած էր:

ԱՆԳԼԻԱՅԻ ծերունի գրագէտը՝ Սոմերսէթ Մոմ մեռաւ երկար տահաքունէ մը ետք, 91 տարեկանին: Աշխարհի ամէնէն հարուստ գրագէտներէն մէկն էր:

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ գիները պիտի բարձրանան մեծ համեմատութեամբ, 1966ին:

ԱԼԺԷ հասնելով, գնդ. Պումետիէն յայտարարեց թէ Մոսկուա իր այցելութիւնը պիտի ծառայէ ամրապնդելու Ալժերիոյ եւ Խորհ. Միութեան յարաբերութիւնները:

Օրը Օրին

ՈՍԿԵԲԵՐԱՆ ՄԵԾ ՄԱՅՐԻԿԸ

— Աս էրկիտին ժողովուրդը քրիստոնեա՞յ է ... Ասոնց թագաւորը քրիստոնեա՞յ է, հարցուց, յանկարծ, մեծ մայրիկը, երբ պտուղին ամանը ներս բերին.

— Իհարկէ քրիստոնեայ է, մեծ մայրիկ ... Ա՞տ ինչ խենթիս հարցումն է ... Անցած Կիրակի քեզ «ասոնց» եկեղեցին չտարի՞նք, հարսնիքի ... Սա պատուհանէն դուրս նայէ ու տես քանի զանգակատուն կայ — աւելի շատ զանգակատուն քան բարդի ...

— Ատիկա բան մը ըսել չէ ... Ասոնք Քրիստոսի կը հաւատա՞ն ...

— Մեծ մայրիկ, քալէ՛ տեղդ պառկէ, յոգներ ես եւ խենթումենթ բաներ կ'ըսես ... Քրիստոնեան Քրիստոսի չհաւատայ, ըլլալի՞ք բան է ... Մտիկ չե՞ս ըներ — առտու իրիկուն ձայնասփիւռին վրայ կ'աղօթեն ...

— Ատիկա բան մը ըսել չէ — Ասոնց Քրիստոսը մե՞ր Քրիստոսն է ...

— Մեծ մայրիկ, համը փախցուցիր ... Քանի՞ Քրիստոս կայ — միայն մէկ Քրիստոս ... Աստուած պապան միայն մէկ որդի ունեցաւ ... Ա՞տ ալ չէիր գիտեր ...

— Ինծի նայեցէք, ես ձեր չգիտցածը գիտեմ, ես ձեզ՝ ծարաւ աղբիւրը կը տանիմ, ծարաւ ալ ետ կը բերեմ ... Դո՞ւք եղաք իմ վրաս խնդացողները ... Հիմա ինծի պատասխան տուէք նայիմ — եթէ ասոնք, ձեր ըսածին պէս, Քրիստոնեայ են, հապա ինչո՞ւ Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոսի Ծնունդը Կաղանդէն առաջ կը տօնեն ...

— Ատոր պատճառը կայ, բայց քու խելքդ ատանկ բարակ բաներու չի հասնիր, մեծ մայրիկ ... Դուն ծերացեր ես ..

— Աղեմ օր չհոտիք ... Քրիստոս ծնաւ Յունուար 6ին ... Մենք Սուրբ Ծնունդը կը տօնենք այդ օրը ... Ասոնք ի՞նչ իրաւունք ունին Դեկտեմբեր 25ին տօնելու ... Ըսել է որ ասոնք Քրիստոնեայ չեն ...

— Աղէ՛կ, դուն ինչէ՞ն գիտես որ Քրիստոս Յունուար 6ին ծնաւ ...

— Ձեզի կ'ըսեմ որ խելք չունիք, չէք հաւատար ... Ապրիլ 7էն ճամբայ ելէք, նայեցէք ինը ամիսը որ օրը կը վերջանայ — Յունուար 6ին ...

— Մեծ մայրիկ, եկուր նիւթը փոխենք ... Եկածը Կաղանդ է, մեզի ի՞նչ նուէր պիտի առնես, նայինք ...

— Մինչեւ ըսածիս պատասխան չտաք՝ նուէր չկայ — ասոնք ինչո՞ւ Սուրբ Ծնունդը Յունուար 6ին չեն բռներ ...

— Մեծ մայրիկ, ժամանակին, այսինքն մինչեւ 1500 տարի առաջ այդ օրը կը բռնեն եղեր, բայց փոխեր են ... Իրենց թագաւորները ատանկ հրամայեր են ...

— Հա՛, հիմա իմ ըսածիս եկաք ...

Ասոնք քրիստոնեայ չեն ... Մեզի պէս, մեզի չափ քրիստոնեայ չեն ... Թագաւո՞րը ով կ'ըլլայ եղեր որ պիտի ելլէ հրաման ընէ որ «ես կ'ուզեմ որ Ծնունդը 13 օր կանուխ տօնէք» ... Արեւը սիրեմ իմ Տիգրան Մեծիս որ ատանկ հրաման չէ ըրեր ...

— Մեծ մայրիկ, ինչե՞ր կ'ըսես ... Մեծըն Տիգրանի ատեն Ծնունդ չկար ... Յամառութիւն մի՛ ըներ եւ խօսք մտիկ ըրէ — Աստուածաշունչին մէջ, երբեք, պատուէր չկայ որ Ծնունդը Յունուար 6ին տօնենք ... Քրիստոս համեստ մարդ էր եւ երբեք «իմ ծնունդս տօնեցէք» չըսաւ ... Հիմա, ժամանակները փոխուեր են, մարդիկ փոխուեր են եւ հասնողը կը սպասէ որ իր ծնած օրը յիշենք եւ իրեն բարեւ, մաղթանք եւ նուէր ղրկենք ... Քանի որ դուն Աստուաշունչին ամէն մէկ բառին, ամէն մէկ պատուէրին կը հաւատաս, մեր այս ըսածին ալ հաւատա՛ եւ ասկէ ետք ասդին անդին մի՛ ըսեր թէ «ասոնք քրիստոնեայ չեն, մենք քրիստոնեայ ենք ...» Գիտցած ըլլաս, ասոնց թագաւորը իմանայ, քեզ խաչը հանել կուտայ ...

— Խնդամ օր չլամ ... Անխե՛լք արարածներ ... Ես իմ անուշիկ Յիսուս Քրիստոսիս համար խաչն ալ կ'ելլեմ, դըժոխքէն ալ ներս կը քալեմ ... Չելա՞յ, չքալեցի՞, 1915ին ...

×

Թոռմած, ճմոթկուած թուշերով մեծ մայրիկը, ջղայնացած, ոտքի ելաւ եւ քթին տակէն «Խորհուրդ մեծ եւ սքանչելի, որ յայսմ աւուր յայտնեցաւ» երգելով, գաւազանին օգնութեամբ յառաջացաւ դէպի իր ննջասենեակը, ուր իրեն կը սպասէր Աղօթագիրքը:

Երբ փեսաներէն մէկը ուզեց դուռը բանալ իրեն համար, նեղացաւ.

— Անդի՛ն, հեթանոսնե՛ր, ձեզի ... Դուք գացէք իմ Սուրբ Ծնունդս, Կաղանդէն առաջ տօնեցէք, գացէք ... Աչքիս չերեւաք ...

×

Ուրիշ անգամ պատմած էին ինծի թէ ա՛յս մեծ մայրիկը — ուրիշ աննմա՛ն ու անզուգական հայ մեծ մայրիկներու նըման — Արհաւիրքի տարին, տակաւին նոր — հարս, իր շալակով Տէր Զօր տարած էր իր վեց տարեկան Սաթօն եւ չորս տարեկան Արամիկը, քառասուն օր ու քառասուն գիշեր, քառասուն անգամ խաչը ելլելով եւ քառասուն անգամ դժխոք մտնելով:

Յանո՞ւն.

— Իմ անուշիկ Յիսուս Քրիստոսիս ...

Ոսկեբերան մեծ մայրիկ, հաւատոյ պաշտպան թագուհի, որուն վրայ կը խնդան, այսօր, փեսաներն ու հարսները, զաւակներն ու թոռները:

Որովհետեւ կառչեր մնացեր է աւանդական թուականի մը եւ ժամանակին հետ չի քալեր: Հարեւանին հետ չի տօներ Աստուածորդիին ծննդեան տարեդարձը:

Մէկ օրդ հազա՛ր, մեծ մայրիկ: Իմաստո՛ւն մեծ մայրիկ:

— Կաղանդէն առաջ Ծնո՞ւնդ կուզայ, անխելքնե՛ր, անհաւատնե՛ր ...

Որովհետեւ, եթէ մեր Ծնունդն ալ, Կաղանդէն առաջ գայ, Կաղանդէն առաջ բերենք մեր ազատ կամքով, օղակ մը եւս փրցուցած կ'ըլլանք այն շղթայէն, որ մեզ — մեր համասփիւռ զանգուածը — կը կապէ երէկուան հետ:

Անխռով քնացի՛ր, մեծ մայրիկ:

Քանի դուն կաս, քանի քու սերունդդ կայ, մենք քու անուշիկ Քրիստոսիդ Ծնունդը պիտի տօնենք Յունուար Վեցին:

Երբ մեր ժողովուրդը խաչի ճանապարհէն կը քալէր, երէկ, չմոռցաւ ո՛չ ի՛ր Յունուար 6ի Ծնունդը, ո՛չ իր Զատիկը, ո՛չ իր Վարդավառը, ո՛չ ալ իր Աստուածընկալ աղօթքները:

Այսօ՞ր պիտի լքէր այդ աւանդութիւնները, որոնք նրագի դեր կատարեցին մեր բազմութեան համար:

Ի՞նչ է մեր միակ նպատակը, վերջապէս, այս լուսայեղց ճամբաներուն վրայ — պահել մեր դիմագիծը, մեր տեսքը, մեր կերպարանքը:

Եթէ դպրատունի երես չտեսած, բայց հազար հազար խաչ շալկած մեծ մայրիկները կը պահանջեն որ Կաղանդէն առաջ Ծնունդ չբերենք ու չբարակնանք, դպրատուն գացածներուն պարտքն է գլուխ ծրռել այդ պահանջին:

Աստուածաբանութեան թէ պատմութեան անտառներէն ներս մտած մէկու մը համար երկու թուականներն ալ անճիշդ են: Ինչպէս անճիշդ է Քրիստոսի տարիքը — 33:

Բայց, «դա մի այլ հարց է»:

Ոսկեբերան ու ջերմեռանդ մեծ մայրիկը, մեծ մայրիկդ Յունուար 6ին կը հաւատայ:

Մենք ալ պիտի հաւատանք: Ճար չկայ:

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՅՈՒՇԵՐ

ՆԻԿՈԼ ԱՂԲԱԼԵԱՆԻ ՀԵՏ

Ա.

Ես բախտը ունեցայ ամբողջ հինգ տարի (1923 – 1928) ապրելու Նիկոլ Աղբալեանի հետ, Աղեքսանդրիոյ մէջ: Պօղոսեան վարժարանի տնօրէն էր ինք այդ տարիներուն, իսկ ես շարքային ուսուցիչ էի (կեանքիս մէջ միշտ շարքային եղած եմ արդէն):

1923 Հոկտեմբերին դպրոցը վերաբացուած էր եւ կը սպասէինք մեր նոր տնօրէնին ժամանման՝ Թեհրանէն, ուր կը գտնուէր իբրեւ տարադիր, Հայաստանի Հանրապետութեան խորհրդայնացումէն եւ Փետրուարեան ապստամբութեան հաշուեյարդարէն ետք (1921 Ապրիլ):

Օր մըն ալ լուր տարածուեցաւ, թէ յաջորդ առտու շոգենաւով Աղեքսանդրիա կը հասնի մեր տնօրէնը: Խումբ մը ուսուցիչներ եւ ընկերներ նաւամատոյց գացինք դիմաւորելու: Շոգենաւի սանդուխներէն իջաւ Տիկին Հռ. Իփէկեանի հետ: Դէմքին արտայայտութիւնը՝ ծանրաբարոյ եւ խոհուն, անձէն բխող հմայքը, նոյնիսկ հագուստ – կապուստը խոր տը-պաւորութիւն գործեցին մեր վրայ:

Ողջագուրուելէ եւ բարի գալուստ մաղթելէ ետք, կը պատրաստուէինք ինքնաշարժ առնել եւ ուղղուիլ վարժարան: Նոյն պահուն, չեմ դիտեր ինչ պատահեցաւ, մեր ընկերներէն մէկը ըսաւ.

—Սուտ մը նետեցէք, ընկ. Աղբալեան:

Պատասխանը հաճոյ թուեցաւ ինծի:

— Ես, — ըսաւ, — առհասարակ չեմ կրնար նետել, իսկ մասնաւորաբար չեմ կրնար սուտ խօսիլ:

Ասիկա բաւական եղաւ, որ Նիկոլ Աղբալեան մեծնայ իմ աչքիս, իբրեւ անձ: Շատ տեսած էի «նետող»ներ եւ աւելի շատ՝ սուտ խօսողներ: Անկէ ետք ես յաճախ առիթ ունեցայ հաստատելու անձին ներդաշնակութիւնը մտաւորականին հետ եւ մտաւորականին ներդաշնակութիւնը անձին հետ:

Յաջորդ օրը, առտուն կանուխ, վարժարանի աշակերտութիւնը հաւաքուած էր բակին մէջ՝ ընդունելու նոր տնօրէնը: Աղբալեան օրուան պատշաճ քանի մը խօսք ուղղեց աշակերտներուն, որոնք ուրախ ու երկարատեւ ծափերով ողջունեցին Հայաստանի Հանրապետութեան երբեմնի կրթական նախարարը, որ եկած էր վարելու Աղեքսանդրիոյ Պօղոսեան վարժարանը:

Բարձրացանք տեսչարան՝ փոխադարձաբար ծանօթանալու եւ գումարելու համար մեր առաջին մանկավարժական խորհուրդը: Մեր գիտցած ուսուցչական ժողովը դարձած եղած էր մանկավարժական խորհուրդ, նոյն ինքն Աղբալեանի բացատրութեամբ:

Այս անգամ խօսքը ուղղեց մեզի՝ մանկավարժական խորհուրդի անդամներուս եւ ըսաւ մօտաւորապէս.

— Ես առանձինն, առանց ձեզի, ոչինչ կրնամ ընել: Ձեզի հետ գործակցաբար շատ բան կրնանք ընել: Պիտի ընենք ուրեմն մեր կարելին՝ նախ մեր վրայ դրուած յոյսերը իրագործելու, ապա նաեւ բարձրացնելու համար վարժարանին կրթական եւ բարոյական մակարդակը: Պէտք է աշխատինք, որ ամէն մարդ լաւ խօսի մեր մասին եւ իր ակնկալութիւններուն մէջ խաբուած չզգայ ինքզինք: Ասկէ ետք մենք յաճախ առիթ կ'ունենանք տեսնելու զիրար գործի վրայ եւ գործի մէջ:

Կը գիտակցէինք, թէ պատուոյ հարց մըն էր մեր առջեւ դրուածը: Կամ վահանին վրայ, կամ վահանին տակ: Եւ կը խոստովանիմ, որ յետագային կարելին ըրինք՝ ուսուցչի մեր կոչումը առաքելութեան վերածելու համար: Երկու տարի ետք, Լեւոն Շանթն ալ մաս կազմեց մեր «պահակախումբ»ին, իբրեւ հայ լեզուի ուսուցիչ: Վեցամեայ նախակրթարանը դարձաւ բարձրագոյն նախակրթարան: Եթէ պաշտօնի վրայ մնայինք հինգ տարի եւս, կրնամ վկայել, որ Պօղոսեան վարժարանը կը դառնար ճեմարան, իսկ Պէյրութի «Փալանճեան» ճեմարանը գոյութիւն չէր ունենար: Հակագաշնակցական Պլոքը քարուքանդ ըրաւ սկսուած գործը, եւ 1928ին Աղբալեան – Շանթ «պահակախումբ»ը ցիրուցան եղաւ:

Աղբալեան գործի ձեռնարկեց՝ իր ամբողջ դրամագլուխը դնելով նժարին մէջ: 1926ին սկսանք հրատարակել «Հայ Վարժարան» մանկավարժական ամսագիրը, որ յաջորդ տարին դադրեցաւ սակայն՝ մեր եւ վարժարանին շուրջ ստեղծուած անշընչելի մթնոլորտին պատճառով: Պլոքը գործի անցած էր արդէն:

Աղբալեանի ժամանումէն շաբաթ մը ետք, ի պատիւ իրեն ընդունելութիւն մը տեղի ունեցաւ Դաշնակցութեան ակումբին մէջ: Խօսուած ճառերէն բան մնացած չէ միտքս. շատ լաւ կը յիշեմ սակայն Աղբալեանի խօսքին վերջին նախադասութիւնը:

— Հայ ժողովուրդը, — ըսաւ, — մի անգամ հայրենիք ստեղծեց. մի անգամ էլ կը ստեղծի:

Ասիկա լիովին կը պատշաճէր այն օրերու պայմաններուն եւ մտայնութեան:

Պօղոսեան վարժարանի ուսուցիչները մեծ մասամբ զարիպ մարդիկ էին: Իւրատեսակ զարիպ մըն էր նաեւ մեր տնօրէնը: Խմբովին կ'երթայինք ճաշելու հայկական ճաշարան մը, որ դպրոցին շատ մօտիկն էր:

Այդ շրջանին յաճախ կը խօսուէր Հայաստանէն փախցուած պետական դանձին եւ նախարարներու ստացած իշխանական թոշակներուն մասին:

Առիթով մը, խօսակցութեան ընթացքին, ես հարցուցի Աղբալեանին.

— Ի՞նչ պետական դանձի մասին է խօսքը, որուն կ'ակնարկեն Դաշնակցութեան հակառակորդները:

— Պետական դանձ ... — տեսակ մը հեղնանքով կրկնեց Աղբալեան, — եղած չեղածը քանի մը հարիւր ոսկիի շուրջ կը դառնայ, եւ այդ գումարն ալ ծախսուեցաւ Երկրէն հեռացած մտաւորականներուն եւ տարագիրներուն համար: Հաշիւները քննուած, ստուգուած եւ վաւերացուած են հաշուեքննիչներու կողմէ: Հաշուետուութիւնը հրատարակուած է առանձին գրքոյկով, Թեհրանի մէջ:

Ա՞յս էր ուրեմն «դաշնակներու կողոպտած պետական դանձը»: Եւ ակամայ կը յիշեմ Մելքոնեան կտակը ...:

— Կը ներէք, — դարձեալ հարցուցի ես, — դուք հանրային կրթութեան նախարար էիք Խատիսեանի վերջին դահլիճին մէջ. կրնա՞ք ըսել, թէ ինչ թոշակ կը ստանայիք իբրեւ նախարար:

Այս հարցումին պատասխանելէ առաջ, մատիտով քանի մը թուանշաններ գրեց թուղթի կտորի մը վրայ, հաշիւներ ըրաւ մտովի եւ դարձաւ ըսաւ.

— Ձեր դրամով (եգիպտական) ամիսը չորս ոսկի:

Հաւատալիք բան չէր, բայց ըսողին պարկեշտութիւնը վեր էր ամէն կասկածէ: Այդ օրերուն, սովորական դռնապանները կը ստանային աւելի, քան կը ստանար Հայաստանի Հանրապետութեան կրթական նախարարը: Ետքէն Աղբալեանի խօսքը հաստատեց ուրիշ նախարար մը՝ Սիմոն Վրացեան: «Իշխանական թոշակ» ըսուածը 12 տոլար էր միայն. ո՛չ աւելի, ո՛չ պակաս, — ՏԱՍՆԵՐԿՈՒ տոլար ...

Իբրեւ Պօղոսեան վարժարանի տնօրէն՝ երբեմնի այս նախարարը կը ստանար ամիսը քսանըհինգ եգիպտ. ոսկի, այն օրուան սակով՝ հարիւր տոլար, այսօրուան սակով՝ 35 տոլար: Այս գումարը իրաւամբ կարելի էր իշխանական կոչել, բաղդատմամբ Հայաստանի նախարարներուն ստացած թոշակին:

Աղբալեան խնայասէր էր, կրնամ ըսել՝ նոյնիսկ ժլատ էր: Իր ռոճիկէն մաս մը կը զրկէր Հայաստան կնոջը եւ զաւակներուն, մնացածով կ'ապրէր ... պրոլետարի պէս: Սենեակ վարձած էր օտար ընտանիքի մը մօտ եւ յաճախ ինք կը պատրաստէր իր ուտելիքը: Կէսօրի մը, դպրոցին վերաբերեալ գործով գացի իր սենեակը եւ տեսայ, որ իւղի մէջ 3–4 հաւկիթ կը տապկէր գետնախնձորի հետ: Այս էր իր կէսօրուան ճաշը: Գլանիկը երկու մասի կը բաժնէր եւ կը ծխէր զատ զատ ...

Այսպէս կ'ապրէր իշխանական թոշակ ստացող եւ Հայաստանի պետական դանձը կողոպտող նախարարներէն այս մէկը:

Բ. ԹԱՇԵԱՆ

ՈՒՍՈՂԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ ՄԻՋՆԱԴԱՐԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Ուսողագիտութեան պատմութիւնը Հայաստանի մէջ կը սկսի Ե. դարուն եւ կապուած է Հայոց գիրերու գիւտին հետ: Արդարեւ, Ե. դարուն, երբ Մեսրոպ Մաշտոց կը յօրինէր հայերէն տառերը, միեւնոյն ատեն Հայաստան կը բերէ թուաբանութեան այբուբենական եղանակը, որ գտած էին Յոյները Ք. Ա. հինգերորդ դարուն: Այս մասին Հ. Աճառեան կը գրէ. «Մեսրոպն էլ, երբ հնարեց հայերէն այբուբենը, տառերին տուեց թուական արժէքներ, համապատասխան իրենց դրաւած շարքի՝ այբուբենի մէջ: Նա ոչ նրանց ձայնին կամ հնչիւնին ուշադրութիւն դարձրեց, ոչ էլ այն բանին, թէ արդեօք նրանց համապատասխան տառը ինչ թուական արժէք ունի յունական կամ ասորական այբուբենում»: Այնուհետեւ՝ «Այս բաժանումը շատ աւելի յարմարուած է հայերէն մեսրոպեան այբուբենին, որ ունենալով միայն 36 տող, բաժանւում է ճիշդ չորս մասի, իւրաքանչիւր բաժնին ընկնելով 9 տառ եւ 9 թիւ: Այբուբենի յաւելուածական եւ, օ ֆ տառերը չեն մըտել հաշուի մէջ, որովհետեւ թուագրութիւնը այդ տառերի յաւելագրումից առաջ էր սկսել: Իսկ նոր տառերն աւելացնողները շատ խելօք են վարուել, որ, չքանդելով հինը, այն պահել են անփոփոխ»:

Այս ձեւով, Մեսրոպ Մաշտոց Ե. դարուն Հայաստան ներմուծեց կրթական ամբողջ եղանակ մը — դպրոց, ուր առաջին առթիւ դասաւանդուած է հայերէն եւ թուաբանութիւն:

Ե. Զ. դարերուն ուսողագիտութեան վերաբերեալ հետաքրքրական փաստերու կը հանդիպինք Դաւիթ Անյաղթի «Սահմանք իմաստասիրութեան» աշխատութեան մէջ: Կը պարզուի, որ Յոյներու նման Հայերն ալ թուաբանութիւնը հին շրջանին բաժնած են երկու մասի. գործնական թուաբանութիւն (համարողութիւն) — հաշուականութիւն եւ տեսական թուաբանութիւն: Այսպէս կոչուած բազմանկիւնային թիւերու վերաբերեալ բաւական օրինակներ կան Փիլոնի աշխատութիւններուն մէջ, որոնց հայերէն թարգմանութիւնը կատարուած է վեցերորդ դարուն: Այս աշխատութիւններուն հիման վրայ կարելի է ըսել, որ այդ դարերուն Հայոց դպրոցներուն մէջ թուաբանութիւնը աւանդուած է զոնէ ամբողջ թիւերու սահմաններուն մէջ:

Սակայն, իրողութիւն է, որ վաղ միջնադարու ամենամեծ ուսողագէտը Անանիա Շիրակացին է, որ ծնած է վեցերորդ դարուն վերջերը եւ մեռած է 685ին: Շիրակացի ութ տարի գտնուած է Տիւքիկո-

ՌՈՒՍ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԳՐԱՒԷԻՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒՆ

(ԻՆՉԵ՞Ր ԿԸ ԳՐԵՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ)

ԵՐՐՈՐԴ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆԸ
Ի՞ՆՉ ԱՉՔՈՎ
ԿԸ ԴԻՏԷՐ ԹՈՒՐՔԻԱՆ

Թուրքիոյ Ազգային Մեծ Ժողովի կառավարութիւնը, որ ուշի ուշով եւ մեծ բծախնդրութեամբ կը հետեւէր Համագումարին կատարած աշխատանքներուն, հարկ եղած հրահանգները տուած էր արդէն նախապէս ալ, մասնակցող պատուիրակներուն:

Այս հրահանգներուն մէջ, պարագան մասնաւորաբար շեշտուած էր հետեւեալ բառերով.—

«... Այժմ պատերազմական վիճակի մէջ կը գտնուինք աշխարհակալ Եւրոպայ իեւ Պոլսոյ կառավարութեան հետ: Յեղաշրջումը եթէ դալու ըլլայ ստորին խաւերէն դէպի վեր եւ յառաջանայ այդ ձեւով, պատճառ կը հանդիսանայ կազմալուծութեան եւ քայքայման: Պէտք է Համագումարին պարզել եւ բացատրել, թէ ինչպիսի վարչաձեւ մը կը պատշաճի եւ ինչպիսի քաղաքականութիւն մը պէտք է մեր երկիրը կառավարելու համար: Մեր պատուիրակները, լիազօրուած չեն որեւէ որոշում առնելու, ինչ ձեւի եւ բնոյթի որ ալ ըլլայ ան եւ կապ ունենայ ուղղակի կամ անուղղակի Թուրքիոյ ապագային ու ճակատագրին հետ: Անոնք արտօնուած են միայն խօսակցութեանց հետեւելու եւ Ազգային Մեծ Ժողովին տեղեկութիւններ տալու, Համագումարին աշխատանքներուն մասին»:

Այս հրահանգին մէջ անգամ այնքան բացորոշ կերպով ի յայտ կուգայ Անգարայի կառավարութեան զգուշութիւնն ու բծախնդրութիւնը, մասնաւորաբար երկրին ապագային ընդգրկելիք դիրքին եւ որդեգրելիք վարչաձեւին նկատմամբ:

ԶԻՆՈՎԻԵՒԻ ՃԱՌԸ

Համագումարին ակներեւօրէն յայտնի եղաւ այն տրամադրութիւնները, զորս Երրորդ Միջազգայնականը ունէր Թուրքիոյ նկատմամբ եւ թէ ի՞նչ կը մտածէին այդ Համագումարին մասնակցող պատուիրակները, Թուրքիոյ մասին:

Պաքուի Համագումարին Նախագահ ընտրուած էր Զինովիեւ, որ իր արտայայտութիւններուն մէջ խօսելով մեր երկրին մասին, ի մէջ այլոց յայտնած էր հետեւեալ կարծիքներն ու զաղափարները.

— «... Մենք կ'օգնենք նաեւ այն հաւաքականութիւններուն, որոնք տակաւին չեն սկսած մտածելու մեր ձեւով: Անոնք դեռ մեր մտածումին հակառակ մտածումներ ունին, զաղափարաբանական տեսակէտով: Օրինակ, դիտէք թէ Խորհ. կառավարութիւնը օժանդակութիւն կ'ընծայէ Թուրքիոյ, այսինքն Մուսթաֆա Քեմալի կառավարութեան:

ՎՐԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՔԱՂՔԵՆԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՆ

«Մենք, միւս կողմէ, վայրկեան մը իսկ մտահան չենք ըրած այն իրողութիւնը, թէ Մուսթաֆա Քեմալէ գլխաւորուած շարժում մը երբեք չի կրնար համայնավարական շարժում մը նկատուիլ:

«Այժմ իմ առջեւ ունիմ Անգարայի Ժող. կառավարութեան գումարած առաջին նիստին ատենագրութեան սղագրեալ պատճէնը: Հոն, Մուսթաֆա Քեմալ կ'ըսէ, թէ «Խալիֆային եւ Սուլթանին անձը նուիրական է, անձեռնմխելի»: Մուսթաֆա Քեմալէ գլխաւորուած շարժումը, կ'ուզէ Խալիֆային անձը պաշտպանել ու փրկել իր թշնամիներէն: Ահա ասիկա է տեսակէտը այս կուսակցութեան: Ասիկա համայնավարական սկզբո՞ւնք մըն է միթէ: Ոչ, երբեք, ամենեւին: Համայնքին զդացումները կը յարգենք, յարգանք ունինք անոր զդացումներուն հանդէպ: Մեզի համար անկարելի է փոփոխութեան ենթարկել այդ մէկը: Որովհետեւ, շատ պէտք է աշխատիլ նման բան մը կարենալ իրականացընելու համար: Մենք վերապահութեամբ կը մօտենանք Արեւելքի եւ ուրիշ երկիրներու կրօնական ըմբռնումներուն եւ հաւատալիքներուն: Հակառակ այս իրողութեան, Մուսթաֆա Քեմալի կառավարութեան Թուրքիոյ մէջ կիրարկած քաղաքականութիւնը երբեք չի պատշաճիր Համայնավար Միջազգայնականին զաղափարներուն, այսինքն մեր զաղափարաբանութեան որդեգրած քաղաքականութեան: Այսուհանդերձ, մենք նորէն ալ պատրաստ ենք օգնելու այն բոլոր քաղաքականութիւններուն եւ շարժումներուն, որոնք թելադրուած են հականդլիական նպատակներէ եւ նկատումներէ: Այդ պատճառաւ է, որ մենք կողմնակից ենք նման յեղաշրջութեան մը, որպիսին է Մուսթաֆա Քեմալէ գլխաւորուած կառավարութեան քաղաքականութիւնը:

(28 Շար.)

սի քով եւ, անկասկած, սրբված անկէ : Այս վերջինը ունէր հարուստ դրադարան մը. ահա թէ ինչ կ'ըսէ այդ մասին Շի – րակացի, «Ամենայն կար առ նմա՝ յայտ – նիք եւ գաղտնիք, արուեստականք եւ պատմագիրք, բժշկականք, ժամանակա – գիրք... քանզի չիք ինչ գիրք, որ առ նը – մա ոչ գտանէր »:

Շիրակացին լայն աշխարհայեացքի տէր անձ մը եղած է : Ուսողպէտ, փիլիսո – փայ, տոմարագէտ, պատմաբան էր, սա – կայն աւելի չատ ճանչցուած էր իբրեւ ուսողպէտ: Անկէ մնացած են դումա – րումի, հանումի, բազմապատկումի ա – գիւսակներ, խնդիրներ եւ խրախճանա – կաններ : Անոր կը վերագրուին նաեւ այսպէս կոչուած դարձ եւ խճատք թիւե – րը եւ բաժանումի մը աղիւսակը՝ վեց հազարեակը: Դժբախտաբար մեր ձեռքը հասած են միայն պատառիկներ, ինչ որ կը դժուարացնէ ուսումնասիրութիւնը : Շիրակացիին թուաբանական աղիւսակնէ – րը հնարաւորութիւն կուտան պատկերա – գրնելու այն թուումները, որոնց միջոցաւ հին ժամանակներուն կը կատարուէին թուաբանական չորս գործողութիւննե – րը: Այդ առումով անոր աշխատութիւնը ունի միջազգային արժէք : Գիտնականին խնդիրներուն մէկ կարեւոր մասը կը վե – րաբերի Հայաստանին. անոնց մէջ ար – եալներ կան Հայոց քաղաքներու, գետե – րու, Հայաստանի բնական հարստութիւն – ներուն մասին : Այս հանդամանքը ցոյց կուտայ, որ գիտնականը դասագիրքը ինք կազմած է :

Թուաբանութեան դասաւանդութիւնը այդ շրջանին կը կատարուէր իւրայա – տուկ ձեւով . ուսուցիչը լուծելով որեւէ խնդիր, կուտար միայն պատրաստի կա – նոնը (նոյն ձեւի խնդիրներուն լուծումին համար), առանց բացատրելու, թէ ինչու պէտք է այսինչ թիւը բազմապատկել այնինչ թիւով եւ կամ բաժնել : Սակայն Շիրակացիի կազմած խնդիրները ցոյց կուտան, որ անոր աշակերտները պէտք է խնդիրները լուծէին սեփական դատողու – թեամբ : Այդ հարցին մէջ հայ ուսողպ – ետը աւելի քան հազար տարի առաջ ան – ցած է եւրոպացի գիտնականներէն : Ահա թէ ինչ կը դրէ այս մասին ականաւոր մատենագէտ մը՝ Ի. Դիմման, «Մինչեւ դա – րերուն թուաբանութեան դասագիրքերու հեղինակները ուշադրութիւն չէին դար – ձներ թուաբանական գործողութիւննե – րու հիմնաւորման հարցին վրայ : Եւրո – պայի մէջ առաջին անգամ այդ մասին մտածած է Տարտալեան (16րդ դար): Մենք արդէն գիտենք առած ենք, որ հայ ուսողպէտ Անանիա Շիրակացին 7րդ դարուն, մօտ հազար տարի առաջ, ըրած է նոյնը »:

Հայազգի գիտնականը յատուկ ուշա – դրութիւն կը դարձնէր այն խնդիրներուն, որոնց լուծումը կը կատարուէր կոտո – րակներով : Այսօր մենք նոյնը կ'ընենք :

Որպէսզի պարզ ըլլայ, թէ է. դարուն ինչ բարձրութեան վրայ կը գտնուէր թը – ւաբանութեան դասաւանդութիւնը Հա – յաստանի մէջ, յիշենք, որ «... Գործո – ղութիւնները կոտորակներու հետ եւ ի – րենց կանոնը չեն յիշատակուած 16րդ դարու սկիզբի գերմանական համալսա – րաններու դասագիրքերուն մէջ »:

Ցետագային բազմանկիւնային թիւերու վերաբերեալ աղիւսակներու կը հանդի – պինք Յովհաննէս Իմաստասէրին մօտ (11րդ դարուն վերջը, 12րդ դարուն ըս – կիզբը): Թուաբանութիւն դասաւանդը – ած է Գլաձորի նշանաւոր համալսարա – նին եւ Տաթեւի դպրոցին մէջ : Այսպէս Եսայի Նչեցիի աշակերտներէն մէկը՝ Մը – խիթար Երզնկացի, 14րդ դարուն գրի ա – ռած է չարք մը խնդիրներ: Ազգութեամբ հայ է նաեւ 14րդ դարու բիւզանդացի ու – սողպէտ Նիկողայոս Արտաւազդ : Սա – կայն յայտնի չէ, թէ Արտաւազդ ինչ կա – պեր ունեցած է Հայոց դպրոցին եւ ըն – հանրապէս հայ իրականութեան հետ : Թուաբանական խնդիրներու կը հանդի – պինք Զաքարիա Սարկաւագի (Զաքարիա Քանաքեռցի, 17րդ դար) գրած պատ – մութեան յատկութեանց գլուխին մէջ : Միջնադարու վերջաւորութենէն մնացած ամէնէն աչքի զարկող ձեռագիրը Կոնա – տանդին Ջուղայեցիի կազմած թուաբա – նական խնդիրներուն հաւաքածոն է (1667): Կ'ընդգրկէ աւելի քան 130 լուծուած խըն – դիրներ զանազան հարցերու վերաբերեալ: Հետաքրքրական է, որ այդ ժամանակ Ջուղայի դպրոցին մէջ կը սորվէին 250 աշակերտ, բացառիկ երեւոյթ մը 17րդ դարու հայ իրականութեան մէջ: Քանի մը ձեռագիր թուաբանութեան դասագիր – քեր կան՝ կազմուած ԺԸ. դարուն, բո – լորն ալ փոքրածաւալ տետրակներ են :

1675ին Մարսէյլի մէջ լոյս տեսած է առաջին տպագիր թուաբանութիւնը հայե – րէն լեզուով: Փոքր գրքոյկ մըն է, 147 փոքր էջերով, գրուած յատկապէս առեւ – տրականներու համար :

1771ին լոյս տեսած է Ղաչատուր Էր – զրումեցիի (կամ Ղաչատուր Առաքելեա – նի) փիլիսոփայութեան երկու հատորեա – կը: Երկրորդ հատորին կարեւոր մասը (294 էջ) նուիրուած է թուաբանութեան: Նոյն տարին, Մխիթար Սեբաստացի այդ գիրքը վերածած է դասագիրքի :

ԺԸ. դարուն լոյս տեսած դասագիրքե – րուն մէջ չատ արժէքաւոր է Սահակ Պրոնեանի երկրաչափութիւնը, որ լոյս տեսած է 1794ին Վենետիկ: Աչխատու – թիւնը ցոյց կուտայ, որ հեղինակը տա – նզուտ թուաբանագէտ – մանկավարժ մըն էր : Երկար տաեն հայերէն ամէնէն յաջող դասագիրքն էր մեր դպրոցներուն համար: Կարեւոր դեր կատարած է նաեւ 1781ին Վենետիկ լոյս տեսած Սուքիաս Ադամալեանի թուաբանութիւնը, որ այդ տեսակի ամէնէն ընդարձակ առաջին դա – սագիրքն է հայերէն լեզուով: Ուշադրու – թեան արժանի է նաեւ Ղաչատուր Տուր – մէլեանի համառօտ թուաբանութիւնը՝ գրուած աշխարհաբար, 1788ին:

Ա. ԵԿԱՆԵԱՆ

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵԻԵԱՆԻ

ՆՈՐ ՍԱԼԻՆ ԱՒԹԻԻ

Սալերու (տխսբ) միջազգային չուկային մէջ ապահովաբար պատուաւոր տեղ մը պրաւեցին հայկական ստեղծագործու – թիւնները որոնք՝ ներկայ չրջաններուն ի – րենց անմիջական օգուտը ունեցան ազգա – պահպանման գործին հանդէպ :

Այս մարզին մէջ, առանց հաշուելու հայրենիքի հեղինակներու բազմաթիւ ար – տադրութիւնները, արտասահմանի մէջ ապահովաբար առաջնակարգ բաժին մը ունեցաւ Արա Պարթեւեան իր տասը մե – ծածաւալ սալերով, որոնց ընդհ. պարու – նակութիւնը կը հասնի մօտ երկու հարիւր կտորներու դաշնաւորում կամ հեղինա – կութիւն :

Առանց մէջ եկեղեցական երգերը գացին մինչեւ հեռաւոր երկինքներու տակ ապ – րող տարագիր Հայութեան սփոփանք տա – լու, իսկ ժողովրդական գործերը ճոխ – նապիւռի միջոցաւ օտարներու ծանօ – թացուցին հայ ինքնարուխ արուեստի յատկանիշները եւ հայ ընտանիքներէ ներս ալ ազգային մթնոլորտ ստեղծեցին :

Այս անգամ սակայն, նոր սալով մը հեղինակը կը հրատարակէ իր համանուա – գային հեղինակութիւններէն մէկ քանին, եւ առաջին անգամն է որ անոնց կատա – րումը եղած է փարիզեան հանրածանօթ նուագախումբին ֆօնտէր ֆոլօնի նուա – գախումբով, իր ղեկավարութեամբ :

Հայ սէնֆօնիճ երաժշտութեան նմոյշ – ներ են, գորս հատուածներով, որոնք ե – րեւանի մէջ տուած իր նուագահանդէսին առթիւ տեղական մամուլին ջերմ դնահա – տութեան արժանացած էին: Ասոնք են կովկասեան համանուագը, Անտառին մէջ Նոյեմբերին բնապատկերը, Հովիւները լերան վրայ եւ Գեղջկական խրախճանքը:

Սոյն կտորներուն վերլուծումը թէեւ մանրամասն տրուած է սալին կողքին վը – րայ, սակայն խօսքը տանք Երեւանի հան – րածանօթ մանկավարժ երաժիշտ եւ քըն – նադատ Յիպոլիա Բրուտեանի, որ սապէս կը մեկնաբանէ սոյն գործերը, խօսելով յետոյ երգահանին ստեղծագործական գործունէութեան մասին: (Սովետ. Հա – յաստան, թիւ 2 փետր. 1964):

« Պարթեւեանի ռաբսոթիայի մէջ օգ – տագործուած է հայ եւ կովկասեան թե – մաները, հետաքրքրական գործ է կշռոյ – թային եւ մեղեդիական զարգացմամբ :

«Անտառի մէջ Նոյեմբերին, սէնֆոնիճ պատկերը տերեւաթափ անտառի խորհրդ – աւոր ամայութեան մէջ մեծաւոր ան – ցորդի յոյզերի անդրադարձումն է: Այս ծրագրային երկում կարծես բնութեան պատկերների եւ ձայների արձագանգը միահիւսուում է մարդու ներաշխարհին, նրա հոգեկան ելեւէջներին : Հայկական մեղեդու մը հատուած հնչում է իբրեւ կրկնուող թեմա, պատկերելով կարծես տարագիր Հայու հոգեվիճակն ու յոյզե – րը: Երեկոյ է, մինչ մի բանի թռչնիկնե – րի դայլայլը իբրեւ վերջաբան հնչում է անտառի խորը : Այս երկում ցայտուն կերպով դրսեւորուած է Պարթեւեանի նը – ւագախմբային մտածողութիւնը »:

« Հովիւները լերան վրայ՝ յիրաւի հով – ուերգական անարատ եւ ազնիւ յոյզերի անմիջական արտայայտութիւն է, իսկ ե – րեկոյեան խրախճանքը կշռոյթային սր – ացք ունեցող պատկերներ են, ազգային երաժշտութեան տարրերի օգտագործ – մամբ »:

« Պետական նուագախումբը ջանասի – րաբար աշխատեց երգահան դիրիժէօրի հետ, իսկ Երեւանի հասարակութիւնը ջերմօրէն ընդունեց եւ ըստ արժանւոյն գնահատեց նրա ստեղծագործական ձիր – քերը »:

Սոյն վերջին սալին վրայ առնուած հա – մանուագային մտածուած հեղինակու – թիւնները քանիցս լսուած են հեղինակին նուագահանդէսներու ընթացքին : Գե – ղարուեստական սալի մը վրայ անոնց վե – րարտադրումը իրբեւ մնայուն գործ, ա – պահովաբար ջերմ դնահատութեամբ պի – տի ընդունուի երաժշտասէր հասարակու – թեան կողմէ :

Գ.

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Աթէնքի օփերան իր թատերաշրջանը բացաւ փուչինիի Թոսքայով: Հիմնական դերերէն մին ստանձնած էր ռումանահայ պարիթոն Դաւիթ Ցովհաննէսեան: Ներ – կայացման ներկայ պտնուած են Քոնս – թանթին Թպաւորը, Աննա Մարիա Թա – պուէին, կառավարութեան անդամներ, երեսփոխաններ, յոյն եւ օտար լրագրող – ներ :

Թիմիջոցարացի (Ռումանիա) օփե – րային մէջ «Ռիկոլեթթօ»ի եւ «Թրաւիա – թա»ի գլխաւոր դերերը ստանձնեց թենոր Աբշալիր Կարապետեան, Երեւանէն :

Պիցրոմիի թաղերէն Հայաչէնի մէջ ծրագրուած է չինել եկեղեցի եւ դպրոց մը: Կազմուած է յանձնախումբ մը՝ նա – խագահութեամբ Լիբանանի առաջնորդ Տաճատ Արք.ի:

Պոլիս ժամանեց երգչուհի Գոհար Գասպարեան: Դեկտ. 8ին, Պոլսոյ օպա – կայանը երգչուհին եւ դաշնակահարուհի Էլէոնորա Ոսկանեանը դիմաւորեցին բազ – մաթիւ ազգայիններ, որոնց մէջ նաեւ Գո – հարիկ Ղազարոսեան:

«Հայաստանի Սոխակը», ինչպէս կը սիրեն կոչել երգչուհին Հայաստանի մէջ, համերգ մը տուաւ Շան չարժանկարի ըն – դարձակ սրահին մէջ: Ցայտագիրը կը բաղկանար հայ եւ օտար դասական երգե – րէ: Հենդել, Մոցարթ, Տոնիձեթթի, Սայթ Նովա, Կոմիտաս, Կանաչեան եւ ուրիշներ :

Մեծ տպաւորութիւն ձգած է «Անուշ»ի խեղաթիւրութեան տեսարանը :

Երգչուհին հաւանաբար երգահանդէս մը տայ Փարիզի մէջ Դեկտ.ի վերջերը:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ կուիմարտի ախոյեան Կարպիս Զաքարեան 9րդ «բաուն»ին պարտութեան մատնեց իտալացի ծանօթ կուիմարտիկ Փիէրօ Մորճիօն :

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (7)

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

— * —

Սէնթ Ֆուա այդ հրաշալի դոհարեղէնը մատներուն մէջ քանի մը անգամ դար – ձուց : Ամէն դարձնելուն, գօրաւոր չո – ղեր, ելեկտրական ցոլքերու պէս իր դէմ – քը կը լուսաւորէին : Քառասուն մեթրնոց չրջանակ մը, ադամանդին լոյսէն լուսա – ւորուած էր: Շողերը մինչեւ քառասուն մեթր կ'երթային եւ ամէն բան կանաչի կը ներկէին ...:

Ցեղապետը պահ մը մտածելէ ետք ը – սաւ .

— Եկուր :

Եւ պինուորականին թեւէն բռնելով , պայն թանձրախիտ հերձիներով չրջա – պատուած ծառաստան մը առաջնորդեց , ուր երկուքը մէկ աներեւոյթ եղան :

Ափրիկեան արշալոյսը վարդի մը պէս բացուիլ սկսած էր երբ երկու մարդիկը հերձիներուն տակէն դուրս ելան :

Չինուորականին բերանը բաց մնացած էր տեսածներէն, իսկ ցեղապետը լուռ – թիւն կը պահէր :

Ծերունին քանի մը քայլ առնելով դա – ռիվայրին մօտեցաւ : Սէնթ Ֆուա անոր հետեւեցաւ : Երբ հոնկէ ղէպի ձիերուն դտնուած տեղը պիտի ուղղուէին , յան – կարծ Հաճի Մոհամէտ անդունդի մը ե – ղերքը վազելով դլուխը վար կախեց եւ սկսաւ մտիկ ընել ...: Տարօրինակ չչուկ մը լսեց :

Պահ մը այդ դիրքին մէջ մնալէ եւ չորս կողմը լաւ մը աչքէ անցընելէ ետք, դար – ձեալ պինուորականին քով դարձաւ :

Այս անգամ ցեղապետին դէմքը մտա – հոգութեան արտայայտութիւն մը ստա – ցած էր :

— Եա աէյտի, առենէ մը ի վեր կաս – կածներս աւելցան , խօսք առաւ ան ցած ձայնով եւ դլուխը թոթվելով :

Կը վախնամ որ այս դանձերուն երեսէն թշնամիները չահիս: Գանձին գաղտնիքը ինձմէ ուրիչ մարդ չկիտեր, ատոր վրս – տահ եմ, բայց երկու ամիսէ ի վեր այս կողմերը օտարականներ թափառիլ սկսած են...: Ապդեցիկ եւ հարուստ մարդիկ , որոնք չարդարարներուն մեծ մեծ կա – շառքներ, պագշիշներ բաժնած են մեզ կոտորել տալու համար...: Այդ օտարա – կանները քանի մը անգամ այս կողմերը եկան եւ մեռտալի հանքեր փնտռելու պատրուակով դիս հարցափորձեցին ... : Եթէ այդ մարդիկը իմանան, որ մեր եր – կանկայիշատակ Սուլթան Սէլիմի դանձին պահապանը ես եմ եւ այժմ քեղի ձգած եմ իմ ժառանգութիւնս , ընաւ կասկած չունիմ, որ այդ դանձը քու ձեռքէդ խլե – լու համար ամէն ստորնութիւն ի գործ պիտի դնեն ...:

Այս միջոցին , երկու մարդոց եռեւէն քար մը պլոտեցաւ անդունդն ի վար :

— Լրտես մըն է, մրմնջեց ցեղապետը :

Իրենցմէ չիսուն քայլ անդին, ապա – ռաժ ապառաժ, իրարու եռեւէ երկու պայթիւններ լսուեցան... եւ պինուորա – կան ու ցեղապետը երկուքը մէկէն դար – նուած , իրարու եռեւէ դետին փըռ – ուեցան ...:

Սէնթ Ֆուայի հաւատարիմ սպասաւո – րը դէնքի ձայնը առնելուն պէս դէպի իր տիրոջ կողմը խոյացաւ եւ երբ կրակի ա – րատութեամբ զառիվերէն վեր ելլալով բլուրին դագաթը հասաւ, տեսաւ որ խո – շոր կապաններու մէջ փաթթուած երկու մարդկային չուքեր՝ անկենդան դետին փռուած երկու մարմիններու վրայ ծռած՝ անոնց դրպանները կը խուզարկէին ...:

Սէնթ Ֆուայի հաւատարիմ սպասաւորը երկու մարդասպաններէն մէկուն վրայ խոյացաւ. միւս մարդասպանը պահ մը վարանելէ ետք փախաւ :

Սպասաւորը քովը դէնք չունէր: Զաւե – ւերէն վեր մագլցած միջոցին հրացանը ձեռքէն թռած էր, իսկ սուրն ալ թամբին վրայ ձգած էր :

Երկու մարդոց միջեւ կռիւը սկսաւ : Երկուքն ալ ուժով էին և հաւատարիմ ըս – պասաւորները իր բոլոր ուժը ի մի հաւա – քելով վերջապէս յաջողեցաւ իր հակա – ռակորդը ոտքին տակը առնելով անոր ե – րեսի քօղը քաշել :

Զարադործին դէմքը երեւան ելաւ :

— Դո՞ւն ես եղեր, Մուպարէք, գոչեց Սէնթ Ֆուայի սպասաւորը ափ ի բերան մնալով : Աւազակ, մարդասպան ...:

Բայց ճիշդ նոյն պահուն բարի սպասա – ւորը ցաւալի ճիչ մը արձակեց :

Թուարկիը, որ չարդարար արար մըն էր, պարապ մնացած ձեռքովը դաշոյնը պատեանէն քաշելով, իր հակառակորդին կուչուր մխած էր :

Սպասաւորը վէրքին ցաւէն գալարուե – լով ձեռքերը բացաւ. իսկ մարդասպանը կատուի ոստումով մը ոտքի ցատկելով , անդունդին մէջ ցատկեց եւ աներեւոյթ եղաւ :

— Անիծեալ չուն, անիծեալ գայլ , օր մը նորէն ձեռքս կ'անցնիս, մռնչեց հա – ւատարիմ դասիլը անդունդն ի վար ծռե – լով եւ բռունցքները սպառնականօրէն սեղմելով :

ՓԻԷՐ ՄԱՐՕՏՕՆ

(Շար.)

Շաւիլէն կը հաղորդեն
ՕՆՆԻԿ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆԻ
մահը :
Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պօմոնի Ս. Գ. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը կը յայտնէ թէ՝ Տ. Արմենակ Դաւիթեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ եկեղեցւոյս մէջ, այս Կիրակի, իր ողբ. կնոջ, Մարիամի հոգւոյն համար, իր մահուան տարելիցին առթիւ: Ինչպէս նաեւ՝ Դաւիթեան, Գաշըզճեան եւ Սրմաքէշլեան գերդաստաններու հին եւ նոր ննջեցելոց եւ նահատակներու հոգւոց ի յիշատակ :

Հոգեհանգստեան արարողութիւնը կը հովանաւորէ, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ թեմիս առաջնորդ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ :

ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս Շաբաթ առաւօտեան ժամը 10ին Շարվիէօյի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մատրան մէջ տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր պատարագ: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Լիոնի եւ շրջանի հոգեւոր հովիւ ԴԱՒԻԹ Ծ. Վ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի մէջ «Մանուկներու Օր»ը, Կապոյտ Խաչի, քաղաքի եւ շրջաններու բոլոր մասնաճիւղերու մասնակցութեամբ, Պօմոնի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ սրահին մէջ, Յունուար 16ին ժամը 15ին:

×

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Կապոյտ Խաչի «Մանուկներու Օր»ուան, Կիրակի Փետրուար 13ին :

×

Հ. Բ. Ը. Մ. տարեկան պարահանդէսը Փետրուար 20ին, Ժորժ Ե.ի սրահը :

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

ՄԱՐՏ 13ԻՆ
ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

×

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, Շաբաթ, Մարտ 5ին Սփլանտիտի սրահին մէջ :

×

Մուրատ – Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտաց Միութեան
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 6ԻՆ

×

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի թատերական ներկայացումը՝
ՄԱՐՏ 20ԻՆ

×

Դպրոցասէրի գեղարուեստական հանդէսը Մարտ 28ին, Կիրակի օր :

×

ՎԻԷՆ.— Մանուկներուն օրը Յունուար 9ին, Սէրքլը Կաթոլիկ սրահին մէջ :

×

ԼԻՈՆ.— «Մանուկներու Օր»ը Յունուար 16ին Ազգային Տան սրահը :

×

Մանուկներու Օրը կը տօնուի Տէսինի մէջ Յունուար 9ին Շաբաթ երեկոյեան, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

ՄԱՐՍԷՅԼ
ՊՈԼՍԱՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԾԱՌ

Մարսէյլի Պոլսեցիներու Հայր. Մշակութային Միութեան կողմէ, Ծնունդի տօնածառ մը կազմակերպուած է Յունուար 9ին (Հայկական Ծնունդի առթիւ), կէսօրէ ետք ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Պիպլիոթէք Փոփիւլէռի սրահը, Բիւ Ֆրանսիս Շիրա (նախկին Փլաս տ'Օպսէրվանս):

Կը խնդրուի հայրենակիցներէն այժմէն ապահովել մուտքը, դիմելով միութեանը վարչական անդամներուն : Պօմոն 31 Պուլվ. Պօմոն, Պ. Հրաչ Մարտիրոսեանի, իսկ քաղաքը 15 Բիւ տը լա Կռանտ Արմէ դերձակ Ասլանի, հեռ. 62-60-03:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի (26 Դեկտ.) Տօն Ս. Ստեփանոսի նախավկային, հանդիսաւոր պատարագ ժամը 10ին եւ Սարկաւագաց ընծայաբերում ժամը 11·30ին: Նոյն օրը հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եկեղեցւոյս մեծ բարերար ողբ. ՎԱՀԱՆ ԽՈՐԱՍԱՆՃԵԱՆի, հոգելոյս ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԵՊՍԿ. ՊԱԼԱԳԵԱՆԻ եւ դպրապետ ողբ. ՅԱԿՈԲ ՄԱԼԱՔԵԱՆի ի յիշատակ : Կը խնդրուի սոյն երեք արժանաւորներու յիշատակը յարգել ներկայութեամբ :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ

ԳՈՅԱՄԱՐՏ

ՕՐԱՑՈՅՑ 1966

Հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի շրջանի :

Ապսպրանքներու համար դիմել՝
O. DJARAYAN
2, Place de la Corderie
13 MARSEILLE (7e)

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ ՆԱՐԴԵԱՆ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ
Թիւ 1

ԼՈՒՍԱՄԱՏԵԱՆ
(ՀԷՔԵԱԹ ԵՒ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ)
Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ապսպրանքներու համար դիմել հեղինակին ՅԱՌԱՋի խմբագրութեան հասցէով: Գինը 10 ֆրանք, փոստով՝ 12 ֆրանք: Գումարները զրկել միայն մանտա –քառթով :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ Է

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 1966ի օրացոյցը :

Գին 2·50 ֆրանք, դիմել մասնաճիւղերու վարչութեանց :

ՊԱՇՏՕՆԵԱՅ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Աղքատախնամ ընկերակցութիւնը իր Հանդստեան Տուներուն համար կը փնտրուէ.—Ա) Տնօրէն, օժտուած վարչական կարողութիւններով եւ տեղեակ հաշուակալութեան :

Բ) Հիւանդապահուհիներ, վկայեալ Փարիզէն կամ այլուր :

Գ) Կառավար (շօֆէօր):

Թեկնածութիւնները ներկայացնել գրաւոր Աղքատախնամի գրասենեակը՝
Association Arménienne d'Aide Sociale
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ
ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ

CONTES ET LEGENDES ARMENIENS

Ֆրանսերէնով պատրաստուած՝
Շ. Տէր – Մելքոնեանի կողմէ

Գունաւոր կողք, մաքուր տպագրութիւն, պատկերազարդ :

Գին՝ 5 ֆրանք
Առաքման ծախքերով 6·50

Ստանալու համար դիմել Հ. Սամուէլեան գրատունը, եւ կամ՝
Mme C. DER-MELKONIAN
11, Rue Gabriel Péri
CHATILLON s/BAGNEUX (Seine
C. C. P. PARIS 19668-59

Կարելի է նաեւ անձամբ դիմել Յառաջի խմբագրութեան :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ

Կազմակերպուած Ֆ. Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու կողմանէ իրենց կայանի տասնամեակի առիթով եւ անոր ի նպաստ :

Հրաւիրուած է Լոնտոնէն Հայ Երիտասարդաց Միութեան թատերախումբը, ներկայացնելու Գ. Սնդուկեանցի

ՊԵՊՕ

Հինգշաբթի 23 Դեկտեմբեր ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ մէջ ժամը 20·30ին
Մէզոն – Ալֆորի քաղաքապետարանի սրահը, Բիւ Ժան – Ժօրէս :

Երեքշաբթի՝ 21 Դեկտեմբեր ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ մէջ ժամը 20·30ին
Քաղաքապետարանի սրահը :

Կիրակի՝ 26 Դեկտեմբեր ԼԻՈՆԻ մէջ ժամը 15ին
6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահը, 58 Բիւ տը Սէզ :

Չորեքշաբթի՝ 29 Դեկտեմբեր ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ ժամը 20·30ին
Թէաթր տիւ Ժիմնազ:

Հինգշաբթի՝ 30 Դեկտեմբեր ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ ժամը 20·30ին,
Թէաթր Միւնիսիփալ :

Տոմսեր կը վաճառեն Կացոյտ Խաչի գրասենեակը, հայ գրավաճառատուները եւ Խաչուհիները :

Ապահովեցէք ձեր տեղերը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ 23 Յունուար, Ամպասատէօրի սրահին մէջ :

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի տարեկան հանդէսը, Կիրակի Մարտ 6, կէսօրէ ետք ժամը 2·30, Սալ տը լա Շիմի :

×

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը Փետրուար 27ին:

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱԻ

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

«ՀԱՅ ՍԷՆՖՈՆԻՔ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ» նոր երգապնակը
Mc 20176, Vogue — Série Artistique

« OEUVRES SYMPHONIQUES » d'ARA BARTEVIAN

Par le célèbre orchestre
DES CONCERTS COLONNE

1. — Rhapsodie Caucasienne (Կովկասեան Համանուագ)
2. — Dans une Forêt en Novembre (Անտառին մէջ՝ Նոյեմբերին)
3. — Bergers à la Montagne (Հովիւները լերան վրայ)
4. — Fête Villageoise (Գեղջկական տօն)

Ստանալու համար դիմել հեղինակին
Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ — 14, Rue Petit, Paris (19e), Tél. BOT 99-22
15, Rue Jean Goujon, Paris (8e)

ԳԻՆ՝ 30 ՖՐ.

Microsillon 33 tours, 30 cm. 45 Վայրկեան
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԳՈՒՆԱՒՈՐ ԿՈՂՔ

ՆԱԽԿԻՆ ԵՐԳԱՊՆԱԿՆԵՐԸ

Եկմալեան պատարագ N° 20114 — Կոմիտասեան պատարագ 20150
Գանձարան Հայ-եկեղեցական երգերու N° 20169 եւ 20175
Ժողովրդական երաժշտութիւն 20103 (Հայ Կովկասեան երգեր) 20136 (Arménie)
20157 Reflets d'Arménie, 20162 (Arménie Imortelle),
20169 (Promenade en Arménie)
20172 (Soirée Arménienne) — 10016 երգեր՝ Իրիս Պիւլպիւլեանէ

Գաւառներու առաքում contre remboursement խնամուած ծրարով

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	45 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	25 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ: ՆՇԱՆՏՈՒՔ	25 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	25 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	10 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 80 Ֆ.	Հատը	0,30 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 22 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

MERCREDI 22 DECEMBRE 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10491 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.491

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԲԱՅՑ ԵՒ ԱՅՆՊԷՍ ՅԱՂԹԵՑ

— * —

Ժողովուրդը, որ վերջին խօսողն է ժողովրդապետութեան մը մէջ, վերջին վճռողն է ազատ երկրի մը մէջ, անդամ մը եւս ընտրեց տը Կոլը, կամ աւելի ճիշդ նախընտրեց տը Կոլը :

Ուրանալի չէ անշուշտ, թէ այս նախընտրութիւնը նոյնքան դիւրութեամբ չըտուաւ այս անդամ : Զօրավարը վարժըւած էր աւելի դիւրին յաղթանակներու, աւելի յաճախ շահած էր ժողովուրդին վստահութիւնը եւ զանգուածային համակրութիւնը : Այս անդամուան իր յաղթանակը նմանեցաւ շրջանաւարտի մը քննութեան : Եւ տը Կոլ իր վկայականը ստացաւ միայն երկրորդ անդամ, որ դպրոցական լեզուով որփեշաժի քննութիւն մըն է : Պարտաւորուեցաւ բացատրել իր քաղաքականութիւնը, լուսաբանել հանրութիւն մը, որ յանկարծ սկսած էր կարծիք ունենալ, վասնզի մարդիկ եկած էին իրեն ըսելու թէ ամէն ինչ լաւ չընդանար Ե. Հանրապետութեան մէջ եւ հարկ է փոխել անոր ղեկավարը :

Առաջին անդամ, Դեկտ. 5ին, նախագահ տ Կոլ մնաց համեմատականի, նոյնիսկ փոքրամասնութեան եթէ նկատի առնենք, ինչպէս քաղաքական կարգ մը անձնաւորութիւններ դիտել տուին, թէ ժողովուրդին 56 առ հարիւրը քուէարկելով հանդերձ հինգ զանազան թեկնածուներու, քուէարկեց տը Կոլի դէմ :

Ասոնց մէջ կային ձախերը, դժգոհ մենաշնորհներու քաղաքականութենէ մը եւ ընկերային տեղքայլէ : Աջեր՝ դժգոհ եւրոպական եւ ատլանտեան քաղաքականութենէն : Ծայրայեղներ կամ ներգաղթածներ, դժգոհ Մայիս 13էն ետք, ծնած յուսախաբութիւններէն :

Երիտասարդ մարդ մը, կեդրոնի թեկնածու, մէկ օրէն միւսը ստացաւ մօտ 4 միլիոն ձայն, հակառակ իրեն դէմ տեղացած խծբծանքներուն, ակռաներուն ճերմուկութեան վերաբերեալ կամ ԺԷօնՓրըմիէի ժպիտին : Այս ձայները կուգային տը Կոլէն, մասամբ վերադարձան տը Կոլին, 15 օր ետք, երբ ասպարէզը մնաց երկու թեկնածուներու միայն :

Միթրան դիտէր թէ առաւելագոյն յաղթանակը պիտի ըլլար ձայներու այն համեմատութիւնը զոր ստացաւ : Խնդրոյ առարկայ չընելով հանդերձ իր անձը, հարկ է ընդունիլ թէ ձախաւեր ընտրութիւն էր ձախերու ընտրութիւնը : Աւելի տրամաբանական կը թուէր ըլլալ ՏէՖէրի մը ծրագիրը, որ կ՚ուզէր ձախ – կեդրոն համախմբում մը, առանց համայնավար օժանդակութեան : Արդարեւ բերելով հանդերձ աւելի քան չորս միլիոն ձայն, համայնավար կուսակցութեան օժանդակութիւնը հեռացուց Միթրանէն անոնք որ «Ժողովրդական ճակատի» մը փսիֆոզով տարուած էին : Եւ արդէն ինչո՞ւ համայնավարները զօրավիդ կեցան Միթրանի, որ քաղաքական ոչ մէկ զիջում ըրած էր իրենց : Հաւանաբար տարուած ընդդիմադիրներու այն տեսակէտէն թէ «նախ եւ առաջ տը Կոլը ճամբենք, յետոյ կը տեսնուինք» : Բայց Ֆրանսայի յետպատերազմական պատմութիւնն ու տը Կոլի ճակատագիրը նոյնացած, ինչպէս կը սիրէ նկատել Նախագահը, թոյլ չտուին որ «տեսնուին» : Ու իրենց յոյս դրած են ներկայիս 1967ի երեսփոխանական ընտրութեանց վրայ : Մինչ այդ հարկ է որ կարենան ճակատ կազմել ու համաձայնիլ եթէ կ՚ուզեն իրաւունք չտալ տը Կոլին, երբ կը ձաղկէ իրենց ներքին հաշիւներն ու վէճերը, երբ կը դատապարտէ կուսակցութեանց վարչաձեւը :

Անոնք, որ կը յարդեն վերընտրուած նախագահը, չըլլալով կոյր համակիրներ, կը յուսան թէ տը Կոլ նկատի պիտի առնէ եղածը եւ աւելի կարեւորութիւն տայ ուրիշ կարծիքներու եւ բարեփոխէ իր քաղաքականութեան կարգ մը անզիջող երեւոյթները :

Ու այսպէս քանի մը օրէն, կը սկսի Ե. Հանրապետութեան երկրորդ եօթնամեակը : Աւելի պայծառ քան նախորդը, վասընդի վէրքերը կը սպիանան, դառնութիւնները կը հեռանան, ու մարդը, որ դարնանային օրուան մը կոչով, դարձաւ հէքեաթային դէմք մը, իր կեանքի վերջալոյսին ստացաւ փորձառութեան մը դասը : Երկար բացատրեց իր անհրաժեշտութիւնը : Դժուար համոզեց բայց եւ այնպէս համոզեց, դժուար յաղթեց բայց եւ այնպէս յաղթեց :

«ՅԱՌԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐԸ

—*—

ՏԸ ԿՈԼ ՓԱՐԻԶ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Երեքշաբթի օր, նախագահ տը Կոլ Փարիզ վերադարձաւ, ուր Չորեքշաբթի օր կը նախագահէ Նախարարաց հերթական խորհուրդին :

Եթէ Ֆրանսայի մէջ, զանազան հոսանքներու ներկայացուցիչներ վստահ են թէ նորընտիր նախագահը այլեւս չի կրնար շարունակել նոյն քաղաքականութիւնը, արտասահմանի մէջ նոյն կարծիքը չկայ ամէն կողմ :

ԳԵՐՄԱՆԻԱ : Դաշնակցային Հանրապետութեան համար տը Կոլի ընտրութիւնը նուազագոյն չարիք մը կը նկատուի : Նախկին վարչապետ Ատընաուըր չի ծածկեր իր զոհունակութիւնը՝ «իբրեւ դեր մանացի եւ իբրեւ Եւրոպացի» մինչ պաշտօնական շրջանակները կ՚ուզեն ձեւ մը դտնել «տը Կոլի հետ ապրելու համար» : Անկախ Ֆրանքֆուրթը Ալկըմայնէն կը գրէ թէ Լըքանիւէի երեք միլիոն 600 հազար ձայները նախընտրեցին տը Կոլը, երկրորդ շրջանին, Ժողովրդական ճակատի վախէն : Պարզապէս նուազագոյն չարիքն ընտրեցին :

ՊԵԼԺԻԱ : Պելժերը կը յուսան որ տը Կոլ կը բարեփոխէ եւրոպական իր քաղաքականութիւնը : Պրիւսէլի անկախ Լը Սուառը կը գրէ թէ Պետութեան ղեկավարին կը մնայ ցոյց տալ թէ պոնափարթիսթ չէ : Կաթողիկէ Լիպրը Պելժիքի համար, արկածախնդրութեան ճամբան փակ է, տը Կոլի վերընտրութեամբ : Ընտրութիւնը, ի վերջոյ ձախին եւ աջին միջեւ չէր այլ անկատար կայունութեան մը եւ շատ վտանգաւոր տակնուվրայութեան մը : Կարելի է մաղթել թէ միջազգային դետնի վրայ, մանաւանդ եւրոպական, Ֆրանսան այսօր աւելի ժպտուն եւ նուազ արհամարհական դիրք մը բռնէ :

ԻՏԱԼԻԱ : Ընկերվարական Ավանթի կը խորագրէր «տը Կոլ՝ յաղթական, կոլիզմը՝ պարտուած», ընտրութեան նախօրեակին իսկ՝ Շաբաթ : Գլխաւոր հարցը կը մնայ դիտնալ թէ տը Կոլ պիտի փոխուի՞ : Քոռիէռէ տէլլա Սեռա չի հաւատար : Զօրավարը եւրոպականութեան չէ դարձած : Չի կրնար փոխուիլ : Բան չսորվեցաւ : Չափաւորական Իլ Թէմփօ նոյն կարծիքն ունի : Տը Կոլ այն մարդը չէ որ դէպքերէն դաս մը քաղէ :

ԱՄԵՐԻԿԱ : Նիւ Եորք Թայմզ եւ Նիւ Եորք Հերըլտ կը խորհին թէ այլեւս ամէն բան կախում ունի այն մեկնութենէն զոր տը Կոլ պիտի տայ ընտրութեան արդիւնքներուն : Հարկ է դիտնալ թէ Զօր. տը Կոլ պարզ ազգային քմահաճոյքի մը պիտի վերագրէ նուազտացուցիչ համեմատականի մնալը թէ ընդհակառակն իբրեւ դաս մը :

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ : Արձագանգները շատ չափուած են : Նկատելի միակ կէտն այն է թէ մամուլը աւելի տեղ տուաւ ընդդիմադիր թեկնածուին ներքին քաղաքականութեան եւ տը Կոլի արտաքին քաղաքականութեան :

Լիբանան եւ Եգիպտոս մեծ ուրախութեամբ ողջունած են տը Կոլի վերընտրութիւնը : Փեքին կը լռէ չկարենալով ծածկել որոշ զոհունակութիւն մը : Թոքիօ կը խորհի թէ պէտք է աւելի ճկուն դարձնել կարգ մը դիրքեր :

× Կարգ մը ազբիւրներու համաձայն նախագահ տ Կոլ պիտի խօսի այս շաբթու կամ պաշտօնական յայտարարութիւն մը ընէ :

—o—

ՇՈՒ ԷՆ ԼԱՅ բոլորովին դէմ արտայայտուած է բանակցութեան որեւէ զաղափարի : Չին վարչապետը կ՚ըսէ թէ վիէթնամցի ժողովուրդին համար միակ լուծումը որ կայ կռիւը շարունակելն է մինչեւ որ «ամերիկացի յարձակողները երկրէ վռնտուին» :

ՄԵՐ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ՎԷՃԵՐԸ

—o—

ԽՄԲ.— Էջմիածնէն ստացանք Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդին հետեւեալ «Հայտարարությունը», նոյն խորհուրդին անդամներէն՝ Յուսիկ Եպիսկոպոսի մէկ երկտողով, «հրատարակման խնդրանօք».

Ամենայն Հայոց Հայրապետի նախագահությամբ, Հայ Եկեղեցու Եպիսկոպոսական ժողովը՝ դումարված Ս. Էջմիածնում այս տարի Նոյեմբերի 2ին, վշտով տեղեկացավ եւ իր վրդովմունքը արձանագրեց Անթիլիասի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսական Աթոռի նոր կանոնադրության 32 եւ 33րդ հոդվածների համար, որոնք հանդիսանում են ծանրակշիռ խախտում Հայ Եկեղեցու նվիրապետական կարգի եւ իրավասությանց սահմանների, բացահայտ կերպով հակադրվում Հայ Եկեղեցու միության ու նվիրապետական աթոռների միջեւ համերաշխ գործակցության սկզբունքի, ինչպես եւ ամբողջական ժըխտում Երուսաղեմի 1963ի ողջագուրման ոգու :

Վեհափառ Հայրապետի բարձր նախագահության ներքո Գերագույն Հոգեվոր խորհուրդը իր Նոյեմբեր 18ի նիստում խորունկ տխրությամբ հաստատեց եւ դատապարտեց վերոհիշյալ ողբալի իրողությունը, որը Սփյուռքի Հայ Եկեղեցական – ազգային կյանքի մեջ ծնունդ է տալու աղետալի նոր տագնապների ու պառակտումների :

Հանուն մեր Սուրբ Եկեղեցու եւ ժողովրդի գերագույն իղձերի ու շահերի, մի անդամ եւս կոչ ենք անում Տանն Կիլիկիո Շնորհազարդ Գահակալին եւ Անթիլիասի պատասխանատու մարմիններին, հետ կանգնելու այս անօրինական, եկեղեցաքանդ ու ազգավնաս ընթացքից : Չեղյալ համարել վերոհիշեալ հոդվածները եւ ուղղամտորեն գործել Երուսաղեմի ողջագուրումի ոգիով, որ միակ ուղին է եկեղեցական կյանքի ամրապնդման ու ծաղկման, եղբայրական սիրո եւ խաղաղության մեջ :

Չերմապէս կոչ ենք անում նաեւ Հայ Եկեղեցու բոլոր սպասավորներին անխտիր, բոլոր հայ կազմակերպություններին, հայ մամուլին եւ համայն հավատացյալ մեր ժողովրդին՝ թույլ չտալու որ անօրինական արարքներ, ոտնձգություններ ու պառակտումներ տարածվեն Սփյուռքի հայ եկեղեցական կյանքի մեջ եւ արթուն կերպով հսկելու, որպեսզի պաշտպանվեն մեր Եկեղեցու նվիրապետության դարավոր կարգն ու կանոնը, ներքին միությունը եւ հայ հավատացյալ ժողովրդի միասնությունը :

ԳԵՐԱԳՈՒՅՆ ՀՈԳԵՎՈՐ ԽՈՐՀՈՒՐԴ
(ԿՆԻՔ)

7 Դեկտեմբեր 1965 թ.
Ս. ԷՋՄԻԱԾԻՆ

×

Կրնայինք չհրատարակել այս «Հայտարարությունը», մեղսակից չդառնալու համար Էջմիածնի «Գերագույն Հոգեվոր Խորհուրդին» ընթացքին :

Կրնայինք չհրատարակել այս «Հայտարարությունը», չնմանելու համար արտասահմանեան այն խմբագրատուներուն, որոնք դարձած են Էջմիածնական զանգակատուն, կամ եթէ կ՚ուզէք՝ պէֆրուա, պատրաստ՝ հնչեցնելու համար հրդեհի եւ պատերազմի ահազանգները :

Նախ որովհետեւ չուզեցինք հրձիգի դեր կատարել կամ մարտակոչ կարգալ՝ առանց վախնալու որ կը զրկուինք Մայր Աթոռին խունկէն ու մոմէն :

Եպիսկոպոսական Ժողովներու նորահաս անդամները եթէ բաւական բան հասկցած ըլլային մեր պատմութեան հին աւանդութիւններէն ու նոր պայմաններէն, բաւական փիւտէօռ ունենային՝ ցլամարտի յատուկ կրկէսներու մէջ չնետելու համար եկեղեցական ու կրօնական հարցերը, (բաւական չեղա՞ն միթէ հին օրերու կռիւները, որոնք սպառեցին մեր ժողովուրդին ուժը), վերջապէս բաւական հաղորդակից ըլլային արդի ժամանակներու ոգիին, պիտի չուզէին մամուլը մասնակից դարձնել իրենց այս վէճերուն ու կռիւներուն :

Ուրեմն, նախ չուզեցինք հրատարակել այս «Հայտարարությունը», բարւոք համարելով նամակ մը գրել առ որ անկ է, ըսելու համար .— Ալ կը բաւէ՛, եթէ վէճ ունիք՝ նամակով բացատրեցէք, մարդ զրկեցէք, բանակցութիւն կատարեցէք, բայց Աստուածնի՛դ սիրէք, մի զբաղեցնէք այս յոգնած ու դժբախտ ժողովուրդը : Քիչ մը տարբերութիւն դրէք՝ հեռանալով մրցակից առեւտրականներէն, որոնք իրենց սոխին ու սխտորին ծանուցումը թերթով միայն կուտան : Չեր մէջ չկա՞ր խորհուրդ տուող մը, որ ըսէր թէ ասանկ վէճեր կը լուծուին թղթակցութեամբ եւ բանակցութեամբ, զաղտնի նամակներով եւ զաղտնի բանագնացներով :

Եկեղեցական պաշտամունքներու եւ խորհուրդներու նկարահանումով օրաթերթեր պատկերազարդելու սովորութենէն ետք, որ շատ ընդհանրացաւ՝ հակառակ աւանդութեանց, — չէ՞ որ սարկաւագը կ՚աղաղակէ պատարագի պահուն՝ «մի ոք ... մերձեսցի յաստուածային խորհուրդս», վասնզի դիտելն իսկ մեղք կը համարուէր, — այժմ կ՚ուզէք մամուլի՞ն մէջ փոխադրել ե՛ւ պատարագ ե՛ւ կռիւ ու կագ : Բայց ի՞նչ փոյթ մեր ընդվզումը, վստահ ենք որ Էջմիածնի արտասահմանեան պէֆրուաները պիտի զօղանջեն՝ հրատարակելով հրձիգային այս «Հայտարարությունը» : Ուրեմն, մենք եւս կը հրատարակենք, իբրեւ նիւթ պատմութեան : Ու կ՚աւելցնենք . — Արտասահմանեան հայ մամուլին մէջ՝ Յառաջն ըլլալով այն միակ թերթը, որ չէ ծածկած երբեք իր ընդվզումը կղերապետութեան հանդէպ, ու մեկնելով այն սկզբունքէն թէ կրօնքը անհատական հոգեկան զոհացման հարց է (խղճի հարց է կ՚ըսէին հիները), մենք պիտի ներկայացընենք մեր քննադատութիւնը բացուած այս վէճին մէջ, առանց խնայելու մէկ կամ միւս կողմին, յայտարարելով բարձրաղաղակ . —

Ազգը ամէն բանէ վեր :

Իսկ թէ ի՛նչ է ազգը, աւելի լաւ է հետեւիլ մեր քննադատութեանց :

ԽՄԲ.

ՅՈՒՇԵՐ

ՆԻԿՈԼ ԱՂԲԱԼԵԱՆԻ ՀԵՏ

Բ.

Հակառակ նիւթական իր անձուկ վիճակին եւ ապրուստի նեղ պայմաններուն: Աղբալեան չէր յօժարեր դրել դրամով եւ դրամի համար : 1926ին էր կարծեմ, « Հայրենիք » ամսագրի խմբագիրը՝ Ռուբէն Դարբինեան նամակով մը կը խնդրէր Աղբալեանէն աշխատակցիլ ամսագրին եւ կը խոստանար ամէն մէկ էջին բացառաբար երեք տոլար վճարել իրեն: Նամակը տուաւ ինծի կարդալու: Հաշիւ ըրի, որ եթէ տասը էջ բան գրէր ամէն ամիս, պիտի ստանար երեսուն տոլար, ինչ որ բաւական շօշափելի գումար մըն էր իրեն պէս մէկուն համար :

— Է՛հ, — ուրախացայ ես, — այս գումարով կրնաք ... նախարարի պէս ապրիլ :

Նամակը ծալեց դրպանը դրաւ եւ, չեղակի նայելով ինծի, յարեց .

— Ես կեանքի մէջ դեմոկրատ եմ, բայց գրականութեան մէջ արիստոկրատ եմ :

Բնաւ չեմ մոռնար այս յայտարարութիւնը, որ գրողի իր հպարտութիւնը կը հաստատէր : Հմուտ մարդ էր, բազմակողմանի կարողութիւններով օժտուած . ամէն ամիս դրութեամբ կրնար 8 – 10 էջ բան գրել ամսագրին մէջ, սակայն կը տեսնէի ահաւասիկ , որ կը մերժէր գրականութեան մէջ ալ դեմոկրատ ըլլալ , ինչպէս էր կեանքի մէջ :

Այս անդամ գրողին արժէքը բարձրացաւ իմ աչքին, ինչպէս նաւամատոյցին մէջ բարձրացած էր անձին արժէքը, երբ կը յայտարարէր, թէ ոչ «նետել» կրնայ, ոչ ալ մանաւանդ սուտ խօսիլ :

Կեանքի մէջ ժլատ այս մարդը գրականութեան մէջ ալ ժլատ էր ուրեմն: Աւելի շատ կը սիրէր խօսիլ, քան գրել, բայց շատ աւելի կը սիրէր կարդալ, քան խօսիլ ու գրել: Մոլի ընթերցող էր: Օրերով կը կարդար առանց յոգնելու, առանց իսկ ձանձրանալու: Բարերար մը դտած եւ բերել տուած էր Վիէննայի հայադիտական ամբողջ մատենաշարը եւ բառին բուն առումով «թաղուեցաւ» ընթերցումի մէջ տունը, դպրոցը, սրճարանը, ուր որ պատահէր: «Գիրքերը ,— կ՚ըսէր,— անխարդախ բարեկամներ են: Կը հաւնիս՝ կը շարունակես կարդալ, չես հաւնիր՝ կը նետես մէկ կողմ: Ասոր համար ոչ քէն կ՚ընեն, ոչ ալ կը բամբասեն քեզ»:

Եղիա Տէմիրճիպաշեանի համար կ՚ըսեն, թէ Հայոց մէջ ամէնէն շատ գիրք կարդացող մարդն էր: Նոյն բանը կրնանք ըսել Նիկոլ Աղբալեանի համար ալ :

— Ես, — կ՚ըսէր ուրիշ առիթով մը , — կենցաղով աշխարհական եմ , իսկ խառնուածքով՝ վանական :

Աշխարհը վանք դարձուցած էր, ինչպէս ուրիշներ վանքը աշխարհ դարձուցած են :

Նիկոլ Աղբալեան իրական իմաստով մտաւորական մըն էր: Մտաւորականը կրնայ գրող չըլլալ, ինչպէս գրողը կրնայ մտաւորական չըլլալ : Ուրիշ խօսքով՝ ամէն գրող մտաւորական չէ, ինչպէս ամէն մտաւորական գրող չէ :

Պիտի ըսեմ աւելին. — Նիկոլ Աղբալեան հայ մտաւորական էր եւ ոչ թէ մտաւորական Հայ : Տարբերութիւն մը կայ , անշուշտ, այս երկու[illegible] կը նախ հայ է, յետոյ՝ մտաւորական, մինչ երկրորդը նախ մ[illegible] միայն հայ: Այսպէս, օրինակ, բարձրարժէք արուեստագէտ մըն է Տիրան Զրաքեան եւ կասկած չկայ, որ շատ աւելի մեծ գրագէտ է, քան Հրանդը: Բայց Հրանդն է հայ գրագէտը :

Աղբալեանի կը վերագրուի այն խօսքը, թէ հայ գրողը պէտք է նախ հայ ըլլայ, որպէսզի կարենայ հասնիլ ինքնատպութեան : Արուեստագէտը կուգայ «հայ»էն ետք: Այս իմաստով՝ դերազանց Հայն էր ինք, դերազանց մտաւորական մը ըլլալէ առաջ: Ըսած կամ գրած է տեղ մը, որ հայանալու համար պէտք է Բաֆֆի կարդալ, պէտք է Աբովեան կարդալ : Իր կարծիքով — եւ իմ կարծիքով ալ — Բաֆֆին հայ գրող է, Աբովեան հայ գրող է: Միւսները գրագէտ Հայեր են , իսկ այս երկուքը հայ գրագէտներ են: եւ անշուշտ այս երկուքով չի վերջանար հայ գրողներու շարքը:

Պէ՞տք է ըսել , թէ Աղբալեան քաջահմուտ էր հայ հին ու նոր գրականութեան : Կարդացած եւ խորապէս ուսումնասիրած էր մեր բոլոր պատմիչները , Ագաթանդեղոսէն մինչեւ Զամչեան: Հայը սիրելի էր իրեն, հայերէնը՝ նոյնպէս , Հայութիւնը՝ առաւել եւս: Իր գործով ու նախասիրութիւններով, բանասէր, իմաստաբան , բայց անժխտելիօրէն արուեստագէտ էր խառնուածքով եւ զգայնութեամբ :

Հետամուտ էր հմտանալու : Լայն էին իր հետաքրքրութիւններն ալ : Հետզհետէ բանասէրը կ՚իշխէր քննադատին եւ լեզուաբանը՝ գրագէտին վրայ : Իր տնօրէնութեան շրջանին՝ կը կանչէր վարժարանին սասունցի տնտեսը եւ անվերջ հարցումներ կ՚ուղղէր անոր, բառեր արտասանել կուտար՝ Սասունի բարբառը եւ բառերու շեշտադրութիւնը ուսումնասիրելու համար : Կը զարմանայինք, երբ կը տեսնէինք, որ տնօրէն եւ տնտես, ժամերով գլուխ – գլխի տուած, անվերջ կը խօսէին : Ետքէն միայն հասկցանք , թէ «բանը ինչումն էր »:

Ատեն մըն ալ սկսաւ Օմար Խայեամ կարդալ : Կը փորձէր թարգմանել պարսիկ բանաստեղծին քառեակները: Բնագիրը Թեհրանէն բերել տուած էր: Ինք կը հետեւէր բնագիրին, իսկ Գաբրիէլ Թագւորեան՝ թուրքերէն թարգմանութեան : Բնագիրը եւ թուրքերէն թարգմանութիւնը կը բաղդատէր իրարու հետ: Չեմ դիտեր սակայն, թէ բաւական ծանօ՞թ էր պարսկերէնի կամ թէ ինչ եղան իր թարգմանած քառեակները: Գիտցածս այն է, որ Օմար Խայեամ կը կարդար :

Գրականութիւնը աւելի շատ կ՚ապրէր, քան կը գրէր : Ըսել կ՚ուզեմ՝ գրելով գրականութիւն չէ ըրած այնքան, որքան ըրած է բերնով խօսելով : Եւ իր խօսքը գրականութիւն էր արդէն : Կան , որ նախ բանասէր են, լեզուաբան եւ ապա միայն արուեստագէտ : Նիկոլ Աղբալեան հակառակն էր, նախ արուեստագէտ էր եւ ապա՝ միւսները :

Իր քննադատութիւնը ստեղծագործութիւն մըն էր ուրիշ ստեղծագործութեան մը մէջ, ինչպէս որ պիտի ըսէր Օսկըր Ուայլտ: Գրական գործ մը կը վերլուծէր այնպէս ,որ ըրածը այլեւս վերլուծում չէր ըլլար, այլ կ՚ըլլար գրական ստեղծագործութիւն : «Երազ եւ մեկուսացում»ը, գրուած՝ Շանթի «Հին Աստուածներ»ուն մասին, այս դասին կը պատկանի: Երբ առաջին անդամ կարդացի զայն «Նոր Հոսանք»ի մէջ, խոր տպաւորութիւն ստացայ եւ այսպէս ալ ըսի իրեն .

— Դուն գիտե՞ս, որ, — ըսաւ ,— այդ ուսումնասիրութիւնը գրելու ատեն հոդեկան շատ դառն պայմաններու մէջ կը գտնուէի :

Հա՞յրն էր մեռած թէ մայրը կամ ուրիշ սիրելի մը, չեմ յիշեր հիմա : Գիտեմ սակայն, որ սդաւոր էր :

Բծախնդիր իր ճաշակը եւ դժուարահաճ միտքը թոյլ չէին տար, որ գործի վերածէր իր հմտութիւնը : Առատօրէն կ՚առնէր, բայց կաթիլ – կաթիլ կուտար : Սերմանողն էր, այլ ոչ հնձողը : Այո՛, իրապէս արիստոկրատ էր գրականութեան մէջ :

Հոդեկան եւ իմացական աշխարհի խուզարկաւ, իր հետազօտութեան մարդն էր հայ մշակոյթը , — լեզու , գրականութիւն: պատմութիւն, բանասիրութիւն :

Իրեն համար՝ գրականութիւնը «հանրարժէք բովանդակութիւն էր ձեւաւոր յօրինումով »: Կամ «դեղարուեստական յօրինում էր՝ հանրաֆէք բովանդակութեամբ »:

Բ. ԹԱՇԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԲԻԻԶԱՆԴԱԿԱՆ ԿԱԼՈՒԱԾԻՆ ՄԷՋ

Ա.

Փաւստոս Բիւզանդացի դիրքը կը վերջացնէ հետեւեալ տողերով .

« Նախարարները դիմեցին պարսիկին եւ խնդրեցին որ Արշակունի թագաւոր մը դնէ: Արքայից արքան մեծ ուրախութեամբ ընդառաջեց, Խոսրովը նշանակեց կնութեան տալով իր քոյրը : Արշակ Յունաց սահմանն անցաւ, պաշտպան դտաւ Յունաց թագաւորը: Յոյն զօրքերը Արշակին, պարսիկ զօրքերը Խոսրովին օգնութեան եկան : Դեսպաններ փոխանակուեցան , թագաւորներ խորհուրդ ունեցան եւ համաձայնեցան Հայոց աշխարհը բաժնելու : Անոնք կ՚ըսէին. «Մեր երկիրներուն միջեւ ինկած այս հզօր եւ հարուստ թագաւորութիւնը թուլացնելու ենք եւ խանդարելու՝ բաժնելով երկու Արշակունի թագաւորներով, յետոյ կը կրճատենք, կ՚աղքատացնենք, որպէսզի չկրնան գլուխ բարձրացնել : Ուրիշ զաւառներն ալ կրճատուեցան, այնպէս որ փոքր մաս մը մնաց հայ թագաւորներուն: Խոսրովի բաժինը Արշակինէն աւելի մեծ էր »:

Բաժանումը կը կատարուի ուրեմն նախարարներու խնդրանքով 387 թուին (389ին Մարքուարտի, 390ին համաձայն) շատ քրիստոնեայ Թէոտոս (379 – 395) եւ Շապուհ Գ.ի (384 – 389) միջեւ: Հաւանական կը թուի որ նկատի առած էին Հայաստանի ամբողջական իւրացումը, բայց զոհացած էին թագաւորութիւնը վերցնելով : Դաշինքը նպաստաւոր էր պարսիկին, որովհետեւ կ՚առնէր չորս – հինդերորդը, աննպաստ Բիւզանդիոնի, որուն կը մնար փոքր մաս մը: Շփման մէջ կը մնային երկու պետութիւնները փոխանակ ամբարտակ պետութիւն մը ունենալու իրենց միջեւ եւ «Հայաստանը կը դառնար կռուի մշտնջենաւոր պատճառ »: (Ամմիանոս) :

Պատմաբաններէն ոմանք կը քննադատեն կայսեր ընթացքը , ուրիշներ իրաւունք կուտան, որովհետեւ խաղաղութեան պէտք ունէր արեւելեան ճակատին վրայ՝ երբ արեւմտեան կողմը վտանդի տակ էր: « Իր նախորդները փորձած էին ծանր դժուարութեամբ ուղղամտութեան մէջ պահել հայ թագաւորները : Լաւագոյն էր բաժանումով ապահովել սահմանը, քան թշնամիին դաղտնի զինակից անկախ պետութիւն մը ունենալ սահմանին վրայ »:

Բիւզանդիոն ճարտարութեամբ կը պաշտպանէ տկար նախարարները զօրաւորներուն դէմ, կը հրաւիրէ Բիւզանդիոն, տիտղոսներ կուտայ, սնափառութիւններ կը շոյէ, զօրավար կը կարգէ , նախանձ կը զրգռէ, կը բաժնէ, յետոյ կ՚իւրացնէ կալուածները : Բիւզանդասէրներ կը մտածեն անկախութիւն ձեռք բերել Բիւզանդիոնի օգնութեամբ , բայց կը խաբուին : 529 թուին Յուստինիանոս կը սահմանափակէ վարչական իրաւունքները, 536ին կը ջնջէ անդրանկութեան իրաւունքը :

Երկու կողմի նախարարներ կը ծառայեն իրենց տէրերուն, օժանդակ գունդեր

ՌՈՒՍ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԳՐԱՒԷԻՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒՆ

(ԻՆՉԵ՞Ր ԿԸ ԳՐԵՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ)

Ներկայիս, Թուրքիոյ մէջ նժարը կը հակի այն մարդուն կողմը, որ աւելի ունեւոր է, աւելի հարուստ: Եւ սակայն , պիտի զայ օրը, ուր ասիկա այսպէս պիտի չըլլայ եւ նոր ձեւ մը, նոր վիճակ մը պիտի ստանայ »:

ՓԱՒԼՈՎԻՉԻ ԵԼՈՅԹԸ

Գործադիր Կոմիտէի անունով ալ խօսք առած է Փաւլովիչ, որ անդրադառնալով Թուրքիան հետաքրքրող խնդիրներու եւ օրուան տիրող պայմաններուն, ի մէջ այլոց ըսած է հետեւեալները.

— « Եթէ իշխանութիւնը պիտի մնայ հարուստներուն, կալուածատիրոջ եւ շահադէտին ձեռքին մէջ, ի՞նչ շահ կարելի պիտի ըլլայ ակնկալել նորածին երկրէ մը, որ պիտի ըլլայ Մուսթաֆա Քեմալի Թուրքիան: Ահաւասիկ ասոր նախընթաց օրինակները , Էնվէրի հետապնդած պատերազմական քաղաքականութիւնը Թուրքիոյ մէջ, ինչպէս նաեւ ստեղծումը Վրաստանի եւ Հայաստանի քաղքենի կառավարութիւններուն, որոնք բոլորը կու դան հաստատել իմ տեսակէտս ու նախապէս յայտնած կարծիքներս :

« Էնվէր փաշան, Գերմանիոյ Կայսեր Վիլհելմի հետ կնքած դաշնադրով Թուրքիան զինակիցը դարձուց Գերմանացիներուն, ինչ որ ցոյց տուաւ ամբողջ աշխարհի այն իրողութիւնը, թէ բոլոր Արեւմտեան երկիրները պէտք է միանան Արեւելքի հետ պատերազմելու համար»:

ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԸ ԳՐԱՒԷ ԿԱՐՍԸ, ԱՐՏԱՀԱՆՆ ՈՒ ՊԱԹՈՒՄԸ

« Ատելութեան արժանի է Օսմանցի նախարարներուն այն վերաբերումը, զոր անոնք ցուցաբերեցին մեզի հանդէպ, Լիթովսքի խորհրդաժողովի ընթացքին :

« Սակայն , Թուրքերը գրաւեցին Կարսը, Արտահանն ու Պաթումը : Եւ, աւելի ալ յառաջ երթալով, գրաւեցին նաեւ Ախալցքալաքը և Ալեքսանդրապոլը: Վրաստան կարողացաւ ինքզինքը փրկել , Գերմանիոյ միջամտութեան շնորհիւ : Անկէ ետք Օսմանցիները յարձակեցան Ատրբպէյճանի վրայ : Պաքու մտան : Պաքուի մէջ Օսմանցիներուն վարած կեանքն ու ցուցաբերած վերաբերումը , անցնող երկուքուկէս ամիսներուն ընթացքին , ամենասեւ եւ ամէնէն տխուր էջը կը կազմեն պատմութեանը այս քաղաքին, որ այնքան դառնութիւններ ճաշակած է, այնքան խղժդութիւններ տեսած : Եւ, Պաքուն տակաւին այն քաղաքն է, որ ճանչցուած է ու ծանօթ բոլորին, Կովկասեան շրջանի պրոլետարութեան միջնաբերդն ըլլալով :

« ... Անգլիա եւ Ֆրանսա, ինչո՞ւ կ՚ուզեն հովանաւորի դիրքը որդեգրել Վրանկէլի նկատմամբ, երբ ան դաշնակիցն է իրենց : Պարզապէս անոր համար, որ Խըրիմ կը գտնուի Վրանկէլեան ուժերու հակակշռին ներքեւ եւ որքան ատեն որ այդ շրջանը կը գտնուի Վրանկէլի ձեռքին մէջ, յեղաշրջական Թուրքիան խըզուած պիտի մնայ հիւսիսային շրջանէն եւ պիտի չկարենայ օգնութիւն ստանալ Սովետ Խորհրդային յեղաշրջական ուժերէն :

« Միւս կողմէ, որքան ժամանակ որ Անատոլուն գտնուի Դաշնակից պետութիւններու հակակշռին ներքեւ, հոն շարունակ պիտի ուղարկուին նոր գրաւման ուժեր եւ այս պատճառաւ մենք եւս խըզուած պիտի մնանք հարաւէն ու հարաւ – Արեւմուտքէն : Արդէն ճիշդ այդ նպատակաւ էր նաեւ, որ Յոյները գրաւեցին Էտիրնէն ու Թրակիայէն հողամասեր : Եւ վերջապէս , այս բոլորէն ալ որոշապէս յայտնի կ՚ըլլայ , որ թշնամիները կը ձգտին իրենց այլազան ռազմավարութիւններով Թուրքիան չէզոքացնել եւ զայն անջատել Խորհրդային յեղաշրջական ուժերէն :

« ... Թուրք ընկերները (*), դիմում կատարելով Խորհրդային կառավարութեան, փափաք յայտնեցին որ Զանաքքալէի (Տարտանէլ) հարցը կարգադրուի Սեւծովեան երկիրներու միջեւ գոյանալիք համաձայնութեամբ մը, առանց մասնակցութեանը Համաձայնական պետութեանց եւ Վրանկէլեան ուժերուն :

Մենք ջերմօրէն եւ խանդավառութեամբ կը դիմաւորենք Թուրքերու այս առաջարկը եւ կը գնահատենք զիրենք : Երբ այս գաղափարը իրագործութեան դրուի, շինիչ եւ վճռական քայլը առնուած պտի ըլլայ դէպի միութիւն, Սեւծովեան երկիրներու եւ ժողովուրդներու միջեւ :

(29 Շար.)

(*) Ակնարկութիւնը կը կատարուի Մուսթաֆա Սուպհիի կողմէ Ռուսիոյ մէջ հիմնուած «Թիւրք Իշթիրաքիյուն Ֆըրքասը»ի անդամներուն :

կը կազմեն պարսիկ պատերազմներու մէջ քուշաններու դէմ: Տիզբոն կը կաշառէ, կը քաջալերէ քսութիւնը, իրարու դէմ կը հանէ նախարարները:

Բաժնուած Հայաստանը պիտի ունենայ ընկերային տարբեր հոլովոյթ, պիտի կառավարուի տարբեր օրէնքներով: Դը-րութիւնը պիտի շարունակուի անխափան մինչեւ մեր օրերը, Պաղտատի եւ Բիւ-զանդիոնի միջեւ, Պարսիկներու եւ Թուր-քերու միջեւ, պիտի ըլլայ ռազմագաշտ մը:

Պարսկաստան թոյլ պիտի չտար, որ իր հպատակները Բիւզանդիոնի ազդեցութիւ-նը կրեն, որուն դաւանակիցին, Բիւզան-դիոն պիտի ջանար իր հպատակները հե-ռացնել սահմանէն անդին գտնուող պարսկահպատակներու ազդեցութենէն: Արդէն չունէին ներքին համերաշխու-թիւն, միշտ պառակտուած՝ ենթակայ է-ին օտար միջամտութեանց: Դրացի պե-տութիւններ շահագործեցին նախարարա-կան հակամարտութիւնները, իրենց տի-բապետութիւնը հեշտ դարձնելու համար: Հայաստանի հակառակորդները միշտ զի-նակից մը դտան Հայաստանի մէջ: Հա-յերը թիւ չունէին, ուժեղ միութենէ զուրկ էին կատարելապէս անկախ ըլլա-լու համար:

Ապագային դրացի պետութիւններ պի-տի ջանան իրենց կողմն ունենալ Հայերը, իրենց քաղաքական ազդեցութեան են-թարկել՝ հակառակորդ պետութեան ազ-դեցութիւնը չէզոքացնելու համար: Այս-պէս պիտի շարունակուի պայքարը Հայե-րու կռնակէն, իրենք ալ պիտի մասնակ-ցին պայքարին երկդիմի քաղաքականու-թեամբ:

Պարսիկներն ալ նահապետական ընտա-նիք կը կազմէին, որուն հողային հիմերն էին տուն, դիւղակ, ցեղախումբ: Նահա-պետները կը կազմէին ազնուականութեան վերին դասակարգը, որուն իշխանութիւ-նը հիմնուած էր հողային սեփականու-թեան ժառանգութեան վրայ: Ծագումով իշխանական ընտանիքներ կազմուեցան արքաներէն կալուածներ ստանալով, հե-տըզհետէ մեծ կալուածատէրեր երեւան եկան: Արքայից արքան Յոյներու, մա-րերու, Պարսիկներու առանձնաշնորհներ կուտար, ամէնն ալ հողատէր կը դառ-նային եւ տուրքեր կը գանձէին հպա-տակներէն:

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(1 Շար.)

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Մարդը ոչ հրեշտակ է եւ ոչ ալ անա-սուն, գէշը ա՛յն է միայն, որ հրեշտակ երեւիլ ուզողը անասուն կը դառնայ:

ՓԱՍՔԱԼ

ՏԻՐԱՆ ԼԻԻԼԷՃԵԱՆ

Դեկտեմբեր 3ին Ամմանի մէջ հողին յանձնուեցաւ ընկեր Տ. Լիւլէճեան խոր սուգի մատնելով Յորդանանի ընկերները, համակիրները եւ հայ եւ օտար բազմա-թիւ բարեկամներ:

Ունեւոր ընտանիքի զաւակ, բնիկ Ատա-նացի, ծնած 1901ին, իր նախնական ու-սումը կը ստանայ Յիսուսեան Հայրերու մօտ: Դեռ պատանի՝ կ՚անդամակցի Հ. Յ. Դ. Պատանեկան շարքերուն: Ընկեր Տիզրան Ծամհուրի շունչին տակ կը թըր-ծուի Դաշնակցութեան ոգիով:

Պէյրութի Համալսարանին մէջ, ընկերը կրնար մասնագիտանալ որեւէ ազատ ասպարէզի մէջ. սակայն դաղափարական ե-րիտասարդ՝ կը հետեւի հոգեբանութեան եւ փիլիսոփայութեան դասընթացքնե-րուն, դառնալու համար ուսուցիչ, — իր սիրած ասպարէզը, այդ ձեւով կարենալ աւելի լաւ ծառայելու հայ ժողովուր-դին:

Կիլիկեան Ֆրանսական հոգատարու-թեան շրջանին կը գտնուի իր ծննդավայ-րը: Տեղւոյն Դաշնակցական ղեկավար-ներէն: Կապն է Դաշնակցութեան եւ հո-գատար իշխանութեան միջեւ: Հանդուց-եալը միշտ ցաւ կը յայտնէր թէ չէ զբր-ուած այդ շրջանի Դաշնակցութեան տա-րած նախախնամական դերի մասին, բայց պէտք է գրուի: Յաճախ կը պատմէր Մ. Տէր Գալուստեանի, Ղազար Զարըգի եւ ուրիշ ընկերներու միասին տարած աշխա-տանքները այդ փոթորկալից շրջանին: Կիլիկիոյ պարպումէն ետք Կիպրոս է որ-պէս քարտուղար Շէրիֆ Հիւսէյնի: Իր այդ հանդամանքով բարեկամական կա-պեր կը պահէ այդ շրջանի արաբ ղեկա-վարներու հետ, տալով բարերար ար-դիւնք գաղթական Հայութեան:

Շէրիֆ Հիւսէյնի մահէն ետք Դամաս-կոս է: Գրգռիչ ուժեր դաւեր կը լարեն գաղթական Հայուն դէմ: Լիւլէճեան եւ ընկերներ գործի կը լծուին փարատելու ամպերը եւ օգնելու իր ազգակիցներուն: Միեւնոյն ատեն կը կազմեն Հ. Յ. Դ. Պատանեկան Միութիւնը ունենալով մօտ հարիւր պատանիներ:

Նորէն Կիպրոս, ուսուցիչ եւ խմբագիր «Ովասիս»ի: Վենետիկ՝ դասախօս Մու-րատ Ռափայէլեան վարժարանի, ապա Պէյրութ՝ դասախօս Յիսուսեան համա-լսարանը: Այս բոլոր շրջաններուն մէջ Դաշնակցութեան շրջուն քարոզիչն է: Իր հանդիստի պահերը կը զոհէ ոչ միայն դեռահաս սերունդի դաստիարակչական գործին՝ տալով անոնց ազգային շունչ եւ ոգի, այլեւ կապ կը հաստատէ օտար մը-տաւորականներու հետ, ծանօթացնելով մեր ժողովուրդին արժանիքները:

Աշխատակից «Հայ Սիրտ»ի, «Հայրե-նիք»ի, «Յուսաբեր»ի, «Յառաջ»ի եւ «Ազդակ»ի:

Առողջական պատճառներով հեռանա-լով Պէյրութէն, 1935ի վերջերը կը հաս-տատուի Երուսաղէմ որպէս Հայ Կաթո-ղիկէ վարժարանի տնօրէն: Այդ շրջանին կային բազմաթիւ օտարացած թրքախօս հայ ընտանիքներ՝ կռնակ դարձուցած Հայութեան: Նորէն գործի է ընկերը, իր շուրջ կը հաւաքէ օտարացածները: Մի քանի տարիէն արդէն ընտանիքները հա-յացած են եւ թրքական շարքիները փո-խարինուած ազգային եւ յեղափոխական երգերով եւ պարերով: Պաղեստինի հայ բեմին զարդն էր, իր դասախօսութիւնն-երով եւ բանախօսութիւններով, Երուսա-ղէմ, Եաֆա, Հայֆա, կը պանծացնէր Դաշնակցութեան գործը, տարած փրկա-բար աշխատանքը: Երկար չի տեւեր եւ 1942ին՝ ամիսներու տառապալից հիւան-դութենէ մը ետք՝ ընկերը կէս անդամա-լոյծ է, դուրգուրոտ ձեռքեր զինք կը խը-նամեն մինչեւ վերջ:

1946ին կը հիմնուի Հայ Կաթ. Պատ-րիարքարանի պաշտօնաթերթ «Երուսա-ղէմ»: Խմբագիր՝ Տ. Լիւլէճեան: Բախտո-րոշ օրեր Հայութեան համար, — Հայ-կական հարց, ներգաղթ, այդ դիմակին տակ տգեղ պայքար եւ համայնքային խարութիւն: Հակառակ իր առողջական վիճակին՝ ընկերը իր գրիչով «Երուսա-ղէմ»ի էջերէն կը խարազանէ շահատա-կութիւնները: Իր յօդուածները (խըմ-բագրական, Ա. Ա. Արմէն Կիլիկեցի, Լ.) մինչեւ այսօր ալ չեն կորսնցուցած իրենց այժմէականութիւնը: Հակառակ սպառ-նալիքներուն՝ հանդուցեալը երբեք չվա-րանեցաւ գրչով դիմակները պատռել:

1948ին Պաղեստինեան ողբերգութիւն: Նորէն գաղթական՝ Ամման է: Յորդանա-նի Հայութիւնը կ՚ապրի դժնդակ օրեր: Հակահայ հալածանք անդիտակից տար-բերու կողմէ: Ընկերոջ մէկ տեսակցու-թիւնը հանդուցեալ Ապտալլա թագաւո-րին հետ կ՚ունենայ իր բարերար արդիւն-քը:

Ամմանի մէջ կը քաջալերէ երիտա-սարդները հաւաքուելու Հ. Մ. Ը. Մ.ի շուրջ: Դասախօսութիւններ եւ բանախօ-սութիւններ, իրարու կը յաջորդեն: Ար-դէն ֆիզիքապէս հիւծած է ընկերը, վերջին տասը տարիները շատ յաճախ շա-բաթներով անկողին դամուած կը մնայ: Հակառակ բժիշկներու պնդումին կ՚աշ-խատակցի Դաշնակցական մամուլին:

Հանդուցեալ Վեհափառ Զարեհի կա-թողիկոսի ընտրութեան օրերուն, անոնք որոնք կը զուրգուրային Կիլիկեան Աթո-ռը ամուր պահելու, լաւ տեղեակ են ընկերոջ տարած աշխատանքներուն չէզո-քացնելու համար կարգ մը անձերու դա-ւերը տկարացնելու Կիլիկիոյ կաթողիկո-սութիւնը:

Երախտագիտական զգացումներ ունէր արաբ ժողովուրդին հանդէպ: Ջատագով էր Հայ — Արաբ գործակցութեան: Քիչ չէին թիւը իր արաբ բարեկամ մտաւորա-կան եւ բարձրաստիճան անձնաւորու-թիւններուն: Յորդանանի ընտրանի ներ-կայացուցիչներ անձամբ ներկայ եղան յուղարկաւորութեան, ոմանք յետ մահու ցաւակցութիւն յայտնեցին:

Սուր հոտառութիւն ունէր քաղաքական հարցերու մէջ: Բազմակողմանի զարգա-ցում: Աւելի գործի մարդ եղաւ քան թէ գրչի: Իրեն համար մեծ ցաւ էր որ չկա-րողացաւ, առողջական պատճառներով, գրչով տալ իր ամբարածը, իր տուրքը հայ մշակոյթին: Կը հրճուէր Հայաստա-նի վերջին տարիներու ունեցած վերել-քովը, երբեմն մտավախութիւնը կ՚ունե-նար թէ «չըլլայ թէ օր մը Մոսկուան, ի հաշիւ «բարի դրացի»ի քաղաքականու-թեան» Հայաստանի Հայութիւնը ենթար-կէր կարգ մը զրկանքներու եւ հալածէր Հայաստանի մտաւորականութիւնը:

Հեղ էր եւ հանդարտ, բայց կը փոթոր-կէր երբ հարցը կուգար ազգային ար-ժանապատուութեան: Հայ մարդուն մէջ կ՚ուզէր տեսնել նախ բարոյապէս անա-զարտը: Թրքական եաթաղանէն մազա-պուրծ ազատած Հայութիւնը արտասահ-մանի մէջ պէտք է պահէ իր ցեղային դի-մագիծը, պէտք է ունենալ Սփիւռքի մէջ զօրաւոր եւ միակամ Հայութիւն մը՝ ի շահ Հայաստանի: Դէմ էր օտարամուտ դաղափարներու մուտքին Հայութենէն ներս:

Կը հաւատար հայ ժողովուրդի Յարու-թեան, ներկայ փոթորկալից շրջանը մասնակի դէպք մըն է որ պիտի ունենայ իր վերջակէտը եւ Հայութիւնը պիտի ամ-փոփուի իր Անկախ հայրենիքին մէջ:

Այդ սուրբ դաղափարին եւ նպատակին համար ապրեցաւ եւ գործեց հանդուցեալ Տ. Լիւլէճեանը: Այդ ոգիով պիտի ապ-րին եւ գործեն իր պատրաստած սերուն-դի հաւատաւոր երիտասարդները, վառ պահելով քաղցր յիշատակը իրենց մեծ ուսուցչին:

Գ. ՍԵԻԱՆ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ԻՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Բարեկամը յայտնի կ՚ըլլայ դժբախտու-թեան ատեն, քաջասիրտ մարդը՝ կռիւի ատեն եւ սիրող կինը՝ դրամ չունեցած ատենդ:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ

×

Ով որ օգնել չի գիտեր,
Կը մնայ միճակ եւ անտէր:

ՀԵԼԼԵՆԱԿԱՆ

×

Երբ կիները կռիւ ընեն,
Ճշմարտութիւններ կը յայտնեն:

ՍՊԱՆԱԿԱՆ

×

Ոչ մեծ մարդու կրթընեցէք, ոչ ալ հին պատի:

ԴԱՆԻԱԿԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (8)

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

— * —

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Դեկտեմբերի ցուրտ առաւօտ մը, երբ Յաղթութեան Կամարին հսկայական զանդուածը մառախուղին մէջէն տակա-ւին նոր կը զանազանուէր, Տօքթէօր Մօ-րիս Գութ, Վիքթոր Հիւկօ պողոտայի իր աշխատանոցին մէջ սեղանի մը առջեւ նստած, բժշկական մեծահատոր գիրքեր կը թղթատէր:

Իր բարձր ու լերկ ճակատը ջղայնօրէն ծռած էր ան: Անուշ նայուածքով իր սեւ ու վառվռուն աչքերը գիրքին էջերուն վրայ յառած, կարծես թէ անոնցմէ դաղտնիք մը խլել կ՚ուզէր: Իր բարեձեւ բերանը, որուն վրայ երկար ու նրբաթել պեխ մը կար, եւ իր ձուաձեւ թուշը իր դէմքին գիծերը կ՚ամբողջացնէին: Ու-շիմ, կորովի, բարի եւ կամքի տէր մէ-կու մը դէմքը ունէր ան:

Մօրիս Գութ, ատենը մէյ մը ոտքի կ՚ելլար եւ ընդարձակ սենեակին մէջ ան-հաւասար քայլերով կ՚երթար կուգար, եւ դարձեալ իր գրասեղանին առջեւ դառ-նալով կարդալ կը սկսէր:

Երկու ամիս առաջ, իր լաւագոյն բա-րեկամներէն մէկը, զօրավար Սէնթ Ֆու-ան, Ափրիկէէն ծանրապէս վիրաւոր-ուած Փարիզ հասած էր: Ասկէ զատ, զին-ուորականը ճահճատենդէ բռնուած ըլլա-լով, իր վիճակը յուսահատական էր:

Տօքթէօր Գութ ձեռքէն եկածը ըրած էր իր սիրելի բարեկամը մահէն ազատելու համար, բնութեան դէմ կռուած էր, բայց այն առտուն, դիշերը մինչեւ լոյս հիւան-դին քով անցընելէ ետք, իր գիտութեան անկարողութիւնը նշմարելով յուսահա-տած էր:

Մօրիս Գութ, սրտաբեկ ու տխուր, մոռնալով իր սեփական վիշտը, Ժանի մօր եւ երկու քոյրերուն վրայ կը մտա-ծէր, անոնք սիրեցեալ զաւակ մը եւ ազ-նիւ եղբայր մը պիտի կորսնցնէին:

Ժան Սէնթ Ֆուա իր դերդաստանին վերջին արու շառաւիղն էր: Ուղղամիտ, վեհանձն, ազնուասիրտ եւ բարի մարդ մըն էր:

Բժիշկը իր գիրքերուն մէջ թաղուած, ճար մը կը փնտռէր այդ դժբախտ ընտա-նիքը վազահաս սուգէ մը ազատելու հա-մար:

Այս միջոցին սենեկապանը դուռը բանա-լով ծանոյց.

— Օրիորդ Ժանէթը եկած է, պարոն:

Բժիշկը այս անունը լսելուն պէս ոտ-քի ցատկեց:

Մանկամարդ աղջիկ մը սենեակէն ներս մտնելով իր քովը վազեց:

— Ինչո՞ւ այսքան կանուխ հոս էք, հարցուց բժիշկը մտահոգութեամբ: Ի՞նչ պատահեցաւ:

— Ժանը ձեզի կ՚ուզէ, տօքթէօր, պա-տասխանեց մանկամարդուհին ընկճուած շեշտով մը:

— Բայց հիմա արդէն ես ձեզի պիտի զայի:

— Շուտ, տօքտէօր, հիմա, հիմա՛, ձեզի կ՚ուզէ:

— Ինչո՞ւ:

— Չեմ գիտեր ...: Ինծի պատուիրեց որ ձեզ ալ կանչեմ, Լեւոնն ալ:

— Վա՞յ ...: Ի՞նչ կայ...: Վիճակը աւելի՞ դէշցաւ ...:

— Ոչ ...:

— Շատ լաւ, շատ լաւ: Հիմա կուգամ: Քոյրերնիդ ի՞նչպէս է ...:

— Ձեր գիտցածին պէս ... միշտ քաջ եւ միշտ անվհատ ...:

— Իսկ մայրի՞կը:

— Մայրիկն ալ հանդարտ է ...: Դեռ եղելութիւնը չգիտեր ...:

— Իսկ դո՞ւք:

— Ե՞ս...: Ոհ... ես... չեմ գիտեր:

Մանկամարդ աղջիկը չկրցաւ իր խօսքը աւարտել ...: Երիտասարդ բժիշկը անոր ձեռքը բռնեց եւ երկու երիտասարդները տխուր խանդաղատանքով մը իրարու ե-րես նայեցան: Աչքերուն նայուածքէն յայտնի էր թէ անոնք իրար կը սիրէին:

Ժանէթ Սէնթ Ֆուա եւ Մօրիս Գութ ի-րարու նշանուած էին:

Ժանէթ նիհարակազմ էր եւ խարտի-շահեր. վայելուչ այլ պարզ արդուզարդ մը տուած էր:

Նուշի նմանող իր դեղեցիկ եւ ժպտուն աչքերը մելամաղձոտ նայուածքով մը իր նշանածին յառած ըլլալէն յայտնի կ՚ըլ-լար, որ մանկամարդուհին շատ կը սիրէր զայն:

Ժանէթ ետին դարձաւ եւ նշմարելով մեծահատոր գիրքերը, որոնք մինչեւ առտու իր նշանածին քնացած չըլլալուն ցայտուն փաստերն էին, պաղատական ձայնով մը ըսաւ.

— Մօրիս, ամէն գինով պիտի ազատես եղբայրս, այնպէս չէ՞:

Բժիշկը աչքերը անդին դարձուց:

— Ոհ, Մօրիս, պատասխան չե՞ս տար, դոչեց մանկամարդ աղջիկը:

— Ի՞նչ կրնամ ըսել, սիրելիս, փսփը-սաց բժիշկը դողդոջուն ձայնով մը:

— Ոհ, Մօրիս, Մօրիս, եղբայրս ... Ժաներնիս ...:

ՓԻԷՐ ՄԱՐՕՏՕՆ

(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տէմիրճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Պարգեւ Փա – փազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Պարտաքճեան եւ զաւակը, Պ· Մովսէս Տէմիրճեան, Տէր եւ Տիկին Վարդան Գասապեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ռեբեկա Դանիէլեան եւ զա – ւակները (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկ· Անդ– րանիկ Գրիգորեան եւ զաւակները (Երե– ւան), Պ· Առաքել Կարապետեան եւ զա – ւակները, Այրի Տիկին Մարիամ Մինաս – եան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Զարման Էմիրճէնեան եւ զաւակները, Պ· Յակոբ Անդրէասեան, Տէր եւ Տիկ·Օննիկ Թորան– եան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մի – նաս Ապուհամարաքեան եւ զաւակը յաւուր կը ծանուցանեն իրենց հօր, մեծ հօր, եղբօր, հօրեղբօր, մօրեղբօր, քեռայրին, կնքա – հօր եւ ազգականին՝

ՕՆՆԻԿ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆԻ

(Կիւրլէցի, 69 տարեկան)

մահը, որ տեղի ունեցաւ 18 Դեկտ· Շա– բաթ երեկոյ։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Կիրակի (22 Դեկտ·) ժամը 14– ին, Շաւիլի Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկե– ղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադըր– ուի Շաւիլի գերեզմանատունը։

Հաւաքուիլ Շաւիլի եկեղեցին։

ՅԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ· Կ· Խաչի Շրջ· վարչութիւնը իր եւ բոլոր Խաչուհիներու կողմէ խորին վըշ – տակցութիւնը կը յայտնէ ընկերուհի Ա. – բաքսի Մուրատեանին եւ ընտանեկան պատանիներու, մեծ մօր՝ այրի տիկին Փա – լայեանի մահուան առիթով։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Արամ Տօնէլեան եւ ընտանիքը կը ծա – նուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս Կիրակի, Ս· Յով· Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ։

ՏԻԿԻՆ ԱԶՆԻՒ ՏՕՆԷԼԵԱՆԻ

(Ծնեալ Քիւփեեան)

մահուան Ա· տարելիցին առթիւ։

Ցիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ։

×

Պօղոսի Ս· Գ· Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղ· Խորհուրդը կը յայտնէ թէ՝ Տ· Աբ– գենակ Դաւիթեան հոգեհանգստեան պաշ– տօն կատարել կուտայ եկեղեցւոյ մէջ, այս Կիրակի, իր ողբ· կնոջ, Մարիամի հոգւոյն համար, իր մահուան տարելիցին առթիւ։ Ինչպէս նաեւ՝ Դաւիթեան, Գա – ղըզճեան եւ Սրմաքէշլեան գերդաստան – ներու հին եւ նոր ննջեցեալց եւ նահա – տակներու հոգւոց ի յիշատակ։

Հոգեհանգստեան արարողութիւնը կը հովանաւորէ, կը պատարագէ եւ կը քա – րոզէ՝ Թեմիս առաջնորդ ԱՐՏԱԻԱԶԴ ԵՊԻՍԿ· ԹՐԹՌԵԱՆ։

ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս Շաբաթ առաւօտեան ժամը 10ին Շաբվիէօյի Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ մատ– բան մէջ տեղի պիտի ունենայ հանդիսա – ւոր պատարագ։ Կը պատարագէ եւ կը քա– րոզէ Լիոնի եւ շրջանի հոգեւոր հովիւ ԴԱՒԻԹ Ծ· Վ· ՍԱՀԱԿԵԱՆ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի մէջ «Մանուկներու Օր»ը, կազմակերպուած Ֆ· Կապոյտ Խաչի, քաղաքի եւ շրջաններու բոլոր մանաճիւղերու մասնակցութեամբ, Պօղոսի Ս· Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ սրահին մէջ, Յունուար 16ին ժամը 15ին։

×

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԻՔ

Կապոյտ Խաչի «Մանուկներու Օր»ուան, Կիրակի Փետրուար 13ին։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Կը փնտռուի Պ· Գարեգին Քէնաէրեան եւ Արմենուհի Քէնաէրեան, որոնց հաս – ցէն եղած է ժամանակին՝ 18 Բիս Քէսըրի Մարսէյլ։ Փնտռողն է երեւարնակ իրենց մօրաքրոջ տղջիկը Տիկին Սինանեան որ կը փնտռէ նոյն տաեն Լօժէնին։

Լուռ ունեցողներէն կը խնդրուի իմա – յցնել Մայր եկեղեցին 339, Աւրնիւ տիւ Փրատօ, Մարսէյլ 8րդ։

ՏՕՆԱԾԱՌ

Վալանսի Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկե – ղեցւոյ հոգաբարձութեան հովանաւորած դպրոցի տօնածառը։

Պետական թատրոնին մէջ, այս կիրակի (26 Դեկտ·), կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։

Հաստարակութիւնը կը հրաւիրուի վա – յելելու եւ քաջալերելու մեր փոքրիկնե – րուն երգերն եւ արտասանութիւնները, կազմող պատպային հաճելի անակնկալը։

Նոյնպէս քրքջալիր զուարճ մը ԵՐԿՈՒ ՄՈՒԼԵՐ։

Մուտքը ազատ է։

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

ԾՆՈՒՆԴ

Այս ՈՒՐԲԱԹ, Ճրագալոյց։ Ժամերը – զուարճ ժամը 17ին, հանդիսաւոր պա – տարագ ժամը 18ին։

կը պատարագէ Հ· ՅՈՐԻՆ Վ· ՏԻԼԻԶԵԱՆ

ՇԱԲԱԹ, (Ծնունդ), ժամերգութիւն ժամը 10ին, հանդիսաւոր պատարագ ժամը 10·30ին։

Կիրակի, Ս· Ստեփանոս եւ Մեռելոց։ Հանդիսաւոր ձայնաւոր պատարագ ժամը 10·30ին, երգչապետ Պօղոս Գուլումճեա– նի հոգւոյն համար։

BAHADOURIAN
ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ԱՐԴԻԱԿԱՆԱՑԱԾ

Երոպայի Մեծագոյն
Արեւելեան Վաճառատունը
Բոլորովին նոր դրութեամբ

SELF SERVICE

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ խանութ մը չայ– ցելողին սեղանին վրայ ամէնէն հա– մով պատառը կը պակսի՝ մեծին ու պզտիկին համար։ ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ վաճառատան մէջ պիտի գտնէք ա – ւանդական ընդեղէններու եւ անու – շեղէններու ամէն տեսակը, անմրցե– լի գիներով։

ԾՐԱՐԻ ԱՌԱՔՈՒՄ

Ֆրանսայի ամէն կողմ եւ Արտա – սահման՝ Պելժիա, Զուիցերիա, Անգլիա։

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

LYON

Super-Alimentation

20, Rue Villeroy MO 32„10

ԱՐԱԳ ՍՊԱՍՄԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Արմաւ, «պամիա», «եալանճի տոլ – մա», յունական «թուրչի», «պի– պէռ», տերեւ, թահին հելվա, «վա– նիլ», չոքոլա, «նուռպէթ», «լո – ղում», «սապըղ», պիստակ, Շիրակ օղի (41 – 45o), Իզմիրի չամիչ, «սուճուք», առաջնակարգ սուրճ, (բարակ եւ մոգա), համեմներ մանիէպ, սալեպ, գիբ-ապտուղ, ճէք, «զաչքավալ» պուլկարական, ճեր – մակ պանիր ոչխարի կաթով։ Ամէն կարգի պահածոներ, «քուսքուս», հարիսա, սումագ, բարամա, լա – միս, եւայլն։

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ առաջնակարգ մսավա– ճառատուն մը, որուն ընտիր տե – սակի միսերը գոհացում կուտան ա– մէնէն նրբաճաշակներուն։— Ոչխա– րի, հորթի եւ եզան միս (քաշուած) ֆերտա, բաֆլաւա, ֆատայիֆ, տե – բեւ եւայլն։

Stabilisation des Prix

ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

*

ԵԹԷ ՁԵՐ ՈՒԶԱԾԸ ԱՐԵԻԵԼԵԱՆ Է՝
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ «ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ» Է

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ

Կազմակերպուած Ֆ· Կապոյտ Խաչի Շրջ· վարչութեան եւ մասնաճիւղերու կողմանէ իրենց կայանի տասնամեակի առիթով եւ աւուր ի նպաստ։

Հրաւիրուած է Լոնտոնէն Հայ Երիտասարդաց Միութեան Թատերախումբը, ներ– կայացնելու Գ· Սունդուկեանցի

ՊԵՊՕ

Հինգշաբթի 23 Դեկտեմբեր ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ մէջ ժամը 20·30ին
Մէկդոն – Ալֆորի քաղաքապետարանի սրահը, Բիւ ժան – ժօրէս։

Կիրակի՝ 26 Դեկտեմբեր ԼԻՈՆԻ մէջ ժամը 15ին
Երդ Թաղամասի քաղաքապետարանի սրահը, 58 Բիւ տը Սէզ։

Շաբաթ՝ 29 Դեկտեմբեր ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ ժամը 20·30ին
Թէաթր տիւ Ժիմնազ։

Հինգշաբթի՝ 30 Դեկտեմբեր ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ ժամը 20·30ին,
Թէաթր Միւնիսիփալ։

Ապահովեցէք ձեր տեղերը։

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

ԳՈՅԱՄԱՐՏ

ՕՐԱՑՈՑՑ 1966

Հրատարակութիւն Հ· Ց· Դ· Նոր Սե– րունդի Մարսէյլի շրջանի։

Ապսպրանքներու համար դիմել՝
O. DJARAYAN
2, Place de la Corderie
13 MARSEILLE (7e)

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈՑՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ ՆԱՐԴԵԱՆ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ
Թիւ 1

ԼՈՒՍԱՄԱՏԵԱՆ

(ՀԷՔԵԱԹ ԵՒ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ)
Շ· ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ապսպրանքներու համար դիմել հեղի – նակին ՅԱՌԱՋԻ խմբագրութեան հաս – ցէով։ Գինը 10 Ֆրանք, փոստով՝ 12 Ֆրանք։ Դուարները ղրկել միայն մա– տա –fառթով։

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԾ Է

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆը– բանուարի ընդհանուր ժողովը կը հրաւիրէ իր անդամները Յունուար 23ին, Կիրակի, ժամը 3ին, իրենց սովորական ժողովատեղին։

Նիւթ՝ Ընդհանուր տեղեկագրութիւն։

ՊԱՇՏՕՆԵԱՑ ԿՈՉ

Աղքատախնամ ընկերակցութիւնը իր Հանդստեան Տուներուն համար կը փնտը– ռէ։—Ա) Տնօրէն, օժտուած վարչական կարողութիւններով եւ տեղեակ հաշուա – կալութեան։

Բ) Հիւանդապահուհիներ, վկայեալ Փարիզէն կամ այլուր։

Գ) Կառավար (շօֆէօր)։

Թեկնածուները ներկայացնել կը – րաւոր Աղքատախնամի պրասհնեակը՝
Association Arménienne d'Aide Sociale
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ։— Հ· Ց· Դ· Զաւարեան կոմիտէն ընկերական ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս Կիր· կէսօրէ ետք փամը 4ին։ Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ· Կոմիտէի ներ– կայացուցիչը։ Պարտաւորիչ ներկայու· թիւն։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի (26 Դեկտ·) Տօն Ս· Ստեփանո– սի Նախավկային, հանդիսաւոր պատա – րագ ժամը 10ին եւ Սարկաւագաց ընծա – յաբերում ժամը 11·30ին։ Նոյն օրը հո – գեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի ե – կեղեցւոյս մեծ բարերար ողբ· ՎԱՀԱՆ ԽՈՐԱՍԱՆՃԵԱՆԻ, հոգեկոյս ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԵՊՍԿ· ՊԱԼԱԳԵԱՆԻ եւ զպրապետ ողբ· ՅԱԿՈԲ ՄԱԼԱՔԵԱՆԻ ի յիշատակ։ Կը խնդրուի սոյն երեք արժանաւորներու յի– շատակը յարգել ներկայութեամբ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մաս– նաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, Շա– բաթ, Մարտ 5ին Սվլանտիսի սրահին մէջ։

×

Մանուկներու Օրը կը տօնուի Տէսինի մէջ Յունուար 9ին Շաբաթ երեկոյեան, Հ· Ց· Դ· Տան մէջ։

×

ԼԻՈՆ։— «Մանուկներու Օր»ը Յուն – ուար 16ին Ազգային Տան սրահը։

×

Մուրատ – Ռափայէլեան Նախկին Աշա– կերտաց Միութեան
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 6ԻՆ

×

Հ· Բ· Ը· Մ· տարեկան պարահանդէսը Փետրուար 20ին, Ժորժ Ե·ի սրահը։

×

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի թա– տերական ներկայացումը՝
ՄԱՐՏ 20ԻՆ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ

ՀԷԼՎԱ ԼՈԳՈՒՄ Սուսամ – ՀԷԼՎԱ
ԹԱՀԻՆ ՇԱՐՈՑ (ՌՈՃԻԿ) ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՑՇ

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC

Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Tél. : PROvence 86-60
C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 80 Ֆ.	Հատը	0,30 Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
23
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
JEUDI
23 DECEMBRE
1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10492

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

41e ANNÉE — N° 10.492

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՏԸ ԿՈԼԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Փարիզ վերադարձին, նախագահ տը Կոլ հետեւեալ զեկոյցը յանձնեց մամուլին.— « Հանրապետութեան նախագահին ընտրութիւնը հանրաքուէով գործնականի վերածեց մեր հիմնարկութեանց մէկ կենսական տրամադրութիւնը: 1965 Դեկտեմբեր 19էն ի վեր, արդարեւ, Պետութեան զեկավարը ուղղակի լիազօրուած է Ֆրանսացի ժողովուրդին ամբողջութեան կողմէ: Ընտրապայքարը ցոյց տուաւ արդէն թէ բովանդակ երկիրն ալ այդպէս կ'ըմբռնէ, ինչ որ ալ ըլլայ քաղաքացիներու ընտրական բաժանումը: Միւս կողմէ, յանձն առնելու համար Ֆրանսայի ճակատագիրը, ինծի վիճակուեցաւ նըշանակուիլ, ոչ միայն ինչպէս անցեալին դէպքերու կամ զգացումներու բերումով, այլ Ֆրանսուհիներու եւ Ֆրանսացիներու մտածուած ընտրութեամբ: Ինծի համար, միաժամանակ վերանորոգուած պարտաւորութիւն մըն է եւ քաջալերանք մը: Այսպէս, նոր Հանրապետութիւնը կրկին վերահաստատուած է ազգին եւ աշխարհի առջեւ:

« Առիկ մեկնելով, պիտի զարգացնէ կրկնապատկուած եռանդով յառաջդիմութեան, անկախութեան եւ խաղաղութեան գործը, ի ծառայութիւն Ֆրանսայի եւ ի նպաստ բոլոր Ֆրանսացիներուն» :

ՓԵՔԻՆ ԵՒ ՀԱՆՈՅ ԿԸ ՄԵՐԺԵՆ ԲԱՆԱԿՑԻԼ

Ժողովրդային Չինաստանի վարչապետ Շու Էն լայ առջի օր բուռն կերպով դատապարտեց Վիէթնամի մէջ խաղաղութեան ի խնդիր եղած վերջին փորձերը, եւ ամբաստանեց Միացեալ Նահանգները՝ «որոնք կը ձգտին պատերազմը տարածել մինչեւ Չինաստան»:

Չինաստանի վարչապետը մերժելով որեւէ ձեւի բանակցութիւն, չի խնայեր նաեւ Խորհ. Միութեան, որ յանցաւոր է « անհաւատալի դաւաճանութեամբ մը » ինչպէս նաեւ — ակնարկութիւն Ֆանֆանիի եւ Լա Փիրայի — կարգ մը մարդոց, «որոնք կ'եռան ամերիկեան աշխարհակալութեան օգնելու եռանդով, որոնք եղած են անոր սպասաւորները եւ կը փորձեն հաւատացնել թէ Ճոնսընի կառավարութիւնը փոխուած է եւ թէ Վիէթնամի խնդրին առընչութեամբ կը փափաքի մը-սավաճառի իր դանակը վար դնել եւ հրաժարիլ նախայարձակումէն »: Չինաստանի վարչապետը երկարօրէն քննադատելով Միացեալ – Նահանգներու քաղաքականութիւնը, կ'ամբաստանէ զանոնք՝ որ կ'ուզեն պատերազմը ծաւալել ամբողջ Հնդկաչինի եւ նոյնիսկ Չինաստանի մէջ:

Բանակցութիւններով Վիէթնամի պատերազմին լուծում մը բերելու նոյն մերժումը կը յայտնէ նաեւ Հիւսիսային Վիէթնամի նախագահ Հօ Շի Մին, որ անգլիացի գրագէտ Ֆէլիքս Կրինի յայտարարած է, անդրադառնալով այսպէս կոչուած չէզոք երկիրներու ըրած փորձերուն՝ պատերազմին լուծում մը բերելու մտահոգութեամբ .— « Չենք կրնար նկատի առնել ոեւէ մէկուն միջամտութիւնը, եթէ երբեք շատ յստակ տարբերութիւն մը չի դներ նախայարձակին — Միացեալ Նահանգները — եւ զոհին միջեւ, որ մենք ենք» :

Այսպիսով, կը ցնդին նաեւ Վիէթնամի շուրջ բանակցութիւններ տեսնելու վերջին յոյսերը: Ամերիկեան օդուժը, կարճ դադարէ մը ետք, վերսկսաւ ռմբակոծել Հիւսիսային Վիէթնամը: Առջի օր Հանոյ-Հայփունկ շրջանին մէջ կրկին ռմբակոծեցին Վոնկ Պիի ելեկտրակայանն ու քանդեցին կամուրջ մը :

Օրը Օրին

ՇՆԻԿԸ... ԵՒ ՍԻՐԱՀԱՐԸ

—*—

Երկուքին ալ անունը Մարիամ՝ մեր լեզուին մէջ :

Երկուքն ալ աշխարհ եկան իշխանուհի, աշխարհէն մեկնեցան թագուհի :

Մէկը, Մերի Սթիւըրթ, ատեն մը, եղաւ թագուհի Ֆրանսայի, յետոյ եղաւ թագուհի Սկովտիոյ, բայց չգոհացաւ այդ երկու փառքերով — մէկը անցեալ, միւսը ընթացիկ — ու պահանջեց նաեւ Անգլիոյ գահը: Որովհետեւ, օրուան թագուհին, Եղիսաբէթ Առաջին — Հենրի Ը. հանած – վարածին աղջիկը — արեւը տեսնելու համար ... ճամբայ ելած էր իր հօրը երկրորդ ամուսնութենէն առաջ ու բնականաբար կը նկատուէր ... Անհարազատ :

Միւսը, Մառի Անթուանէթ, եղաւ կողակիցը Ֆրանսացի իշխանի մը :

Մէկը ծագումով կէսառկէս Սկովտիացի եւ Ֆրանսացի: Միւսը ծագումով կէսառկէս գերման ու Աւստրիացի :

Մերի Սթիւըրթ վերոյիշեալ հանած – վարածին քրոջը թոռն էր : Իր հայրը՝ Ճէյմս Ե., որ իր ամուսնութենէն առաջ վեց անհարազատ զաւակ ունեցած էր այն կնոջմէն, որ, տարիներ ետք, պիտի ըլլար իր աղջկան բանտապահը :

Հինգ տարեկան էր երբ, քաղաքական հաշիւներով, առին Ֆրանսա տարին զինք ու երբ 16 տարեկան էր կարգեցին 14 տարեկան մանչուկի մը հետ, որ, հազիւ գահ բարձրացած, այս աշխարհէն մեկնեցաւ՝ սովորական հիւանդութեան մը հետեւանօք: Միջանկեալ յիշեցնեմ որ ասկէ 400 կամ նոյնիսկ 200 տարի առաջ, մարդիկ կը մեռնէին ... երբ մեղուն —կամ մը – ժեղը — իրենց քիթին ծայրը խայթէր : Այնքա՛ն ետ մնացած էր բժշկական գիտութիւնը :

Մերի Սթիւըրթ իր առաջին ամուսնոյն — Ֆրանսուա Բ.ի մահէն ետք — վերադարձաւ Սկովտիա ու քանի մը տարիէն կնքեց իր երկրորդ ամուսնութիւնը՝ այս անգամ Անգլիացի լորտի մը հետ, որուն սպանութեան մեղսակից եղաւ, երբ, օրին մէկը, խենթենալու աստիճան սիրահարեցաւ բախտախնդիր բարի – ծաղիկի մը հետ, որ եղաւ իր երրորդ էրիկը :

Մառի Անթուանէթ 15 տարեկան էր, երբ առասպելական պատիւներով զինք Ֆրանսա բերին — միշտ քաղաքական հաշիւներով — եւ հարսը ըրին գահաժառանգ իշխանին, որ 16 տարեկան էր: Այս ամուսնութիւնը դատապարտուած էր ... « Ճերմակ » մնալու մինչեւ փեսային — Լուդովիկոս ԺԶ.ի 23 տարեկանը :

Մերի Սթիւըրթ զարգացած աղջիկ էր: Տասներեք տարեկանին, արդէն, ջուրի պէս ֆրանսերէն, լատիներէն, յունարէն եւ անգլերէն գիտէր՝ իբրեւ յաւելուած իր մնացեալ ծանօթութեանց :

Մառի Անթուանէթ, Մարիա – Թերեզա անուանի կայսրուհիին աղջիկը, կարդալու գլուխ չունէր: Ապրեցաւ 38 տարի, բայց 38 տող գիրք չկարդաց: Բաւական « թեթեւ » էր իր շարժուձեւերով ու յաճախ յանդիմանագիր կը ստանար իր մօրմէն : Թրիանոնի պալատին մէջ իր վարած անլուրջ կեանքը, խեղճուկ ամուսինի մը անտարբերութեամբ արտօնեալ, առատ նիւթ մատակարարեց Մառիաժ տը Ֆիկարոյի հեղինակին: Այս անլուրջ Մառին էր որ, օր մը երբ բացօթեայ խընջոյքի մը ընթացքին աւանակին վրայէն վար կը գլորէր, լուր կը դրկէր պալատին արարողապետուհիին, Նոայի կոմսուհիին .

— Գացէ՛ք հարցուցէք իրեն թէ երբ թագուհի մը էշէն վար իյնայ ի՞նչ ընելու է ...

Մերի Սթիւըրթ թունդ Կաթոլիկ էր եւ իր թիկունքին ունէր Ֆրանսան եւ Սպանիան: Իրեն դէմ էին Անգլիոյ եւ Սկովտիոյ Բողոքականները :

Իր զարմուհին — Կոյսն Եղիսաբէթ — Բողոքական էր, ուրեմն ոխերիմ թշնամի իրեն: Յարանուանական այս տարբերութիւնը շատ մեծ դեր կատարեց իրենց միջեւ ծագած քաղաքական պայքարին ընթացքին :

Մառի Անթուանէթի գլխաւոր մտահոգութիւնը, սկզբնական շրջանին, իր անձնական վայելքն էր: Ազգին վիճակով չէր հետաքրքրուեր անգամ: Խելքը գլուխը եկաւ յեղափոխութեան պայթումին հետ, երբ այլեւս չէր կրնար գոհարավաճառին հաշուեցոյցը օրուան դահլիճին դրկել եւ հրամայել.

— Վճարեցէ՛ք ...

Մերի Տթիւըրթ Սկովտիոյ բարձունքները ապաստանած, դաւեր կը նիւթէր իր Բողոքական ազգականուհիին դէմ ու կը սիրաբանէր Ֆրանսայի եւ Սպանիոյ հետ :

Մառի Անթուանէթ, յեղափոխութեան օրերուն, կ'աղօթէր որ Գերմանական բանակը Ֆրանսա մտնէր եւ ամրացնէր երերուն գահին դիրքը :

Երկուքն ալ հայրենադաւութեամբ ամբաստանուեցան :Երկուքն ալ գլխատուեցան — Մերի Սթիւըրթ, իր զարմուհիին, Եղիսաբէթի, օրհնութեամբ, Մառի Անթուանէթ՝ ֆրանսական յեղափոխութեան վճիռով :

Մերի Սթիւըրթի գլուխը կտրեցին 1587ի Փետրուարին, կացինի զոյգ հարուածներով — մէկը չբաւեց — իսկ Մառի Անթուանէթի գլուխը կտրեցին, 1793ի Հոկտեմբերին, կառափնատին դանակով, այսօրուան Քոնքորտի հրապարակին վրայ՝ բազմահազար վկաներու աչքին առջեւ :

Յանուն արդարութեան պէտք է յիշել որ երկուքն ալ արտասովոր քաջութիւն ցոյց տուին մահապատիժի գործադրութեան պահուն: Մանաւանդ, Մարիա – Թերեզայի աղջիկը :

×

Հիմա, գրաշար ու խմբագիր միաձայն պիտի հարցնեն :

— Այս երկու կնիկներուն պատմութիւնը մեր այսօրուան հոգերուն հետ ի՞նչ կապ ունի ... Մենք այս բոլոր լուրերը առած էինք դպրոցը ... Թագուհիներով ժամավաճառ ըլլալու ատե՞նը գտար ...

Իրաւունք ունին երկուքն ալ :

Բայց, այս երկու թագուհիներուն պատահած դժբախտութիւնը կը նմանի մեր ազգին գլխուն պատահած դժբախտութեան, եթէ կրնանք այս կամ այն անհատին ճակատագրին եւ բազմութեան մը ճակատագրին միջեւ նմանութեան եզր հաստատել :

Նմանութեան այս եզրը կը հաստատեմ հետեւեալ ձեւով .

Երբ Մերի Սթիւըրթ Սկովտիայէն կը փախչի Անգլիա եւ անցագիր կը խնդրէ « կոյսն Եղիսաբէթ»էն որ Ֆրանսա անցնի, այս վերջինը կը պատասխանէ .

— Ո՛չ, հոս կը մնաս ու կը բանտարկուիս ...

Եղիսաբէթ իր զարմուհիին մահավճիռը կը ստորագրէ ուրիշ թուղթերու կարգին, առանց կարդալու : Ու երբ, յաջորդ օրը, լուր կը բերեն իրեն թէ «Մերիին գլուխը կտրեցինք», կը զարմանայ .

— Իրա՞ւ ես ստորագրեցի ...

Յետոյ, Մերիի հարազատ որդին, Ճէյմըս Զ. Սկովտիոյ (յետագային, Ճէյմս Ա. Անգլիոյ) երբ լուր կ'առնէ թէ իր մօրը գլուխը պիտի կտրեն, հոգն անգամ չըներ, ու որսի կ'երթայ: Սկովտիոյ խորհրդարանն անգամ չլսելու կը զարնէ թագուհիին պատահած ողբերգութիւնը :

Եւ սակայն, այն պահուն, երբ դահիճը կացինի զոյգ հարուածներով, Մերի Սթիւըրթի գլուխը կը բաժնէ անոր շուշանաթոյր ու հոլանի իրանէն, կը նկատէ որ բազմածալ շրջազգեստին տակ բան մը կը շարժի, կը խլրտայ :

Վեր կը հանէ շրջազգեստին ծայրը եւ ի՞նչ տեսնէ — թագուհիին շնիկն էր որ կը ճանկոտէր, կը թնծկար, կուլար ...

×

Մառի Անթուանէթի երկու եղբայրները, Լէոփոլտ ու Ժոզէֆ ինչպէս նաեւ իր եղբօրորդին, պատասխան անգամ չեն տար իրեն, երբ թախանձագին օգնութիւն կը հայցէ իրենցմէ : Իր երկու տագրերն ալ, արտասահման փախած, չեն ուզեր լսել իրենց հարսին ողբը : Կատարինէ թագուհին, Ռուսաստանէն լուր կուտայ .

— Հո՛գս, գլխուդ ճարը նայէ ...

Եւ սակայն Փարիզէն քանի մը հարիւր մղոն հիւսիս, Շուէտի մէջ, կ'արտասուէ մէկը—Մառիի սիրահարն էր, Կոմս Ֆէրսէն :

×

Մերի Սթիւըրթ ունեցաւ իրեն համար լացող շնիկ մը: Մառի Անթուանէթ իրեն համար լացող սիրահար մը :

Մենք չունեցանք ո՛չ մէկը, ո՛չ ալ միւսը :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԷՋ

Սուրիական կառավարութիւնը հրաժարեցաւ եւ Սուրիա պիտի կառավարուի, ցնոր տնօրինութիւն, Պաաս կուսակցութեան միջազգային հրամանատարութեամբ, յայտարարեց առջի դիշեր Դամասկոսի ձայնասփիւռը : Տակաւին շատ կանուխ է այս փոփոխութիւններուն մասին յստակ մեկնութիւն մը տալու համար: Սուրիոյ մէջ իշխանութիւնը կը մնար արդէն Պաաս կուսկցութեան ձեռքը եւ նախագահ Ամին էլ Հաֆէզ մաս կը կազմէ Պաասի միջազգային հրամանատարութեան : Պաասը զուտ սուրիական կուսակցութիւն մը չէ, այլ արաբական կուսակցութիւն մը՝ տարածուած արաբական բազմաթիւ երկիրներու մէջ: Կը դեկավարուի «միջազգային հրամանատարութիւններով» : « Միջազգային հրամանատարութեան աթոռը կը մնայ Դամասկոս: Արաբական միւս երկիրներուն մէջ, ուր քաղաքական ուժ մը կը ներկայացնէ, Պաասը արդիլուած էր :

Դամասկոսի ձայնասփիւռը յայտնեց նաեւ թէ Պաասի սուրիական հրամանատարութիւնը իր պաշտօններէն վար առնուած է, եւ թէ նոր հրամանատարութիւն մը պաշտօնի կոչուած է, կազմուած « միջազգային հրամանատարութեան անդամներէն ու քանի մը Սուրիացիէ » : Պաասի միջազգային հրամանատարութիւնը Դեկտեմբեր ութէն ի վեր ժողով կը գումարէր Դամասկոսի մէջ, քննելու համար «Սուրիոյ սպառնացող արտաքին եւ ներքին վտանգները եւ ժողովուրդին ու կուսակցութեան փոխ – յարաբերութիւններուն մէջ գործուած չեղումները»:

—o—

ԼԻԲԱՆԱՆԻ վարչապետ Ռաշիտ Քարամէ փոփոխութիւններ կատարեց լիբանանեան զահլիճին մէջ : Զբօսաշրջիկութեան Ազգային Խորհուրդի նախկին նախագահ Միշէլ Խուրի ստացաւ Պաշտպանութեան եւ լրատուութեան նախարարութիւնը :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Գ. ԱԼԱՆ

Ցաւով կը տեղեկանանք թէ Դեկտեմբեր 12ին, Նիւ Եորքի մէջ, յանկարծամահ եղած է ընկեր Գ. Ալան (Գէորգ Անանճեան), բնիկ Ուրֆացի, շուրջ 75 տարեկան :

Մեր ողբացեալ ընկերը ծանօթ էր հայ ընթերցողներուն, իր շահեկան յօդուածներով, որոնք գլխաւորաբար լոյս տեսած են «Հայրենիք» օրաթերթի մէջ :

Առանձին կը խօսինք իր մասին:

ՅՈՒՇԵՐ

ՆԻԿՈԼ ԱՂԲԱԼԵԱՆԻ ՀԵՏ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Ազբալեանի մահէն ետք, «Ակօս», բացառիկ թիւ մը նուիրելով մեծ հանրագուցեալին, ծննդեան թուական նշանակած էր 1873 :

1923ին, Թեհրանի մէջ, Ազբալեան անձամբ Հայկ Աճեմեանին թելադրած էր իր կենսագրութիւնը, ուր կ'ըսուի. «Ես ետ լաւերջի վերծակ Պօղոսի որդի Նիկոլ, ծնեալ 1875 Մարտ 25ին» :

Ուրիշ տեղ մը, չեմ յիշեր ուր, կարդացած եմ, որ Նիկոլի հայրը ոչ թէ վերծակ էր, այլ հացթուխ էր : Հիմա այլեւս առարկայ չկայ, որ ճիշդը իր թելադրածը կ՚ըսէ, վերծակ Պօղոսի որդի, ծնած Թիֆլիսի հայաբնակ թաղամասին՝ Շաւլաբարի մէջ :

1964 Դեկտեմբեր 17ին, Սիմոն Վրացեան «Հայրենիք» օրաթերթին մէջ գրեց, թէ «Նիկոլը ինք թողել է մեզ հետեւեալ կենսագրական տեղեկութիւնները իր մասին » :

Համաձայն այս տեղեկութիւններուն, Նիկոլ Աղբալեան ծնած է 1875 Մարտ 24-ին (ըստ Ա.Ճեմեանի՝ 25ին), Թիֆլիսի մէջ: Ահա նաեւ չարունակութիւնը .

« Ուսել եմ Ներսիսեան գպրոցում, Գէորգեան Ճեմարանում երկու տարի, Մոսկուայի համալսարանում մէկ տարի եւ Լօզանի համալսարանում՝ նոյնպէս մէկ տարի :

« Զբաղումս եղած է ուսուցչութիւն : Դասատու եմ եղել Կաղզուան, Ախալցխա, Շուշի, Ներսիսեան վարժարան: Տնօրէն եմ եղել Թեհրանի վարժարանին երեք տարի: Տնօրէն՝ Ադրբեջանդրեայի «Պողոսեան» վարժարանին հինգ տարի :

« Հանրային – պետական պաշտօններ – րում՝ նախապահ Թեհրանի Համայնական Խորհրդի, անդամ Ազգային Բիւրոյի եւ Կամաւորական Ջոկերի Կարգադրիչ Մարմնի, փոխ նախապահ Հայ Գրողների Ընկերակցութեան՝ Թիֆլիսում : Անդամ Հայաստանի Պարլամենտի, Հայաստանի Հանրապետութեան լուսաւորութեան նախարար, նախապահ Կարսի մայիսեան ապրստամբութիւնը վերաքննող մասնախմբի, Շարուրի ցանքերի բաշխման եւ օգտագործման վարիչ :

« 1904 Թուէն ի վեր գործօն անդամ եմ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, Բիւրոյի ներկայացուցիչ Կարսում (1904 – 5), Բիւրոյի ներկայացուցիչ Եղիսաւետում 1906 եւ 1907–8ին: Անդամ Շուշուայ Կոմիտէի 1908 – 1909ին: Անդամ Շահտախտի Կեդրոնական Կոմիտէի 1909 – 12: Կամաւոր – րական Շարժման վարիչներէն մէկը 1914 17ին: Կամաւորական պահեստի գնդի պետ՝ 1915 – 17 :

« ... Աշխատակցել եմ «Մուրճ»ին (հին եւ նոր), «Նոր Հոսանք»ին, «Հայրենիք» ամսագրին, «Ցուսաբեր»ին, «Ռազմիկ»ին (Բալկան), «Հանդէս Ամսօրեայ»ին, «Բազմավէպ»ին, «Արարատ»ին (Էջմիածին), «Լումայ»ին, Թիֆլիսի, Թեհրանի եւ Պաւերդի մեր թերթերին (անունները չեմ յիշեր) :

« Ամբողջը եմ եղել «Նոր Հոսանք»ի, «Հօրիզոն»ի, «Գործ»ի, «Հայաստանի Աշխատաւոր»ի (իբրեւ անդամ խմբագրութեան), «Ազատամարտ»ի (Թիֆլիս) :

« Կոչումս ի՞նչ է, ես էլ չգիտեմ : Ոմանք ասում են՝ քննադատ եմ : Ուրիշներ կարծիքով՝ մատենագիր եմ : Ուրիշ բաներ էլ են ասում : Իմ գիտցածովս՝ ես էլ չատերի պէս ամէն բան եմ եւ ոչինչ եմ : Այս է հայ մտաւորականի ճակատագիրը : Գըլխի՛ ես» :

Աւելցնենք մեր կողմէ, որ «Համապատկերի» հիմնադիրը անդամներէն էր : «Պօղոսեան» վարժարանի տնօրէնութենէն հրաժարելէ ետք, 1928ին դնաց Փարիզ, ուր մնաց մէկ – մէկուկէս տարի եւ դրեց ու հրատարակեց դրքոյկ մը՝ «Մտածումներ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մասին», Ն. Հանդոյց կեղծանունով: 1930 Փետրուարին Պէյրութի մէջ, Լեւոն Շանթի հետ հիմնեց Հայ Ճեմարանը, ուր դասախօսեց մինչեւ իր մահը :

Հոն՝ Պէյրութի մէջ էր, որ գրեց «Բանասէրի յուշատետրը », «Դասախօսութիւններ Հայ մատենագրութեան մասին» :

Սիմոն Վրացեանի հրատարակած էջերէն – ապրական տեղեկութիւններուն մէջ յիշուած չէ, որ իր նախաձեռնութեամբ հիմնուեցաւ Հայկական առաջին համալսարանը Ափեքսանդրապոլի մէջ, երբ Հանրային կրթութեան նախարար էր Յատիսեանի գահլիճին մէջ (1919–20) :

Կը տեսնուի ակնարկ, որ բազմաթիւ պաշտօններ վարած է: Եղած է ուսուցիչ, խմբագիր, քննադատ, հանրային – կուսակցական գործիչ, կամաւորական պահեստի խումբի պետ, Հայաստանի Խորհրդարանի անդամ, նախարար եւ... Շարուրի ցանքերի բաշխման վարիչ : Մասնագիտութիւն չունէր, բայց օժտուած էր մտքի լայն պաշարով: Հետաքրքրող, մանրախոյզ, երեւոյներու խորը թափանցող, իր առանձնած կամ իրեն վստահուած գործերը կը վարէր բարեխղճութեամբ ու նուիրումով: Կեանքի մէջ սակաւապէտ, ընկերական, կենսուրախ, լաւատես մարդ էր: Եւ անոնման բեմբասաց, հռետոր, նոյնիսկ ազիտատոր: Անմոռանալի կը մնան Ափեքսանդրիոյ եւ Գահիրէի մէջ իր խօսած ճառերը, որոնց ուրուագիծը (իր բառով՝ կոնսպեկտը) կը պատրաստէր նախապէս: Այդ ճառերը ընդհանրապէս ես կը պատրէի եւ կը դրկէի «Ցուսաբեր»ին : Աչքի առջեւ կ'ունենայի նաեւ իր կազմած կոնսպեկտը :

Անդամ մը հարցուցի իրեն.

— Ընկեր Ազբալեան, այս կոնսպեկտը կը պատրաստէք, բայց խօսելու ատեն կը պատրաստէք ուրեմն :

— Կոնսպեկտը,— ըսաւ.— յուշարարի դեր կը կատարէ եւ թոյլ չի տար, որ նիւթէս չեղիմ կամ ճապաղիմ : Ակէ զատ՝ նոյն ճառը կրնամ խօսիլ նաեւ ուրիշ տեղ եւ ուրիշ հանդարտութեան տակ: Այսպէսով նիւթը պատրաստ կ'ունենամ ձեռքի տակ :

Իրրեւ լրացում կենսագրական այս սեղմ դիտերուն, ըսենք նաեւ, որ Հայաստանի խորհրդայնացումէն ետք, երեւանի մէջ բանտարկուեցաւ 1921 Փետրուար 9 – 19: Եւ ապահովաբար կացինահար կամ դնդակահար պիտի եղէր մեծ ջարդերէ ետք, եթէ մեղի չունենար Փետրուարեան ժողովրդական ապստամբութիւնը :

Զակապկի մէջ (Եղիպտոս), հրապարակային դասախօսութեան մը ընթացքին, խօսեցաւ, ի միջի այլոց, նաեւ այս ապստամբութեան մասին եւ ասկէյետ .

— Ատուած ուզեց, որ մենք ապրինք հայ ժողովուրդին ծառայելու համար :

Եւ ձայնը դողաց :

« Ամէնուն Տարեգիրք»ին մէջ (1960) էջմիածնեցի կը պատմէ, թէ 1922ին կամ 1923ին Ալ. Մխոնիկեան, Լուկաչին եւ Պօղոս Մակինցեան նամակով մը կը հրաւիրեն Ազբալեանն ու Շանթը՝ վերադառնալ Հայաստան եւ միասնաբար լծուիլ հայրենիքի վերաշինութեան գործին : Եւ երկուքին ալ կ'ատելագրէն դասախօսի պաշտօն՝ Երեւանի համալսարանին մէջ :

Ազբալեան կը պատասխանէ, սիրով կ'ընդունի հրաւէրը, բայց կ'աւելցնէ .

«Ցնդրեմ, մեզ ամիջապէս պատասխանեցէք, թէ դուք այնտեղ կացիներ ունի՞ք , երէ չունիք, քերեմ մեզ հետ»:

Այս պատասխանը կատակցուցեր էր Միասնիկեանն ու Մակինցեանը, իսկ Լուկաչին հիացեր էր :

Վերջին տարիներուն, 1946 – 47, Ազբալեան կ'ըսէ եղեր մօտիկ ընկերներու եւ բարեկամներու. «Զեմ ուզում իմ հիւանդութեամբ ուրիշներին ձանձրոյթ պատճառել»: Ցօսքին տէրը եկաւ ... մեռաւ յանկարծական մահով, սրտի կաթուածէ, Եթօբայի իր բնակարանին մէջ, 1947 Օգոստոս 17ին: Եւ «ուրիշներին ձանձրոյթ չպատճառեց »:

Հոգիով կ'ապրէր Հայաստանի մէջ եւ Հայաստանի համար, իր սերունդին պատկանող ուրիշ շատերու պէս, բայց մեռաւ Հայաստանէն դուրս, տարագրութեան մէջ :

Բ. ԹԱՇԵԱՆ

ԲԱՌԵՐ, ԹԻԵՐ ԵՒ... ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ

Հայաստանի մամուլը բաւական լայն դիմեպրով ներկայացուց Խորհ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի վերջին նստաշրջանին աշխատանքները : «Սով. Հայաստան» յաջորդական թիւերով արձանագրեց զեկուցաբերութիւնն եւ դեպուտատներուն խօսքերը :

Գերագոյն Խորհուրդի վերջին նստաշրջանին ներկայացուած է նաեւ իւրաքանչիւր հանրապետութեան 1966ի համար ճշդուած ծրագիրը՝ տնտեսութեան, մշակութային եւ այլ մարզերու մէջ, ինչպէս նաեւ նիւթական յատկացումները : Այս առթիւ զեկուցարեր Ն. Բայրակով հարկ տեսած է ճշդել ,թէ նոր տարբերակի ծրագիրը կը նախատեսէ ցոլոր հանրապետութիւններուն տնտեսական, մշակութային վերելքը՝ելնելով համապատասխան չափերից եւ հաշուի առնելով իւրաքանչիւր միութենական հանրապետութեան առանձնայատկութիւնները » :

Զեկուցարերին ներկայացուցած ծրագիրը Հայաստանի մասին, ամիսպէս ինչպէս արձանագրուած է «Սով. Հայաստան»ի Դեկտեմբեր ութի թիւին մէջ, յատակ պատկերացում մը չի տար ծրագրին ծառայելին մասին: «Նախատեսւում է, յայտարարած է Ն. Բայրակով, արդիւնաբերական արտադրանքի արտադրութիւնը 11,2 տոկոսով : Ասուկ մեծ չափով կը պարպանան մեքենաշինութիւնը եւ սննդարդիւնաբերութիւնը : Եւ լեկարաժի արտադրութիւնը կ'աւելնայ գրեթէ 33 տոկոսով, ծծմբաթթուի արտադրութիւնը՝ աւելի քան երկու անգամ, ինքնաչխատ մեքենայացման սարքերնին ու մկրոցներինը 21 տոկոսով, բրդէ գործուածքներինը 21 տոկոսով, խաղողի պտուղն ալ 23 տոկոսով » :

« Դրամագլուխի յատկացումի ընդհանուր ծաւալը 1965 թուականի համեմատութեամբ կ'ածի 11 տոկոսով» :

Խորհ. Միութեան մէջ սովորութեան կարգ անցած տոկոսներու թուումը չատ բարձր կը մատնէ ամէնէն ձեռնհաս եւ լաւատեղեակ անձն անգամ : Անտարակոյս, աւելի զործնական իմաստ կ'ունենար, եթէ տոկոսներու փոխարէն յիշատակուէին իրական թիւերը :

Յամենայն դէպս, հակառակ ծրագրի չորչորան «տոկոսային» յաւելումներուն նստաշրջանին մասնակցող Հայաստանի «դեղատուտա»ներէն երկուքը՝ Վ. Համբարձումեան եւ Ս. Մովսիսեան հարկ տեսած են ժողովականներուն յիշեցնելու Հայաստանի իւրայատուկ պայմանները եւ եղրակացնելու թէ անհրաժեշտ է կատարել նիւթական աւելի լայն յատկացումներ :

Ակադ. Վ. Համբարձումեան իր երկար ճառին մէջ բաղմիցս կ'անդրադառնայ այն իրողութեան վրայ, որ փոքր տարածութեան տէր Հայաստանը, այսուհանդերձ, ունի պիտական լուրջ եւ կարեւոր օճախներ Ազբալեանն ու Շանթը՝ վերադառնալ Հայաստան եւ միասնաբար լծուիլ հայրենիքի վերաշինութեան գործին : Եւ երկուքին ալ կ'ատելագրէն դասախօսի պաշտօն՝ Երեւանի համալսարանին մէջ :

Ազբալեան կը պատասխանէ, սիրով կ'ընդունի հրաւէրը, բայց կ'աւելցնէ .

«Ցնդրեմ, մեզ ամիջապէս պատասխանեցէք, թէ դուք այնտեղ կացիներ ունի՞ք , երէ չունիք, քերեմ մեզ հետ»:

Այս պատասխանը կատակցուցեր էր Միասնիկեանն ու Մակինցեանը, իսկ Լուկաչին հիացեր էր :

Վերջին տարիներուն, 1946 – 47, Ազբալեան կ'ըսէ եղեր մօտիկ ընկերներու եւ բարեկամներու. «Զեմ ուզում իմ հիւանդութեամբ ուրիշներին ձանձրոյթ պատճառել»: Ցօսքին տէրը եկաւ ... մեռաւ յանկարծական մահով, սրտի կաթուածէ, Եթօբայի իր բնակարանին մէջ, 1947 Օգոստոս 17ին: Եւ «ուրիշներին ձանձրոյթ չպատճառեց »:

Հոգիով կ'ապրէր Հայաստանի մէջ եւ Հայաստանի համար, իր սերունդին պատկանող ուրիշ շատերու պէս, բայց մեռաւ Հայաստանէն դուրս, տարագրութեան մէջ :

Բ. ԹԱՇԵԱՆ

ՌՈՒԽ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐը ՊԻՏԻ ԳՐԱԻԷԻՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒՆ

(ԻՆՉԵ՞Ր ԿԸ ԳՐԵՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ)

«Պէտք է ստեղծել Սեւծովեան Դաշնակցութիւն մը Զանազգային հարցին կարգադրութեան համար : Արդէն ժամանակն ու փորձառութիւնն ալ ցոյց տուին մեզի, որ Դաշնակցային դրութիւնը կոչուած է պայտեւելու եւ գրական գործեր տեսնելու » :

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐը ԿՈՒԶԷ ԹՈՒՐՔ ԲԱՆՈՒՈՐը ՄՂԵԼ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ

Բազմաթիւ պատուիրակներ խօսք առին այս համագումարի ընթացքին : Այդ առիթով, խօսեցաւ նաեւ Էնվէր Փաշա : Էնվէր Փաշայի ճառէնետք, Համագումարը որոշում առաւ Թուրքիոյ մասին : Այս որոշումը կարելի է ամփոփել հետեւեալ քանի մը նախադասութեանց մէջ . —

« ... Որքան առեն որ Թուրքիա կը պայքարի աշխարհահալածութեան դարու – թարար ուժերուն դիմաց, Համագումարը զգաստարով ու արագ պիտի մնայ Թուրքիոյ մարտական ուժերու կողքին : Եւ սակայն, երբ Համագումարը կը փափաքի, որ Արեւելքի բոլոր բանուորներն ու երկրագործները օգտակից կանգնին Թուրքիոյ մէջ մղուող այս պատերազմին, Թուրք բանուորներն ու երկրագործներն ալ պէտք է, որ ունենան իրենց անկախ կազմակերպութիւնը եւ գործօն ու կանոնաւոր կերպով իրենց մասնակցութիւնը բերեն այս չարժումին :

« ... Անոնք, միայն այս միջոցաւ է որ կրնան ապահովել եւ անկախութեան սիրանալ : Այդպիսով միայն կրնան ի – րենք դիրենք ապահով ճնշումներու եւ խարդաւանանքի քաղաքականութեան դէմ հերը զսպանել :

« Այս միջոցաւ է միայն, որ կառավարութեան ուժերը իրենց ձեռքին մէջ բռնող քանի մը հոգին, այլեւս չեն կրնար քշտիլ գործադրութեամբ խմբակներու չահագրգիռ շրջանակներուն, գործիք դառնալով անոնց նպատակներուն ու հաշիւներուն : Թուրքիոյ վերելքն ու իրական եւ ապահով անկախութեան մը ապրումը կախում ունին թէ նիւթին եւ թէ ոգիի ճշնամիներու ազդեցութենէն ձերբազատուելէն միայն » :

ԻՆՉՈ՞Ւ ՀԻՄՆՈՒԵՑԱՒ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆը

Պաքուի Համագումարին կատարուած խօսակցութիւններէն եւ արտասանուած ճառերէն որոշապէս եւ թափանցիկ կերպով յայտնի կ'ըլլար, որ Համայնավար – ներքուն նպատակն էր համայնավարացնել նաեւ Թուրքիան : Մասնաւորաբար Համագումարի ընթացքին Թուրքիոյ վերաբերմամբ առնուած որոշումը աւելորդ անգամ մը եւս կուգար հաստատել այս պարագան, յեղափոխութեան կոչ ուղղելով Թուրք բանուորին ու գիւղացիութեան: Այս թելադրութիւններուն համաձայն, եթէ նպիսիկ ըմբոստանալու դիմ ալ ըլլար, Անատոլուն պէտք էր որ ան – պատման համայնավարանար: Կատարուած յեղափոխութեամբ մը, Թուրք բանուորը իշխանութեան գլուխ պիտի գար, եւ ապա, Թուրքիան մաս պիտի կազմէր Խորհրդային Հանրապետութիւններու Համագործակցութեան :

Անգարայի կառավարութիւնը, որ չատ լաւ գիտէր բոլշեւիկներու այս ուղղութիւնները, անհրաժեշտ ամէն միջոց ձեռք առած էր, համայնավարութեան թափանցումը արգիլելու եւ երկիրն ներս ալ նման չարժման մը ստեղծումին առաջքը առնելու համար :

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐը ԵՒ ԿԱՆԱՉ ԲԱՆԱԿԸ

Համայնավարական քարոզչութիւնը արդէն իսկ սկսած էր ծիլեր տալ եւ Կանաչ Բանակի ալ չարժումով բացորոշ կերպով յայտնուած էր կատարուած այլ քարոզչութեանց արդիւնքը, իսկ մեւս կողմէ պաղտնարար եւ անընդհատ կը գործէր Թուրք Համայնավար կուսակցութիւնը նոր խլրտումներ խմորելով : Տրուած պայմաններու ներքեւ, լաւագոյն եւ ամէնէն տրամաբանական ձեւն ու միջոցը պիտի ըլլար օրինականացնել Համայնավար կուսակցութեան մը գոյութիւնը Թուրքիոյ մէջ, չարժումը կարենալ հակակշռելու եւ ծաւալումին կարենալ հետեւելու համար: Այսպիսով ալ, երբ պարագաները դարձած էին այնքան անմիջական ու հարկադրիչ, տեղեծուած պիտի ըլլար տեսակ մը պատուար ու չանիթար – դել , Համայնավարութեան թափանցումին ու յառաջացման առջեւ :

(30 Տար.)

ներ, վիճականներու պատկառելի թիւ ու որակ, ինչպէս նաեւ «Հանքային հումքի վիճակի եւ խնդիր բազմապատկման պայմանները» : Միւս կողմէ երկիր մըն է, որ ունի խիտ բնակչութիւն եւ «մեծ ուժ» :

Եզրակացութիւնը, որուն կը յանգի ակադեմականը, աւելի քան պերճախօս է : Նկատի առնելով այս երեք տուեալները— պիտական բարձր մակարդակ, բնական հարստութիւններու մեծ եւ այլազան ոլորտներ եւ աշխատող ձեռքերու պատկառելի թիւ — «Հայաստան հնարաւորութիւն ունի աւելի լայնօրէն, քան մինչեւ օրս, խորհրդային ժողովուրդին ի սպաս դնել հանրապետութեան լեռներում արդիւնահանուող բազմաթիւ արժէքաւոր նիւթերը եւ միաժամանակ տեղում պատրաստել այդ հումքի վերամշակման արդիւնաբերութիւնը » :

Եւ որպէսզի յստակ ըլլայ իր միտքը, ակադեմականը կը թուէ բաւական մանրամասն դիծերով, երկրին զարգացման ներուժները, անոնց օգտագործութիւնը եւ, մանաւանդ, հումքի եւ արդիւնաբերութեան արտադրութեան զարգացումով Սովետ. Միութեան ձեռք ձգելիք օգուտները :

« Դեպուտատ» Ս. Մովսիսեան, իր կարգին, յիշատակելէ ետք Հայաստանի արձանագրած նուաճումները՝ ճարտարագիտութեան, գիւղատնտեսութեան եւ այլ ճիւղերու մէջ, եւ դովելէ ետք Սովետ. Միութեան ժողովրդական տնտեսութեան զարգացման 1966ի ծրագրին եւ պետական պիւտճէին նախագիծը, կ'աւելցնէ թէ՝ կարգ մը ձեռնարկութիւններու եւ, յատկապէս, մեքենաշինական զարգացման ներու արտադրութեան կարգադրութիւններ, որ «լրիւ չեն բաւարարում», իսկ ժողովուրդի առօրեային անհրաժեշտ ապրանքներու արտադրութեան ծրագրերը, բազմաճամբ ընթացիկ տարուան, «նոյնիսկ աւելի ցած են » :

Այս ուղղութեամբ Ս. Մովսիսեան խօսքն ի պահուն ալ առած է : Օրինակ, երեւանի էլեկտրամեքենաշինական գործարանը այս տարի պէտք է չհագեցնէ յանձնէր «հարիւր հազար կենցաղային սառնարանի կարգադրութիւններ», մինչդեռ, նիւթական պատճառներով ցարդ միայն «քսան հազար սառնարան թողարկուած է » :

Ցայտուն օրինակ մը եւս : Հայաստանի մէջ կ'ուզեն չինել հանքաքիմիական կոմբինատ մը : Համապետական մարմինը՝ ՍՍՌՄ Պետպլանը լսելէ ետք խնդրանքը, կը պատասխանէ . «Մենք դէմ չենք հանքաքիմիական կոմբինատի չինարարութեանը, բայց բանն այն է, որ մեր կապիտալ (դրամական) չինարարութեան լիմիթները սահմանափակ են ...» :

Եւ այս ձգձգումը տարիներէ ի վեր :

Անբաւարար է նոյնպէս կեդրոնի նիւթական յատկացումները զպրոցներու չինութեան համար :

Համաձայն Վ. Համբարձումեանի, ա – շակերտներու թուական յաւելումը դպրոցներու տեղերու թիւին : Մնաց որ զպրոցական հին չէնքերը, իրենց կարգին, կը կարօտին նորոգութեան : Կը թուի թէ այս պարագան սուր բնոյթ առացած է, այլպէս միջազգային համբաւի տէր ակադեմականը պիտի չըսէր . «Մենք սախպուած ենք թախանձագին խնդրել՝ օգնելու հանրապետութեան ... Խնդրում ենք 1966 թուականին լրացուցիչ երկու միլիոն ռուբլի յատկացնել Հայաստանում զբոսներ կառուցելու համար » :

Զենք դիտեր թէ կեդրոնի իշխանութիւնը ո՞ր չափով նկատի առած է այս թախանձագին խնդրանքները : Յամենայն դէպս Ն. Բայրակով, ՍՍՌՄ Մինսարների Սովետի նախագահի տեղակալի հանդամանքով, յատակ դիտել տուած էր թէ՝ 1966ի ծրագիրը, որ կը նախատեսէ հանրապետութիւններու տնտեսութեան եւ մշակութային վերելքը, ճշդուած է՝ «ելնելով համապետական շահերից » :

Ն. Բայրակով պէտք ունի՞ր այս յիշեցումը կատարելու :

Ժ. ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ՀԱՅ ԿԵԱՆՔԸ
ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՄԷՋ

(Սեփ. թղթակցութիւն Յառաջի)

Հ. Յ. Դ. 75ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԻԹՈՎ
ՁԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Հ. Յ. Դ. 75ամեակի առիթով, Լիբանան – նանի կեդր. կոմիտէի կազմակերպած ճաշ պարահանդէսը տեղի ունեցաւ Շաբաթ, Դեկտեմբեր 11ին, երեկոյեան ժամը 9ին սկսեալ «Քափինօ ափ Լիբան»ի չքեղ սրբահին մէջ :

Լիբանահայ կեանքի այս բացառիկ պարահանդէսին ներկայ եղան վարչապետ Ռաշիտ Քարամէ, նախարարներ, երես – փոխաններ եւ աւելի քան 800 հոգի :

Ճաշէն ետք, պարահանդէսի ընթացքին տեղի ունեցաւ հայկական տարազներու տոպրակը : Զբաղելի էր տեսարանը, երբ հայկական 11 նահանգներու տարազ կրող դեռատի աղիկներ եւ օրիորդներ վերջին անգամ բոլորը մէկ բեմ եկան տալով հայրենի ամբողջական պատկերը իր տարբերակներով :

Մինչեւ առաւօտ տեւող այս պարահանդէսը ապահովեց բարոյական եւ նիւթական յաջողութիւն մը :

ՈՒՐՖԱՅԻ ՀԵՐՈՒԱՄԱՐՏԻՆ
ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԸ

Բարձր հովանաւորութեամբ Սովէն Կաթողիկոսի, Կիրակի, Դեկտեմբեր 12ին, կէսօրէ առաջ ժամը 10·30ին, «Գալուստ Զրոյցը վարեց Տօքթ. Բ. Փափազեան :

Նիւթի մասին դիւցազումբ կարդաց Ե. Պօյաճեան :

Ներկայ եղան հին ու նոր սերունդի պատկանող գրագէտներ եւ գրասէր երկ – սեռ երիտասարդութիւն մը :

Քննարկուեցաւ Համազգայինի «Այծե – ամարը» :

Ձեկուցարանը էր Պօղոս Մնացեան :

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ
ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՆԵՐ

«Համազգայինի» Պէյրութի մասնաճիւղի վարչութեան կազմակերպած գրական հանդիպումը տեղի ունեցաւ Հինգշաբթի Դեկտեմբեր 9ին, «Համազգայինի» ա – կումբին մէջ :

Ներկայ եղան Միութեան անդամներ եւ գրասէր բարեկամներ :

Իրենց գործերը կարդացին Վահէ Օշական եւ Գ. Պըլըտեան :

×

«Համազգայինի» Պուրճ Համուտի մասնաճիւղի վարչութեան կազմակերպած «Տարցպարոյց»ը տեղի ունեցաւ Շաբթաշաբթի, Դեկտեմբեր ութին Պուրճ – Համուտի ժողովրդային տան «Ռիշտունի» սրահին մէջ :

Գրասէր հասարակութիւն մը ծայրէ ծայր լեցուցած էր սրահը :

Շարցպարոյցը վարեց Արմէն Տօնոյեան :

Ուղղուած հինգ հարցումներուն, մանկավարժական, ընկերային եւ ազգային նիւթերու շուրջ, — պատասխանեցին Պ. Բիւզանդ Եղիայեան, Պ. Յակոբ Իսկէն – ափէեան, Հայր Վարդան Աշդարեան, Տօքթ. Յ. Գեղարդ եւ Տօքթ. Զ. Լուսեան :

×

ԱՐԵՒԵԼ. ԴՊՐՈՒԹԵԱՆՑ ԿԱՃԱՌ

Սէն Ժողէֆ Համալսարանի «Արեւելեան դպրութեանց կառուն հայագիտութեան ամբիոնը» կազմակերպած է հայ եկեղեցական արուեստի պատմութեան դասընթաց մը : Դասախօսն է ճարտարապետ Բեդրոս Փապուճեան :

Նիւթն է՝ հայ եկեղեցական ճարտարապետութիւնը :

Դասախօսութեանց այս շարքին առաջինը տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր 10ին, Արեւելեան Դպրութեանց կառուն սրահին մէջ :

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՐԱՆԸ

Կաթողիկոսարանի գործերը օրէ օր աւելի լաւ եւ ամուր ընթացք մը կ'ունենան : Արդէն աւարտելու վրայ են երեք կարեւոր շինութիւններ, առաջին, ընդարձակ եւ երեք յարկանի չէնք մը, որ կաթողիկոսարանի մուտքի դրան երկու կողմերը կ'երկարի : Հաւանաբար մինչեւ Զատիկ աւարտին, այս չէնքի բոլոր աշխատանքները : Երկրորդը՝ դպրեվանքի չէնքին կից, որ դնուած հողին վրայ բարձրացող չէնքն է, որուն աշխատանքները առաջ կը տարուին արագ կերպով : Երրորդը՝ երջանկայիշատակ Զարեհ Կաթողիկոսի դամբարան – յուշարձանն է, որ մայր տաճարի կողքին կը բարձրանայ :

Առանցքի դատ, մօտ օրէն պիտի սկսին վեհարանի շինութեան աշխատանքները : Պէյրութի ծանօթ ազգայիններէն Պ. Գէորգ Զաթալպաշեան առանձնած է շինութեան ամբողջ ծախքը, որ կը նախատեսուի աւելի քան 400·000 լիր. ոսկի : Ներկայ վեհարանի չէնքը ամբողջութեամբ պիտի քանդուի եւ անոր տեղ պիտի կանգնի երկյարկանի հոյակապ չէնք մը : Յատակագիծը արդէն պատրաստուած է Լիբանանի ամէնէն յայտնի ճարտարապետ Փրոֆ. Ղօնդի կողմէ եւ վաւերացուած Ազգային կեդրոնական վարչութեան կողմէ :

Դպրեվանքը այս տարի աւելի քան 60 ուսանողներ ունի : Ուսուցչական կազմը աւելի զօրացուած է : Այցելու մանկտէսուհիներու թիւը եւս աւելցած է : Գարեգին եպիսկ. Սարգիսեանի տեսչութեան եւ անմիջական հսկայութեան ներքեւ դպրեվանքը դարձած է իր կոչումին արժանի հաստատութիւն մը :

Օրինակելի կանոնաւորութեամբ այս տարի սկսած են նաեւ Մարաիկեան վարժարանի աշխատանքները, անմիջական հսկողութեանը ներքեւ կաթողիկոսարանի : 150է աւելի ուսանողներ կ'ուսանին այս վարժարանին մէջ եւ որուն պիտակն կը հաւաստարակչուի կաթողիկոսարանի կողմէ :

ԹՂԹԱԿԻՑ

»ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՈՆԸ (9)

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

— * —

Եւ հեծկլտուքով մը ցնցուելով, ղլուխը երիտասարդ բժիշկին կուրծքին դրաւ : Մօրիս պաշտպանողական արտասուչ ջուժումով մը զայն իր սրտին սեղմեց ... :

... Բայց ահա դուռը բացուեցաւ եւ այն մարդը, որուն անունը յիշած էր քիչ առաջ օրիորդ Սէնթ Ֆուա, ներս մտաւ : Ճարտարապետ Լեւոն Զարտաք Սէնթ Ֆուայի եւ Մօրիս Գաւթի լաւագոյն բարեկամն էր :

Նիհարակազմ երիտասարդ մըն էր ան, աշխոյժ, կայտառ եւ ճարպիկ արեւելքցի մը, որ պատանի հասակէն իրրեւ ուսանող Փարիզ եկած եւ հոն մնացած էր :

Նորեկը զանոնք տեսնելով ձեռքը երկարեց : Բայց յանկարծ կանգ առաւ : Երիտասարդ բժիշկին եւ մանկամարդ ապրեցող վերապահ կեցուածքէն անոնց մէջ – ընդհան վերապահ կեցուածքէն անոնց մէջ – ընդհան տեղի ունեցող խօսակցութիւնը դադարեցաւ : Աղջկան երեսները դարձեալ արցունքոտ էին : Բայց դարձեալ հարցական նը – չանով մը Ժանէթի նայեցաւ :

— Ժանը ձեզի տեսնել կ'ուզէ, ըսաւ օրիորդ Սէնթ Ֆուա :

— Շատ լաւ, հիմա կ'երթամ, պատասխանեց ճարտարապետը :

« ԹԱԳՈՒՀԻՆ »

Սէնթ Ֆուա սերունդին նախահայրերը կոմս էին, եւ մեծահարուստ աւատատերեր :

Ֆրանսական ազնուապետական դասուն կը պատկանէին եւ Ֆրանսական ազնուականն սերունդի բարքերուն բոլոր յատկութիւններն ու թերութիւնները, ինչպէս նաեւ հնարքն ու թեթեւութիւնը իւրացուցած էին : Բոլոր կոմսերը, սերունդէ սերունդ, զաւակէ զաւակ, միայն դրամ վատնելով ժամանակին անցուցած էին. անոնցմէ ոչ ոք փորձած էր դրամ շահիլ :

Այսպէս, կամաց կամաց, իրենց հարստութիւնը բաժին բաժին ըլլալով քայքայուած էր, այնպէս որ, սերունդին վերջին այրը իր նախորդին բացը դոցելու համար չհատատակութիւններու դիմելէ ուրիշ ճար չգտնելով, սկսած էր մեծամեծ գումարներ արամադրել թղթախաղին :

Արդիւնքը ապեւարեր եղաւ : Եւ օր մը Ժանի հայրը՝ կոմս Սէնթ Ֆուա ձիէն իյնալով մեռաւ, ամէն ոք այնպէս կարծեց թէ անձնասպան եղած էր :

Կոմս Սէնթ Ֆուա այրի մը եւ երեք զաւակներ ձգեց, պատիւով հարուստ, բայց դրամով աղքատ վիճակի մէջ :

Այս թուականին, Ժան Սէնթ Ֆուա Սէն Սիրի Բազմարուեստից վարժարանէն նոր շրջանաւարտ եղած էր, իր Մատլէն անուշ քոյրը տասնեւհինգ տարեկան էր, իսկ կրտսերը՝ Ժանէթ՝ հազիւ տասնեւերեք տարեկան :

Տիկին Սէնթ Ֆուա, Ժանի մայրը, խոհեմ եւ խնայասէր կին մըն էր. ձեռքէն եկածը ըրաւ իր զաւակներուն դաստիարակութիւնը եւ ուսումը կատարեալ դարձնելու համար : Երբ Ժան վարժարանը աւարտեց, բանակին հետ Ալճերիէ մեկնեցաւ : Տիկին Սէնթ Ֆուա իր անտեսութիւնն հնարքներ, ձեռամէջ ծախքերէ ազատեց, չհաշուի, մեծամեծ ծախքերու մէջ չմտնելու համար այցելութիւն – ներն ու երթեւեկները դադրեցնելով, իր աղջիկներուն հետ Պէյլասա փոզոյը հաստատուելով, ուր իր աղջկանց ուսումովը զբաղեցաւ մինչ :

Այս դէպքերէն քանի մը տարի ետքը նորանոր դէպքեր անոնց ճակատագիրը փոխեցին :

ՓԻԼԻՊ ՄԱՐՕՏՕՆ

(Շար.)

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Նորոգ հանդուցեալ Հրանդ եւ Միլանի Գ. Շէօհլայեանի եւ Արարատ Քրիսեանի դառնակսկիծ մահերուն առթիւ, ոմն 25 տոլար նուիրած է անոնց անմոռաց յիշատակին համար : Հինգական տոլար՝ «Յառաջ»ի բարգաւաճման, Փարիզի Ազքատախնամին, «Հայ-Բոյժ»ին, «Հայաստանին», (ստանալ Յառաջէն) եւ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Անկէնի մասնաճիւղին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պօմոնի Ս. Գ. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը կը յայտնէ թէ՝ Տ. Արմենակ Դաւիթեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ եկեղեցւոյս մէջ, այս Կիրակի, իր ողբ. կնոջ, Մարիամի հոգւոյն համար, իր մահուան տարելիցին առթիւ: Ինչպէս նաեւ՝ Դաւիթեան, Գաշըգճեան եւ Սրմաքէշլեան գերդաստաններու հին եւ նոր ննջեցելոց եւ նահատակներու հոգւոց ի յիշատակ :

Հոգեհանգստեան արարողութիւնը կը հովանաւորէ, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ թեմիս առաջնորդ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ :

ՄՕՏ ՕՐԷՆ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ ՆԱՐԴԵԱՆ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ
Թիւ 1

ԼՈՒՍԱՄԱՏԵԱՆ
(ՀԷՔԵԱԹ ԵՒ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ)
Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Փառաւոր հատոր մը: Լոյս կը տեսնէ Յունուար 15էն առաջ: Անոնք որ արձանագրուեցան վճարելով 10 ֆրանք, կը ստանան առաջին առթիւ: Յունուար 15էն սկսեալ գինն է

15 ֆրանք

Գումարները զրկել միայն Մանտաքառթով :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դպրոցասէրի գեղարուեստական հանդէսը Մարտ 28ին, Կիրակի օր :

×

ՎԻԷՆ.— Մանուկներուն օրը Յունուար 9ին, Սէրքլը Կաթոլիկ սրահին մէջ :

×

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի տարեկան հանդէսը, Կիրակի Մարտ 6, կէսօրէ ետք ժամը 2·30, Սալ տը լա Շիմի :

×

Ս. Խաչ Ընկերակցութեան տարեկան պարահանդէսը Փետրուար 27ին:

×

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐՄՆԻ (Փարիզահայ Տիկնանց Միութիւն) ՏԱՐԵԿԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ 23 Յունուար, Ամպասատէօրի սրահին մէջ :

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
ՄԱՐՏ 13ԻՆ
ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Բնիկ Հաճընցի, Համբարձում Զօպանեանէ կ ըխնդրուի իր հասցէն հաղորդել «Յառաջ»ի խմբագրութեան :

×

Ասքանազ (Յոլակ) Պետրոսեան (28 տարեկան), Հայաստան, Կոտակի շրջան, Գառնի գիւղէն, կը փնտռէ իր հայրը՝ Գեղամ Պետրոսեան Գասպարի :

Հասցէ.— Ասքանազ Պետրոսեան, Կոտակի շրջան, գիւղ Գառնի, Հայաստան :

×

Կը փնտռուի Պ. Գարեգին Քէնտէրեան եւ Արմենուհի Քէնտէրեան, որոնց հասցէն եղած է ժամանակին՝ 18 Րիւ Քէսքրի Մարսէյլ: Փնտռողն է Երեւաբնակ իրենց մօրաքրոջ աղջիկը Տիկին Սինանեան որ կը փնտռէ նոյն ատեն Էօժէնին :

Լուռ ունեցողներէն կը խնդրուի իմացընել Մայր Եկեղեցին 339, Ավընիւ տիւ Փրատօ, Մարսէյլ 8րդ :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՏՕՆԱԾԱՌ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաաբրձութեան հովանաւորած դպրոցի տօնածառը :

Պետական թատրոնին մէջ, այս Կիրակի (26 Դեկտ.), կէսօրէ վերջ ժամը 3ին :

Հասարակութիւնը կը հրաւիրուի վայելելու եւ քաջալերելու մեր փոքրիկներուն երգերն եւ արտասանութիւնները, Կաղանդ պապային հաճելի անակնկալը :

Նոյնպէս քրքջալիր զաւեշտ մը ԵՐԿՈՒ ԽՈՒԼԵՐ :

Մուտքը ազատ է :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
10 bis, Rue Thouin, PARIS

ԾՆՈՒՆԴ

Այս ՈՒՐԲԱԹ, Ճրագալոյց : Ժամերգութիւն ժամը 17ին, հանդիսաւոր պատարագ ժամը 18ին:

Կը պատարագէ Հ. ԽՈՐԷՆ Վ. ՏԻԼԻԶԵԱՆ

ՇԱԲԱԹ, (Ծնունդ), ժամերգութիւն ժամը 10ին, հանդիսաւոր պատարագ ժամը 10·30ին :

Կիրակի, Ս. Ստեփանոս եւ Մեռելոց : Հանդստեան ձայնաւոր պատարագ ժամը 10·30ին, երգչապետ Պօղոս Գույումճեանի հոգւոյն համար :

ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս Շաբաթ առաւօտեան ժամը 10ին Շարվիէօյի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մատրան մէջ տեղի պիտի ունենայ հանդիսաւոր պատարագ: Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Լիոնի եւ շրջանի հոգեւոր հովիւ ԴԱՒԻԹ Ծ. Վ. ՍԱՀԱԿԵԱՆ :

ՓԱՐԻԶԻ
ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ՝
ԺԱՄԸ 10,45ԻՆ
Այս Կիրակի կը խօսի՝
ՎԵՐ. ՍԻՍԼԵԱՆ
8 BIS, RUE DES TERNES
PARIS (17e)
Métros : Porte Maillot ou Champerret

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՉԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակնօրեայ Պաշտամունք
Սէն Ժերոմ, ժամը 9·30ին
MARSEILLE, 20 Rue Jemmapes
ժամը 10,45ին
Կը քարոզէ՝
ՎԵՐ. ՅԱՐԹ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ Է

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 1966ի օրացոյցը :

Գին 2·50 ֆրանք, դիմել մասնաճիւղերու վարչութեանց :

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ
ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ

CONTES ET LEGENDES ARMENIENS

Ֆրանսերէնով պատրաստուած՝
Շ. Տէր – Մելքոնեանի կողմէ

Գունաւոր կողք, մաքուր տպագրութիւն, պատկերազարդ :

Գին՝ 5 ֆրանք
Առաքման ծախքերով 6·50

Ստանալու համար դիմել Հ. Սամուէլեան գրատունը, եւ կամ՝
Mme C. DER-MELKONIAN
11, Rue Gabriel Péri
CHATILLON s/BAGNEUX (Seine
C. C. P. PARIS 19668-59

Կարելի է նաեւ անձամբ դիմել Յառաջի խմբագրութեան :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ

Կազմակերպուած Ֆ. Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու կողմանէ իրենց կայանի տասնամեակի առիթով եւ անոր ի նպաստ :

Հրաւիրուած է Լոնտոնէն Հայ Երիտասարդաց Միութեան թատերախումբը, ներկայացնելու Գ. Սնդուկեանցի

ՊԵՊՕ

Հինգշաբթի 23 Դեկտեմբեր — ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ մէջ ժամը 20·30ին
Մէզոն – Ալֆորի քաղաքապետարանի սրահը, Րիւ Ժան – Ժօրէս :

Կիրակի՝ 26 Դեկտեմբեր — ԼԻՈՆԻ մէջ ժամը 15ին
6րդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահը, 58 Րիւ տը Սէզ :

Չորեքշաբթի՝ 29 Դեկտեմբեր — ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ ժամը 20·30ին
Թէաթր տիւ Ժիմնազ:

Հինգշաբթի՝ 30 Դեկտեմբեր — ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ ժամը 20·30ին,
Թէաթր Միւնիսիփալ :

Ապահովեցէք ձեր տեղերը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի մէջ «Մանուկներու Օր»ը, Կապոյտ Խաչի, քաղաքի եւ շրջաններու բոլոր մասնաճիւղերու մասնակցութեամբ, Պօմոնի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ սրահին մէջ, Յունուար 16ին ժամը 15ին:

×

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Կապոյտ Խաչի «Մանուկներու Օր»ուան, Կիրակի Փետրուար 13ին :

×

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, Շաբաթ, Մարտ 5ին Սփլանտիտի սրահին մէջ :

×

Մանուկներու Օրը կը տօնուի Տէսինի մէջ Յունուար 9ին Շաբաթ երեկոյեան, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

×

ԼԻՈՆ.— «Մանուկներու Օր»ը Յունուար 16ին Ազգային Տան սրահը :

×

Մուրատ – Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտաց Միութեան
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 6ԻՆ

×

Հ. Բ. Ը. Մ. տարեկան պարահանդէսը Փետրուար 20ին, Ժորժ Ե.ի սրահը :

×

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի թատերական ներկայացումը՝
ՄԱՐՏ 20ԻՆ

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս Կիր. կէսօրէ ետք փամը 4ին: Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի (26 Դեկտ.) Տօն Ս. Ստեփանոսի նախավկային, հանդիսաւոր պատարագ ժամը 10ին եւ Սարկաւագաց ընծայաբերում ժամը 11·30ին: Նոյն օրը հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եկեղեցւոյս մեծ բարերար ողբ. ՎԱՀԱՆ ԽՈՐԱՍԱՆՃԵԱՆի, հոգելոյս ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԵՊՍԿ. ՊԱԼԱԳԵԱՆԻ եւ դպրապետ ողբ. ՅԱԿՈԲ ՄԱԼԱՔԵԱՆի ի յիշատակ : Կը խնդրուի սոյն երեք արժանաւորներու յիշատակը յարգել ներկայութեամբ :

ՊԱՇՏՕՆԵԱՅ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Աղքատախնամ ընկերակցութիւնը իր Հանդստեան Տուներուն համար կը փնտռէ.—Ա) Տնօրէն, օժտուած վարչական կարողութիւններով եւ տեղեակ հաշուակալութեան :

Բ) Հիւանդապահուհիներ, վկայեալ Փարիզէն կամ այլուր :

Գ) Կառավար (շօֆէօր):

Թեկնածութիւնները ներկայացնել գրաւոր Աղքատախնամի գրասենեակը՝
Association Arménienne d'Aide Sociale
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱԻ

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ
«ՀԱՅ ՍԷՆՖՈՆԻՔ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ» նոր երգապնակը
Mc 20176, Vogue — Série Artistique

« OEUVRES SYMPHONIQUES » d'ARA BARTEVIAN

Par le célèbre orchestre
DES CONCERTS COLONNE

1. — Rhapsodie Caucasienne (Կովկասեան Համանուագ)
2. — Dans une Forêt en Novembre (Անտառին մէջ՝ Նոյեմբերին)
3. — Bergers à la Montagne (Հովիւները լերան վրայ)
4. — Fête Villageoise (Գեղջկական տօն)

Ստանալու համար դիմել հեղինակին
Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ — 14, Rue Petit, Paris (19e), Tél. BOT 99-22
15, Rue Jean Goujon, Paris (8e)

ԳԻՆ՝ 30 ՖՐ.

Microsillon 33 tours, 30 cm. 45 Վայրկեան
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԳՈՒՆԱՒՈՐ ԿՈՂՔ

ՆԱԽԿԻՆ ԵՐԳԱՊՆԱԿՆԵՐԸ

Եկմալեան պատարագ N° 20114 — Կոմիտասեան պատարագ 20150
Գանձարան Հայ-եկեղեցական երգերու N° 20169 եւ 20175
Ժողովրդական երաժշտութիւն 20103 (Հայ Կովկասեան երգեր) 20136 (Arménie)
20157 Reflets d'Arménie, 20162 (Arménie Imortelle),
20169 (Promenade en Arménie)
20172 (Soirée Arménienne) — 10016 երգեր՝ Իրիս Պիւլպիւլեանէ

Գաւառներու առաքում contre remboursement խնամուած ծրարով

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝	Տար. 60 Ֆ.	Վեցամսեայ՝	35 Ֆ.
Արտասահման՝	Տար. 80 Ֆ.	Հատը	0,30 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 24 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

VENDREDI 24 DECEMBRE 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10493 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.493

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԷՐՀԱՐՏ ԳՈՀ Է

ՄՈՍԿՈՒԱ ՄՏԱՀՈԳ

Գերմանիոյ դաշնակցային Հանրապետութեան վարչապետը բաւական դոհ վերադարձած է ամերիկեան իր ճամբորդութենէն : Գերմանացիներուն համար, Ճոնսըն – Էրհարտ խօսակցութեանց վաղորդայնին հրապարակուած միացեալ զեկոյցը, առաջին քայլ մըն է դէպի ճանաչումը իրենց հիւլէական իրաւունքներուն : Քէօլնի օդակայանի մէջ արդէն, Էրհարտ շեշտած է — «Լաւ աշխատանք տարինք, որ պիտի օժանդակէ աշխարհի խաղաղութեան եւ ամրապնդէ դերման – ամերիկեան բարեկամութիւնը եւ Ատլանտեան զինակցութիւնը »:

Գերմանացիներուն դոհունակութիւնը արդար է երբ նկատի առնուի թէ նախքան Էրհարտի մեկնումը, այն տպաւորութիւնը կար Պոնի քաղաքական շրջանակներուն մէջ թէ Գերմանիոյ վարչապետին գործը դիւրին պիտի չըլլայ եւ Ճոնսըն շատ հասկացողութիւն ցոյց պիտի չտայ դերմանական պահանջներուն նկատմամբ : Այդ պատճառաւ որոշուած էր որ Էրհարտ եւ Արտաքին նախարար՝ Շրէօտէր խուսափին որեւէ շօշափելի առաջարկ ներկայացնելէ, ինչ կը վերաբերի հիւլէական պատասխանատուութեանց բաժանման Ատլանտեան զինակցութեան մէջ: Վարչապետը եւ Արտաքին նախարարը պիտի դոհանային միայն ընդունիլ տալով երկու սկզբունք — Ա) Որեւէ համաձայնութիւն հիւլէական զէնքերու ոչ – տարածման շուրջ Խորհ. Միութեան հետ, պէտք չէ արդելք հանդիսանայ դաշնակցային Հանրապետութեան որ մասնակցի Արեւմուտքի հիւլէական պաշտպանութեան : Բ) Դաշնակցային Հանրապետութիւնը եւ Ատլանտեան Ուխտի ոչ – հիւլէական պետութիւնները պէտք է արդիւնաւոր կերպով մասնակցին արեւմտեան հիւլէական պաշտպանութեան :

Առաջին կէտին շուրջ, Գերմանացիք դոհացում ստացած են: Իսկ երկրորդ կէտին շուրջ, Ճոնսըն ընդունած է որ դաշնակցային Հանրապետութիւնը «համապատասխան դեր » մը խաղայ Արեւմուտքի հիւլէական պաշտպանութեան : Զեկոյցը շատ յստակ բան մը չըսեր այդ մասին, բայց բանաձեւումը այնպէս շարադրուած է որ Դաշնակցային Հանրապետութեան պահանջներուն առջեւ դուռը բոլորովին չի փակեր : Բոլոր պահանջները դոհացում չեն ստացած, բայց ըսել չէ թէ դոհացում պիտի չստանան յետագային :

Այս կարգադրութիւնները շատ դժգոհ ձգած են խորհրդային դեկավարները եւ Ուոշինկթընի զեկոյցը խիստ մեկնութեանց արժանացած է Մոսկուայի մէջ :

Իզվեստիայի աշխատակիցը կը գրէ — « Ծնունդի նուէր մը որ դիւանագիտական այնքան մութ բանաձեւումներու մէջ փաթթուած է որ միայն ապագան կրնայ ցոյց տալ թէ ի՞նչ կայ մէջը »: Խորհրդային լրագրողը կը փորձէ սակայն ծրարը քակել եւ տեսնել թէ մէջը ի՞նչ կայ « Պոն կը յուսայ սա կամ նա ձեւով մասնակցիլ հիւլէական զինման Ատլանտեան շրջագծին մէջ: Ըստ ամերիկեան մամուլին, Էրհարտ դոհացում չէ ստացած այս կէտին շուրջ, բայց շեշտուած է թէ դաշնակցային դերման Հանրապետութիւնը իրաւունք ունի դեր մը խաղալու հիւլէական պաշտպանութեան մէջ »:

Օրը Օրին

ԵԹԷ ՎԵՐՋ ՏԱՆՔ ԼԱԼԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Կար ժամանակ մը, երբ Արեւմուտքի թերթերուն, գիրքերուն, դահլիճներուն եւ սրճարաններուն մէջ մարդիկ կը խօսէին «սովահար Հայեր»ուն մասին:

Այս բացատրութիւնը — սովահա՛ր Հայեր — այնքան բերնի վարժութիւն եղած էր որ մազ մնացեր էր որ ժողովրդական յատկաբանութեանց կարգը անցնէր ու մտնէր բառարաններէն ներս:

— Հայե՞րը ... Օ՛, այդ ժողովուրդը, որ միշտ անօթի է, միշտ սոված ...

ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐԵԳԼՈՒԽ

Մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի մինչեւ տարեգլուխ փակել իրենց առկախ հաշիւները նորոգել իրենց բաժանորդագրութիւնը առանց սպասելու անհատական դիմումներու :

Շնորհակալութեամբ

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՄԷՆԻ թագաւորականները առջի օր յայտարարած են թէ Եմէնի քաղաքացիական պատերազմին վերջ տալու նպատակով դումարուած Հարատի ժողովը ձախողած ըլլալով, միապետական ուժերը ամիս մը ետք պիտի վերսկսին կռուիլ: Թագաւորական իրաւասու բանբեր մը յայտարարեց նաեւ թէ ցեղախումբերն ու միւս բոլոր ուժերը որոնք կը մնան եմէնական վեհապետութեան կողքին «պիտի վերսկսին կռուիլ իմամ Մուհամմէտ Ալ Պատրի հրամանատարութեամբ »: Իր կարգին նախագահ Նասր, Սուէզի յաղթանակին իններորդ տարեդարձին առիթով ճառ մը արտասանած է Սուէզի մէջ, ուր նշած է նաեւ. «եթէ երբեք թագաւորական Եմէնցիները յարձակումի անցնին, իրենց պիտի պատասխանենք կրակով »:

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետ Հարոլտ Ուիլսոն առջի օր յայտարարեց թէ յառաջիկայ Փետրուար 21ին պաշտօնական այցելութեամբ պիտի մեկնի Մոսկուա, ընդառաջելով Խորհրդային կառավարութեան հրաւէրին: Անգլիոյ վարչապետը բսած է թէ անցեալ դարունէն ի վեր շարունակ նամակցած է Ալէքսիս Կոսիգինի հետ :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարութիւնը յատուկ յայտարարութիւն մը հրատարակեց առջի օր, ուր կը վերահաստատէ թէ Միացեալ Նահանգները կը շարունակեն յարգել Քամպոճի անկախութիւնը ու դերիշխանութիւնը, աւելցնելով սակայն թէ «ամբողջ աշխարհի մէջ ամերիկեան զօրապետները թոյլտուութիւն ստացած են անհրաժեշտ միջացներ ձեռք առնելու իրենց տրամադրութեան տակ գտնուող ուժերուն ինքնապաշտապութեան համար »: Յայտնի է որ Ուոշինկթըն կ՚ակնարկէ Քամպոճեան հողամասէն Հարաւային Վիէթնամ թափանցող Վիէթքոնկներուն դէմ յարձակումի մը կարելիութեանը :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ նախկին վարչապետ Քոնրատ Ատընաուրը, որ յառաջիկայ Յունուար 5ին պիտի տօնէ իր 90ամեակը, Կաթոդիկէ չաբաթաթերթի մը թղթակիցին յայտարարած է թէ յառաջիկայ գարնան պիտի հրաժարի Գերմանիոյ քրիստոնեայ – դեմոկրատ կուսակցութեան նախագահութենէն, զոր կը վարէ 19 տարիներէ ի վեր :

Այսօր, փա՛ռք Բարձրեալն Աստուծոյ — ու մեր բազուկին — մեզ անօթիի տեղ չեն դներ այլեւս, որովհետեւ գիտեն որ պատառ մը հաց — վրան ալ կտոր մը կարագ — ունինք՝ սովերուն ու սուրերուն բոլոր տեսակները ճաշակելէ ետք: Երդիք մը անգամ ունինք մեր համբանքին կէսին համար՝ մեր սեփական հողերուն մէկ պատառին վրայ : Ատ՝ ալ գիտեն:

Այնպէս որ օրուան լրագիրներուն « պատկերազարդ »ներուն եւ գիրքերուն մէջ ա՛լ իրարմէ զատուած են « սով » ու «Հայ» բառերը :

Այսօր, մարդիկ կը խօսին ուրիշ սովելոց մասին — սովահար Քորէացիներ, սովահար Վիէթներ, սովահար Ափրիկէցիներ, սովահար Հարաւային Ամերիկացիներ :

Միացեալ Ազգերու կողմէ պատրաստուած վիճակագրութեան մը համաձայն, երկրագունդին վրայ, այսօր, կ՚ապրին 3300 միլիոն մարդկային արարածներ :

Այս համբանքէն, 1600 միլիոն հոգի օրուան հացին կարօտ են եւ կ՚ապրին թշուառ պայմաններու մէջ:

Նոյնիսկ, մեծահարուստ Ամերիկայի բնակչութեան աւելի քան մէկ տասներորդը հազիւ թէ չոր հաց մը ունի :

Ողբացեալ Քենետին կը յայտարարէր 1960ի ընտրական պայքարի օրերուն թէ « Վրբինիա նահանգին մէջ 17000 ընտանիքներ, գիշերը, կէս անօթի անկողին կը մտնեն»: Վրբինիա ըսուածը մայրաքաղաքին դրացի է — պոռաս՝ կը լսուի :

Տեսած եմ ուրիշ վիճակագրութիւն մը, որ կը վկայէ թէ Պրազիլիոյ կամ Մեքսիքոյի «աղքատութիւնը տե՛ղ մը չկայ»:

Ա՛լ գացէք հասկցէք թէ ի՛նչ ահաւոր վիճակ ունին Ասիական կամ Ափրիկեան բազմաթիւ երկիրներու միլիոնաւոր բնիկները :

Ո՞վ է յանցաւորը :

Ամերիկայի եւ ընդհանրապէս, յառաջադէմ Արեւմտեան երկիրներու փոքրամասնութեան չքաւորութիւնը իր տնտեսական պատճառները ունի եւ չի կրնար բաղդատութեան դրուիլ յետամնաց երկիրներու մէջ տիրող չքաւորութեան հետ:

Բայց, այս վերջիններուն պարագային տնտեսական, քաղաքական իրաւակարգին զուգընթաց յանցաւոր է նաեւ տեղացին՝ իր ծուլութեամբ :

Ի հարկէ, երբ *պաղարը* ծառին շուքին տակ նստած *նարկիլէ* քաշես ու *թէզպի* քաղես կամ *էնթարիին* կամ *ճիւպպէին* մէջ փաթթուած մայթին եզերքը փռուիս քնանաս — ճանճերո՛ւն կեր — անօթի կը մնաս: Քեզի հետ ալ ընտանիքդ: Դրացիդ:

Թուլբերանութիւն չընեմ ու չհամրեմ այս ծոյլերը՝ անունով, մականունով : Բայց, ամէնքս ալ գիտենք թէ աշխարհի չորս կողմը — մանաւանդ արեւելեան կողմը — կան այդ տեսակ ծոյլեր : Ծոյլ ժողովուրդներ :

— Տուէ՛ք ուտեմ, բերէ՛ք ուտեմ ...

— Արթնցի՛ր, մարդ Աստուծոյ, ազգ Աստուծոյ ... Օրը իրիկուն կ՚ըլլայ ... Գնա՛ սա արտը հերկէ, ցանքդ ըրէ, ցորենդ հնձէ, որաները կապէ՛, կալը կամնէ, ցորենը հոսէ, ալիւրը ջաղացքէն փուռ տար ... ելի՛ր, եզները ջուր կ՚ուզեն, ոչխարին կերը տուր ... Պարտէզը ջրէ ... Նայէ, պտուղները ծառերէն վար կը թափին՝ Աստուծոյ մատներով ... Ելիր ժողվէ, շուկայ տար ծախէ՛ ... Տնեցիները հաց կ՚ուզեն ... Ելի՛ր սա մեքենան բանեցուր, բուրդ զգէ, զուլպայ, հագուստ հիւսէ ... ելի՛ր, ծոյլերուն թագաւորը ...

— Սո՛ւս, անդին գացէք ... Թող անօրէնները աշխատին ... Ինչո՞ւ աշխարհ եկեր են՝ ապուշները ...

×

Փա՛ռք ու պարծա՛նք մեզի :

Որչա՛փ, որչա՛փ տարբեր ենք խառնուածքով :

Կասկածելի բարեկամ թէ ոխերիմ թշնամի, միաձայնութեամբ, Աստուծոյ ստեղծած հազար մեղքերէն ինը հարիւր իննսունը ինը, մեր գլուխը փաթթեն, երբե՛ք, երբե՛ք չեն կրնար մեզ ամբաստանել հազարերորդով — ծուլութեամբ :

Ո՛չ : Բերաննին կը ծռի: Թուրքն անգամ չյանդգնեցաւ մեզ ծոյլ հոչակելու:

Ընդհակառակն, աշխատելու, արտադրելու, շինելու, ստեղծագործելու մեր երկնածորան ընդունակութիւնն էր որ կատղեցուց զինքը եւ հրահրեց՝ մեր շինածը, մեր ստեղծագործածը քանդելու, փճացնելու իր մոլուցքը :

Մենք մեր աշխատանքովն էր որ ոտքի վրայ մնացինք: Եւ կրցանք պահել մեր գանձերը :

Մեզ արթնցնելու պէտք չունէին :

Արթուն էինք մեր օրօրոցէն սկսեալ : Արթուն ենք երեք անգամ հազար տարիէ ի վեր :

Մենք մեր ձեռքերով հերկեցինք մեր արտը ու ցանեցինք մեր հացահատիկը : Մենք մեր ձեռքերով հնձեցինք մեր ցորենը ու մեր ձեռքերով կապեցինք մեր որաները :

Մենք կամնեցինք մեր կալը, մեր շալակով մեր ալիւրը ջաղացքէն փուռ տարինք: Մենք ջուր տուինք մեր եզներուն ու կեր՝ մեր ոչխարներուն:

Մենք թրեցինք մեր հացը, մենք զգեցինք մեր բուրդը :

Մենք իւղ լեցուցինք մեր ճրագին, մենք լոյս տուինք մեր ձագերուն :

Մենք ապրեցուցինք մեր լեզուն, մեր մշակոյթը, մեր աղօթամատեանը :

Մենք հիւսեցինք մեր երգերը :

Ու մեր բազուկով կռուեցանք, երեք անգամ հազար տարի, հեթանոսական ուժերու դէմ : Դեւերու դէմ :

×

Ամէն բան վարդագոյն չէ մեզի համար, այսօր: Խիճեր կան մեր ճամբուն վրայ : Բայց, կան նաեւ սփոփարար երեւոյթներ, որոնք կրնան նոր խանդ ու եռանդ, նոր արիւն ու աւիւն ներարկել մեզի :

Անօթի չենք՝ ո՛չ մէկ տեղ :

Երէկ ալ անօթի չէինք *մեր* մեղքով : Թարմ հացի տեղ, օթեկ հաց զտանք ո՛չ թէ *մե՛ր*, այլ *ուրիշներու*, մեղքով :

Ու եթէ անօթի չենք ո՛չ մէկ տեղ, ո՛չ ոք կրնայ պարծենալ ի վնաս մեզի :

— Մենք տուինք, դուք կերաք ...

Ո՛չ, մենք մեր ճակտին քրտինքով — ու առանց ռեւէ մէկուն պնակ երկնցնելու որեւէ տեղ, գանձանակ պտրտցնելու, գտանք մեր հացը, ճարեցինք մեր ապրուստը :

Հիմա, միանգամընդմիշտ, իրարմէ բաժնել տուած ենք «անօթի» եւ «Հայ» բառերը: Եւ մարդո՛ւ թոյլ չենք տար որ գրէ .

— Սովահար, անօթի Հայերը ...

Ասիկա մեր յաղթանակն է՝ ո՛չ թէ մեր զէնուզրահին, այլ մեր քրտինքին :

×

Տօնական այս օրերուն աւանդական կանոն է մաղթանք մը բանաձեւել :

Ուրեմն, հատ մըն ալ ինձմէ :

Կը մաղթեմ որ յառաջիկայ տարիներուն այնպիսի ձեւով մը, այնպիսի լրջութեամբ, այնպիսի իրատեսութեամբ, հեռատեսութեամբ եւ պայծառատեսութեամբ վարենք մեր աշխատանքները որ մարդիկ հարկադրուած ըլլան իրարմէ, միանգամընդմիշտ, բաժնելու «Հայ» եւ «ջարդ» բառերը :

Եւ կը բաժնեն, եթէ միայն մենք վերջ տանք մեր լալկանութեան :

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

«ԼԻԱԿԱՏԱՐ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ» Ե ՀԱՏՈՐԸ

—o—

Ակադ· Հր· Աճառեանի «Լիակատար քերականութիւն Հայոց լեզուի համեմատ 562 լեզուների» բազմահատոր ուսումնասիրութիւնը առանձնայատուկ տեղ կը գրաւէ թէ իր՝ հեղինակին առեղծած հարուստ փիլիսական ժառանգու – թեան, թէ ալ հայ լեզուաբանական գրականութեան մէջ :

«Լիակատար քերականութիւնը» մե – ծանուն հայագէտին երկարամեայ ըղք – նալեան եւ անձնանձիր աշխատանքին ամ – փոփումն ու պսակն է : Գիտական բացա – ռիկ մեծ արժէք ունեցող իր այդ աշխա – տութեամբ Հր· Աճառեան հետապնդած է հիմնական նպատակ մը՝ Հայոց լեզուին երեւոյթները եւ իրողութիւնները քննել եւ մեկնաբանել նախ՝ բազմաթիւ լեզու – ներու համապատասխան երեւոյթներու եւ իրողութիւններու համեմատութեամբ եւ ապա՝ իրենց ամբողջ պատմական կեանքով կամ զարգացման ընթացքով :

Լեզուաբանը իր այս առաջադրութեան մէջ յաջողած է : Ասոր մէկ նոր եւ լաւագոյն ապացոյցը «Լիակատար քերականութեան » 3րդ հատորն է, որ լոյս տեսաւ վերջերս Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի հրատարակութեամբ :

Այս հատորը նախորդներուն պէս մե – ծագոյն նուաճումն է հայագիտութեան եւ ընդհանրապէս լեզուաբանական գիտու – թեան համար, ուր հեղինակին քննու – թեան նիւթերն են կազմած դերբայները, նախդիրները եւ նախադրութիւնները, մակբայները, շաղկապները եւ ձայնարկութիւնները : Ասոնք լեզուին մէջ իրենց յատուկ տեղը եւ արժէքը ունեցող, անոր մէկ բաղկացուցիչ մասը կազմող իրողութիւններ են, որոնք լեզուաբանը հանգամանօրէն քննութեան առած է իր նախընտրած սկզբունքով· ամէն առիթով ամէն – նէն առաջ տուած է քննութեան առարկայ դարձած լեզուական իրողութեան լեզուաբանական նկարագիրը եւ ընդհանուր պատկերը բազմաթիւ լեզուներու մէջ եւ այնուհետեւ ներկայացուցած է անոր վիճակը հնդեւրոպականին, դրաբարին, միջին հայերէնին, բարբառներուն եւ աշխարհաբարին մէջ :

Հր· Աճառեան միշտ ճշդած է դերբայներուն, նախդիրներուն եւ նախադրութիւններուն, մակբայներուն, շաղկապներուն եւ ձայնարկութիւններուն յատկանշական եւ հիմնական առանձնայատկութիւնները : Որով, թէեւ տարբեր լեզուական երեւոյթներուն քննութիւնը կատարուած է ճիշդ միեւնոյն տեսանկիւնէն, բայց ան երբեք միատեսակ կամ միօրինակ նկարագիրը մը չի կրեր :

Եւ, իսկապէս, մէկ կողմ ձգելով «Դերբայ» գլուխը, որով կ'ուսումնասիրուի հնդեւրոպական լեզուներու համեմատական քննութիւնը (տես հատոր 4րդ, Ա· պրպք եւ Բ· պրպք), պէտք է ըսել, որ նախդիրներն ու նախադրութիւնները, մակբայները, շաղկապները եւ ձայնարկութիւնները այս հատորին մէջ ներկայացուած են իրենց հիմնական դիծերով :

Նախդիրներու եւ նախադրութիւններու քննութեան մէջ, օրինակ, Հր· Աճառեան ո՛չ միայն ուսած է անոնց բացատրութիւնները, այլեւ քննած է նախադրութիւններու հոլովումն ու խնդրառութիւնը : Մակբայներուն վերաբերող գլուխին մէջ նոյնպէս լեզուաբանը բաւարարուած չէ միայն անոնց պատմական կեանքին նկարագրութեամբ, այլ միաժամանակ յատուկ քննութեան նիւթ դարձուցած է այնպիսի կարեւոր հարցեր, ինչպէս մակբայներու կազմութիւնը, համեմատութեան ասպիճանները, մակբայական մասնիկները, տեղական մակբայներու հոլովական ձեւերը, մակբայներու հոլովումը եւայլն :

Նմանօրինակ քննութեամբ աւելի խոր ձեւով լուսաբանուած են Հայերէնի «չը – թեքուող» խօսքի մասերուն կարգ մը մութ կէտերը : Մենք ունինք կապին, մակբային, շաղկապին եւ ձայնարկու – թեան նուիրուած ուսումնասիրութիւն – ներ, բայց Հր· Աճառեանինը կը տարբերի անոնցմէ թէ ընդգրկած հարցերուն բազմազանութեամբ, թէ լեզուական եւ – րեւոյթներուն մեկնաբանութեամբ եւ թէ չարագրութեան ընդհանուր նկարագրին եւ բովանդակութեան տեսակէտէն : Այս ուսումնասիրութիւնը կը դոյէ բացը հայերէնի «չթեքուող» խօսքի մասերու լուսարանութեան բնագաւառին մէջ եղած պակասը եւ իրաւամբ նոր, բարձրարժէք աւանդ է հայագիտութեան դանձարանին մէջ :

Իր աշխատութեան մէջ հեղինակը ան – շեղ կերպով կիրարկած է համեմատական եւ պատմական ուսումնասիրութեան ըս – կզբունքները եւ այդ տեսանկիւնէն ալ ուրուագծած է դերբայներու, նախդիր – ներու ու նախադրութիւններու, մակբայ – ներու, շաղկապներու եւ ձայնարկութիւն – ներու կեանքի ուղին, պատկերացուցած է Հայոց լեզուի դարաւոր զարգացումին ընթացքին կատարուած տեղաշարժերը, ցոյց տուած է հին՝ մեռնող եւ նոր, ամուր ձեւերը, ինչպէս նաեւ այն, թէ որն է օ – տար եւ օտարամուտ եւ որը՝ բուն հայ – կական եւ հարազատ :

Այս գործին արժանիքներէն մէկն ալ հոն ամբարուած լեզուական հարուստ նիւթն է : Իր ամբողջ կեանքը նուիրելով Հայոց լեզուի ուսումնասիրութեան գոր – ծին, Հր· Աճառեան հարուստ փաստեր հաւաքած է եւ ասոնք ի մի բերելով եւ վերլուծելով՝ հատած ճիշդ եզրակացու – թիւններու : Անոր պատմական ուսում – նասիրութեան առանցքը կազմած է հին հայերէնը՝ գրաբարը, որուն յատկապէս մեծ տեղ յատկացուցած է այս հատորին մէջ :

Աշխատութիւնը ունի նաեւ ուրիշ ար – ժանիք մը, ամէն անգամ, երբ հարկ է – դած է, հեղինակը կատարած է ատուգա – բանական եւ լիմատաբանական վերլու – ծումներ, ցոյց տուած է բազմազան ձե – ւերու ծագումն ու յառաջացումը, ինչպէս նաեւ կիրառական արժէքը եւ նշանակու – թիւնը :

« Լիակատար քերականութեան » 3րդ հատորով կ'ուսարտի եւ կ'ամբողջանայ Հայոց լեզուի խօսքի մասերուն՝ օտար լեզուներու համեմատութեամբ կատար – ուող ուսումնասիրութիւնը : Ան ունի տե – սական եւ գործնական մեծ նշանակու – թիւն եւ Հայոց լեզուի պատմութեան եւ քերականութեան հարցերուն պարզաբան – ման լուսոյն աղբիւրներէն մէկն է :

Գիրքին մէջ կան անչուշտ վիճելի կէ – տեր : Այսպէս՝ «նախադրութիւններու » հոլովման երեւոյթը աշխարհաբարի մէջ հեղինակը կը բացատրէ «թուրքերէն քե – րականութեան » ազդեցութեամբ (էջ 187) : Բայց անչուշտ սխալ է, որովհե – տեւ, նախադրութիւններու (իմա՝ յետա – դրութիւններու) հոլովման երեւոյթը ոչ թէ որեւէ օտար լեզուի ազդեցութեամբ, այլ բացառաբար հայերէնի զարգացման հոլովն տակ : Բայց որպէսզի նիւթական փախուստ մը չնկատուի, մտածած է նա – եւ այդ մասին իր վարկը փրկելու համար «անտուկ մը կը չինէք եւ կը նուիրէք և – կեղեցին աղքատ մեռելի մը յատկացնե – լու համար »...

×

Այս Ցիսնամեակի տարին, մեծ մայրս թեւեւս ամէնէն շատ լացող հայ պառա – ւը եղաւ : Բոլոր հոգեհանգիստներուն մասնակցեցաւ : Միայն Մարզուանի հան – դիսութեան ներկայ չգտնուեցաւ : Ինչն ը – րաւ, որովհետեւ արդիւնքին տողանց – քը ...

Եթէ իրեն հարցնէք, թէ ո՞վ եղաւ հայ – կական Ջարդերուն հեղինակը : Հասուն քաղաքագէտի մը ինքնավստահութեամբ կ'ըսէ .—«ալամանը» : Ցետոյ, «ֆրանսըզն է ֆիչ պոն չէրով» (ֆրանսացին ալ քիչ բան չըրաւ) : Իր այս համոզումը ոչ ոք կրնայ փոխել : Ու կը շարունակէ . «Միզ – ձաման մէջ թուդով, փախով» (Մեզ ձիւ – նին մէջ ձգեց փախաւ) :— Կ'ակնարկէ ֆրանսական զօրքի նահանջին՝ Մարա – չէն, 1920 Յունուարին, ինչ որ պատճառ եղաւ Մարաշի Ազգին : Ապա կ'եզրակա – գրնէ — «էժնէպի չի՞ն , պօեաւն է էչ֊ֆի բօ կուրնօ» (Օտար չէ՞ն, բոլորին ալ աչ – քը թող կուրնայ) :

Մեծ մօրս համար լաւ օտար չկայ , բո – լորն ալ նոյնն են ... :

×

Մեծ մայրս ծնած է Մարաշ, « Միճճ դրբթոլեն վեց տարա առէջ» (Մեծ չարդէն վեց տարի առաջ) : Կ'ակնարկէ 1890ա – կան թուականներու առաջին մեծ կոտո – րածին մասին, որ տեղի ունեցաւ Մարաշի մէջ : Ան ինքզինքը կը գտնէ տասնհինգ տարեկան աղջնակ մը, երբ տեսած է իր հօրեղբայրը, հօրեղբօր կինը եւ իրենց երեք զաւակները՝ կոտորածի զոհ երթալ : Ինքն ալ մեռած է համարուած, ինկած է դիակներու կոյտին տակ : Բայց որպէսզի նիւթական փախուստ մը չնկատուի, մտածած է նա – եւ այդ մասին իր վարկը փրկելու համար «անտուկ մը կը չինէք եւ կը նուիրէք և – կեղեցին աղքատ մեռելի մը յատկացնե – լու համար »...

×

Այս Ցիսնամեակի տարին, մեծ մայրս թեւեւս ամէնէն շատ լացող հայ պառա – ւը եղաւ : Բոլոր հոգեհանգիստներուն մասնակցեցաւ : Միայն Մարզուանի հան – դիսութեան ներկայ չգտնուեցաւ : Ինչն ը – րաւ, որովհետեւ արդիւնքին տողանց – քը ...

Եթէ իրեն հարցնէք, թէ ո՞վ եղաւ հայ – կական Ջարդերուն հեղինակը : Հասուն քաղաքագէտի մը ինքնավստահութեամբ կ'ըսէ .—«ալամանը» : Ցետոյ, «ֆրանսըզն է ֆիչ պոն չէրով» (ֆրանսացին ալ քիչ բան չըրաւ) : Իր այս համոզումը ոչ ոք կրնայ փոխել : Ու կը շարունակէ . «Միզ – ձաման մէջ թուդով, փախով» (Մեզ ձիւ – նին մէջ ձգեց փախաւ) :— Կ'ակնարկէ ֆրանսական զօրքի նահանջին՝ Մարա – չէն, 1920 Յունուարին, ինչ որ պատճառ եղաւ Մարաշի Ազգին : Ապա կ'եզրակա – գրնէ — «էժնէպի չի՞ն , պօեաւն է էչ֊ֆի բօ կուրնօ» (Օտար չէ՞ն, բոլորին ալ աչ – քը թող կուրնայ) :

Մեծ մօրս համար լաւ օտար չկայ , բո – լորն ալ նոյնն են ... :

×

Ուրոշած ենք իր «կտակը» զրծագրել , որպէսզի ոսկորները հանգիստ քնանան ներքին օրէնքներով պայմանաւորուած է : Սխալ է նաեւ հեղինակին այն միտքը, թէ «Կարգնելով նախդիրները, որոնցով այն – պէս առատ ու բազմազան էր դրաբարը, աշխարհաբարը դարձաւ պարզ, միապա – դաղ, չոր ու ցամաք մի լեզու, հեռու հին լեզուներից եւ զուրկ արդի եւրոպական լեզուների ճկունութիւնից...» (էջ 110) : Իրականութիւնը այն է, որ աշխարհա – բարը, իսկապէս, կարօտնալով նախդիր – ներու, ունի նախադրութիւններ, եւ մա – նաւանդ, մեծաքանակ յետադրութիւններ, որոնք աշխարհաբարը կը զարձնեն դրա – բարին չափ ճկուն :

Հր· Աճառեան կը մերժէ յետադրութիւն եւ կապ քերականական անուանումները (էջ 116), որոնք, սակայն, ընդհանուրին կողմէ ընդունուած են :

« Լիակատար քերականութեան » 3րդ հատորը խնամքով խմբագրած է փրոֆ· Լեւ· Ադալեան : Սակայն ցաւով պէտք է դիտել տալ, որ ոչ միայն գոյութիւն ու – նին կոպիտ վրիպակներ, այլեւ ուղղա – գրական սխալներ :

Ա.Լ· ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ

« Սով· Հայաստան »

ԵՐԲ ՄԵԾ ՄԱՅՐՍ ՄԵՌՆԻ

—o—

Մօտ ութսուն տարեկան եղաւ, եւ դեռ բաւական տակաւն է ՄԱՀՀ ամչցնելու համար : Դիւրին – դիւրին պարտուղը չէ : Եւ ինչո՞ւ պարտուի : Զէ՞ որ ամու – սինը այնքան կանուխ մեռաւ : Ոչ, բնա – կան մահով չմեռաւ· սպաննեցին· Թու – քերը սպաննեցին : Իր ամուսինէն դեղչը – ւած կեանքը ինք պէտք է ապրի : Հակա – ռակ անոր որ չխնամեակ մը անցած է , դեռ չէ մոռցած : Իրեն համար ներկա – յութիւն մըն է ան եւ ամէն անգամ որ խօսի «իր Սարդիսին», մասին, տրտում լացով մը կուլայ : Եւ յաւերժացնելու համար անոր յիշատակը, քանի թոռնիկ – ներ մկրտեց Սարդիս անունով ... :

Ամենադժուանը՝ ամուսնոյն մահուան դժոխային պարագան է : Ինչո՞ւ մը երի – տասարդներով ինքզինքին վար կը նե – տէն լեռնէն, թշնամիին ձեռքը չիյնալու համար : Զեմ դիտեր թէ հետաւոր ազ – մատկաան մը վրայ տեղի ունեցող այս դէպքին մանրամասնութիւնը ո՞վ պատ – մած է իրեն : Անշուշտ ականատես մը : Ու գոյժը բերնէ բերան լսելի դարձած ու հասած մեծ մօրս : Այնուհետեւ ան ալ – ւած է իր «կտակը» :

« Եթէ մեռնիմ պիս առանց անուսկի թաղեցէք » : Այս «կտակին» համար զար – մացողին կը պատասխանէ . «Մեր նահա – տակները անուսկ ուեա՞ն : Ամուսինս ալ առանց անուսկի թաղուեցաւ » :

×

Որոշած ենք իր «կտակը» զրծագրել , որպէսզի ոսկորները հանգիստ քնանան ժանիք մը, ամէն անգամ, երբ հարկ է – դած է, հեղինակը կատարած է ատուգա – բանական եւ լիմատաբանական վերլու – ծումներ, ցոյց տուած է բազմազան ձե – ւերու ծագումն ու յառաջացումը, ինչպէս նաեւ կիրառական արժէքը եւ նշանակու – թիւնը :

« Լիակատար քերականութեան » 3րդ հատորով կ'ուսարտի եւ կ'ամբողջանայ Հայոց լեզուի խօսքի մասերուն՝ օտար լեզուներու համեմատութեամբ կատար – ուող ուսումնասիրութիւնը : Ան ունի տե – սական եւ գործնական մեծ նշանակու – թիւն եւ Հայոց լեզուի պատմութեան եւ քերականութեան հարցերուն պարզաբան – ման լուսոյն աղբիւրներէն մէկն է :

Գիրքին մէջ կան անչուշտ վիճելի կէ – տեր : Այսպէս՝ «նախադրութիւններու » հոլովման երեւոյթը աշխարհաբարի մէջ հեղինակը կը բացատրէ «թուրքերէն քե – րականութեան » ազդեցութեամբ (էջ 187) : Բայց անչուշտ սխալ է, որովհե – տեւ, նախադրութիւններու (իմա՝ յետա – դրութիւններու) հոլովման երեւոյթը ոչ թէ որեւէ օտար լեզուի ազդեցութեամբ, այլ բացառաբար հայերէնի զարգացման

ՌՈՒՍ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԳՐԱՒԷԻՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒՆ

—o—

(ԻՆՉԵ՞Ր ԿԸ ԳՐԵՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ)

—o—

«ՄԻԱԿ ՄԱՐԴԸ՝ ՄՈՒՍԹԱՖԱ ՔԵՄԱԼ»

Շէվքէթ Սիւրէյիա Այակմիր, իր «Միակ Մարդը – Մուսթաֆա Քեմալ» անուն եր – կին մէջ լայն տեղ տուած է այդ չրջանի համայնավարական չարժումին եւ զար – ծունէութեան ու կարեւոր փաստաթուղ – թեր ապահոված մեզի այս մասին : Վեր – լուծելով Թուրք հաւաքականութեան օր – ուան հոգեվիճակը եւ գոյութիւն ունեցող պայմանները, ան հանգամանօրէն կը բա – ցատրէ Անկախութեան Պատերազմին նը – պատակը եւ ի մէջ այլոց հետեւեալ տո – ղերը կը գրէ .

— « ... Առաջին Աշխարհամարտին վերջաւորութեան էր որ չղթայազերծուե – ցաւ Թուրքիոյ Անկախութեան Պատերազ – մը եւ իշխանութեան գլուխ եկաւ Անգա – րայի Ազգային Մեծ Ժողովի Կառավա – րութիւնը : Եւրոպան, բաժան բաժան ե – ղած էր այդ չրջանին : Կարգ մը նոր կարգախօսներ կը չրջէին բերնէ բերան , եւրոպական քաղաքներու եւ զանազան դասակարգերու միջեւ : Ընկերային և – ռեւոլիւցիա մը որոշապէս նկատելի էր , քիչ մը ամէն տեղ գրեթէ : Նոր Ռուսիա մը կազմուած էր Արեւելեան Եւրոպայի մէջ, ուր միապետութեան տապալումով, հաս – տատուած էին համայնավարական կար – գեր, որոնք հետու ըլլալով ընկերային դասակարգացած ամէն տեսակ խուժդուժէ եւ ըմբռնումէ , պայքարի դրօշ կը պար – զէին ամենուրեք , իրրեւ Աշխարհագրի մէջ ծանօթ ընկերվարականութենէ բոլո – րովին տարբեր վարչաձեւ մը, որ դիրք կը բռնէր թշնամականօրէն, թէ երկրէն ներս եւ թէ երկրէն դուրս դանուող հա – րարակարգերու դէմ :

Այս պայքարին ցանցնուքները , կարճ ժամանակի մէջ, տարածուեցան Եւրո – պայի դանազան չրջաններուն մէջ, ինչպէս մանաւանդ Գերմանիա եւ Հունգա – րիա ու մինչեւ իսկ հետաւոր Լատին Ամե – րիկա , ուր սկսած էր փոթորիկներ յա – ռաջացնել, ընկերային եւ դասակարգա – յին նոր չարժումներ առկայծել : Եւ, վեր – ջապէս , անխուսափելի կերպով այդ չարժումին հոլերը հասած էին Թուր – քիա, Անատոլու եւ ի վերջոյ Անգարա :

Զէրքէզ Էտհեմի

ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Առաջին Ազգ· Մեծ Ժողովի համայնա – վար հոսանքները ժողովրդական անկեղծ չարժումներ չէին, կազմակերպութիւն – ները «ամաթէօր» խմբաւորումներ էին , որոնք վարէն , այսինքն ժողովուրդէն չէր որ կուգային : Այս պատճառաւ ալ , անոնցմէ եւ ոչ մէկ կարողացաւ իր բուն հանգամանքը առանալ, եղաւ արուես – տակեալ, մակերեսային եւ անհարազատ, առանց որեւէ դասակարգային պայքարէ եւ նկատումներէ թելադրուած ըլլալու :

Արդէն , այս չարժումը, որ այդ օրե – րուն ծանօթ է բոլորին «Բոլշեւիկութիւն» անունին ներքեւ , չունէր այնպիսի պե – տական դործնական մեծ նշանակու – թիւն եւ Հայոց լեզուի պատմութեան եւ քերականութեան հարցերուն պարզաբան – ման լուսոյն աղբիւրներէն մէկն է :

Գիրքին մէջ կան անչուշտ վիճելի կէ – տեր : Այսպէս՝ «նախադրութիւններու » հոլովման երեւոյթը աշխարհաբարի մէջ հեղինակը կը բացատրէ «թուրքերէն քե – րականութեան » ազդեցութեամբ (էջ 187) : Բայց անչուշտ սխալ է, որովհե – տեւ, նախադրութիւններու (իմա՝ յետա – դրութիւններու) հոլովման երեւոյթը ոչ թէ որեւէ օտար լեզուի ազդեցութեամբ, այլ բացառաբար հայերէնի զարգացման

սակցական չարժում , մօտաւոր անցեա – լին : Այդ պատճառաւ ալ, այս չարժում – ները կարելի եղած չափով պատչաճեց – ուած էին ժամանակի պայմաններուն, պարզապէս իրրեւ ներքին քաղաքականու – թեան միջոց մը ըլլալով միայն : Այս բո – լորը կամ հասարակ պատեհապաշտու – թիւններ էին եւ կամ սխալ ըմբռնուած դաղափարներ , առանց Հարազատօրէն իւրացուած ըլլալու :

Ազգային Ազատագրական Շարժումի պատմութեան եւ գրականութեան մէջ մի – այն ժամանակաւոր չարժումներ ըլլալով յիչատակուած է համայնավարական այս գործունէութիւնը, որ սակայն եղած է չրջան մը, ուր ի յայտ եկած է ան իրրեւ լուրջ երեւոյթ մը եւ չարժում, այնքան, որ պաչտօնական հակում մըն ալ ցոյց տալով , միջոց մը տարածուած է մինչեւ բանակի բարձրաստիճան հրամանատար – ներուն մօտ եւ պաչտօնական ծանկալրեր փոխանակուած են անոնց միջեւ՝ «ընկեր գօրավար»ի նման բացատրութիւններով , որոնք գործածուած են նաեւ հրապարակ – ուած գինուորական չրջաբերականներուն մէջ ալ :

(31 Շար·)

—o—

ղածին : Երբեք թրքահօս չէ եղած : Պա – տմական վերանայած մեկը, թոռներուն, մե – ծին իրեն հետ խօսելու համար ... :

Շատեր կը կարծեն թէ մարաչցիք թըր – քահօս եղած են կիլիկիոյ միւս չրջաննե – րու բնակչութեանց նման : Մեծ մայրս չէ ... : Ան՛նքան կը բարկանայ ու կը ըսէ ... : Այս վարկածը ունեցողնե – րուն կուտայ հետեւեալ լուսաբանութիւ – նը. Մարաչցիներու լաւ ընտանիքները բոլորն ալ ջարդուած են Աղէտին , ջար – դին: Քիչեր մնացած են : Թրքահօս Մա – րաչցիները Մարաչի արուարձաններու եւ հռոմկայ գիւղերու Հայերը եղած են , որոնք հետու եղած են քաղաքէն ու ըղձ – ըցէն, եւ այդ վայրերէն հետանալէն ետք ինքզինքնին մարաչցի անուանած : Մեծ մօրս աչքին այսպիսիք մարաչցի չեն ...

Մեծ մայրս ինծի կը թուի մեր հին լե – ռներու մէկ ճիւղին յատկացուած հին քանդարան մը, որ ի վերջոյ զատապար – ւուած է փճանալու : Իր մահով պիտի պանք մահը Մարաչի զատուարարքա – րին: (Ամբողջ արուարձանի Մարաչ – ցիներու մէջ երկու ընտանիք կայ Մարա – չի զատուարարքառը պահոց : Մէկը՝ Լի – բանանի մէջ, մեծ մայրս, իսկ միւսը՝ Հալէպի մէջ, Տօքթ. Յարութիւն Տէր Ղազարեան (պատմաբան) եւ իր քոյրե – րը) :

Մեծ մօրս ամենասիրած զբաղումն է ծաղկամշակութիւնը : Բայց ափսոս որ իրեն չհրցանք արտադրել կատր մը հոգ : Բայց ան չյուսահատեցաւ : Իր գործը չա – րունակեց տանիքներու վրայ, թաղարնե – րու մէջ, գոհանալով ամենափոքր տարա – ծութենէն...Երբեմն կը մտածեմ, թ՛ ան իր նուիրուածութեան զէպի բոյսերն ու ծաղիկները , թէ այս կինը կրնար նշա – նաւոր բուսաբան մը ըլլալ, եթէ օսման – ցին թոյլ տար — «էչէի կուրնօ օսմանիր – ան, չքուդով ֆի պոն մը ուսնաւիֆ»(Ա՛չ – քը կուրնայ օսմանցիին, չ՛ծոզուց որ բան մը ուսանինք) : Անուս, անդրագէտ, այս կինը պիտի մնայն քառեակ մը :

«Եկել է գարուն
Սոխակը սիրուն
Վարդի թուփին տակ
Երգեմ հայրենիք »:

Չեմ պիտեր թէ ուրկէ՞ սորված է : Այս առանաւորը եղանակ ալ ունի : Անգամ մը լսեցինք իր մրմռալէն երգելը : Իսկ երբ հետաքրքրեցինք կրկնել տալու համար , բացարձակապէս մերժեց ... :

×

Մարաչցիները ամէն տարի Յունուարի կիսուն մասնաւոր արարողութեամբ կ՛ո – ղեկոչեն իրենց նահատակներուն յիշատա – կը : Այդ օրերուն մեծ մայրս մարդու հետ չխօսիր : Կը նստի տանիքը իր մշա – կած ծաղիկներուն մօտ ու կը խոկայ ... Իսկ հանդիսաւոր հոգեհանգստեան օրը

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Քանի մը տարիներէ ի վեր, Հ. Ց.Դաշ – նակցութեան «Ս. Մինասեան» ենթակա – միութիւնը իր կազմութեան տարեդարձը կը տօնէ հաւաքոյթով մը՝ ողեկոչելով նա – հատակ Ս. Մինասեանի յիշատակը :

Այս տարի ենթակոմիտէն հաւաքոյթին մեացուց յարդանքի տուրք մը ի պատիւ ընկեր Կարօ Մեհեանին : Հաւաքոյթը՝ ճաշկերոյթի մը ձեւով տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր 11ին, երեկոյեան ժամը 8ին :

Այս օրերուն, արտասահմանի մեր ա – զատ բեմերու վրայ եւ հայրենիքի մէջ լսելեաչն, բայց ի սրտէ համակ Հայու – թիւնը կ՛ողեկոչէ հայ ժողովուրդին հա – րատատ զաւակը եղող Հ. Ց. Դաշնակցու – թեան 75 տարիներու հերոսական պայ – քարներն ու մարտնչումները :

Ընկեր Մ. Ոսկանեան հակիրճ խօսքերով բացաւ երեկոյթը եւ ներկաները խրոխտ ու հպարտ երգեցին «Մշակ բանուորը » : Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ Ախ Գր – իգորեան ուղերձ մը կարդաց, հպարտ զգալով որ իրենք Հ. Ց. Դ. Նոր Սերուն – դի շարքերուն մէջ կը դանուին՝ ծառա – յելու համար հայ ժողովուրդին :

Ընկեր Կ. Յակոբեան զրուց « Ս. Մի – նասեանի» ընկերները, որոնք 39 տարի – ներէ ի վեր միշտ պատնէշին վրայ, կը գործեն Ալֆորվիլի մէջ հրահրելով հայ ժողովուրդին ազգային ձգտումները :

Մէջ մէջ Նոր Սերունդի խումբը երգեց ազգային եւ յեղափոխական եր – գեր, վայր տալով հաւաքոյթին :

Ընկեր Ա. Մկրտիչեան խօսեցաւ Հ. Ց. Դաշնակցութեան 75 տարիներու անհա – տասար մարտնչումներու մասին եւ եզրա – կացնելով ըսաւ՝ « Վաղը եթէ սեւէ պատմագիր ուզէ հայ ժողովուրդի այս վերջին տասնեակ տարիներու պատմու – թիւնը գրել , ան չի կրնար զանց առնել Հ. Ց. Դաշնակցութեան դերը ու անոր զրական աշխատանքները : Որովհետեւ Դաշնակցութեան 75 տարիները պատ – մութիւնը կը նոյնանայ հայ ժողովուրդի պատմութեան հետ » :

Մենեջըկեն Տիկին Ա. Մուրատեան , Աղբանիկ Գալուստեան , իսկ ընկեր Ս. Մուրատեան երգեց Սայաթ Նովայէն եր – կու երգ :

Խօսեցաւ ընկեր Ֆ. Մխիթեան : Մեր երիտասարդ ընկերը, խօսքը ուղղելով Նոր Սերունդին յայտարարեց : «Մեր հայրերը Մայիս 28ով ստեղծեցին կորիզը , իսկ մենք պիտի ընդարձակենք այդ կորիզը հայ ժողովուրդին երազը եղող Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի մը ստեղծումով» :

Նոր Սերնդական պատանի Զէրչեան մաքուր հայերէնով , լաւ առոգանու – թեամբ եւ զգացումով արտասանեց Սիա – մանթոյի «Ախ մը մոխիրը» :

Ալֆորվիլի ընկերներուն կողմէ, ընկեր Ս. Թիւրլաքեան ողեկոչելով Ս. Մինաս – եանի յիշատակը, ներկայացուց ընկեր Կարօ Մեհեանը: 1937ին է, որ պինգը ճանչցանք որպէս գործիչ, հրապարակա – խօս, հրապարակագիր եւ մտաւորական : Ան մինչեւ 1939 թուականը գործեց Ֆը – րանսայի մէջ, իսկ պատերազմի բերու – մով վերադարձաւ Պուլկարիա : Շատ չան – ցած չատերու հետ, ինքն ալ աքսորուե – ցաւ դէպի Սիպերիայի սառնամանիքնե – րը: 12 տարիներ կրնց բռնութեան չար – չարանքները :

Վերջին խօսողը եղաւ ընկեր Կ. Մեհ – եան :Օրինակով մը բացատրեց, որ իրեն եղած յարդանքը կ՛երթայ բոլոր անոնց , որոնք թրքական , ռուսական եւ խորհըր – դային բռնակալութեան տակ տառապե – ցան եւ զոհուեցան ազատութեան համար :

Պատկերացուց հայ ժողովուրդին վի – ճակը 1920 թուականէն վերջ տեղի ունե – ցած դէպքերով՝ Իզմիրի հրկիզում, կի – լիկեան չրջանի պարպում եւ երկրորդ զալթ զէպի անծանօթ հորիզոններ : Այս պայմաններուն մէջ, խորհրդայինը պա – տրաստ հող էր գտած : Ուղեց հայ հոգին խորհրդայնացնել, որուն ուժ տուին հայ կազմակերպութիւններէն չատեր : Ու ա – հա, Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը վեր բարձ – րացուց անխրտուած եռագոյնը եւ պայ – քարեցաւ խորհրդային մտայնութեան դէմ :

Բացատրելէ ետք խորհրդայինի խմաս – ը եւ Դաշնակցութեան տարած պայքա – րը անոր դէմ՝ կերտելով հայ մարդը հայկեան եւ արմենական ոգիով լսաւ : «Ի՞նչ կը տեսնենք այսօր : Հայրենիքի մէջ եւ արտասահմանի բոլոր հորիզոն – ներուն տակ հայ անհատը միեւնոյն պա – զատարով տոզորուած է եւ նոյն նպատա – կին կը ձգտի : Ի՞նչ կը նշանակէ երբ ե – րեւանի մէջ, հարիւր հազարաւորներ բարձրաղաղակ «Մեր հողերը, մեր հո – ղերը» կ՛աղաղակեն : Այդ պահանջը մի – միայն Թրքահայաստանի հողերու պա – հանջ չէ : Պահանջը հողի հայացումն է,ոչ թէ խորհրդայնացումը : Ահա հոս է խոր – հրդայինի պարտութիւնը եւ հոս է մեր 45 տարիներու պայքարին խմաստը » :

Նոր Սերնդականներ Գուլումճեան եւ Զէրչեան ներկայացուցին պզտիկ պատչա – ռ մը :

Ներկաները բաժնուեցան սրահէն չատ դոհ եւ հպարտ :

ՅՈՎՀԵՐ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

Սերաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ու – սումնասիրաց կեդր. Վարչութեան կազ – մակերպած ճաշասեղանը տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր 12ին, կէսօրէ ետք ժամը 5ին, Իսթիլ « Պրիմեան » սրահին մէջ :

Ժամանակէն առաջ հանդիսասրահը լեց – ուած էր :

Յերեկոյթը բացաւ Եղիազար Մինաս – եան, որ այս առթիւ մանրամասն կերպով ներկայացուց Միութեան տասնամեակ – ներու գործունէութիւնը : Յաջորդաբար խօսք առին ներկաներէն չատեր : Բժ. Ա. Պօղոսեան պանծացուց Սերաստացի Մու – րատի յիշատակը, Զաւէն Մինասեան խո – սեցաւ Սերաստիոյ մասին, նկարագրեց երեմնի հայաբոյնին ազգային եռուն կեանքը՝ կրթական, մշակութային եւ յե – ղափոխական մարդերու մէջ, Հայկազուն Քէֆէլեան նկարագրեց զրուագները տա – րագրութեան օրերէն, Նշան Հայթայեան, Յանրապետ Հայ դպրոցին ազգօգուտ գե – րին եւ առաքելութեան վրայ, Զաւիկ Չաւիկեան խօսեցաւ Սերաստացի Մու – րատի եւ Դանիէլ Վարուժանի մասին :

Սեզանապետ Յարութիւն Շերվանեանի հրաւէրով զեղարուեստական բաժինն մէջ ընդ մէջ իրենց մասնակցութիւնը բերին Թադէոսեան քոյրերը, Մերճան Շերվան – եան, Տիկին Ասողիկ Ճանիկեան, Տիկին Յովսէփեան, Պ. Ե. Սերոբեան եւ ուրիշ – ներ երգով, արտասանութեամբ եւ նուա – գով :

Յաջող ձեռնարկ մըն էր, որ պոմ ձգեց բոլորը անխաթար :

Մ. ՇԻՐՎԱՆԵԱՆ

ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

Աւելի ծանր կը վիրաւորուին անոնք՝ որ կը խուսափին կռիւէ, քան անոնք՝ որ կը նետուին կրակին մէջ :

×

Կեանքը՝ խայտառակ քառորդ մըն է , որ քաղկացած է հրաշալի երկվայր – կեաններէ :

×

Ամէն ինչ հաւանական է : Նոյնիսկ ճշմարտութիւնը :

ՕՍՔԱՐ ՈՒԱՅԼՏ

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

— * —

Կոմս Շապան, մեծահարուստ ծերունի ազնուականը, որ իրենց վաղեմի բարե – կամներէն մին էր, իր հարստութեան մէկ մասը տիկին Սէնթ Ֆուայլ յատկացնե – լու առաջարկ մը բերաւ, որպէսզի այդ ազնիւ կինը կարենայ իր զաւակներուն կրթութեան զործը անթերի ի գլուխ հա – նել, բայց տիկին Սէնթ Ֆուա մերժեց որեւէ դումար ընդունիլ :

Կոմս Շապան փափաքելով ամէն կերպով անոնց օգնել, հնարք մը մտածեց, եւ Մաուլէն, որ այն տանն քանի տարեկան եղած էր, ազնուասիրտ կոմսին օգնեց :

Մաուլէն լուրջ եւ ազնամիտ ազջիկ մըն էր, ան իր երիտասարդ հասակէն թանկա – գին նեցուկ մը եղած էր մօրը :

Մանկամարդ ազջիկը ցուրտ արտաքին երեւոյթի մը տակ թրթռուն եւ սիրագեղ սիրտ մը պահած էր: Իր խրոխտ գլուխը եւ իր արհամարհոտ շրթունքները մակ – ղերի մը արժանացուցած էին զինքը : Օր

մը իր պզտիկ քոյրը, որ կատակասէր ազ – ջիկ մըն էր եւ սրամիտ ասացուածքներ ունէր, «Թապուտի» կոչած էր զինքը, եւ անկէ ետք Մաուլէնի անունը «Թապուտի» մնացած էր :

Մաուլէն Սէնթ Ֆուա արձանի պէս մար – մին մը ունէր, երկայն եւ բարձրահասակ : Իր մազերը փայլուն էին, իսկ իր աչքերը ուշագրաւ գոլքեր կ՛արձա – կէին:

Բայց այն առենուան ազնուականները հիմակուան բարեկեցիկներուն պէս զրա – մօժիս չունեցող ազջկան մը հետ չէին ամուսնանար, այնպէս որ, խեղճ Մաու – լէնի հետ ամուսնացող չգտնուեցաւ :

Օր մը, կոմս Շապան անոր ձեռքը խնդ – րեց. օրիորդ Սէնթ – Ֆուա հաւանեցաւ : Մաուլէն իրեններուն բարօրութիւնը ա – պահովելու համար ինքզինքը զոհելով , հաւանած էր այդ հարուստ ծերունին հետ ամուսնանալու :

Կոմս Շապան հարսնիքէն ետքը ամէն բան կատահելով լսաւ իր կնոջը .

—Սիրելի կինս. ես քու սրտիդ մեծու – թիւնը ճանչցայ եւ քու վեհանձնութիւնդ չափեցի : Առանց որեւէ պայմանի հետս ամուսնացար: Դուն այն տեսակ անձնուի – րութիւն մը ըրիր, որ միայն անձնուի – րութիւնով կարելի է փախարինել պայ – ծառ կը ցաւիմ, որ երիտասարդ չեմ , բայց այսուհետեւ զիս քու հօրդ տեղը դիր : Այս, Մաուլէն , ես քու հայրդ պի – տի ըլլամ եւ դուն ալ իմ աղջիկս ... : Գիտեմ քու հոգիդ մեծութիւնը եւ հան – դիստ եմ ... վստահ եմ որ իմ անունիս պատ պիտի չբերես :

Այս խօսքերէն լինը ամիս ետքը, կոմս Շապան իր բոլոր հարստութիւնը կնոջը ձգելով մեռաւ :

Տարի մը անցաւ եւ օր մըն ալ լսուե – ցաւ, որ այն զրամատունը, ուր , պահ զրուած էր տիկին Շապանի ամբողջ հա – րստութիւնը, անանկ կը հռչակէր : Դրամատէրը իր պարտքերը վճարեց ու – զեղին մէջ գնդակ մը գետեղելով ... :

Այս ալէկոծ ետք, երեք կիները նորէն իրենց նախկին նիւթական միջակարգաւ վիճակը ստացան :

ՈՒՐ ՏԱՐԴԱՆԵԱՆ ՄՐ ԿՐ ՓՆՏՌԵՆ

Հակառակ Մօրիս Գուէի թափած ջան – քերուն, զօրավար Սէնթ Ֆուա չկրցաւ ապրիլ :

Քանի մը չաբաթ ետքը, Տիկին Սէնթ Ֆուա, որուն առողջութիւնը խախտ – ուած էր արդէն, չկարենալով դիմանալ իր սիրական զաւկին մահուան կսկիծին , հոգին աւանդեց :

Զինուորականը մեռնելէն առաջ երդում ընել տուած էր Մօրիս Գուէի եւ քոյրը, որ ամուսնանալու համար սուզէ եկլալու չսպասէն : Ժան Սէնթ Ֆուա վախճած էր, որ քոյրը ժամ առաջ ամուսնանալով տունը վեհայ մը դայ որպէսզի երեք կի – ները անտէր անտէրունչ չմնան :

Տիկին Սէն Ֆուա ալ զաւկին պէս մը – տածելով, մահէն առաջ զաւկին խօսքերը կրկնած էր :

Երկու լուսահոդիներուն վախճանին հա – մաձայն , Տիկին Սէնթ Ֆուայի մահէն երկու ամիս ետք, պատկառութեան ա – րարողութիւնը տեղի ունեցած էր մտեր – մական չրջանակի մը մէջ:

Իրիկուն մը, Մօրիս Գուէ իր քէնին եւ Լէւոն Զարատը իր հիւրասրահը կանչե – լով , կնոջը ներկայութեանը իրենց կա – յութեան եւ բռնելիք ուղղութեան վը – րայ խորհրդակցական ժողով մը դումա – րեց :

Ժան Սէնթ Ֆուա, մահուան սնարին գլուխը , ցեղապետին իրեն վստահած զաղանիքը հաղորդած էր Մօրիսի եւ Լէ – ւոնի :

Մօրիս ձեւով մը խօսք բանալով, ա – ռանց մանրամասնութեան մտնելու, եղե – լութիւնը պատմեց իր կնոջը եւ քէնին :

Մաուլէն եւ Ժանէթ իրենց եզրօր զատա – ռնիքին տեղեկացան :

Այս անգամ Լէւոն Զարատը ինք չա – րունակելով Մօրիսի խօսքը, բաւ :

ՓԻԼԻՊ ՄԱՐՕՏՕՆ

(Շար.)

ՊԱՏԱՐԱԳ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Տեղւոյս հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցւոյս անուան տօնախմբութեան առթիւ հանդիսաւոր պատարագ պիտի մատուցուի Ալֆորվիլի եկեղեցւոյ մէջ այս Կիրակի առաւօտ :

Արարողութեան պիտի նախագահէ
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ :

Երգեցողութիւնը պիտի կատարուի բազմաձայն :

Պատարագէն ետք հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեցւոյս հանգուցեալ բարերարներուն հոգւոյն ի յիշատակ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պօմոնի Ս. Գ. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը կը յայտնէ թէ՝ Տ. Արմենակ Դաւիթեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ եկեղեցւոյս մէջ, այս Կիրակի, իր ողբ. կնոջ, Մարիամի հոգւոյն համար, իր մահուան տարելիցին առթիւ : Ինչպէս նաեւ՝ Դաւիթեան, Գաշըգճեան եւ Սրմաքէշլեան գերդաստաններու հին եւ նոր ննջեցելոց եւ նահատակներու հոգւոց ի յիշատակ :

Հոգեհանգստեան արարողութիւնը կը հովանաւորէ, կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ թեմիս առաջնորդ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԵՊԻՍԿ. ԹՐԹՌԵԱՆ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակի (26 Դեկտ.) Տօն Ս. Ստեփանոսի նախավկային, հանդիսաւոր պատարագ ժամը 10ին եւ Սարկաւագաց ընծայաբերում ժամը 11·30ին : Նոյն օրը հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի եկեղեցւոյս մեծ բարերար ողբ. ՎԱՀԱՆ ԽՈՐԱՍԱՆՃԵԱՆի, հոգելոյս ԳՐԻԳՈՐԻՍ ԵՊՍԿ. ՊԱԼԱԳԵԱՆԻ եւ դպրապետ ողբ. ՅԱԿՈԲ ՄԱԼԱՔԵԱՆի ի յիշատակ : Կը խնդրուի սոյն երեք արժանաւորներու յիշատակը յարգել ներկայութեամբ :

ՓԱՐԻԶԻ
ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ՝
ԺԱՄԸ 10,45ԻՆ
Այս Կիրակի կը խօսի՝
ՎԵՐ. ՍԻՍԼԵԱՆ
8 BIS, RUE DES TERNES
PARIS (17e)
Métros : Porte Maillot ou Champerret

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՉԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակնօրեայ Պաշտամունք
Սէն Ժերոմ, ժամը 9·30ին
MARSEILLE, 20 Rue Jemmapes
ժամը 10,45ին
Կը քարոզէ՝
ՎԵՐ. ՅԱՐԹ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Բնիկ Հաճընցի, Համբարձում Զօպանեանէ կը խնդրուի իր հասցէն հաղորդել «Յառաջ»ի խմբագրութեան :

ՆՈՒՐՀԱՆ ՖՐԷՆՔԵԱՆ

Ձեր տրամադրութեան տակ է
բոլոր ճամբորդութիւններու համար
ՕԴԱՆԱՒ–ՇՈԳԵՆԱՒ–ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ
Դիմել
Agence de Voyage
PARENTY & DESROUSSEAUX
7, Rue de Hanovre — PARIS (2e)
Métro :
4 Septembre ou Opéra
Téléph. : RIC. 79-86
RIC. 79-39
Բաց է ամէն օր,
ժամը 9–12 եւ 14–18
բացի շաբաթէն,

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՏՕՆԱԾԱՌ

Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաաբրձութեան հովանաւորած դպրոցի տօնածառը :

Պետական թատրոնին մէջ, այս Կիրակի (26 Դեկտ.), կէսօրէ վերջ ժամը 3ին :

Հասարակութիւնը կը հրաւիրուի վայելելու եւ քաջալերելու մեր փոքրիկներուն երգերն եւ արտասանութիւնները, Կազանդ պապային հաճելի անակնկալը :

Նոյնպէս քրքջալիր զաւեշտ մը ԵՐԿՈՒ ԽՈՒԼԵՐ :

Մուտքը ազատ է :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, Rue Thouin, PARIS

ԾՆՈՒՆԴ

Այս ՈՒՐԲԱԹ, Ճրագալոյց : Ժամերգութիւն ժամը 17ին, հանդիսաւոր պատարագ ժամը 18ին :

Կը պատարագէ Հ. ԽՈՐԷՆ Վ. ՏԻԼԻԶԵԱՆ

ՇԱԲԱԹ, (Ծնունդ), ժամերգութիւն ժամը 10ին, հանդիսաւոր պատարագ ժամը 10·30ին :

Կիրակի, Ս. Ստեփանոս եւ Մեռելոց : Հանդստեան ձայնաւոր պատարագ ժամը 10·30ին, երդչապետ Պօղոս Գույումճեանի հոգւոյն համար :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ Է

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 1966ի օրացոյցը :

Գին 2·50 Ֆրանք, դիմել մասնաճիւղերու վարչութեանց :

BAHADOURIAN
ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ԱՐԴԻԱԿԱՆԱՑԱԾ
Եւրոպայի Մեծագոյն
Արեւելեան Վաճառատունը
Բոլորովին նոր դրութեամբ
SELF SERVICE

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ խանութ մը չայցելողին սեղանին վրայ ամէնէն համով պատառը կը պակսի՝ մեծին ու պզտիկին համար : ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ վաճառատան մէջ պիտի գտնէք աւանդական ընդեղէններու եւ անուշեղէններու ամէն տեսակը, անմրցելի գիներով :

ԾՐԱՐԻ ԱՌԱՔՈՒՄ

Ֆրանսայի ամէն կողմ եւ Արտասահման՝ Պելժիա, Զուիցերիա, Անգլիա :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՆ

LYON
Super-Alimentation
20, Rue Villeroy MO 32.10

ԱՐԱԳ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Արմաւ, «պամիա», «եալանճի տոլմա», յունական « թուրշի», « պիպէռ», տերեւ, թահին հելվա, «վանիյ», շոքոլա, «նուազէթ», « լոգում», «սագրզ», պիստակ, Շիրակ օղի (41 – 45օ), Իզմիրի չամիչ, «սուճուք», առաջնակարգ սուրճ, (քարաման եւ մոգա), համեմներ մահլէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, «զաշքավալ» պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով : Ամէն կարգի պահածոներ, «քուսքուս », հարիսա, սումագ, թարամա, լամիս, եւայլն :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ առաջնակարգ մսավաճառատուն մը, որուն ընտիր տեսակի միսերը զոհացում կուտան ամէնէն նրբաճաշակներուն.— Ոչխարի, հորթի եւ եզան միս (քաշուած) քերտա, բաքլաւա, քատայիֆ, տերեւ եւայլն :

Stabilisation des Prix
ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ
*
ԵԹԷ ՁԵՐ ՈՒԶԱԾԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Է՝
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ «ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ» Է

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ

Կազմակերպուած Ֆ. Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու կողմանէ իրենց կայանի տասնամեակի առիթով եւ անոր ի նպաստ :

Հրաւիրուած է Լոնտոնէն Հայ Երիտասարդաց Միութեան թատերախումբը, ներկայացնելու Գ. Սնդուկեանցի

ՊԵՊՕ

Կիրակի՝ 26 Դեկտեմբեր ԼԻՈՆԻ մէջ ժամը 15ին
Երդ թաղամասի քաղաքապետարանի սրահը, 58 Բիւ տը Սէզ :

Չորեքշաբթի՝ 29 Դեկտեմբեր ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ ժամը 20·30ին
Թէաթր տիւ Ժիմնազ :

Հինգշաբթի՝ 30 Դեկտեմբեր ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ ժամը 20·30ին,
Թէաթր Միւնիսիփալ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի մէջ «Մանուկներու Օր »ը, Կապոյտ Խաչի, քաղաքի եւ շրջաններու բոլոր մասնաճիւղերու մասնակցութեամբ, Պօմոնի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ սրահին մէջ, Յունուար 16ին ժամը 15ին :

×

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Կապոյտ Խաչի «Մանուկներու Օր»ուան, Կիրակի Փետրուար 13ին :

×

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, Շաբաթ, Մարտ 5ին Սփլանտիտի սրահին մէջ :

×

Մանուկներու Օրը կը տօնուի Տէսինի մէջ Յունուար 9ին Շաբաթ երեկոյեան, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

×

ԼԻՈՆ.— «Մանուկներու Օր»ը Յունուար 16ին Ազգային Տան սրահը :

×

Մուրատ – Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտաց Միութեան
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 6ԻՆ

×

Հ. Բ. Ը. Մ. տարեկան պարահանդէսը Փետրուար 20ին, Ժորժ Ե.ի սրահը :

×

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի թատերական ներկայացումը՝
ՄԱՐՏ 20ԻՆ

×

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ

ՄԱՐՏ 13ԻՆ
ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ.

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէն ընկերական ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այս Կիր. կէսօրէ ետք փամը 4ին : Ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. Կոմիտէի ներկայացուցիչը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՄՕՏ ՕՐԷՆ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ ՆԱՐԴԵԱՆ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ
Թիւ 1

ԼՈՒՍԱՄԱՏԵԱՆ

(ՀԷՔԵԱԹ ԵՒ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ)
Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Փառաւոր հատոր մը : Լոյս կը տեսնէ Յունուար 15էն առաջ : Անոնք որ արձանագրուեցան վճարելով 10 Ֆրանք, կը ստանան առաջին առթիւ : Յունուար 15էն սկսեալ գինն է

15 Ֆրանք

Գումարները զրկել միայն Մանտաքառթով :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տիկին Արշալոյս Երեցփոխանեան, մօրը՝ անունը Ովսաննա Պէշիքճեան, հօրը անունը Յարութիւն, կը փնտռէ իր մօրեղբայրը՝ Գէորգ Ոսկեանի Պէշիկճեան, ծնած Սոնկուռլու (Թուրքիա), մօրը անունը՝ Շամիրամ : Իրմէ լուր չկայ հայրենական պատերազմէն ի վեր : Երկու տարի առաջ լսուած է որ Ֆրանսա կը գտնուէր : Լուր ունեցողներէն տեղեկացընել Տիկին Արշալոյս Երեցփոխանեանի, որ ներկայիս կը բնակի,

9, Rue de l'Union
Résidence Les Erables, Bât. B. Esc. 6
VILLIERS s/MARNE

— ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ —

1966-Ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Հատընտիր նկարներով եւ ճոխ բովանդակութեամբ, գունաւոր կողք :

Փարիզի համար դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վարչութեան, 17 Բիւ Պլէօ : եւ Հրանտ – Սամուէլի դրատունը կամ անձամբ «Յառաջ»ին :

Հատը 6 Ֆրանք

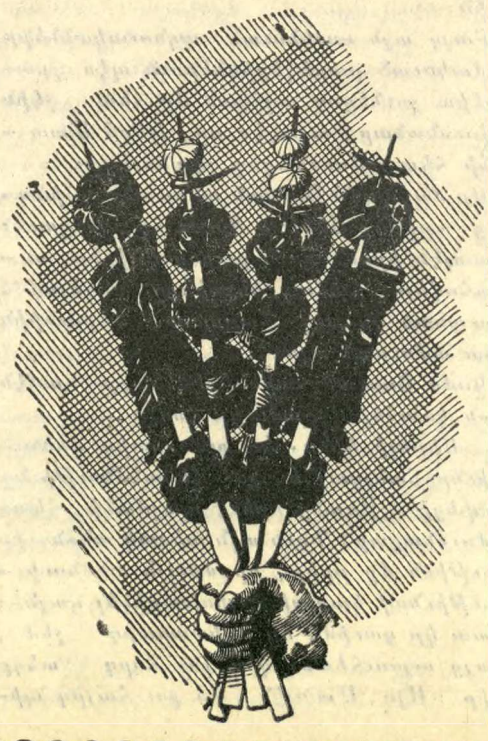

ՃԱՇԱՐԱՆ
ԵԱՐ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ
Եւրոպական, հայկական եւ
կովկասեան ընտիր ճաշեր :
Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ :

ՀԱՃԵԼԻ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

AU CŒUR MÊME DES CHAMPS-ÉLYSÉES
4, RUE ROBERT-ESTIENNE
(coin Rue Marbeuf) PARIS-8e
Téléph. : BAL. 31-21 et 30-84
Métro : F. D. Roosevelt

ՅԱՐԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆ. Հատը 0,30 Ֆ.

ՇԱԲԱԹ 25 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

SAMEDI 25 DECEMBRE 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10494 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNEE — N° 10.494

ՄԵՐ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ

ԱՆԺՈՒՐ ԵՒ ԱՆՀԱՄ ՎԷՃԵՐԸ

Ա.— Ի՞ՆՉ Է ՊԱՏԱՀԱԾ ՆՈՐԷՆ

Ընդվզումով եւ զայրոյթով արձագանգ տուինք Էջմիածնի Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդին « Հայտարարության », որ կոչ կ՚ընէր , — անգամ մը եւս կարգանք, — (արտասահմանեան) «Հայ Եկեղեցու բոլոր սպասաւորներին անխտիր , բոլոր հայ կազմակերպութիւններին, հայ մամուլին եւ համայն հաւատացեալ մեր ժողովուրդին՝ թոյլ չտալու որ անօրինական արարքներ, ոտնձգութիւններ ու պառակտումներ տարածուին Սփիւռքի հայ եկեղեցական կեանքի մէջ եւ արթուն կերպով հսկելու, որպէսզի պաշտպանուին մեր եկեղեցու նուիրապետութեան դարաւոր կարգն ու կանոնը, ներքին միութիւնը եւ հայ հաւատացեալ ժողովրդի միասնութիւնը » :

Հայկական «ճիհատի» ոգի, խսկապէ՛ս, — ահա կոչին իմաստը: Եւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան ուղղեալ բաժնին մէջ ալ՝ կոչ «յետ կանգնելու, անօրինական , եկեղեցաքանդ ու ազգավընաս ընթացքից »:

«Կախուած մարդուն տան մէջ չուանի մասին չեն խօսիր » կ՚ըսէ մեր իմաստուն ժողովուրդին առածներէն մին : Արտասահմանի մէջ «եկեղեցաքանդ» որեւէ արարք կամ ձեռնարկ ծանօթ չէ մեզի: Եկեղեցի քանդելու արարքներ կատարուած են միայն ու միայն այն երկրին մէջ որ կը կոչուի Խորհրդային Հայաստան, ուր երկու կամ երեք եկեղեցի միայն կը դտնէք հիմա: Ընդհակառակն, արտասահմանի մէջ եկեղեցի քանդելով չէ, այլ եկեղեցի շինելով է որ կը քանդուի ահա ազգը : Ամերիկայի մէջ, Նիակարա Ֆոլսի հայ գաղութը ունի երկու եկեղեցի, որոնց դռները ... կցուած են իրարու, եւ մէկ եկեղեցիին մէջ երգուած շարականը կը լսուի միւս եկեղեցիին մէջ: Ալ չխօսինք այլ գաղութներու մասին, ուր քաթետրալնե՛ր կը շինուին, որպէսզի Կիրակիէ Կիրակի աղօթքի երթան քանի մը ծերունի: Եւ խորհիլ որ Օրմանեան, երբ արեւմտահայ ժողովուրդին ցրուումով կազմուած գաղութները, իբրեւ թեմ, կը յանձնէր Էջմիածնի՝ ազատելու համար իր օձիքը Համիտի կատաղութենէն, արտասահմանի յեղափոխական շարժումներուն պատճառով, կը պոռար նոյն այդ Սփիւռքին.— «Մեծ ծախքեր մի ընէք արտասահմանի մէջ»:

Այս խօսքը, ապահովաբար, անոր համար որ չքանդուի ... ազգը՝ յումպէտս սպառելով իր ուժերը :

Բոլոր այս հարցերը պիտի քննուին յաջորդաբար, քանի որ մտանք վէճին մէջ.. ակամայ, սրբազան ընդվզումի մը մղումով :

Ուրեմն, այս դժբախտ ժողովուրդը անգամ մը եւս թունդ հանելու, պառակտումի դէմ խօսելով պառակտում ստեղծելու կոչուած «Հայտարարությունը» ի՞նչ պատճառներու վրայ խմբագրուած է եւ ղրկուած արտասահմանեան պէֆրուաներուն :

Ահաւասիկ , դատեցէք .—

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը վերջերս մշակեց եւ հրատարակեց Կանոնագրութիւն մը, 40 յօդուածներէ բաղեացեալ, միշտ պահելով իր պորտակապը Ազգային Սահմանադրութեան հետ, պատմական այս մեծագոյն աքթին, զոր, օրին մէկը, քատի՛ւք հռչակած էր Էջմիածնի դահակալը, առանց անդրադառնալու թէ փոխուած ըլլալով հանդերձ շատ պայմաններ՝ այդ Սահմանադրութիւնը , արիւնով ու կռիւով խլուած , կը մնայ նուիրական, ճիշդ ինչպէս հին հայկական եկեղեցի մը, փոյթ չէ թէ կիսաւեր կամ լքուած :

Արդ, 40 յօդուածներէ բաղկացեալ Կանոնագրութեան մէջ՝ Էջմիածնի Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդը դտեր է երկու յօդուած, որոնք «հանդիսանում են ծանրակշիռ խախտում Հայ Եկեղեցու նուիրապետական կարգի եւ իրաւասութեանց սահմանների », ու նաեւ «ամբողջական ժխտում Երուսաղէմի 1963ի ողջագուրման ոգու »:

Ընթերցողին համբերութիւնը չարաչար գործածելով, անհրաժեշտ կը համարինք այստեղ կարճ ընդհատում մը եւս, դիտել տալու համար թէ քիչ մը շա՛տ կը յեղյեղուի «Երուսաղէմի 1963ի ողջագուրման ոգին»: Չենք դիտեր թէ քափիւթիւլասիոն սան քոնտիսիո՞ն պէտք է հասկընալ այդ ոգին, թէ մէկ բեւեռէն միւս բեւեռը ճօճելու դիւրութեան ապացոյց մը միայն, այդ դիւրութեամբ իսկ ... քատիւք: Ըսել կ՚ուզենք թէ Զարեհ կաթողիկոսի ուղղեալ անէծքի կոնդակէն ետք՝ Խորէն կաթողիկոսի շնորհեալ ողջագուրումը նոյն իմա՞ստն ունի արդեօք , երբ հարցը չէ փոխուած , այլ միայն բեւեռն է փոխուած , ներողութիւն չհայցած : Զգայուն հոգիներ կան, հաւատացեալնե՛ր կան, որոնց հոգիներուն մէջ աւեր կը գործէ բանադրանքի նման չարաշուք կոնդակը կամ նման կոնդակներէ ներշընչուած ամբոխներու վերաբերմունքին տրպաւորութիւնը, — դիտցողը դիտէ եւ չըդիտցողը թող երբեք չդիտնայ ատիկա :

Բայց անցնինք : Ահա մատնանշուած յօդուածները .—

ՅՕԴՈՒԱԾ 32.— Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Առաջնորդական Թեմերը հետեւեալներն են.

1.— Բերիոյ Թէմ :
2.— Դամասկոսի Թեմ :
3.— Լիբանանի Թեմ :
4.— Կիպրոսի Թեմ :
5.— Հիւսիսային Ամերիկայի Թեմ :
6.— Յունաստանի Թեմ :
7.— Թեհրանի Թեմ :
8.— Ատրպատականի Թեմ :
9.— Իրանա-Հնդկաստանի Թեմ :

ՅՕԴՈՒԱԾ 33.— Այլ Թեմեր եւս կրնան կազմուիլ կամ միանալ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Աթոռին, իրենց ազգային-եկեղեցական պատասխանատու մարմիններու գրաւոր դիմումին վրայ, ուղղուած Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Վեհափառ Կաթողիկոսին: Ազգային Կեդրոնական Վարչութեան Խառն Ժողովը ընդունելէ ետք կատարուած դիմումը, որոշումը կը հաղորդէ Թեմին: Դիմումնագիրը կը ներկայացուի Ազգային Ընդհանուր Ժողովին առ ի հաստատումն. որմէ ետք , Վեհափառ Կաթողիկոսը Կոնդակով մը կը հրոչակէ զայն Մեծն Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Թեմ :

Այժմ քննենք թէ ի՛նչն է որ զայրացուցեր է Էջմիածնի Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդը, ի՛նչն է որ ընդվզում պատճառած է ՅԱՌԱՋի, որու գիծը եւ վարդապետութիւնը ծանօթ են բոլորին : ՅԱՌԱՋ մէկ եոդա պիտի չշեղի այդ վարդապետութենէն, երբ ահա կը սկսի իր քննադատութիւնները :

ԽՄԲ.

ԾՆՈՒՆԴԻ առթիւ, «Յառաջ» վաղը լոյս չի տեսներ: Մեր յաջորդ թիւը՝ Երեքշաբթի Դեկտեմբեր 28 :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԿԱՏՂԱԾ ԵՆ ԹՈՒՐՔԵՐԸ ԵՒ ԿՐԱԿ ԿԸ ԺԱՅԹՔԵՆ

«ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԿԱՄ ԿԻՊՐՈՍ »

Եւրոպական մամուլը շատ քիչ կը զբաղի Կիպրոսի հարցով : ՄԱԿի վերջին որոշումը, որ գոհացում չի տար թրքական պահանջին, պատճառ դարձած է որ փրփրին թուրք ուսանողութիւնը եւ թուրք մամուլը :

Պոլսոյ թրքական մամուլը լեցուն է ըսպառնալիքներով :

Կուտանք ընդհանուր քաղուածք մը , սկիզբէն :

Թուրք թղթակիցները կը հեռագրեն Պոլսոյ թերթերուն .—

Կիպրոսի խնդիրը մտաւ տագնապալի փուլի մը մէջ : ՄԱԿի քաղաքական յանձնաժողովէն ետք, որ Թուրքիոյ աննպաստ որոշում մը տուաւ եւ ընդունեցաւ «32ներու բանաձեւը», ՄԱԿի ընդհ. ժողովն ալ երէկ վաւերացուց նոյն որոշումը: Թուրք պատուիրակութիւնը Ազգաժողովին վրճռական ազդարարութիւն մը ըրաւ յայտնելով որ եթէ Կիպրոսի մէջ թրքական իրաւունքները բռնաբարուին, անպատճառ պատերազմ պիտի ծագի Թուրքիոյ եւ Յունաստանի միջեւ:

— Չենք արտօներ , շարունակեց, որ Կիպրոսի մեր թուրք եղբայրները կեղեքուին եւ անմարդկային ընթացքներու առարկայ ըլլան : Գալով մեր միջամտելու իրաւունքին, կնքուած համաձայնութիւններով օրինականացած է այդ իրաւունքը , որմէ չենք հրաժարիր երբեք : Հետեւաբար պատասխանատուութիւնը ձեզի պիտի վիճակի, եթէ երբեք Թուրքիոյ օրինական իրաւունքին դէմ որեւէ ոտնձգութիւն ըլլայ եւ զինեալ բախումի մը տեղի տրուի : Ազգաժողովի բոլոր անդամները եւ մեր բարեկամ պետութիւնները թող լաւ գիտնան այս պարագան : Պիտի գործադրենք մեր օրինաւոր իրաւունքը, պիտի միջամտենք ի հարկին եւ պատերազմի մը պատասխանատուութիւնը ձեզի պիտի վիճակի »:

Այս յայտարարութենէն ետք թուրք պատուիրակութիւնը, գլխաւորութեամբ արտաքին նախարար Զաղլայանկիզի, հեռացաւ ժողովասրահէն, ի նշան բողոքի :

× Ենի Թանին կը դրէ թէ խռովութիւնները վերսկսած են Կիպրոսի մէջ , եւ « Յոյները այրած են Աթաթիւրքի յուշարձանը, որ կը գտնուէր Նամըք Քէմալ լիսէի պարտէզին մէջ: Ասկէ զատ , Յոյները այրած են մօտակայ թիւրպէին մէջ Գուրան մը եւ նահատակ Օսմանի դագաղը սուիններով քարուքանդ ըրած են »:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ԴԷՄ ՊԱՏԵՐԱԶՄ ՀՌՉԱԿԵԼՈՒ ԱՌԱՋԱՐԿ

Կիպրոսի ծանրակշիռ տագնապին առթիւ, երեսփոխան Բէշատ Էօզարտա հարցագիր մը տուաւ Ազգ. Ժողովի նախագահութեան պահանջելով որ խորհրդարանը փութով եւ ստիպողաբար դումարուի, եւ կառավարութեան իրաւասութիւն տրուին ի հարկին Յունաստանի դէմ պատերազմ հռչակելու :

Թուրքիա Ազգաժողովին մէջ պիտի մընա՞յ այս կացութեան առջեւ, թէ ոչ պիտի հեռանայ անկէ, զինեալ միջամտութիւն մը պիտի ընէ՞ Կիպրոսի մէջ , թէ ոչ պիտի խուսափի այդ ընթացքէն: Երեսփոխանը այս խնդիրներուն շուրջ բացատրութիւն կը պահանջէ կառավարութենէն :

ԻՆՉ Կ՚ԸՍԷ ՏԷՄԻՐԷԼ

Վարչապետ Տէմիրէլ օրուան խնդրին շուրջ յայտարարեց լրագրողներուն .

— Ազգաժողովը մեզի աննպաստ որոշում մը տուաւ, բայց Թուրքիա այլեւս պատասխանատու չէ այն դէպքերէն , որոնք կրնան ծագիլ այս աննպաստ որոշումէն : Ազգաժողովը 119 անդամներ ունի, անոնցմէ շատեր իրենց անկախութեան նոր տիրացած ափրիկեան պետութիւններ են, 47 երկիրներ ապօրէն յանձնարարութիւններ ըրած են Կիպրոսի մասին, բռնաբարելով միջազգային իրաւունքները : Իրենց տուած որոշումը անդործադրելի է, կիրարկուելու կարելիութիւն չունի : Թող գիտնան թէ ամենեւին չենք հանդուրժեր որ Կիպրոսի մեր թուրք եղբայրակիցներուն իրաւունքները բռնաբարուին : Անոնք ապահովուած են միջազգային դաշինքներով եւ չեն կրնար փճանալ : Ահա թէ ինչու կ՚ըսեմ թէ Թուրքիա պատասխանատու չէ այն բարդութիւններուն, որոնք պիտի ծնին այս աննպաստ որոշումէն: Այդ պարագային , ոչ ոք թող մեղադրէ Թուրքիան, որ պիտի գործադրէ իր միջամտելու իրաւունքը :

ԾՆՈՒՆԴ

Ծնունդ.— Ճամբաներուն վրայ
Տարտղնուած, անշարժ
Լռութիւններ: Անձրեւ :
Հեռուէն հեռու հալող
Ձիւնասպիտակ երազ որ չտեղաց երբեք,
Եւ լոյսերը լացին, սրճարանի մը լուռ
Անկիւնին մէջ, լքուած, լոյսերը լաց
լացին:

Ծնունդ: Իջի՛ր անձրեւ
Մենութիւններ պէտք են, նաթիւր
մոռթեր՝
Կախուած
Ճամբաներուն վրայ .
Ու սեղանին վրայ
Խաւ խաւ դիզուած կարօտ .
Ու գաւաթ մը գինի .
Ու տխրութիւն անբաւ
Իջած սրտին վրայ :

Ծնունդ.— Հեռուէն հեռու
Մտերմութիւններու
Ղրկուած զուր բացիկ :
Վան Կոկ — կապոյտ Փարիզ :
Գինովներու կրունկներով
Կոխկռտուած մանկութիւն :

Ծնունդ.— Լաւ է կեանքը փոխել
Քալել ձիւնին մէջէն
Մինչեւ հսկայ եղեւին .
Հոն վառելու համար
Աստղերու պէս
Հատիկ հատիկ
Կարօտները բոլոր :

ԶՈՒԼԱԼ ԳԱԶԱՆՃԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԻԷԹՆԱՄԻ մէջ, կռիւներու 30 ժամուան դադար մը որոշուեցաւ Ծնունդի առթիւ :

ՖՐԱՆՍԱ համաձայնեցաւ բանակցիլ կրկին Հասարակաց Շուկայի շուրջ : Կը փափաքի սակայն որ Լիւքսէմպուռ գումարուելիք Վեցերու ժողովը տեղի ունենայ Յունուար 17ին կամ 18ին եւ ոչ Յունուարի սկիզբը, ինչպէս նախատեսուած էր :

ՊԱՊԸ Ծննդեան իր պատգամին մէջ , կրկին կոչ ըրաւ խաղաղութեան համար: Շեշտեց թէ Եկեղեցին, տիեզերական ժողովով , կապ հաստատեց աշխարհի հետ: Վերագտաւ իր երիտասարդութիւնը : Մարդոց միջեւ յարաբերութիւնները պէտք չէ կարգադրուին զօրութեամբ , տնտեսական առաւելութիւններով կամ քաղաքրթութեան աստիճանաչափով :

ՆՆՏՈՒ ԴՈՓԿԴՂՋ

★

ՎԻՒՅՈՍՈՒ ՎՂՎՏՅՂՆ
Մուրացկան մթերք

Յուրաքանչյուր անգամ, երբ ես հայրենի գյուղս եմ գնում, ինձ համար մեծ տոն է լինում։ Ամբողջ գյուղը ոտքի է կանգնում։ Ամեն մարդ ուզում է ինձ տեսնել, ինձ հետ խոսել։ Ես էլ ուրախ եմ, որ կարող եմ ինձ հետաքրքրող հարցերի պատասխանել։ Ամեն տարի ես գնում եմ գյուղ, որ ինքս էլ ավելի լավ ծանոթանամ գյուղացիների հետ, ավելի լավ իմանամ նրանց կարիքները։

Այս անգամ էլ, երբ գյուղ գնացի, ինձ մոտ եկան մի քանի գյուղացիներ, որոնք ինձ խնդրեցին, որ գնամ գյուղի ղեկավարների մոտ և նրանց ասեմ, որ գյուղացիները ուզում են, որ գյուղում մի մանրածախ խանութ բացվի։ Ես խոստացա նրանց, որ կանեմ այդ։

Գյուղի ղեկավարները ինձ ասացին, որ գյուղում խանութ բացելու համար պետք է գյուղացիները գրավոր դիմում տան։ Գյուղացիները գրավոր դիմում տվին։ Ես էլ գնացի գավառ և գավառի գործկոմի նախագահին ներկայացրի գյուղացիների դիմումը։

Գործկոմի նախագահը ինձ ասաց

ԽՆԴՈՒՄՈՎՆ ՃՈՂՈՒՑ

— * —

— Ան ձեզի պատմա՞ծ է ինչ-որ բան իր ընտանեկան կեանքէն, — հարցուց Ֆիլիպ, երբ Ժան Ռոշֆոր լռեցաւ, ինքնամոռաց ծխելով իր ծխամորճը։

— Ոչ, ոչինչ, — պատասխանեց Ժան Ռոշֆոր, — ոչինչ, որ ուրիշներ չգիտնան։ Ես ինքս ալ չեմ գիտեր, թէ ինչո՞ւ ես այդ ամէնը ձեզի կը պատմեմ

ՄԻՆՉԵԻ ՏԱՐԵԳԼՈՒԽ

Մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի մինչեւ տարեգլուխ փակել իրենց առկախ հաշիւները նորոգել իրենց բաժանորդագրութիւնը առանց սպասելու անհատական դիմումներու :

Շնորհակալութեամբ
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ ««ՅԱՌԱՋ»Ի

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Արշամ Խոնդկարեան շնորհակալութիւն կը յայտնէ Կաթ. Պատուիրակ Սերովբէ Արք.ի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ վարչութեան եւ հոգաբարձութեան, Հ. Բ. Ը. Մ. Եւրոպայի Կեդր. Յանձնաժողովին եւ բոլոր անոնց միութիւն կամ անհատ, որոնք անձամբ, հեռագրով, նամակով մասնակցեցան իր սուգին, իր ամուսնոյն՝

ԱՐՇԱՄ ԽՈՆԴԿԱՐԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութեան նախաձեռնութեամբ Վարդանանցը կը տօնուի Փետր. 20ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

×

Մարսէյլի մէջ «Մանուկներու Օր»ը, Կապոյտ Խաչի, քաղաքի եւ շրջաններու բոլոր մասնաճիւղերու մասնակցութեամբ, Պօմոնի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ սրահին մէջ, Յունուար 16ին ժամը 15ին :

×

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Կապոյտ Խաչի «Մանուկներու Օր»ուան, Կիրակի Փետրուար 13ին :

ՄՕՏ ՕՐԷՆ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ ՆԱՐԴԵԱՆ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ
Թիւ 1

ԼՈՒՍԱՄԱՏԵԱՆ
(ՀԷՔԵԱԹ ԵՒ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ)

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Փառաւոր հատոր մը: Լոյս կը տեսնէ Յունուար 15էն առաջ: Անոնք որ արձանագրուեցան վճարելով 10 Ֆրանք, կը ստանան առաջին առթիւ: Յունուար 15էն սկսեալ գինն է

15 ֆրանք

Գումարները զրկել միայն Մանտա-ֆառթով :

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ
Modèle Deposé
Թանկագին ու Մնայուն
Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

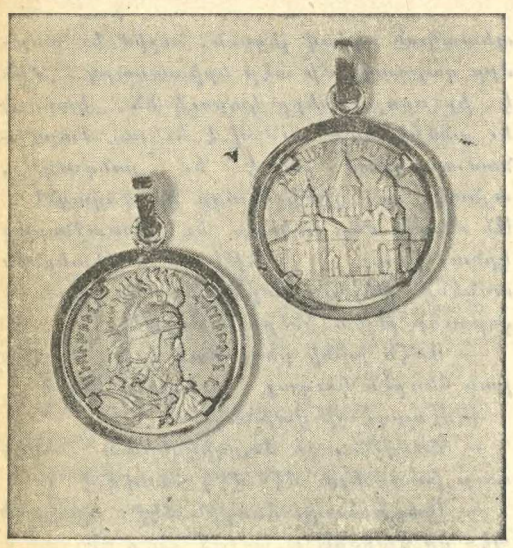

Պարզ ձեւ՝ 200 Ֆ. Շրջանակով 300 Ֆ.
Գնելու համար դիմել՝
EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63
Expédition contre-remboursement

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Հաճի – Սահակեան, Տէր եւ Տիկին Արթին Փափազեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Զօհրապ Մուրատեան, Տէր եւ Տիկին Ռոպէր Ճէպէլեան, Տէր եւ Տիկին Սահակ Սահակեան եւ զաւակը, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր, մեծ մօր եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՓԱԼԱՅԵԱՆԻ

մահուան առթիւ :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ Է

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆըրանսայի շրջանի 1966ի օրացոյցը :

Գին 2·50 Ֆրանք, դիմել մասնաճիւղերու վարչութեանց :

« Լիոն եւ շրջակայի մէջ տուն շինելու համար մասնաւոր պատրաստուած հողեր եւ վիլլաներ, նմանապէս Լիոնէն 5էն 20 քիլոմեթր հեռաւորութեամբ հողեր (industriels)

Մասնաւոր հաստատութիւն մը ուր կրնաք դիմել ամենայն վստահութեամբ.

Տնօրէն Ա. ՕՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

BRON - Immobilier
109 bis, Ave. Franklin-Roosevelt
BRON (Rhône)
Tél. : 70-88-68 et 70-88-69

BAHADOURIAN
ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ
ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ԱՐԴԻԱԿԱՆԱՑԱԾ
Եւրոպայի Մեծագոյն
Արեւելեան Վաճառատունը
Բոլորովին նոր դրութեամբ
SELF SERVICE

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ խանութ մը չայցելողին սեղանին վրայ ամէնէն համով պատառը կը պակսի՝ մեծին ու պզտիկին համար: ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ վաճառատան մէջ պիտի գտնէք աւանդական ընդեղէններու եւ անուշեղէններու ամէն տեսակը, անմրցելի գիներով :

ԾՐԱՐԻ ԱՌԱՔՈՒՄ

Ֆրանսայի ամէն կողմ եւ Արտասահման՝ Պելժիա, Զուիցերիա, Անգլիա :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՆ
LYON
Super-Alimentation
20, Rue Villeroy MO 32.10

ԱՐԱԳ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Արմաւ, «պամիա», «եալանճի տոլմա», յունական « թուրշի», « պիպէռ», տերեւ, թահին հելվա, «վանիյ», շոքոլա, «նուազէթ», « լոդում», «սագըզ», պիստակ, Շիրակ օղի (41 – 45օ), Իզմիրի չամիչ, «սուճուք», առաջնակարգ սուրճ, (քարաման եւ մոգա), համեմներ մահլէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, «զաշքավալ» պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով : Ամէն կարգի պահածոներ, «քուսքուս», հարիսա, սումագ, թարամա, լամիս, քատայիֆ, եւայլն :

Raki - Duze

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ առաջնակարգ մսավաճառատուն մը, որուն ընտիր տեսակի միսերը գոհացում կուտան ամէնէն նրբաճաշակներուն.— Ոչխարի, հորթի եւ եզան միս (քաշուած) քերտա, բաքլաւա, քատայիֆ, տերեւ եւայլն :

Stabilisation des Prix
ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

*

ԵԹԷ ՁԵՐ ՈՒԶԱԾԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Է՝
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ «ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ» Է

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ

Կազմակերպուած Ֆ. Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու կողմանէ իրենց կայանի տասնամեակի առիթով եւ անոր ի նպաստ :

Հրաւիրուած է Լոնտոնէն Հայ Երիտասարդաց Միութեան թատերախումբը, ներկայացնելու Գ. Սնդուկեանցի

ՊԵՊՕ

Չորեքշաբթի՝ 29 Դեկտեմբեր ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ ժամը 20·30ին
Թէաթր տիւ Ժիմնազ:

Հինգշաբթի՝ 30 Դեկտեմբեր ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ ժամը 20·30ին,
Թէաթր Միւնիսիփալ :

— ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ —
1966-Ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ
Հատընտիր նկարներով եւ նոխ բովանդակութեամբ, գունաւոր կողք :
Փարիզի համար դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վարչութեան ,17 Բիւ Պլէօ : եւ Հրանտ – Սամուէլի գրատունը կամ անձամբ «Յառաջ»ին :
Հատը 6 ֆրանք

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱԻ
ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ
«ՀԱՅ ՍԷՆՖՈՆԻՔ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ» նոր երգապնակը
Mc 20176, Vogue — Série Artistique
« OEUVRES SYMPHONIQUES » d'ARA BARTEVIAN
Par le célèbre orchestre
DES CONCERTS COLONNE

1. — Rhapsodie Caucasienne (Կովկասեան Համանուագ)
2. — Dans une Forêt en Novembre (Անտառին մէջ՝ Նոյեմբերին)
3. — Bergers à la Montagne (Հովիւները լերան վրայ)
4. — Fête Villageoise (Գեղջկական տօն)

Ստանալու համար դիմել հեղինակին
Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ — 14, Rue Petit, Paris (19e), Tél. BOT 99-22
15, Rue Jean Goujon, Paris (8e)
ԳԻՆ՝ 30 ՖՐ.
Microsillon 33 tours, 30 cm. 45 Վայրկեան
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԳՈՒՆԱՒՈՐ ԿՈՂՔ
ՆԱԽԿԻՆ ԵՐԳԱՊՆԱԿՆԵՐԸ
Եկմալեան պատարագ N° 20114 — Կոմիտասեան պատարագ 20150
Գանձարան Հայ-եկեղեցական երգերու N° 20169 եւ 20175
Ժողովրդական երաժշտութիւն 20103 (Հայ Կովկասեան երգեր) 20136 (Arménie)
20157 Reflets d'Arménie. 20162 (Arménie Imortelle),
20169 (Promenade en Arménie)
20172 (Soirée Arménienne) — 10016 երգեր՝ Իրիս Պիւլպիւլեանէ
Գաւառներու առաքում contre remboursement խնամուած ծրարով

ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ
ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ
Սուսամ - (ՌՈՃԻԿ)
ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՀԱՄԱՌՕՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆ. Հատը 0,30 Ֆ.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 28 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

MARDI 28 DECEMBRE 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10495

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

41e ANNÉE — N° 10.495

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾՆՈՒՆԴԷՆ ԵՏՔ

ԿՈՒԻՆԵՐԸ ՎԵՐՍԿՍԱՆ ՎԻԷԹՆԱՄԻ ՄԷՋ

ՊԱՊԸ ՅՈՒՍԱՀԱՒԱՏ Է

Վիէթնամի 30 ժամուան «դինադադար» ընդմիջուեցաւ բախտաբեր միջադէպերով եւ կուիները սկսան անմիջապէս եւս : Շատեր, նոյնիսկ Ամերիկայի մէջ յոյս ունէին թէ այս դադարը կրնայ աւելի տեւել եւ դուռ բանալ բանակցութեանց : Յուսախաբութիւնը մեծ է բոլոր լատինեռուն մօտ Պապէն սկսեալ : Ամերիկացիք սակայն չեն վերսկսած իրենց ռմբակոծութիւնները :

Ամերիկեան դիւանագիտական շրջանակներ ներուն համար, Վիէթքոնկը ռազմական տեսակ առաւելութիւններ քաշած է այս դադարէն : Ամերիկացիք քալ կը հաստին թէ Վիէթքոնկի առաջարկած դինադադարը միայն տեսական գետնի վրայ պիտի մը նայ, բայց չէին կրնար տեղի չտալ , ազգային եւ միջազգային ճնշումի տակ գտնուելով , որու վրայ եկած աւելցած էր Պապին կոչը :

Տեղւոյն վրայ, Վիէթքոնկը ահաբեկչական զանազան արարքներ կատարած է : Զեռնառումբեր նետելով Նհա Թրանկ ամերիկեան կայանի վրայ, Վիէթքոնկները 18 դինուոր վիրաւորած են : Ուրիշ յար ձակումն ալ տեղի ունեցած է : Ական մը պայթած է Ամերիկացիներուն ծովային ակումբին մէջ, 4 Ամերիկացիք վիրաւորուած են :

×

Բէթղեհէմի մէջ, ինը դարերու կիւ նները մէկ օրէն միւսը չեն մեռած անչուշտ եւ սիւերական ժողովի քրիստոնէական միութեան ողին չատ բան չէ փոխած : Ծանօթ է որ Ս. վայրերու պահապանութիւնը կարգով կը կատարեն յոյն օրթոդոքսները, Հայերը եւ Լատինները : Մը նունդի օրը կարգը օրթոդոքսներուն էր լալով, Փուէրի Քաթոլիքէս երդչախումբը որ եկած էր Պրբիանելի եւ Փարիզի շրջանները արտօնութիւն չէ ունեցած Մը նդնեան պատարագը երգելու Քրիստոսի ծննդեան վայրերու վրայ իսկ ինչպէս կը յուսար :

Ս. Պետրոսի իր պատշգամէն, Պապս Զ. հարիւր հազարաւոր ուխտաւորներու եւ հետաքրքիրի ու ճայնասփիւռի ունկնդիրներուն, կարճ ճառ մը արտասանեց , պարգեւով Քրիստոսի ծննդեան խմասան ու տարոգութիւնը, ապա իր օրհնութիւնը տուաւ Ուոպի էք Օռայի :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՆ ՏՈՒԻ մէջ, չատ ծանր արկած մը պատահած է առջի օր : Սանսիի լարատին կը փոխադրէր 49 հոսի երբ յանկարծ եւ լեկտրականութիւնը կտրած է երբ սոյ կալի հրմշտուքի մը հետեւանքով քանի մը հոգի անդունդն ինկած են : Քանի մը եւ րախաններ բռնուած են , ուրիշներ : Վնաս մեռեալ կայ եւ 19 ծանր վիրաւոր :

ՅՈՑՆ կառավարութիւնը նոր օրինագիծ մը պատրաստած է լուծելու համար եկեղեցւոյ եւ պետութեան միջեւ ծագած տպդնապը : Այս օրինագիծը մասամբ կը պատասխանէ յոյն եկեղեցւոյ պահանջներուն, որ կ'ուզէ Սինոդին ընտրած 15 եպիսկոպոսներու պաշտօնական վաւերացումը :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ եւ Իրաքի միջեւ մրթնոլորտը լարուած է : Երբորդ անգամ լալով , Իրաքեան Միկ օդանաւեր ռմբակոծած են պարսկական սահմանային գիւղերը :

ԹՐՔԱԿԱՆ... ՀՐԱԲՈՒԽԸ

ԿԻՊՐՈՍԻ ԱՒԹԻՒ

ՅԻՍՈՒՆ ՄԱՐՏԱՆԱՒԵՐ ԴԷՊԻ

ԱԼԵՔՍԱՆՏՐԷԹ

« ՀԱՐՊ ԻՍԹԷՐՈՒՋ »

—*—

Գրեցինք թէ եւրոպական մամուլը արձագանգ չի տար Թրքական եռուզեռին : Բայց նման անտարբերութիւն մըն էր որ պատճառ դարձաւ Սեպտեմբերեան դէպքերուն : Նոյն մթնոլորտը առկծուած է այժմ Թուրքիոյ մէջ : Կառավարը արձագանգը՝ այնպէս ինչպէս կը գրեն Թրքական թերթերը :

Վարչապետ Սիւլէյման Տէմիրէլ իր կուսակցութեան խորհրդարանական խմբակցին առջեւ մանրամասն բացատրութիւն տուաւ կացութեան մասին .

— Մենք պատասխանատու չենք այսօրուան կացութեան մէջ, — ըսաւ Տէմիրէլ, — նախորդ կառավարութիւնները այս արդիւնքը փոխանցեցին մեզի : Ամէնուն ծանօթ է թէ մինչեւ ո՞ւր րնթին կիպրոսի վէճը եւ ինչ պայմաններու տակ փոխանցեցին մեզի : Միայն թէ կիպրոսի դատը կորնոյացած չենք, պէտք չէ սուղ րլլա նենք , ամէն ինչ պիտի բնենք կիպրոսի մեր իրաւունքները պաշտպանելու համար : Որոշած ենք մեր կարելին ընել , կիպրոսի թրքական իրաւունքները անվթար պահելու համար : Ընդդիմադիր կուսակցութիւնը ի դուր կը փորձէ մեզ մեղադրել, մենք իրմէ ժառանգեցինք այս թնճուկը եւ մենք պատասխանատու չենք կիպրոսի ներկայ վիճակին համար : Հալբ կուսակցութիւնը դիտմամբ այս միջոցին կը դիմէ , իր պարտութիւնը կարենալ պարակելու համար : Ունինք այնպիսի բանակ մը, որ ի վիճակի է մեր իրաւունքները զործադրելու : Մեր պատրաստութիւնները լրացած են եւ կամ ու պատրաստ կը սպասենք : Մակարիոս եւ նոյնիսկ Յունաստան կրնան անխորհուրդ բան մը ընել, ինՕՍԻՍ փորձել : Թող փորձեն տեսնենք: Այն ատեն պիտի ստանան իրենց պատասխանը : Թուրք բանակն է որ պիտի խօսի այլեւս :

«ՅՈՑՆԵՐԸ ԿՈՒԶԵՆ ՊՈԼԻՍԸ, ՌՈՒՍԵՐԸ ԿՈՒԶԵՆ ԿԱՐՍՆ ՈՒ ԱՐՏԱՀԱՆԸ , ՊՈՒԼԿԱՐՆԵՐԸ ԿՈՒԶԵՆ ԹՐԱԿԻԱՆ : ԻՍԿ ՄԵՆՔ Ի՞ՆՉ ԿՈՒԶԵՆՔ »

Հանրապետութեան նախագահ ձէվտ կիւրսէլ ընդունելով այցելութիւնը Գուվայի Միլիէյէ Միութեան ներկայացուցիչներուն , հետեւեալ յայտարարութիւնը րրաւ .

— Մենք կիպրոսի խնդրին չուրջ ապրած ենք քաղաքականութիւն մը չունինք ,— րաւ Նախագահ կիւրսէլ : կառավարութիւնը պիտի պղտչացնեմ եւ պիտի ապ դարարեմ որ ապրային քաղաքականութիւն մը կարելի է : Ուրախ եմ որ «Ազգային Ուժերու» անունին տակ նոր Միութիւն մը կազմեր էք : Ինչո՞ւ մենք ալ չունենանք ապրային քաղաքականութիւն մը : Ցոյները կ'ուզեն Պոլիս, Իւսւերը՝ կարսը եւ Արտահանը, Պուլկարները՝ Թրքական : Չեմ գիտեր թէ մենք ի՞նչ կ'ուզենք : Ապրային քաղաքականութիւն մը չունինք եւ այս գրկանքին տառապանքը կը կրենք : Կառավարութեան ուշադրութիւնը պիտի հրաւիրեմ, որպէս զի կարելի եղածին չափ չուտ ապրային քաղաքականութիւն մը որդեգրէ » :

Երիտասարդները կիւրսէլէն պահանջեցին որ Թուրքիա դրաւէ Երկոտասան կղզիները, որոնք Ինէօնիւի կողմէ Յունաստանի տրուած էին :

ՅԱՆՑԱԻՈՐ ԿԸ ՓՆՏՌԵՆ

Անգարայէն կը հեռագրեն .—

Կիպրոսի տապնագին չուրջ խորհրդարանական վիճաբանութիւնները սկսան : Հալբէն դատ, Առաջէթ կուսակցութիւնն ալ իր համամտութիւնը յայտնած է եւ փափաքած է որ Կիպրոսի հարցը մանրամասնօրէն վերաքննուի Ազգ. Ժողովին մէջ : Կառավարութիւնը փաստեր եւ վաւերաթուղթեր կը հաւաքէ, հաստատելու համար թէ օրուան աննպաստ արդիւնքին պատասխանատուութիւնը կը վիճակի Հալբեան կառավարութեան : Առաջէթականները կը հաւաքեն Ինէօնիւի յայտարարութեան պատճէնները , իսկ Հալբ եանները ալ իրենց ի նպաստ փաստեր կը հաւաքեն, որպէսզի հաստատեն թէ Մակի որոշման պատասխանատուութիւնը Առաջէթ կուսակցութեան կը պատկանի :

Հալբ կուսակցութիւնը պիտի պահանջէ որ Ազգ. Ժողովի վիճաբանութիւնները հրապարակային ըլլան, եւ ոչ թէ դռնփակ, հակառակ պարագային պիտի չը մասնակցի նիստերուն : Միւս կուսակցութիւնն ալ միեւնոյն պահանջը դրած է :

Ի՞ՆՉ ԴԻՐՔ ԲՌՆԱԾ Է ԱՄԵՐԻԿԱ

Հալբեան չրջանակներէն կը հաղորդուի թէ Ազգ. Ժողովին մէջ Հալբ կուսակցութիւնը պիտի հրապարակէ Նախագահ Ճոնսընի այն նամակը, որ անցեալին մէջ ղրկուած էր այն առենուան վարչապետ Իսմէթ Ինէօնիւի : Ինչպէս կը յիշուի , Թուրքիա պատրաստուած էր զօրք հանել Կիպրոսի մէջ եւ գործադրել միջամտելու իր իրաւունքը, բայց Նախագահ Ճոնսըն այդ նամակով արգելք եղած եւ զգուշացուցած էր Ինէօնիւն, յիշեցնելով այդ պիտի միջամտութեան մը ծանրակշիռ հետեւանքները :

Այս նամակին ամբողջական բովանդակութիւնն է որ պիտի հրապարակուի , ցոյց տալու համար թէ նախագահ Ճոնսըն համակրական արտայայտութիւն մը ունեցած չէ Թուրքիոյ հանդէպ :

ՃՈՆՍԸՆԻ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔՆԵՐԸ

Նախագահ Ճոնսըն իր նամակին մէջ ոչ միայն արհամարհանքով արտայայտուած է, այլեւ վերջնագրի մը ձեւին տակ հետեւալ պղպարարութիւնները եւ սպառնալիքները րրած է .

Ա.— Թուրքիա չի կրնար զօրք հանել Կիպրոսի մէջ : Զէք կրնար նաեւ բոնի ուժէ պիմել Կիպրոսի դէմ : Եթէ երբէք զօրահանում կատարէք եւ նախընտրէք բոնի ուժը, այն ատեն Ամերիկա Թուրքիոյ կողքին պիտի չկանգնի, ընդհակառակն անոր դէմ պիտի ցցուի :

Բ.— Թուրք պինեալ ուժերը ՆԱԹՕի հրամանին տակ են, հետեւաբար ՆԱԹՕի զէնքերէն փամփուշտ մը իսկ չէք կրնար գործածել Կիպրոսի դէմ : Թուրքիա իրաւունք չունի ՆԱԹՕի պատկանող զէնքերը կամ ՆԱԹՕի հրանիթը կիպրոսի մէջ գործածելու : Այս պէնքերը Թուրքիոյ տրուած են լոկ գործածելու համար արտաքին յարձակումի մը դէմ , այլ ՆԱԹՕի վերին հրամանատարութեան հրամանով եւ հաւանութեամբ :

Գ.— Եթէ երբեք Թուրք կառավարը Թիւնը Կիպրոս գօրք հանէ կամ տարբեր միջոցներով պինեալ ուժի դիմէ ընդդէմ Կիպրոսի, կրնայ ըլլալ որ Ռուսերը մի ջամտեն եւ յարձակին Թուրքիոյ վրայ : Այդ պարագային, Ամերիկա ոչ մէկ օգնութիւն պիտի րնէ Թուրքիոյ եւ պայն առանձին պիտի թողու » :

Այս է ահաւասիկ նախագահ Ճոնսընի սպառնական նամակը : Ազգ. Ժողովի վիճաբանութեանց ընթացքին՝ ընդդիմադիր պարներուն պահանջն է վերաքննել Թուրքիոյ յարաբերութիւնները ՆԱԹՕի հետ , արտաքին նոր քաղաքականութիւն մը մշակելու համար, աւելի անկախ եւ ամուր սկզբունքներու կռթնած :

ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՅՈՑՑԵՐ

Թուրքիոյ բոլոր քաղաքներուն մէջ , Միացեալ Ազգերու որոշման դէմ բողոքի ցոյցեր կազմակերպուեցան երիտասարդութեան կողմէ : Այս ցոյցերէն առաջինը, որուն մասնակցեցան տասնեակ հազարաւոր ուսանողներ, տեղի ունեցաւ Պոլսոյ մէջ :

Ցուցարարները , համալսարանի պարտէզին մէջ հաւաքուելով, երդում ըրին չլքել կիպրոսը :

Բազմաթիւ ճառախօսներ լսելէ ետք, որոնք յատկապէս թելադրեցին պինուորական միջամտութիւն մը կիպրոսի մէջ , ցուցարարները տպդանցք կատարեցին քաղաքին գլխաւոր պողոտաներուն վրայ, բացականչելով . «Բանակը պէտք է կիպրոս երթայ », « Մեր արիւնը պիտի թափենք կիպրոսի համար », Ցուցարարները կը կրէին Աթաթիւրքի նկարները, դրօշակներ եւ պաստառներ, հետեւեալ արձանագրութիւններով . «Միացեալ Ազգերը նուրբերին կիպրոսը, մենք եա պիտի առնենք », «Կիպրացի Թուրքերը կը պահանջեն իրենց իրաւունքները», «Մակարիոս կիպրոս գերեզմանը պիտի դառնայ» :

ԹՈՒՐՔ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ԵՐԴՈՒԻՄԸ ՃՇՆԿԻՉ ԹՈՓՂԻԻ ԳԵՐԵԶՄԱՆԻՆ ԱՌՋԵՒ

Կիպրոսի տապնագին եւ ՄԱԿի անդը պատ որոշման առջեւ, Թուրք երիտասարդութեան բողոքը եւ ընդվզումը կը սաստկանայ օրէ օր եւ յուզումնալից ցոյցեր կը կատարուին Պոլսոյ մէջ, բայց մինչեւկի արտօնութիւն չտրուեցաւ : Ժամը իննին, ուսանողներ հաւաքուեցան Ամպատեան Հրապարակը, բազմութիւնը չատցաւ եւ ժողովուրդէն երկու հազար հոգի միացաւ ցուցարար ուսանողներուն : Գնացքը պիտի սկսէր, երբ ոստիկանութիւնը միջամտեց եւ ապդարարեց թէ մինչեւկի արտօնութիւն տրուած չէ եւ տղանցքը օրէնքի դէմ է, անպատեհութիւններ ունի : Ցուցարարները հնազանդեցան եւ ցրուեցան : Պահ մը ետք գարտիւէնն եւ Օրամթապիւէնն ալ ուսանողական խումբեր հաւաքուեցան Ամպատեան հրապարակը, բայց նոյն ապդարարութիւնը իրենց ալ եղաւ : Ոստիկանութիւնը խիստ միջոցներ ձեռք առած էր քաղաքին մէջ, որեւէ միջադէպ կանխելու համար :

Ուսանողական պատուիրակութիւն մը այցելեց նահատակ ձէնկիզ Թօփէլի գերեզմանը եւ երդում ըրաւ անոր անուանով, առաջին առթիւ կիպրոսը գրաւելու համար :

Այս առթիւ ապահովութեան խիստ միջոցներ ձեռք առնուած են եւ ոստիկանները արձակուրդները վերցան : Ցունաց Պատրիարքարանը եւ հելլէն հիւպատոսարանը ոստիկանական չղթայի տակ առնուեցան :

ՀԱՅ ԲԵՄԻ ԱԽՈՅԵԱՆԸ

(ՀԱՏՈՒԱԾ ՅՕԻՇԵՐԻՑ)

Յովհաննէս Աբելեան բացի Պաքուի Հայոց Թատրոնից, կապուած էր նաեւ Ե-րեւանի, Թիֆլիսի, Աշխաբադի եւ այլ Հայաշատ վայրերում գտնուող Թատրոն-ների հետ : Նա յաճախ ներկայացումների էր մեկնում այդ վայրերը եւ երբ նա էր դառնում Պաքու, մենք նրան սենեակում կ-ինք եառնդուն եւ ուրախ կայտառացած :

Ոչ ոք Աբելեանի պէս չէր սիրում Թատ-րոնը, նրա համար Թատրոնը սրբատաշ քա-ռասիւն էր, նրա համար փոքր եւ մեծ դէր, քիչ եւ շատ հանդիսատես չկար :

— Լաւ դերասանը, ասում էր նա, լուց-կու ռուփի վրայ էլ կարող է խաղալ : Մեծ արուեստից աշխարհի բոլոր մեծ բե-մերը փոքրանում են եւ միայն դերասան-ներն են բեմից հասակ առնում ու մեծա-նում :

Նա չէր մերժում ոչ ոքի հրաւէրը, խա-ղում էր բանուորական վայրերում, սի-րողների հետ : Ամռանը համարեա ամէն տարի չէջում էր Ղարաբաղի ու Հայաս-տանի դիւղերում եւ իր արուեստը հաս-ցընում ամենահեռաւոր վայրերը: Նա շատ էր սիրում Գորիսը, Շուշին : Աբել-եանի ժողովրդասիրութիւնը, հայ ապրի-ծառայելու մեծ եռանդը նրան առանձնա-յընում էին, դարձնում իսկական ժողո-վրդական արուեստագէտ : Երբ յայտնի էր դառնում, որ ներկայացմանը մասնա-կից է լինելու Յովհ. Աբելեանը, տոմսերն իսկոյն վաճառւում էին, եւ ժողովուրդը նրան դիմաւորում էր իրրեւ իր ծոցից ծնուած մի մեծ դերասանի, որն ամէն ինչով արժանի էր ժողովրդական բարձր կոչմանը :

Մեծ դերասաններն իսկոյն չեն ծնւում, չեն ընկնում երկնքից, նրանք ժողովրդի ճաշակի մեծ ամփոփումներն են, որ մը-շակւում են դարերի ընթացքում եւ ար-ժանի կերպարանք ստանալով՝ ծնունդ առնում :

Աբելեանը ծնուեց ապրային կերպարան-քով եւ, որպէս այդպիսին, դարձաւ այն մեծութիւնը, որին կարճ լեզուով ասում են արուեստի դլուխ դործոց կամ՝ հան-ճար :

Այդպէ՞ս սիրել հայրենի օճախը, այդ-պէս տարուել հայրենի քարաժայռերով, կարկաչուն դետերով, սառնորակ ապ-բիւրներով, դովաչունչ դեփիւռներով ու ծաղկունքով, աւերակների դարաւոր կոյ-աերով, նա, միայն նա կարող էր ... Բնութեան, ծաղիկների այդ մեծ սիրա-հարը տարուայ բոլոր եղանակներին փըն-արտում եւ դտնում էր ամենագեղեցիկ մանուշակը, մեխակը, վարդը, հովտա-շուշանը եւ դարդարում կուրծքը բնու-թեան պարդեւներով :

... Յայտնի է, որ Յովհ. Աբելեանը տարիների ընթացքում մեծ համբաւ էր ձեռք բերել: 1934 թուականին Պաքուի Հայկական Թատրոնի դլխաւոր բեմադիր Թաթիկ Սարեանը, կամենալով «Նամու-սը » բեմական մնայուն ներկայացում դարձնել, որոշեց կատարներ արտադրե-լով վէպից, աւելի ընդդծել ապրային սո-վորութիւնները ու բարքերը: Բեմադիրի նպատակներից մէկն էլ այն էր՝ տեսնել Աբելեանին իր հսկայ արուեստի ամբողջ դեղեցկութեան մէջ: Աբելեանը չատ հա-ւանեց բեմադիրի մտայղացումները : Վերջին գործողութեան մէջ նա հասաւ կատարելութեան: Վերջին պատկերում , երբ Ռուստամը սպանում է Սուսանին , վերջինս նետում է իրեն բակ եւ ընկնելով մաղուղ թարմ ձիան վրայ՝ մտանում . երեւում է Սէյրանը, որ խելակորոյս յար-ձակւում է Ռուստամի վրայ եւ ապա ինք-նասպան լինելով՝ ընկնում Սուսանի մօտ ... Լսւում է Աբելեան – Բարխուդարի հուժկու ձայնը .

— Բալա՛ս ... Բալա՛ս ...

Ոչ մի ուրիշ խօսք, ոչ մի չշուկ ...

Նրա «բալասը» ասելիճանաբար մօտե-նում է ... Ահա եւ նա ... մտնում է բեմ ... կանդնում հասակով մէկ նորից ա-ղեկատար, առիւծի պէս մռնչում .

— Բալաս , բալաս ... — փետում է մազերը, ընկնում գետին ...

Բարխուտարին բարձրացնում են դետ – նից Սմբատն ու Հայրապետը, տանում են թարմ ձիւնով ծածկուած դիակների մօտ, Բարխուտարը քարացած մէկ Սուսանին է նայում, մէկ՝ Սէյրանին եւ նրանց դլուխ-ներն իրար մօտ դնելով՝ լուռ հեկեկում .

— Բալաս ... բալաս ...

Այս երկու խօսքերի մէջ նա դնում էր իր հայրական զգայուն սրտի ողբը, իր ողբերդութիւնը :

Աբելեանը ապրային ամենամեծ դերա-սանն էր , հայ բեմի Անթէյը, որին ոչ ոք չէր կարող կարել այն հողից, որտեղ նա ծնուել, մեծացել ու հասակ էր առել :

Աբելեանի ժողովրդականութիւնը չատ մեծ էր: Նրան սիրում ու նրանով հրը-ճրւում , պարծենում էին ոչ միայն Հա-յերը, այլեւ Ազրբէյջանցիները եւ վրա-ցիները: Նրան ճանաչում էին ռուս բեմի վարպետներն ու արդի թատրոնի մշակ-ները:

Էլիզբարով – Աբելեան, ահա դերասանի դլուխ – դործոցը, ահա նրա ապրային խաղացանկի մեծագոյն հարստութիւնը : Ես չատ անդամ եմ տեսել Աբելեանի է-լիզբարովը՝ թէ Պաքուի հայկական թատ-րոնի ներկայացումներում եւ թէ ուրիշ խմբերի հետ ունեցած ելոյթներում : Ա-բելեանն այնպէս էր մշակել այդ դերը , որ կարծես ոչ մի տեղ չէր թոդել այն նոր դոյներով հարստացնելու համար: Ապ – բելով էլիզբարովների դարաշրջանում , ամէն ինչ աչքերով տեսած ու սրտով ըմ-պացած լինելով, նա այնքան իրատեսա-բէն էր խաղում, որ չէիր կարող բռնել որեւէ սխալ կամ նոյնիսկ աննշան վրի-պում : Նրա կեցուածքը, արձաթէ մազե-րը, քիչ թուխ դէմքը, ակնոցների վերև-ից ձգած խորամանկ հայեացքները, սա-հուն քայլուածքը, հատ – հատ խօսելու եղանակը, հրամայական չեշտը , ոսկէ ժամացոյցը , որ նա յաճախ հանում էր դրպանից , նայում , ուսերը վեր դցելով՝ յուզւում ... բոլո՛րը, բոլորը էլիզբարո-վական էր, խիստ ուռճացած քաղքենի մի կերպար, որ դեռ երէկ «Դալլաքի թոռ էր, պանիր – հացով մեծացած մի լա – կոտ »:

Երբ էլիզբարով – Աբելեան բեմ էր մտնում , կարծես իր հետ բերում էր Պաքուն՝ իննսունհազար թուականների մթ-չակոյթով, վարք ու բարքով, կենցաղով: Աբելեանը ոչ միայն ուսումնասիրել էր է-լիզբարովին, այլ պարզապէս ծնուած օ – րից տպրել ու տեսել էր նրան ամէն քայ-լափոխում , չնչել նրա չրջապարի օդը , տեսել էլիզբարովների ձեռքով պրկանք – ների ու թշուառութեան դիրկը նետուած հազարաւոր կողոպտուածների ու ընչա – զուրկների : Աբելեանի էլիզբարովը ա – կադեմական ուսումնասիրութեան եւ կամ լոկ դերասանական վառ երեւակայու – թեամբ ստեղծուած մի կերպար չէր: Դե-րասանը կեանքի մեծ ճանաչողութեան ճանապարհով պարզապէս նկարել էր նը-րան ...

Յովհաննէս Աբելեանը մեծութիւն էր եւ Շէյքսպիրեան խաղացանկում :

Ես չէի տեսել մեծ դերասանի Լիր Ա – քան եւ անչափ ուրախացայ, որ տիրի կ'ունենամ գոնէ լսելու : Մօտեցաւ Ա – քայ Լիրի ռադիօ բեմադրութեան օրը՝ 1936 Մարտ 12ը:

Սրտատրոփ սպասում էի Աբելեանի ձայնին եւ ահա նորից կախարդում է նրա դեղեցիկ ձայնը բարձրախօսների միջից :

Աբելեանը Լիրին չէր մանրացնում կեն-ցաղի խճճուած հարցերում, մի կրքոտ բնաւորութիւն էր նա, մի մեծ իմաստ – նութիւն, մի կատարեալ արքայ, որ կը – ռահելով իր ծերութեան դաժան փաստը, կամենում էր մի նոր միտք փնտռել, մի մեծ մարդու ձեռքը դնել պետութեան դե-կը: Նրան աւելի յուզում էր երկրի բախ-տը, քան զաւակների չարանենգ դաւերն ու քար սրտերի եղկելի թոյնը. նա որ – տում էր՝ բնութեան արհաւիրքներին հա-կադրելով իր հոդու մեծ ողբերդութիւնը ... ինչ չրչառութեամբ, ահկիանոսային ուժի ինչ մեծ փոթորիկի բարձրացրեց նա բնութեան արհաւիրքի տեսարանում, երբ սկսեց արտասանել Լիրի հանրայայտ մե-նախօսութիւնը .

— Փչէ՛ք, խնձի հոդմեր, փչէք , մին-չեւ ձեր այտերը պայթին ...

Այդպէս դուռեղ, այդպէս մեծ չնչով, այդպէս խտասուլից կարող էր լինել մի – այն Աբելեանը :

Ինչպէս դուռեղ էր նա վերջին ան – դամ ներկայացրեց իր Լիրը ձայնասիրա – ռով՝ ամբողջ աշխարհի համար, կարծես դոհ մնաց իր դործերից , դոհ , որ ձայ-նըն իր յաւերժ կը մնայ իրրեւ մի բացառ – իկ գործ , յատուկ ձայնասիրութեան համար, Հիւսիսվ Սամի եւ այլ բազմաթիւ ծանօթ եւ ապերեկ անձնաւորութիւն – ներ» :

Կանաչ Բանակը, մեծ կռիւ սկսած էր պատնաբար թուրքիկներ ալ հրատարա – կել ու բաժնել ժողովուրդին մէջ: Սա – բեւ կը ներկայացնենք կարդ մը ուշագրաւ պարբերութիւնները այդ թուրքիկնե – րուն. —

« ... Հին աշխարհը ուրիշ բան չէ, բայց եթէ պարզապէս քանի մը հարուստ – ներու ի գործ դրած դեղեցկամիտ արարքը , միլիոնաւոր մարդիկ դերիի պէս աշխատ – ցնելով եւ դանոնք միշտ աղքատութեան, անօթութեան եւ թշուառութեան ծոցին մէջ պահելով, ի խնդիր իրենց բարօրու – թեան ու անձնական հանդիստին :

« ... Աստուած հաւասար առեղծած է իր բոլոր արարածներն ալ: Վեր առէք ձեր դլուխները, տեսնելու համար ձեզ գըժ – բախտացնող ու ապիրատութեան դրկին մէջ պահող այս մարդիկը եւ ըմբոստացէք , ձերբազատուելու համար անոնց այդ չա – րիքէն ու կեղեքմունքներէն :Բարձրացու – ցէք ձեր ձայները եւ մի վախնաք անոնցմէ»:

« ... Գիտէ՞ք , թէ ովքեր են ձեզ չըր-ջապատող պէչերն ու փաչաները : Անոնք ալ ձեզի պէս հասարակ մահկանացուներ են » :

1921 Յունուար 10ին, Կանաչ Բանակի խնդիրը ուշադրութեանը յանձնուեցաւ Սպայակոյտի Նախագահութեան եւ ի վերջոյ յղուեցաւ Անկախութեան Ատեանի նախագահութեան : Կանաչ Բանակն ալ արդէն նախապէս մասնաւոր արտօնագիր մը ստացած չըլլալով, որոշուեցաւ փա – կել կազմակերպութիւնը, բայց արուես – տեւ այնքան տարածուած էր ու ճիւղա – ւորուած , որ կարելի չեղաւ որոշումը կիրարկել նոյնութեամբ, այլ միայն բա – ւականացան դադարարելով ընդհանուր քարտուղար եւ Թոքատի երեսփոխան Նա-դիմ Պէյն ու իր քանի մը ընկերները :

Գրաւուեցան Կանաչ Բանակի կանոնա-դրութիւնները, ուր ի մէջ այլոց դրուած էին հետեւեալ յօդուածները եւ արտա – դրութիւնները .—

« Կանաչ Բանակ կազմակերպութիւնը հիմնուած է Եւրոպացիներու նուաճող – կան գործունէութիւնները ձախողեցնելու եւ ասոնց դաղութարար ուժերը Ասիոյ վտարելու համար պայքարելու նպատա – կաւ :

« ... Կանաչ Բանակը չի վարանիր պայքարելու նաեւ այն դաղութարար – կան հոսանքներուն դէմ, որոնք գոյու – թիւն ունին բուն Թուրքիոյ մէջ , ինչպէս նաեւ դրամապուխներուն անար – դար ու անիրաւ շահերուն :

(32 Շար.)

ՌՈՒՍ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԳՐԱԻԷԻՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒՆ

(ԻՆՉԵ՞Ր ԿԸ ԳՐԵՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ)

ԿԷՍ – ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ «ԿԱՆԱՉ ԲԱՆԱԿԸ»

Առաջին Ապր. Մեծ Ժողովին ուշադրու-թիւն կը դրաւէին մասնաւորաբար չորս համայնավար կուսակցութիւններ : Ա-յս չորս կուսակցութիւններէն մէկը կէս – դաղտնի կազմակերպութիւն մըն էր , եր-կուքը հրապարակային եւ պաշտօնական կազմակերպութիւն, իսկ վերջին չորրոր-դը ուղղակի պաշտօնական համայնավար կուսակցութիւնը : Տրուած այս պայման-ներուն տակ, գոյութիւն ունեցող կազմա-կերպութիւնները կարելի է դասաւորել հետեւեալ կերպով .

1.— Կանաչ Բանակի Շարժումը , կէս – դաղտնի :

2.— Թուրք Համայնավար կուսակցու – թիւնը , դաղտնի :

3.— Ժողովրդային Ընկերվարական կուսակցութիւնը, հրապարակային՝ Հալֆ Իչթիրաֆիյուն :

4.— Թուրքիոյ Համայնավար կուսակ – ցութիւնը, հրապարակային եւ պաշտօ – նական :

ԿԱՆԱՉ ԲԱՆԱԿԻ ԿԱՆՈՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

Առաջին Ապր. Մեծ Ժողովի 1920 տար – ուան աշխատանքներուն ընթացքին, Կա-նաչ Բանակը ուշադրութիւնը կը դրաւէ թէ իրրեւ փոքր մը եւ թէ իրրեւ առաս – պել մը ըլլալով: Կանաչ Բանակիրացաւ – րութիւնը փոքր մը ըլլալով ճանչցուած է առաւելաբար անոր համար, որ պատճառ հանդիսացած է Կանաչ Բանակ անունով չարժումի մը առեղծման :

« ... Կանաչ Բանակի Ընդհանուր Կեդ – րոնին մէջ տեղ կը դրաւէին Ապդային Մեծ Ժողովի ամենակարկառուն դէմքերէն չա – տեր, նոյնիսկ Մուսթաֆա Քեմալի բաղ – մաթիւ մտերիմները : Օրինակ, այդ չրր-ջանին Մուսթաֆա Քեմալի անմաժան ըն-կերակիցներէն եւ առաջին դահլիճին Ա – ռաջնապահական Նախարարը Տոքթ. Ա-նան Ատրեար, որ աւելի ետքը յաջորդ-բար եղաւ նաեւ Ներքին Նախարար եւ Ապր. Մեծ Ժողովի Նախագահ : Նոյնպէս, մաս կը կազմէին նաեւ Հապլը Պէհճ, որ եւմաական Նախարար եղած է առաջին դահլիճին մէջ, ձէլալ Պայար, Եունուս Նատի, Հիւսրէվ Սամի եւ այլ բազմաթիւ ծանօթ եւ ապերեկ անձնաւորութիւն – ներ» :

Կանաչ Բանակը, մեծ կռիւ սկսած էր պատնաբար թուրքիկներ ալ հրատարա – կել ու բաժնել ժողովուրդին մէջ: Սա – բեւ կը ներկայացնենք կարդ մը ուշագրաւ պարբերութիւնները այդ թուրքիկնե – րուն. —

« ... Հին աշխարհը ուրիշ բան չէ, բայց եթէ պարզապէս քանի մը հարուստ – ներու ի գործ դրած դեղեցկամիտ արարքը , միլիոնաւոր մարդիկ դերիի պէս աշխատ – ցնելով եւ դանոնք միշտ աղքատութեան, անօթութեան եւ թշուառութեան ծոցին մէջ պահելով, ի խնդիր իրենց բարօրու – թեան ու անձնական հանդիստին :

« ... Աստուած հաւասար առեղծած է իր բոլոր արարածներն ալ: Վեր առէք ձեր դլուխները, տեսնելու համար ձեզ գըժ – բախտացնող ու ապիրատութեան դրկին մէջ պահող այս մարդիկը եւ ըմբոստացէք , ձերբազատուելու համար անոնց այդ չա – րիքէն ու կեղեքմունքներէն :Բարձրացու – ցէք ձեր ձայները եւ մի վախնաք անոնցմէ»:

« ... Գիտէ՞ք , թէ ովքեր են ձեզ չըր-ջապատող պէչերն ու փաչաները : Անոնք ալ ձեզի պէս հասարակ մահկանացուներ են » :

1921 Յունուար 10ին, Կանաչ Բանակի խնդիրը ուշադրութեանը յանձնուեցաւ Սպայակոյտի Նախագահութեան եւ ի վերջոյ յղուեցաւ Անկախութեան Ատեանի նախագահութեան : Կանաչ Բանակն ալ արդէն նախապէս մասնաւոր արտօնագիր մը ստացած չըլլալով, որոշուեցաւ փա – կել կազմակերպութիւնը, բայց արուես – տեւ այնքան տարածուած էր ու ճիւղա – ւորուած , որ կարելի չեղաւ որոշումը կիրարկել նոյնութեամբ, այլ միայն բա – ւականացան դադարարելով ընդհանուր քարտուղար եւ Թոքատի երեսփոխան Նա-դիմ Պէյն ու իր քանի մը ընկերները :

Գրաւուեցան Կանաչ Բանակի կանոնա-դրութիւնները, ուր ի մէջ այլոց դրուած էին հետեւեալ յօդուածները եւ արտա – դրութիւնները .—

« Կանաչ Բանակ կազմակերպութիւնը հիմնուած է Եւրոպացիներու նուաճող – կան գործունէութիւնները ձախողեցնելու եւ ասոնց դաղութարար ուժերը Ասիոյ վտարելու համար պայքարելու նպատա – կաւ :

« ... Կանաչ Բանակը չի վարանիր պայքարելու նաեւ այն դաղութարար – կան հոսանքներուն դէմ, որոնք գոյու – թիւն ունին բուն Թուրքիոյ մէջ , ինչպէս նաեւ դրամապուխներուն անար – դար ու անիրաւ շահերուն :

(32 Շար.)

ԲԻԶԱՆԴԱԿԱՆ ԿԱԼՈՒԱԾԻՆ ՄԷՋ

Բ.

Թագաւորին պատերազմները կը մա-նակցէին աւատապետները իրենց սարուկ-ներով : Մեծ ճարտարուն եւ պետական պա-տակարգին մէջ կը դտնուէր աստիճան-բաւ դատակարգը : Առեւտրականներու եւ արհեստաւորներու անճնական ազատու – թիւնը ապահոված էր, իսկ չինական – ները կապուած էին հոդին, ենթարկուած՝ տարապարհակ աշխատանքի, կը մնային դերի : (Բրնթենոէն, Լ'Ամփիր տէ Սա-սանիա, 1907, էջ 46):

Արշակունիները հայ աւատապետական իրաւունքի մէջ չանցային ներմուծել պար-թեւական աւատապետական իրաւունքը , քրիստոնէութեան առեն բիւզանդական աւատապետական իրաւունքը սկսաւ մըտ-նել : Սասանեաններ իրենց բաժինին մէջ , Բիւզանդիան մեւս կողմը սահմանափակ-ցին նախարարական իրաւունքները: Եր – կու Հայաստաններու նախարարական պր-բութեանց մէջեւ գոյացաւ խրամատ մը: Տիրդռնի աշխատանքը մոգական կրօնով Հայերը հեռացնել էր Բիւզանդիոնէն, ար-կարացնել եկեղեցական աւատապետու – թիւնը, որ սկսած էր տիրապետող բլլալ , Բիւզանդիոն պիտի աշխատէր Հայ Եկեղե-ցին մերձեցնել բիւզանդականին :

Հայերն ալ պիտի պայքարին երկու ճա-կատի վրայ եկեղեցիին եւ եկեղեցակա – նութեան անկախութիւնը պահելու :

Վանքեր ու եկեղեցիներ կատինքրու չնորհիւ ընդարձակ հոդեր ունէին : Թըչ-ուառութեան, սովի, պատերազմի, հա – մաճարակի պատճառով կը վաճառուէին հոդեր, եկեղեցի եւ հոդատէր կը դառնա-յին մեծ հոդատէրեր, փոքրիկ սեփակա – նութիւնը կը կորսնցնէր արժէքը :

Եւրոպայի մէջ, Զինուսատանի մէջ, Ռու-սիոյ մէջ կայ աւատապետութիւն՝ ան – կախ աշխարհագրական պայմաններէ : « Խռոված չրջաններու մէջ փոքրիկ հոդա-ձէրեր, տիարներ յօժարակամ կը մտնեն զօրաւոր զրացիի մը պաշտպանութեան տակ, կը դառնան հպատակ պաշտպանու-թեան փոխարէն եւ նոյնիսկ կ'ընդունին պաշտպանին իրաւունքը իրենց հոդերուն վրայ» : (Շարլ Տէլ, Պիզանս, 1920, էջ 165):

Աւատապետը տէրն էր ճորտին եւ ըստրուկներուն : «Արեւմուտքի մէջ ոչ մէկ դաշինք կար կամ պայմանագրութիւն հողատիրոջ եւ ճորտին միջեւ, հողատիրոջ ստացուածքն էր ճորտը » կը գրէ Ֆիւսթէլ տը Գուլանժ : Նոյն իրողութիւնը Ռուսիոյ մէջ . «Տէրը բացարձակ իրաւունք ունէր ճորտին վրայ, կեդրոնական իշխանութիւնը չէր կրնար միջամտել տիրոջ գործին : Տէրը կրնար փոխադրել այլուր բաժնելով ընտանիքէն » :

Ընկերային շարժումներու մէջ կարեւոր տեղ մը կը բռնէ գիւղացի դասակարգի ինքնագիտակցութեան հասնիլը : «Ռուսիոյ մէջ արեւմտեան դաղափարներով սնած մտաւորականներու շնորհիւ ռուս գիւղացին ըմբռնեց իր վիճակը եւ շարժիլ սկսաւ » : (Միլիուքով) :

Անապահովութեան շրջանին փոքր հողատէրը, տկարը, աղքատը կը մտնէր ազդեցիկ, ուժեղ դրացիի մը պաշտպանութեան տակ, կը դառնար անոր պաշտպանեալը եւ յաճախ կը ճանչնար պաշտպանը իր հողին սեփականատէրը : Մեծ հողատէրերը կ'օգտուէին առիթէն, կը մեծցնէին իրենց կալուածները վախ տալով, կողոպտելով, ժան վճարումով, այսպէս կը կազմուէր մեծ հողատիրութիւն : Տկարները կը լքեն իրենց հողերը, կը փախէին սէպի քաղաքները :

Աւատապետները տնտեսապէս երկրին կը տիրանային, իրենցմէ կ'ընտրուէին պաշտօնեաները, պաշտօնով եւ դիրքով կը տիրէին երկրին, սեփական դինուոր կ'ունենային, իրարու հետ կը խնամիանային եւ դասակարգային չահերով կը կապուէին : Արեւելքի մէջ աւատապետական նուիրապետութիւն չկայ, ինչպէս Արեւմուտքի աւատապետութեան մէջ, թէեւ ձեւը նոյն էր : (Ռամպօ, Լ'Ափիր Կրեք օ տիգիէմ սիէքլը, 1870, էջ 259) :

Եղիպտոսի աւատապետները կեդրոնէն անկախ պետութիւն մը կը կազմէին նահանգներու մէջ : Բիւզանդական տիրապետութեան շրջանին (538-619) պաշտօնները ձեռք անցուցած էին եւ իրար կը բռնէին : Կը մերժէին կեդրոնէն եկած հրահանգները, կառավարիչները անկարող էին մաքառելու անոնց կամայականութեան դէմ, տուրքերու ծանրացումին դէմ : Պետութեան ելեւմուտքը կը վնասուէր, ժողովուրդը կը տուժէր, կը տառապէր, կը զազթէր : (Հանոթօ, Իսթուար տը լա Նասիոն Էժիպսիէն, հատոր Գ. էջեր 456, 505, 520, 522) :

Կայսրութեան մէջ կային Ազատ երկրագործներ, որոնք երկրագործական համայնքներ էին : Կային նաեւ Շինականներ, որոնք հողատիրոջ հաշիւին կ'աշխատէին : Կային սլաւ, լատին, արեւելեան կողմի դերիներ, կամաւոր դերիներ : Երբ փոքր հողատէր մը, վարձակալ մը չեն կրնար վճարել պարտք ու վարձք կը ստիպուին հողին վրայ մնալ եւ դառնալ ստրուկ :

Յուստինիանոս պայքարեցաւ մեծ հողատիրութեան եւ աւատապետութեան ոդիին դէմ : Ազատ դասակարգը հետզհետէ անհետացաւ : Բիւզանդական Հայաստանը պիտի կրէ պետութեան եւ աւատապետութեան ճնշող ազդեցութիւնը :

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

(Շար.)

Ս. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏՕՆԱԾԱՌԸ

Կիրակի, Դեկտեմբեր 19ին երեկոյեան ժամը չորսէն մինչեւ ուշ դիշեր ծնողքներու, բարեկամներու եւ նախկին աշակերտներու հոծ բազմութիւն մը, բոլորուած ուրախ սեղաններու շուրջ, Մուրատեան վարժարանի Մ. Պէշիկթաշլեան-Գ. Մ. Ալէմշահ սրահին մէջ տօնեց այլեւս վարժարանին համար աւանդական դարձած Տօնածաճը :

Հանդիսութիւնը բացաւ վարժարանի տեսուչ Հ. Նիկողոս Վրդ. Քէհեայեան, որ շնորհակալութեան եւ բարեմաղթութեան խօսքերէ ետք անդրադարձաւ նաեւ, հարեւանցի ակնարկով մը, վարժարանին ներկայ կացութեան եւ ապագայ ծրագիրներուն : Իմացանք որ, տեղի չգոյութեան պատճառով, կարգ մը դիմումներ ստիպուած կը մերժուին : Այս իսկ մտահոգութեամբ, առաւելագոյն չափով հայ տղոց լաւագոյն պայմաններու մէջ դաստիարակութիւն մը տալու նպատակով մօտ ատենէն Մխիթարեան միաբանութիւնը պիտի ձեռնարկէ ընդարձակ սերտարաններու եւ լապորաթուարի մը կառուցման : Ատենին, այս էական ձեռնարկին տեղեակ պիտի պահուի նաեւ Ֆրանսահայութիւնը : Հսկայական դումարներ նախատեսուած են, որոնց մեծ մասը պատրաստ է հոգալու ինքը, Մխիթարեան միաբանութիւնը :

Հանդէսին դեղարուեստական բաժինը, բաղկացած հայկական պարերէ, տրամախօսութիւններէ, փոքրիկներու բերնով եւ հայեցի մաքուր առողանութեամբ հայերէն արտասանութիւններէ, եւ այս բոլորը կենդանացած, աշխուժացած աշակերտական նուագախումբէն, աւելի քան հաճելի դարձուցին սրահին մէջ խմբուած բազմութեան հանդէս – խնջոյքը : Իրապէս որ վարժարանին տօնածառը դադրած է այլեւս աշակերտական տօն մը ըլլալէ եւ դարձած հաստատութեան շուրջ բոլորուած բոլոր ծնողքներուն ու բարեկամներուն հաւաքական, չէնշող, զուարթ Հայկական Կաղանդը : Տօնածառին շուրջ խմբուած դեղեցիկ համազգեսներով ժըպտուներես հայ մանուկներուն, վարժարանին աշակերտներուն չափ ու աւելի մենք իրենց շուրջ, իրենց համար տիրող այդ զուարթ, հայկական մթնոլորտն էր որ սիրեցինք : Դժբախտաբար կ'ապրինք զրկուած բազմաթիւ նոյնիսկ դիւրին փափաքներէ. Ֆրանսայի հեռաւոր անկիւնը բնակող հայ ծնողքը ի՞նչպէս մինչեւ Սեւր գայ՝ իր զաւակին նուէրը հայ Կաղանդ Պապուկէն, առնելու համար :

Ահա թէ ինչու սրտանց յաջողութիւն կը մաղթենք վարժարանին տեսչութեան. ու ծնողքներուն, թող աւելի մեծնայ, բազմապատկուի այս ընտանիքը, թող անհրաժեշտը կառուցուի, մէկդի նիւթական մտահոգութիւնները, կարեւորը այն է որ արժանի են մեր զաւակները, չզըրկուին՝ մանաւանդ անոնք որ կը փափաքին հայ Կաղանդ Պապուկին գալ :

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՆԱՐԱՏ ՅՂՈՒԹԵԱՆ ՔՈՅՐԵՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Երկար տարիներէ ի վեր զգալի էր Պոմոնի հայաշատ արուարձանին մէջ մանկապարտէզ – նախակրթարանի մը անհրաժեշտութիւնը : Ասկէ վեց տարի առաջ Անարատ Յղութեան Միաբանութենէն խումբ մը անձնուէր քոյրեր հիմը դնելով տեղւոյն մանկապարտէզի մը լրացուցին այդ պակասը : Համեստ պայմաններու մէջ սկսուած այս ձեռնարկը յաջողութեամբ պսակուեցաւ եւ այսօր նախակրթարանի բաժինով միասին, բազմաթիւ հայ մանուկներ, Ֆրանսերէնին առընթեր, կը սորվին իրենց մայրենի լեզուն եւ կը ստանան ազգային առողջ դաստիարակութիւն : Դպրոցական հանդէսներուն տասը տարեկանէն վար փոքրիկներու բերնէն լսուած երգերն ու արտասանութիւնները կամ անոնց կատարած հայկական պարերը, ներկաներու հոգին կը լեցնեն անխառն երջանկութեամբ :

Անցեալ Հոկտեմբեր 20ին «Գ. Կիւլպէնկեան հիմնարկութեան» կողմէ երկու անձնաւորութիւններ այցելած են դպրոց, տեսած են շէնքերու կանոնաւոր դասաւորումը, մաքրութիւնը, կարգն ու կանոնը, լսած են փոքրիկներու խօսած անթերի հայերէնը, անոնց երգերն ու արտասանութիւնները եւ յայտնելով իրենց անվերապահ զոհունակութիւնը, խոստացած են նաեւ ապահովել Գ. Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան օժանդակութիւնը, որպէսզի քոյրերու կողմէ ստեղծուած այս հիանալի ձեռնարկը աւելի եւս բարգաւաճի :

Արդարեւ այս ազգօգուտ գործը ոչ միայն արժանի է մեր ամէնուն դուրդուրանքին, այլ մանաւանդ հոդածութեանն ու քաջալերանքին :

Մ. Յ. ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՔԱՐԵՐԸ

Երկրին քարային հարստութիւններուն մէջ առանձնապէս աչքի կը զարնեն տուֆերը, մարմարները, կրանիտները, երկաթաքարերը եւայլն : Հայաստանի տուֆերը ունին բազմաթիւ յատկանիշեր՝ բազմազանութիւն, այլազան եռանդներ եւ տոկունութիւն :

Ցարդ գտնուած են տուֆերու հարիւր հանքեր՝ 2,5 միլիառ խորանարդ մեթր պաշարով. այլ խօսքով՝ Խորհ. Միութեան պաշարներուն 88 տոկոսը կը գտնուի մեր երկրին մէջ :

Շնորհիւ աշխատանքի մեքենայացման, 1963ին արդիւնահանուած է 884 հազար խորանարդ մեթր տուֆ : Քանի մը տարիէն կրնայ հասնիլ տարին չորս միլիոն խորանարդ մեթրի :

Կրանիտը շատ տարածուած քար մըն է : Դիւրութեամբ կը փշրուի եւ լաւ կը տաշուի : Կրանիտը կ'օգտագործուի նաեւ իբրեւ մամուլ, իսկ անոր մնացածներէն կը պատրաստուին խճաքարեր եւ այլ նիւթեր :

Միեւնոյն ատեն տոկուն է եւ ունի զանազան գոյներ : Հայաստանի մէջ կան մոխրագոյն, կապոյտ-մոխրագոյն, մուգ գորշագոյն, գորշ – վարդագոյն կրանիտներ :

Ներկայիս կան կրանիտի 40 հանքեր, որոնց ընդհանուր պաշարները կը հասնին տասնեակ միլիառ խորանարդ մեթրի :

Այս քարին արդիւնահանումը 1963ին եղած է 191,000 խորն. մեթր : Յառաջիկայ հինգամեակին (1966 – 70) պիտի բարձրանայ 301,600 խորն. մեթրի :

Երկաթաքարերը եւ անդեզիտները, որոնք ունին հրաբխային ծագում, պնդակազմ, նոյնակերպ եւ ծանր քարատեսակներ են՝ սեւ կամ մուգ-գորշագոյն :

Պաշարները կը հասնին տասնեակ միլիառ խորանարդ մեթրի :

Մարմարը աչքի կը զարնէ զարդական յատկութիւններով : Պաշարները երեք հարիւր միլիոն խորանարդ մեթրէն աւելի են, ուրիշ խօսքով, Հայաստան, ամբողջ Խորհ. Միութեան ունեցածէն աւելի մարմար ունի իր ընդերքին մէջ :

Հայաստան հարուստ է նաեւ կրաքարերով, հրակայուն կաւով, կիպսով եւն : Կան պեմզայի քառասուն հանքեր՝ աւելի քան 1,5 միլիառ խորանարդ մեթր պաշարներով :

Նախապէս Խորհ. Միութիւնը Իտալիայէն կը ներմուծէր պեմզան : Ներկայիս կ'առնէ Հայաստանի արտադրածը :

Վ. Յ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (12)

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

— * —

— Այդ ձեր աստուածացուցած պարոն Մօպրէն ե՞րբ տեսնելու պատիւը պիտի ունենանք, հարցուց տիկին Շապան պահ մը մտածելէ յետոյ :

— Եթէ փափաքիք, վաղը կրնանք զայն ձեզի ներկայացնել :

— Տեսնենք մեր հետը գալ պիտի հաճի՞ :

— Մենք ատոր վստահ ենք, ըսին երկու բարեկամները միաբերան :

ՍԵՒ ԱՐԾԻՒՆԵՐԸ

Անակնկալ միջադէպ մը դէպքերու դահավիժումին պատճառ դարձաւ :

Այս խօսակցութեան յաջորդ օրը, առտուան թղթաբերով, Տիկին Շապան հետեւեալ նամակը ստացաւ.

« Տիկին,

« Զօրավար Սէնթ Ֆուա ցեղապետ Հաճի Մօհամէտէ Եավուզ Սուլթան Սէլիմ առաջինի զանձերուն դաղտնիքը իմացաւ. բայց դիտցած եղէք որ այդ դաղտնիքը ցեղապետէն ուրիշներ ալ դիտեն, Ձեր եղբօրմէն առաջ այդ դանձերուն իրաւունքը մեր ընկերակցութեան կը պատկանի : Հակառակ ատոր, մենք պատրաստ ենք ձեզի հետ սակարկութեան մտնելով համաձայնելու ... : Այս իրիկուն ձեր քրոջը հետ Գերմանական դեսպանատան մէջ սարքուելիք դիմակաւոր պարահանդէսին եկէք ... : Ներփակ պիտի գտնէք հրաւիրատոմս մը :

Ձեր սղաւոր ըլլալը պատճառ բռնելով չգալիք չընէք, եթէ կապոյտ պարազգեստ մը հագնիք եւ երեսնիդ ալ կապոյտ դիմակ մը դնէք, ոչ ոք կրնայ ճանչնալ ձեզի : Եւ որպէսզի մեր պատգամաւորը կարենայ ձեզի դիւրաւ ճանչնալ, ձախ ուսերնուդ ճերմակ ժապաւէնով մէյ մէկ խաչաձեւ հանգոյց փակցուցէք : Ամէն բան իմացած ենք, դիտցած ըլլաք եւ դիտենք թէ ձեր բարեկամներն ու ձեր քրոջ ամուսինը նոր արշաւանք մը կը կազմակերպեն : Եթէ մեր պայմանները ընդունիք, արշաւանքնիդ կը դիւրանայ եւ դէմերնիդ հակառակորդ չէք ունենար, իսկ եթէ չընդունիք, մահերնիդ աչքերնիդ առէք : Այս իրիկուան բանակցութիւնէն կախում պիտի ունենայ ամէն բան : Կամ պատերազմ եւ կամ հաշտութիւն : Նկատելով որ դուք եւ ձեր քոյրը հանգուցեալ զօրավար Սէնթ Ֆուայի ժառանգորդներն էիք, այս մասին կարգադրութեան մը յանդելու համար նախ եւ առաջ անդամ մը ձեզի դիմելը պարտականութիւն համարեցանք : Այս դիմումը առաջին եւ վերջինն է սակայն » :

«ՍԵՒ ԱՐԾԻՒՆԵՐԸ»

Քանի մը վայրկեան ետք, Տիկին Շապան, հեռաձայնով, քոյրը, Մօրիսը եւ Լեւոն Զարտաքը տուն կանչեց եւ նամակը անոնց ցոյց տուաւ :

— Դիրքերնիս ճշդուեցաւ, խօսք առաւ Լեւոն նամակը կարդալէ ետք :

— Պէտք չէ այդ ժամադրութեան երթաք, ըսաւ Մօրիս Քենիին եւ կնոջը ուղղելով խօսքը :

— Արդէն միտքերնիս դրած էինք որ պիտի չերթայինք, պատասխանեցին երկու քոյրերը :

— Վայրկեան մը, վայրկեան մը սպասեցէք որ քիչ մը մտածեմ, զոչեց Լեւոն անոնց խօսքը կտրելով :

Եւ տիկին Շապանի դառնալով աւելցուց.

— Ընդհակառակն, սիրելի բարեկամուհիս, պէտք է որ քրոջդ հետ երթաս այդ պարահանդէսին :

— Ի՞նչ ըսիր, ինչո՞ւ երթայ, զոչեց Մօրիս զարմանահար :

— Հոգդ մի ըներ, մենք ալ հոն պիտի ըլլանք, Փիէրն ալ հետերնիս, պատասխանեց արթուն երիտասարդը : Եւ մինչեւ իսկ այս տիկիններուն հոն հասնելէն առաջ մենք հոն պիտի գտնուինք ... : Ինչ որ է, ատոր պատճառը ետքը կ'ըսեմ քեզի ... :

Յետոյ, խօսքը երկու քոյրերուն ուղղելով ըսաւ.

— Դուք ճիշդ կէս դիշերին կ'երթաք :

Ապա, դարձեալ բժիշկին դառնալով աւելցուց.

— Սիրելի Մօրիսս, իրար մի անցնիր, թող երթան որ հասկնանք որու առջեւ դտնուելնիս եւ հակառակորդնիս կամ թշնամինիս ճանչնանք ... : Մինչեւ այսօր մութին մէջ խարխափած մնացինք եւ չկրցանք ինքզինքնիս պաշտպանել : Տես, մեր թշնամին մեզ կը ճանչնայ եւ ուզածին պէս մեր ամէն մէկ քայլը կը լրտեսէ, բայց մենք մութին մէջ մնացած ենք, չենք դիտեր որուն դէմը դտնուելնիս ... ? Ասիկա մեզի համար շատ վտանգաւոր կրնայ ըլլալ ... բարեկամ կը կարծես՝ թշնամի կ'ելլէ դիմացդ եւ ուզած խաղը կը խաղայ քեզի ... : Հիմա քանի որ առիթը ներկայացաւ, պէտք չէ այս պատեհութիւնը ձեռքէ փախցնենք ... : Վըտանդէ՞ կը վախնաս, պարահանդէսի մը մէջ կրնա՞յ վտանգ պատահիլ ... պարասրահին մէջ առնուազն երեք հարիւր հոգի պիտի ըլլայ ... լեռը չենք ... Փարիզի սիրտն ենք ... : Մենք ալ հոն, ի՞նչ կըրնան ընել ...

ՓԻԷՐ ՄԱՐՕՏՕՆ

(Շար.)

Նոր Տարուան Առթիւ

— ՅԱՌԱՋ —

ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ԹԱՌԱՌԷՆ Տիկին Փալանճեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր մօր՝ Տիկին Անժէլ Սանտիկճեանի (Մարսէյլ) :

ՆԻՄԷՆ Տիկին Շնէլէր մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր մօր՝ տիկին Խօրուխեանի :

Տիկին Պաղտասարեան, ամէն տարուան պէս, այս տարի ալ մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր մօրը՝ Տիկին Քէշիշեանի, (Մոնֆերան) :

Տիկին Ժաքլին Էլսէնսոն եւ Տիկին Ռոզ Անտրէ այս տարի ալ մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրեն իրենց ծնողքին՝ Տէր եւ Տիկին Նորոյեանի (Լիոն) :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Շաւիլի Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ընկերները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկերներ Մովսէս եւ Յարութիւն Տէմիրճեանի իրենց եղբօր եւ հօր Օննիկ Տէմիրճեանի մահուան առթիւ :

×

Կապ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերուհիները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկերուհիներ Անահիտ Պարտաքճեանի եւ Վարդուհի Տէմիրճեանի իրենց հօր եւ կեսրայրին Օննիկ Տէմիրճեանի մահուան առթիւ :

×

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շաւիլի ընկերընկերուհիները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկերուհի Ժոզիան Պարտաքճեանի իր մեծ հօր Օննիկ Տէմիրճեանի մահուան առթիւ :

×

Շաւիլի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ վարչութեան նախկին անդամներէն Օննիկ Տէմիրճեանի ցաւալի մահուան առթիւ եկեղեցւոյ վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ողբացեալին ընտանեկան պարագաներուն :

Այս տխուր առթիւ փոխան ծաղկեպսակի չնորհակալութեամբ ստացած է Այրի Տիկին Սրբուհի Փանոսեանէ յիսուն Ֆր., Տէր եւ Տիկին Ֆիլիպ Յովհաննէսեանէ 20 եւ Տէր եւ Տիկին Մելքոն Էսկիճեանէ 10 Ֆրանք :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ողբ. Օննիկ Տէմիրճեանի յիշատակին փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութիւններ.— Յ. Անդրէասեան յիսուն Ֆրանք, Օ. Թորանեան վաթսուն, Մ. Տողրամաճեան յիսուն, Վ. Բիւզանդեան քսան, Գ. Զէրվիշեան քսան, Կ. Սահակեան 20, Յ. Այանեան, Ն. Փափազեան, Ճ. Ճանիկեան, Ա. Ճանիկեան տասնական, (գումար 260 Ֆրանք) :

Այս գումարը բաժնուած է Շաւիլի Կապոյտ Խաչին 30 Ֆրանք, Շաւիլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդին 40, Շաւիլի գպրոցին 30, «Յառաջ»ին 40, «Հայաստան»ին 40, «Հայ – Բոյժ»ին 30, Կապ. Խաչի կայանին 50 : (Վերջին երեք գումարները ստանալ «Յառաջ»էն) :

ՄՕՏ ՕՐԷՆ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ ՆԱՐԴԵԱՆ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆՑ
Թիւ 1

ԼՈՒՍԱՄԱՏԵԱՆ

(ՀԷՔԵԱԹ ԵՒ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ)

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Փառաւոր հատոր մը : Լոյս կը տեսնէ Յունուար 15էն առաջ : Անոնք որ արձանագրուեցան վճարելով 10 Ֆրանք, կը ստանան առաջին առթիւ : Յունուար 15էն սկսեալ գինն է

15 Ֆրանք

Գումարները ղրկել միայն Մանտա-քառթով :

ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐԵԳԼՈՒԽ

Մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի մինչեւ տարեգլուխ փակել իրենց առկախ հաշիւները նորոգել իրենց բաժանորդագրութիւնը առանց սպասելու անհատական դիմումներու :

Շնորհակալութեամբ
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Այս Կիրակի առաւօտ, ժամը 9·30ին, Ֆրանսական հեռատեսիլի Ա. կայանէն Ժերար Սթէֆանէսքոյի Էմիսիոնը : Նիւթ Հայկական ճարտարապետութեան ազդեցութիւնը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութեան նախաձեռնութեամբ Վարդանանցը կը տօնուի Փետր. 20ին, Մշակոյթի Տան մէջ :

×

Մարսէյլի մէջ «Մանուկներու Օր»ը, Կապոյտ Խաչի, քաղաքի եւ շրջաններու բոլոր մասնաճիւղերու մասնակցութեամբ, Պօմոնի Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ սրահին մէջ, Յունուար 16ին ժամը 15ին :

×

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Կապոյտ Խաչի «Մանուկներու Օր»ուան, Կիրակի Փետրուար 13ին :

×

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, Շաբաթ, Մարտ 5ին Սփլանտիտի սրահին մէջ :

×

Մանուկներու Օրը կը տօնուի Տէսինի մէջ Յունուար 9ին Շաբաթ երեկոյեան, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

×

ԼԻՈՆ.— «Մանուկներու Օր»ը Յունուար 16ին Ազգային Տան սրահը :

×

Մուրատ – Ռափայէլեան Նախկին Աշակերտաց Միութեան
ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՓԵՏՐՈՒԱՐ 6ԻՆ

×

Հ. Բ. Ը. Մ. տարեկան պարահանդէսը Փետրուար 20ին, Ժորժ Ե.ի սրահը :

×

Սամուէլ Մուրատեան վարժարանի թատերական ներկայացումը՝
ՄԱՐՏ 20ԻՆ

×

ՎԻԷՆ.— Մանուկներուն օրը Յունուար 9ին, Սէրքլը Կաթոլիկ սրահին մէջ :

ՄԱՐՍԷՅԼ
ՊՈԼՍԱՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԾԱՌ

Մարսէյլի Պոլսեցիներու Հայր. Մշակութային Միութեան կողմէ, Ծնունդի տօնածառ մը կազմակերպուած է Յունուար 9ին (Հայկական Ծնունդի առթիւ), կէսօրէ ետք ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր, Պիպլիոթէք Փոփիւլէռի սրահը, Ռիւ Ֆրանսիս Շիրա (նախկին Փլաս տ'Օպսէրվանս) :

Կը խնդրուի հայրենակիցներէն այժմէն ապահովել մուտքը, դիմելով միութեանը վարչական անդամներուն : Պօմոն 31 Պուլվ. Պօմոն, Պ. Հրաչ Մարտիրոսեանի, իսկ քաղաքը 15 Ռիւ տը լա Կռանտ Արմէ դերձակ Ասլանի, հեռ. 62–60–03 :

«Լիոն եւ շրջակայի մէջ տուն շինելու համար մասնաւոր պատրաստուած հողեր եւ վիլլաներ, նմանապէս Լիոնէն 5էն 20 քիլոմեթր հեռաւորութեամբ հողեր (industriels) Մասնաւոր հաստատութիւն մը ուր կրնաք դիմել ամենայն վստահութեամբ.

Տնօրէն Ա. ՕՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

BRON - Immobilier

109 bis, Ave. Franklin-Roosevelt
BRON (Rhône)

Tél. : 70-88-68 et 70-88-69

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ

Կազմակերպուած Ֆ. Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու կողմանէ իրենց կայանի տասնամեակի առիթով եւ անոր ի նպաստ :

Հրաւիրուած է Լոնտոնէն Հայ Երիտասարդաց Միութեան թատերախումբը, ներկայացնելու Գ. Սնդուկեանցի

ՊԵՊՕ

Չորեքշաբթի՝ 29 Դեկտեմբեր ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ ժամը 20·30ին
Թէաթր տիւ Ժիմնազ :

Հինգշաբթի՝ 30 Դեկտեմբեր ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ ժամը 20·30ին,
Թէաթր Միւնիսիփալ :

— ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ —

1966-Ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Հատընտիր նկարներով եւ ճոխ բովանդակութեամբ, գունաւոր կողք :

Փարիզի համար դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վարչութեան, 17 Ռիւ Պլէօ : եւ Հրանտ – Սամուէլի գրատունը կամ անձամբ «Յառաջ»ին :

Հատը 6 Ֆրանք

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	45 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	25 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	25 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	25 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	10 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
ՄԱՐՏ 13ԻՆ
ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԵԾ ԱՄՓԻԹԱՏՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ Է

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆրանսայի շրջանի 1966ի օրացոյցը :

Գին 2·50 Ֆրանք, դիմել մասնաճիւղերու վարչութեանց :

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ
ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ

CONTES ET LEGENDES ARMENIENS

Ֆրանսերէնով պատրաստուած՝
Շ. Տէր – Մելքոնեանի կողմէ

Գունաւոր կողք, մաքուր տպագրութիւն, պատկերազարդ :

Գին՝ 5 Ֆրանք
Առաքման ծախքերով 6·50

Ստանալու համար դիմել Հ. Սամուէլեան գրատունը, եւ կամ՝

Mme C. DER-MELKONIAN
11, Rue Gabriel Péri
CHATILLON s/BAGNEUX (Seine
C. C. P. PARIS 19668-59

Կարելի է նաեւ անձամբ դիմել Յառաջի խմբագրութեան :

ԱՆՆԱԽԸՆԹԱՑ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՍԿԻ ՇՔԱՆՇԱՆ
Modèle Deposé
Թանկագին ու Մնայուն
Ամէնէն Սիրուն Նուէրը

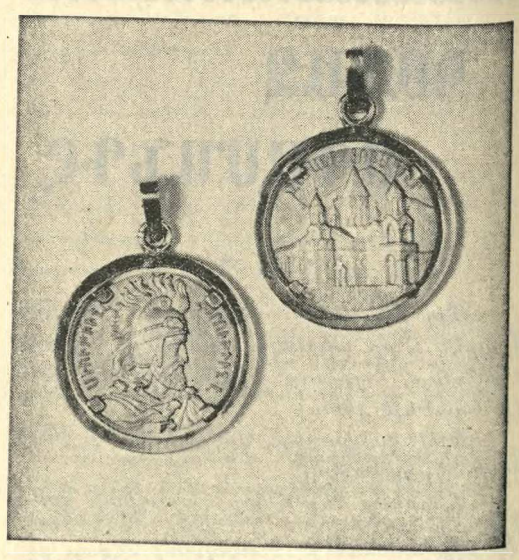

Շրջանակով 400 Ֆ.

Գնելու համար դիմել՝
EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63
Expédition contre-remboursement

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՅԱՐԱՏԵՍ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆ. Հատը 0,30 Ֆ.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 29 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

MERCREDI 29 DECEMBRE 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10496 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.496

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԿԻՊՐՈՍ

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԷ ԻՆԷՕՆԻԻ

Հալք կուսակցութեան նախագահ Իսմէթ Ինէօնիւ մամուլի ասուլիս մը տալով յայտարարեց .

— ՄԱԿի տուած այս անսպասելի որոշումը ծանր հարուած մը եղաւ ամբողջ Թուրք ազգին համար: Պահանջեցինք որ Ազգ. Ժողովը լիակատար նիստ գումարէ, կարելի եղածին չափ շուտ, եւ Կիպրոսի խնդիրը վերաքննուի , մեր ազգային շահերուն համաձայն : Չենք արտօներ որ Կիպրոսի մեր քաջարի եղբայրները զոհուին, զանոնք առանձին պիտի չըթողունք :Քաղաքական մեծ սխալ մը գործուած է, թէ ՆԱԹՕի ճակատը եւ թէ Սովետական Պլոքը մեզմէ հեռու մնացած են: Հակառակ ասոր, վայրկեան մը իսկ մեր մտքէն պիտի չհանենք Կիպրոսի մեր հերոս ազգակիցները եւ պիտի չզոհենք զանոնք : Մենք Կիպրոսի խնդիրը շատ աւելի նպաստաւոր պայմաններու տակ փոխանցած էինք նոր կառավարութեան , ներքին եւ արտաքին դէպքերը մեր առջեւ փակեցին զինեալ միջամտութեան մը ճամբան: Այն ատեն որոշեցինք դիւանագիտական միջոցներով եւ քաղաքականութեամբ կարգադրել խնդիրը , եւ այս ուղղութեամբ զօրաւոր կռուաններ ստեղծեցինք , ի նպաստ մեզի: Բայց երբ մեր իշխանութիւնը փոխանցեցինք յաջորդին, մեր ապահոված քաղաքական կարելիութիւնները թերագնահատուեցան , հարկ եղած կարեւորութիւնը չընծայուեցաւ անոնց, առիթները կորսնցուցինք եւ խնդիրը յանդեցաւ այսօրուան վախճանին»:

Ինէօնիւ շարունակեց .— Երբ նոր կառավարութիւնը պատուիրակներ կը զրկէր Ազգաժողովին, մեզմէ ալ նախկին արտաքին նախարարները պահանջեցին , մենք չզրկեցինք : Այն ատեն մեզ բամբասեցին, ըսի – ըսաւներ, տարաձայնութիւններ հանեցին մեզի դէմ: Հիմա կրնանք ըսել թէ ինչո՞ւ Հալք կուսակցութիւնը իր կողմէ ներկայացուցիչ չզրկեց ՄԱԿին, չուզեցինք քաղաքական նոր վէճերու դուռ բանալ: Ըսինք միայն թէ մեր տեսակէտն է դաշնակցային պետութիւն մը հիմնել Կիպրոսի մէջ, անկախ եւ դերիշխան պետութիւն մը, եւ այս վէճին պատասխանատու կը նկատենք Յունաստանը, խնդիրը նկատելով թուրք եւ հելլէն վէճ մը, եւ ոչ թէ տարբեր բան: Մեր յաջորդներուն հարցուցինք .— Այս է մեր տեսակէտը եւ պաշտպանած դատը, դուք ի՞նչ կ'ըսէք, դուք ո՞ր ճամբուն պիտի հետեւիք: Իրենց ըսինք թէ պէտք է մեղուի պէս աշխատիք քաղաքական նրբանցքներու մէջ եւ քուէ հաւաքէք, այս, քուէ հաւաքէք, ձեր պարտականութիւնը այս է միայն :

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԷ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ

« Կիպրոսի վերաբերեալ Միացեալ Ազգերու որոշումը մեռեալ — ծնունդ որոշում մըն է» յայտարարեց արտաքին նախարար Զաղլայանկիլ, օդանաւային կայանին մէջ, վերադառնալով Նիւ Եորքէն, ուր մասնակցած էր Կիպրոսի մասին ՄԱԿի վիջաբանութիւններուն :

« Միացեալ Ազգերու ընդհանուր ժողովը, ըսաւ, տուաւ որոշում մը, որ իր իրաւասութենէն վեր է: Բայց այդ որոխումը չի կրնար ազդել Թուրքիոյ իրաւունքներուն վրայ, որոնք Կիպրոսի դաշնագիրներէն կը բխին : Չի ջնջեր Կիպրոսի Թուրք համայնքը պաշտպանելու Թուրքիոյ իրաւունքը: Մեծ սխալ մը պիտի ըլլար յուզումով եւ մտահոգութեամբ տարուիլը :

« Եւ սակայն, երբ Միացեալ Ազգերու որոշումը շահագործուի առիթ տայ կըզգիին մէջ նոր իրողութիւններու, Կիպրոսի խնդիրը մեր կամքէն անկախ պատճառներով պիտի բարդանայ » :

«ԿԻՊՐՈՍԸ ՉԵՆՔ ՏԱՐ, ՊԻՏԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆՔ »

Ալփասլան Թիւրքէշ եւս մամուլի ասուլիս մը տուաւ եւ յայտարարեց .

— Թուրքիա կը տառապի հին գլուխ մարդոց մտայնութենէն : Անոնք կը խորհին թէ երկրին մէջ քանի մը կամուրջ շինելով եւ քանի մը տեղ ջուր տանելով , կարելի կ'ըլլայ ազգային խնդիրները լուծել : ՄԱԿի տուած աննպաստ որոշումը միայն եւ միայն արդիւնքն է մեր պետական մարդոց եւ այլ պետական հաստատութիւններու անբաւարարութեան եւ անճարակութեան : Մենք չենք կորսնցուցած Կիպրոսը, եւ չենք հրաժարիր անկէ: Չենք կորսնցուցած նաեւ Երկոտասան Կղզիները : ՄԱԿի այս որոշումը կրնայ տեղի տալ նոր ջարդերու եւ ցեղասպանութիւններու : Մնաց որ այս որոշումը հակառակ է Միացեալ Ազգերու Ուխտին առաջին յօդուածին : Երբեք պիտի չըճանչնանք զայն : Վերջին խօսքը Թուրք ազգինն է, պիտի կռուինք , 32 միլիոն Թուրք ենք, ոչ մէկ արգելք ունինք մեր առջեւ : Ուշ չմնանք, իսկոյն գործի անցնինք :

« ԿԻՊՐՈՍԷՆ ՉԵՆՔ ՀՐԱԺԱՐԻՐ »

Ազգ. Պաշտպանութեան նախարար Ահմէտ Թոփալօղլու, որ Փարիզ գացած էր ՆԱԹՕի ժողովներուն մասնակցեու, վերադարձաւ Պոլիս եւ օդակայանին մէջ ըսաւ.

— ՄԱԿի որոշումը օրինական վճիռի մը հանդամանքը չունի, պարզապէս թելադրութիւն մըն է եւ պէտք չէ շատ կարեւորութիւն տալ : ՄԱԿը քանի քանի որոշումներ տուած է այսպէս, որոնք չեն գործադրուած սակայն : Թուրքիա երբեք չի հրաժարիր Կիպրոսի դատէն :

ՈՒԼԱՅ ԵՒՍ ՊԱՏԵՐԱԶՄ Կ'ՈՒԶԷ

Ծերակուտական Սըտքը Ուլայ պահանջեց որ բանակը ուժեղացուի, զարնան պատերազմ հռչակելու համար Յունաստանի դէմ եւ այս նպատակով անմիջապէս սկսին ռազմափորձերը : Ուլայ պահանջեց որ Յունաստանի պայմանաժամ մը տրուի , որպէսզի վերցնէ Երկոտասան Կղզիներու իր խարիսխները, հակառակ պարագային Թուրքիա օդէն եւ ցամաքէն պէտք է ռմբակոծէ զանոնք : Ուլայ պահանջեց նաեւ . — Վճռաբար պէտք է մերժենք ՄԱԿի որոշումը, իսկոյն պէտք է խզենք մեր անտեսական եւ դիւանագիտական յարաբերութիւնները Յունաստանի հետ , եւ Թուրքիոյ մէջ ոչ մէկ հելլենահպատակ պէտք է մնայ, պէտք է պոյքոթ հռչակենք հելլէն շոգենաւերու դէմ եւ Յունաց Պատրիարքարանը վտարենք մեր երկրէն :

ԿԻՊՐՈՍԻ ԹՈՒՐՔԵՐՆ ԱԼ ՊԻՏԻ ԿՌՈՒԻՆ

Կիպրոսէն կը հաղորդեն թէ կղզիին Թուրք ռազմիկներն ալ պիտի շարունակեն իրենց պայքարը եւ պիտի չընդունին Յոյներու լուծը: Կիպրոսի Թուրք համայնքին պետ Տոքթ. Շէմսի Քեազրմ այս իմաստով զեկոյց մը հրատարակած է եւ ըսած .

— Յվերջ պիտի կռուինք :

ՄԱԿԱՐԻՈՍ «ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ» ՅԱՅՏՆԵՑ

Կիպրոսէն կը հաղորդեն թէ Մակարիոս զեկոյց մը հրատարակելով իր շնորհակալութիւնը յայտնեց Ազգաժողովին , որ իր սկզբունքներուն համապատասխան որոշում մը տուաւ :

Թուրքիոյ դէմ քուէարկած 47 պետութիւններէն զատ, 51 պետութիւններ ալ ձեռնպահ մնացած են: Անոնց մէջ են նաեւ Գանատա, Չինաստան, Ֆրանսա, Անգլիա, Ռուսիա, Իրաք, Իսրայէլ, Իտալիա, Ճափոն, Յորդանան, Լեհաստան, Փորթուկալ, Սպանիա, Շուէտ, եւն.:

ՄԵՐ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԱՆՀԱՄ ԵՒ ԱՆԺՈՒՐ ՎԷՃԵՐԸ

Բ.— Ի՞ՆՉ Է ԱՅՍ ՆՈՐ ՎԷՃԻՆ ՄԻՏՔԸ

Հրատարակեցինք Էջմիածնի Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդին « Հայտարարությունը» , ըստ իր պատճէնին՝ ամենայն հաւատարմութեամբ եւ հարազատութեամբ :

Հրատարակեցինք նաեւ Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան Կանոնագրութեան երկու յօդուածները, զորս կը մատնանշէր Էջմիածնի Հոգեւոր Գերագոյն Խորհուրդը՝ առանց աւելցնելու իր «Հայտարարության» մէջ:

Հետաքրքրական է այս զանցառութիւնը: Պատճառը այն չէ միայն թէ Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդին եպիսկոպոսները, դեռ «ի Զուոյ», ծանօթ չեն դիւանական պահանջներու, որպէսզի ըսէինք թէ անոնք որ դատապարտեցին եւ խաչը հանեցին Յիսուսը, չմոռցան փշապսակին վերեւ գրել թէ խաչը հանուած է՝ որովհետեւ ինքզինք օթագաւոր Հրէից» հրաչակած է :

Էջմիածին կը դատապարտէ Կիլիկիան ու խաչը կը հանէ՝ ըսելով միայն. — Կարգացէք իր կանոնագրութեան 32րդ եւ 33րդ յօդուածները : Կը կարծէ՞ք թէ « ի զէն» աղաղակը լսողը նախ կանգ կ'առնէ հասկնալու համար թէ ինչո՛ւ «ի զէն» կը կանչուի: Ծանօթ « Հայտարարության » ընթերցողը կը կարծէ՞ք թէ կը վազէ գրագարան, նախ կարդալու եւ ուսումնասիրելու համար 32րդ եւ 33րդ յօդուածները, եւքը միայն պայքարի ելլելու համար «անօրինական արարքներու» դէմ, « ստնձգութիւններու եւ պառակտումներու» դէմ, «եկեղեցաքանդ ու ազգավնաս ընթացքներու» հեղինակներու դէմ :

Էջմիածին գիտէ անշուշտ թէ «չոր վառօդի» պէս մարդիկ կան Սփիւռքի մէջ : Էջմիածին գիտէ անշուշտ թէ մարտակոչի սպասող մարդիկ կան Սփիւռքի մէջ : Պէտք չէ քաջալերել այս մարդոց անդործութիւնը, պէտք է կեր տալ :

Եւ անոնց ուղղուած է այս «Հայտարարությունը » :

Կրնար չգրուիլ նման «Հայտարարություն» մը, եւ զազտնի թղթակցութիւններով իրար հասկնալ, զազտնի բանագնացներով համաձայնութեան մը հասնիլ: Բայց մամո՛ւլը , մամո՛ւլը,— այն օրէն ի վեր՝ երբ մամուլը դարձաւ կրօնական ցուցահանդէս, պատարագներու եւ չաթալ – թագներու ցուցադրութիւն , ոչ թէ քաղաքական ազգ՝ այլ «կրօնական համայնք» դարձած Հայութեան կրօնական վէճե՞րը պիտի խնայուէին այս դիժբախտ ժողովուրդին :

Բայց ըսինք թէ «Հայտարարությունը իր զանցառութեամբ կը մատնէ հին ցաւ մը :

Եկեղեցական բոլոր այս վէճերուն ետեւ կը տեսնենք «Ամենայն Հայոցութեան» ցաւը : Այս տիտղոսը հայկական չէ, բայց ոգին հայկական է: Հայը երբեք «ամփիռ» չկրցաւ ստեղծել , բայց իր հոգւոյն մէջ զգուեց «հայկական էմփէրիալիզմ» մը, որ կը ցոլայ մեր կաթողիկոսներու «վեհափառ» տիտղոսին մէջ , թէեւ ոչ եկեղեցական, ոչ ալ կրօնական: Պատճառն այն է որ մեր ժողովուրդը պահուրտեցաւ իր եկեղեցիին ետեւը, իր ազգային քաղաքական ցանկութեանց հետապնդումը յանձնելով իր կրօնական մեծաւորին : Այսպէս մարմին առած յաւակնութիւնը, մասնաւորաբար Սիմէոն Զուղայեցի կաթողիկոսէն սկսած մինչեւ Գէորգ Պրուսացի կաթողիկոսը՝ Ներսէս Աշտարակեցին առնելով իրբեւ եռանկեան գլուխ, ի վերջոյ ստացաւ նուիրագործում մը :

Զարմանալին այն է որ այդ նուիրագործումը աթոռին տուաւ տարօրինակ զօրութիւն մը, որ աթոռակալին կը փոխանցէ յաւակնութիւնը, — այնքան որ երբ Էջմիածնի աթոռին վրայ դնէք Խորէն կաթողիկոսը, պիտի լսէք նոյն պահանջկոտութիւնը Խորէն կաթողիկոսի բերնով : Աթոռին այդ զօրութիւնն է դարձեալ , որ Հայութիւնը քաղաքական կառավարութիւն ունենալէ ետքն անգամ , մեր «կրօնական համայնքը» տակաւին կը շարունակէ դերիշխանութեան բեւեռը դնել ոչ թէ Երեւանի, այլ Էէջմիածնի վրայ :

Այս պարագան չի խրտչեցներ Հիւսիսը, ճերմակ կամ կարմիր , — Երեւանի դրաւման օրերուն՝ նոյն Հիւսիսին ցոյց տուած փութկոտութիւնը, Կիլիկեան աթոռը դնելու համար երկրորդական դիրքի վրայ, ատոր ապացոյց : Ուստի զարմանալի չէ, եթէ այսօր եւս Մայր Աթոռին յաւակնութիւնը անուշ կը հնչէ Հիւսիսի ականջին :

Խնդիրն այն է որ հսկայ հռովմէական կայսրութիւնը կը հանդուրժէ աթոռ մը Հռոմ զետեղելու, աթոռ մըն ալ Բիւզանդիոն զետեղելու, — ո՛վ կը հետաքրքրուի նման անօրինութեան մը իմաստութեամբ, — մերոնք չե՛ն կրնար հանդուրժել որ աթոռ մը Արեւելք գտնուի, աթոռ մըն ալ Արեւմուտք: Ընդհակառակն պայքար մը կայ ու կը շարունակուի տարիներէ ի վեր, եւ Գրիգոր Օտեան եւ ընկերները կ'ելլեն կը յայտարարեն թէ պէտք է պահել երկու աթոռները, վասընդի Կիլիկեան աթոռով կը պահպանուի Էջմիածնի աթոռը, եւ Էջմիածնի աթոռով՝ Կիլիկեան աթոռը :

Մտիկ ընողը ո՞վ: Ահա թեմերու «բաժինքի» վէճով նոյն յետին նպատակն է որ կը հետապնդուի :

Այժմ պարզենք թեմերու «բաժինքի» վէճը :

$ ԽՄԲ.

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԻԷԹՆԱՄԻ մէջ թէեւ կռիւները կը շարունակուին , բայց Ամերիկացիք չեն վերսգկսած իրենց ռմբակոծութիւնները : Այս «դադարը » կը զուգադիպի փոխնախագահ Հըմֆրէի Ծայրագոյն Արեւելք ճամբորդութեան : Սայկոնի հարաւ արեւմուտքը բուռն պայթում մը տեղի ունեցած է, 14 մեռեալ եւ 42 վիրաւոր , կառավարական կայանի մը մէջ :

ՏԱՏԵԱՆՑ որ խորհրդային «Նովոսթի» մամուլի գործակալութեան Փարիզի թղթակիցն է, Դեկտեմբեր 28ի Մոնտի մէջ կը պատասխանէ Ռընէ Տէպերնայի յօդուածին («Լը Մոնտ» 27 Հոկտ. որ «Յառաջ» թարգմանաբար տուաւ Նոյեմբեր 5ին) պարզելով խորհրդային տեսակէտը Ամերիկայի եւ Խորհ. Միութեան տնտեսական կացութեան մասին :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Պերլինէն արեւելեան Պերլին անցած են 183 հազար հոգի իրենց ընտանիքները տեսնելու Ծննդեան տօներու առթիւ :

ՓԵՔԻՆԻ « Ժողովուրդի Զայնը» կը գրէ թէ «ՄԱԿը տօնավաճառի բեմ մըն է Խորհ. Միութեան եւ Ամերիկայի քաղաքական բանակցութեանց համար »:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ արտաքին նախարարը՝ Արամ յայտարարեց թէ Պարսկաստան պիտի ճղմէ որեւէ յարձակում զոր Իրաք գործէ , բայց Պարսկաստան պատրաստ է խօսակցութիւններ ունենալու Պաղտատի կամ Թեհրանի մէջ, իրենց տարակարծութիւնները լուծելու համար :

ՀԱՐԱՏԻ ժողովին ձախողութենէն ետք, եգիպտացի զինուորները կը մնան Եմէն : Ժողովին նպատակն էր առժամեայ կառավարութիւն մը կազմել որ ժողովուրդին կարծիքն առնէ երկրին ապագայ վարչակարգին մասին :

ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐ ԵՐԳԱՀԱՆԸ

Մեծ է ազիւրքի հայ երաժիշտներուն դերը մեր ժողովուրդի տարագիր կեանքին մէջ :

Արտասահմանի երաժիշտներէն վերջին չորսն տարիներու ընթացքին առանձնա-պէս կարեւոր դործ կատարած են Կոմիտասի անունը։ Անոնցմէ մէկն է ահա, որ-դէն պատահաբար տարիքին հասած, բայց տակաւին անխոնջ, երգահան եւ խմբա-վար Վարդան Սարգսեանը :

Երաժշտական ակնառու ձիրքի տէր, չափազանց կրթո ու զարգացած եւ անձ-րնական համեստ անձնաւորութիւն մը՝ Վ. Սարգսեան յատկանիշ չէ ունեցած ինքզինք երգահան համարելու։ «Ընկերներս է, որ այդ տիտղոսը կցած են ա-նունիս»,— կը գրէր տարիով մը։ Եւ սա-կայն անոր մենեջրները եւ խմբերդները, որոնց շարքին՝ Թումանեանի «Անուշ»ի շարքէն ձայնագրուած քանի մը հատ-ուածները, «Հօյնար» պարերգը, ժողո-վրդական բազմաթիւ ուրիշ երգերու եւ, մանաւանդ, հոգեւոր մեղեդիներու մշա-կումները, իրենց զուսպ եւ ազգային մա-քուր երանգով, միշտ ալ արժանացած են ունկնդիրներու ջերմ համակրանքին։ Ա-նուշանդերձ, Կոմիտասի անոր առաւե-լարար իր կոչումը նկատած է խմբավա-րութիւնը :

Կոմիտաս իր նախորդներուն՝ Կարա-Մուրզայի եւ Մ. Եկմալեանի օրինակով, մեծ կարեւորութիւն կուտար խմբական երգեցողութեան : Յայտնի է թէ իր երգ-չախումբերով Կոմիտաս որքան կարեւոր դործ կատարեց իր ճնշուած ժողովուրդին ոգին պահպանելու համար : Սարգսեան, ինչպէս նաեւ Կոմիտասի առներէն մին-ը՝ Բարսեղ Կանաչեան իրենց վարպետէն անոր դործունէութեան այդ կիծը լաւա-գոյնս իւրացուցին : Նուազ չեն արժա-նիքները նաեւ Կոմիտասի երկերը լայ աշխարհ հանելու դործին մէջ :

Երգահան – խմբավարը ծնած է Սկիւ-տար, «արեւելեան երաժշտութեան նուա-զապէտ ու վարպետ, դեղաձայն Պլպուլի Հաճի Սարգսի» ընտանիքին մէջ։ Նախա-կրթութիւնը ստացած է Նոր Թաղի «Ձե-մարանը», ապա 1909ին փայլուն կերպով աւարտած է «Պէրպէրեան» վարժարանը : Այստեղ ստացած է երաժշտական ստա-ջին կրթութիւնը, ինչպէս նաեւ հոս է, որ կատարած է խմբավարական առաջին դործը, աշակերտելով մայեսթրօ Զիլի-բիեվիչին (երգ) եւ Սահակ Բարեվեա-նին (դաշնակ)։

Մէկ տարի առեւտրական ասպարէզի հետեւելէ ետք կը ծանօթանայ Պոլիս ան-զաքոխուած Կոմիտասին հետ : Այդ ծա-նօթութիւնը կը վոխէ վերջնա-պէս անոր ասպարէզը : 1910 – 14ի կարճ, բայց աշխատանքով լեցուն տարի-ներուն Վ. Սարգսեան կը մասնակցի Կո-միտասի «Գուսան» երգչախումբին։ Բ. Կանաչեանի, Մ. Թումանեանի, Սեմէոնի – ճեանի եւ Վ. Սրուանձտեանի հետ կը դառնայ Կոմիտասի աջակերտ :

Կոմիտասի նպատակն էր զարգացած եւ ազգային ոգիով թրծուած խմբավարներ պատրաստել արեւմտահայութեան մէջ ե-րաժշտական գործը դեկավարելու հա-մար։ Երաժշտութեան տեսութիւն, ժողո-վրդական եւ հոգեւոր երաժշտութիւն, ինչպէս նաեւ «Գուսան» երգչախումբին մէջ խմբավարութեան արուեստը իւրա-յրնելուն առընթեր, Կոմիտասին հինդ տարիները կը վարժուին ժողովրդական եր-դերու մշակումի գործին, կը յօրինեն եր-դեր հայ մանուկներուն համար եւ իրենց ուսուցչին դեկավարութեամբ կը դասա-ւանդեն Նիկոդոսեան վարժարանին ման-կապարտէզին մէջ, ուրկէ սկսելով նաեւ փոքրիկներուն երգ սորվեցնելու կոմի-տասեան եղանակներուն :

1911ին, «Կոմիտասի չունչով տար-ուած», Սարգսեան Սկիւտարի մէջ կը հիմնէ «Բաֆֆի» երգչախումբը եւ վար-պետին ներկայութեան կուտայ իր առա-ջին համերգը : Նոյն տարիներուն իրրեւ ուսուցիչ եւ խմբավար պաշտօնի կը կան-չուի Պոլսոյ գրեթէ բոլոր ազգային վարժարաններուն մէջ, իրրեւ բազմաձայն երգեցողութեան դեկավար՝ նաեւ Ղալաթիոյ եւ Սկիւտարի եկեղեցի-ները, կը դեկավարէ բազմաթիւ համերգ-ներ աշխարհիկ եւ հոգեւոր յայտագիրներ-ով :

1918ին, «պատերազմէն եւ հայկական սարսափներէն հրաշքով ազատած», նոր թափով կը վերատեղծէ իր երգչախումբը-ը, 120 երգիչներով կը հիմնէ Սկիւտարի « Հայ երաժշտական միութիւնը » եւ յա-ջորդական համերգներ կուտայ Պոլսոյ դանազան թաղերուն մէջ։ Կը վերակազմէ նաեւ Բերայի երկսեռ խումբը, բազկա-ցած մասամբ Կոմիտասի «Գուսան» երգ-չախումբի անդամներէն։ Իրեն կը մխա-նան դասընկերները՝ Կոմիտասի մխա-ները, որոնք, իրենց կարգին, ուրիշ թա-դերու մէջ երգչախումբեր կը վարմին ու, միացեալ չորս հարիւր երգիչներով, դու-ռ Կոմիտասեան երգացանկով համերգներ կուտան : Այդ համերգները կուգան «դէմ մասամբ լեցնելու սիրելի վարպետին թո-ղած պարապը եւ վերապրեցնելու անոր ստեղծած խանդավառ օրերը»։ Գոյացած մուրքը ամբողջութեամբ կը յատկացուի Կոմիտասի բուժման նպատակին։ Նոյն շրջանին Կոմիտասի սանները իրրեւ երգա-խառն տռամ կը բեմադրեն «Անուշը»՝ օղ-ատպօրծելով դանազան ժողովրդական եղ-անակներ եւ այդ նպատակին համար Վ. Սարգսեանի յօրինած քանի մը երգերը :

Հայ ժողովուրդին ողբերգական օրերէն առաջ Կոմիտաս մտադիր էր իր աշա-կերտները Փարիզ ուղարկել, որպէսզի կատարելագործեն իրենց արուեստը : 1920էն 1922 Սարգսեան Փարիզի մէջ կը հետեւի երաժշտագէտ Փրոֆ. Լընդոմա – նի մասնաւոր դասընթացքներուն (ներ – դաշնակահարութիւն) եւ կը ստանձնէ փա-րիզի Հայոց եկեղեցիի բազմաձայն երգ – չախումբին դեկավարութիւնը։ Տարի մը ետք կը հրաւիրուի Պելժիա, ուր կը հիմ-նէ «Արմենիա» երաժշտական միութիւնը եւ կը կազմակերպէ չորս վայրկեան հա-մերգներ (առաջին երկուքը Մ. Բարայ – եանի եւ Ա. Շահմուրատեանի մասնակ – ցութեամբ)։

1924 – 28ին կը սորվի Պրիւսէլի երա – ժշտանոցին մէջ, եւ կը լրացնէ իր ուսում-ները – երաժշտական կրթութեան պակա-սը։ 1928ին «կոմիտասեան խնամատար յանձնաժողովին» հրաւէրով կը տեղա – փոխուի Փարիզ :

Կոմիտաս չատ քիչ հնարաւորութիւն – ներ ունեցած էր իր գործերը հրատարա-կելու։ Բազմաթիւ առեղծագործութիւն-ներ մնացած էին անտիպ, չատեր նոյն – իսկ սեւագիրը վիճակի մէջ։ Կարգ մը եր – գեր ալ կորսուած էին : Կոմիտասեան յանձնաժողովը 1928 – 51ին Վ. Սարգս – եանի խմբագրութեամբ հրատարակեց Կոմիտասի երգերու հօրը տեսարակներ, որոնք կը պարունակեն 17 մեներգ եւ 36 խմբերգ դեղջկական երաժշտութենէն։ Ասկէ զատ՝ ժողովրդական վեց պարերու եւ հոգեւոր տագերու մէկական տեսարակ-ներ եւ «Պատարագը»։ Գեղջկական խմբ – երգերն հօրը առնուած են 1906ի Փա-րիզի համերգին համար կատարուած վի-մագրութենէն : 16 մեներգ եւ 26 խմբ – երգ լոյս կը տեսնէին առաջին անգամ, խմբերգներէն քանի մը հատը Վ. Սար – գսեան վերատեղծած է յիշողութեամբ : Առանձնապէս դնահատելի է նաեւ Սար – գսեանի խմբագրական աշխատանքը Կո-միտասի «Պատարագը» տպագրութեան պատրաստելու համար : Ինչպէս ծանօթ է, այդ ստեղծագործութեան բնագրին 70 էջերէն 14ը միայն Կոմիտաս վերջնական ձեւի մը բերած էր։ Մնացածը կարգալու համար աքնաչան եւ ներհուն աշխատան – քի կը կարօտէր :

1946 – 60 երգահան – խմբավարը կը հաստատուի Մարսէյլ, ուր կը վերակազ-մէ նախապէս իր հիմնած երաժշտական միութիւնը («Արմենիա»)։ Դարձեալ կը սկսին՝ մամուլին դնահատութեամբ՝ « փայլուն » համերգներու շարքը հայ ժողովրդական երաժշտութեան լաւագոյն ստեղծագործութիւններէն՝ Մարսէյլ, Լիոն, Տրակինեան, Պրիւսէլ, Անտէրս եւ ուրիշ քաղաքներու մէջ :

Պոլսոյ եւ Եւրոպայի մէջ Սարգսեան մեղուի ժրաջանութեամբ կազմակերպած եւ վարժեցուցած է 40է աւելի երգչա – խումբեր, տուած է բազմաթիւ համերգ – ներ, ինչպէս նաեւ դասախօսութիւններ : Ամբավարական արուեստին մէջ չատ լ – րաւամբ կը նկատուի Կոմիտասի աւան – դութիւններուն ամէնէն հաւատարիմ մնացողներէն մէկը :

1955ին կ'այցելէ Հայաստան։ Ներկայիս կը գտնուի Փարիզ, ուր հաւիրուած է ըս-տեղծագործական աշխատանքի :

1958ին լոյս ընծայեց Հայկական մէջ – նագրական երաժշտութեան կարեւոր – Բանակը պաշտօնական եւ օրինաւոր կազ-մակերպութիւն մը չէ եղած երբեք, կա – ռավարութիւնը միշտ ալ տեսակ եղած է անոր գոյութենէն եւ հետեւած՝ ունեցած գործունէութեան :

ԹՈՒՐՔ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ԵՒ ԵՐՐՈՐԴ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆԸ

Անգարայի մէջ եւ Մուսթաֆա Քեմալի մօտիկ բարեկամներուն կողմէ հիմնուած էր պաշտօնական համայնավար կուսակ – ցութիւն մը եւ այս տեղի Ներքին նա – խարարութիւնն ալ հրատարակած էր մանրամասն չրջաբերական մը, զոր բոլոր կուսակցութիւններուն ուղղելով՝ ի մէջ այլոց կ'ըսէր .

— « Համայնավար կուսակցութիւնը պաշտօնապէս հիմնուած է այլեւս եւ կա-նաչ Բանակը վոխակերպուած է Համայ – նավար կուսակցութեան »։

Դատավարութեան ընթացքին, Եունուս Նադի Պէյ հետեւեալ բառերով բացատ – րած է Կանաչ Բանակը :

— « Կանաչ Բանակի կազմութեան դրդ – պատճառը կը կայանայ մեր ձեռնար – կած անկախութեան եւ ազատագրումի պայքարին մէջ, ընդդէմ Արեւմտեան աշ – խարհակալութեան եւ նպատակ ունենա – յով աւելի սեղմ գործակցութիւն ապահո-վել Արեւելքի մեծ յեղաշրջումին հետ , մերձենալ անոր աւելի արդար ու ազա – մարհական սկզբունքներու հիման վրայ եւ նկատելով որ պայմաններու եւ կացու-թեան բնականոն պահանջն ալ այս է ար – դէն, այսպէսով կանխատես կ'ըլլան ամէն կարգի վնասակար ու քանդիչ ազդեցու – թիւնները, վտանգներն ու անպատեհու – թիւնները անծանօթ յեղաշրջումի մը, ե-թէ ազգային սահմանակցութիւն մը եւ հանդիպում մը տեղի ունենայ Ռուսե – րուն հետ »։

Դատավարութիւնը կարգ մը փաստերէ անցած եւ լսուելիք մի քանի վկաները, որոնց ունկնդրումէն ետք Կանաչ Բանա – կի մասին այն համոզումը գոյացաւ, որ «ան կը ձգտէր Սպր. Մեծ Ժողովի կա – ռավարութիւնը տապալելով՝ հիմնելու այնպիսի կառավարութիւն մը, որ սրբ – տորէն պիտի չըլլար ժողովուրդին եւ պե-տի չվայելէր անոր հաւանութիւնն ու դործակցութիւնը »։ Ուստի՝ տեսնելով իր բացակայութեան մահուան պա-տասպարեալ Զէրքէզ Հահէմն ու Եղբայրը Բէշիտ Պէյը, ինչպէս նաեւ Թէվֆիք Պէյն ու իրենց մեղսակիցները, որոնք նոյնպէս փախուստ տուած եւ ապաստանած էին Յունաստան, կազմակերպութեան մէջ ո-րոշ եւ կարեւոր դերեր կատարելէ եւ ի – րենց սերտ գործունէութիւնները փաստերով անդամ մը եւս հաստատելէ ետք :

(33 Շար.)

ԲԻԻԶԱՆԴԱԿԱՆ ԿԱԼՈՒԱԾԻՆ ՄԷՋ

Գ.

Արեւելեան կողմը կը յայտնուին ա – պանդաւորները, որոնց դէմ ուժդնօքէն կը պայքարի եկեղեցին : Պատրիկականները կը պահանջեն եկեղեցական պարպութիւն, ընկերային արդարութիւն : Բիւզանդա – յինները եւ հայ եկեղեցականութիւնն, հա – կառակորդ երարու, կը համաձայնին պատրիկականները հալածելու մէջ։ Գունդ առ գունդ կը հեռանան երկրէն, 872ին կ'անցնին Թրակիա եւ Մակեդոնիա, կը մնան իրաւազուրկ պետպետներու հետ, կը պայքարին աւատապետութեան դէմ : Բիւզանդական բանակին լաւագոյն դինուորները պատրիկականներ էին :

Երկրէն կը մեկուսանան անապատա – կանները, նախարարները կը պայքարին չարժումին դէմ, որովհետեւ աարուկնե – րու թիւը կը նուազի :

Հրապարակ կուգան բորբորիտաներ, մծղնէներ : Եկեղեցին անոնք ալ կը հալա-ծէ, ապանդաւորներուն ոտքերուն եւ ձեռքերուն չիլերը կը կարէ, նոյն իսկ պատկներուն՝ եթէ պիտակցութեան հա – սած են, նոյնիսկ կինեերուն :

Կրօնական եւ ընկերային կալուածի մէջ երեւան կուգայ Թոնդրակեան չարժումը։ Այսպէս կը քայքայուի ընկերային միու – թիւնը :

Բիւզանդական կայսրութեան մէջ պաշ-օնները կը վաճառուին։ Թեկնածուն տո-կոսով դրամ կ'առնէ վաշխառուէն, կը մեկնի դաւառ, կը կեղեքէ դիւղացին՝ պարտքը վճարելու, չռայլ կեանք վարե-լու համար : Հարկերը ծանր են, տարա-պարհակ աշխատանքը սովորական : Կը փորձէին ապստամբիլ, կը մատնուին, ուրիշներ կը փախչին եւ Թոսրով Նուշիր – ուանը կը դրաւէ Բիւզանդիոնի դէմ : Թոսրով կը դրաւէ մէկ մասը, Բիւզան – դիան կը միջամտէ, Հայերը կ'օդնեն Մա – րիկի (582 – 602) որ յետոյ կը դառնայ հակահայ :

Արեւելեան կողմէ ալ դիւղացին կը սարկանայ՝ երբ անկարող է վճարելու վաշխառուին՝ փոխ առած դրամը : Երէ – ցին տալու է պարի, պետութեան տալու դին չվճարէն կապտով «Արեւպալի երկե-րը»՝ իր ձայնագրութեամբ եւ ներդաշ – նակութեամբ (քառաձայն, խառն ու միա-ձեռ խումբի եւ մեներգողներու համար, երգեհոնի ընկերակցութեամբ, հայերէն եւ անգլերէն լեզուներով) :

Հրատարակութեան պատրաստ ունի նաեւ բազմաթիւ այլ աշխատութիւններ :

Ռ. ԱՒԱՅԵԱՆ

«Սով. Հայաստան»

է պիտաւորվի: «Ապքան մարդը դաժան քաղցի վտանգին առկ կը չրջի թափառական, փորը դատարկ, մարմինը մերկ է»: Ազատելու համար թշուառութենէ, տար – կերէք, տարապարհակ աշխատանքի՝ կը գալթեն գունդ առ գունդ հեռուստ վայրեր, արեւելքէն դէպի արեւմուտք:

Բիւզանդական կայսրութեան մէջ կը տիրանան առաջնակարգ դիրքերու, որ – պէս կայսր, հրամանատար, վարչական պաշտօնեայ եւ առեւտրական: 717ին հրամանատար Լէւոն կը բարձրանայ գահ, իր օգնական հայ դումարտակին հրամանատար Արտաւազդ կը փեսայանայ իրեն, յետոյ կը ձգտի կայսերական գահ բարձրանալու: Բանակին մէջ բազմաթիւ հայտգլի զօրականներ կային: Հայ իշխաններ եւ ազատներ հետզհետզօրէն ա – մէնէն ընտիր մասը կը կազմէին եւ ա – մէնէն քաջարի զօրաբաժինը: Աշխատե – ցան բիւզանդական գահը պաշտպանել ևրբեք չմտածեցին հայացնել կայսրութիւ – նը, որովհետեւ հայ հրամանատարները կը նախանձէին իրարու, հակամարտ էին մէջտեղ, մէկզմայլը փոխած էին, բայց ապ – գային անտեղէ ձերբազատուած չէին: կը գաւէին իրարու, կը գաւէին կայսրութեան դէմ: Դաւանական վէճեր կը հա – նէին, ճոյներըը կ'ատէին գլխնէք, իրենք ալ կ'ատէին ճոյները: Գահը կը յափշտ – ակէին գաւազրութեամբ եւ կը պահէին ռճիրներով:

Բիւզանդիոնի կայսր Թէոփիլոս (829 – 842) որոշեց ամուսնանալ կայսրութեան ամէնէն գեղանի աղջկան հետ: Դեսպան – ներ ղրկուեցան պատուները, ոսկուեայ բնանիքներու օրիորդներ մայրաքաղաք գիմելին կայսրուհի ըլլալու յոյսով:

Շնորհաւոր օրիորդներ գահլիճին մէջ երիու կարգ չարուեցան, ոսպասելով բախ – տաւոր վայրկեանին: Ներս մտաւ երբ – տասրդ Թէոփիլոս ոսկեղէն խնձոր մը ձեռքը, որու որ յանձնէր գայն, ան պիտի ըլլար կայսրուհին: Կանգ առաւ Քասիա անուն օրիորդի մը առջեւ, երկնցուց խնձորը ըսելով. «Ձերսւի կրները չատ դժբախտութենց պատճառ եղած են»: «Շատ ալ բարիքներու» պատասխանեց Քասիա:

Պատրաստաբան օրիորդին խօսքը հա – ճելի չեղաւ Թէոփիլոսի, անցաւ առջեւէն եւ խնձորը յանձնեց Թէոդորա Մամիկոնեանի, որ քոյրն էր Վարդ – Հայկազնին, Թոռը Մանուէլի: Վարդ եւ Մանուէլ ծնողքեցին Թէոդորայի առջեւ եւ այը համբուրեցին:

Քասիա վիրաւորուած՝ քաշուեցաւ վանք մը, եղաւ միանձնուհի մը եւ նա – խանձի տպաւորութեան առկ գրեց «Հա – յոց բնաւորութեան վրայ»: (Կիպրը, հատոր Դ., էէ 204 – 205):

Քասիա բիւզանդական գրականութեան մէջ իր մասնաւոր տեղն ունի: Բանաս – տեղծուհի մըն է «փափուկ գպչուհ – թեամբ, խոր կրօնականութեամբ, ան – կեղծութեամբ, ձգտում մը ունի չափա – խօսութեան» կը գրէ բիւզանդագէտ Քր –

ԻՏԱԼԱՑԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆԵՐ

ՋԷՋԱՐԷ ՓԱԻԷՋԷ

Ծնած է 1908ին, Լանկէի փոքրիկ գիւղ մը, Սան Սթէֆանօ Պէլպոյի մէջ, ուր հայրը, Թոբինոյի դատարանի գիւանա – պետ, կալուած մը ունէր: Ուսած է Թո – բինոյի մէջ եւ վկայուած գրականու – թեան համալսարանէն: Որոշ չրջան մը եղած է գրականութեան դասատու պե – տական լիսէներուն մէջ, ապա թողած ուսուցչութիւնը: Եղած է աքանչելի թարգմանող մը անգլիացի եւ ամերիկա – ցի ժամանակակից մեծագոյն դէմքերուն (Ճոյս, Սթէյնպէք, Ֆոլքնէր, եւայլն): Որոշ ժամանակի մը համար վարած է նաեւ Կուլթուրա գրական հանդէսին խմբագրութիւնը, յետոյ եղած էնսաւ – տի հրատարակչատան կարեւոր պաշտօն – եաներէն: Ապրած է գրեթէ միշտ Թորի – նօ, եւ հոն, 1950 Օգոստոս 27ին, մեռած անձնասպան:

Բանաստեղծական առաջին հատորը հր – րատարակեց 1936ին, — «Աշխատանքը կը յոգնեցնէ»: Նորութիւն մըն էր այս գիր – քը իր բովանդակութեամբ եւ բանաստեղ – ծական նոր մօտեցումով ու դպրութիւն – ներով: Երկարաշունչ, պատմուածքի ձե – ւով (ինչ որ ինքն իսկ կը կոչէր արդէն Պատմուածք – բանաստեղծութիւն), իր – նանկարներու (մշուշոտ ու տխուր փիէ – մոնթէի) իր իրապաշտ, քիչ շատ խիստ ու բիրտ ներկայացումով, որոնց վրայ մարդկային կերպարանքները՝ տանջուած ու ծանր՝ կը բարձրանան իրրեւ խորհրդ – պանշան, իրրեւ դաշտերու (իմա հոգի – ներու) լուսթիւնը ապրող ու հեղնալ

բիւմպաթը:

Մխանձուհիին համամաձայն, «հայ ազ – գը զարհուրելի ապդ մրն է, խարդախ, կատաբեալ չարամիտ, մոլեգին, վտիտ – խամխամ, նախանձոտ, հպարտ, նենգու – թեամբ լեցուն: Հայերը չար են՝ երբ առարին դասակարգի մէջ են, չարագոյն են՝ երբ պատիւ կը հասնին, կա – տարեալ չար կ'ըլլան՝ երբ կը հարբա – տանան, իսկ երբ բարձր պատիւներու հասնին, մեծ հարստութեան տիրանան՝ այն ատեն ամէնուն նկատմամբ չարու – թեան տիպարներ են»:

Բիւզանդական առածներ են,

«Հայ բարեկամ ունիս, չարագոյն թշնամի մի ուներ»:

«Ուր բաւ մարդ չկայ, հոյ կինատն լաւ մարդ կը համարուի»:

Լէւոն Մարկաւագ, 959 – 976ի չրջանի պատմագիրը, պիտի չարունակէ Քասիա – յի ամբաստանութիւնները, մինչդեռ կը դրէ հայտգլի Փոկասեան Զմշկիկի պատ – մութիւնը:

ԽՈՐԻՆ ԳԱԲՐԻԿԵԱՆ

(Շար.)

ԴՈՒՆ ՀՈՂՆ ԵՍ ՈՒ ՄԱՀԸ

Դուն հողն ես ու մահը:
Եղանակդ՝ մառախուղն է
Ու լռութիւնը: Արշալոյսէն
Քեզմէ հեռու ոչինչ կ'ապրի:

Երբ, իրրեւ թէ կ'արթնաս,
Միմիայն ցաւն ես դուն,
Ցաւ՝ աչքիդ մէջ ու արեանդ,
Բայց զոր չես զգար: Կ'ապրիս
Ձիշդ ինչպէս բարը կ'ապրի,
Ինչպէս հողը կարծր:
Քեզի կը վերագրեն երազներ,
Շարժուձեւեր, հեկեկանքներ,
Որոնք կ'անգիտանաս: Ցաւը
Ինչպէս լիճին ջուրերը,
Կը ծփայ ու բեզ կը շրջապատէ:
Ջուրին վրայ բոլորակներ կան:
Կը թողուս որ ցնդին:
Դուն հողն ես ու մահը:

ՋԷՋԱՐԷ ՓԱԻԷՋԷ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ԻՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

—*—

Դուռը զարնողին միայն պատասխան կուտան:

ԱՐԱԲԱԿԱՆ

×

Մեծ սէրէն մեծ դառնութիւն ալ կու գայ:

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ

յայնելու՝ ինքնաբերաբար այդ գրայու – թիւնները չեն կրնար դեղեցիկ, կեանքի խաթկանքին գծած օրէնքներով ներկայա – նալ. այո, չափազանց անհատապաշտական (որով, բարոյախօսներուն համար՝ քան – ղիչ) ըլլալով հանդերձ՝ փաւէզէ կը մնայ իտալիոյ երիտասարդութեան ամէնէն ա – ւելի սիրած բանաստեղծներէն մին: Քը – ռանեորդ դարու երիտասարդութիւնն է որ կը պոռայ Փէյմոնթէի իր գիւղէն Թորինոյի մէջ կեանք մը փնտռելու եկած եւ փոխարէնն անարդարութիւնը գտած ե – րիտասարդի մը բերնով, Թէ,

Եթէ աշխարհը կը տառապի,
Եթէ լոյսը արեւուն հայհոյանքներ
կ'արձագանգէ,
Ձակատագիրը չէ, մարդն է յանցաւորը:
Կարենալ մեկնիլ
Ու մեռնիլ անօթի, բայց պատասխանել,
— ո՛չ,
կեանքի մը՝ որ կը գործածէ սէր,
գթութիւն,
Ընտանիք եւ հողի շերտ մը՝
մեր ձեռքերը կապելու:

Զ. Գ.

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

— * —

— Ա՛ռ ալ իրաւ է, պատասխանեց Մօ – րիս:

— Ոչ ես եւ ոչ ալ քոյրս առանկ բանե – րէ կը վախնանք, բաւ ասիկա Շապան: Լէւոնին համամիտ եմ, պէտք է եր – թանք:

— Բանի որ դուն ալ հոն պիտի գայիր, ի՞նչ կրնան ընել մեզի, սիրելի Մօրիս, բաւ Տիկին Գաթի վատահութեամբ եւ խանդավառանօք իր դեղեցիկ աչքերը ա – մուսնոյն գարձնելով:

— Զիս համոզեցիք դնաց, մրմնջեց բարեսիրտ բժիշկը:

— Առիկ ուրիշ մէջտեղ չկար արդէն, բաւ Լէւոն:

— Բայց սա ալ բանի որ, այս իրիկուն չատ չատ մեր թշնամիներուն պատման – ները պիտի կրնանք հասկնալ..., Դիտել տուաւ Մօրիս: Պիտի չկրնանք անոնց ալ ըլլալը գիտնալ:

— Դուն այդ գործը ինծի ձգէ, պա – տասխանեց Ճարտարապետը: Եկուր ին – մակուհմա երթանք մեր Մօպրէնը գըն – նենք...:

ԿԱՆԱՉ ՊԱՐԱԶԳԵՍՏՈՎ ՄԱՐԴԸ

Երեք սեւ պարագլեսով մարդիկ, գեր – մանական դեսպանատան հիւրասրահնե – րը լեցնող հրաւիրեալներուն խառնուած, երեսնին դիմակներով լաւ մը ծածկած, դլխաւոր սրահին մեծ դուռն անկած էին աչքերնին:

— Ժամը տասնը մէկուկէսը եկաւ եւ տակաւին այդ հոչակաւոր Սեւ Արծիւնե – րէն մէկուն նմանող մարդ չեսանք, ը – սաւ անոնցմէ մին գած ձայնով իր քովի երկու հոգիին:

— Ես քեզի առաջուընէ չըսի՞ որ գայն պիտի չկրնանք ճանչնալ, պատասխանեց երկու մարդոցմէն մին: Հոս ամէն մարդ դիմակ դրած է, ի՞նչպէս պիտի ճանչ – նանք:

— Սուս, ձայն մի հանէք, հեռուն փըն – տրտածներս քալելիս է, մրմնջեց երրորդ սեւ պարագլեսով մարդը:

— Ո՞ւր է:

— Ձախ կողմս...: Գեղեցիկ Տալաիի խումբին մէջ: Ազէկ ուշադրութիւն ըրէ. տեսա՞ր, կանաչ պարագլեսս մը հագեր է եւ մեզի պէս ալ աչքերը դուռին անկած է...: Աանիկ մը ի վեր գինքը աչքէս հե – ռացուցած չունիմ...: Նայէ ձախ ուսին վրայ ինչ կայ...:

Բազմութեան չարժումներէն եւ պա – դպներու երթեւեկէն օգտուելով, երեք մարդիկը կանաչ պարագլեսով մարդուն մօտենալով տեսան որ իրաւ ան ձախ ու – սին վրայ սեւ թաւիշով չինուած թեւա – կաց արծիւ մը կը կրէր:

Երբ երեքը մէկէն կանաչ պարագլեսս հագնող մարդուն խումբին քովէն անցան, անոնցմէ այն որ ամէնէն վերջը խօսած էր, իր երկու ընկերներուն ցած ձայնով ըսաւ.

— Սատրաստութիւնը տեսանք, ուսին վրայի Սեւ Արծիւը:

Այս միջոցին կապոյտ պարագլեսս հագած երկու վաթսունաձեւ կիներ մտան ներս: Այս կիները իրենց աջ ուսին վրայ ճերմակ եւ կապոյտ ժապաւէններով հան – դոյցներ գեղեցած էին: Տիկին Շապան եւ իր քոյրն էին անոնք...:

Կանաչ գիմակաւորը դոհունակութեան չարժում մը ըրաւ եւ խումբերուն մէջ ա – ներեւոյթ ըլլալով երկու կիներուն մօտե – ցաւ: Բայց դուռ չացաւ անոնց հետ խո – սակցութեան մտնելու, այլ գոհացաւ ա – նոնց հետեւելով:

Իսկ սեւ պարագլեսով երեք մարդիկը, որոնք տեսած էին կանաչ պարագլեսով մարդուն երեք կիներուն մօտենալը, ի – րենք ալ անոր հետեւեցան:

Այժմ հրաւիրեալները խումբ խումբ պարահանդէսի մեծ սրահը կ'ուղղուէին, ուր Օփերայի պարուհիներէն Մանթի քոյրերը իրենց նորաձեւ պարը կը սկը – սէին:

Լէւոն Զարտաք, որ ամէն առեն միշտ արթուն էր, պարահանդէս գալէ առաջ երկու կիները գանելով գերմանական դեսպանատան սրահներուն, ներքնախու – ցերուն եւ նրբանցքներուն վրայ մանրա – մասն տեղեկութիւններ տուած էր անոնց, այնպէս որ, տիկին Շապան եւ տիկին Գաթի կանխաւ դեսպանատան ծակն ու ծուկը սորված էին:

Երկու քոյրերը վարագոյր մը բանալով սենեակ մը մտան: Սենեակին մէջ իրենց – մէ պատ մարդ չկար:

Կանաչ պարագլեսով մարդը պահ մը ոպասելէ ետք, չուրջը նայուածք մը պարցնելով եւ տեսնելով որ գինքը տես – նող չկար, ինքն ալ վարագոյրը վերցնե – լով երկու կիներուն մտած սենեակը մը – տաւ:

Երկու կիները սենեակին մէջտեղը ան – չարժօրէն կեցած՝ անոր ներս մտնելը գի – տեցին:

Կանաչ պարագլեսով մարդը անոնց առջեւ խոնարհութիւն մը ընելով քաղա – քավարութեամբ բաւ:

ՓԻԼԻՊ ՄԱՐՕՏՕՆ

(Շար.)

Նոր Տարուան Առթիւ

— ՅԱՌԱՋ —

ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Ինչպէս ամէն ամանորի, այս տարի ալ Պ. Կուպաթեանի (Տէսին) գաւակները մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրեն իրենց հօր :

×

Յովհ. Վարդանեան մէկ տարի «Յառաջ» կը նուիրէ իր դպրոցական ընկերոջ Վարդգէս Վարդանեանի (Մարսէյլ) :

×

Տիկին Փառէ, այս տարի ալ մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր հօրը՝ Պ. Զաքարեանի (Փարիզ 19) :

×

Փարիզէն Պ. Հերտէմեան, մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Երամեանի (Ֆրէժիւս) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շաւիլի եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Հ. Սարաֆեանէ (մէօտօն) քսան ֆրանք ողբացեալ Տիկին Հռիփսիմէ Մկրտիչեանի մահուան քառասունքին առթիւ :

×

Լիոնի Հայ Ազգ. Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Թովմասեանէ, իրենց մօր մահուան առթիւ հետեւեալ գումարները :—

150 Լիոնի Կոմիտասեան երգչախումբին : Հարիւրական եկեղեցիին, կրթականին, Աղքատախնամին, Կարմիր եւ Կապոյտ Խաչերուն, «Հայ–Բոյժ»ին : 50 Տէսինի Հայկ. Վարժարանին : Նոյն առիթով, փոխան ծաղկեպսակի, եկեղեցւոյս պայծառութեան համար քսանական Ֆր. Պ. Յովնանեանէ եւ Յ. Եազուպեանէ :

×

Լիոնի Հայ Ազգ. Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Գաբրիէլ Բէզմէզեանի ամուսնութեան առթիւ հետեւեալ գումարները. — Պ. Յ. Բէքմէզեանէ յիսունական, եկեղեցիին, կրթականին եւ Աղքատախնամին : Պ. Հ. Էքիզեանէ քսանական եկեղեցիին, կրթականին եւ Աղքատախնամին :

×

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները .— Տիկին Վեհանոյշ Ջրբաշեան 76 քիլօ մրգեղէն, Տէր եւ Տիկին Թօփաքեան 96 հատ թէյի գաւաթ : Պ. Աթճեան 36 քիլօ մրգեղէն, Տիկին Լ. Նշանեան յիսուն ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Եսայեան քսան ֆրանք :

×

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հարաւային Ֆրանսայի Հայոց Առաջնորդարանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. — Պ. Ազասի Դաւիթեան յիսուն ֆրանք, Տ. Պսակ քհնյ. Հայրապետեանի վախճանումին առիթով, Երէցկին Հայրապետեան քսան Ֆր. քառասունքին առիթով, Տիկին Շահանդուխտ Լալայեան 50 Ֆր. մօրը՝ Ժընեւ Լալայեանի մահուան քառասունքին առիթով : Ղազար Կիւլեան տասը Խաչիկ Փէհլիվանեանի մահուան առիթով : Տօռումեան եղբայրներէ 50, Տիկին Արդարեանէ յիսուն, Տիկին Վառնաճեանէ քսան, Տիկին Նիկողոսեանէ 20, Տիկին Կարապետեանէ տասը, Պ. Ժ. Սայապալեանէ քսան, Պ. Յ. Գէորգեանէ 10, Պ. Ա. Յովակիմեանէ քսան :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տիկին Արշալոյս Երեցփոխանեան, մօրը՝ անունը Ովսաննա Պէշիքճեան, հօրը անունը Յարութիւն, կը փնտռէ իր մօրեղբայրը՝ Գէորգ Ոսկեանի Պէշիկճեան, ծնած Սոնկուռլու (Թուրքիա), մօրը անունը՝ Շամիրամ : Իրմէ լուր չկայ հայրենական պատերազմէն ի վեր : Երկու տարի առաջ լսուած է որ Ֆրանսա կը գտնուէր : Լուր ունեցողներէն տեղեկացընել Տիկին Արշալոյս Երեցփոխանեանի, որ ներկայիս կը բնակի,

9, Rue de l'Union
Résidence Les Erables, Bât. B. Esc. 6
VILLIERS s/MARNE

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՄԻՆՉԵԻ ՏԱՐԵԳԼՈՒԽ

Մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի մինչեւ տարեգլուխ փակել իրենց առկախ հաշիւները նորոգել իրենց բաժանորդագրութիւնը առանց սպասելու անհատական դիմումներու :

Շնորհակալութեամբ
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Այս Կիրակի առաւօտ, ժամը 9·30ին, Ֆրանսական հեռատեսիլի Ա. կայանէն Ժերար Սթէֆանէսքոյի Էմիսիոնը : Նիւթ Հայկական ճարտարապետութեան ազդեցութիւնը :

×

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Դեկտեմբեր 31ին Ֆրանսական ժամով՝ ժամը 19էն սկսեալ, Մոսկուայի ձայնասփիւռը, Ֆրանսերէն լեզուով հաղորդում մը պիտի ձայնասփռէ նուիրուած՝ Ֆրանսահայ երգչուհի՝ ՌՈԶԻ ԱՐՄԷՆի, որ վերջերս հրաւիրուած էր Հայաստան երգելու :

Հաղորդումը կարելի է լսել՝ 25, 31, 41 եւ 49 մեթր կարճ ալիքներու վրայ :

Réveillon

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ
Կազմակերպութեամբ
ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Լիոնի Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ, 295 Բիւ Պուալօ, Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս :

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝
24 – 59 – 37 կամ 84 – 68 – 40

BAHADOURIAN
ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ
ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ԱՐԴԻԱԿԱՆԱՑԱԾ
Եւրոպայի Մեծագոյն
Արեւելեան Վաճառատունը
Բոլորովին նոր դրութեամբ
SELF SERVICE

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ խանութ մը հայցելողին սեղանին վրայ ամէնէն համով պատառը կը պակսի՝ մեծին ու պզտիկին համար : ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ վաճառատան մէջ պիտի գտնէք աւանդական ընդեղէններու եւ անուշեղէններու ամէն տեսակը, անմրցելի դիներով :

ԾՐԱՐԻ ԱՌԱՔՈՒՄ

Ֆրանսայի ամէն կողմ եւ Արտասահման՝ Պելժիա, Զուիցերիա, Անգլիա :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՆ
LYON
Super-Alimentation
20, Rue Villeroy MO 32.10

ԱՐԱԳ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Արմաւ, «պամիա», «եալանճի տոլմա», յունական « թուրշի», « պիպէռ», տերեւ, թահին հելվա, «վանիյ», շոքոլա, «նուազէթ», « լոզում», «սագրզ», պիստակ, Շիրակ օղի (41 – 45օ), Իզմիրի չամիչ, «սուճուք», առաջնակարգ սուրճ, (քարաման եւ մոգա), համեմներ մահլէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, «զաշքավալ» պուլկարական, ճերմակ պանիր ոչխարի կաթով : Ամէն կարգի պահածոներ, «քուսքուս», հարիսա, սումագ, թարամա, լամիս, քատայիֆ, եւայլն :

Raki - Duze

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ առաջնակարգ մսավաճառատուն մը, որուն ընտիր տեսակի միսերը գոհացում կուտան ամէնէն նրբաճաշակներուն.— Ոչխարի, հորթի եւ եզան միս (քաշուած) քերտա, բաքլաւա, քատայիֆ, տերեւ եւայլն :

Stabilisation des Prix
ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

*

ԵԹԷ ՁԵՐ ՈՒԶԱԾԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Է՝
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ «ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ» Է

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐ

Կազմակերպուած Ֆ. Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ մասնաճիւղերու կողմանէ իրենց կայանի տասնամեակի առիթով եւ անոր ի նպաստ :

Հրաւիրուած է Լոնտոնէն Հայ Երիտասարդաց Միութեան թատերախումբը, ներկայացնելու Գ. Սնդուկեանցի

ՊԵՊՕ

Չորեքշաբթի՝ 29 Դեկտեմբեր ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ ժամը 20·30ին
Թէաթր տիւ Ժիմնազ :

Հինգշաբթի՝ 30 Դեկտեմբեր ՎԱԼԱՆՍԻ մէջ ժամը 20·30ին,
Թէաթր Միւնիսիփալ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լիոնի Կոմիտասեան երկսեռ երգչախումբի պարահանդէսը Փետրուար 26ին : Մանրամասնութիւնները յառաջիկային :

×

Դպրոցասէրի գեղարուեստական հանդէսը Մարտ 27ին :

Մանուկներու Օրը կը տօնուի Տէսինի մէջ Յունուար 9ին Շաբաթ երեկոյեան, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

×

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, Շաբաթ, Մարտ 5ին Սփլանտիտի սրահին մէջ :

— ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ —

1966-Ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Հատընտիր նկարներով եւ ճոխ բովանդակութեամբ, գունաւոր կողք :

Փարիզի համար դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վարչութեան, 17 Բիւ Պլէօ : եւ Հրանտ – Սամուէլի գրատունը կամ անձամբ «Յառաջ»ին :

Հատը 6 ֆրանք

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱԻ

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

«ՀԱՅ ՍԷՆՖՈՆԻՔ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ» նոր երգապնակը

Mc 20176, Vogue — Série Artistique

« OEUVRES SYMPHONIQUES » d'ARA BARTEVIAN

Par le célèbre orchestre

DES CONCERTS COLONNE

1. — Rhapsodie Caucasienne (Կովկասեան Համանուագ)
2. — Dans une Forêt en Novembre (Անտառին մէջ՝ Նոյեմբերին)
3. — Bergers à la Montagne (Հովիւները լերան վրայ)
4. — Fête Villageoise (Գեղջկական տօն)

Ստանալու համար դիմել հեղինակին

Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ — 14, Rue Petit, Paris (19e), Tél. BOT 99-22
15, Rue Jean Goujon, Paris (8e)

ԳԻՆ՝ 30 ՖՐ.

Microsillon 33 tours, 30 cm. 45 Վայրկեան
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԳՈՒՆԱՒՈՐ ԿՈՂՔ

ՆԱԽԿԻՆ ԵՐԳԱՊՆԱԿՆԵՐԸ

Եկմալեան պատարագ N° 20114 — Կոմիտասեան պատարագ 20150
Գանձարան Հայ–եկեղեցական երգերու N° 20169 եւ 20175
Ժողովրդական երաժշտութիւն 20103 (Հայ Կովկասեան երգեր) 20136 (Arménie)
20157 Reflets d'Arménie, 20162 (Arménie Imortelle),
20169 (Promenade en Arménie)
20172 (Soirée Arménienne) — 10016 երգեր՝ Իրիս Պիւլպիւլեանէ

Գաւառներու առաքում contre remboursement խնամուած ծրարով

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	45 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	25 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ : ՆՇԱՆՏՈՒՔ	25 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	25 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	10 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆ. Հատը 0,30 Ֆ.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 30 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

JEUDI 30 DECEMBRE 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10497 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.497

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՏԷՖԷՐ ԿԸ ՔԱՇՈՒԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԻՒՐՈՅԷՆ

Ընտրապայքարէն առաջ եւ անոր վաղորդայնին Տէֆէրի ջանքերու ձախողութիւնը պատճառ դարձաւ որ լուրջ տագնապ մը ծնունդ առնէ կուսակցութեան ծոցին մէջ :

Ամիսներ առաջ երբ Կի Մոլէ եւ իր կողմնակիցները ձախողեցնել տուին Կասթոն Տէֆէրի առաջադրութիւնները կեդրոն – դեմոկրատ համախմբումի մը, որու կողմէ Հանրապետութեան նախագահութեան իր թեկնածութիւնը պիտի դնէր նոյնինքն Տէֆէր, կուսակցութեան պառակտումը արդէն կը տեսնուէր :

Ընտրութեան վաղորդայնին Տէֆէր անդամ մը եւս փորձեց համախմբում մը ստեղծել եւ այդ նպատակաւ առաջարկեց կուսակցութեան արտակարգ համագումար մը: Անցեալ շաբթու, տնօրէն կոմիտէն մերժեց այդ արտակարգ ժողովը, որու նպատակն էր քննել քաղաքական կացութիւնը : Ի տես այս մերժումին , Բիւրոյէն հրաժարած են .— Կասթոն Տէֆէր, Ֆրանսիս Լէհար, Ժերար Ժաքէ, Ալպէր Կազիէ, Քրիսթիան Փինօ, եւ Ժորժ Պրիւթէլ : Այս վերջինը իր հրաժարականը ներկայացուցած էր քանի մը շաբաթ առաջ (կուսակցութեան ընդհ. Օգն. քարտուղար էր) եւ այդ ձեւով իփսօ ֆաքթօ հեռացուած էր Բիւրոյէն : Միւս հրաժարումները պէտք չէ անել կացութիւն մը ստեղծեն, տրուած ըլլալով որ կը բաւէ Բիւրոյին անոնց փոխանորդները նշանակել : Բայց տագնապը այդքանով չի լուծուիր : Արդարեւ Մարսէյլի քաղաքապետը իր նախատեսութեանց արդար եզրակացութիւնները քաշած էր: Եթէ 1965 Դեկտեմբերէն սկսեալ, կարելի էր պատրաստել կոլիզմի յաջորդութիւնը, ատիկա կրնար ըլլար միայն հանրապետական եւ դեմոկրատ քաղաքական ուժի մը ըստեղծումով, որ պէտք է համախմբէր այն ընտրողները, որոնք կ'ուզէին Ֆրանսացիներու կառավարութեան վերածել ինչ որ Ֆրանսայի կառավարութիւնն է, ինչպէս դիտել կուտայ Քոմպա :

Տէֆէր մտահոգ է ապագայի մասին : Երկու ելք կայ ներկայիս ընկերվարական կուսակցութեան համար : Առաջինը ընտրական նեղ զինակցութիւն մըն է համայնավար կուսակցութեան հետ: Կի Մոլէ ոչ մէկ տրամադրութիւն ցոյց կուտայ նման լուծումի մը: Փորձով դիտէ թէ նման միութեան մը մէջ, ընկերվարականները միայն երկրորդական դեր կրնան ունենալ: Միւս կողմէ, պատրանք չունի «ժողովրդական ճակատի» մը կազմութեան շուրջ ներկայ Ֆրանսայի մէջ :

Երկրորդ ելքը, Տէֆէրի առաջարկած մեծ դաշնակցութեան հաստատումն է : Կի Մոլէ այդ ալ չուզեր: Կը թուի թէ Մոլէ կ'ուզէ ամէն բանի դէմ պահպանել ընկերվարական կուսակցութեան ինքնավարութիւնը , հակառակ անցնող ժամանակին, որ ժամանակավրէպ կը դարձնէ իր քաղաքական սահմանումները : Ընդհանրապէս պատեհապաշտ կը նկատուի : 1956 Յունուարին իշխանութեան գլուխ անցաւ Ֆրանսայի մը կողմէ որ խաղաղութիւ կ'ուզէր Ալժերիոյ մէջ, ուր կը մղուէր «յիմար եւ ծիծաղելի» պատերազմ մը, ինչպէս ինք կ'ըսէր: Իր կառավարութեան եւ Ալժերիոյ կառավարիչ Լաքոսթի (ընկերվարական) կը վերադրուի, այսօր, 1958ի պայթումը: Նոյն ընկերվարականն էր որ Սուէզի ընկերութեան իրաւունքներու ի պաշտպանութիւն , Ֆրանսական զօրքը ցամաք հանեց Փօրթ – Սայիտ :

«Քոմպա», վերլուծելով այս տագնապը կ'եզրակացնէ «Լէոն Պլումի այնքան սիրելի հին տունին պատերը կը խարխլին: Ժամանակը եկած է կրկին կառուցանելու , բայց Կի Մոլէ չուզեր »:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԻԷԹՔՈՆԿԸ չորս օրուան նոր զինադուլ մը առաջարկած է Սայկոնի կառավարութեան , Յունուար 20էն 24, վիէթնամական նոր տարուան առթիւ (Թէթի տօներ): Ամէն կողմ նոր յոյսեր կը ծագին պատերազմին վերջ տալու համար : Միւս կողմէ Շելեփինի գլխաւորութեամբ խորհրդային պատուիրակութիւն մը Հանոյ մեկնած է :

ՖԱՆՖԱՆԻ իր հրաժարականը ներկայացուց Արտաքին նախարարի իր պաշտօնին, բայց վարչապետ Մօրօ մերժեց : Այս հրաժարականին պատճառն ալ կապ ունի Վիէթնամի հետ եւ Տիկին Ֆանֆանիի ձախաւերութեանց : Ծանօթ է որ Ֆանֆանիի միջոցաւ Ֆիրէնցէի քաղաքապետը՝ Լա Փիրա յայտնած էր ամերիկեան կառավարութեան Հանոյէն վերադարձին, թէ Վիէթքոնկը կ'ուզէ բանակցել: Հօ Շի Մինհ հերքեց իսկ Տիկին Ֆանֆանի ապացուցանելու համար թէ Լա Փիրա բարեմիտ էր տունը հրաւիրած է Լա Փիրան եւ ծայրայեղ – աջ Իլ Պորկէզէ շաբաթաթերթին խմբագրապետուհին : Լա Փիրա, միշտ բարեմիտ, յայտարարած է «ամերիկացի գործի մարդիկը կ'ուզեն վերջ տալ Վիէթնամի պատերազմին Չինաստանի հետ սկսելու համար : Ռըսք բան չի հասկնար իսկ Ֆանֆանի ի տալական դիւանագիտութեան աստղն է մինչ Մօրօ «տխուր եւ կակուղ է»: Խօսակցութիւնը արձանագրուած էր ...: Ֆանֆանի վերադարձին կը դատապարտէ կնոջ «անտեղի նախաձեռնութիւնը » եւ իր հրաժարականը կուտայ :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՄԻՆՉԵԻ ՏԱՐԵԳԼՈՒԽ

Մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի մինչեւ տարեգլուխ փակել իրենց առկախ հաշիւները նորոգել իրենց բաժանորդագրութիւնը առանց սպասելու անհատական դիմումներու :

Շնորհակալութեամբ
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

Օրը Օրին

ՄԱՅՐԻԿՆ ՈՒ ԶԱՒԱԿԸ

Նամակ մը եկած էր աշխարհքի անդիի ծայրէն: Ուղղուած՝ ծերունի մայրիկին, որ կարդալ գրել չէր գիտեր : Բա՛ն չէր գիտեր: Ութսուն տարեկան էր:

Նամակը, փոխանորդաբար, բացած էր իր տղան: Ներսը՝ ցաւալի լուր մը .— Տիկին ... ցաւով կը յայտնենք ձեզի որ ձեր զաւակը մեռաւ ամսուն 10ին ... Մենք, կտակատարներս , բացինք իր կըտակը եւ կարդացինք ... Ձեզի կը ձգէ տասը հազար սթերլին ... Կը խնդրենք որ ձեր փաստաբանին ընկերակցութեամբ մեր դրամատունը հանդիպիք եւ այս գումարը ստանաք ...

Ազգական, բարեկամ, ամէնքս ալ առինք այս լուրը : Մեր ցաւակցութիւնները յայտնեցինք : Ու չափով մըն ալ ուրախացանք որ ծերունի մայրիկը — շա՛տ հիւանդ — աւելի լաւ պայմաններու մէջ պիտի ապրէր, հիմա :

— Մաման շատ լացա՞ւ, հարցուցինք:

— Մամայիս լուր տուի՞ որ... Դուք խե՞նթ էք, ի՞նչ էք — ելլեմ հիւանդ մամայիս ըսեմ որ «տղա՞դ մեռեր է »... ես ատանկ բան չեմ ըներ ... Խեղճ մամաս յանկարծամահ կ'ըլլայ... Ինծի համար իմ մամաս աւելի թանկագին է քան այդ գումարը ... Ո՛չ, չեմ ըսեր ... Դուք ալ ձեր բերնէն չփախցնէք, շատ կը խնդրեմ:

— Աղէ՛կ , բայց երբ դրամը բերեն իրեն յանձնեն, պիտի հասկնայ թէ...

— Ես պանքային կ'ըսեմ որ երբ չէքը բերեն, չըսեն որ «տղադ մեռեր է »...

Մեր մէջէն մէկը, որ անուշ – ջուրի փաստաբան էր, դիտել տուաւ .

— Իմ կարճ խելքովս, ատիկա ըլլալիք բան չէ ... Դրամատունը , ուզէ չուզէ չար լուրը մամային պիտի տեղեկացնէ...

— Չե՛մ ձգեր, խեղճ մամաս իմ ձեռքովս մեռցնե՞մ... Անկարելի է ...

×

Նամակ գրուեցաւ դրամատան տնօրէնութեան՝ տղուն ստորագրութեամբ .

— Ի դիմաց մօրս, Տիկին Այսինչի , կը հաստատեմ ձեր գրութիւնը եւ կը խընդրեմ որ այդ գումարը յանձնէք ինծի, քանի որ մայրս բոլորովին անկարող մէկն է եւ ես եմ որ հոգ կը տանիմ իրեն ... Ինք լեզու չի գիտեր, կարդալ գրել չի գիտեր, ստորագրել չի գիտեր ...

Քանի մը օր ետք, դրամատան պատասխանը .

— Յարգելի պարոն, դուք ի՞նչ իրաւունք ունէիք ձեր մօրը ուղղուած նամակը բանալու ... Այս դրամը ձեր մօրը — եւ ուրիշ ո՛չ ոքի — կը յանձնուի հետեւեալ ձեւով — մեր կողմէ երկու պաշտօնեաներ, իր վկաներուն ներկայութեան, չէքը կը յանձնեն իրեն՝ տեղեկացընելէ *ետք* թէ տղան մեռած է եւ իրեն կտակած է այս գումարը — *միայն իրեն* ... Այս երկրին օրէնքով, կտակը ստացողը պէտք է անպայման եւ անպատճառ գիտնայ որ կտակատարը ո՛չ եւս է...

Ազգական, բարեկամ սկսանք իմաստուն խորհուրդներ տալ բարեսիրտ ու ծնողասէր զաւակին :

— Մամային լուր տուր , այլապէս դրամը կը կորսուի... Դո՞ւն եղար այս երկրին օրէնքը տակնուվրայ ընողը ...

— Թո՛ղ կորսուի ... ես մամայիս չեմ կրնար ըսել թէ տղան մեռեր է ...

— Լա՛ւ, դուն լուր մի՛ տար, մեզմէ մէկը թող լուր տայ ...

— Կը ձգե՞մ որ... Կորսուեցէ՛ք ...

— Վարդապետէն խնդրենք, թող ան ըսէ ...

— Գլո՛ւխը կը կտրեմ ...

— Թոռը թող իմացնէ ...

— Անկարելի է...

— Տասը հազարը ծովը նետուելիք գումար չէ ...

— Ես կը նետեմ... Հարիւր հազար ալ ըլլար, նորէն կը նետէի ...

Ազգական, բարեկամ, դուռ, դրացի նորէն ժողովի նստանք :

— Ձեւ մը գտնելու ենք... Մե՛ղք պիտի ըլլայ, եթէ դրամը ասոր անոր կեր ըլլայ ... Տղա՛ք ի՞նչ կ'ըսէք, երթանք դրամատուն բացատրե՞նք թէ մեր ժողովուրդը..

Ու ժողովը որոշեց որ մեզմէ մէկը նըստէր խմբագրէր պաշտօնական նամակ մը ազգին անունով եւ խնդրէր որ շեղում մը կատարուէր կտակներու օրէնքէն : Աստուած անգամ պիտի ներէր որ ներմակ սուտ մը գլորէինք՝ խեղճ պառաւին մահը գիտակցաբար փութացուցած չըլլալու համար: Օրինակ, կարելի էր ըսել մամային թէ «Ծնունդի առթիւ, տղադ քեզի տասը հազար սթերլին նուէր ղրկեր է որ պատերազմի այս նեղ օրերը անցընես»:

Նամակը խմբագրուեցաւ եւ օրին մէկն ալ ազգին անունով ստորագրողը ներկայացաւ դրամատան տնօրէնին՝ մե՛ծ, մե՛ծ յոյսերով.

— Եթէ խիղճ ունի՝ կը հասկնայ ... Ան ալ մեզի պէս քրիստոնեայ է, վերջապէս ...

Ու տնօրէնը սկսաւ .

— Ես քսան տարի է այս գործին մէջ եմ, տասնեակներով կտակներ ձեռքէս անցած են, բայց ասանկ բան տեսած , լսած չէի... Այս նամակին մէջ գրեր էք— միասին կարդանք — «Այս խեղճ կնոջ առաջին զաւակն ալ օտար երկրի մը մէջ մեռած է 926ին, բայց 14 տարիէ ի վեր իրեն լուր տրուած չէ, նոյն մտահոգութեամբ — կը մեռնի, եթէ գիտնայ որ զաւակ մը կորսնցուցեր է ... Ու այնքա՛ն խեղճուկ է որ շարունակ կը հարցնէ թէ «ինչպէ՞ս է, ի՞նչ վիճակի մէջ է »... Ու միշտ «լուր» կուտան իրեն՝ իր մեռած զաւակին մասին ... Հիմա, այս երկրորդ կորուստը կրնայ տալ մահացու հարուածը ... Մենք, Հայերս այսպէս ենք — ծնողքը իր զաւակին մահը իմանայ, ձեր տարիքին, կը մեռնի ... Ուրեմն, կը խնդրենք որ ...» Դուք ասի՛նչ տարօրինակ ժողովուրդ էք եղեր... Մեր մայրերը իրենց քսան, երեսուն տարեկան զաւակները կը կորսնցնեն, բա՛ն չեն ըլլար... Օր մը, երկուք կուլան, յետոյ կը մոռնան... Այս հանգուցեալը վաթսունը անցած է եղեր եւ մայր ու զաւակ, երեսուն տարիէ ի վեր, իրարու երես տեսած չեն եղեր ...

— Մեր մէջ ծնողքի, զաւակի սէրը շա՛տ, շա՛տ զօրաւոր է, պարոն տնօրէն ... Օգնեցէ՛ք , մի՛ ձգէք որ...

— Կը ցաւիմ, որեւէ միջոց չկայ ... Պէտք է ծերունի մայրը իմանայ որ իր զաւակը մեռած է, այլապէս ...

Պաղած – ապուրը չհասկցաւ թէ ի՛նչ կտաւէ յօրինուած էր այս «տարօրինակ ժողովուրդը »: Ու փորձ մը անգամ չկատարեց կարդալու համար անոր հոգին :

Շուարեր մնացեր էինք :

Եւ ահաւասիկ Տնօրէնին «այլապէս»էն քանի մը օր ետք, ցրուիչը բերաւ նոր նամակ մը՝ դամատունէն .

— Նկատելով որ խնդրոյ առարկայ գումարը, Դեկտեմբեր 7էն ի վեր, այլեւս կը գտնուի թշնամի պետութեան մը ձեռքը, ի վիճակի չենք զայն ձեր մօրը յանձնելու... Պիտի սպասենք մինչեւ յաղթանակի օրը ...

×

Սպասեցինք :

Ու յաղթանակէն տարի մը ետք, դրամատունը հարցուց — «Այս դրամը պիտի գանձէ՞ք թէ պիտի չգանձէք... Ձեր վերջնական որոշումին կը սպասենք...»:

Վերջնական որոշումը տրուեցաւ՝ յետ խորհրդակցութեան : Ազգին անունով նամակը ստորագրողը յանձն առաւ ... մայրիկը ... մեռցնել՝ անոր հաղորդելով վաթսուն տարեկան — եւ ծանրապէս հիւանդ — տղուն մահուան լուրը :

Զաւակը, հինգ տարի յամառելէ ետք , տեղի տուած էր: Դրամը գանձուեցաւ :

×

Այս պատմութեան մէջ կան երեք գործող անձինք :

Զաւակը — անձնուէր ու մայրասէր :

Տնօրէնը — պաղզաւակ ու անզգայ :

Ծերուկ մայրիկը :

Ամէնէն հետաքրքրականը այս վերջինն է, որուն ականջը հասած էր դրամին ձայնը՝ շատախօսի մը թուլբերանութեամբ:

Բուժարանն էր, երբ ըսուեցաւ իրեն .

— Աստուած պապան իր քով կանչեր է տղադ , մամա ...

Կաթիլ մը արցունք աջ կոպին, կաթիլ մը արցունք ալ ձախ կոպին տակ երեւցաւ :

Յետոյ, յանկարծ, հարցուց .

— Դրամնե՛րը, դրամները ի՞նչ եղան..

Առաջուց պատրաստուած էինք : Իր Յուցամատով խաչ մը դնել տուինք փոխանորդագրին վրայ եւ հասկցուցինք իրեն թէ դրամը յաջորդ առտուն պիտի յանձնուէր իր տղուն՝ իրեն համար :

Արցունքները չորցան :

Մեռա՞ւ :

Այո՛ — քսան տարի ետք :

ԵՒՐՈՊԱՅԻ

ՄԱՀԱՑՈՒ ԹՈՒՆԱՒՈՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ.— Ի նպաստ ՀԱՅ – ԲՈՅԺի տարածման եւ բարգաւանման՝ արշաւ մը կազմակերպելու նպատակով, այս պարբերաթերթին կարեւորութիւնը եւ արժէքը ցոյց տալու միտքով, ՅԱՌԱՋ այս շաբթու պիտի հրատարակէ բժշկական երեք յօդուած : ՀԱՅ – ԲՈՅԺի ծանօթները իրենց կարգին թող ծանօթացնեն անոնց, որ անծանօթ կը մնան այս պարբերաթերթին: Հրատարակութիւն մը, որ պատմական, գրական, լեզուական եւ համայնագիտական ծանօթութեանց հետ կուտայ նաեւ բժշկական եւ առողջապահական օգտակար տեղեկութիւններ : Մարդոց մեծագոյն հարստութիւնն է առողջութիւնը, եւ ՀԱՅ – ԲՈՅԺ կ'աշխատի պահպանել այդ հարստութիւնը : Եւ ամէն ընթերցող անպայման օգտուած է եւ կ'օգտուի իր բժշկական խորհուրդներէն :

Մահը հազար ձեւ ունի «առնել – տանելու»: Շատ անգամ մե'նք կը կանչենք զինքը: Այլ խօսքով՝ մարդիկ աւելի կը սպաննեն իրենք զիրենք քան կը մեռնին : Անչուշտ առանց դիտնալու կամ ուզելու: Ապացոյցն այն է որ մահը բերնէն կը մտնէ ընդհանրապէս, կարծես ուզելով ըսել մարդուն.

— Բերնովդ ուզեցիր :

ՍՈՒՆԿԻ ԹՈՒՆԱՒՈՐՈՒՄ

Ատոր անհերքելի վկայութիւնը կը կազմեն թունաւորումները: Եւ թունաւորումներու պատմութեան գլուխը կը նանք դնել սունկ ուտելով մեռնողներուն պարագան : Տարեկան տասնեակ հազարներով մարդ կը մեռնի Ֆրանսայի մէջ՝ սունկի թունաւորման զոհ :

Այս սունկերուն մէջ, որոնք անտառներէն կը հաւաքուին, ամէնէն թունաւոր, ամէնէն ոճրագործ տեսակն է ամանիթ փալլոյիտ կոչուածը, այլ անուամբ՝ օռոնժ վէռթ : Ոսկեսունկ անունով ծանօթ ընտանիքէն տեսակ մըն է, այդպէս կոչուած՝ նարինջի նմանողութեանը համար, ու բարբառային ազաւաղումով՝ օռոնժ,— բուն ոսկեսունկէն կը տարբերի իր կանանչ գլխարկով, թերթիկները ճերմակ կ'ըլլան, ոտքը դէպի արմատը ուռած ու սոխ կազմած, մատանի եւ տոպրակ (վոլվ) ունի:

Աւելորդ կը համարինք այս նկարագրութիւնը, որովհետեւ սունկ ճանչնալու յաւակնութիւն ունեցողներէն շատե՛ր անգամ խարուած ու զոհ դացած են: Աւելի լաւ է դիտնալ թէ ի՛նչ ձեւով կը յայտնուի թունաւորումը :

Համով եւ հաճոյքով կ'ուտէ սունկ սիրողը: Ոչ մէկ անհանգստութիւն կը զգայ նախ : Ժամեր կ'անցնին, ընդհանրապէս 10 – 12 ժամ, եւ ահա ստամոքսին մէջ ծանրութիւն մը, ներսը կրակ լեցուցած են կարծես : Սարսափելի ցաւեր: Ենթական կը զգայ փսխելու անզուսպ փափաք մը, եթէ յաջողի փսխել հազար դժուարութեամբ՝ չի վերջանար տառապանքը: Աղիքները եւս կ'աշխատին պարպել: Քրտինքը կը հոսի առատօրէն: Մարմինը կը ցամքի կարծես: Եւ անհանդուրժելի պահանջ մը ջուրի, ծարա՛ւ է ենթական, ու մէզը զադրած: Ջերմութիւնը ցած : Դէմքը տարօրինակ նիհարութիւն մը ցոյց կուտայ, տժգոյն է, աչքերը փոսն ինկած: Զարկերակը արագ եւ թոյլ: Ծայր աստիճան ուժաթափ, բայց գիտակցութիւնը չէ կորսնցուցած : Զառանցողներ ալ կ'ըլլան: Զղաձգութիւններ կ'ունենայ: Դեղնախտի նշաններ կ'երեւին : Վախճանը ընդհանրապէս մահ, որ կը պատահի երկրորդ կամ երրորդ օրը :

Ի՞նչ ընել նման դժբախտութեան մը պարագային, առաջին ժամերուն :

Ինչպէս հազը ինքնապաշտպանութեան բնական միջոց մըն է թոքային հիւանդութեանց պարագային, փսխելը եւս ինքնապաշտպանութեան բնական միջոց մըն է ստամոքսային թունաւորումներու դէմ, պարպելու համար թոյնը : Բայց պէտք է դիտնալ թէ ինչպէս հազը կը տրկարացնէ մարմինը՝ երբ երկար կը տեւէ, նոյնպէս փսխելը կը վնասէ՝ երբ տեղի կ'ունենայ շարունակաբար, որովհետեւ կը նուազեցնէ արեան քլորը: Ուստի բրժիշկին առաջին գործը պէտք է ըլլայ ծովային աղի լուծոյթ ներարկել երակներուն մէջ :

Դիտուած է նաեւ թէ սունկի թունաւորումը կը նուազեցնէ արեան շաքարը : Շուներու եւ ճագարներու վրայ կատարուած փորձերուն յաջողութենէն մեկնելով, արդի բժիշկները այժմ շաքար կը ներարկեն թունաւորուողին երակներուն մէջ (40 առ հազար համեմատութեամբ լուծոյթ մը), ու միաժամանակ կը կերցընեն մեզը եւ շաքար: Մեզրով դրեխ (լավըման) ընելը եւս շատ օգտակար է :

ԹՈՒՆԱՒՈՐՄԱՆ ՏԱՐԲԵՐ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐ

Բերնի ճամբով թունաւորման պատմութեանց մէջ ծանօթ են աւրուած միսերու, երշիկներու, կարկանդակներու, ձուկերու, պահածոներու պատճառած վտանգները: Այս թունաւորումները այնքան եղերական չեն, որքան սունկով թունաւորումները, բայց պայման է արագ շարժիլ, պարպել ստամոքսը եւ գործածել ազդու դեղեր:

Թունաւորման պատմութեանց այս գլուխին մէջ պէտք է յիշատակել սապտուկի հունտ (կոէն տը քոլշիք) ուտող աղջընակները,— այս հունտերը քաղցր են, բայց թունաւոր : Կը գործածուին իբրեւ դեղ բթացաւի դէմ : Զգո՛յշ, երախաներու ձեռք չիյնան, անուշ է, կ'ուտեն ու կը թունաւորուին :

Շատեր իրարու հետ կը չփոթեն ազատքեղն ու մոլեխինդը, (այս տունկերը շատ կը նմանին իրարու, բայց կը բաւէ մատներու մէջ ճզմել 2 – 3 տերեւ եւ հոտուրտալ, — ազատքեղին հոտը հաճելի է, մինչդեռ մոլեխինդին հոտը կատուի շեռ կը յիշեցնէ եւ սիրտխառնուուք կը պատճառէ) :

Այս առթիւ՝ մի մոռնաք որ լորամարդին, որու միսը շատ համեղ է, ինք առանց վնասուելու մոլեխինդ կ'ուտէ, բայց իր միսը ուտողը կը թունաւորուի, որովհետեւ մոլեխինդը թունաւոր բոյս մըն է: Զգուշութի՛ւն Թունիզէն բերուած լորամարդիներուն, — Թունիզի մէջ առատ է մոլեխինդը :

ԻԺԵՐՈՒ ԵՒ ՄԵՂՈՒՆԵՐՈՒ ԹՈՅՆԸ

Մահացու է իժերու թոյնը: Բարեբախտաբար այժմ կը գործածուի Փասթէօրեան Հիմնարկութեան շիճուկը, զոր պէտք է ներարկել առանց յապազման :

Մեղուներու թոյնը վտանգաւոր է եւ... օգտակար: Երբ մեղուները կը խայթեն, մորթը կ'ուռի, — ընդհանրապէս դէմքն է որ կ'ենթարկուի յարձակման եւ ուռելով արտառոց ձեւ մը կ'առնէ: Եթէ խայթուած տեղը վտանգաւոր տեղ մը չէ, (խաղող ուտելու ժամանակ՝ պիծակի կամ մեղուի խայթումով կ'ուռի կոկորդը, շնչափողը եւ ենթական հեղձամահ կ'ըլլայ), այդ պարագային վտանգաւոր չէ: Դարմանումը՝ անթիհիսթամինիք դեղերու գործածութեամբ, օրինակ՝ փեներկան :

Այս առթիւ՝ կ'արժէ յիշել Մոնթենեի վկայութիւնը.— հին պատմութեան շրջաններուն՝ երբ կը պաշարուէր քաղաք մը, բնակիչները պարիսպներուն վրայ կը դետեղէին մեծ թիւով փեթակներ, մեղուներու յարձակումով պաշտպանուելու համար :

Ըսինք թէ օգտակար է մեղուին թոյնը: Արդարեւ արդի բժշկութիւնը կ'օգտագործէ մեղուին թոյնը իբրեւ դեղ ընդդէմ յօդացաւի եւ ճռացաւի (սիաթիք):

ԿԱՊԱՐՈՎ ԹՈՒՆԱՒՈՐՈՒՄ

Կարգ մը գործարաններու մէջ, ուր մեծ դեր կը խաղայ կապարը, աւեր կը գործէր կապարի հիւանդութիւնը (սաթիւռնիսմ): Այժմ շնորհիւ նախազգուշութեան նորագոյն միջոցներու՝ նուազած է աւերը: Ամերիկայի մէջ, սակայն, միջատասպան դեղերու գործածութենէն ի վեր (այդ դեղերը կապար կը պարունակեն), կապար շատ կը կլլէ ժողովուրդը : Բարեբախտաբար դարմանելի է կապարով թունաւորումը : Առաջ կաթ կը գործածուէր, սիւլֆաթ տը սուտ կամ սիւլֆաթ տը մանեէզի: Այժմ՝ առաւելապէս իփոսիւլֆիթ տը սուտ :

ԲՆԱԾԽԱՅԻՆ ԹԹՈՒՈՎ ԹՈՒՆԱՒՈՐՈՒՄ

Ամէն ձմեռ բազմաթիւ քաղաքացիներ զոհ կ'երթան բնածխային թթուով թունաւորման : Գիւղերը, ուր փայտ կը վառեն օճախներու մէջ, անծանօթ են այս կարգի թունաւորումներու : Բայց քաղաքներու մէջ, ուր բնակարան տաքցնելու համար հանքածուխ կը գործածուի կամ կազ, շատ են զոհերը: Երբ անզգալի ձեւով փախուստ կուտայ բնածխային թթուն, կը պատճառէ գլխու ցաւ եւ գլխու պտոյտ : Իսկ առատ ներշնչումը մահ կը պատճառէ անպայման :

Դարմանումի համար կը յանձնարարուի շնչառական արուեստական մարդանք եւ թթուածին տալ : Վերջերս սկսան յանձնարարել իփոսիւլֆիթ տը սուտ, պլէօ տը մեթիլէն, նաեւ էֆետրին: Բայց կը նախընտրուի թթուածինով դարմանումը :

ԹՈՒՆԱՒՈՐՄԱՆ ՈՒՐԻՇ ՊԱՐԱԳԱՆԵՐ

Արդի քաղաքակրթութիւնը՝ թունաւորումներու ազբիւր: Արդի ճարտարարուեստը՝ թունաւորումներու պարդեւիչ : Խոհանոցներու ջեռուցիչներէն մինչեւ բնակարաններու վառարանները թոյն կ'արտադրեն շարունակ, — ասիկա դիտէք: Բայց դիտէ՞ք թէ ինքնաշարժը, որ կանդ առած է ձեր պատուհանին տակ, վկայութիւն կուտայ ապականած օդին մասին, զոր կը շնչէք : Եւ եթէ ձեր թունաւորումը կը տարբերի սունկի կամ այլ կարգի թունաւորումներէն՝ անով որ չէք զգար, ի վերջոյ իր հետեւանքներով (խլիրդ եւ այլ հիւանդութիւններ) այնքան սարսափելի է որքան այն որ անմիջապէս կը սպաննէ : Դեռ չյիշեցինք փնէօմաթիք շինող գործաւորները, որոնք պանդոյի թունաւորման զոհեր են, (կը դարմանուին արեան ներարկումով եւ իփոսիւլֆիթ տը սուտով) : Ու չենք ուզեր յիշեցնել նոյնքան ահաւոր նիւթ մը, որով թունաւորման հետեւանքները, գործած աւերները, ոգբերգութիւնը, դժբախտութիւնը վրզ կուգան շատերու ականջին, որովհետեւ անմիջական չեն ներկայանար: Բայց ի՞նչ օգուտ յիշել այդ մեծագոյն ոճրագործը, որ իր զոհերը կը խլէ պատանիներէն ու չափահասներէն, աղջիկներէն ու կիներէն, քաղաքներու բնակիչներէն ու գիւղերու բնակիչներէն .

— Ատիկա ծխախոտին թունաւորումն է :

ՀԱՅ – ԲՈՅԺ

ԲԻԻԶԱՆԴԱԿԱՆ ԿԱԼՈՒԱԾԻՆ ՄԷՋ

(Դ. եւ վերջին մաս)

Քրիւմպախ կ'աւելցնէ.

« Բիւզանդացին կը նախանձէր Հայերուն, որովհետեւ ճարտար էին առեւտուրի մէջ, կարեւոր դիրքեր կը դրաւէին արքունի պաշտօնատուներու մէջ, հայազգի էին կայսրերը, բանակին մեծ մասը եւ զօրավարները »:

Թէոտորա կանոնաւորեց ելեւմուտքը, վարչութիւնը յանձնեց Թէոկթիսթոսի, որուն դէմ գործել սկսաւ իր փառամոլ Վարդան եղբայրը : Յաջողեցաւ դաւադրութեամբ սպաննել տալ զայն 856ին: Թէոտորա հասկցաւ թէ եղբօրը հարուածը իրեն դէմ էր, երկու տարի ալ շարունակեց կառավարել կայսրութիւնը: Վարդան հրաւիրեց քոյրը վանք մտնել աղջիկներուն հետ, որպէսզի քեռորդիին հետ կառավարէ երկիրը :

Թէոտորա հաստատեց պատկերապաշտութիւնը, թէեւ ամուսնոյն մահուան ատեն խոստացած էր պատկերամարտութիւնը : Պաւղիկեաններ պատկերամարտ էին, ըմբոստացած, Թէոտորա կոտորել տուաւ հարիւր հազար Պաւղիկեաններ, բանակին լաւագոյն զինուորները : «Կոտորածը 9րդ դարու քաղաքական էն մեծ աղէտներէն մէկը եղաւ»:

Մակեդոնիայէն կուգայ հայազգի Բարսեղ, կը շահի Միշէլ կայսեր վստահութիւնը, պայքարը կը սկսի երկու Հայերու միջեւ, պայքար փառասիրութեան, նախանձը կը կրծէ երկուքը : Պայքարը վերջ կը դտնէ 806ին Վարդանի սպանութեամբ, նոյն իսկ Միշէլի ներկայութեան: Բարսեղ մտահոգ է այնուհետեւ իր կեանքի մասին, 867 Սեպտեմբեր 23ին կը սպաննէ Միշէլը, բարերարը, որ մեծ

ՌՈՒՍ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ԳՐԱՒԷԻՆ ԱՆԱՏՈԼՈՒՆ

(ԻՆՉԵ՞Ր ԿԸ ԳՐԵՆ ԹՐՔԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ)

Իսկ դաղտնի համայնավար կուսակցութիւն հիմնած ըլլալու ամբաստանութեամբ դատուեցան նաեւ Թոքատի երեսփոխան Նազըմ Պէյ եւ իր երկու ընկերները, որոնք տասնեւհինգական տարի բանտարկութեան դատապարտուեցան :

Զէրքէզ Էտհէմի եւ իր ընկերներուն Կանաչ Բանակի հետ ունեցած յարաբերութիւնները կը սահմանափակուէին կազմակերպութեան անդամագրուած ըլլալով:

Եւ սակայն, յետագայ դէպքերը եկան հաստատելու այն կասկածները որ իր անդամներէն ոմանք, Կազմակերպութիւնը լուծուելէն ետքն ալ դաղտնաբար շարունակեցին իրենց ստորերկրեայ գործունէութիւնը :

ԹՈՒՐՔ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ԹԵՐԹԸ

« ԵՆԻ ՀԱՅԱԹ »

Նոյնիսկ, աւելի ետք, կազմակերպութիւնը փրկելու համար՝ հիմնեցին Հալք Իշթիրաքիյուն – Համայնավար Կուսակցութիւնը, նոր անունի մը ներքեւ շարունակելով գոյութիւնը Կանաչ Բանակին, իբրեւ օրինական եւ արտօնեալ կազմակերպութիւն, բացորոշ եւ հրապարակային գործունէութեամբ :

Գտնուած է դաղտնի համաձայնութեան մը փաստաթուղթը, ուրկէ եւս կը յայտնուի, թէ անպաշտօն Համայնավար Կուսակցութիւնն ու Կանաչ Բանակը կը միանան «Հալք Իշթիրաքիյուն Ֆըրքասը » անունին ներքեւ, յետագային աշխատելու եւ գործակցելու համար այդ անունով : Այս համաձայնագիրն ալ կը կրէ Կանաչ Բանակի կնիքը եւ Հալք Իշթիրաքիյունի անունով ալ հազարապետ Սալիհ Հաճըօղլուի ստորագրութիւնը :

Գալով «Հալք Իշթիրաքիյուն» Կուսակցութեան . — Այս կազմակերպութիւնն ալ, իր մէջ կը պարփակէր այնպիսի տարբեր, որոնք իրականութեան մէջ կորիզը կը կազմէին Թուրք Համայնավար կուսակցութեան: Երբորդ Միջազգայինը, որ ընդհանուր համագաշնակցութիւնն է աշխարհի Համայնավար Կուսակցութեանց, կը հետապնդէր գործունէութեան այս եղանակը, որ կը կայանար օրինաւոր եւ արտօնեալ կուսակցութիւններու շարքերէն ներս իր անդամները սպըրդեցնելու եւ անոնց միջոցով յիշեալ կազմակերպութիւնները Մոսկուայէն հակակշռելուն մէջ:

Համայնավար Կուսակցութիւնն ու Կանաչ Բանակը, որոնք յետագային մասնաւոր համաձայնագրով մը միացան ալ արդէն իրարու, այսպիսի անդամներու միջոցաւ կապ կը պահէին նաեւ Մոսկուայի Համայնավար կուսակցութեան կեդրոնին եւ այդ կազմակերպութեան Պաքուի ճիւղերուն հետ : Իսկ երկու կազմակերպութեան միացումով երեւան եկած նոր կուսակցութիւնը կը վայելէր օրինական ամէն իրաւունք, որպէս բացորոշ կերպով ու հրապարակային գործունէութեան տէր քաղաքական կազմակերպութիւն : Կուսակցութիւնը ունէր նաեւ իր պաշտօնաթերթը, որ լոյս կը տեսնէր Անդարայի մէջ, «Ենի Հայաթ » անունին ներքեւ :

1920 Մայիս 9ին, դատարանի որոշմամբ դատապարտուեցաւ կուսակցութեան դեկավար անասնաբոյժ հազարապետ Սալիհ Հաճըօղլուն, բայց մեղի հասնող վաւերաթուղթերէն երեւան կուգայ, որ կուսակցութիւնը շարունակած է իր գործունէութիւնը, Հաճըօղլուի ձերբակալութենէն ետքն ալ :

(34 Շար.)

համարում ունէր իր երբեմնի ախոռապանին վրայ :

Բարսեղ կը հիմնէ Մակեդոնական Տունը, կը դրէ Աշոտ Բագրատունիին «կայսրութեան ամէնէն սիրելի դաշնակիցը», բայց պիտի աշխատի նախարարները Աշոտի դէմ հանել, թագաւորական հեղինակութիւնը տկարացնել, հեռուէն պատրաստել Հայաստանի քայքայումը :

Վարդանի եղբայրն ալ ճարտար զօրավար մըն է, յաղթականօրէն կը շրջի Փոքրը Ասիոյ մէջ, կը ջախջախէ Էմիրին բանակը, կը քշէ հարաւ Արաբները՝ քրոջ հրամանով : Յայտնի չէ թէ ինչ դիրք բռնեց եղբօրը եւ քրոջը հակամարտութեան ատեն, մանաւանդ՝ երբ քոյրը հրաւիրուեցաւ հեռանալու կայսերական պալատէն :

«Ամբողջ տասներորդ դարուն Հայերը մեծ դեր ունեցան կայսրութեան մէջ որպէս զինուոր, դիւանագէտ եւ վարիչ»: Ասոնք էին որ Հայեր տարագրեցին Կրետէ, Կիպրոս, Պալքանները, շարունակեցին Մօրիկի գործը, ատելութիւն եւ քաղաքականութիւն կը միանային :

Բարսեղ նոր արշաւանք մը կատարեց Պաւղիկեաններու դէմ, զանդուածներ տարագրեց Պալքանները: Բազմաթիւ Հայեր տարագրուեցան Մակեդոնիա, որպէսզի պատնէշ մը կազմեն Պուլկարներու դէմ, ընդհակառակն պայքարեցան բիւզանդական ուժերու դէմ եւ դիւրացուցին Սլաւներու արշաւանքները :

Վասպուրականի թագաւորը ճորտերով եւ ստրուկներով բնաղաւառէն հեռացաւ 1020 - 22 թուին, հայազգի Բարսեղ Բ.ի թոյլատուութեամբ, ընդարձակ հողամաս մը մնաց դատարկ, օտարներու գրաւումին ենթակայ, հետզհետէ կազմուեցաւ խառն բնակչութիւն մը, միշտ իրարու հակամարտ : Բարսեղ կ՝իրագործէր Մօրիսի ծրագիրը, կը քանդէր արեւելեան պատնէշը, հողին փարած հայ դիւղացին կը մնար անպաշտպան :

Հայերը տէրն էին կայսրութեան, անկարող եղան արմատանալու, ձուլուեցան, անճիտուեցան: Փոքրաթիւ էին Պուլկարները, ձուլեցին պարտուած Սլաւները, կազմեցին պետութիւն մը, նոյն իսկ դարձան սպառնալիք մը կայսրութեան :

«Ամբողջ 10րդ դարուն Հայերը մեծ դեր ունեցան կայսրութեան մէջ որպէս դիւանագէտ, պաշտօնեայ, զինուոր : Վարդան բաժին մը ունեցաւ Միքայէլ Գ.ի 859ի եւ 860ի Արաբներուն դէմ տարած յաղթանակներուն: Իրական կայսրը Վարդանն էր: Նասր դեսպանը, որ Պոլիս եկաւ 859ին, կ՝ըսէր թէ «կայսրը լուռ կը մնար, մօրեղբայրը կը խօսէր իր տեղը»: Փառամոլ ու արծաթասէր, զուրկ խղճմտանքէ եւ բարոյականութենէ՝ անժրխտելի կերպով բարձր իմացականութեան տէր էր, հակառակորդներն անդամ կը ճանչնային իր բարձր կարողութիւնները» : (Շ. Տիլ, Լը Մոնտ Օրիանթալ 395 – 1081) :

Հայրենիքին հակառակորդ կայսրութեան մը պահպանումին համար հայ դիւղացին բերաւ իր քրտինքը՝ հայ զինուորը՝ իր արիւնը, հայ իշխանը՝ իր տաղանդը: Իրենց հայրենիքը Բիւզանդիոնն էր, ուր տարին միայն իրենց ցեղային հիւանդութիւնները, երբեք չմտածեցին հայ պետութեան մը ստեղծումի մասին : Արենակիցներ փոխադրեցին ամենուրեք, մաշեցան ամէնն ալ Մերձաւոր Արեւելքի աստիճաններուն վրայ :

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՔԷՐՔԻՒՔԻ մէջ (Իրաք) յանկարծամահ եղած է Տոքթ. Ներսէս Քիւփէլեան, բնիկ Ուրֆացի: Ծնած 1909ին, ողբացեալը ճաշակելէ ետք աքսորի կեանքը, դժուար պայմաններու մէջ աւարտած է բժշկութիւնը: Կանուխէն մասնակցած է հանրային կեանքի: Դամասկոսի մէջ հիմնած է Երիտասարդաց Միութիւնը : Աշխատակցած է հայ մամուլին : Ամուսնացած էր Սիրան Զարիֆեանի (Սեղա) հետ: Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Պէյրութի մէջ :

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ Պ. Սարգիս Վ. Վարդապետեան 12 հազար լիբ. ոսկի նուիրած է Կիլիկիոյ կաթողիկոսարանին իր մօրաքրոջ յիշատակին: Խորէն Կաթողիկոսի կարգադրութեամբ այս գումարը պիտի ծառայէ կաթողիկոսարանի մուտքի աւագ դրան եւ կողմնակի երկու դռներու շինութեան, հայկական ոճով :

ՖԻԼԱՏԵԼՖԻՈՅ մէջ հայ քիմիագէտ մը՝ Բիւզանդ Թորիկեան ուսումնասիրած է, առանց նիքոթինի ծխիկ պատրաստելու միջոցը, զանազան բոյսերով և հասած այն եզրակացութեան որ անվտանգ միակ ծխիկը կարելի է պատրաստել հազարի տերեւներով: Ֆիլատելֆիոյ հիւանդանոցին բժիշկները հաստատած են որ այս նոր ծխախոտը, որ ռոմի թեթեւ համ մը ունի, կը նպաստէ սրտի կանոնաւոր զարկերուն եւ արեան շրջանառութեան :

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ մէջ, «Յառաջդիմասէրը» Կոմիտաս Վարդապետի նուիրուած երեկոյ մը կազմակերպած էր վերջերս : Դասախօսած է Օր. Աշխէն Մէօթէմտեան: Եղած են նաեւ երգեր ու արտասանութիւններ :

ՊՈԼՍՈՅ մէջ, Այրի Տիկին Նոյեմի Ժամկոչեան հարիւր հազար ոսկի նուիրած է Ս. Փրկիչ հիւանդանոցին :

ՊՈԼՍՈՅ մէջ Գոհար Գասպարեան հրաժեշտի երգահանդէսը տուած է Դեկտեմբեր 24ին: Յայտագրին առաջին մասը նուիրուած էր դասական հեղինակներու : Երկրորդ մասին մէջ, նուիրած հայ երգին, Գոհար Գասպարեան երգած է Սայաթ – Նովա (Պլպուլ), Կոմիտաս (Անտունի), Գ. Մ. Ալէմշահ (Իմ երգը), Զուհաճեան (Արշակ Բ.), Կանաչեան (Օրօր), Տիգրանեան (Անուշ) :

ՇԱՒԻԼԻ

ԵԿԵՂԵՑԻԻ ԵՒ ԴՊՐՈՑԻ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Ըստ իր սովորութեան, Շաւիլի եկեղեցւոյ վարչութիւնը, այս տարի եւս գովելի դաղափարը ունեցած էր, տօնելու ութերորդ տարեդարձը իր եկեղեցւոյ եւ դպրոցին հիմնադրութեան :

Դեկտեմբեր 19ի Կիրակի առաւօտ եկեղեցին լեցուած էր Շաւիլէն եւ մանաւանդ Փարիզէն եւ շրջականերէն հաւաքուած հաւատաւոր բազմութեամբ: Օրուան պատարագիչն էր Արեւմտեան Եւրոպայի Կաթ. Պատուիրակ Սերովբէ Արք. Մանուկեան : Փարիզի Մայր եկեղեցւոյ դպիրները զեկավարութեամբ երաժշտապետ Նշան Սերգոյեանի զեղեցիկ եւ ներդաշնակ կատարեցին պատարագի երգեցողութիւնները, գնահատանքի արժանանալով, նոյնիսկ ներկայ հիւր Ֆրանսացիներու կողմէ: Պատարագէն ետք հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուեցաւ եկեղեցւոյ բոլոր բարերարներուն ննջեցելոց յիշատակին :

Եկեղեցիի աւարտին յարակից սրահին մէջ, յարգանքի հացկերոյթ մը տրուեցաւ ներկայ բոլոր հիւրերուն եւ դպիրներուն ի պատիւ նախագահութեամբ Մանուկեան Արք.ի ներկայ էր նաեւ Տարօն Վարդապետ: Ճաշը անցաւ խանդավառ մթնոլորտի մէջ, երգեր, խմբերգներ եւ բաժակաճառեր : Շաւիլի եկեղեցւոյ նորընտիր վարչութեան նախագահ Պ. Զաւէն Յովհաննէսեան համառօտ զեկուցում մը տուաւ եկեղեցւոյ եւ դպրոցի վիճակի մասին: Հինգշաբթիի դպրոցը ունի 25 – 30 երկսեռ աշակերտներ, եկեղեցին իր բոլոր պարտքերը վճարած է եւ նոյնիսկ սնտուկին մէջ ունի պատրաստ դումար մը, շատ մօտ ատենէն շինելու համար դուրսի ցանկապատը եւ մեծ դուռը, վարչութեան անդամ իր ընկերները իրեն հետ միասին կարելի զոհողութիւնը կ՝ընեն, օգտակար ըլլալու համար իրենց համայնքին : Ապա, շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր նուիրատուներուն, Սերովբէ Արք.ի եւ մասնաւոր շնորհակալութիւնը այն ազնիւ հայորդիին որ վերջերս նուիրած էր բոլորովին նոր երգեհոն մը առանց յայտնելու իր անունը : Ներկաները գնահատանքի խօսքերով քաջալերեցին վարչութեան գործունէութիւնը, իրենց խնդրանքին վրայ Պ. Զաւէն տուաւ իր ընկերներու անունները, Պ. Պ. Սիրուն Պարոնեան, Նշան Հայթայեան, Յարութիւն Էքպէրեան, Ֆիլիպ Օհաննէսեան, Պօղոս Շտոյեան եւ Յակոբ Կէօշկէրեան : Սրտաբուխ կերպով եղան հետեւեալ նուիրատուութիւնները : Ա. Պալապանեան 2000 Ֆրանք, Գ. Պաղբրճեան 1200, Յ. Յակոբեան 200, Տիկին Մարտիկեան 125, Տ. Զուլհակեան 100, Հ. Պալեան 70, Ֆ. Յովհաննէսեան 50, Տ. Տէմիրճիպաշեան յիսուն, Օր. Ա. Քէօսէեան հինգ, Մ. Երանեան յիսուն, Ոմն հարիւր, Յ. Փանոսեան հարիւր, Ա. Պալթայեան յիսուն Ն Ֆ. :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«ՄԻՏՔ» ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆԸ

1965ին վերոյիշեալ հրատարակչութիւնը լոյս ընծայեց Էդ. Յարութիւնեանի «Փիլիսոփայութեան միտքը Հայաստանում 19րդ դարի առաջին կէսին» աշխատութիւնը, Մանուկ Աբեղեանի «Հայոց լեզուի տեսութիւն» հատորը, որ կ՝ամփոփէ հայագէտին երկու աշխատութիւնները՝ «Աշխարհաբարի շարահիւսութիւն» եւ «Հայոց լեզուի տեսութիւն», ուր ներկայացուած են Հայոց լեզուին ամբողջական նկարագիրը եւ ճշգրիտ պատկերը: Փաստական հարուստ նիւթերու հիման վրայ քննուած են Հայոց լեզուին օրինաչափութիւնները եւ առանձնայատկութիւնները :

Շահեկան աշխատութիւն մըն է նոյնպէս Ռ. Իշխանեանի «Ակսել Բակունցի լեզուական արուեստը» հատորը :

Դեկտեմբերի վերջերը լոյս պիտի տեսնեն Սահակ Բազեանի «Խաչատուր Աբովեան» մենագրութիւնը, որ կ՝ընդգրկէ Աբովեանի ստեղծագործութեան պատմութիւնը եւ ողբ. իրանագէտ Ա. Աբրահամեանի «Պահլաւերէն – Պարսկերէն – հայերէն – Ռուսերէն – Անգլերէն բառարանը», որ կը պարունակէ 5000 բառ :

ՁԱՆԱՁԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

«ՍՈՎ. ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ» ամսաթերթի 10րդ թիւը, որ լոյս տեսաւ վերջերս, ունի հետեւեալ բովանդակութիւնը : Հրաչեայ Յովհաննիսեանի բանաստեղծութիւնները՝ «Մարդիկ եւ գործեր» խորագրով : Բանաստեղծութիւններ նոյնպէս Սարմէնէն, Գ. Շահնազէն եւայլն: Պատմուածքներ, տպաւորութիւններ Իտալիայէն՝ «Սալիւթա Իտալիա» խորագրով :

Ա. Իսահակեանի ծննդեան 90ամեակին առթիւ Մ. Քարամեանի յուշերը եւ Ս. Շուշակեանի «Ա. Իսահակեանի «Աղա Նազարը» յօդուածը :

Թիւը կը բովանդակէ պատմուածքներ, դրախօսականներ, թարգմանական էջեր եւայլն :

×

ԹԷՀՐԱՆԷՆ ութ ընտանիքներ Զուլֆայի գիծով Հայաստան գաղթեցին :

×

ՍՈՒՐԻԱՀԱՅԵՐԷ բաղկացած իններորդ կարաւանը՝ 492 հայրենադարձներ, Դեկտեմբերի սկիզբները Պաթում հասաւ : Ներգաղթողները անմիջապէս հայրենիք մեկնեցան եւ տեղաւորուեցան Թալին :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (14)

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

— * —

— Տիկիններ, շնորհակալ եմ որ տուած ժամադրութիւնս ընդունեցաք ...:

Պատասխանի մը սպասեց, բայց տեսնելով որ պատասխան առուղ չեղաւ, դարմացաւ, եւ ետ քաշուելու շարժում մը ընելով ըսաւ .

— Ներողութիւն, Տիկիններ, կը հաճի՞ք ձեր անունը տալ որպէսզի սխալմունք մը չպատահի :

— Տիկին Շապան, ըսաւ երկու կիներէն երկայնահասակը :

— Տիկին Գութ, ըսաւ միւսը :

Կանաչ պարազգեստով մարդը այս անդամ աւելի յարգալիր եղանակով մը խոնարհութիւն բրաւ անոնց առջեւ, բայց կապոյտ պարազգեստով կիները անոր բարեւը չառին :

Երկու քոյրերը իրարու կրթնած, ջրդապիրկ այլ վճռական դիրքով մը անոր խօսելուն կը սպասէին :

— Ուղղակի նպատակին պիտի դիմեմ, խօսք առաւ անծանօթ օտարականը՝ որ մաքուր Ֆրանսերէն մը կը խօսէր, բայց որուն մէջ օտար շեշտ մը կար :

— Պարոն, մենք մեր անունը տուինք, դուք ալ ձեր անունը կուտա՞ք, ըսաւ Տիկին Շապան թրթռուն ձայնով մը :

— Ես ձեզի նամակ գրողներուն պատուիրակն եմ, պատասխանեց անծանօթ դիմակաւորը :

— Այսինքն Սեւ Արծի՞ւ մըն էք, հարցուց դեռատի կինը հեղնական շեշտով մը :

— Այս, Սեւ Արծիւ մը, Տիկին, պատասխանեց դիմակաւորը այս անդամ հրպարտութեամբ ցցուելով :

— Կարծեմ այդքանը բաւական չէ, եթէ բուն անուննիդ տայիք, աւելի լաւ կ՝ըլլար, դիտել տուաւ տիկին Շապան :

— Այժմ այդքանով բաւականացէք, Տիկին, պատասխանեց անծանօթը :

— Շատ լաւ, ձեզի մտիկ կ՝ընենք, ըսաւ Տիկին Շապան վճռական շեշտով մը՝ որմէ այն յայտնի կ՝ըլլար թէ որեւէ վախ չէր զգացած իր խօսակիցէն :

Կանաչ պարազգեստով մարդը սկսաւ խօսիլ: Իր ցած այլ յստակ ձայնը՝ երբեմն երբեմն պարասրահէն եկող ծափահարութիւններէն կը խափանուէր եւ ինքը կատարեալ պաղարիւնութեամբ խօսքը կտրելով՝ ազմուկին վերջանալուն կը սպասէր :

Նախ եւ առաջ նոյն առտուն տիկին Շապանի ստացած նամակին պարունակութիւնը բառ առ բառ կրկնելով սապէս խօսեցաւ ան :

— Տիկին, ինչպէս որ գրուած էր ձեզի արդէն, Սուլթան Սէլիմ առաջինի գանձին վրայ մենք ձեր եղբօրմէն առաջ իրաւունքներ ունինք : Մենք զօրավար Սէնթ Ֆուայէն առաջ դիտէինք ատանկ գանձի մը գոյութիւնը :Բայց չուզելով ձեզի պարապ տեղը տաղտուկ պատճառել եւ անօգուտ տեղը ուրիշներուն ուշադրութիւնը մեր վրայ դարձնել, ձեզի հետ բանակցելու պատրաստ ենք : Ձեր շահն ալ մերինին պէս անանկ կը պահանջէ որ այդ դաղտնիքը մեր միջեւ միշտ դաղտնիք մնայ :

— Այդ մասին արդէն նամակին մէջ պէտք եղածը գրուած էր, դիտել տուաւ Տիկին Շապան անհամբերութիւն ցոյց տալով : Ձեր պայմանները կրնայի՞նք հասկնալ :

— Գանձին մէկ երրորդը ձեզի, երկու երրորդն ալ մեր ընկերակցութեան, ըսաւ դիմակաւոր մարդը: Եթէ այս պայմանը ընդունիք, մենք ալ ձեր բերեկամներուն հետ պիտի մասնակցինք արշաւխումբին ծախքերուն եւ հետերնիդ գալով գանձը պիտի փոխադրենք : Ասկէ զատ, եթէ ձեր բարեկամները ճամբան որեւէ դժուարութեան դէմ ելլեն, պիտի օգնենք իրենց ...:

— Իսկ եթէ չընդունինք, հարցուց Տիկ. Շապան յանկարծ :

— Իսկ եթէ չընդունիք, ձեր բարեկամները գանձին պիտի չկարենան մօտենալ, շարունակեց կանաչ պարազգեստով մարդը վճռական եւ սպառնական շեշտով մը:

— Ի՞նչ պիտի ընէք, ի՞նչ միջոց ի գործ պիտի դնէք զանոնք արդիլելու համար, հարցուց Տիկին Շապան մարտական շեշտով մը :

— Մեր ունեցած բոլոր միջոցները, պատասխանեց դիմակաւոր մարդը կատարեալ պաղարիւնութեամբ :

Երկու կիները սարսռացին :

Ժանէթ վախնալով որ քոյրը մի դուցէ զայրանալով չկարենայ հանդուրժել եւ մէկէն ի մէկ պոռթկայ, ինք խօսք առնելով ըսաւ .

— Անշուշտ իրաւունք պիտի տաք մեզ, պարոն, երբ ըսենք թէ հոս այսպէս հապճեպով չենք կրնար որեւէ որոշում տալ: Թէպէտ պիտի չուզէինք քննել այդ գանձին վրայ ձեր ունեցած իրաւասութիւնները, բայց այդ մասին որեւէ որոշում տալու համար պէտք է ժամանակ տաք մեզի որ ամուսինիս իմաց տամ ...:

— Իրաւունք ունիք, տիկին, պատասխանեց կանաչ պարազգեստով դիմակաւորը : Զորս օրը կը բաւէ՞ :

— Այս, ըսաւ Ժանէթ :

ՓԻԷՐ ՄԱՐՕՏՕՆ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տէմիրճեան, Պ. Մովսէս Տէմիրճեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր հայրենակիցներուն, բարեկամներուն, ընկերներուն եւ բոլոր անոնց որոնք իրենց ներկայութեամբ, ծաղկեպսակներով, նամակներով եւ փոխան ծաղկեպսակի նուիրատութեամբ, մասնակից եղան իրենց սուգին, իրենց սիրելիին Օննիկ Տէմիրճեանի մահուան առթիւ :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն, Նոր Սերունդը, Կապ. Խաչը իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Ընկ. Գ. Պօյաճեանի իրենց եղբօր Վարդանի, իրենց ազգականին Այրի Տիկին Հոռոբիկ Պօյաճեանի (ծնեալ Էճիտեան) մահուան առթիւ !

×

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Ալֆորվիլի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկերուհի Արաքսի Մուրատեանի, Տէր եւ Տիկին Հաճի Սահակեանի եւ բոլոր պարագաներուն, Այրի Տիկին Փալայանի մահուան համար եւ այս առթիւ փոխան ծաղկեպսակի երեսուն Ֆրանք կը նուիրէ կարօտեալի մը :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէն շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին ընկ. Յ. Կօշկակարեանէ (Վալանս) յիսուն Ֆրանք :

×

ՇԱՍ.— Պ. Գալուստ Տօնիկեան եւ իր պարագաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն ամէն անոնց որ անձամբ, նամակով, հեռագրով եւ մամուլով մասնակցեցան իրենց սուգին Տիկին Օղտայ Տօնիկեանի (ծնեալ Գոլթուգեան), մահուան առթիւ որ տեղի ունեցաւ Դեկտ. 3-ին, իր բնակարանին մէջ, 67 տարեկանին: Այս տխուր առթիւ Պ. Գալուստ Տօնիկեան կը նուիրէ տասը Ֆր. Կ. Խաչի կայանի, տասը Սողոմոն Թէհլիրեան սրահի, տասը «Յառաջ»ի բարգաւաճման :

(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

ԱՄԱՆՈՐ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՅՑ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ս. Թադէոս (Ս. Անթուան)

Այս ՇԱԲԱԹ 1 Յունուար, Նոր տարին սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8·30ին, պատարագ ժամը 10ին, քարոզ ժամը 11ին :

Այս ԿԻՐԱԿԻ առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 8·30ին, պատարագ 10ին, քարոզ 11ին, նոյն օրը պիտի կատարուի Դպրաց Դասու անդամներու ննջեցելոց հոգւոց համար հոգեհանգստեան պաշտօն :

ՀԻԳՇԱԲԹԻ (Յունուար 6) առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 9ին, Ս. Հաղորդութիւն փոքրիկներու ժամը 10ին:

ՇԱԲԱԹ (8 Յունուար) երեկոյեան ճրագալոյցի արարողութիւն եւ ընթերցում գիրքերու : Սկիզբ ժամերգութեան կէսօրէ ետք ժամը 5ին, պատարագ 6ին :

ԿԻՐԱԿԻ (Յունուար 9) Պատարագ Ծընընդեան Աստուծոյ Յայտնութեան արարողութիւն ժամը 7·30ին, պատարագ 10-ին, քարոզ եւ ջրօհնէք 11ին : Յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Տիկին Արշալոյս Երեցփոխանեան, մօրը՝ անունը Ովսաննա Պէշիքճեան, հօրը անունը Յարութիւն, կը փնտռէ իր մօրեղբայրը՝ Գէորգ Ոսկեանի Պէշիկճեան, ծնած Սոնկուռլու (Թուրքիա), մօրը անունը՝ Շամիրամ: Իրմէ լուր չկայ հայրենական պատերազմէն ի վեր : Երկու տարի առաջ լսուած է որ Ֆրանսա կը գտնուէր: Լուր ունեցողներէն տեղեկացընել Տիկին Արշալոյս Երեցփոխանեանի, որ ներկայիս կը բնակի,

9, Rue de l'Union
Résidence Les Erables, Bât. B. Esc. 6
VILLIERS s/MARNE

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ
FOLKLORE D'ARMÉNIE
Փառաւոր սալ մը
ՍԻՓԱՆ-ԿՈՄԻՏԱՍ
ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ
Ղեկավարութիւն՝
ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆ

Հայկական 12 հիանալի երգեր ու պարեր (Մառալօ, Օրօր, Օսսանա, Գարու ա, Օրօրաթինօ, Անտունի եւայլն, եւայլն)
Սօլիսթներ՝ Օր. Օր. Նիկողոսեան, Պէնկեան, Պ. Մ. Պօղոսեան :
Disque Microsillon 33 1/2 Tours
BAM LD 415 (30 cm)
en vente chez votre disquaire et à
La Boîte à Musique
133 Bd. Raspail, Paris (6e)

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տէր եւ Տիկին Մուշեղ Քէօթէնէճեան, Տէր եւ Տիկին Սիմօն Մէրկէրեան, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Մինասեան ընտանիքները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք ծաղկեպսակով կամ փոխան ծաղկեպսակի նուիրատուութեամբ մասնակցեցան իրենց մօր եւ զոքանջ մօր, Այրի Տիկին Սաթենիկ Քէօթէնէճեանի (ծնեալ Սէրճանեան, ընկ Շապին Գարահիսարցի, որ մահացաւ 88 տարեկանին ի Պօմոն), մահուան

Այս առթիւ Պ. Սիմօն Մէրկէրեանի միջոցաւ եղան հետեւեալ նուիրատուութիւնները ի նպաստ Պէյրութի Սահակեան լիսէին, Տէր եւ Տիկին Մ. Քէօթէնէճեան 70 Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Ս. Մէրկէրեան հարիւր, Տէր եւ Տիկին Կ. Մինասեան երեսուն, Տէր եւ Տիկին Հ. Մարկոսեան յիսուն, Սեբաստիոյ Հայրենակցական Միութիւնը յիսուն, Տէր եւ Տիկին Մանուէլ Բիլաֆճեան յիսուն, Տէր եւ Տիկին Տ. Մինասեան յիսուն, Այրի Տիկին Ա. Պալըզճեան յիսուն, Տէր եւ Տիկին Հ. Քէֆէլեան երեսուն, Տէր եւ Տիկին Գ. Մէյմարեան յիսուն, Տէր եւ Տիկին Ս. Սէօքիւնեան յիսուն, Տէր եւ Տիկին Ա. Պօյաճեան երեսուն, Տէր եւ Տիկին Գ. Զաքարեան երեսուն, Տէր եւ Տիկին Պ. Արզումանեան քսան, Տէր եւ Տիկին Ե. Պապոյեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Հէքիմեան, Տէր եւ Տիկին Մեծպահքեան քսանական, այս գումարէն 50 Ֆրանք Պօմոնի եկեղեցին տրուած է): Պ. Երուանդ 10 Ֆրանք եկեղեցիին :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՉԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կիրակնօրեայ Պաշտամունք
Սէն Ժերոմ, ժամը 9·30ին
MARSEILLE, 20 Rue Jemmapes
ժամը 10,45ին
Կը քարոզէ՝
ՎԵՐ. ՅԱՐԹ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐՈՒ ԱՌԹԻՒ
ՆՈՒԻՐԵՑԷՔ
CONTES ET LEGENDES
ARMENIENS

Ֆրանսերէնով պատրաստուած՝
Շ. Տէր – Մելքոնեանի կողմէ

Գունաւոր կողք, մաքուր տպագրութիւն, պատկերազարդ :

Գին՝ 5 ֆրանք
Առաքման ծախքերով 6·50

Ստանալու համար դիմել Հ. Սամուէլեան գրատունը, եւ կամ՝
Mme C. DER-MELKONIAN
11, Rue Gabriel Péri
CHATILLON s/BAGNEUX (Seine
C. C. P. PARIS 19668-59

Կարելի է նաեւ անձամբ դիմել Յառաջի խմբագրութեան :

Réveillon

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ
Կազմակերպութեամբ
ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Լիոնի Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ, 295 Բիւ Պուալօ, Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս :

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝
24 – 59 – 37 կամ 84 – 68 – 40

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ՝
ԺԱՄԸ 10,45ԻՆ
Այս Կիրակի կը խօսի՝
ՎԵՐ. ՍԻՍԼԵԱՆ
8 BIS. RUE DES TERNES
PARIS (17e)
Métros : Porte Maillot ou Champerret

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Այս Կիրակի առաւօտ, ժամը 9·30ին, Ֆրանսական հեռատեսիլի Ա. կայանէն Ժերար Սթէֆանէսքոյի էմիսիոնը: Նիւթ Հայկական ճարտարապետութեան ազդեցութիւնը :

×

Դեկտեմբեր 31ին Ֆրանսական ժամով՝ ժամը 19էն սկսեալ, Մոսկուայի ձայնասփիւռը, Ֆրանսերէն լեզուով հաղորդում մը պիտի ձայնասփռէ նուիրուած՝ Ֆրանսահայ երգչուհի՝ ՌՈԶԻ ԱՐՄԷՆի, որ վերջերս հրաւիրուած էր Հայաստան երգելու:

Հաղորդումը կարելի է լսել՝ 25, 31, 41 եւ 49 մեթր կարճ ալիքներու վրայ :

— ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ —
1966-Ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՅՑԸ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Հատընտիր նկարներով եւ նոխ բովանդակութեամբ, գունաւոր կողք :

Փարիզի համար դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վարչութեան, 17 Բիւ Պլէօ : եւ Հրանտ – Սամուէլի գրատունը կամ անձամբ «Յառաջ»ին :

Հատը 6 ֆրանք

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	45 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	25 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ: ՆՇԱՆՏՈՒՔ	25 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	25 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	10 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ ճշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève
Histoire de l'Arménie
DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք
Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ԵՒՐՈՊԱՅԻ
ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉԸ
ՀԷԼՎԱ ԹԱՀԻՆ
ԼՈԳՈՒՄ ՇԱՐՈՑ
Սուսամ – (ՌՈՃԻԿ)
ՀԷԼՎԱ ՎԱՐԴԷ-ԱՆՈՅՇ
LE BOSPHORE MARQUE DEPOSEE
ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...
CHOC-ALVA • CHOCO-LOC
Sté le BOSPHORE
SIÈGE SOCIAL
2, Rue Louis Astouin Marseille (2ème)

ՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e)

Fondé en 1925 — Tél. : PROvence 86-60

R. C. Seine 57 A 2731 — C.C.P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա՝ Տար. 60 Ֆ. Վեցամսեայ՝ 35 Ֆ.

Արտասահման՝ Տար. 80 Ֆ. Հատը 0,30 Ֆ.

ՈՒՐԲԱԹ 31 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

VENDREDI 31 DECEMBRE 1965

LE NUMÉRO : 0,30 FR.

41ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 10498 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 41e ANNÉE — N° 10.498

ՄԵՐ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԱՆՀԱՄ ԵՒ ԱՆԺՈՒՐ ՎԷՃԵՐԸ

Գ.— ԲԱԺԻՆՔ ԿԱՄ ԲԱԺԱՆՔ

Այսպէս, ուրեմն, մեր կաթողիկոսներուն նոր օրերու վէճը ոչ աստուածաբանական է, ոչ ալ ծիսաբանական: Պարզ է վէճը,— Թեմերու հաշիւ, թեմ կորսընցնելու կամ շահելու խնդիր: Եւ լաւ է որ բո՛ւն մեկնութիւնը չտանք խնդրոյն՝ իր այս ձեւին մէջ, ոչ ալ ուրիշ ստորոգելի:

Մէկ բան միայն կ՝աւելցնենք.— Թեմ մը աւելին չէ որ կաթողիկոսութիւն կը ստեղծէ, կամ թեմ մը պակասը չէ որ կը տկարացնէ կաթողիկոսութիւնը: Նոյնիսկ պէտք է ըսել թէ թեմական կազմակերպութիւն չէ կաթողիկոսութիւնը: Այլապէս Պոլսոյ պատրիարքութիւնն ալ կը դառնար կաթողիկոսութեանց հաւասարազօր՝ երբ արեւմտահայութեան ստուարագոյն մասը կը համարուէր Պոլսոյ Պատրիարքութեան թեմ: Նոյնիսկ այն իրաւունքով, որ Պոլսոյ պատրիարքութիւնը ցոյց տուաւ թէ ազատութիւն ունի անկախօրէն գործելու, Էջմիածնի հրահանգները բարձին տակ դնելու կամ վրան, բայց չեղաւ պատրիարք մը որ համարձակէր ինքզինքին տալ կաթողիկոսական իրաւունք:

Կաթողիկոսութիւնը պատմական իրաւունք է:

Առաջին աշխարհամարտէն ետք, սակայն, կաթողիկոսութիւնը դարձաւ մարմին մը, որ չունի ուրիշ մտահոգութիւն՝ բայց եթէ թեմ համրել, թեմի կռիւ վարել եւ ի՛նչպէս ...

Ամերիկայի մէջ ստեղծուած է երկու թեմ:

Ո՞Վ Է ՅԱՆՑԱՒՈՐԸ: Որո՞ւ ճիտէն կախենք այս մեղքը:

Տարինե՛ր ու տարիներ Ամերիկայի հայ գաղութը կը տառապէր ներքին պառակտումի մը հետեւանքով: Գաղութը բաժնուած էր երկու մասերու: Ուրիշ հարց է քննել պատճառը,— մեր նիւթէն դուրս, ո՛րքան ալ պարզ՝ մեր դատաստանը: Գաղութին այս երկու թեւերը կ՝երկարին Էջմիածին, իսկ Էջմիածին կը մերժէ բրռնել երկարող թեւերէն մին: Այդ մերժուած թեմը առաջնորդ չունի, զրկուած է աւանդական կապերէն:

Ձեզի նորութիւն, — Շիքակոյի հիւսիսը կը գտնուի փոքրիկ հայ գաղութ մը, Բէյսընի գաղութն է: Գաղութին եկեղեցին կը մերժէ թաղել Հայ մը, որ մեռած է ծանօթ պառակտումին ամէնէն տաք օրերուն, պատճառաբանելով թէ կը պատկանի այն թեւին, որ Էջմիածին կ՝երկարի բայց Էջմիածին կը մերժէ բռնել իրեն երկարած այդ թեւը: Բանակցութիւն, խնդրանք, անօգուտ, — Թո՞ւրք էր մեռնողը՝ զոր չէին ուզեր թաղել «Էջմիածնական» կոչուած այդ ... (դուք տուէք իրենց անունը), որ կորսնցուցած էին ոչ միայն Հայութեան ամէն զգացում, այլեւ մարդկութեան արժանիք: Եւ օտարները եկան թաղեցին:

Ասիկա՝ մէկ դէպք: Հազարնե՛ր նման տմարդի եւ Հայութեան անարժան արարքներու:

Տարինե՛ր, տարիներ Էջմիածին չկրցաւ լուծել այս վէճը: Չէր կրնար լուծել: ԱՐՏՕՆՈՒԱԾ ՉԷՐ ԼՈՒԾԵԼՈՒ, կը հասկընա՞ք, ԱՐՏՕՆՈՒԱԾ ՉԷՐ:

Ի՞նչ ընէր Ամերիկայի հայ գաղութին այն թեւը, որու ձայնը չէր լսեր Էջմիածին: Արքեպիսկոպոս մը եկաւ, ետքէն կաթողիկոս, — անունը՝ Գարեգին կաթողիկոս, սիրուած անձ, արժէքաւոր Հայ: Չկրցաւ լուծել վէճը եւ յայտարարեց իր ձեռնթափութիւնը: Գաղտնապահ մարդ, այսուհանդերձ խոստովանութիւններ ունի, որոնք կը բացատրեն իր ձախողութեան պատճառները: Կարեւոր չեն: Գաղութը, սակայն, այն մասը որ չէր վայելեր կամ չէր կրնար վայելել Էջմիածնի հայրական սէրը, չէր կրնար նաեւ մնալ «ազգէն դուրս», կ՝ուզէր հոգեւոր հովիւ, կ՝ուզէր հոգեւոր հայր:

Եւ ունեցաւ:

Մեծն Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը, որու դիմած էր դժբախտ ժողովուրդը՝ ի վերջոյ յուսահատ, ընդունեցաւ զայն իր հովանիին տակ, զրկեց իր հայրական սրտին վրայ:

Ո՞վ է որ յանցաւոր կը համարի Էջմիածին՝ եթէ թեմը երկուք եղաւ: Ո՞վ է որ մեղաւոր կը հռչակէ՝ եթէ թեմ մը աւելցաւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան թեմերուն վրայ:

Ի՞նչ օրինական կամ իրաւական թերութիւն կը փնտռուի այս փոփոխութեան մէջ:

Ա՛, շատ բան ունինք ըսելիք՝ երբ Աւետարանին բառերով.— «Զմժղուկս քամէք եւ զուղտս կլանէք»:

Ամէն անզամ երբ օրինական թերութիւն, ընտրական թերութիւն եւ նման դիտողութիւններ կ՝ըլլան, մէկ բան կը յիշեցնենք.

— Շա՞տ օրինական ձեւով եղաւ, ընտրական կատարեալ եղանակո՞վ կատարուեցաւ «Ամենայն Հայոց» կաթողիկոսին ընտրութիւնը: Ամենայն Հայոց քուէո՞վ, — կը հարցնենք ձեզի:

Այս հարցումը պիտի կրկնենք վէճին այս պատմութեան ընթացքին: Եւ դեռ ըսելիք շա՛տ, օրէնքի եւ այլ կարգի քննադատութեանց հեղինակներուն ուղղեալ, որ ընդհուպ:

ԽՄԲ.

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐԵԳԼՈՒԽ

Մեր բաժանորդներէն կը խնդրուի մինչեւ տարեգլուխ փակել իրենց առկախ հաշիւները: Յունուար 15ին կը դադրեցնենք թերթերը այն բաժանորդներուն, որոնք չեն փակած իրենց հաշիւները, մինչեւ 1965ի վերջ:

Շնորհակալութեամբ

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՀՐԱԲՈՒԽԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

« ԱՉՔ ԱՌՆԵԼ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ »

Անդարայէն կը հաղորդեն թէ արտաքին նախարար Իհսան Սապրի Զաղլայանկիլ, Կիպրոսի թուրք համայնքի դեկավարներէն Բաուֆ Տէնքթաշն եւ Պաշտպանութեան Նախարար Օսման Էօրէքը երկարատեւ տեսակցութիւն մը ունեցան կիպրական հարցի մասին:

Բաուֆ Տէնքթաշ, երբ արտաքին նախարարութեան շէնքը կը մտնէր, հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ լրագրողներուն.

— Եթէ Թուրքիա պատերազմը աչք չառնէ կղզիին սիրոյն, Կիպրոսի հարցը այժմէն իսկ փակուած կարելի է նկատել: Կ՝ըսեն, թէ համաձայնութիւնները ի զօրու կը մնան տակաւին: Բայց ի՞նչ կ՝արժեն այդ համաձայնութիւնները եւ ի՞նչ կարեւորութիւն կը ներկայացնեն անոնք, եթէ պիտի չգործածուին եւ պիտի չգործադրուին երբեք:

Լրագրողները հարցուցին թէ «պահանջեցի՞ք, որ միջամտութիւն կատարուի եւ չարժման ձեռնարկուի դէպի կղզին»: Տէնքթաշ պատասխանեց.

— Արտաքին նախարարին հետ լման երկուքուկէս ժամ խօսակցեցանք Կիպրոսի խնդրին մասին: Որոշեցինք նոր հանդիպումներ եւս ունենալ եւ շարունակել հարցին քննութիւնը՝ նոր իրողութիւններու լոյսին տակ: Կառավարութիւնը վճռած է լուծել կղզիի հարցը՝ ամենակարճ ժամանակամիջոցին մէջ եւ ամենակտրուկ ձեւով:

Իսկ այն հարցումին, թէ «ի՞նչ է այդ ամենակտրուկ ձեւը», Տէնքթաշ պատասխանելով ըսաւ, թէ հաւանաբար այդ մասին Ազգային Մեծ Ժողովը իր խօսքը ըսէ յառաջիկայ օրերու ընթացքին: Եւ աւելցուց թէ առ այժմ ասկէ աւելին յայտարարելու լիազօրուած չէ:

Ի պատասխան այն հարցումին, թէ «ի՞նչ կը կարծէք որ ընէ Մակարիոս՝ ըստեղծուած այս կացութենէն վերջ», Տէնքթաշ ըսաւ.

— Մակարիոս, չփացած է: Ասկէ ետքն ալ պիտի չարունակէ իր ընթացքը՝ ջանալով ընկճել կղզիին թուրք համայնքը, օրինական եւ իրաւական կարելի բոլոր միջոցներով: Պէտք է վճռակամօրէն պատասխանել այս կեցուածքին՝ զօրեղ եւ գործօն կերպով մը, որպէսզի կարելի ըլլայ արդիւնք ձեռք բերել: Այլապէս կը կորսնցնենք ամէն ինչ: Մենք, այս աննախանձելի կացութեան մատնուեցանք անոր համար, որ մեր գործերը փոխանակ անձնապէս տեսնելու, զանոնք յանձնեցինք բարեկամ պետութեանց կամեցողութեան: Իրաւունքը մերն էր, նախայարձակը՝ մեր դէմինը: Հետեւաբար, պէտք էր, որ հակադարձութիւնն ալ դար ուղղակի մեզմէ: Անցնող երկու տարիներու ընթացքին եւ մասնաւորաբար Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան վերջին նիստին, շատ բան սորվեցանք, որոնցմէ կրնանք օգտուիլ: Եթէ կամեցողութիւն ունինք, եթէ մեր նպատակն է փրկել Կիպրոսը, կրնանք փրկել զայն»:

ՏԷՄԻՐԷԼ – ՌԻԺՈՎ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ թուրք թերթերը կը գրեն.—

Վարչապետ Սիւլէյման Տէմիրէլ, վարչապետարանի մէջ, ընդունեցաւ Խորհ. Միութեան Անդարայի դեսպան Նիքիթա Ռիժովը, որ տեսակցութենէն ետք յայտարարեց, թէ իր երկիրը «մտերիմ քաղաքականութիւն մը» կը հետապնդէ Կիպրոսի հարցին նկատմամբ:

Տէմիրէլ – Ռիժով տեսակցութիւնը, որ տեւեց քսանրհինգ վայրկեան, տեղի ունեցաւ այս վերջնոյն առաջարկով: Լրագրողներու հարցումներուն պատասխանելով, դեսպանը ըսաւ թէ այս հանդիպումին ընթացքին բազմաթիւ հարցեր քննուեցան, ի մէջ այլոց՝ անշուշտ նաեւ Կիպրոսի հարցը:

— Բացորոշ է եւ յստակ՝ Կիպրոսի խնդրին մասին մեր որդեգրած քաղաքականութիւնը, ըսաւ Ռիժով: «Մենք անկեղծ ենք մեր քաղաքականութեան մէջ եւ յարգ չենք ընծայեր պատեհապաշտութեան»:

Դեսպանը ապա կատակած է լրագրողներուն հետ եւ «Նոր Տարուան առթիւ իր լաւագոյն մաղթանքները յայտնած՝ Թուրքիոյ եւ թուրք ժողովուրդին համար»:

ԿԻՒՐՍԷԼ Կ՝ԸՍԷ ԹԷ ԿՐՆԱՆ ՄԻՋԱՄՏԵԼ

Հանրապետութեան Նախագահ Ճէմալ Կիւրսէլ նոր յայտարարութիւն մը ըրաւ ՄԱԿի աննպաստ որոշման առթիւ.

— Ամօթ, շատ ամօթ: Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը այս կերպով ինքզինքն է որ կը վարկաբեկէ: Որքա՛ն կ՝ուզէինք որ աւելի բարձր պահէր իր վարկը: ՄԱԿը չխորհեցաւ այս անհրաժեշտութեան: Իր տուած որոշումը մեզ չի շահագրգռեր եւ մեզ չի կաշկանդեր: Թուրքիա ազատ է իր գործելակերպին մէջ: Մեր միջամտելու իրաւունքը կայ եւ կը մնայ, օրինապէս ի զօրու է: Ինչ որ իրականութիւն է, այս առթիւ մեր զգացած ցաւն է միայն: Ոչ ոք իրաւունք եւ հնարաւորութիւն ունի միջազգային դաշինքները խզելու: Թուրք կառավարութիւնը կրնայ միջամտել եւ զօրք հանել, երբ որ ուզէ եւ երբ որ անհրաժեշտ նկատէ:

Հանրապետութեան նախագահը իր այս յայտարարութիւնները ըրաւ հերթական պտոյտի մը ընթացքին, երբ լրագրողներով շրջապատուեցաւ եւ առարկայ դարձաւ անոնց հարցումներուն: Լրագրողները անձրեւին տակ իրեն կը սպասէին: Կիւրսէլ տեսաւ զանոնք, զոհ մնաց եւ ըսաւ.— Հարցուցէք տեսնենք, ի՞նչ կը փափաքիք:

ՄԱԿի աննպաստ որոշումը ամօթ մը նկատելէ ետք, նախագահ Կիւրսէլ աւելցուց.

— Թուրքիա միջամտելու համար պէտք չունի որեւէ երկրէ արտօնութիւն ստանալու: Սխալ է կարծել թէ անցեալ տարի Ամերիկա արդելք եղաւ մեր միջամտութեան եւ չթողուց որ զօրք հանենք: Ամերիկա միայն դիտել տուաւ թէ այդպիսի միջամտութիւն մը կրնար վրտանգաւոր ըլլալ: Ըսաւ թէ՝ «միջամտեցէք, եթէ վտանգը աչք կ՝առնէք»:

Ասկէ զատ, մամուլին եւ քաղաքական կուսակցութիւններուն ալ յանձնարարութիւն մը ունիմ: Թող բարեհաճին զիրար համբաստանել այս առթիւ, Կիպրոսի տագնապը մատի փաթթոց ընելով՝ մէկզմէկ յանցաւոր չնկատեն: Միաբանինք եւ համախմբուինք այս դատին շուրջ, փոխանակ զիրար բամբասելու եւ վարկաբեկելու: Գիտեմ թէ այդ ճամբուն պիտի հետեւին արդէն, վստահ եմ: Երբեմն այսպիսի ցաւալի անակնկալներ կրնան պատահիլ, պէտք չէ գրգռուիլ եւ կուրօրէն զիրար նախատել: Այս դատը համազգային խնդիր մըն է, հետեւաբար ազգովին պէտք է կարգադրութեան եղանակ մը գտնենք»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖԱՆՖԱՆԻ ետ չառաւ իր հրաժարականը հակառակ վարչապետ Մորոյի պընդումներուն: Իտալիոյ Արտաքին նախարարը բաւական տարակարծիք է Մորոյի հետ եւ կ՝ըսուի թէ այնքան ալ դժգոհ չէ եղածներէն որոնք կրնան կառավարական տագնապի մը ծնունդ տալ եւ վարչապետութեան դուռը բանալ Ամինթոռէ Ֆանֆանիի առջեւ:

ՎԻԷԹՆԱՄԻ համար Ամերիկացիք դիւանագիտական մեծ արշաւ մը սկսած են: Արտաքին նախարարութիւնը սակայն բոլորովին լուռ կը մնայ Ավըրիլ Հառիմընի յանձնուած պաշտօնին շուրջ: Ծանօթ է որ Հառիմըն Միացեալ Նահանգներու ամէնէն պատկառելի բանակցողներէն է: Վարչաւա հասնելով, Հառիմըն պարզած է ամերիկան տեսակէտները:

ՄԱԿ-Ի ամերիկեան պատուիրակը՝ Կոլտպերկ երկար տեսակցութիւն մը ունեցած է Պօղոս Զ. Պապին հետ:

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ սակագիներու փլափոնը կրկին բարձրացած է: Ներկայ որոշումով վճարումները պիտի ըլլան 1080 Ֆրանք ամսականի վրայ:

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ կուսակցութեան տնօրէն կոմիտէն նիստի հրաւիրած է փոխարինելու համար հրաժարող վեց անդամները: Կասթոն Տէֆէր յայտարարած է թէ իրենց հրաժարումը կը վերաբերի միայն ընդհ. քարտուղարին մեթոտներուն եւ կուսակցութենէն հեռանալու հարց չկայ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ համայնավար կուսակցութիւնը իր հիմնադրութեան 45ամեակը կը տօնէ: Արդարեւ կուսակցութիւնը ծնած է 1920 Դեկտ. 29ին Թուռի մէջ ընկերվարական համագումարի մը պառակտումին ընթացքին:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ... ԿՕՇԻԿ ԳՆԵԼԷ ԱՌԱՋ

ՄՄԲ.— կատաւիճ յօդուած մը եւս Հայ Բոյժէն, շարունակելով արշաւը ի նը – պաստ բժշկական այս պարբերաթերթին տարածման եւ բարգաւաճման: 1934էն ի վեր հրատարակուող այս պարբերաթեր – թին հաւաքածոները գրադարան մը կը լեցնեն արդէն,— բովանդակութիւնը հե– տաքրքրական ոչ միայն իր գիտական յօդուածներով, այլեւ անոնց տրուած գր– ւարթ եւ պայծառ լեզուով: Ահաւասիկ այս երկրորդ յօդուածը իբրեւ նմոյշ· —

*Մարդիկ սկսան մոռնալ թէ ... ոսկ ունին: Արդարեւ հիմա շատ քիչ կը պա– ծածուխ ոսկը, որ ի՛նչ հանոյքներ կը պատճառէր ժամանակին,— պարտիզ ան– տառներու մէջ, պարտիզ առուակներու ե– զերքը կամ մոպլկիլ լեռներն ի վեր: Վէրջերս, ամերիկացի բժիշկ մը կը յայ– տարարէր, որոշ հեղնանքով, թէ մանա– ւորապաշտ կիները այնքան կը խորչին քա– լելէ, այնքան կորսնցուցած են քալելու վարժութիւնը, որ այլեւս պիտի ուզէին ինքնաշարժ գործածել նոյնիսկ ... ան – կոյին երթալու համար: Բարեբախտա – բար պարելու հանոյքը կայ, եւ կարելի չէ պարել ... ինքնաշարժով:

Ջմռան՝ ո՞նց ազատ սրտնքներ ցուցա – դրելու պէշրասիրութիւնը, որ մոռացումէ կը փրկէ ոսկերը բարեբախտաբար: Գէթ այդ պատճառով՝ կիները թոյլ պիտի չը– տան երբեք որ մոռցուին ոսկերը:

Սողոմոն մարմարեայ սիւներու կը նը– մանցնէ իր սիրականին սրտնքները (Երգ, Ե· 15): Արդարեւ բարեձեւ սրտնքները մտանուր վայելչութիւն մը կուտան կը– նոջ, ինչպէս առողջ եւ համաչափ ոսկերը թեթեւութիւն մը կուտան քալուածքին: Հելլէն հին բանաստեղծները փոսեենմոս կամ աէլլոփուս բառերով կը նկարագրէ– ին իրենց հերոսներուն քալուածքը, բա – ռայլ թարգմանութեամբ՝ «հովի ոսկե – րով»: Բայց նման արագաշարժ ոսկեր կրնան ըլլալ միայն առողջ ոսկերը, երբ այլանդակուած չեն դէշ կօշիկներու մէջ:

Վերջապէս, պէտք է ըսել թէ ոսկերը ոչ միայն նկարագիր կը չինեն՝ քալուած– քին տալով վայելչութիւն, հեղինակու – թիւն, անհատականութիւն, այլ եւ այ– քան կը տպաւորեն որ ժողովուրդը կ'ըսէ· « Ոսկը ուղուրլու է»: Սաղայէլի ոսկե – րով, ծուռիկ – մուռիկ ոսկերով, թիւ – րան մարդիկ երբեք վստահութիւն չեն ներչնչեր: Այսպէս, պէտք է ըսել թէ ոս– կը մարմնոյն դեղակազմութեան մէկ կա– րեւոր տարրն է: Եւ կիները պիտի ուժ– կա: Կիներն են, մանաւանդ, որ դարի տուած են բժշկութեան մէկ կրասեր ճիւղին, որ կը կոչուի ոտնաբանութիւն (փոտոլոժի): Կիներն են, դարձեալ, որ կ'ապրեցնեն ոսկին զայեակները որ կօշ– կակարներն են:

Պէտք չէ զարմանալ,— կօշիկը սկիզբէն խակ զարդ կը համարուէր առաւելապէս կիներու համար:

Աթէնքի մէջ ազգային կօշիկը կը կոչ – ուէր կրեպիս, բնդհանրապէս այրերու յատուկ, որ սեւ կը ներկուէր: Իշխանու– հիները կը հագնէին մուճակ, միշտ կար– մրամորթ: Ունէին կօշիկի ուրիշ կարգ – պարներ, որոնց հետևերուն յատած կ'ըլլ – լային ազամանդ եւ այլ ոսկեղէն զար – դեր: Թատրոններու բեմերուն վրայ ող – բերգակները կը հագնէին կոթորնոս կոչ– ուած կօշիկը, որ կը բարձրացնէր հասա– կը, (այս պատճառով՝ նոր պատկուած աղջիկներն ալ կը հագնէին), իսկ կատա– կերգակները կը հագնէին պրոտրէն կոչ – ուած կօշիկները:

Հոմ իւրացուց այս կօշիկները, բայց չպատրեցաւ բնդդիմութիւնը ու Սիկիսիոն Ափրիկեցի չատ քննադատեցաւ ոչ – հռոմէական կօշիկ հագնելուն համար: Հոմ եւս ունէր կօշիկի այլազան պատ – րաստութիւններ:

Երբայեցիները չատ կարեւորութիւն չէին տար կօշիկի: Հրէաստանի կօշիկնե – րը այնքան ժլատներ էին որ մէկ զոյգ կօշիկով կրնային ծախու առնել ապրած մարդ մը (Ամոս, Բ· 6): Բայց կը թուի թէ աղնուականներուն կիները պիտի հագնին մեծագին կօշիկներ, ինչպէս «թե– հաշէ մորթէ չինուած» (Եզ· ԻԶ· 10):

Երբայեցիները տաբօրինակ սովորու – թիւն մը ունէին, կօշիկները կը հանէին ու կը բոպիկնային աղօթատուներու մէջ: Այս սովորութիւնը ժառանգեցին Արեւ – մուտքցիներն ալ, եւ ինչպէս Տերտուղիա– նոս կը վկայէ՝ Հռոմայեցիները ոտն մը ունէին որ կը կոչուէր «Տօն բոկացելոյ» (նուտիփետալիա), ոտն մը՝ երբ թափօր կը կատմէին ու ոտքանոցք կը կատարէին բոլորովին բոպիկ, ի փառս չեմ պիտեր ո՛ր ... բոպիկ ատուածին:

Քանի դէտ հարցը կօշիկ հանելու մա – սին է, հետաքրքրական կը պանեմ պատ– մել Երբայական սովորութիւն մը· — Երբայական օրէնք մը կը պարտադրէր՝ երբ կնոջ մը ամուսինը մեռնէր առանց զաւակ ունենալու, որ կինը վերամուսնա– նար իր տպրոջ հետ, եւ եթէ տպրը մերժէր՝ կինը կը ներկայանար ծերակոյ– տին եւ, ազգին մեծերուն առջեւ, տպ – րոջ մէկ ոտքէն կը հանէր կօշիկը եւ կը թքնէր տպրոջ երեսը՝ ըսելով· « Այս – պէս արտացին ատն որ ոչ չինիցկ զտուն եղբօր իւրոյ »: Եւ այնուհետեւ ոտքի կօ– շիկը հանուած մարդուն տունը կը կոչ – ուէր «Տուն բոկացելոյ», այսինքն բոպի– կին տունը: Աւետիս պրուած է Աստուա – ծաշունչ Մատեանին մէջ (Բ· Օր· Իե· 10):

Կօշիկ հանելու սովորութենէն պատ՝ կօշիկ նետելու սովորութիւն մըն ալ կար Երբայեցւոց մօտ: Գէթ ատենի կ'ընէր ի– րենց Աստուածը, որ ծանօթ է եհովա ա– նունով· « Կօշիկս պիտի նետեմ Եդոմի վրայ» կ'ըսէ (Սաղ· ՃԷ· 10),— մեր զր– բաթերը հաւատարիմ չէ այստեղ: Ի՞նչ իմաստ ունէր այսպէս կօշիկ հանել ու նետելը, չեմ գիտեր,— հարցուցէք Ռը – բուչչեւի, թերեւս գիտէ:

Կօշիկաւորն է որ կը հագուեցնէ մեր ոտքերը, ճիշդ է, բայց գիտէ՞ք թէ կնոջ ճաշակը ի՛նչ խնդիրներ ընել կու տայ խեղճ կօշիկաւորին: Ամիկա Թող բը– ժիշկը ըսէ:

Արդարեւ բժիշկները կը վկայեն թէ ոտքի կազմախօսական նեղութեանց հա – մար դարմանումի դիմողները մեծ մա – ասամբ կիներ են,— կիներ որ արտաւոյ կօշիկներ կ'ուզեն, ածեւ մուճակներ կ'ու– զեն, ու մաշիկ որ չարժէր մէկ պաշիկ, բայց նորութիւն է՝ կ'ուզեն: Եւ ոտքն է որ ձեւ կը փոխէ:

Ոտքին կրած նեղութիւնները կրնանք բաժնել երկու խումբի·

1·— Նեղութիւններ՝ որոնք կապ չու – նին կօշիկին հետ, ինչպէս բթամատ, թիւրատն, տափատն:

2·— Նեղութիւններ՝ որոնք հետեւանք են անյարմար կօշիկներու գործածու – թեան, ինչպէս կոչտ (fnn), տեռ (fալ), տափակ կոնծիւ, ոտնատոմս:

Նման ձեւափոխութեանց կարգին՝ Սանտրիյոնի ոտք կը կոչուի (Փեռոդի հերոսուհիին կօշիկներուն ակնարկու – թեամբ), երբ անյարմար կօշիկ մը հագ – նելով, միշտ պէշրասիրութեան կամ նորա– ձեւութեան հետեւելու համար, ոտքը կ'այլանդակուի: Աբդի կօշիկաւորները կը մատնեն ձգտումի մը՝ հետզհետէ կօշիկնե– րուն տալու համար ոտքին բնական ձե – ւէն տարբեր կազապար մը, լատ կիներուն ճաշակին: Այրերը նման ճաշակներ չու – նին, բայց վերջերս դիտուած է որ կօշ – կակարները եւս սկսեր են ներպաշնակու– թիւն ընծայել ընդմէջ ոտքին բնական ձեւին ու կօշիկին կազապարին, ու վտ – խանակ կօշիկին կազապարը պատշաճե – ցնելու ոտքին բնական ձեւին՝ ոտքին ձե– ւերն է որ կ'ուզեն պատշաճեցնել փաթէ– զի կազապարներու: Այս տեսակէտով՝ դատապարտելի է կօշիկներուն «քիթը» երկարելը, սրածայր ու կտուցաձեւ կո – չինելը չինելը, ինչ որ պատճառ կը դառնայ ոտքին մատներու սեղմելու (ամ– կօրէն՝ «կաքաւի աչք» կոչուած կոչտ – ուկ կազմութեան), մատներուն մոլորի ձեւ տալու (հալլիւս վալկիւս), մէկը միւսին վրայ հեծցնելու:

Ֆրանսական յեղափոխութեան չրջա – նին՝ պուռժուաները կը հագնէին սրա – ծայր կօշիկ: Բանակին համար յատկա – պէս չինուեցաւ բութ քիթով կօշիկ, գրե– թէ քառակուսի, որպէսզի զինուորները չկարենան ծախել իրենց կօշիկները:

Որքան կօշիկին քիթը, նոյնքան կրուն– կը մեծ կարեւորութիւն ունի ոտքին ա – ռողջապահութեան տեսակէտով: Բարձր կրունկներու, ու մանաւանդ ասեղնաձեւ կրունկներու անպատեհութիւնները չատ են ու բազմատան: Բժիշկներ կան, որոնք կնոջական նեղութեանց ու ցաւերու մեծ մասը կը վերագրեն բարձր կրունկներուն: Նախ պէտք չէ մոռնալ թէ մարմնոյն ամ– բողջ ծանրութիւնը կը սահի ու կը նստի ոտքի մատներուն վրայ, որոնք կը սեղ – մուին, իրարու վրայ կ'ելլեն, երբ միա – ժամանակ ներբանին բնական թեթեւ կո – րութիւնը կ'անհետանայ եւ ոտքին յա – ռաջմասի ձեւը կը փոխուի: Ահա թէ ինչո՛ւ պարուհիները, որոնք իրենց ոտքի մատներուն վրայ կը պարտցնեն մարմ – նոյն ամբողջ ծանրութիւնը՝ երբ կը պա – րեն, իրենց դերը վերջ գտնելէ եւաք ան – միջապէս կը հագնին լայն եւ ոչ բարձր կրունկներով կօշիկներ, որպէսզի չխոչ – ուի իրենց ոտքերուն բնական ձեւը:

Հեղինակներ կան, որոնք կը պնդեն թէ բարձր կրունկը կը նպաստէ երիկամ չքն – չառութեան եւ արգելք կ'ըլլայ փոր չի – նելու:

Մէկ բան միայն ճշմարիտ է,— եթէ վոքրիկ, թոթոչիկ ոտքեր ունիք, բամ – բերը լեցուն, պճեղները զօրաւոր, ընտ – րեցէք երես – բայց կօշիկներ, որոնք եր – կարութիւն մը կատարեն ոտքերուն: Իսկ եթէ, ընդհակառակն, երկար ոտքեր ու – նիք, նիհար սրտնքներ, նուրբ պճեղներ, ընտրեցէք «Նորվեկեան» ձեւ կօշիկներ, որոնք կը ծածկեն ոտքի երկարութիւնը:

Գալով ասեղնաձեւ կրունկներուն, թող հոգ ընէ այն որ արժէքաւոր զորկեր ունի կամ պարծենալիք առիթասիրամած մը:

Վերջապէս՝ բառարան:

Կօշիկ,— ընդհանուր անուն առնամանե– ներու:

Խարույկ,— այծի մորթ, կանեփի թելէ եւ թաղիքէ զործած առնամանի:

Մաշիկ,— Քիթը սուր, կրունկը բարձր եւ պայտած կօշիկ: Կ'երգուի՝ « վարդ մաշիկս»:

Սօլ,— ծղտումով եւրոպական, կլիլկ – եան թագաւորութեան չրջանին փոխ առ– նուած: Կ'երգուի՝ «կարմիր սօլիս հագ– նիմ ի գամ չուտ կի գամ»: Առկէ՝ Սօլ – կար = կօշիկաւոր: Կ'երգուի՝ « սօլկար մարդու մի առ պիս, առնէ հերան ծակ պիս»:

Մուճակ,— բառ ամանց առնուած է, բառ այլոց կօշիկը: Առկէ՝ առմուճակ, — վերնակօշիկ:

Երասանկ,— արաբերէն՝ նալքն:

Հողաթափ,— պարսկերէն՝ փապուճ, աւելի ճիշդ՝ փափուշ, որ Թարգմանի ոտք ծածկող:

ՀԱՑ – ԲՈՑԺ

Գ. ԱԼԱՆ

(ԳԷՈՐԳ ԱԼԱՆՃԵԱՆ)

Նաւթեայներու սերունդին անհատայ – ման ոտքի վերջին ձայները կը լսենք: Այս սերունդը, համակ եռանդ ու հոգե – կան ապրում գործուցած էր ցեղին յա – ւիտենականութիւնը: Անոսպառ հաւատ – քով տառապանքի գառն բաժակը ցմրուր քամեց: Անցաւ Հայոց պատմութեան ա – մենափոթորկալի շրջանը, ժողովուրդին հետ բարձրացաւ մրրկայոյզ Գողգոթան, առանց յուսահեղումի, աքենայաւ եւ ին – կաւ պատնէշին վրայ յաղնարիկ ... հո – գեկան անհուն բաւարարութեամբ ու մեծ կսկիծով տեսաւ իր պատրաստած սե – րունդին մեծ մասին նահատակութիւնը՝ հայրենիքի ապատութեան լուսաւոր ճա – նապարհին, գինքը ձեռքին կարելէը եւ հպարտ իր սրբազան պարտականութեան գոհն ըլլալու խոր դիտակցութեամբ ու նուիրումով:

Օհ, այս անհամեմատօրէն դժնդակ օրե– րուն Ալաններու հրաշատեղ չքախտումբին հոգիվրաիքը չափազանց տխուր է հայ ժո– ղովրդին համար: Անոնք կ'երթան հակա– ռակ իրենց թափած յորդառատ արիւն – քրտինքին, մարդկայնօրէն գերազանց գոհողութեան: Սիրտ բզքտող մորմո – քում ու կսկիծ ունին իրենց հոգիներէն նեբս, դի փոխարինողներ չկան հարկ է – զած համեմատութեամբ: Պարտադրուած օտարութեան մէջ այս կեանքը իրենց է – բաղներուն եւ իսկայներուն քայքայումը եղաւ:

Ցեղին սրբազան չահը իր արժանավա – յել փոխանցման արարողութիւնը չունի, ինչպէս իրենց հաւատաւոր խորհուրդով, պատարագի մը վեհութեամբ ու չքմեղ – ռանդութեամբ բերին մեզի իրրեւ սրբու– թիւն: Աւաղ, յուսահեգութիւն չճանչցող

մասը կը վերագրեն բարձր կրունկներուն: Նախ պէտք չէ մոռնալ թէ մարմնոյն ամ– բողջ ծանրութիւնը կը սահի ու կը նստի ոտքի մատներուն վրայ, որոնք կը սեղ – մուին, իրարու վրայ կ'ելլեն, երբ միա – ժամանակ ներբանին բնական թեթեւ կո – րութիւնը կ'անհետանայ եւ ոտքին յա – ռաջմասի ձեւը կը փոխուի: Ահա թէ ինչո՛ւ պարուհիները, որոնք իրենց ոտքի մատներուն վրայ կը պարտցնեն մարմ – նոյն ամբողջ ծանրութիւնը՝ երբ կը պա – րեն, իրենց դերը վերջ գտնելէ եւաք ան – միջապէս կը հագնին լայն եւ ոչ բարձր կրունկներով կօշիկներ, որպէսզի չխոչ – ուի իրենց ոտքերուն բնական ձեւը:

Հեղինակներ կան, որոնք կը պնդեն թէ բարձր կրունկը կը նպաստէ երիկամ չքն – չառութեան եւ արգելք կ'ըլլայ փոր չի – նելու:

Մէկ բան միայն ճշմարիտ է,— եթէ վոքրիկ, թոթոչիկ ոտքեր ունիք, բամ – բերը լեցուն, պճեղները զօրաւոր, ընտ – րեցէք երես – բայց կօշիկներ, որոնք եր – կարութիւն մը կատարեն ոտքերուն: Իսկ եթէ, ընդհակառակն, երկար ոտքեր ու – նիք, նիհար սրտնքներ, նուրբ պճեղներ, ընտրեցէք «Նորվեկեան» ձեւ կօշիկներ, որոնք կը ծածկեն ոտքի երկարութիւնը:

Գալով ասեղնաձեւ կրունկներուն, թող հոգ ընէ այն որ արժէքաւոր զորկեր ունի կամ պարծենալիք առիթասիրամած մը:

Վերջապանը՝ բառարան:

Կօշիկ,— ընդհանուր անուն առնամանե– ներու:

Խարույկ,— այծի մորթ, կանեփի թելէ եւ թաղիքէ զործած առնամանի:

Մաշիկ,— Քիթը սուր, կրունկը բարձր եւ պայտած կօշիկ: Կ'երգուի՝ « վարդ մաշիկս»:

Սօլ,— ծղտումով եւրոպական, կլիլկ – եան թագաւորութեան չրջանին փոխ առ– նուած: Կ'երգուի՝ «կարմիր սօլիս հագ– նիմ ի գամ չուտ կի գամ»: Առկէ՝ Սօլ – կար = կօշիկաւոր: Կ'երգուի՝ « սօլկար մարդու մի առ պիս, առնէ հերան ծակ պիս»:

Մուճակ,— բառ ամանց առնուած է, բառ այլոց կօշիկը: Առկէ՝ առմուճակ, — վերնակօշիկ:

Երասանկ,— արաբերէն՝ նալքն:

Հողաթափ,— պարսկերէն՝ փապուճ, աւելի ճիշդ՝ փափուշ, որ Թարգմանի ոտք ծածկող:

այս սերունդը կը հետանայ խոր կսկի – ծով ...

Գէորգ Ալանճեան Ուրֆացի, համեստ ընտանիքի զաւակ է: Ծննդեան թուականը ինծի անծանօթ է: Նկատի ունենալով որ Օսմ. Սահմանադրութեան հետեւանքով՝ Հայերու դիմուորագրութիւնը պարտաւո – րիչ դարձաւ ու Գէորգ առաջին դիմուո – րագրուողն եղաւ, հաւանաբար 1885ա – կան թուականի ծնունդ ըլլայ:

Այս Հայորդիին կեանքը եղած է զըր– կանքներու եւ տառապանքի չարք մը: 1895 – 96ի համատարած ջարդի հետե – ւանքով որբացած, մտած է Ուրֆայի Ս. Սարգիս վանքի որբանոցը, որ մտաւակա– րատուած էր ապրին կտմէ, ունենալով իրրեւ դեկավար պատրաստուած ու ար – ժանաւոր առաջնորդ մը՝ Յովհ. Աբգ. Մխիթարեան (Վանեցի):

Այս որբանոցը եւ օտար հովանաւորու– թեամբ որբանոցները, ինչպէս նաեւ զըպ– րոցները, աւելի ուշ միացան եւ Միացեալ անուան տակ ընդհանուր ապրանքի կըր – թական գործը կատմակերպուեցաւ:

Գ. Ալանճեան այդ վարժարանի չատա– ջադէմ եւ ուշիմ աշակերտներէն ըլլալով ապրին կոնմէ կը դրկուի Այնթապի Ամե – րիկեան գպրեճը: 1904ին կ'աւարտէ ու կը վերադառնայ Ուրֆա՝ ծառայելու իր ժո– ղովուրդին:

Գէորգ Թրծուեցաւ Այնթապի գպրեճին մէջ յեղափոխական, հայրենասիրական մաքուր զաղափարական միջավայրի մը մէջ: Հոն էր որ խմորուեցաւ Հ. Յ. Դաշ– նակցութեան զաղափարաբանութիւնը, ա– ւելի ուշ փոթորկալի հնոց դառնալով, ուրկէ պիտի վառարէին բուռն, ծայրա– յեղ չարժում եւ զրծունէութիւն առեղ – ծող աշակերտներ:

Ապան, Հալէպի մէջ, գինուորական ծա– ռայութեան ընթացքին կը ծանօթանայ Մկրտիչ Եօթնեղբայրեանի: Աւելի եաքը կը զառնայ անոր զործակից՝ ժողովուր – դի գինուորման սուրբ զործին մէջ: Այս հետեւանքով թուրք կառավարութեան աչքին կասկածելի նկատուած բլլալով կ'ապատանի Պոլիս, ուր կը մտնէ անաս– նարուժական վարժարան, զոր կ'աւարտէ յաջողութեամբ:

1915ին կարճ ժամանակով մը կը վե – րադառնայ Ուրֆա, ծննդավայրին կարօ– տին ու մանկական, որբանոցային յիչա – տակներով ապրելու, մանաւանդ իր բարեբարներուն երախտապարտութիւնը յայտնելու:

Այդ առթիւ իր զրութիւններէն մէկուն մէջ կը զրէ· « Ձիս ներկայացուց (բարե– բարներէն մէկը) Ուրֆայի կառավարի – չին, որ «բարի» գտնուեցաւ առաջար – կելու իր օժանդակութիւնը, որպէսզի ծննդավայրիս մէջ պաշտօնավարէի, բայց ես զարմացուցի զինք բարձր Օս – մանեան հայրենասիրութեամբ մը՝ ա – ռարկելով թէ «ինձ համար հայրենիքի ա– մէն անկիւնը հաւասար արժէք ունի»: Այս խօսքերէս չատ դոհ մնաց: Լուրերը կը վառանային, մթնոլորտը կը թանձրա– նար, Թուրքերը ընդհանուր զօրակոչ կը հռչակէին, ես հետզրով մը Պոլիս կը կանչուէի»:

Ուրեմն մեր հայրենակիցը պետական պաշտօնեայ եղած է՝ բանակին մէջ իրրեւ անասնաբոյժ:

Սակայն Ա. աշխարհամարտի ընթաց – քին տեսնելով Հայութեան սպառնացող ահաւոր վտանգը, Պոլսոյ մէջ կը մնայ փախստական:

Գէորգ Ալանճեան հաւատաւոր Դաշնակ– ցական էր: Աշխատած է Պոլսոյ մէջ իր – րեւ նախկին Հայ եւ Հ. Յ. Դաշնակցու– թեան հաւատարիմ գինուոր: Ան չէ փըն– տրած փառք եւ նիւթ, մնացած է միշտ յուս, համեստ, անխոնջ աշխատող:

Պատերազմի վերջաւորութեան կ'ա – մուսնանայ: Պոլսէն կը մեկնի Ամերիկա, ճեմալականներէն մաղադրած պատասե եւ կը ստեղծէ անձնական համեստ զործ մը:

Գ. Ալան հմուտ թրքագէտ էր եւ անզ – լերէնի լաւ ծանօթ: Առաջին անզամ Ուրֆայի հերոսամարտին համառօտ նե– կարագրութիւնը տուաւ «Հայրենիք» ամ– սագրին մէջ Ուռհայեցի ծագկանունով: Մօտէն կը հետեւէր թրքական մամուլին եւ հրատարակութեանց:

Կուտ եւ չրջախոհ իր յօդուածներով « Հայրենիք » օրաթերթին մէջ կշռուած ու տրամաբանական քննադատութիւններ են, օտար ազբիւրներէ վաւերական փաս– տերով, երբ կը հարուածէր թրքական բարբանջանքները: Գրիչը կծու, բայց

«ԱՇԽԱՐՀԱՅՈՑՑ»Ը

Երկար տաեն կարելի չէր եղած ճշդել իսկական արժէքը «Աշխարհապոյծ»ի մը, որ պատրաստուած է հայ անանուն աշխարհագրագէտի մը կողմէ, եօթնեւորդ դարուն :

Տասը տարուան ուրնայեան աշխատանքէ մը ետք միայն հնարաւոր դարձաւ կարծիք մը կազմել վերոյիշեալ քարտէսին մասին :

Մինչեւ վերջերս ծանօթ էին երկու հին քարտէսներ : Առաջինին հեղինակն է ժամանակակից քարտէսագրութեան նահապետը, երկրորդ դարու ծանօթ յոյն գիտնական Պտղոմէոսը : Երկրորդ քարտէսը յօրինած են 12րդ դարու արաբ գիտնականները՝ դարձեալ Պտղոմէոսի ետքանակով :

Մինչեւ այսօր այս քարտէսը կը նկատուէր աշխարհի երկրորդը՝ յունականէն ետք :

Բայց պատմական եւ ակադեմական Սուրէն Երեմեան նոր, հետաքրքրական յայտնութիւններ ըրաւ : Ուսումնասիրելով Մատենադարանի մէջ գոյութիւն ունեցող հայկական հին ձեռագիրները եւ «Աշխարհացոյց»ը եկաւ այն եզրակացութեան, որ հոն ներկայացուած են 17 երկիրներու քարտէսներ եւ աշխարհի քարտէսին մանրամասն նկարագիրը : Այս ձեւով, Պտղոմէոսի քարտէսէն ետք մեր մոլորակին մասին հիմնաւոր աշխատութիւնը կը պատկանի Շրջ դարու հայ անծանօթ աշխարհագրագէտին : Հայտնի գիտնականին կազմած քարտէսները կորսուած են դարերու ընթացքին : Բայց արդեօք կարելի չէ՞ գտնել վերակերտել՝ ձեռքի տակ ունենալով «Աշխարհացոյց»ը : Սուրէն Երեմեան եկաւ այն եզրակացութեան , թէ կարելի է եւ սկսաւ հետազօտական աշխատանքներու , որոնք տեւեցին տասը տարի : Ներկայիս տպագրութեան պատրաստ է գիտնականին աշխատանքին արդիւնքը :

Երեմեանի քարտէսագիրքին մէջ գետեղուած է «Աշխարհացոյց»ին , այսինքն « Եօթնեւորդ դարու աշխարհագրութեան» ամբողջական բնագիրը : Կորսուած քարտէսներու մօտաւոր մանրամասն նը կարագրութեամբ կը խօսուի հին տպագրութեան կենցաղին մասին :

Աչխատութեան կից կայ հին հայկական ճանապարհորդական քարտէս մը, որ նոյնպէս վերաեզծած է Երեմեան : Հոն յիշատակուած են հինգ մայրուղիներ , որոնք կը սկսին Դուինէն :

Ճամբաներէն մէկը կ'ուղղուի դէպի արեւմուտք, Դուինէն մինչեւ Կարին, այնուհետեւ մինչեւ «Գեղմանիփոս » : Հոկէ կարելի է երթալ Քողնիա քաղաքը (Փոքր Հայք) եւ այնտեղէն , Հայ անունն աշխարհագրագէտին արտայայտութեամբ, մինչեւ «երջանիկ» եւ «չքեղ» Կ. Պոլիսը : Ոչ հեռու, քարտէսին վրայ յիշատակուած է Հերակլիան, ուր կը ղըտնուէր ծանօթ թատրոնը՝ աշխարհի եօթը հրաշալիքներէն մէկը : Այդ ուղին, հին ճամբորդներուն առջեւ բացած է «կեպհրաշ» Ռավենան եւ Վենետիկը : Ուղեւորները կրնային իրենց ճամբան շարունակել դէպի Միջերկրականի ափերը՝ Ձիպրոսլաթա : Ֆրանսայի նահանգին հետ մասը քարտէսին վրայ յիշատակուած է Սելթ – Կալերու երկիրը : Իսկ Եթէ հետեւինք դէպի միջին Եւրոպա տանող ճամբուն, կ'անցնէինք Դանուբի հովիտէն եւ Կարպատեան լեռներէն եւ կը հասնինք հոն, ուր ըստ հեղինակին, կը բնակին 25 ազգ եղէր :

Վերոյիշեալ դետէն արեւմուտքը կը բնակէին դերման ցեղերը :

Հիւսիս – արեւմուտքի մէջ Եւրոպան կը վերջանայ մշուշի մէջ, ուր յատակ գրծուած են Ալբիանի եւ Իրլանտայի կղզիները :

Հին քարտէսին մէջ այսօրուան սկան – ինաւեան հողամասը ծածկուած է ձիւր – մակ գիծերով եւ մակագրուած է «Անծա – նօթ երկիր » :

Ինչպէս կը տեսնուի , այս քարտէսին մէջ պատկերացուած է մինչեւ Ասիան – տեան ովկիանոս երկարող հողամասը, մինչեւ Բլաժենկներու կղզիները, այսինքն մինչեւ Քանարեան կղզիախումբը :

Անցեալին կը կարծուէր, թէ հոն կը դտնուի առասպելական Ատլանտիսը :

Քարտէսին վրայ յիշատակուած են Ատլասի լեռները, իսկ Սահարայի եւեր եւ Նեղոս գետի շրջանին մէջ նկրէն կարելի է տեսնել ճերմակ գիծեր՝ «Անյայտ երկիրը» մակագրութեամբ :

Եօթնեւորդ դարու հայկական աշխարհագրութեան մէջ, ուր նկարագրուած է Ափրիկէի քարտէսը, կը խօսուի այն մասին որ տարաւային շրջապտիճին մէջ կան «մարդուն թշնամի» կենդանիներ , եւ թռվռիայի մէջ կ'ապրին փիղեր եւ արջ – դեղջիւրներ , վագր – ձիեր , այծմարդեր եւայլն :

Երկրորդ ճամբան կը տանի դէպի Ա – դեքսանդրիա : Այս քաղաքը ծանօթ էր իր աշխարհահռչակ գրադարանով, որուն դեկավարն էր Երատոսթենէս՝ ուսումնական աշխատութեան հիմնադիրը :

Ապեքսանդրիայէն, Պաղեստինի եւ Սուրիայի , ինչպէս նաեւ Անտիոքի ճամբով կարելի էր վերադառնալ Դուին : Հայաստանի երթեւեկի մայրաքաղաքէն կը սկսի նաեւ ուրիշ ճամբայ մը, որ կը կոչուի «Մեսոպոտամիա», որովհետեւ կը տանի դէպի Զինաստան , մեսոպոտամիայի երկիրը : Ուղեւորու կարաւանները կ'երթան Իրանի եւ Միջին Ասիայի Սիան (Զինական ծո – ւոյն մօտերը) քաղաքէն : Զինական մեսոպոտամիայի առեւտուրը վերջ գտաւ, երբ Զ. դարուն քրիստոնեայ քահանայ մը դաղտնի կերպով Զինաստանէն բժշկական երկու բերէ :

« Մեսոպոտամիայի» ճամբուն հարաւային ճիւղը կը տանի պերճանքներու եւ հրաշալիքներու երկիրը՝ Հնդկաստան : Հայ անունն հեղինակը կը յիշատակէ այդ ընդարձակ երկրին ժողովուրդներուն հոծ թիւը : Կը յիշատակէ ժողովուրդներ , որոնք չեն օգտագործեր կենդանիներուն միսը եւ զգեստ չեն կտաւերը : Հնդկաստանի մէջ կան ոսկի, արծաթ , պղինձ , կապար , մարգարիտ եւ շատ դեղեր :

Առեւտրականները Հնդկաստանի Հին – դիկուչի ճամբով կը հասնէին Խորեզմ : « Այնտեղ շատ լեռներ կան, մեծ գետեր եւ հարթավայրեր, կան նաեւ անջրդի , չոր երջան, որուն կեդրոնը կը գտնուի կրակէ գաշտը » : Խօսքը Սոմեալ անապատի մասին է :

Քարտէսին անանուն հեղինակը կ'ըսէ նաեւ, թէ «Միջին ասիական ժողովուրդները հարուստ են եւ կը զբաղին առեւտուրով . հնդկական ապրանքը կը տանին ոչ միայն Իրան եւ Հայաստան, այլ նաեւ հիւսիս – արեւմուտք, ռուսական տափաստանները, ուր կը բնակէին Սլաւներ » :

Հետաքրքրական տեղեկութիւններ կան նաեւ հին Ռուսաստանի մասին :

Փոքր . Սուրէն Երեմեանի վերտեսչութեամբ աշխարհի հին հայկական քարտէսները կը պարունակէ թռվռիկներ չունեցող վիտասութիւններ, որոնք կամ ուղղակի կերպով կապ ունին հայկական աշխարհագրութեան զարգացման պատմութեան հետ : Օրինակ, աշխարհագրական հին գործիքներու մասին :

Ներկայիս աշխարհի մէջ կան աշխարհագրական երեք հին գործիքներ, որոնցմէ երկուքը կը գտնուին Անգլիա՝ Օքսֆորտի համալսարանը, իսկ երրորդը՝ Հայաստան՝ Բիւրականի աստղադիտարանը : Այդ բոլոր գործիքներուն վրայ հայերէն մակագրութիւններ կան :

Երեմեանի այդ ընդարձակ աշխատութեան մէջ ցուցադրուած է հին հայկական ամիսին օրերուն քարտէսը, տեղեկութիւն կը տրուի աստղային երկինքի մասին մեր նախնիքներուն պատկերացումներուն, եղանակին, երկիրը չափող միաւորներուն մասին : Այսպէս ցոյց տրուած է աշխարհը եւ Հայաստանը ըստ Մովսէս Խորենացիի եւ յոյն ու Հռոմէացի պատմիչներու պատկերացումին :

Ներկայիս Սուրէն Երեմեան կը պատրաստէ Հայոց աշխարհագրութեան նոր հատորը, որ կը կոչուի «Հայոց աշխարհագրութիւն» : Հատորին մէջ պիտի տեղ գտնէ նաեւ Հայաստանի հնագիտական քարտէսը :

Հայ ժողովուրդը կը սպասէ այս հատորին, որ պիտի ըլլայ հայ գիտնականի մը ամենամեծ ներդրումը համաշխարհային գիտութեան գանձարանին մէջ :

Ա. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՋԱՆԱՋԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՅԱՊԵՏ ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ՄԱՒԻ նաւը – ուած գիրք մը լոյս աւետ Երեւանի մէջ : Հեղինակն է Հ. Կոստանեան : Ներկայացուած են անտիպ յօդուածներ, սեւագրութիւններ եւ նամակներ :

Օտար հայագէտ հեղինակ է 563 գիրքերու եւ յօդուածներու, որոնցմէ 180ը հայագիտական :

×

ԵՐԵՒԱՆի օփերայի մեծ դահլիճին մէջ երկու հազար Երեւանցիներ խանդավառ ընդունելութիւն ցոյց տուին բանաստեղծ Եղիշէ Եւտուշկինկոյի : Ծանօթ են բանաստեղծին հակաստալինեան բանաստեղծութիւնները : Գրագէտը ներկան – բուն ներկայացուց Գէորգ Էմին :

Ֆին երգահան Սիպելիուսի ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ հանդիսութիւն մը տեղի ունեցաւ Օփերայի սրահին մէջ : Նուագուեցան անոր գործերէն :

×

ԵՐԵՒԱՆի կրկէսը նոր յայտագիր մը պատրաստեց :

×

« ՀԱՅԲԵՆԻԲի ՁԱՅՆ» չաբաթաթերթին մէջ յօդուածագիր մը կը գրէ, թէ Հայաստանի մէջ օրական հարիւրէն 150 թոն չաքար կ'արտադրուի :

ԹՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ԻՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Բեզ սիրողը կը լացնէ բեզ :

ՀԵՎԼԵՆԱԿԱՆ

×

Ոչ մէկուն բար մի՛ տար, որովհետեւ բեզի պիտի ետեւէ գայն :

ՄԱՏԱԿԱԱԲՐԵԱՆ

×

Որքան շատ եւ որքան յաճախ խօսիր դուն ձեր մասին , այնքան շատ կը մոտենաս նոյն պիտակները դառնալով անհետացիր կ'ըլլար :

Լիլ փողոցին մէջ գրեթէ մարդ չէր մընացած երբ Տիկին Շապան եւ իր քոյրը դեսպանատան դուռնէն փողոց ելան : Տիկին Շապան Լեւոն Զարեաքի թեւը մտած էր, իսկ ժանէթ իր ամուսնոյն թեւը : Զորսը մէկէն, քովէ քով թեւ թեւի մը – ուած , մայթին վրայէն կը յառաջանային, իսկ կանաչ պարագլուխով մարդը չորս հինգ քայլ անդին անոնց կը հետեւէր :

Զոր ցուրտ մը կ'ընէր :

Բժիշկը եւ ճարտարապետը դիմակներն հանած էին եւ իրենց սեւ պարագլուխներն կնդուղը գլուխներին անցուցած էին : Ա – նանիկ կ'երեւէր որ իրենց հետեւող մարդը չէին նկատած անոնք :

Իսկ սեւ պարագլուխով երրորդ մարդը, եօթը ութը քայլ հետեւէն կանաչ պարագլուխով մարդուն վրայ կը հսկէր :

Տօքթօր Գուլթ չքեղ ու ընդարձակ ինքնաշարժը առաջ անցնելով չորս հոգինոց խումբին առջեւ կանգ առաւ :

Ճարտարապետը ինքնաշարժին դուռը բանալով երկու կիները ներս մտցուց : Այն միջոցին երբ կանաչ պարագլուխով մարդը կառքին առջեւէն անցնելով իր համբան պիտի շարունակէր, յանկարծ Լեւոն Զարեաք կառքին առջեւէն մէկ կողմ քաշուեցաւ ...:

Իսկ անոնցմէ չորս քայլ անդին անցնող սեւ պարագլուխով մարդը Լեւոն Զարեաքի այս չարժումը նկատելուն պէս , կռնակի կողմէն կանաչ պարագլուխով մարդուն վրայ խոյացաւ եւ զայն անանկ մը հրեց որ, կանաչ պարագլուխով մարդը իր ամբողջ մարմնովը ինքնաշարժին մէջ մտնելով գետին փռուեցաւ :

Կայծակի արագութեամբ ձեռնածուութիւն մը այս գործողութիւնը կատարելէ առաջ, սեւ պարագլուխով մարդը անոր եռեւէն կառքէն ներս խոյացաւ : Կառքին դուռը գոցուեցաւ : Զարեաք ոտաւոմով մը կառուցին քով տակից եւ ինքնաշարժը ծայրագոյն արագութեամբ ճամբայ ելաւ :

Ինքնաշարժին մէջ պրեզիդական արագ գործողութիւն մը տեղի ունեցաւ : Երկու մանկամարդ կիները երկիւղալի ապտակ մը արձակեցին :

— Լռութիւն, հրամայեց Գուլթ :

Կառքին ներսիական լամբարը վառեցաւ : Անծանօթը երեսի վրայ ինքնաշարժին տախտակամածին վրայ փռուած էր : Սեւ պարագլուխով մարդը, ինքն ալ իր ամբողջ ծանրութեամբը, կանաչ պարագլուխով մարդուն վրայ պառկած էր :

— Բերանդ չբանաս, եթէ ձայն հանելու ըլլաս, սա դանակը կոկորդդ կը խոթեմ, մոլեցաց սեւ պարագլուխով մարդը փոքրիկ դաշոյն մը հանելով գրպանէն եւ սուր ծայրը անոր մէկ մատ խոթելով :

ՓԻԼԻՊ ՄԱՐՕՏՕՆ

(Շար.)

ԿԱՆԱՉ ԱԴԱՄԱՆԴԸ

— * —

— Բայց պէտք է հասկնիդ տակը որ պատասխաններս պիտոյ կերպով գրկինք , մէջտեղ Տիկին Շապան :

— Ոչ, ինծի գրելու պէտք չկայ, ասիկա : Ես քանի մը օրէն դարձեալ նամակ մը կը գրեմ եւ ձեզմէ երկրորդ ժամադրութիւն մը կ'ուզեմ :

— Ոչ, ուրիշ միջոց մը պէտք, մենք չենք կրնար այլեւս առանձին ժամադրութիւններու դալ, դիտել տուու Տիկին Շապան՝ հետեւելով Լեւոն Զարեաքի խորհուրդին :

Լեւոն Զարեաք, խորամանկ արհեստը – ջին, կանխաւ խորհուրդ տուած էր Տիկին Շապանի որ ձեռքէն եկածը ընէ Սեւ Աթթիներու պատգամաւորին հասցէն առնելու համար :

Բայց Սեւ Աթթիներու պատգամաւորը ծուղակին մէջ գետեղուած ապուխտին հոտը առած բլլալով , գլուխը թոթվելով

— Ես միայն թղթակցելու տա միջոցը յարմար կը տեսնեմ : Զորս օրուան պայմանաժամին լրանալէն յետոյ ձեր պատասխանը «Ժուռնալ» թերթին ծանուցումներու բաժնին մէջ հրատարակել կուտաք : Երեք բառով ամէն բան կը լմնայ, եթէ ընդունիք , «ընդունուած» բառը հրատարակել կուտաք, եթէ մերժէք , «մերժուած» բառը հրատարակել կուտաք, տակն ալ «Կանաչ Ադամանդ» կը տառապրէք : Մենք «ընդունուած» բառը կարդալնուս պէս, նոյն օրը իրիկուան դէմ ձեր տունը կը ներկայանանք ... : Մենք ձեր վրայ կատարեալ վստահութիւն ունինք եւ դիտենք թէ մեզ ծուղակի մը մէջ ձգելու փառութիւնը պիտի չգործէք . բայ տալէ, անշուշտ մենք ալ մեր նախազգուշական միջոցները ունինք եւ դիտենք թէ ձեր տունը ինչ ձեւով ներկայանալ պէտք է ծուղակի մէջ չիյնալու համար : Անկէ առքը ալ ճակատագրայ իրարու հետ կրնանք համաձայնիլ , սիրիններս ... :

— Մեր ուզածն ալ սա է արդէն, պատասխանեց Տիկին Շապան :

Եւ քրոջը թեւը մանելով, երկուքը մէկէն սրահէն դուրս ելան :

. . . . . .

Առաւօան ժամը մէկն էր :

Լիլ փողոցի դերմանական դեսպանատան պարահանդէսը վերջ գտած էր եւ դիմակաւորներու վերջին խումբը փողոց կ'իյնար :

Ներսի սրահներուն մէջ ներկայ էին միայն դեսպանատան պաշտօնեաները եւ անոնց հետ ծանօթ մարդիկ : Ասոնք ալ ներկայ էին միայն մինչեւ ժամը երեքը : Ասկէ ետքը

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ

Կը բաղձայինք անձնապէս, ջերմ նա – մակներով, յայտնել մեր ուրախութիւն– ները եւ շնորհաւորութիւնները, այս Տօնական Օրերու առիթով, մեր բոլոր բարեկամներուն ուր ալ գտնուին անոնք, Ամերիկա, Հիւս. եւ Հարաւային, Ասիա – տրալիա, Եւրոպա եւ Մերձ. Արեւելք եւ մաղթել ամէնուն առողջութիւն եւ եր – ջանկութիւն :

Հնարաւոր չգտնելով այդ՝ կը դիմենք հայ մամուլի աջակցութեան :

Որպէս դաւակը քրիստոնեայ եւ մար – տիրոս հայ ժողովուրդին՝ կ'ապաւինի որ Ամենակարող Աստուած իր պաշտպանու– թիւնը պահպան չդնէ մեր վրայէն մինչեւ ան անոնք մեր ազգ. երազի իրականացու– մը :

Տիկին Մարտիկեան եւ մեր դաւակները (Անթիա – Նազ ու Հայկ) կը մխիթարեն ջեր չնորհաւորելու մեր բոլոր բարեկամները Նոր Տարուան եւ Ս. Ծնունդի առիթով եւ մաղթելու անոնց ամէնուն առողջութիւն եւ երջանկութիւն 1966ի եւ անոր յաջոր– դող տարիներու ընթացքին :

ՁՈՐՁ Մ. ՄԱՐՏԻԿԵԱՆ

"ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ"

ՏԻՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կազ. Խաչի մասնաճիւղը կը տօնէ «Մանուկներու Օր»ը Յունուար 9ին, կի– րակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ : Գեղարուեստական բաժին դրա– րոցի աշակերտներու կողմէ, վեկտարու– թեամբ ուսուցչ Գեղամ Կանայեանի : Պիտի ըլլան երգեր, արտասանութիւններ, Ասար մը «Մեծապատիւ Մուրացկաններ – ուն» :

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը նոր տարուան առթիւ պատկերազարդ բաւթեր հրատա– րակ հանած է :

Դիմել Նոր Սերունդին 17 Բիւ Պլէօ, Շաբէքչաբթի օրերը ժամը 20:30էն 22:30 եւ «Արծիւ» ակումբը Շաբաթ կէս– օրէ ետք ժամը 15էն 20 :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փոն ալ Շէրիւի Ազգ. Մխիթարեանը չը – նորհակալութեամբ ստացած է — Փա – րիզէն Տիկին Ս. Աւագեան յիսուն ֆրանք, Մ. Աբրահամեան յիսուն, Մարկարեան տասը, Պ. Հ. Անդրէասեան յիսուն, Լիս– նէն Պ. Ա. Օպզեան 300, Ոմն 500, Զ. Մոսկոֆեան, Ա. Տէր-Ահարոնեան 50ական, Տիկին Իվան 30, Տիկ. Մ. Տէմէեան յիսուն, Տ. Խաչատուրեան յիսուն, Ա. Մարտիրոսեան Հարիւր, Տիկ. Ե. Ուզունեան երկու Հարիւր, Պ. Մուրատեան 200, Ոմն երեսուն, Տիկին Ժոֆրէ քսան, Հայ Առաք. Եկեղեց. Հոգ. Ֆոյրերու ձե – ռամբ Տիկին Վերդին Զաֆրաճեանէ 210, Սէն Շամոնէն Տիկին Տէմիրճեան քսան, Պ. Ա. Պասմաճեան երեք Հարիւր, Պ. Վ. Թիւրաքեան քսան ֆրանք :

ԱՄԱՆՈՐ ԵՒ ԾՆՈՒՆԴ
ԹԱՄԱՆԱԿԱՅՈՅՑ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ս. Թադէոս (Ս. Աստուա)

Այս ՇԱԲԱԹ 1 Յունուար, Նոր տարին սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8:30ին, պատարագ ժամը 10ին, քարոզ ժամը 11ին :

Այս ԿԻՐԱԿԻ առաւօտեան ժամերգու – թիւն ժամը 8:30ին, պատարագ 10ին, քարոզ 11ին, նոյն օրը պիտի կատարուի Դպրաց Դասու անդամներու ննջեցեալ. հոգւոց համար հոգեհանգստեան պաշ – տօն :

ՀԻԳՇԱԲԹԻ (Յունուար 6) առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 9ին, Ս. Հաղոր – դութիւն փոքրիկներու ժամը 10ին :

ՇԱԲԱԹ (8 Յունուար) երեկոյեան ձը– բաղօթքի արարողութիւն եւ ընթերցում պիբքերու : Սկիզբ ժամերգութեան կէս – օրէ ետք ժամը 5ին, պատարագ 6ին :

ԿԻՐԱԿԻ (Յունուար 9) Պատարագ Ծը– նունդեան Աստուծոյ Յայտնութեան արա – րողութիւն ժամը 7:30ին, պատարագ 10 – ին, քարոզ եւ ջրօհնէք 11ին : Յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան պաշտօն :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ.— Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Թով – մասեան եւ զաւակները ինչպէս նաեւ ըն – տանեկան բոլոր պարագաները չնորհա – կալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց ո – րոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպատկով կամ վոխան ծաղիկի նուէրներով ցաւակ– ցութիւն յայտնեցին իրենց մօր, մեծ մօր եւ պապիկին՝

ՎԱՍԻԼՈՒՀԻ ԹՈՎՄԱՍԵԱՆԻ

մահուան առթիւ :

Réveillon

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ
կազմակերպութեամբ
ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Լիոնի Ազգ. Տան մեծ սրահին մէջ, 295 Բիւ Պուալօ, Ուրբաթ երեկոյեան ժամը 9էն մինչեւ լոյս :

Սեղանները ապահովել հեռաձայնելով՝
24 – 59 – 37 կամ 84 – 68 – 40

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱԻԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՑ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔ՝
ԺԱՄԸ 10,45ԻՆ

Այս կիրակի կը խօսի՝
ՎԵՐ. ՍԻՄԼԵԱՆ

8 BIS. RUE DES TERNES
PARIS (17e)
Métros : Porte Maillot ou Champerret

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱԻԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՋԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ

կիրակնօրեայ Պաշտամունք
Սէն Ժերոմ, ժամը 9:30ին
MARSEILLE, 20 Rue Jemmapes
ժամը 10,45ին

Կը քարոզէ՝
ՎԵՐ. ՅԱՐԹ. ՀԵԼՎԱՃԵԱՆ

BAHADOURIAN
ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ

ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ԱՐԴԻԱԿԱՆԱՑԱԾ
Եւրոպայի Մեծագոյն
Արեւելեան Վաճառատունը
Բոլորովին նոր դրութեամբ
SELF SERVICE

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ խանութ մը հայ– ցելուին սեղանին վրայ ամէնէն հա– մով պատառը կը պակսի՝ մեծին ու պզտիկին համար : ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ վաճառատան մէջ պիտի գտնէք ա – նանդրական ընդեղէններու եւ անու – շեղէններու ամէն տեսակը, անմրցե– լի գիներով :

ԾՐԱՐԻ ԱՌԱՔՈՒՄ

Ֆրանսայի ամէն կողմ եւ Արտա – սահման՝ Պելժիա, Զուիցերիա, Անգլիա :

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՎԱՃԱՌԱՏՈՆ
LYON
Super-Alimentation
20, Rue Villeroy MO 32.10

ԱՐԱԳ ՍՊԱՍԱՐԿՈՒԹԻՒՆ

Ամման, «պամիա», «եալանճի տոլ – մա», յունական «թուրչի», «պի– պէօն», տերեւ, թահին հելվա, «վա– նիլ», չոքոլա, «նուատլէթ», «լո – ղում», «սաղըզ», պիստակ, Շերբէթ օղի (41 – 45օ), Իզմիրի չամիչ, «սուճուք», առաջնակարգ սուրճ, (բարավան եւ մոգա), համեմներ մահլէպ, սալէպ, ձիթապտուղ, ձէթ, «զաչքամալ» պուլկարական, ճեր – մակ պանիր ոչխարի կաթով : Ամէն կարգի պահածոներ, «քուսքուս», հարիսա, սումագ, թարամա, լա – միս, բաստրմիճ, եւայլն :

Raki - Duze

ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ունի նաեւ առաջնակարգ մսավա– ճառատուն մը, որուն ընաիր տե – սակի միսերը գոհացում կուտան ա– մէնէն նրբաճաշակներուն.— Ոչխա– րի, հորթի եւ եզան միս (քաշուած) ֆերտա, բաֆլաւա, բաստրմիճ, տե – րեւ եւայլն :

Stabilisation des Prix
ՇԱՏ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐ

*

ԵԹԷ ՁԵՐ ՈՒՂԱԾԸ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ Է՝
ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ «ՊԱՀԱՏՈՒՐԵԱՆ» Է

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՑԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9:30ին, ֆրանսական հեռատեսիլի Ա. կայանէն Ժերար Սթէֆանէօքսի էմիսիոնը : Նիւթ Հայկական ճարտարապետութեան ազդե – ցութիւնը :

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑՔ

Կազդայ Խաչի «Մանուկներու Օր»ուան, կիրակի Փետրուար 13ին :

×

ԼԻՈՆ.— «Մանուկներու Օր»ը Յուն – ուար 16ին Ազգային Տան սրահը :

— ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ —

1966-Ի ԳՈՅԱՄԱՐՏ ՕՐԱՑՈՑՑԸ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋ.ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Հատընտիր ընկերներով եւ ճոխ բովանդակութեամբ, գունաւոր կողք :

Փարիզի համար դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի վարչութեան, 17 Բիւ Պլէօ : եւ Հրանտ – Սամուէլի գրատունը կամ անձամբ «Յառաջ»ին :

Հատը 6 ֆրանք

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	45 Ֆ.	մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	25 Ֆ.	մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	10 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	20 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ: ՆՇԱՆՏՈՒՔ	25 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	25 Ֆ.	» » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊԱԿԻ»	10 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	10 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ ամգամ հրատարակելի եւ ձշամակուած ծաւալով ազ – դերու համար են, չորրորդ էջը :

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է :

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան :

H. PASDERMADJIAN
Professeur à l'Université de Genève

Histoire de l'Arménie

DEPUIS LES ORIGINES JUSQU'AU TRAITE DE LAUSANNE
Deuxième édition revue avec une carte d'Arménie
Գին 30 ֆր., առաքման ծախքով՝ 32 ֆրանք

Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ
LIBRAIRIE ORIENTALE H. SAMUELIAN
51, Rue Monsieur-le-Prince, PARIS (6e)
C. C. P. Paris 1278-35
Tél. : DANton 88-65

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱԻ

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

«ՀԱՅ ՍԻՆՖՈՆԻԿ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ» նոր երգապնակը
Mc 20176, Vogue — Série Artistique

« OEUVRES SYMPHONIQUES » d'ARA BARTEVIAN

Par le célèbre orchestre

DES CONCERTS COLONNE

1. — Rhapsodie Caucasienne (Կովկասեան Համաճուագ)
2. — Dans une Forêt en Novembre (Անտառին մէջ՝ Նոյեմբերին)
3. — Bergers à la Montagne (Հովիւները լերան վրայ)
4. — Fête Villageoise (Գեղջկական տօն)

Ստանալու համար դիմել հեղինակին
Ա. ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ — 14, Rue Petit, Paris (19e), Tél. BOT 99-22
15, Rue Jean Goujon, Paris (8e)

ԳԻՆ՝ 30 ՖՐ.

Microsillon 33 tours, 30 cm. 45 վայրկեան
ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԳՈՒՆԱՒՈՐ ԿՈՂՔ

ՆԱԽԿԻՆ ԵՐԳԱՊՆԱԿՆԵՐԸ

Եկմալեան պատարագ N° 20114 — Կոմիտասեան պատարագ 20150
Գանգարան Հայ-եկեղեցական երգեր N° 20169 եւ 20175
Ժողովրդական երաժշտութիւն 20103 (Հայ կովկասեան երգեր) 20136 (Arménie)
20157 Reflets d'Arménie, 20162 (Arménie Imortelle), 20169 (Promenade en Arménie)
20172 (Soirée Arménienne) — 10016 երգեր՝ իրիս Պիւլպիւլեանէ

Գաւառներու առաքում contre remboursement խնամուած ծրարով